

TOWARDS A WORLD OF EQUALS

A BILINGUAL TEXTBOOK ON GENDER

Telugu Akademi
Hyderabad

TOWARDS A WORLD OF EQUALS

A Bilingual Textbook on Gender

Prescribed by JNTU, Hyderabad

Editors : A Suneetha, Susie Tharu

Authors : A Suneetha, Uma Bhrugubanda, Duggirala Vasanta, Rama Melkote, Vasudha Nagaraj, Asma Rasheed, Gogu Shyamala, Deepa Sreenivas, Susie Tharu,

First Edition : 2015

Pages : Pp. xviii + 270 + iv

© Telugu Akademi
Hyderabad

Copies : 5000

Price : ₹ 145/-

Published by TELUGU AKADEMI, Hyderabad- 500 029 under the Centrally Sponsored Scheme of Production of Books and Literature in Regional Languages at the University level of the Government of India in the Ministry of Human Resource Development, New Delhi.

All rights whatsoever in this book are strictly reserved and no portion of it may be reproduced by any process for any purpose without the written permission of the copyright owners.

Published, Printed & Distributed by

Telugu Akademi
Hyderabad

Designed by Achuth Ajit
in.bananaart@gmail.com

Laser Typeset at

Ankush
ankus.pd@gmail.com, Ph : 040 - 27663211

Printed in India

Printed at M/ s., Hyderabad

Towards a World of Equals : A Bilingual Textbook on Gender

Editors

A Suneetha

Susie Tharu

Authors

A Suneetha, *PhD, Senior Fellow , Anveshi Research Centre for Women's Studies*

Uma Maheswari Bhrugubanda, *PhD, Assistant Professor, The English and Foreign Languages University*

Duggirala Vasanta, *PhD, formerly Professor, Osmania University*

Rama Melkote, *PhD, formerly Professor, Osmania University*

Vasudha Nagaraj, *Advocate*

Asma Rasheed, *PhD, Assistant Professor, The English and Foreign Languages University*

Gogu Shyamala, *MA, Senior Fellow , Anveshi Research Centre for Women's Studies . Writer*

Deepa Sreenivas, *PhD, Associate Professor and Head, Center for Women's Studies, University of Hyderabad*

Susie Tharu, *PhD, formerly Professor, The English and Foreign Languages University*

Translators

A Suneetha

K Sajaya

Uma M Bhrugubanda

Madhavi P

Sujatha Devarapally

R Srivatsan

Duggirala Vasanta

S Ashalatha

Gogu Shyamala

Singaraju Ramadevi

K Lalita

V Kanthi

Foreword

The role played by the Telugu Akademi in stabilizing Telugu Medium at the level of Higher Education since its inception (1968) is well known. The Akademi has rendered needful services to the student community at higher education level by publishing a number of textbooks for Intermediate, Degree and P.G; reference Books, translations, popular series, monographs, dictionaries, glossaries, readings; question banks for EAMCET are being published over the years. Many of these books were reprinted a number of times as per demand.

Academicians view that students of Higher Education and their efforts in learning processes need not be limited to lessons in prescribed books but are also require to read related books concerning the lessons. In view of the above, the Akademi is publishing standard monographs, popular books, essays to facilitate goal of wider reading by the students.

Recently in 2012, the UGC has set up a Task Force on Gender Sensitization. After having extensive consultations throughout the country, the committee has put out a report titled SAKSHAM. The Task Force noted that 'one of the weakest aspects of our institutions at higher education level is the lack of gender sensitivity'. It has also observed that 'gender sensitization is not a matter for students alone, but is required in all Colleges and Universities and for all sections of the community - students, faculty in all disciplines, support staff and in administration. The report has made several recommendations to enhance gender equality in higher education. Introduction to courses on gender sensitization is first and foremost thing. It has also noted that such courses should address citizenship and rights, the nature of power, the problem of violence, countering sexual harassment and issues related to equality and freedom, as well as knowledge in matter of the law and rights. Such courses go a long way in dispelling the myth that gender is about women.

Responding this report, many Universities in the country are coming forward to introduce a course on Gender. JNTU, Hyderabad is the first University in the country to introduce a new course on Gender Sensitization in Engineering and Pharmacy courses at B.Tech IInd Year IInd semester for all branches of Engineering and Pharmacy courses from the Academic Year 2015 - 2016 based on the directions of the UGC and Government

Telangana. In turn the JNTU has entrusted the task of publishing this book - **Towards a World of Equals : A Bilingual Textbook on Gender** which is a compulsory paper for B. Tech and B. Pharm courses.

We are indeed very much grateful to Ranjeev R Acharya, IAS, Principal Secretary to Govt. of Telangana and Shailaja Ramaiyer, IAS, Incharge Vice Chancellor, JNTU, Hyderabad, for their keen interest in introducing this course at Higher Education level. The Akademi is deeply indebted to them, for their valuable suggestions, cooperation in the publication of this book.

We are also thankful to the editors and writers of the text book for their valuable inputs to this volume. We are grateful to the students, teachers and intellectuals for extending their helping hands in all our efforts and we also expect the same in our future endeavors.

A. Satyanarayana Reddy

Director, Telugu Akademi

TELUGU AKADEMI
Coordinating Committee

Sri A. Satyanarayana Reddy, M.A., M.Ed.
Director

Dr. M. Venkatesham, M.A., L.L.B., Ph.D.
Coordinator

Sri S. Bhoopal Reddy, M.A., M.Phil
Coordinator

Message from the Vice Chancellor

Jawaharlal Nehru Technological University Hyderabad

Student population has become more heterogeneous and many first generation learners have found their way into the university. More than ever before, young men and women now interact in universities, in work places, in urban public spaces and in the fields of sports and entertainment. Unfortunately, there is also an increase in the violence against women and other vulnerable groups. Responding to these changes, the University Grants Commission suggested to the institutions of higher education to introduce courses on gender studies. Such courses would prepare the students to face new realities and set new terms for interaction among young men and women. In the light of UGC's recommendations and the recommendations in the Report of the Committee on the Issues Related to the Safety and Security of Women and Girls in Telangana State, the Department of Higher Education, Government of Telangana decided to introduce courses on gender sensitization at all levels of education.

Gender sensitivity is emerging as an essential component for a successful career in contemporary times for both men and women. Gender equity policies are now legally mandated in all workplaces which are increasingly becoming diverse in terms of gender. Recognizing gender sensitivity as a key enabling factor with regard to both equity and access, Jawaharlal Nehru Technological University Hyderabad acted upon the initiative of the government to offer a two credit mandatory course on "Gender Sensitization" at the undergraduate level for the students of Engineering and Pharmacy Courses from 2015.

This textbook titled "Towards a World of Equals: A Bilingual Textbook on Gender" has been put together by experienced teachers and researchers from English and Foreign Languages University, Central University of Hyderabad, Osmania University and Anveshi Research Centre for Women's Studies in Hyderabad.

This textbook is grounded in the everyday life of typical students in today's classrooms and addresses their very concerns in an accessible language and style. We all know that both boys and girls today are plagued by anxieties and confusions. These could be about 'being male', about femininity, relationships, responsibilities, gender identities. But there are few places where these thoughts, fears, experiences or emotions are recognized and openly or rationally discussed. This textbook is designed specifically to enable such discussions within the classroom and outside the classroom. The textbook

and the supplementary materials on a specially designed website also encourage individual reading and exploration.

Since a number of students may find such critical ideas easier to grasp in their mother tongue, the book is published in a bi-lingual form. These ideas are explored through factual evidence, autobiographical material, stories, poems, cartoons, films. We hope such amalgamation will also improve students' understanding in both English and Telugu. Understanding gender issues discussed in this textbook will enable students in developing good interpersonal relationships at workplaces also. The contents, if they are read in their true sense, may help the students to develop a sustained interest in gender equality.

I place on record my deep appreciation for the commendable work done by the team of authors. A word of appreciation to the members of the Board of Studies of English Language, JNTUH especially Dr. Parvathi in selecting this meaningfully and sensitively written textbook to teach the gender course in JNTUH. I wish you all a happy reading.

Shailaja Ramaiyer, IAS

CONTENTS

Acknowledgements

Preface by Rama Melkote

1 Gender: Why Should We Study It?	1
2 Socialization: Making Women, Making Men	7
2.1 Introduction	7
2.2 Preparing for womanhood	10
2.3 Growing up male	14
2.4 First lessons in caste	18
2.5 Different masculinities	21
3 Housework: The Invisible Labour	40
3.1 “My mother does not work”	40
3.2 “Share the load”	44
4 Missing Women: Sex Selection and Its Consequences	56
4.1 Declining sex ratio	56
4.2 Demographic consequences	59
5 Knowledge: Through the Lens of Gender	67
5.1 Point of view	67
5.2 Gender and the structure of knowledge	70
5.3 Further reading: Unacknowledged women artists of Telangana	75
6 Sexual Harassment: Say No!	90
6.1 Sexual harassment, not eve-teasing	90
6.2 Coping with everyday harassment	94
6.3 Further reading: “Chupulu”	98
7 Women’s Work: Its Politics and Economics	108
7.1 Fact and fiction	108
7.2 Unrecognized and unaccounted work	111
7.3 Further reading: Wages and conditions of work	113

8 Domestic Violence: Speaking Out	124
8.1 Is home a safe place?	124
8.2 When women unite [Film]	129
8.3 Rebuilding lives	130
8.4 Further reading: New forums for justice	134
9 Whose History? Questions for Historians and Others	145
9.1 Reclaiming a past	145
9.2 Writing other histories	148
9.3 Further reading: Missing pages from modern Telangana history	152
10 Gender Spectrum: Beyond the Binary	177
10.1 Two or many?	177
10.2 Struggles with discrimination	181
11 Thinking about Sexual Violence	196
11.1 Blaming the victim	196
11.2 “I fought for my life...”	199
11.3 Further reading: The caste face of violence	203
12 Just Relationships: Being Together as Equals	212
12.1 Mary Kom and Onler	212
12.2 Love and acid just do not mix	217
12.3 Love letters	220
12.4 Mothers and fathers	223
12.5 Further Reading: Rosa Parks —The braveheart	227
13 Additional Reading: Our Bodies, Our Health	242
Sources	266

Course website: www.worldofequals.org.in

Contact Email: courseadviser@worldofequals.org.in

విషయసూచిక

కృతజ్ఞతలు

పీఠిక రమా మెల్కోటే

1	జండర్: దీని గురించి అధ్యయనం చేయాల్సిన ఆవశ్యకత	4
2	సాంఘికీకరణ: స్త్రీలనీ, పురుషులనీ తయారు చెయ్యడం	25
2.1	పరిచయం	25
2.2	స్త్రీత్వం కోసం శిక్షణ	28
2.3	పురుషుడిగా ఎదగటం	31
2.4	కుల వివక్షతో మొదటి పాఠం	34
2.5	విభిన్న పురుషత్వాలు	37
3	ఇంటి పని: కనిపించని శ్రమ	49
3.1	“మా అమ్మ పని చేయదు”	49
3.2	“పనులని పంచుకుందాం”	52
4	అదృశ్యమైన స్త్రీలు : మగ శిశువుల ఎంపిక, దాని పర్యవసానాలు	62
4.1	విషమిస్తున్న లింగ నిష్పత్తి	62
4.2	జండర్ అసమతుల్యత వల్ల కలిగే దుష్పరిణామాలు	65
5	జండర్ దృష్టి కోణం నుండి జ్ఞాన రంగాల పరిశీలన	79
5.1	దృష్టి కోణం	79
5.2	జండర్, జ్ఞాన రంగాల స్వరూప, స్వభావాలు	82
5.3	అదనపు పఠనం: మనం మరిచిన తెలంగాణా కళాకారులు	86
6	తైంగిక వేధింపులకి స్పష్టి చెప్పదాం!	99
6.1	ఇవి వేధింపులు, సరదా కాదు	99
6.2	వేధింపులను ఎదుర్కోవటం ఎలా	103
6.3	అదనపు పఠనం: “చూపులు”	107
7	స్త్రీల శ్రమ: దాని వెనకున్న రాజకీయ, ఆర్థిక అంశాలు	116
7.1	నిజాలు, కట్టు కథలు	116
7.2	గుర్తింపులేనిది, లెక్క లోనికి రానిది	119
7.3	అదనపు పఠనం: జీతాలు, పని ప్రదేశాల్లో పరిస్థితులు	121
8	కుటుంబ హింస: నిశ్శబ్దాన్ని ఛేదద్దాం!	135
8.1	‘ఇల్లు’ సురక్షితమేనా?	135
8.2	ఆడవాళ్లు ఏకమైతే (సినిమా)	139
8.3	కొత్త జీవితాలవైపు	140
8.4	“అదనపు పఠనం”: న్యాయానికి కొత్త వేదికలు	144

9. ఎవరిదీ చరిత్ర? చరిత్రకారులకి, మేధావులకి కొన్ని ప్రశ్నలు	162
9.1 మన గతాన్ని తిరిగి సొంతం చేసుకుందాం	162
9.2 నవ చరిత్రల రచన	165
9.3 అదనపు పఠనం: ఆధునిక తెలంగాణ చరిత్రలో మరుగుపడిన కొన్ని పేజీలు	168
10 జండర్ ఒక స్పెక్ట్రమ్: స్త్రీ పురుష ధ్వయమే కాదు...	187
10.1 ఆడా, మగా, ఇంకా...	187
10.2 వివక్షతో సంఘర్షణ	191
11 లైంగిక హింస గురించి ఇకనైనా ఆలోచిద్దాం	205
11.1 బాధితులపైనే బండలా?	205
11.2 “బ్రతకటానికి పోరాడాను...”	207
11.3 అదనపు పఠనం: హింసకు కూడా కులం ఉంటుంది	211
12 సమ సంబంధాలు: సహజీవనంలో సమానత్వం	228
12.1 ఒక బాక్సర్ ప్రేమ కథ	228
12.2 ప్రేమా, యాసిడ్ ఎప్పటికీ కలవవు	232
12.3 ప్రేమ లేఖలు	234
12.4 అమ్మలు, నాన్నలు	237
12.5 అదనపు పఠనం: జాత్యహంకారాన్ని ఎదిరించిన వీరవనిత రోసాపార్డ్స్	241
13 అదనపు పఠనం: మన శరీరాలు, మన ఆరోగ్యం	254

కోర్సు వెబ్సైట్: www.worldofequals.org.in

కాంటాక్ట్ ఇమెయిల్: courseadviser@worldofequals.org.in

Acknowledgements

Our first word of thanks must go to Smt Shailaja Ramaiyer, IAS and Dr K Padmavathi, Special Officer at the Commissionerate of Collegiate Education, Government of Telangana, who with the support of the Committee for Review of Gender Studies proposed a course on gender for undergraduate students. They have provided thoughtful and gracious support right through the process of developing this textbook. The UGC has called for such courses, and Telangana may well be the first state in India to develop and teach one. The credit for that goes to these two able administrators.

Without the generous involvement of many busy people who managed to create time and heartwarming enthusiasm for the work despite their already heavy academic, institutional and familial responsibilities, this book could not have been written, critically reviewed, translated, and imaginatively designed in the short span of time that was available. It has been said: "If you want something done effectively, go to a busy person."

In addition to the authors and translators, a number of other people have lent a friendly hand to push this loaded vehicle uphill. For their generous support we wish to thank Achuth A, Laxman Aelay, Ashala Srinivas, A Vijaya, Baidurya Chakrabarti, Bhangya Bhukya, Chinna, Kavita Datir, Krishna Kumar, Pranoo Deshraj, Sujatha Devarapally, Leila Gautam, Mohana Krishna Indraganti, K Lalita, Tejaswini Madabhushi, G K Mohan, M A Moid, M Ravinder, M Swathy, Navdeep, Shankar Pamarthy, Rahul Roy, Sajjad Shahid, Sherin B S, Singaraju Ramadevi, Prasanna Shashidhar, Madhumeeta Sinha, Shugufta Shaheen, R Srivatsan, Amit Sonawane, Pradeep Sunkari, Sabbanda Venkanna, Shabnam Virmani, Shankar Melkote, Srinivas Avasarala, Shital Morjaria, Gita Ramaswamy, Vasudha Katju, T. Muraleedharan, Swathy Margaret, TARSHI, Tanishq, Turquoise Tales and our publishers Telugu Academi

Special thanks to Sri Lakshmi Tadepally who typed in the Telugu translations with mind and heart as well as nimble fingers.

Preface

The gender question today occupies some space both in national and international policy matters. However, it is invariably treated as an add-on to policy matters and decisions, and not as constitutive of policy frameworks. Education and education policies must acknowledge the centrality of gender in the making of citizens and civil society. The new State of Telangana has raised the expectations of people, particularly the youth which looks forward to a truly democratic society. The introduction of courses on gender at the undergraduate level indicates that the Government recognizes this is not possible without the participation of women.

Given its history of women's participation in several people's movements and the emergence of an autonomous women's movement, the Telangana state must create more space for women in every sphere. It should also sensitize itself and its people to issues of gender. In Telangana, the women's literacy rate is 57.92% whereas the male literacy rate is 74.95%. The child sex ratio is becoming more balanced. But the state continues to rank very high in crimes against women according to National Crime Records Bureau statistics.

Many of us understand gender as issues concerning women and their rights. It is about safeguarding women's rights to ensure gender justice. This is an over-simplistic way of understanding gender. We may ask, since women have constitutionally guaranteed rights to equality in India as in most democratic countries, why is so much discrimination and so much violence directed against women? There is no simple answer to this question. Violence and discrimination find their roots in many complex social structures of power and in historically evolved hierarchical institutions of civil society, from the family to the State. Every country has its own history and socio-political structures. India, with its diverse communities and caste system, has a variety of customs and norms that position women as an inferior or as a lesser being, in relation to men, in relation to family, and in relation to religion and society. We can even find religious sanction for this in texts and mythology as interpreted by religious authorities, who are, more often than not, men. Nonetheless, there are some societies which are matriarchal and some tribes where women do have an equal, even superior status than men.

Modern nation-states which swear by democracy, and have democratic constitutions which recognize the principle of freedom and equality to men and women, are not free from discrimination, and even from discriminatory laws and customs which treat women as subordinate to men. They are also not free from racial and other discriminations. How do we understand the resistance to 33% reservation for women in the law-making bodies in India? Women are seen as biologically/physically weak, socially backward, inferior to men, less intelligent, etc. Patriarchy rules the relations between men and

women, and between them and the socio-political structures. It is essential to understand these relations of power that socially construct women and men for deepening our understanding of discrimination and violence. Gender is about these relations of power between men and women as they are socially constructed.

An understanding of gendered social relations and of the politics of power will enable us to understand why, despite several public policy interventions for the empowerment of women, women continue to be marginalized in politics, and continue to be harassed in the family and society. This is a deeply disturbing feature of our society.

Part of the explanation for such a situation must be sought in the way girls and boys are socialized. How do families treat their daughters and sons? Why are sons given preferential treatment? These very processes of socialization are also contingent on the material conditions in which one lives, on one's status in society.

The denial of equal social privileges to marginalized castes and adivasis, and their difficulty in accessing democratic institutions, creates tensions between different sections of society. Violence finds its roots in the very social structures of privilege and deprivation. Some find religious sanction for women's subordination within the family and in marriage. This deprives women of equal humanity. As girls and boys are socialized in ways that alienates them from fellow beings, a loss of a sense of dignity as human beings sets in, and gender relations are rendered difficult and violent. Our beliefs and attitudes are shaped by history leaving us with deep-rooted prejudices and animosity towards those who are "not like us." Prejudice, envy, and hatred then become the sources of violence. Every stage of human history is a struggle against such prejudice and injustice, and for a better world.

Women have struggled to reclaim their sense of being and dignity. It is their struggles and engagement with the structures of power in the family, in the institutions of civil society, and at workplaces that undermine hegemonic relations, thereby developing creative tensions in society. Several public policies and laws are the result of such struggles. Yet legal remedies, indispensable as they are, do not necessarily bear the desired result.

As dalit and minority women assert their identities and demand their rights to education, to work with dignity, social policies of the State must acknowledge them as citizens with rights and legislate accordingly. As new issues and questions emerge with regard to sexuality and the sexual orientations of women and men, the State and society must learn to address them in an inclusive way. Sensitizing ourselves to these issues of gender will go a long way in paving the way to a more democratic and humane society.

This textbook is an endeavour in that direction.

Rama Melkote

పీఠిక

సమకాలీన ప్రపంచంలో జాతీయ, అంతర్జాతీయ స్థాయిల్లో, విధాన నిర్ణయాల్లో జండర్ అసమానతల గురించి చర్చించాల్సిన ఆవశ్యకతను గుర్తిస్తున్నారు. అయితే ఇప్పటికీ దీనిని కీలక అంశంగా కాక ఒక అనుబంధ అంశంగానే చూస్తున్నారు. విద్యారంగం, విద్యా విధానాలు రెండూ కూడా పౌరులని, పౌరసమాజాన్ని తీర్చిదిద్దటంలో స్త్రీ, పురుష అసమానతల చర్చని కీలక అంశంగా పరిగణించాల్సిన సమయం ఆసన్నమైంది. కొత్తగా ఏర్పడిన తెలంగాణ రాష్ట్రంపై ప్రజలు ఎన్నో ఆశలు పెట్టుకున్నారు. ముఖ్యంగా యువత తెలంగాణ రాష్ట్రం ఒక నిజమైన ప్రజాస్వామిక సమాజాన్ని తీసుకువస్తుందని ఆశిస్తున్నారు. స్త్రీల భాగస్వామ్యం లేకుండా ఇది సాధ్యం కాదనే విషయం తెలంగాణ ప్రభుత్వం గుర్తించి డిగ్రీ స్థాయిలో జండర్ పై కోర్సును ప్రవేశపెట్టటం ఆహ్వానించదగ్గ పరిణామం.

తెలంగాణ ప్రాంతంలో జరిగిన ప్రతి ఉద్యమంలోనూ స్త్రీలు క్రియాశీలక పాత్ర పోషించారు. స్వాతంత్ర్యానంతరం స్త్రీల ఉద్యమం కూడా ఇక్కడే ఊపిరి పోసుకుంది. అందువల్ల మన రాష్ట్రంలో ప్రతి రంగంలోనూ స్త్రీలకి స్థానం కల్పించటం అత్యంత ఆవశ్యకం. తెలంగాణలో పురుషుల అక్షరాస్యత 74.95% ఉంటే స్త్రీల అక్షరాస్యత ఇప్పటికీ 57.92% మాత్రమే ఉంది. లింగ నిష్పత్తి మెరుగ్గానే ఉంది గానీ పిల్లల లింగ నిష్పత్తి 2001 నుండి విషమిస్తోంది. జాతీయ నేరాల నమోదు బ్యూరో సమకూర్చిన గణాంకాల ప్రకారం స్త్రీలపై జరిగే హింస ఇక్కడ చాలా ఎక్కువగా ఉంది.

జండర్ అంటే స్త్రీలు, వారి హక్కులు, ఆ హక్కులను కాపాడడం అని మనలో చాలామంది అనుకుంటాం. ఆ హక్కులకు న్యాయపరమైన హామీలు ఇచ్చేస్తే వారికి న్యాయం జరుగుతుందని భావిస్తాం. అయితే ఈ అవగాహన స్త్రీ, పురుష అసమానతల్ని అర్థం చేసుకోవటానికి ఏ మాత్రం సరిపోదు. అన్ని ప్రజాస్వామ్య దేశాల్లో ఉన్నట్లే రాజ్యాంగపరంగా స్త్రీలకు సమాన హక్కులు ఇచ్చినప్పటికీ ఇంకా ఇక్కడ స్త్రీల పట్ల వివక్ష ఎందుకు ఉంది, వీళ్ళపై ఎందుకని ఇంత హింస జరుగుతుంది అన్న ప్రశ్నలకి జవాబు చెప్పడం అంత సులువు కాదు. ఈ హింస, వివక్షల మూలాలు చారిత్రకంగా రూపొందిన సంక్లిష్ట, నిచ్చెనమెట్ల, సామాజిక నిర్మాణాలైన పౌర సమాజం, కుటుంబం, రాజ్య వ్యవస్థలలో ఉన్నాయి. ప్రతీ దేశానికి ఒక చరిత్ర ఉంటుంది, ఒక సామాజిక, రాజకీయ వ్యవస్థ ఉంటుంది. ఎన్నో రకాల సమూహాలు, కుల వ్యవస్థ ఉన్న భారత దేశంలో అనేక రకాల ఆచారాలు, పద్ధతులు కలిసి కుటుంబంలో, మతంలో, సమాజంలో స్త్రీల స్థానాన్ని పురుషులకంటే హీనంగా, అల్పంగా ఉండేలా స్థిరపరుస్తూ వచ్చాయి. దీనికి మతపరమైన గ్రంథాలు కూడా అనుమతి ఇచ్చాయని మత గురువులు పురాణాలని అన్వయించి చెబుతుంటారు. ఈ మత గురువుల్లో ఎక్కువ మంది పురుషులే. అయితే కొన్ని సమాజాలలో మాతృస్వామ్య వ్యవస్థ ఉంది. కొన్ని ఆదివాసీ సమూహాలలో స్త్రీలకు పురుషులతో సమాన స్థాయి, వారికంటే పై స్థాయి కూడా ఉంది.

ప్రజాస్వామ్యానికి కట్టుబడి స్త్రీలకి, పురుషులకి సమానత్వం, స్వేచ్ఛలని ఇచ్చే రాజ్యాంగాలున్న ఆధునిక దేశాలే స్త్రీలను పురుషులకంటే తక్కువగా చూసే చట్టాలు, సాంప్రదాయాల నుండి, జాత్యాహంకారం నుండి ఇంకా బయటపడలేదు. చట్ట సభలలో స్త్రీలకు 33 శాతం రిజర్వేషన్ అమలు చేయటానికి ఎందుకు ఇన్ని ఆటంకాలు ఎదురవుతున్నాయి? స్త్రీలని ఎప్పుడూ శారీరకంగా బలహీనులుగా, సామాజికంగా వెనుకబడ్డ వారిగా, పురుషుల కంటే తక్కువగా చూస్తారు. పితృస్వామ్య వ్యవస్థ స్త్రీ, పురుషుల మధ్య సంబంధాలని; వారికి రాజకీయ, సాంఘిక వ్యవస్థలకి మధ్య సంబంధాలని నిర్దేశిస్తోంది. వివక్ష, హింసపట్ల లోతైన అవగాహన కోసం మనం 'స్త్రీలు', 'పురుషులు' అని సమాజం వ్యక్తులను రూపుదిద్దే క్రమాన్ని; స్త్రీలు, పురుషుల మధ్య సామాజికంగా రూపొందే ఆధిపత్య సంబంధాలని ముందుగా అర్థం చేసుకోవాలి.

సామాజిక సంబంధాలను, ఆధిపత్య రాజకీయాలను జండర్ నిర్దేశించే తీరును మనం అర్థం చేసుకున్నట్లయితే స్త్రీల సాధికారత కొరకు ప్రభుత్వం ఎన్ని పాలసీలు తయారు చేసినప్పటికీ స్త్రీలు రాజకీయాల్లో ఇంకా అంచుల వద్దనే ఉండి పోవటానికి గల కారణాలను; కుటుంబంలో, సమాజంలో వేధింపులకు, పీడనకు గురవ్వటానికి గల కారణాలను అర్థం చేసుకోవటానికి వీలవుతుంది. మన సమాజంలో

అత్యంత కలతపెట్టే అంశమిది. కొంత వరకు ఈ ప్రశ్నకి సమాధానం బాలురని, బాలికలని సంఘజీవులుగా తయారు చేసే పద్ధతిలో ఉంది. కుటుంబంలో కొడుకుని, కూతురిని ఎలా పెంచుతారు? ఎందుకని కొడుకులనే కోరుకుంటారు? వారికే ప్రత్యేక స్థానాన్ని ఎందుకు ఇస్తారు? ఈ సాంఘికీకరణ ప్రక్రియలు కూడా ఒక వ్యక్తి నివసించే భౌతిక పరిస్థితులు, ప్రాంతం, సమాజంలో ఆ వ్యక్తికున్న స్థానం, వీటి నేపథ్యంలోనే రూపుదిద్దు కుంటాయి.

సమాజపు అంచుల్లో ఉన్న కొన్ని కులాలకు, ఆదివాసీ సమూహాలకు సమాజంలో సమాన అవకాశాలు లేకుండా చేయడం, వారిని ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలో పాలు పంచుకోనీకుండా చేయడం లాంటివి సమాజంలో విభిన్న వర్గాల మధ్య సంఘర్షణకు దారి తీస్తాయి. హింస మూలాలు వ్యవస్థీకరించబడిన సామాజిక ఆధిపత్యం, దోపిడీల్లోనే ఉన్నాయి. స్త్రీలను కుటుంబంలోను, వివాహ వ్యవస్థలోను తక్కువ వారిగా చూడాలని మతాలు చెబుతాయంటారు. అలాంటి వారు ఆమెని ఒక మనిషిగా కూడా గుర్తించరు. బాలికలు, బాలురు కలిసి మెలసి ఉండే అవకాశం ఉండక, వేర్వేరు పద్ధతుల్లో సంఘజీవులుగా రూపుదిద్దుకోవటంతో వారిద్దరూ సాటి మనుషులుగా మనగలిగే వాతావరణం పెంపొందట్లేదు. స్త్రీలంటే గౌరవం లోపించి జండర్ సంబంధాలు క్షిప్రంగాను, హింసాత్మకంగాను తయారవుతున్నాయి.

చరిత్ర క్రమంలో రూపొందిన మన నమ్మకాలు, అలవాట్లు “మన లాగ లేని” వారిపై లోతైన అనుమానాలను, శతృత్వాన్ని పెంచుతాయి. దీని నుండి వచ్చే విరోధం, అసూయ, ద్వేషమే హింసకు దారి తీస్తాయి. మానవ చరిత్రలో ప్రతీ దశ కూడా ఇలాంటి విరోధాలకి, ద్వేషానికి వ్యతిరేకంగా ఒక మంచి ప్రపంచం కొరకు జరిగిన పోరాటమే.

తాము కూడా మనుషులమే అన్న స్పృహను మరియు గౌరవాన్ని తిరిగి పొందడానికి స్త్రీలు పోరాడారు. వారు కుటుంబంలోను, పౌర సమాజంలోను, ఇతర వ్యవస్థల్లోను, మరియు పని ప్రదేశాలలో ఆధిపత్యానికి వ్యతిరేకంగా జరిపిన పోరాటాలే ఆయా ఆధిపత్య సంబంధాలను బలహీనపరచాయి. సమాజంలో కొత్త సంబంధాల ఏర్పాటుకు, సృజనాత్మక సంఘర్షణలకు దారితీసాయి. దీని ఫలితంగా అనేక ప్రభుత్వ విధానాలు, చట్టాలు రూపొందాయి. అయితే చట్టపరమైన పరిష్కారాలు అత్యంత ఆవశ్యకమైనప్పటికీ కావలసిన ఫలితాలను అందించలేక పోతున్నాయి.

దళిత, మైనారిటీ స్త్రీలు కూడా ప్రత్యేక గుర్తింపుని కోరుకుంటూ తమకు విద్యాహక్కు కావాలని, పనిచేసే చోట గౌరవం కావాలని డిమాండ్ చేస్తున్న నేపథ్యంలో ప్రభుత్వం వారిని సమాన పౌరులుగా గుర్తించి, వారి హక్కులను పరిరక్షించే చట్టాలు తీసుకురావాలి. లైంగికత మరియు లైంగిక జ్ఞానం పట్ల స్త్రీ పురుషులు కొత్త కొత్త విషయాలు, కొత్త ప్రశ్నలు లేవనెత్తుతున్న నేపథ్యంలో ప్రభుత్వం, సమాజం ఆ దిశగా వారు ఒప్పుకునే రీతిలో విషయ చర్చకు సిద్ధం కావాలి. జండర్ సమస్య పట్ల మనల్ని మనం చైతన్యపరచుకుంటూ ఒక ప్రజాస్వామ్య మానవీయ సమాజం కోసం కృషి చేయాలి.

ఆ దిశగా చేసిన ఒక ప్రయత్నమే ఈ పాఠ్య పుస్తకం.

రమా మెల్కోటె

Gender

WHY SHOULD WE STUDY IT?

What is gender and why should we study it? Simply defined, gender is the physical and/ or social condition of being male or female. The interesting thing is that different societies and different cultures have different ideas of what it means to be man or woman, masculine or feminine. What is more, even within the same society, these ideas change over time. Your idea of femininity or masculinity may be different from that of your parents.

Why should we study gender? The most important reason may be that the experience of gender is emotionally charged for everyone, and especially so for young adults. Being a woman or being a man is a source of different kinds of pleasure and many positive emotions. But the experience can also be painful, confusing and a source of many anxieties. We all know that relationships between men and women are also shadowed by violence, both physical and psychological.

However, these experiences and emotions are rarely talked about. And only recently have we begun to actually study and discuss them. In the next Unit, which is about growing up as male or female, a well-known educationalist recalls that when he was growing up, girls and boys were segregated outside the home. He puzzled continuously over gender-related questions, but received no help in thinking them through. We hope this course will provide some “help” with your thinking!

A few years ago, a song by Dhanush, “Why dis kolaveri, kolaveri di?” went

viral. In a humourous mixture of broken English and street Tamil (Tanglish!), a young man asks a young woman why she is so angry.¹ The singer’s point seems to be: We live in a modern world. Why can’t men and women just be friends now? The word “just” in the previous sentence suggests there are no real problems that stand in the way of such friendship.

So the first question is: Are there no problems? In the “Kolaveri” song the young man touches on the question of class-caste relations. (He discusses it in terms of being fair or being dark). Should such things matter, the singer asks. He is right—they should not matter. But the problem is that they do! What is more, class-caste power is not simply something in the mind. It is structured into society. We encounter it every day and in most of the different contexts we move in.

Gender is another key axis of inequality. Women have had to fight against bias, discrimination and violence in many spheres of life. The struggle is for equality as well as dignity. In the process they have opened up questions that have enriched our understanding of personal relations, psychology, social formations, culture, politics, law, sports and even science. New work on masculinity has further developed the study of gender.

We should also note that it is those who hold power that are generally happy with things as they are. They find it difficult to understand what the “kolaveri” is all about! What is more,

1 A century ago, Rokeya Sakhawat Hossein wrote “Sultana’s Dream,” a story that is an even more humourous take on how women see men! We have put it on the website for your enjoyment.

they are quick to complain if they sense any change that questions their position or displaces their authority.

However, **we suggest that both women and men stand to gain from a world in which they are equal. What is more, society also stands to gain from this equality.** As we write this in 2015, many newspapers carry reports of a worldwide study which shows why fathers need to be more involved with raising children: “an involved father would yield a multitude of benefits, at both the family and the national levels.”²

This course introduces you to some of the many issues that come in the way of gender equality and good relationships. If you look at the Contents pages of this book you will get a sense of these issues. You will also see that the final sections in this textbook are about friendships--but friendships that are “just” in another sense—the sense that is connected to justice and equality. Truly just relationships are between equals.

A well-known slogan from the 1970s is “Women Hold up Half the Sky!” Men hold up the other half—even if they sometimes think they hold up the whole sky!

Equality is of course what nations and nationalism are also all about. A modern nation stands for liberty from bondage of all kinds; for equality and “brotherhood” between its citizens; for justice and the rule of law as against violence and the rule of strength; for democracy. What is more, the nation as a political unit aims for the good life - in other words, security and happiness for all its citizens. Attention to the gender question expands and extends the scope of our nationalism.

Both halves of the sky need to be held up. And finally, in a to the gender question expands and extends the scope of our nationalism. Both halves of the sky need to be held up. And finally, in a democracy equals come together to study and discuss matters that concern them. This is what we also aim to do through this course.

Points to discuss:

1. Why have we printed the word “brotherhood” in quotes?
2. Can you think of a famous slogan from history that expresses the ideas that underlie nationalism? [Hint: The French Revolution]

If not, can you make up a slogan?

Milestones in the history of gender equality

It should give you some pleasure to note that in India we have had an important history of government initiatives and laws directed at creating gender equality. Although it is true that laws are not the whole story, laws are very important. It is also important to know what kinds of behavior are regarded as criminal and can invite legal punishment. What follows is a very brief account of the most important milestones in gender equality.

Independent India was among the very first countries in the world to have universal suffrage. Women got the right to vote in 1935, at the same time as men. In many countries, including some European countries, this happened much later. Article 14 of the Indian Constitution guarantees the equality of all citizens.

² Read on our website, “Why fathers need to be more motherly.” You can also read this article at <http://www.thehindu.com/features/magazine/g-sampath-on-unequal-distribution-of-care-responsibilities-at-home/article7512453.ece>.

Given this history, **the 1975 Status of Women Report came as a shock. This is because it demonstrated that the condition of the vast majority of women had deteriorated since independence.** What is more, the pace at which the deterioration was taking place had accelerated over the years. There was a declining sex ratio. Women were excluded from new jobs that had been created with industry and modernization. The number of women in all elected bodies was declining. Rural girls did not go to school, or, if they did, they dropped out rapidly.

For scholars and administrators the questions were: How did this happen? Also, how did their belief in constitutional guarantees and modernization turn out to be so deceptive? How did the education they had received make the marginalization of women invisible?

The report came out at a time when other questions were also being raised—about violence in the family (beginning with dowry deaths); sexual violence and custodial rape by the police and in hostels; about wages and property rights. Women's groups all over the country took up these issues. One of the very first groups of this kind was the Progressive Organization of Women, formed by Osmania University Women Students in Hyderabad in 1973; also in Hyderabad, was the autonomous women's organization, Stree Shakti Sanghatana, formed in 1978. Academics began to ask why the humanities and social sciences had remained blind to these issues.

Another shocking fact was that many laws were so formulated that it was very difficult for women to get justice. Patriarchal attitudes were present in the law and in the functioning of courts. There was a call for law reform and for the passing of new laws. In the Sections on "Domestic Violence:

Speaking Out," "Sexual Harassment: Say No!" and "Thinking about Sexual Violence," you will get a sense of the special laws that have been introduced to support women in fighting against violence. These special laws are framed keeping in mind the unique form of violence experienced by women—a violence which is often invisible and taken as natural. Not only new laws but also changes in the infrastructure such as women's police stations and courts have been introduced to enable women to make complaints.

The 73rd amendment to the Indian Constitution, passed in 2009, provides for the reservation for women of one-third of the seats in village panchayats. This major legislation was aimed at correcting the imbalance between men and women in political representation and ensuring more attention to issues that concern women.

At the same time we need to remember that gender issues extend beyond law and government policy. The sphere of everyday life calls for serious attention. The discussions in the lessons that follow will introduce you to some of these issues. We have tried to do so through autobiographical accounts, stories, films and of course informative lessons and discussions.

You will find that all the material is available both in Telugu and in English. We hope that this will help all students grasp the ideas—and maybe also improve their English and Telugu. Our aim was to provide enjoyable readings, information and discussions. We hope you will also actively use the additional material available on our website.

Watch the film "Ammayi" made by Mohana Krishna Indraganti. The film is inspired by Jamaica Kincaid's short piece, "Girl." We will be discussing both these in the next Unit.

జండర్

దీని గురించి అధ్యయనం చేయాల్సిన ఆవశ్యకత

జండర్ అంటే ఏమిటి? దాని గురించి మనమెందుకు చదవాలి? రెండు ముక్కల్లో చెప్పాలంటే, జండర్ అంటే మనమందరమూ స్త్రీలూ, పురుషులూ అనే రెండు భౌతిక, సామాజిక వర్గాలలో విడివడి జీవించటం; ఏ పరిస్థితులలోనైనా ఆయా సామాజిక పాత్రలను పోషించటం; వాటిలో ఇమడడానికి సంఘర్షించటం. ఆసక్తికరమైన విషయమేమిటంటే స్త్రీ అంటే ఎలా ఉండాలి (స్త్రీత్వం); పురుషుడంటే ఎలా ఉండాలి (పురుషత్వం) అన్నవాటి గురించి విభిన్న సమాజాలు, సంస్కృతులు చాలా భిన్నంగా ఆలోచిస్తాయి. అంతేకాక, ఒకే సమాజంలో కూడా వీటి పట్ల ఉండే ఆలోచన కాలాన్ని బట్టి మారుతుంటుంది. ఆడవాళ్ళు, మగవాళ్ళు ఎలా ఉండాలి అన్న విషయంలో మీ అమ్మా, నాన్నల కంటే మీరు చాలా భిన్నంగా ఆలోచిస్తారు, అవునా?

మరి మనం జండర్ గురించి ఎందుకు అధ్యయనం చేయాలి? స్త్రీలు, పురుషులుగా మన జీవితానుభవాలు అనేక భావోద్వేగాలతో కూడి ఉంటాయి, ముఖ్యంగా యువనంలోకి అడుగుపెడుతున్న వారికి ఇది ఎక్కువ వర్తిస్తుంది. కాబట్టి ప్రధానంగా ఆయా అనుభవాలను అర్థం చేసుకోవటానికి జండర్ అధ్యయనం అవసరం. ఒక స్త్రీగా లేదా పురుషుడిగా జీవించటం మనకు రకరకాల సంతోషాలని, అందమైన భావోద్వేగాల్ని కలుగజేస్తుంది. కానీ అదే అనుభవం బాధలకీ, అయోమయానికీ, అనేక ఆందోళనలకీ కూడా కారణమవుతుంది. స్త్రీలు, పురుషుల మధ్య సంబంధాలు మానసిక, శారీరక హింస నీడలో కొనసాగుతాయన్న విషయం మనకందరికీ సుపరిచితమే!

అయితే ఈ అనుభవాలు, ఉద్వేగాల గురించి బహిరంగంగా మాట్లాడుకోవటం అరుదు. ఇటీవలి కాలంలోనే వీటి గురించిన చర్చ, అధ్యయనం మొదలయినాయి. ఆడపిల్లలుగా, మగపిల్లలుగా పెరగటం గురించి తరువాతి అధ్యయనంలో పేరు పొందిన ఒక విద్యావేత్త తాను పెరుగుతున్నప్పుడు అమ్మాయిలు, అబ్బాయిలని ఇంటి బయట అస్సలు కలవనిచ్చే వారు కాదని గుర్తు చేసుకుంటారు. ఈ విషయం గురించి, జండర్ గురించి ఆయన చాలా ప్రశ్నలతో సతమతమయ్యేవాడు కానీ వాటికి సమాధానాలు వెతకటానికి అప్పట్లో ఎవరూ ఆయనకి సహాయం చేయలేదు. మీకు ఈ కోర్సు అటువంటి ప్రశ్నల గురించి ఆలోచించటానికి 'సహాయపడగలదని' మా ఆశ.

కొన్నేళ్ళ కిందట తమిళ నటుడు ధనుష్ పాడిన వైదిన్ కొలవరి, కొలవరి డి' పాట అత్యంత ప్రాచుర్యం పొందింది. వచ్చీరాని ఇంగ్లీషు, వాడుక తమిళం (టాంగ్లిష్!) కలిసిన హాస్యపూరిత భాషలో ఒకబ్బాయి ఒకమ్మాయిని నీకు ఎందుకంత కోపం అని అడుగుతాడు¹. గాయకుడి పాయింట్ ఏమిటంటే: మనం ఆధునిక ప్రపంచంలో జీవిస్తున్నాం కదా, ఇప్పుడైనా మనం 'జస్ట్' స్నేహితులుగా ఉండలేమా? 'జస్ట్' అన్నపదం వాడకంలో, ఇటువంటి స్నేహానికడ్డంగా నిలిచే సమస్యలు మనకి నిజంగా ఏవీ లేవనే అర్థం స్ఫురిస్తుంది.

అయితే ఇక్కడ మనకొచ్చే మొదటి ప్రశ్న : నిజంగానే ఏ సమస్యలూ లేవా? కొలవరి పాటలో అబ్బాయి తెలుపు, నలుపు మేని ఛాయల గురించి చర్చించటం ద్వారా కుల, వర్గ అంతరాలని స్పృశిస్తాడు. ఇప్పుడు కూడా ఇలాంటివి పట్టించుకోవాలా అన్నది అతడి ప్రశ్న. అతడన్నది సరైనదే. వాటిని ఎవరూ పట్టించుకోకూడదు. కానీ సమస్య ఎక్కడ వస్తుందంటే వాస్తవ జీవితంలో అందరూ వాటిని పట్టించుకుంటారు. అంతేకాక, కులం, వర్గం అన్నవి కేవలం మన మెదళ్ళలో, ఆలోచనల్లో మాత్రమే ఉండే విషయాలు కావు. సమాజంలో అవి అంతర్భాగం. మన రోజువారీ జీవితంలో, భిన్న సందర్భాల్లో వాటిని మనం ఎదుర్కుంటూనే ఉంటాం.

వీటిలాగే జండర్ ఇంకో విధమైన అసమానత. స్త్రీలు జీవితంలోని ప్రతి పార్శ్వంలోనూ తాము ఎదుర్కునే పక్షపాత ధోరణులు, వివక్ష హింసకు వ్యతిరేకంగా పోరాడుతూ వస్తున్నారు. ఈ పోరాటం సమానత్వం కోసమే కాదు, గౌరవం కోసం కూడా. పోరాట క్రమంలో వాళ్ళు లేవనెత్తిన అంశాలు వ్యక్తిగత సంబంధాలు, మానసిక శాస్త్రం, సామాజిక నిర్మాణాలు, సంస్కృతి, రాజకీయాలు, న్యాయవ్యవస్థ, క్రీడలు, సైన్స్ లతో సహా అనేక రంగాల గురించి మన అవగాహనను సుసంపన్నం చేసాయి. పురుషత్వం గురించి జరిగిన కొత్త పరిశోధనలు కూడా జండర్ అధ్యయనాన్ని ముందుకు తీసుకెళ్ళాయి.

అధికారంలో ఉన్నవాళ్ళు ఎప్పుడూ సమాజం ఉన్న స్థితిలోనే బాగుంది, కాబట్టి ఇవే పరిస్థితులు కొనసాగాలని అంటారు. వాళ్ళకి కొలవరి గొడవ ఏమాత్రం అర్థం కాదు. అంతేకాక, వాళ్ళ స్థానాన్ని,

1. శతాబ్దం కిందట రొఖయ్యా షెఖావత్ హుస్సేన్ రాసిన 'సుల్తానా కల' అనే కథ స్త్రీలు పురుషులనెలా చూస్తారన్న దాని గురించి మరింత హాస్యపూరితంగా వర్ణిస్తుంది! మీరు చదివి ఆనందించటానికి మేం దాన్ని వెబ్‌సైట్‌లో పెట్టాము

అధికారాన్ని ప్రశ్నించే మార్పు వస్తోందని అనిపించిన వెంటనే దాన్ని గురించి ఫిర్యాదు చేస్తుంటారు.

అయితే మా ఉద్దేశంలో ప్రపంచంలో స్త్రీ పురుష సమానత్వం వస్తే దాన్నుండి స్త్రీలు, పురుషులు ఇద్దరూ లాభపడతారు. సమాజం మొత్తం లాభపడుతుంది. 2015లో ఇది రాస్తున్నప్పుడు ప్రపంచ వ్యాప్తంగా తండ్రుల గురించి జరిగిన ఒక సర్వే నివేదిక వెలువడింది. పిల్లల్ని పెంచటంలో తండ్రులు ఎక్కువ పాలు పంచుకోవాల్సిన ఆవశ్యకతని ఇది వివరించింది: “పెంపకంలో పాలుపంచుకునే తండ్రివల్ల కుటుంబానికి, దేశానికి కూడా అనేక ప్రయోజనాలు చేకూరుతాయి.”²

జండర్ సమానత్వానికి, పరస్పర సత్సంబంధాలకూ అడ్డొచ్చే అనేక అంశాలను ఈ కోర్సు మీకు పరిచయం చేస్తుంది. ఒక్కసారి విషయ సూచిక చూస్తే మీకా అంశాలేమిటో తెలుస్తుంది. పాఠ్య పుస్తకం చివరి భాగంలో ‘సమసంబంధాలు’ అధ్యాయంలోని పాఠాలు రకరకాల స్నేహాల గురించి చర్చిస్తాయి న్యాయం, సమానత్వంతో కూడిన స్నేహాలు ఎలా పెంచుకోవచ్చో ఈ పాఠాలు మనకి నేర్పుతాయి.

1970లలో అందరికీ పరిచయమైన నినాదం ‘స్త్రీలు సగం ఆకాశాన్ని మోస్తున్నారు, పురుషులు తామే మొత్తం భారాన్ని మోస్తున్నా మనుకుంటారు గానీ, వాళ్ళు పట్టుకునేది మిగిలిన సగాన్నే.

వ్యక్తుల మధ్య సంబంధాలే కాదు, జాతి, జాతీయత భావనలు కూడా సమానత్వం గురించే. ఆధునిక ప్రజాస్వామిక దేశం అన్ని రకాల పీడనల నుండి స్వేచ్ఛని ప్రసాదిస్తానని వాగ్దానం చేస్తుంది; పౌరుల మధ్య సమానత్వాన్ని, ‘సోదర భావాన్ని’ ప్రోత్సహిస్తుంది; హింస, బలవంతుల పాలనకు బదులుగా న్యాయానికి, చట్టబద్ధ పాలనకూ చోటిస్తుంది. సామాన్య ప్రజల రాజ్యమే ప్రజాస్వామ్యం. ఆధునిక ప్రజాస్వామ్య దేశ ప్రధాన రాజకీయ లక్ష్యం అందరికీ మంచి జీవితాన్నివ్వటం, అంటే పౌరులందరికీ రక్షణ, సుఖ సంతోషాలు కల్పించటం. అందుకే జండర్ సంబంధాలను పట్టించుకోవటం మన జాతీయతా పరిధిని విస్తృత పరుస్తుంది. ఆకాశాన్ని రెండు పక్కలా ఎత్తి పట్టుకోవాలి.

చివరిగా, ఒక ప్రజాస్వామ్య దేశంలో ప్రజలు తమకి అవసరమయిన విషయాలను కలిసి కూర్చుని చర్చించుకుంటారని మనం గుర్తుంచుకోవాలి. సమాన స్థాయిలో అధ్యయనం కూడా చేస్తారు. ఈ కోర్సు ద్వారా మేం సాధించదలుచుకున్నది జండర్ గురించి ఒక ప్రజాస్వామిక చర్చ.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు:

1. పైన ఉన్న పేరాలో ‘సోదర భావం’ ఎందుకు సింగిల్ కోట్స్ లో ఉంది?

2. చరిత్రలో జాతీయతా భావాల్ని అత్యంత ప్రభావశీలంగా వ్యక్తం చేసిన నినాదాన్ని చెప్పగలరా? (సూచన: ఫ్రెంచ్ విప్లవం)

లేకుంటే మీరొక మంచి నినాదాన్ని తయారు చేయగలరా?

జండర్ సమానత్వం కోసం చేసిన పోరాటాల చరిత్రలో కొన్ని మైలురాళ్ళు

మన దేశంలో స్త్రీలకు, పురుషులకు మధ్య అసమానతలు తగ్గించే దిశగా ప్రభుత్వం అనేక కీలక విధానాలను, చట్టాలనూ రూపొందించింది. ఇది చాలా సంతోషకరమైన విషయం. దేశ పౌరులుగా ఏ రకమైన ప్రవర్తనలు నేరాలుగా పరిగణించబడతాయో, వేటికి చట్టప్రకారం శిక్షలు పడతాయో తెలిసుండటం చాలా ముఖ్యం. ఈ కింది భాగంలో జండర్ సమానత్వ దిశలో సాగిన ప్రయాణంలో అత్యంత ప్రధానమైన మైలురాళ్ళను గురించి తెలుసుకుందాం.

స్వతంత్ర భారతదేశం ప్రపంచంలోనే సార్వత్రిక ఓటు హక్కు ఇచ్చిన మొదటి దేశాల్లో ఒకటి. 1935లో పురుషులతో పాటు స్త్రీలకి కూడా ఓటు హక్కు లభించింది. కొన్ని యూరోపియన్ దేశాలతో సహా అనేక దేశాలలో స్త్రీలకి ఓటు హక్కు చాలా ఆలస్యంగా లభించింది. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14 ప్రకారం పౌరులందరూ సమానులే.

ఇటువంటి చారిత్రక నేపథ్యంలో 1975లో వెలువడిన ‘స్టేట్స్ ఆఫ్ ఎమెన్స్’ నివేదిక అందరినీ దిగ్భ్రాంతికి గురి చేసింది. ఎందుకంటే స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన అనంతరం వృద్ధి చెందవలసింది పోయి, అత్యధిక శాతం స్త్రీల పరిస్థితి మరింత దిగజారిందని ఈ నివేదిక వెల్లడించింది. అంతేకాక, ఈ తగ్గుదల త్వరితగతిన జరుగుతోందని కూడా తెలిసింది. లింగ నిష్పత్తి తగ్గింది; ఆధునికత, పారిశ్రామికీకరణ ద్వారా వచ్చిన ఉద్యోగాలలోకి స్త్రీలు రావట్లేదు; అన్ని ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థల్లో ఎన్నుకోబడిన స్త్రీల సంఖ్య తగ్గిపోయింది. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోని ఆడపిల్లలు అసలు బడికే వెళ్ళట్లేదు. వెళ్ళినా చాలా త్వరగా డ్రాపౌట్ అయిపోతున్నారు. ఇటువంటి కలవరపెట్టే నిజాలను ఈ నివేదిక వెల్లడించింది.

దీనితో అధ్యయనకారులకి, పాలనా రంగ నిర్వాహకులకి అనేక ప్రశ్నలు తలెత్తాయి: ఎందుకిలా జరిగింది? రాజ్యాంగం ఇచ్చిన హామీలు, ఆధునికతపై విశ్వాసం మన నమ్మకాలని ఎందుకిలా

2. వెబ్సైట్ లో ‘తండ్రులు తల్లుల్లాగా ఎందుకుండాలి’ లింక్ ను చూడండి. <http://www.thehindu.com/features/magazine/g-sampath-on-unequal-distribution-of-care-responsibilities-at-home/article7512453.ece>.

వమ్మ చేసాయి? చదువుకున్న చదువు స్త్రీలకు సమాన హక్కులు గానీ, సమాన అవకాశాలు గానీ అందడం లేదన్న వాస్తవాన్ని ఎందుకు కళ్ళకి కనపడనీయకుండా చేసింది?

ఈ నివేదిక వెలువడే సమయానికి స్త్రీల పరిస్థితుల గురించి ఇతరత్రా సమస్యలు కూడా వెలుగులోకి వచ్చాయి. అవి కుటుంబంలో హింస (కట్నం చావులతో మొదలయింది); లైంగిక హింస, ముఖ్యంగా పోలీసులు తమ కష్టానికి ఉన్న స్త్రీలపైన జరిపిన అత్యాచారాలు; హాస్టళ్ళలో వార్డెన్లు, ఇతర నిర్వాహకులు జరిపిన అత్యాచారాలు; ఇవన్నీ వార్తల్లోకి ఎక్కాయి. స్త్రీలు వేతనాలు, ఆస్తి హక్కుల గురించి చేసిన పోరాటాలు కూడా చర్చలోకి వచ్చాయి.

దేశంలో అనేక ప్రాంతాలలోని స్త్రీల సంఘాలు ఈ సమస్యలని ముందుకు తెచ్చాయి. 1973లో ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థినులు స్థాపించిన ప్రగతిశీల మహిళా సంఘం (Progressive Organization for Women) ఇటువంటి మొట్టమొదటి సంఘాలలో ఒకటి. 1978లో హైదరాబాదులోనే ఏర్పడిన స్త్రీ శక్తి సంఘటన మరొకటి. అధ్యయన రంగాల్లోని స్త్రీలు సామాజిక శాస్త్రాలు, మానవ అధ్యయన శాస్త్రాలు ఈ విషయాలను, సమస్యలను ఎందుకు వట్టింపుకోలేదని ప్రశ్నించటం ప్రారంభించారు.

ఈ సందర్భంలోనే మరికొన్ని దిగ్రాంతికరమైన విషయాలు బయటపడ్డాయి. చట్టాలు రూపొందింపబడిన విధానం స్త్రీలకి న్యాయం చేకూర్చేలా లేదని; కోర్టులు, చట్టాలు పితృస్వామ్య ధోరణులతో పనిచేస్తున్నాయని రుజువు అయ్యింది. చట్టాలను సంస్కరించాలని, కొత్త చట్టాలను రూపొందించాలనే పిలుపు బలంగా వెలువడింది. 'కుటుంబ హింస: నిశ్శబ్దాన్ని బద్దలు కొడదాం'; 'లైంగిక వేధింపులకి స్వస్తి చెబుదాం', 'లైంగిక హింస గురించి ఇక్కడైనా మాట్లాడదాం' అనే అధ్యాయాలలో మీరు ఆయా హింసలకి వ్యతిరేకంగా పోరాడుతున్న స్త్రీలకి సహాయంగా రూపొందిన ప్రత్యేక చట్టాల గురించి నేర్చుకుంటారు.

2009లో భారత రాజ్యాంగానికి చేసిన 73వ సవరణ స్థానిక పాలనా వ్యవస్థ (పంచాయితీ)లలో స్త్రీలకు ఒకటింట మూడు వంతుల సీట్లను కేటాయించింది. రాజకీయ ప్రాతినిధ్యంలో స్త్రీలు, పురుషులకు మధ్య ఉన్న అసమతౌల్యతను సవరించి, స్త్రీల జీవితాలను మెరుగుపరిచే అంశాలను ఎక్కువగా పట్టించుకోవాలనే ఉద్దేశాలతో ఈ సవరణ చేయబడింది.

అయితే జండర్ సమస్యలు కేవలం కొత్త చట్టాల వల్ల కానీ, పాలనా రంగంలో మార్పుల వల్ల కానీ పరిష్కారం కావు. వాటి పరిధి మరింత విస్తృతమైనది. రోజువారీ జీవితంలో జండర్ అసమానతల ప్రభావాన్ని అర్థం చేసుకోవటం అత్యంత అవసరం.

పాఠ్య పుస్తకంలో చర్చలు మిమ్మల్ని ఇటువంటి అంశాలకి పరిచయం చేస్తాయి. కథలు, సినిమాలు, కవితలు, స్వీయ చరిత్రలు, గణాంకాలు, అవసరమైన ఇతర సమాచారంతో కూడిన పాఠాల ద్వారా మీకు వీటిని పరిచయం చేసే ప్రయత్నం మేం చేసాం.

ఇది ద్వితీయ పాఠ్య పుస్తకం - ఇందులోని పాఠ్యాంశాలు మరియు అదనపు సమాచారం, అన్నీ తెలుగు, ఇంగ్లీషులో అందుబాటులో ఉంటాయి. విద్యార్థులు వీటిలోని ఆలోచనల్ని గ్రహించగలగడమే కాక, తమ తెలుగు, ఇంగ్లీషు భాషా జ్ఞానాన్ని కూడా మెరుగు పరుచుకోవటానికి ఇది సహాయం చేస్తుందని మా ఆశ. ఈ పుస్తకం ఆసక్తికరంగా ఉంటూనే మీలో కొత్త ఆలోచనలను రేకెత్తిస్తుందని మా ఆకాంక్ష. మీరు ఈ కోర్సు వెబ్‌సైట్‌లో పొందుపరిచిన అదనపు సమాచారాన్ని కూడా చదివి చర్చిస్తారని ఆశిస్తున్నాము.

ఇప్పుడు మనం మోహనకృష్ణ ఇంద్రగంటి రూపొందించిన 'అమ్మాయి' సినిమా చూద్దాం. వచ్చే అధ్యాయంలో దీని గురించిన చర్చ ఉంటుంది.

Socialization

MAKING WOMEN, MAKING MEN

2.1 INTRODUCTION

Before we leave for college or go to work, most of us look into a mirror. We see an image of ourselves. But if we ask: “Who exactly is looking at this image?” things get a little more complicated. It is true that the eyes that actually see the image belong to the person who is looking. But at another level—and this is more interesting—she (or he) is looking through the eyes of others who will see her. She checks her image out carefully, worrying about what they will think. She combs her hair and arranges it around her face to look good to people she wants to please. (And sometimes maybe to shock people she wants to shock!) She adjusts that image to make the right impression on her teachers; on someone who may be interviewing her for a job; on a boy or girl she likes; on her special gang of friends. Finally she leaves the house with a face that is acceptable to society and one that she is happy with (mostly!). It is her own face—but it is also a social face.

This is also an illustration of the process through which society shapes and trains people to become social individuals. Social scientists call this process socialization.

From childhood, boys and girls are trained to be the kind of people their society wants. The training begins early—in the family. This “training” continues in schools through teachers, textbooks, games and other activities. Boys especially learn a great deal about “being a man” from friends (peer groups). Songs, films, and stories add to it. Nowadays, companies talk about

socializing employees into the culture of the organization.

In the process of growing up and becoming adults, children are supposed to absorb that training and make it their own. Sometimes the training is subtle, sometimes it is harsh. Girls and boys learn the correct forms of behaviour, play, dress and so on. Girls become shy, soft, and afraid; they also learn to remain silent even when insulted or attacked (this is often regarded as preparation for marriage).

You may have heard a famous saying by the French philosopher, Simone de Beauvoir: **“One is not born a woman but rather becomes a woman.”** In other words, gender is not natural—it is socially shaped. We learn how to behave as women and men and we perform those roles.

The important thing to understand is that femininity and masculinity are not something babies are born with. They are shaped into socially acceptable men and women. In this Unit, we will read and discuss five accounts of growing up. You will have seen the film *Ammayi* made by Mohana Krishna Indraganti. His film, as well as Jamiaca Kincaid's now-famous piece, “Girl” capture the process through which socialization happens, its relentlessness, its irrationality and its violence. We also need to understand that society has different messages for different women. In the extract from the story “Radam,” we get a glimpse of the terrible risks faced by a girl who is “chosen” by powerful upper-caste men to be a jogini.

Boys are supposed to be strong, rough, dominating; they are not supposed to feel fear, express emotion or cry. They worry a great deal about “performance.” This is related to career success, sexual prowess or capability, and the requirement that they have to lead and control—even if it is done violently. Such ideas of masculinity make it difficult for men to have happy intimate relationships with women.

“Growing up Male” by Krishna Kumar further explores these issues from the perspective of a boy growing up in a small town in India. In “I was a boy of nine when it happened,” Dr Ambedkar recounts an experience that made him understand who he was for society. The final piece, by Khadeer Babu, is a delightful story about a boy who is poor and, what is more, doesn’t speak Telugu at home. He is laughed at and dismissed by his teachers and the students they consider “clever.” The story is about all this—and his heartwarming fight for his image.

Joopaka Subhadra’s powerful account of a friendship at school that broke social boundaries is on the website. Also on the website is another story by Khadeer Babu, “Half Price, Three-fourths, Bajji Bajji.” (We won’t say more about it. Just enjoy it!)

One of the reasons for the new interest in gender socialization is that it is producing unacceptable results. Scholars and activists are asking: Is the violence in our society connected to the socialization of men into masculinity? Is it right to treat the environment of harassment that girls have to endure, and the anxieties that boys experience as “normal”? Can it not be changed to enable women and men to enjoy happy and meaningful relationships?

And finally: not all girls want to be soft—they also want to be strong, play games, take risks, climb mountains. Boys also need to express emotion; they can be afraid, sympathize with people, care for others, or write poetry. It is good if everyone, girls and boys alike, is sensitive, kind and strong.

Masculinity and hair styles

Look at the picture titled “Classic Gents Cutting Styles.”

This is the kind of chart you find in a barber’s shop and in some beauty parlours. Each hairstyle requires careful cutting and combing. Each is different. A customer may take a long time to decide exactly which style he likes. But when we look at them all together, in this chart, we also see that there is very little difference between the men who are all struggling to look good and male in very similar ways. These styles date back to the early 2000s. Of course men’s hair styles and expressions of masculinity change over time.

Points to discuss:

Are today’s styles different? Do they express a different sense of being male?

Classic Gents Cutting Styles

2.2 PREPARING FOR WOMANHOOD

“Girl,” written by the well-known Caribbean writer Jamaica Kincaid, was first published in The New Yorker in 1978. This story reads like a waterfall of instructions by a mother to her daughter, a young girl who probably is around 12-13 years old. You will notice that there are no full stops in the piece, only semi-colons! The girl receives instructions about housework—from washing clothes to cleaning the house, from cooking to sewing and mending! There are also instructions on how to walk, how to eat, who to talk to and who not to. You may have heard such instruction in your house too. What is most interesting is that the mother not only wants to teach the girl housework but is also anxious to teach her something else. She wants to teach her to be a good girl, or, to put it more accurately, she wants to train her to be a girl that everyone in society will recognize as a good and respectable girl! Twice the girl tries to respond, without success. Please read the slightly abridged version we have given below.

Girl

Wash the white clothes on Monday and put them on the stone heap; wash the color clothes on Tuesday and put them on the clothesline to dry; don't walk bare head in the hot sun; cook pumpkin fritters in very hot sweet oil; soak your little cloths right after you take them off; when buying cotton to make yourself a nice blouse, be sure that it doesn't have gum on it, because that way it won't hold up well after a wash; soak salt fish overnight before you cook it; is it true that you sing benna in Sunday school?; always eat your food in such a way that it won't turn someone else's stomach; on Sundays try to walk like a lady and not like the slut you are so bent on becoming; don't sing benna in

Sunday school; you mustn't speak to wharf-rat boys, not even to give directions; don't eat fruits on the street—flies will follow you; but I don't sing benna on Sundays at all and never in Sunday school; this is how to sew on a button; this is how to make a button-hole for the button you have just sewed on; this is how to hem a dress when you see the hem coming down and so to prevent yourself from looking like the slut I know you are so bent on becoming; this is how you iron your father's khaki shirt so that it doesn't have a crease; this is how you iron your father's khaki pants so that they don't have a crease; this is how you grow okra—far from the house, because okra tree harbors red ants; when you are growing dasheen, make sure it gets plenty of water or else it makes your throat itch when you are eating it; this is how you sweep a corner; this is how you sweep a whole house; this is how you sweep a yard; this is how you smile to someone you don't like too much; this is how you smile to someone you don't like at all; this is how you smile to someone you like completely; this is how you set a table for tea; this is how you set a table for dinner; this is how you set a table for dinner with an important guest; this is how you set a table for lunch; this is how you set a table for breakfast; this is how to behave in the presence of men who don't know you very well, and this way they won't recognize immediately the slut I have warned you against becoming; be sure to wash every day...; don't squat down to play marbles—you are not a boy, you know; don't pick people's flowers—you might catch something;...this is how to make a bread pudding; this is how to make doukona; this is how to make pepper pot; this is how to make a good medicine for a cold;...this is how to catch a fish; this is how to throw back a fish you don't like, and that way

something bad won't fall on you; this is how to bully a man; ...this is how to love a man; and if this doesn't work there are other ways;...this is how to make ends meet; always squeeze bread to make sure it's fresh; *but what if the baker won't let me feel the bread?*; you mean to say that after all you are really going to be the kind of woman who the baker won't let near the bread?

Points to discuss:

1. Are boys taught housework while growing up? Discuss your experiences at home.
2. Do you think both boys and girls should learn how to cook, clean and wash?
3. Do mothers alone give instructions like those listed in "Girl"? Have you heard these from others in the family like, fathers, grandparents, uncles and aunts, and even neighbours?

We will now read an excerpt from "Radam" (Raw Wound), a short story by the Telangana writer, Gogu Shyamala. In this excerpt, the little girl (the protagonist of the story) wakes up and finds herself in the middle of preparations for her departure to school in the town far away. The air is thick with anxiety and despair which she cannot understand, yet she follows instructions obediently and flees from the village, along with her father, to a residential school in a town where she will be admitted. The reason for this is that the sarpanch (also the most powerful landlord) of the village wants to designate her as a "jogini," i.e., a "sacred" woman whose life is dedicated to the service of god, and the sexual satisfaction of the landlords and elite of the village. Naming

a Madiga woman as a "jogini" is one feature of upper-caste power in Telangana. The excerpt shows us that for some madiga girls poverty is not the only obstacle to education. They must fight against the cruel social customs that oppress them and their family; must take great risks (defy the orders of the landlord, face great violence and even leave their lands and their village) in order to educate their young girls. Growing up as a girl, then, is not the same experience for all girls. Do read the entire story that is available on the website.

Radam —An excerpt

My mother roused me before the cock crowed. She took me out and gave me some charcoal for my teeth. "Brush your teeth quickly and I will braid your hair," she said.

"Why did you wake me up now?" I grumbled.

She replied, "Don't speak loudly." Hearing her tone I felt nervous and my sleep evaporated. As I quickly finished brushing my teeth and came into the house, I found my appa awake. He was arranging some papers and clothes in the suitcase. I watched him, and silently went to my mother at the stove. "Have you finished, my dear?" she said, pushing the firewood into the stove. "Unbraid your plaits," she said.

I looked a question, "Why this hurry?" She pacified me with a nod. I nodded back in assent. After she had tied the rotte bundle, she combed my hair. "Such thick and long hair! How will this little girl comb it herself every day?" she muttered, and then to me she said, "Don't fight with other girls. Be friendly with everybody. Do each other's braids."

I then understood that I was going to the hostel at Taandur. “I am supposed to go in two months, aren’t I? Why now?” I asked.

At that moment, my grandmother Sangavva woke up and spoke almost in her sleep, “The plague be on them! May they die and their waist-cord be thrown into the tree! May their eating and shitting be stopped!” she cursed. “They have had an eye on us. It seems someone in the past laid a rule for our family—one of us must become a jogini. And we have to follow this rule—like that of a god. Curse that god! Doesn’t he have children? A lineage? What sin have we committed? They have come like Yama himself to spoil our child’s life.” She began weeping. My mother leapt to Sangavva’s side, held her shoulders and said to her, “This is no time to cry aloud. You will be heard and the news will find its way to the landlords. If they come to know, father and daughter will not leave the village today. Don’t cry my dearest mother-in-law. Keep your mind strong,” she said.

“Why do you cry, mother? Our god is with us and we will go as far as we can with our strength. I will never put my child in bondage and grief!” Appa said to Sangavva. She raised her head and looked at us. She wiped her red glowering eyes and said, “Yes my son. You have said what I feel in my belly. This family will not commit such an act. We cannot make this child a jogini. My mother, my grandmother, my great grandmother—nobody could point a finger at them! However much the landlords insist, don’t give in. In the end, even if they put a sword to your neck, stay true. Keep the family’s honour up, my son.”

What was this commotion—what was a jogini? I didn’t ask. I would come to know by and by. But my mind didn’t stop wondering. I kept listening. The village seemed to be thinking about me. It was clear that the matter at hand was like a prickly thorn bush! That was why my family was so concerned. This much I understood. Then mother said, “If we sit talking about this, it will be dawn and you won’t be able to leave. Hurry!”

My father wore his freshly washed dhoti and shirt, tied the striped towel to his head, put the black shawl on his shoulder. He picked up the suitcase in one hand, his wire-wound staff in the other. He touched his mother Sangavva’s feet. He told me to do the same. I fell at her feet too. “Go safely, my children. May your task be successful”, she blessed us. My mother woke my brothers up and said, “Wake up, my sons. Your sister is going to the hostel. Send them off,” she said and had them touch my feet. “Be careful,” she said to us.

Silently, we left the village. It was an hour to dawn. The morning star hadn’t yet appeared. The Three Plough Spikes constellation was high in the sky. The moon shone bright on the path. My father strode ahead and I ran to keep up with him. The path was slushy. The frogs in the paddy field croaked loudly and as we passed, leapt into the water with a series of plops. The snakes on the plot boundaries slithered into the fields. We had to cross the village border by dawn. We had to go beyond the Mampuru lotus lake to the bus stop a mile ahead and board a bus to Taandur. We reached the road just as the bus came.

Points to discuss:

Now that you have read the two texts, let's think a little bit.

1. Does the girl in the excerpt from "Radam" like what is happening to her?

2. Is being good the same for boys and girls?

3. Make a list of qualities for a good girl and a good boy. After you have made them, compare the two lists. Are they the same?

4. If they are not, discuss with your classmates what the differences are?

5. Have you heard the words, "chastity" and "virginity"? What do they mean? Are they important qualities for both boys and girls?

6. Let us now watch the film Ammayi again. You will be in a better position to appreciate it after these discussions.

2.3 GROWING UP MALE

In “Growing up Male” the eminent educationalist, Krishna Kumar, thinks back to his own experience as a boy. He does this in order to better understand, (i) being a man in our society, and (ii) how schools can help improve the way girls and boys, men and women, relate to each other today. Segregation, in society as well as in schools, is a major problem. Girls are restricted to protected spaces. They are not encouraged to play or move around with ease in public places. Boys play in the open, occupy the street. Without ordinary, everyday contact with girls, boys stop thinking of them as individuals. Girls become a “great mystery” that boys have to painfully solve—without help from adults. Hence, as men they end up fearing women and feeling that the only way to relate to women is to dominate and control them.

Towards the end of the essay the author suggests that since conventional socialization gives rise to so many problems, schools should be places of “counter-socialization.” By this he means that education should try and change the way society socializes women and men. You may find the idea of counter-socialization useful in thinking about the issues of inequality raised in the excerpts from the story “Radam,” Dr Ambedkar’s account of his childhood experiences, and Khadeer Babu’s story about the school anniversary celebrations.

Think about the following questions as you read:

Boys: Does this description fit your experience of growing up male? If not, how?

Girls: Does this description help you understand boys better?

Growing up Male

... In my boyhood, the most significant event that shaped my map of men’s and women’s positions in the world was my entry into a state-run all-boys’ secondary school, after finishing the primary grades ... One got so used to being with girls and to seeing them as ordinary children that it proved almost traumatic to move up to a secondary school where all children were boys and even the teachers were all men. This sudden separation from girls made no sense at first; a little later it led us to see girls as enigmas [mysterious; hard to understand]; and finally, we accepted it as a protection that society had offered us against the danger of coming in contact with a female human before we were ready for such contact. This rationalizing took years; it was a tedious [long and tiring] process, demanding tremendous amounts of psychic energy; and, of course, we never had access to an adult to ask any questions about the great mystery of girls and their separation from us.

The great mystery of girls

Girls went to a school that was designed conspicuously differently from the boys’ school. In the centre of the girls’ school was a courtyard where they played in total seclusion and safety from the outside world. Across all these years since childhood, I can still hear the shouts of girls playing games in that courtyard—shouts that we heard from our side of a broken wall we often toyed with the idea of climbing. Enclosed by a ring of classrooms, Ashok trees and the wall, the girls’ school was legally accessible through a twenty foot high iron gate that was opened only twice a day—to let the girls in and to let them out. The boys’ school had no such

courtyard or major entrance. Our playground was an annexe, just a big space attached to the school, devoid of any symbolism of confinement. This architectural difference between boys' and girls' schools is an important aspect of our school culture and it has persisted to this day.

Every evening we watched those hundreds of school girls in their blue skirts walking home in silent clusters of six or seven, crowding the narrow streets of the small town in a compact, neat style. As they walked, they looked impossibly purposeful. We boys used the street for so many different things—as a place to stand around watching, to run around and play, to try out the maneuverability of our bicycles. Not so for girls. As we noticed all the time, for girls the street was simply a means to get straight home from school. And even for this limited use of the street they always went in clusters, perhaps because behind their purposeful demeanour [look, behaviour] they carried the worst fears of being assaulted. Watching those silent clusters for years eroded my basic sense of endowing individuality to every human being. I got used to believing that girls are not individuals....

Domination

Aggressive behaviour and the desire to look ferocious, combined with and arising from a deep fear of women, were common among us by the time we came to the final years of the secondary school...Some of the boys who were older talked about marriage as an event that involved tremendous risk and adventure. We had learnt from textbooks, songs, dramas and lectures about the great celibate saints and poets of the Bhakti period. In the lives and personal development of some of them, we thought freedom from women had

played an important role. We had also read some verses written during the Riti period, and some of these, especially the ones we were supposed to read during undergraduate classes of Hindi literature, gave such precise descriptions of the female body that even our teachers felt too embarrassed to read them aloud.

To us it appeared that marriage was the only sure means to get close to a woman, and we found it very ironical and cruel that this one means was fraught with an impossible challenge and personal risk. No one seemed to know precisely what the challenge or risk was, but it was unquestioned knowledge that if you did not want to be defeated by a girl you must dominate her. Boasting about one's strength was extremely common. Some of the older boys were devout worshippers of Hanuman and Shiva—in that order—and they firmly believed that these gods were especially meant for men...In the first part of his autobiography *Kya bhooloon kya yaad karoon*, the Hindi poet Harivanshrai Bachchan describes in great elaboration the tremendous anxiety he had to go through in the months preceding his marriage...

The crucial part of growing up male was to learn to see girls as objects. I say "learn" because I still remember my perception of girls before I had begun to see them as objects and that my perception then was very different from what it became later. The sources of learning were many, the most important among them being other boys. Our contact with girls was minimal, in the sense that we hardly ever talked to any girl who was not a relative. And, of course, a sister did not count as a girl. On the other hand, we saw hundreds of girls each day of our lives—girls we could never hope to talk to.

We saw cinema posters and sometimes films, which mostly veered around cardboard female characters. Some of us read books that verged on pornography, where the treatment of the female was like that of a lifeless object that has no capacity to either suffer or enjoy. The conversations we overheard around us often consisted of references to women as a problem, and some of these conversations were among women themselves. I can recall several conversations among old women referring to girls as temporary property (for the family).

Equally profound was the influence of abusive terms that many boys used all the time even in the presence of adults, including teachers. These terms were metaphors of sexual intercourse, and the terms mostly referred to different categories of men; so, one learnt to see men as belonging to different types and levels of mettle or perdition, depending on who they had subjected to intercourse. In brief, as a boy I was surrounded by a powerful discourse that delineated girls and women as sex objects, with little or nothing of their own in life in terms of sensation or demand.

Counter-socialization

This kind of discussion leads one to wonder whether socialization is a closed process. Such a thought finds fertile ground in the commonly held view that the school and community should be complementary to each other in socializing the young. If one accepts this principle of complementariness, then there is no hope for changing the prevailing code of sex-typing through education, which means that there is no hope that education can intervene in the cultural reproduction of entrenched sex roles. Yet,

educationists never tire of telling the world that education is an agency of change. How does one get out of this contradiction? I think the way out is to propose counter-socialization as the school's domain. That is, we need not see the school as an institution working in harmony with the community or the larger society in the matter of sex-role socialization. On the contrary, we need to perceive the school in conflict with the community's code of socialization.

This line of thought would lead us to reflect on the ways and means by which the school can act as a counter-socializer in sex role learning. If the community believes in segregating the sexes during adolescence, the school must set an alternative example by mixing the sexes. Similarly, while the larger social ethos offers stereotyped models of men's and women's roles, the school must insist that the adults working in it will not act in stereotyped and stereotyping ways. In the world outside the school, knowledge about sex is taboo; in the school, such knowledge must be accessible.

Cinema and television cash in on conservative images of women and men; the school's media—that is, textbooks and other materials—should offer images and symbols that motivate the reader to look at human beings in terms of their own struggle for an identity, rather than as reciting prefabricated conversations. And finally, if acceptance of the prevailing order and its norms is what society demands, then the school should demand the spirit of inquiry and offer opportunities to practise it. If all this sounds an idealistic tall order, then one must remember that the agenda of changing women's place and role in society is no different.

Points to discuss:

1. How many of you have studied in a school that was only for boys or only for girls?
2. Do you agree with Krishna Kumar that such segregation comes in the way of boys and girls interacting comfortably in different situations?
3. Krishna Kumar suggests that the lack of interaction leads to a fear of women. And that this is connected to the violence against them. Think carefully about his statement.
4. The author talks about “counter-socialization.” Do you see it happening around you anywhere? (This course is one attempt at counter-socialization!)

2.4 FIRST LESSONS IN CASTE

All of you must have heard of Dr B R Ambedkar (1891-1956), a very important national leader and architect of the Indian constitution. He was also the primary spokesperson for the dalits (former untouchables) in our country. Ambedkar's family was from Ratnagiri district in Maharashtra. His father had left their hereditary occupation as a Mahar to work in the British Army. After retirement he worked as a cashier in Goregaon. This is an account written by Ambedkar himself which tells us about a journey from Dapoli to Goregaon. He was nine years old at that time and was going, with other children in the family, to spend the summer vacation with his father. At the end of this excerpt Ambedkar discusses how he learnt that for society he was an untouchable!

“I was a boy of nine when it happened”

...Great preparations were made. New shirts of English make, bright, bejewelled caps, new shoes, new silk-bordered dhotis were ordered for the journey. My father had given us all the particulars regarding our journey and had told us to inform him on which day we were starting so that he would send his peon to the railway station to meet us and to take us to Goregaon.

The railway station was 10 miles from our place and a tonga (a one-horse carriage) was engaged to take us to the station. We were dressed in the new clothing specially made for the occasion and we left our home full of joy...

When we reached the station my brother bought the tickets and gave me and my sister's son two annas each as pocket money to be spent at our pleasure. We at once began our career

of riotous living and each ordered a bottle of lemonade. After a short while, the train whistled in and we boarded it as quickly as we could for fear of being left behind. We were told to detrain at Masur, the nearest railway station to Goregaon.

The train arrived at Masur at about 5 in the evening and we got down with our luggage. In a few minutes all the passengers who had got down from the train had gone away to their destination. We four children remained on the platform looking out for my father or his servant whom he had promised to send. Long did we wait, but no one turned up. An hour elapsed and the station-master came to enquire. He asked us for our tickets. We showed them to him. He asked us why we tarried. We told him that we were bound for Goregaon and that we were waiting for father or his servant to come, but that neither had turned up and that we did not know how to reach Goregaon. We were well-dressed children. From our dress or talk no one could make out that we were children of untouchables. Indeed the station-master was quite sure we were Brahmin children and was extremely touched at the plight in which he found us. As is usual among the Hindus, the station-master asked us who we were. Without a moment's thought I blurted out that we were Mahars. He was stunned. His face underwent a sudden change. We could see that he was overpowered by a strange feeling of repulsion. As soon as he heard my reply, he went away to his room and we stood where we were. Fifteen to twenty minutes elapsed; the sun was almost setting. Father had not turned up nor had he sent his servant, and now the station-master had also left us. We were quite bewildered, and the joy and happiness which we felt at the

beginning of the journey gave way to a feeling of extreme sadness.

After half an hour the station-master returned and asked us what we proposed to do. We said that if we could get a bullock-cart on hire we would go to Goregaon, and if it was not very far we would like to start straightaway. There were many bullock-carts plying for hire. But my reply to the station-master that we were Mahars had gone round among the cartmen and not one of them was prepared to suffer being polluted and to demean himself carrying passengers of untouchable classes. We were prepared to pay double the fare but we found money did not work.

The station-master, who was negotiating on our behalf, stood silent not knowing what to do. Suddenly a thought seemed to have entered his head and he asked us, "Can you drive the cart?" Feeling that he was finding a solution for our difficulty, we shouted, "Yes, we can." With that answer he went and proposed on our behalf that we were to pay the cartman double the fare and drive the cart, and that he should walk on foot along with the cart for the rest of our journey. One cartman agreed as it gave him an opportunity to earn his fare and also saved him from being polluted.

It was about 6.30 pm when we were ready to start...we put our luggage in the cart, thanked the station-master, and got into the cart...Not very far from the station there flowed a river. It was quite dry except at places where there were small pools of water. The owner of the cart proposed that we should halt there and have our meal as we might not get water on our way. We agreed. He asked us to give a part of his fare

to enable him to go to the village and have his meal. My brother gave him some money and he left promising to return soon.

We were very hungry and glad of the opportunity to have a bite...We opened the tiffin basket and started eating. We needed water to wash things down. One of us went to the pool of water in the river basin nearby. But the water really was no water. It was thick with mud and urine and excreta of the cows and buffaloes and other cattle who went to the pool for drinking. In fact, that water was not intended for human use. At any rate, the stink of the water was so strong that we could not drink it. We had therefore to close our meal before we were satisfied and wait for the arrival of the cartman. He did not come for a long time and all that we could do was to look for him in all directions. Ultimately he came and we started on our journey...

...By midnight, we reached [a] toll-collector's hut. It was situated on the foot of a hill...When we arrived, we saw a large number of bullock-carts there, all resting for the night. We were extremely hungry and wanted very much to eat. But again there was the question of water. So we asked our driver whether it was possible to get water. He warned us that the toll collector was a Hindu and that there was no possibility of our getting water if we spoke the truth and said that we were Mahars. He said, "Say you are Mohammedans and try your luck." On his advice I went to the toll-collector's hut and asked him if he would give us some water. "Who are you?" he inquired. I replied that we were Musalmans. I conversed with him in Urdu, which I knew very well, so as to

leave no doubt that I was a real Musalman. But the trick did not work and his reply was very curt. "Who has kept water for you? There is water on the hill if you want to go and get it, I have none."

This incident has a very important place in my life. I was a boy of nine when it happened. But it had left an indelible impression on my mind. Before this incident occurred, I knew that I was an untouchable and that untouchables were subjected to certain indignities and discriminations. For instance, I knew that in the school I could not sit in the midst of my class students according to my rank but that I was to sit in a corner by myself. I knew that in the school I was to have a separate piece of gunny cloth used by me. I was required to carry the gunny cloth home in the evening and bring it back the next day. While in the school, I knew that children of the touchable classes, when they felt thirsty, could go out to the water tap, open it and quench their thirst. All that was necessary was the permission of the teacher. But my position was separate. I could not touch the tap, and unless it was opened by a touchable person, it was not possible for me to quench my thirst...All this I knew. But this incident gave me a shock such as I never received before, and it made me think about untouchability which, before this incident happened, was with me a matter of course as it is with many touchables as well as untouchables.

Points to discuss:

1. "We were prepared to pay double the fare but we found money did not work," says Ambedkar. Why?
2. Ambedkar tells us that he was asked to sit separately in class without touching anyone else. Have you ever heard of such incidents in your school or anywhere else? Do you think such things happen today? Is untouchability still practiced in India?

On the website we have a story by Joopaka Subhadra called "Friends in School, Not in the Village" which talks about how children in school deal with such issues.

2.5 DIFFERENT MASCULINITIES

The story in this lesson, written by Mohammed Khadeer Babu, is a more light-hearted, yet thought-provoking account of prejudices that a young boy faces in his village school.

“How I upstaged the ‘Clevers’ of my class”

Goda Lakshmi and that shorty Arcot Kalavani would preen no end as they led the daily prayer. And all for what? It was just a four line verse on Vinayaka! With voices really thin and high pitched, they would pout stylishly as if pure gold was tumbling out of their mouths by the kilo. They’d sing each line, prolong the tune at the end and then glance coyly at the rest of us who were to pick it up and sing it in chorus. With their smug smile, they seemed to say, “Look at us, we are the ‘clevers’ of the class!” This was their daily drama.

I burned with resentment and envy watching their antics. Each day I’d brood bitterly—wasn’t I fully and equally capable of leading the prayer song? Hasn’t God given me an equally good voice? But who would listen to me!

The school headmistress, Rama Devi, and the English teacher were both very displeased with me because I was so irregular. As for the Maths teacher, Malayadri sir, the only time he ever touched me or came near me was to do additions and subtractions with his cane on my bare back. The social studies teacher, Rukmini, was kind to me and I could always wangle a favour from her but sadly she didn’t have the “authority” to decide who led the prayer at assembly.

So, all I could do was to hide my pain and send out a silent threat to those clevers, “Just you wait, you smartypants, I am going to lead the prayer one day! Come what may!”

That day, we sat in the classroom after the morning assembly as usual, when Rama Devi teacher walked in five minutes later, her chappals flip-flopping and announced, “No class today, I’m busy with the preparations for the anniversary day.” She added, “All those who are interested in acting, stand up.” Even before she finished the sentence, Kanduri Murali, Kandula Malakonda Rao, Goda Lakshmi, Parvati, and N. Manasa, all shot up from their seats. These were the clevers of the class; Rama Devi teacher was convinced that they were capable of doing everything under the sun!

My heart beat rapidly. I realized that this was my chance to display my true prowess, so I stood up slowly.

But Rama Devi smiled as soon as she saw me. “What will you do? With your atrocious ‘maaki, meeki’ Telugu! Never regular to school, but ‘saar’ is interested in drama now,” she sneered. (Ever since the last Independence Day when I had asked her if I should “shatter” the thread I was using to tie something up, she always sniggered at my Telugu.)

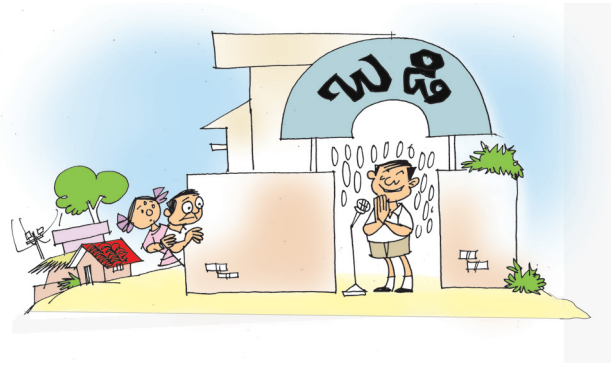
I sat down crushed while the entire class laughed with their teeth on full display. Utter humiliation! It was just like last year when I was in the fourth class. The clevers would be allowed to bunk two classes in the morning and two in the afternoon session just so that they could rehearse for the plays and other events; dumbos like us would be chained to the class and asked to

repeat our lessons endlessly. However, most of the dumbos were better off than me; I was the lowliest among them. The clevers, of course, never talked to me but even half of the dull buggers in class hardly said a word to me. They treated me with utter contempt.

They always looked down upon me because my uniform was invariably crumpled and soiled (I felt that my father deserved the worst punishment for not getting me a new uniform despite the fact that I pestered him valiantly for three months. Well, it was true there was never enough money, but still he could have done something.) The class also looked down on me because I wore my school shorts torn at the back with a safety pin holding it together from the inside (my grandma made this temporary arrangement with the pin because there was no thread to sew it). I was the boy who didn't finish his homework, the one who wouldn't have his lunch box ready on time (that was because lunch wasn't cooked sometimes). So, they teased me and poked fun at me all the time—"The dimwit who skips school," "the dumbo who cannot study," they'd sing. I put up daily with their ragging but the teacher, Rama Devi's laugh today really infuriated me.

Am I to blame if I don't know Telugu? We don't speak the language at home. No one speaks it in our Kasab galli. In spite of this, I've been trying my best to speak Telugu and also learning to read and write in English and Telugu. And here was Rama Devi teacher, not showing the least bit of sympathy, laughing at me. My blood boiled.

That night I slept next to Grandma and poured my heart out to her, sobbing

all the while. Grandma got really angry, "Does this teacher know our language? How dare she scold you for being poor at Telugu." She hugged me tight and cursed Rama Devi teacher roundly.

But I couldn't sleep the whole night. My head was abuzz. I was thinking hard, "How to avenge my humiliation?" And then suddenly I remembered Gabbar Singh!¹

I didn't really know much about this fellow Gabbar and I couldn't understand a word he said. And yet, I knew everything he said by heart. Whenever, my father could spare the cassette player from work, he brought it home and listened to Gabbar Singh's dialogues again and again. What if I recited those dialogues for the anniversary day? The idea seemed fantastic to me!

The next day when all the clevers went for rehearsals, I slipped out of class and slowly approached the thatched hall where they were being held. Rama Devi teacher was all set to shoo me away with her cane, when Moustache Subbaraju sir who had arrived just then spotted me. He called out, "Hello there! You are Karim's son, aren't you? Why aren't you in class?"

"I do have class sir, but I want to act," I replied timidly.

¹ Gabbar Singh is the famous villain of the super hit Hindi film Sholay (1975). Played by actor Amjad Khan, Gabbar Singh is a dangerous dacoit whose laugh, mannerisms and dialogues from the film became immensely popular all over the country.

“Oh, I see! And what do you want to act?” he laughed warmly, his moustache quivering.

“It’s Gabbar Singh, sir! Shall I show you?” And worried he might say no, I launched off in a most fearsome voice, “Kitne aadmi the?” And starting from there I went through the entire monologue—I recited the “Goli khaa” bit and sailed through the loud guffawing, “Ha Ha Ha . . .” until tears sprung to my eyes just as they had come to Gabbar’s eyes. And carried on until I finally came to a halt with “Kab hai holi . . . holi kab hai.” This breathless delivery left everyone including Rama Devi teacher staring at me wide-eyed and open-mouthed.

As for Subbaraju sir, he was thrilled to bits.

“Bravo, Son of Karim! You should definitely do this act for the anniversary.” Rama Devi teacher stared speechlessly at him and me by turn.

And thus it was that all the skits and plays and dance performances that the clevers put up paled in comparison with my Gabbar Singh act. I raised a storm on the stage and walked away with all the accolades. And do I really need to add that from then onwards, whenever Goda Lakshmi from the sixth class was absent, or when Kalavani came late, it was I who was called upon to lead the prayer at assembly.

Points to discuss:

1. Can you remember feeling angry about teacher's favourites or those who the school assumed were the "clevers" in all contexts and all the time? Or were you one of the "clevers" yourself?
2. The story is also about competition/ evaluation in our educational system. It is also a subtle discussion of merit. What does it have to say about these much debated concepts?.
3. In what way, according to the story, are merit and privilege connected?
4. Education and privilege are important to gain fluency in any language, whether it is English or Telugu. Those who speak fluently are usually considered intelligent. Is it true? Are all those who don't have fluency stupid?

Singaraju Ramadevi's analysis of masculinity in the box below provokes further thought.

Profile of the Telugu Film Hero: A dangerous model of masculinity

"I know you are wondering whether I'm a good guy or a bad guy! One thing is for sure, I'm definitely not a good guy," says the hero of a recent box-office hit in Telugu.

Most of the recent successful films in Telugu revolve around the themes of love, enmity, revenge, violence. In fact, the story as such has disappeared from most films and the importance given to the male protagonist has grown to such an extent that it subsumes the story and every other character in the story. The other characters in the narrative either exist to sing his praises, or to provide a few laughs through their antics. The role of the antagonist is to ignite the flames of vengeance in the hero's heart and the heroine exists as lover or wife to proclaim and reaffirm his sexuality and masculinity.

- If the hero of the Telugu cinema of yesteryears was criticized for being a paragon of virtue with hardly any flaws, today's heroes have successfully laid to rest such criticisms. However, we would be mistaken if we were to conclude that they are now more realistic or down-to-earth. Far from it, they are now *Pokiri* (Vulgar Vagabond), *Julaayi* (Good-for-Nothing) and *Idiot*.
- He gets drunk, abuses and beats up people and generally creates a nuisance in public. (*Venky*)
- His life's mission is not to become a lawyer or a collector like it used to be earlier. Today he dreams of becoming a mafia don and works towards realizing that dream. (*Don Seenu, Business Man*)
- He has no respect for the law, even when he himself is a policeman. Very often, he takes the law into his own hands and goes around beating up and even killing people. (*Temper, Gabbar Singh*)
- If the girl he desires is the sister of a rowdy leader, he joins the rowdy gang, participates in all their illegal and anti-social activities and succeeds in winning the girl's heart. (*Dhee, Loukyam*)
- As for such unhealthy habits as smoking and excessive drinking, our current heroes are great proponents of these habits. (*Don Seenu, Gunde Jaari Gallanthaiyinde, Resu Gurram and many more...*)

And of course, every hero is a muscular strong man (with six packs) who wields all kinds of weapons from the axe to a gun, drives every mode of transport from a horse to an aeroplane and can thrash twenty men to pulp single-handedly, boasting of his super-human masculine prowess all the while. (Examples abound in all the above mentioned films and more.)

సాంఘికీకరణ

స్త్రీలనీ, పురుషులనీ తయారు చెయ్యడం

2.1 పరిచయం

మనం రోజూ కాలేజీకో, లేక పనికో బయటికి వెళ్ళే ముందు, ఒకసారి అద్దంలోకి చూసుకుంటాం. అద్దంలో మనకి కనిపించేది మన ప్రతిబింబమే. అయితే 'ఈ ప్రతిబింబం చూసేది ఎవరు?' అనే ప్రశ్నకు సమాధానం ఇవ్వటం అంత తేలికైన విషయం కాదు అని అద్దం అవుతుంది. దానిలో కనిపించే ప్రతిబింబం అద్దం ముందు నుంచుని చూసే వ్యక్తిదే అని మనకి తెలుసు. ఆమె కళ్ళకి కనిపించేది తన ప్రతిరూపమే. కానీ ఇంకొంచెం లోతుగా ఆలోచిస్తే - ఆమె (లేక అతడు) తనని తాను వేరే వాళ్ళ కళ్ళతో అంటే తనని వేరే వాళ్ళు ఏ విధంగా చూస్తారు, వాళ్ళు తన గురించి ఏమనుకుంటారు అని ఆలోచిస్తూ చూసుకుంటారు. ఉదాహరణకి, ఒక కాలేజీ అమ్మాయిని తీసుకుందాం - తాను ఎవరి మెప్పుపొందాలని కోరుకుంటోందో, వారికి నచ్చే విధంగా తన జుట్టు దువ్వుకుని, బట్టలు వేసుకుని, తయారు అవుతుంది. (మెప్పు కోసమే కాక, అప్పుడప్పుడు కొందరిని ఆశ్చర్యపరచాలనో, అవాక్కు అయ్యేలా చేయాలనో కూడా అలంకరణ చేసుకోవచ్చు!) రోజూ అద్దంలోని ప్రతిరూపాన్ని తన టీచర్స్ కి నచ్చేలాగానో, తనని ఇంటర్వ్యూ చేసే వారికి నచ్చే విధంగానో, ఇంకా తనకి నచ్చిన అబ్బాయి లేక అమ్మాయికో నచ్చేలాగా, లేకపోతే తన స్నేహితులకి నచ్చే విధంగా మలిచే ప్రయత్నం చేస్తుంది. అంటే అద్దం ముందు నుండి కదిలినప్పుడు సమాజానికి నచ్చి, ఆమోద యోగ్యమైన మొహం, రూపం, వేషధారణలతో బయటికి అడుగు వేస్తుంది. అంటే, ఎవరి మొహం వారిదే గాని, అది సమాజం కోసం తయారు చేసుకున్న, సమాజం చేత మలచబడిన మొహం.

ఇంత వరకు మనం చర్చించిన విషయం, మనని సమాజం సంఘ జీవులుగా, మనుషులుగా తీర్చి దిద్దే ప్రక్రియకి ఒక ఉదాహరణ. సామాజిక శాస్త్రవేత్తలు ఈ ప్రక్రియని సోషలైజేషన్ అంటే సాంఘికీకరణ అని అంటారు.

చిన్నతనం నుంచి అమ్మాయిలకి, అబ్బాయిలకి కూడా సామాజిక కట్టుబాట్లకి అనుగుణంగా నడుచుకునేలా శిక్షణ ఇవ్వబడుతుంది. ఈ శిక్షణ చాలా చిన్నప్పటి నుంచే కుటుంబంలో మొదలౌతుంది. ఈ శిక్షణ బడిలో కూడా టీచర్లు, పాఠ్య పుస్తకాలు, ఆటల ద్వారా, ఇంకా ఎన్నో విధాలుగా లభిస్తుంది. ముఖ్యంగా అబ్బాయిలు తమ తోటి మగపిల్లల దగ్గరనుంచి, అబ్బాయి ఎలా ఉండాలి, మగవాడు ఎలా ఉండాలి అనే విషయం గురించి ఎంతో నేర్చుకుంటారు. కథలు, పాటలు, సినిమాలు అన్ని కూడా ఈ

విషయాలు వారికి నేర్పిస్తాయి. (ఈ మధ్య వ్యాపార సంస్థలు కూడా తమ సంస్థ సంస్కృతిని తమ ఉద్యోగులకి నేర్పించే క్రమంలో శిక్షణా శిబిరాలు ఏర్పాటు చేస్తున్నాయి, ఇదీ ఒక రకమైన సాంఘికీకరణే!).

పెరిగి పెద్దవారయ్యే క్రమంలో పిల్లలు సాంఘికీకరణ ద్వారా స్త్రీ - పురుష భేదం గురించి శిక్షణ పొంది, దానిని అలవర్చుకుని, దానికి అనుగుణంగానే నడవాలి. ఈ శిక్షణ కొన్నిసార్లు సున్నితంగా ఉంటుంది. కానీ అప్పుడప్పుడు చాలా కఠినంగా కూడా ఉంటుంది. దీని ద్వారా అబ్బాయిలు, అమ్మాయిలు, సరైన నడవడిక, ఆట-పాటలు, వేషధారణ అన్ని నేర్చుకుంటారు. అమ్మాయిలు సిగ్గు, సున్నితత్వం, భయం నేర్చుకుంటారు. వారికి అన్యాయం, అవమానం, చివరికి అత్యాచారం ఎదురైనా ప్రతిఘటించకుండా, మౌనంగా భరించడం నేర్చుకుంటారు. (ఇదంతా పెళ్ళికి, ఆదర్శ గృహిణిగా మారడానికి అవసరమని చాలా మంది నమ్మకం).

మీరు సిమోన్ దిబువా అనే ప్రఖ్యాత ఫ్రెంచ్ తత్వవేత్త గురించి విన్నారా? ఆమె చేసిన ఒక వ్యాఖ్య బాగా ప్రచారం పొందింది. "స్త్రీ జన్మించటమే స్త్రీగా జన్మించదు; క్రమేణా స్త్రీగా మారుతుంది." అంటే స్త్రీత్వం లేదా ఆడతనం అనేది సహజంగా, ప్రకృతి సిద్ధంగా వచ్చేది కాదు. మనం చిన్నతనం నుండి ఆడవారిగా, మగవారిగా ఎలా మెలగాలి అనేది నేర్చుకుంటాం. తద్వారా సమాజంలో స్త్రీ, పురుష పాత్రలని పోషిస్తాం.

ముఖ్యంగా మనం గుర్తించాల్సిన విషయం - ఆడతనం, మగతనం పిల్లలకి పుట్టుకతో ప్రకృతి సిద్ధంగా రావు. పెంపకమే వారిని సమాజ గుర్తింపు, ఆమోదం పొందే ఆడవారిగా, మగవారిగా తీర్చిదిద్దుతుంది. కెరిబియన్ రచయిత్రి జమైకా కిన్కెయిడ్ రాసిన 'గర్ల్' ('ఆడపిల్ల') అనే కథ పిల్లల పెంపకం, క్రమశిక్షణలో దాగి ఉన్న అవివేకమైన, హాస్యాస్పదమైన అంశాలని ఎత్తిచూపుతూనే, దానిలో అంతర్లీనంగా, నిరవధికంగా సాగే హింసని కూడా వెలుగులోకి తీసుకువస్తుంది. ఈ అధ్యాయంలో మనం ఆడపిల్లలు, మగపిల్లలుగా పెరగడం గురించి అయిదు కథనాలని చదువుతాం.

అయితే ఈ సాంఘికీకరణ గురించి మనం గుర్తించాల్సిన ఇంకొక ముఖ్యమైన, ఆసక్తికరమైన విషయం కూడా ఉంది. భిన్న వర్గాలకి, భిన్న కులాలకి చెందిన స్త్రీలకి భిన్నమైన శిక్షణని, కొలమానాలని, సమాజం నిర్ణయిస్తుంది. గోగు శ్యామల కథ 'రడం' నుంచి ఒక భాగాన్ని మేము ఇక్కడ పొందుపరిచాం. మాదిగ కులంలో పుట్టిన

ఒక అమ్మాయి జోగిని వ్యవస్థ వల్ల ఎదుర్కొనే కష్టాలని, హింసని ఈ కథ ఎంతో శక్తివంతంగా పాఠకులకి పరిచయం చేస్తుంది. ఊళ్ళోని అగ్రకుల పెద్దలు, ఒక అమ్మాయిని 'జోగిని'గా చేయాలని నిర్ణయిస్తే, వారిని ఎదిరించి ఆ అమ్మాయిని పట్నం పంపించి, చదివించడానికి ఆమె తల్లిదండ్రులకు ఎంత సాహసం, గుండె ధైర్యం, పట్టుదల కావాలో ఈ కథ ద్వారా మనకి అర్థం అవుతుంది.

అబ్బాయిల విషయానికి వస్తే వారు ఎప్పుడు బలంగా, ధైర్యంగా తమ మనోభావాలని, అంటే దుఃఖాన్ని, బాధని మింగేస్తూ, బయటకు వ్యక్తపరచకుండా నిబ్బరంగా ఉండటమే మగ లక్షణం అనేది బాగా పేరుకుపోయిన భావన. వారిపై ఎప్పుడూ తమ మగతనం రుజువు చేసుకుంటూ ఉండాలనే విపరీతమైన ఒత్తిడి ఉంటుంది. అది చదువు, ఉద్యోగ రంగంలో కావచ్చు; ప్రేమ, లైంగిక సంబంధాలలో కావచ్చు; అన్నింటిలోను తనే ముందుండి అందరి మీద పెత్తనం చెలాయించాలి అనే ఆదుర్దా లేక ఆకాంక్షని; హింసా దౌర్జన్యాలతో నైనా సరే అధికారం చేజిక్కించుకోవటమే మగతనానికి నిదర్శనమనే నమ్మకాన్ని ప్రస్తుత సమాజం బలంగా నూరిపోస్తోంది. మగతనం గురించి ఇన్ని అపోహలు, ఒత్తిళ్ళ మధ్య పెరుగుతున్న అబ్బాయిలు సహజంగానే, స్త్రీలని తమతో సమానమైన వ్యక్తులుగా చూడడం, వారితో స్నేహశీలమైన, ప్రేమపూర్వకమైన సంబంధాలు ఏర్పరుచుకోవటం చేయలేక పోతున్నారు.

ప్రముఖ విద్యావేత్త క్లక్కుమార్ రచించిన "మగపిల్లవాడిగా పెరగడం" అనే వ్యాసం, ఒక చిన్న పట్నంలో పెరిగే పిల్లవాడి అనుభవాల ద్వారా పై విషయాలను మనకి వివరిస్తుంది. "అప్పుడు నా వయస్సు తొమ్మిది" అనే పాఠ్యాంశంలో డా॥అంబేద్కర్ బాల్యంలో తనకి ఎదురైన అనుభవాలు, అవమానాల గురించి వర్ణిస్తూ, అవి సమాజంలో తన స్థానం, కులం, అంటరానితనం గురించి ఎలా తెలియ చెప్పాయనే విషయాన్ని హృదయానికి హత్తుకునేలా వర్ణించారు. చివరిగా, ఖదీర్ బాబు కథ 'మా ఇస్కూలు యానివసరీకి దుమ్ము లేపేసినా...' క్లాసులో ఎవరూ పట్టించుకోని ఒక పేద విద్యార్థి పట్టుదలతో ఎలా గుర్తింపు పొందాడో తెలిపే ముచ్చటైన కథ. అతని ఉపాధ్యాయులు, తరగతిలో 'క్లవర్' విద్యార్థులు అతన్ని చూసి గేలిచేయటమే కాక అసలు లెక్కచేయరు. ఈ కథ దీన్ని ఎదిరించటానికి అతను చేసిన ముచ్చటైన పోరాటాన్ని వర్ణిస్తుంది. సమాజ కట్టుబాట్లని గండికొట్టిన బళ్ళో స్నేహం గురించి జాపాక సుభద్ర రాసిన పదునైన కథను మా వెబ్సైట్లో చదవచ్చు. దానితోపాటే ఖదీర్ బాబు రాసిన 'ముక్కాలు ఆఫ్ రేట్ బజ్జీ బజ్జీ'ని కూడా చదవచ్చు (దీని గురించి మేము చెప్పడం కన్నా మీరే చదివి ఆనందించండి).

ఇంతకీ జండర్ సాంఘికీకరణ గురించి ఇంత ఎందుకు మాట్లాడుకుంటున్నామంటే, ఆడపిల్లలు, మగపిల్లలు అనే ఖచ్చితమైన విభజన చేసి, ప్రతి అడుగుని, ప్రతి చర్యని, ఆడ, మగగా విడగొట్టి,

విలువ కట్టినప్పుడు అది సమాజంలో చాలా దుష్ఫలితాలకి దారి తీస్తుంది. సామాజిక శాస్త్రవేత్తలు, కార్యకర్తలు, ఇద్దరూ ఈ అంశం గురించి కొన్ని ముఖ్యమైన, మౌలికమైన ప్రశ్నలను లేవనెత్తారు. సమాజంలో ప్రబలుతున్న హింసకి, మగ పిల్లలపై మగతనం నిరూపించుకోవాలి అనే ఒత్తిడికి సంబంధం ఉన్నదా? అమ్మాయిలంటే నిత్యం భయపడుతూ, తమ శీలాన్ని ఎలా కాపాడుకోవాలని ఆందోళన చెందుతూ, చెడ్డ పేరు రాకుండా జాగ్రత్త పడుతూనే ఉండాలా? అబ్బాయిల కుండే సమస్యలు, భయాలు గుర్తించకుండా అవి సర్వసాధారణమైనవేనని తోసిపుచ్చాలా? ప్రస్తుతం మన సమాజంలో ఆడవాళ్ళు, మగవాళ్ళ గురించి, ఆడతనం, మగతనం గురించి ఉన్న నమ్మకాలని, భావనలని, అపోహలని మార్పు కోలేమా? స్త్రీ, పురుషులు సమానమైన వ్యక్తులుగా పరస్పర ఆప్యాయత, ప్రేమలతో కూడిన అర్థవంతమైన సంబంధాలు ఏర్పరుచుకోలేరా?

చివరిగా, అమ్మాయిలందరికీ మెత్తగా సున్నితంగా ఉండాలని ఉండదు. అమ్మాయిలు కూడా ధైర్యంగా ఉండాలని కోరుకుంటారు, వారికి కూడా ఆటలు ఆడాలని, సాహసాలు చేయాలని, పర్వత శిఖరాలు అధిరోహించాలని కోరికలు ఉంటాయి. అదే విధంగా అబ్బాయిలకి తమ భావోద్వేగాలు వ్యక్తపరచాలని ఉంటుంది. వారికి భయం, పిరికితనం ఉంటాయి. అమ్మాయిలకే కాదు, అబ్బాయిలకి కూడా తోటి మనుషుల పట్ల దయ, కరుణ ఉంటాయి. వారికి కూడా సున్నితమైన పనులు చేయాలనే కోరిక ఉంటుంది. ఉదాహరణకి కవిత్వం రాయడం, చిత్రలేఖనం. ఒక ముక్కలో చెప్పాలంటే అబ్బాయిలు, అమ్మాయిలు తేడా లేకుండా అందరూ ఇతరుల పట్ల ప్రేమతో, సానుభూతితో వ్యవహరిస్తే మన సమాజం ఎంతో బాగుపడుతుంది.

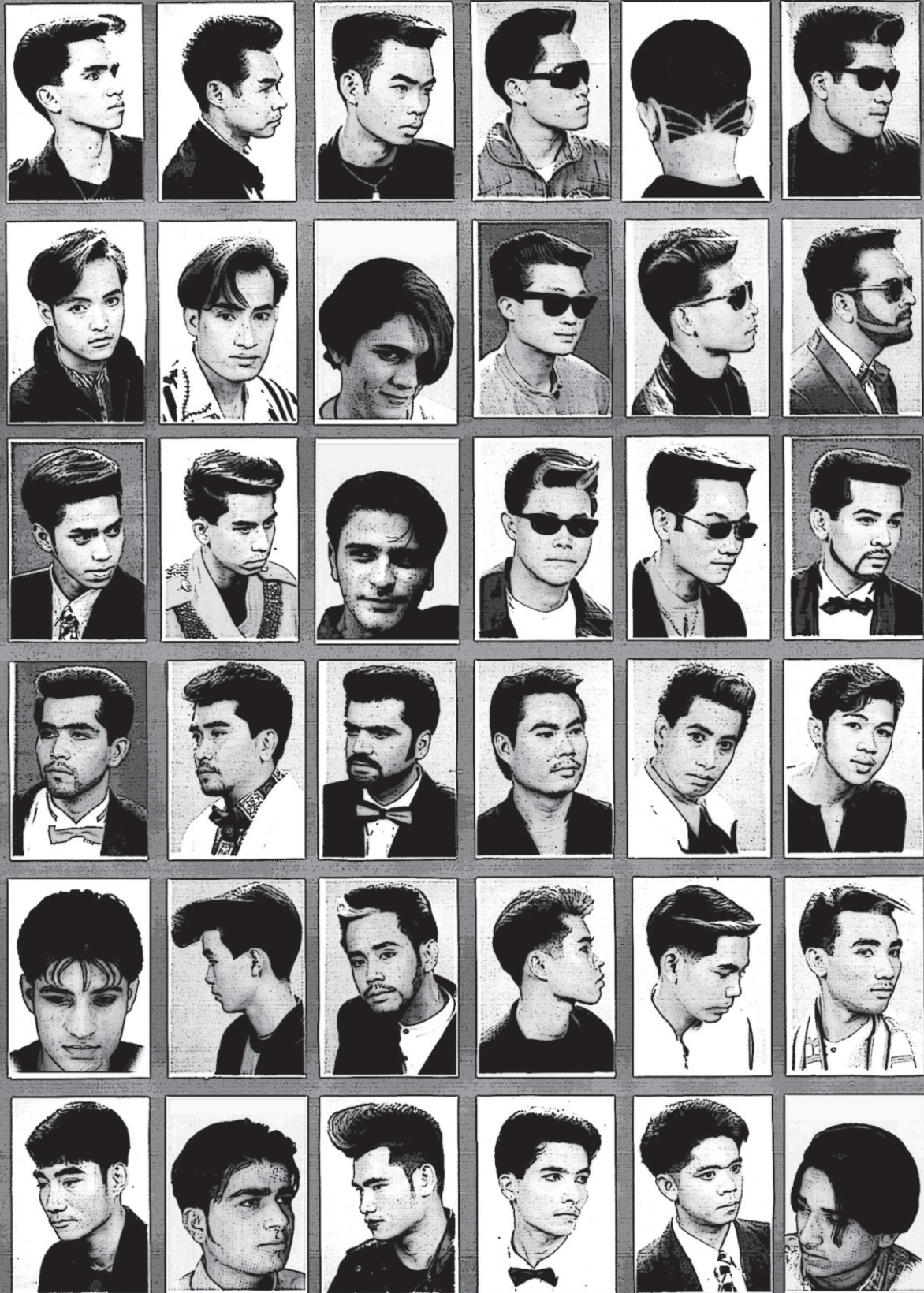
పురుషత్వం, హేర్ స్టైల్స్

"మగ వారికి హేర్ కట్టింగ్ స్టైల్స్" శీర్షికతో ఉన్న ఈ బొమ్మని పరీక్షగా చూడండి. ఇటువంటి బొమ్మలు మనకి సాధారణంగా హేర్ కటింగ్ సెలూన్లలో కనిపిస్తాయి. ప్రతి కటింగ్ ఒక విభిన్నమైన రకం. ప్రతిదీ కత్తిరించాలంటే చాలా ఓర్పు, నేర్పు అవసరం. ప్రతి అబ్బాయి చాలా ఆలోచించి హేర్ స్టైల్ నిర్ణయించుకుంటాడు. కానీ అన్ని కలిపి చూస్తే మనకి ఒకదానికి, మరో దానికి పెద్దగా తేడా కనిపించదు. అన్ని ఇంచుమించు ఒక లాగానే ఉంటాయి. అందరి అబ్బాయిలకి ఒకటే ఆరాటం - తాము అందంగా, (నిస్సందేహంగా) మగవారిగానే కనిపించాలని! ఈ హేర్ స్టైల్స్ అన్నీ 2000 సం॥ ముందు నాటివి. మగవాళ్ళ హేర్ స్టైల్, పురుషత్వ వ్యక్తీకరణలు కాలాన్ని బట్టి మారుతుంటాయి.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు

మరి ఇప్పటి హేర్ స్టైల్స్ ఏమైనా భిన్నంగా ఉన్నాయా? భిన్నమైన పురుషత్వాన్ని వ్యక్తీకరిస్తున్నాయా?

Classic Gents Cutting Styles

2.2 స్త్రీత్వం కోసం శిక్షణ

ప్రసిద్ధ కెరిబియన్ రచయిత్రి జమైకా కిన్కెయిడ్ 1978లో రాసిన కథ 'గర్ల్స్ న్యూయార్క్' మేగజైన్లో మొదటిసారి ప్రచురితమయింది. దీన్ని చదివితే అది ఒక తల్లి తన కూతురికి ఇచ్చే సలహాల, సూచనల ప్రవాహంలా ఉంటుంది. కథలో అమ్మాయికి 12-13 ఏళ్ళు ఉంటాయి. ఈ కథలో ఆసక్తికరంగా ఎక్కడా కూడా ఫుల్స్టాప్ కనిపించవు, అద్దోక్తులు తప్ప. ఈ కథలో తల్లి కూతురికి ఇంటి పనిలో శిక్షణ ఇస్తుంది. బట్టలు ఉతకటం దగ్గర నించి, ఇల్లు శుభ్రం చేయటం దాకా, వంట పని చేయడం నించి బట్టలు కుట్టడం, మొక్కలు నాటడం దాకా. ఇవే కాకుండా తల్లి అమ్మాయికి ఎలా నడవాలి, ఎలా తినాలి, ఎలా కూర్చోవాలి, ఎవరితో ఎలా మాట్లాడాలి, ఎవరితో అసలు మాట్లాడకూడదు - అన్నీ వివరంగా చెపుతుంది. ఈ తరహా సూచనలు, ఆదేశాలు మీరు కూడా మీ ఇంట్లో వినే ఉండవచ్చు. పని పాటలే కాదు వాటితో పాటు కూతురికి మంచి నడవడిక నేర్పాలి అని తల్లి పడే ఆదుర్దా ఈ కథలో అతి ఆసక్తికరమైన అంశం. కూతురు మంచి పిల్లగా ఎదగాలి అని ఆమె ఆశయం - మంచి పిల్ల అంటే సమాజంలో మంచి, మర్యాద గల పిల్ల అనే గుర్తింపు పొందటం! సమాజం నిర్వచించిన, ఆమోదించిన మంచితనమే, మంచితనం. కథలో అమ్మాయి రెండే రెండు సార్లు జవాబు చెప్పటానికి ప్రయత్నిస్తుంది, కానీ విఫలమౌతుంది. కొంత మేరకు సంక్షిప్తం చేసిన కథను కింద మీరు చదవచ్చు.

ఆడపిల్ల

సోమవారం తెల్ల బట్టలు ఉతికి బండ మీద ఆరేయ్; మంగళవారం రంగు బట్టలు ఉతికి దండెం మీద ఆరేయ్; అట్లా ఎండలో తిరగకు, బజ్జీలు, పూరీలు వేయించేటప్పుడు నూనె బాగా మసలాలి; అన్నట్టు లోపలి బట్టల్ని నువ్వు స్నానం చేసే ముందు ఉతుక్కో; జాకెట్టు కుట్టుకోవాలంటే గంజి లేకుండా ఉన్న జాకెట్టు గుడ్డ తెచ్చుకో; గంజి ఉంటే, ఉతికిన తర్వాత అది వేలాడి పోతుంది; చేపకూర నీసువాసన లేకుండా వండాలంటే చేపల్ని రాత్రంతా ఉప్పేసి ఊరబెట్టాలి; ఔనూ...గుడిలో సినిమా పాటలు పాడుతున్నావుట? అన్నం తినేటప్పుడు చూసే వాళ్ళకి వాంతి వచ్చేలాగా కాకుండా సరిగ్గా తిను; బజారుదానిలా ఆ తిప్పుకోవటం ఏంటి? ఆ షోకులు ఆపి, సరిగ్గా మర్యాదగా నడవడం నేర్చుకో; గుళ్ళో వెకిలి పాటలు పాడకు; జాలాయిగా తిరిగే అబ్బాయిలతో మాట్లాడకు; వాళ్ళ వంక అసలు చూడద్దు! రోడ్డు మీద నడుస్తూ పళ్ళు తినకు. ఈగలు ముసురుతాయి; కానీ నేను గుడికెళ్ళినప్పుడు వెకిలి పాటలు పాడను; ప్రేమ పాటలు కూడా పాడను; గుండీ

ఊడిపోతే ఇలా కుట్టాలి; కుట్టిన గుండీకి కాజా ఇలా కుట్టాలి; నీ లంగా అంచులు ఊడిపోతే ఇలా కుట్టుకోవాలి; నువ్వు మహా సిగ్గులేని దానివని నాకు బాగా తెలుసు; కానీ అణుకువగా ఉంటేనే ఆడపిల్లకి అందం; మీ నాన్న ఖాకీ చొక్కా ఇలా మడతలు రాకుండా ఇస్త్రీ చేయాలి; ఆయన ఖాకీ ప్యాంటు ఇలా మడతలు లేకుండా చేయాలి; బెండకాయ విత్తనాలు నాటేటప్పుడు ఇంటికి దూరంగా నాటు; వాటికి బాగా ఎర్ర చీమలు పడతాయి; కంద మొక్కకి బాగా నీరు పెట్టాలి, లేకపోతే దురద పోదు; వండేటప్పుడు దాంతోబాటు జామాకు వేసి వండితే తినేటప్పుడు దురదరాదు; గదులు ఊడ్చేటప్పుడు ఒక మూలనుంచీ మొదలుపెట్టాలి; ఏ గదిలో దుమ్ము అక్కడే ఈ చాటలోకి ఎత్తి తీసి పారేయ్యాలి; వాకిలి ఊడ్చే చీపురు ఇంట్లో వాడకూడదు; నీకు పెద్దగా నచ్చని వాళ్ళని చూసి ఇలా నవ్వాలి; తెలిసిన వాళ్ళని చూసి ఇలా నవ్వు; నీకు బాగా ఇష్టమైన వాళ్ళయితే ఇలా నవ్వుచు; టిఫిన్లు ఇలా వడ్డించాలి; భోజనాలు ఇలా వడ్డించాలి; ఎవరైనా పెద్దవాళ్ళు, చుట్టాలు ఇంటికొస్తే బీరువాలో ఉన్న ఈ పళ్ళాలూ, గిన్నెలూ వాడాలి; వాటిని బల్ల మీద ఇట్లా అమర్చిపెట్టు; పరాయి మగాళ్ళు వస్తే ఇలా నడుచుకోవాలి; అలా బరి తెగించిన దానిలా ప్రవర్తిస్తే నిన్ను తిరుగుబోతు అనుకుంటారు; రోజూ శుభ్రంగా స్నానం చేయి; ఆ గొంతుక్యాచుని గోళీల ఆటలేంటి? నువ్వు అబ్బాయివి కాదు; వేరే వాళ్ళ ఇళ్ళల్లోంచి పూలు కోసుకురాకు; పాయసం ఇలా వండాలి; మిరియాల కషాయం ఇలా; జలుబుకి ఇంట్లోనే మందు తయారు చేయచ్చు; మగాడ్ని ఎలా సాధించాలో, మొగుడ్ని ఎలా అదుపులో పెట్టాలో నేర్చుకోవాలి; ప్రేమించడం కూడా నేర్చుకోవాలి; ఇద్దరి మధ్య మనస్పర్థలోస్తే సర్దుకుపోవాలి; ఇంటిని చక్కపెట్టుకోవాలి; బ్రెడ్డు కొనేముందు తాజాగా ఉందో లేదో నొక్కి చూడు; మరి నన్ను బేకరివాడు బ్రెడ్డు ముట్టుకోనిస్తాడా; అంటే, ఏంటి నీ ఉద్దేశ్యం? నేను ఇంత చెప్పినా, నువ్వు బేకరివాడు కూడా మర్యాద ఇవ్వని దానిలా తయారౌతావా?

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు:

1. అబ్బాయిలకి పెరిగే వయసులో ఇంటి పని నేర్పుతారా? మీ ఇంట్లో ఎలా ఉంటుంది? మీ అనుభవాలు పంచుకోండి.
2. అబ్బాయిలు, అమ్మాయిలు ఇద్దరు ఇంటిపని - అంటే వంట వార్పు, తోమటం, ఉతకటం, ఇల్లు శుభ్రపరచటం ఇవన్నీ తప్పనిసరిగా నేర్చుకోవాలా?
3. 'ఆడపిల్ల' కథలో లాగా తల్లులే ఈ శిక్షణ ఇస్తారా? లేక ఇటువంటి సలహాలు, మందలింపులు, కుటుంబంలోని ఇతరులు అంటే తండ్రులు, అమ్మమ్మలు, తాతలు, అత్తమామలు, మిగతా చుట్టాలు, పక్కంటివారు కూడా ఇస్తారా?

ఇప్పుడు మనం తెలంగాణ రచయిత్రి గోగు శ్యామల రాసిన 'రడం' అనే కథలోని భాగాన్ని చదువుదాం. ఈ కథ ఒక చిన్న పిల్ల చుట్టూ తిరుగుతుంది. ఇక్కడ మేము పొందుపరిచిన భాగంలో ఆమె ఒక రోజు తెల్లవారు జామున లేచి బడిలో చేరడానికి పట్నంకి బయలుదేరుతుంది. అయితే ఈ కథలో బడికి వెళ్ళడం అనేది మామూలు విషయం కాదు. ఆమె తన తండ్రితో గుట్టు చప్పుడు కాకుండా ఊరిలో ఎవరికీ తెలియకుండా తప్పించుకు వెళ్ళవలసిన పరిస్థితి. కుటుంబం అంతా భయాందోళనలతో సతమతమౌతున్న పరిస్థితి. దీనికి కారణం ఆ ఊరికి సర్పంచ్ అయిన పెద్ద భూస్వామి, ఆ మాదిగ పిల్లని ఊరి గుడిలో 'జోగిని' గా చేయాలని ఆదేశిస్తాడు. జోగినిగా అయిన పిల్ల ఊరిలోని సర్పంచ్, మిగతా భూస్వాముల లైంగిక వాంఛలు తీర్చే బానిసగా కూడా మారాలి. తెలంగాణ ప్రాంతంలో మాదిగ కులంలో పుట్టిన అమ్మాయిలకి ఈ జోగిని వ్యవస్థ ఒక పెద్ద ముప్పు. అగ్రకులాల చేతిలో వారిని అణచివేయటానికి ఈ వ్యవస్థ ఒక పెద్ద ఆయుధం.

ఈ కథలో మాదిగ కులం ఆడపిల్లలని చదువుకి దూరంగా ఉంచేది పేదరికం ఒక్కటే కాదని మనకి అర్థం అవుతుంది. వాళ్ళు తమని అణిచివేసే క్రూరమైన సామాజిక దురాచారాలను ఎదుర్కోవాల్సి ఉంటుంది. వాళ్ళ కుటుంబం వాళ్ళని చదివించడానికి అనేక ప్రమాదాలను (భూస్వాముల ఆజ్ఞలను ధిక్కరించాలి; హింసను ఎదుర్కోవాలి; భూముల్ని, గ్రామాల్ని కూడా వదిలి వెళ్ళిపోవాలి) ఎదుర్కోవాలి. అంటే ఆడపిల్లగా పెరిగే అనుభవం అందరు అమ్మాయిలకి ఒకే రకంగా ఉండదు. వెబ్సైట్ లో కథ మొత్తం అందుబాటులో ఉంచాము తప్పకుండా చదవండి.

రడం

ఇంకా కోడికాయలేదు. మైయమ్మ నన్ను లేపవట్టింది. జెల్లిన్నే లేసిన. బయటికి తీసుకుపోయి బొగ్గును కడిగి నా చేతికిచ్చింది. "సటసటా పండ్లు తోమి ముఖం కడ్కో జడలేస్తా" అన్నది. ఎందుకో నాకు ఏం సమజి కాలే. "ఎందుకే నన్ను ఇప్పుడు లేపినవు" అడిగిన "లాసిగా మాట్లాడకు" అన్నది. మైయమ్మ అట్ల చెప్పేటట్లాకు నాకు జెర బుగులై నిద్ర మబ్బు నుండి పూరా తేరుకున్న. సటసట ముఖం కడిగి ఇంట్లకొచ్చి చూస్తే మాయప్ప ఎప్పుడో లేసిండు. కొటింట్ల పెట్టెల ఏవో కాయతాలు, బట్టలు సగవెడ్తున్నాడు. నేను ఏం మాట్లాడకుండా పొయికాడున్న మాయమ్మ దగ్గరకు పోయిన. "ఒస్తినా మాయమ్మ" అని పొయికింద కొరకాసులు లోపలికి ఎగనూకుకుంటనే జెడలిప్పుమన్నది. ఎందుకో ఈ హడావిడి అన్నట్లు మల్ల మైయమ్మ ముఖం జూసిన. నన్ను సంజాయిస్తున్నట్లు నెత్తి ఊపింది. అయితాయె అన్నట్లు నేను నెత్తి ఊపిన. రొట్టె సద్ది కట్టుడు అయిపోయినంక నాకు జెడలేయవట్టింది. "బారెడు బారెడు ఎంటికలు దినాం ఎట్ల దువ్వుకుంటదో ఏమో పిల్లకెంత తిప్పలైతదో" అని గుణిగింది.

"వేరే పిల్లలతో కొట్లాడకు, అందరితో దోస్తాన్ జెయ్యి. ఒకరికొకరు జెడలు వేసుకోండి" అని జెప్పింది. అప్పుడు తెలిసింది నేను హాస్టలుకు చదవనీకే తాండ్వారు పోతున్నానని.

"నేను పోనీకింక రెండు నెల్ల దినముండె గదనే ఇప్పుడే ఎట్లపోవాలె" అని అడిగిన. అప్పుడే మా సంగవ్వు లేపినట్లే నిద్రలేసి మాట్లాడ వట్టింది. "ఆల్లకు గత్తర్రాను, ఆల్ల మొలతాల్లు తెగి మోతుకుసెట్టు మీద వడ, ఆల్ల కండ్లమన్నువోయ్య. మామీద కన్నువెట్టిండ్లు, ఎవడో ఎనుకటికి వెట్టిండ్లంట, అదిప్పుడు మేం జెయ్యాలంట, నా మన్మరాలు జోగిని కావాలంట, అది దేవుడే వెట్టిండంట, ఆ దేవునింట్ల ఎత్తి ఏడు దోసిల్ల మన్నుబోయ్య, ఆ దేవునికి సాలులేదా, మేం ఏం పాపం జేసినం, నాపిల్ల జిందగిని పాడు జెయ్యనీకె యమినోళ్ల తీరుగ ఎగవడ్డరు" అనుకుంట కుమిలి కుమిలి ఏడ్వబట్టింది.

మాయమ్మ గప్పున మా సంగవ్వు దగ్గరికి పోయి రెండు బుజాలు గట్టిగ వట్టుకొని "ఇది ఏడిసె సమెముకాదు. నీఏట్ల గట్టిగ ఏడిస్తే మందింటరు. ఆనోట ఈనోట వడి పెద్దోల్లదాక వోతది. ఆల్లకు తెలిసిందంటే తండ్రి బిడ్డ ఊరుదాటుడు కాదు. ఏడ్వకు మైయమ్మగద జెర మనసు గట్టిగ జేసుకో గదా" అన్నది. "ఎందుకేమ్మ ఏడుస్తావ్! మనదేవుడు మనెంబడే ఉన్నడు. ఎంతదాక శాత్రువైతే అంతదాక వోదం గాని నాపిల్లను సెరలవెట్టను. అయితా యెనా" అన్నడు మయప్ప.

సంగవ్వు ఒక్కసారి నెత్తి మీదికి లేపి మమ్మల జూసింది. ఎర్రగా సంతనిపుకలోలే మెరుస్తున్న కండ్లను తూడ్చుకుంట "గంతెకొడుక, నాబొడ్డుకాడి మాటజెప్పితివి. మన కాందాన్ కు ఈ పని ఎర్కలేదు. మన పిల్లను జోగిని చెయ్యద్దు. మాయమ్మ మా అవ్వ, మునవ్వలు ఎవ్వంతోని గింత ఏలెత్తి సూపెట్టించుకొనలే. ఆల్లు ఎంత బలిమి జేసిన ఈ పనికి తలొంచకు. ఆఖర్కి నీ మెడ మీద కత్తి వెట్టినా నీమాట మీద నీవుండాలె కాందాన్ ఇజ్జత్ నిలవెట్టాలె కొడుక" అన్నది.

ఈ రస రస ఏందో ఒక్కటి మేల్తమైతలేదు. ఈ జోగిని ఏంది? ఇప్పుడడుగుదమంటే మనసాపు కొచ్చింది. మెల్లెగ అదే తెలుస్తది అనుకున్న కని మనసు ఆగకొచ్చింది. వాళ్ల మాట్లను ఇనుకుంట ఉన్న గంతె. కాని నాగురించి ఊర్లో ఏమో అనుకుంటున్నరు. అది పెద్ద పరిక్రంపనే ఉన్నట్లున్నది. గందుకె మావోళ్లు అంతగానం దడ్చుకుంటున్నరని మాత్రం మేల్తమయింది.

"ఇదంత అంగలార్చుకుంట కూసుంటే తెల్లార్దది. జెల్లి బయట వడుండి" అన్నది మైయమ్మ.

మైయప్ప ఉతికిపెట్టిన తెల్లపంజ, అంగి తొడుక్కున్నడు. పాడుంగీతల రుమాలి, నల్లగొంగడి బుజంమీదేసుకున్నడు. ఒక సేతుల బస్త, ఇంకో సేతుల గెంట్లకట్టే పట్టుకున్నడు. మేం పొయ్యేముందల

మయప్ప సంగవ్వు కాళ్ళు మొక్కిండు. నన్నా మొక్కుమన్నడు. నేను ఒంగి సంగవ్వు కాళ్ళమీద వడిన. “సల్లగ వొయ్యిరండి కొడుక పొయిన పని నిద్దగావాలె దేవుడా” అని నన్ను దీవించుకుంటనే దేవునికి మొక్కింది. మాయమ్మనేమో మాతమ్మన్నీ, మాయన్నను నిద్రలేపి “సెల్లలు హాస్టలుకు పోతున్నది, సాగనంపుదురు లేవుండి కొడుక”. అని వాళ్ళను నిద్రనుండి లేపి మరీ నాకాళ్ళ మొక్కిచ్చింది. మాకు ‘జతునం’ అని చెప్పి సాగనంపిండ్రు.

ఇక సలి సప్పుడు లేకుండా కేరి, వాడ, ఊరు నుండి బయట వడినం. అప్పుడు మూడు జాముల రాతిరి అయింది. ఇంకా పొద్దు సుక్కువొడ్డలేదు, గొర్రికొయ్యలు ఇంకా సెక్కుజెదరలేదు. పండోలె వెన్నెల కాస్తున్నందున తొవ్వు బాగానే కనిపిస్తున్నది. మైయప్ప ముందల, ముందల పోతున్నడు. నేను వెంట వెంట నడుస్తున్న. లేదు మాయప్ప నడుస్తున్నడు. నేను ఉర్కుతున్న. అవి దారులు కావు. వరిసేలల్ల సన్న ఒరాలు పచ్చి పచ్చిగ బుర్ల బుర్లగ ఉన్నాయి. నారుమడుల్ల కప్పులు సందువోకుండా బెక బెక మంటున్నాయి. మేం నడుస్తుంటే ఒరాల మీదున్న కప్పులు, నీరుకట్టెపాములు వరి బందాలల్లకు దుంకుతున్నాయి. మేము తెల్లారెటాల్లకు ఊరి పొలిమెరను దాటాలె, మంబపూరు తామరపూల చెరువును దాటి కిలోమీటరుదూరం నడ్వాలె. గప్పుడె తాండూరుకు పొయ్యే బస్సును అందుకుంటం. సట సట నడుస్తునే ఉన్నం. మధ్య మధ్యన తగిలే నీటి కాల్వలను మైయప్ప ముందు బారెడు అంజతో దుంకుతున్నడు. ఎంటకెల్లి నా చేయిని పట్టుకొని దాటించుకుంట పైలం కొడుక, బద్రంకొడుక అని జెపుతున్నడు. మొత్తానికి బసాచ్చెయ్యాలకు సడాక్కు చేరుకున్నం.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు

మీరు ఈ రెండు కథలూ చదివారు కదా, ఇప్పుడు వీటి గురించి ఆలోచిద్దాం.

1. రడం కథలోని అమ్మాయికి తన చుట్టూ జరుగుతున్న విషయాలు నచ్చాయా? వాళ్ళ అమ్మ చెప్పిన విషయాలు, ఆమె నేర్పే క్రమశిక్షణ నచ్చుతుందా? లేదా?
2. మంచిగా ఉండాలనే నియమం అమ్మాయిలకి అబ్బాయిలకి సమానంగా వర్తిస్తుందా?
3. మంచి అమ్మాయికి ఉండాల్సిన లక్షణాలు ఏమిటి? మంచి అబ్బాయికి ఉండాల్సిన లక్షణాలు ఏమిటి? మీరు రాసిన జాబితాలో ఇద్దరికి ఒకటే లక్షణాలు రాసారా? లేక వేరు వేరుగా ఉన్నాయా?
4. వేరు వేరుగా ఉంటే, ఈ తేడాలు ఏమిటో మీ తోటి విద్యార్థులతో చర్చించండి.
5. ‘పవిత్రత’, ‘పాతివ్రత్యం’, ‘కన్యాత్వం’ - ఈ మాటలు విన్నారా? వీటి అర్థాలు తెలుసా? ఇవి అమ్మాయిలకి అబ్బాయిలకి ఇద్దరికి ఉండవలసిన లక్షణాలేనా? కాదా?
6. ఇప్పుడు మనం ‘అమ్మాయి’ సినిమా మళ్ళీ చూసి, స్త్రీత్వం, ఆడపిల్లగా పెరగడం గురించి చర్చిద్దాం.

2.3 పురుషుడిగా ఎదగడం

‘మగపిల్లవాడిగా పెరగడం’ అనే ఈ వ్యాసంలో ప్రముఖ విద్యావేత్త ఆచార్య కృష్ణకుమార్ తన బాల్యంలోకి తొంగి చూసి రెండు విషయాలను అర్థం చేసుకోవటానికి ప్రయత్నిస్తారు. అవి ఏమిటంటే: (1) మన సమాజంలో పురుషుడిగా జీవించటం అంటే అర్థం ఏమిటి? (2) సమకాలీన సమాజంలో మగ పిల్లలు, ఆడపిల్లలు; స్త్రీలు, పురుషులు మధ్య సంబంధాలని మెరుగుపరచడంలో స్కూళ్ళు పోషించగలిగే పాత్ర ఎంత? సమాజంలో కానీ, స్కూళ్ళలో కానీ, స్త్రీలని పురుషుల నుంచి, అబ్బాయిల్ని అమ్మాయిల నుంచి వేరు చెయ్యడం చాల పెద్ద సమస్య. అమ్మాయిల్ని సురక్షిత ప్రాంతాలకి మాత్రమే పరిమితం చేస్తారు. వాళ్ళు ఆటలు ఆడుకోవడాన్ని, బహిరంగ ప్రదేశాల్లో స్వేచ్ఛగా తిరగడాన్ని ప్రోత్సహించరు. అదే అబ్బాయిలైతే, బహిరంగ ప్రదేశాల్లో హాయిగా ఆడుకుంటారు; నీధులన్నీ తమవే అనుకుంటారు. అమ్మాయిలతో రోజువారీ కలిసి మెలిసి తిరిగే అవకాశాలు లేని అబ్బాయిలు అసలు అమ్మాయిలు మనుషులు అనే విషయాన్నే మర్చిపోతారు. వారికి అమ్మాయిలు ఏ మాత్రం అర్థం కాని పెద్ద చిక్కుముడిలాగా, అంతుపట్టని రహస్యం లాగా మిగిలిపోతారు. పెద్ద వాళ్ళ సహాయం లేకుండా ఈ రహస్యాన్ని చేదించటానికి అబ్బాయిలు ఎన్నో అవస్థలు పడతారు. పెద్దవాళ్ళయ్యేటప్పటికి ఆడవాళ్ళంటే కొంత భయం పెంచుకుంటారు. అంతే కాదు, స్త్రీలతో సంబంధాలంటేనే వారిపై అధికారం చలాయించడం లేదా నియంత్రించడం మాత్రమేనన్న అవగాహనకీ వస్తారు.

మగపిల్లల్ని, ఆడపిల్లల్ని పెంచడంలో ప్రస్తుత సాంప్రదాయ సామాజిక రీతులు, పద్ధతులు ఎన్నో సమస్యలకి దారి తీస్తున్నాయి కాబట్టి, స్కూళ్ళలో ప్రత్యామ్నాయ సాంఘికీకరణ జరగాలని ఈ వ్యాసం చివరిలో కృష్ణకుమార్ సూచిస్తారు. అంటే చదువు ద్వారా సమాజం పిల్లల్ని స్త్రీలుగా, పురుషులుగా తయారు చేయటానికి అవలంబిస్తున్న సాంప్రదాయ పద్ధతులని పూర్తిగా మార్చాలి అంటారు. ఈ అధ్యాయంలో ‘రడం’ కథలోని భాగం, డా.అంబేద్కర్ బాల్యానుభవాలు, ఖదీర్ బాబు రాసిన కథ ఈ మూడు ముందుకు తీసుకోచ్చి, చర్చించే సామాజిక అసమానతల గురించి ఆలోచించటానికి మీకు “ప్రత్యామ్నాయ సాంఘికీకరణ” అనే భావన సహాయపడుతుంది.

క్రింద ఇచ్చిన పాఠాన్ని చదివేటప్పుడు ఆలోచించాల్సిన అంశాలు:

- అబ్బాయిలు : ఈ వ్యాసంలో మగపిల్లవాడిగా పెరగడం గురించిన వర్ణన మీ అనుభవానికి దగ్గరగా ఉన్నదా? లేకపోతే ఎందుకని?
- అమ్మాయిలు : ఈ పాఠంలో ఉన్న వివరాలు మీకు అబ్బాయిల్ని ఇంకొంచెం బాగా అర్థం చేసుకోవడంలో ఉపయోగిస్తాయా?

మగపిల్లవాడిగా పెరగడం

నేను ప్రాథమిక విద్య పూర్తి చేసుకుని ఆడపిల్లలు, మగపిల్లలు కలిసి చదివే ప్రాథమిక పాఠశాల నుండి మగపిల్లలు మాత్రమే వుండే ప్రభుత్వ మాధ్యమిక పాఠశాలలో చేరాల్సి రావటం అనేది నా జీవితంలో ఒక పెద్ద మలుపు. ఇది ప్రపంచంలో స్త్రీలు, పురుషుల స్థానాల గురించి నా చిన్న తనంలో ఒక అవగాహన ఏర్పడటానికి దారి తీసిన ప్రధాన సంఘటన. అప్పటి వరకు అమ్మాయిలు మాలాంటి మామూలు పిల్లలే అని ఆలోచించటానికి అలవాటు పడిన నాకు విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు అందరూ కూడా మగవాళ్ళే ఉండే ఈ పాఠశాలలో చేరాల్సి రావడం తీవ్రంగా కలవర పెట్టింది. అకస్మాత్తుగా ఆడపిల్లల నుంచి పూర్తిగా వేరుపడడం నేను మొదట్లో జీర్ణించుకోలేకపోయాను. అయితే కొంత కాలానికి అసలు ఆడపిల్లలంటే ఒక అంతుపట్టని రహస్యం అనే భావన ఏర్పడింది. చివరికది అమ్మాయిలతో సంబంధాలు ఏర్పరచుకునే యుక్త వయసు వచ్చే వరకూ అటువంటి ప్రమాదం నుండి మమ్మల్ని మేము కాపాడుకోవటానికి వేరుగా ఉండటం సంఘం మాకు అందించిన రక్షణ కవచం అనే నిర్ధారణకు దారి తీసింది. అయితే, ఈ విధంగా మాకు మేము సర్ది చెప్పుకోవడానికి కొన్ని సంవత్సరాలు పట్టింది... ఆ ప్రక్రియ అంతా చాలా చికాకు, అలసట కలిగించింది. అంతే కాక, దానికోసం విపరీతమైన మానసిక శక్తిని కూడగట్టుకోవాల్సి వచ్చింది. అమ్మాయిల గురించి మాకున్న సందేహాలకి, ప్రశ్నలకి జవాబులు ఇవ్వటానికి పెద్దలెవరూ సిద్ధంగా లేకపోవడంతో, అమ్మాయిలు, వాళ్ళ నుండి మేము వేరు పడటం మాకు పెద్ద చిక్కు ప్రశ్నలుగా తయారయి కూర్చున్నాయి.

ఆడపిల్లలంటే ఒక పెద్ద అంతుపట్టని రహస్యం:

ఆడపిల్లల స్కూళ్ళకీ, అబ్బాయిల స్కూళ్ళకీ నిర్మాణంలోనే తేడాలుండేవి. ఆడపిల్లలు ఆడుకునే ఆవరణ వారి స్కూలు మధ్యలో ఉండేది. ఎవరికీ కనపడకుండా, సురక్షితంగా ఉండే ఆ స్థలంలోనే వాళ్ళు ఆడుకొనేవాళ్ళు. ఆడుకునేటప్పుడు వాళ్ళ అరుపులు, కేకలు విరిగిన గోడ సందుల్లో నుంచి మాకు స్పష్టంగా వినపడేవి. ఇన్ని సంవత్సరాల తర్వాత కూడా నాకు ఇప్పటికీ ఆ అరుపులు గుర్తొస్తాయి... ఆ గోడ ఎక్కి వాళ్ళని చూద్దామా అని మాకు చాలాసార్లు అనిపించేది. ఆవరణ చుట్టూ గుండ్రంగా కట్టి ఉన్న వాళ్ళ తరగతి గదులూ, వాటి వెనకున్న అశోకా చెట్లూ, ఆ గోడ... అమ్మాయిల బడి... సూత్రప్రాయంగా, అన్నీ 20 అడుగుల ఎత్తుగా ఉన్న గేటు ద్వారా మాకు అందుబాటులో ఉండేవనుకోండి. కాకపోతే ఆ గేటుని రెండుసార్లు మాత్రమే తెరిచేవారు: పొద్దున్న అమ్మాయిలని స్కూల్ లోపలికి రానివ్వడానికి, సాయంత్రం వాళ్ళని ఇళ్ళకి వెళ్ళనివ్వడానికి. అబ్బాయిల బడి లోపల అలాంటి ఆవరణ లేదు. పెద్ద ముఖద్వారం కూడా లేదు. స్కూల్ కి ఆనుకొని ఉన్న విశాలమైన మైదానంలో మేము ఆడుకొనే వాళ్ళం... మమ్మల్ని బడి లోపల బంధించారని అనుకోవడానికి ఎటువంటి ఆస్కారం లేదు.

అబ్బాయిల స్కూళ్ళకి, అమ్మాయిల స్కూళ్ళకి భవన నిర్మాణంలోనే ఇటువంటి తేడాలు వైవిధ్యాలు ఉండాలనుకొనే సంస్కృతి ఇప్పటి వరకూ ప్రబలి ఉంది.

ప్రతి సాయంత్రం, వందల మంది అమ్మాయిలు 6-7 మంది కలిసిన జట్లుగా వాళ్ళ వాళ్ళ ఇళ్ళకి వెళ్ళడం మేము చూసేవాళ్ళం. అందంగా అమర్చినట్లు వుండే ఆ చిన్నపట్నం ఇరుకు సందుల్లో నుంచి వెళ్ళేవారు. ఏదో ముఖ్యమైన పని వాళ్ళ కోసం ఎదురు చూస్తోందేమో అన్నట్లు గబా గబా నడుస్తూ వెళ్ళే వాళ్ళు. ఇక మా సంగతి కొస్తే, రోడ్లు మాకు ఎన్నో విధాలుగా ఉపయోగపడేవి - ఆడుకోవటానికి, నించొని దిక్కులు చూడడానికి, పరుగులు పెట్టడానికి, మా సైకిళ్ళు ఎన్నిరకాలుగా నడపచ్చో కనుక్కోవడానికి, అవసరమైన ప్రయోగాలు చేయడానికి.

అమ్మాయిలకి అలా కాదు. వాళ్ళకి రోడ్డు ఉండేది ఇంటికి తొందరగా నడిచి వెళ్ళడానికి మాత్రమే. ఆ ఒక్క పనికి కూడా వాళ్ళు, పాపం గుంపులు, గుంపులుగా నడిచి వెళ్ళేవాళ్ళు. ఏదో అత్యవసరమైన పని ఉన్నట్లు నడిచే వారి తీరులో ఎవరైనా ఏడిపిస్తారనే భయం దాగి ఉండేదనుకొంటా. అటువంటి 'మూగ' (ఆడ) గుంపుల్ని ఏళ్ళ తరబడి చూసి చూసి మనుషులందరూ కోరుకొనే వ్యక్తి స్వేచ్ఛకు అసలు అర్థం లేదేమో అని నేను అనుకునేవాడిని; నెమ్మదిగా నేను అమ్మాయిలు అసలు స్వతంత్ర వ్యక్తులు కాదు అనే భావనని నమ్మడం మొదలు పెట్టాను...

ఆధిపత్యం

మాధ్యమిక పాఠశాల చివరి సంవత్సరం వచ్చేసరికి, మాలో చాలా మందికి, మగవాళ్ళం కాబట్టి పాగరుబోతుతనంతో ప్రవర్తించాలి; ఆకారంలో పెద్దగా, భీకరంగా కనపడాలి అనే ఆలోచనలు ఉండేవి; వాటితోపాటు ఆడవాళ్ళంటే లోతుగా పాతుకొని ఉన్న భయం మిళితమై ఉండేది. వయస్సులో మా కంటే పెద్దవాళ్ళైన అబ్బాయిలు పెళ్లి గురించి మాతో - అదొక పెద్ద సాహసమనీ, అనేక ప్రమాదాలతో కూడుకున్నదనీ చెప్పేవారు. బ్రహ్మచారులైన ప్రసిద్ధ భక్తి యుగం నాటి ఋషులు, కవుల గురించి మా పాఠ్యపుస్తకాల్లో ఎన్నో గేయాలు, నాటకాలూ, ఉపన్యాసాలూ మేము చదివాం. వారి జీవితాల్లో వ్యక్తిగత అభివృద్ధిలో స్త్రీలతో సంబంధం లేకపోవటం ముఖ్యమైన పాత్ర పోషించింది అన్న విషయం బాగా గ్రహించాం.

ఒక స్త్రీకి దగ్గర అన్యాలంటే ఉన్న ఒకే మార్గం పెళ్లి అనీ; అయితే ఆ ఒక్క మార్గం నిండా అన్ని సవాళ్ళు, ప్రమాదాలు ఉండటం అన్యాయం అనీ మాకు అనిపించేది. అసలు ఈ సవాళ్ళు ఏంటో ఎవరికీ తెలియదు కానీ, 'ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ, ఏ అమ్మాయితోనూ ఓడిపోకూడదు'. అనే ఏకైక అవగాహన మాలో ఏర్పడింది, ఆమె మీద ఏదో విధంగా ఆధిపత్యం చెలాయించాలి. మగవాళ్ళు తమ

సామర్థ్యాల గురించి ప్రగల్భాలు చెప్పుకోవడం చాలా సాధారణం కదా. వయస్సులో మాకంటే పెద్ద వాళ్ళయిన కొంత మంది అబ్బాయిలు హనుమంతుణ్ణి, తర్వాత, శివుణ్ణి పూజించేవాళ్ళు - ఈ దేవుళ్ళు మగవాళ్ళ దేవుళ్ళని వాళ్ళు దృఢంగా నమ్మే వాళ్ళు. సుప్రసిద్ధ హిందీ కవి, హరివంశరాయ్ బచ్చన్ తన స్వీయ చరిత్ర (క్యా భూలూ, క్యా యాద్ కరూ) లో పెళ్లికి ముందు నెలల తరబడి తను అనుభవించిన భయాందోళనల గురించి వివరంగా రాసారు.

మగపిల్లవాడిగా పెరిగే క్రమంలో ఒక ముఖ్య అంశం - అమ్మాయిలని వస్తువులుగా చూడాలి అనే భావజాలాన్ని నేర్చుకోవడం....ఇక్కడ 'నేర్చుకోవడం' అని ఎందుకు అంటున్నానంటే, నా విషయానికొస్తే అమ్మాయిలని వస్తువులుగా చూడాలనుకోక ముందు వాళ్ళ గురించి నా భావన వేరేగా ఉండేదని నాకు స్పష్టంగా తెలుసు. మరి మాకు ఇలా ఆలోచించాలని ఎవరు నేర్పించారు? ముఖ్యంగా తోటి మగపిల్లలు. ఎందుకంటే, మాకు అమ్మాయిలతో ఏమాత్రం పరిచయం ఉండేది కాదు... చుట్టూ ఇళ్ళల్లో ఆడపిల్లలతో తప్ప ఇతర అమ్మాయిలతో మేము అసలు మాట్లాడే వాళ్ళం కాదు. ఇక అక్క చెల్లెళ్ళ విషయాని కొస్తే, మేము వాళ్ళని అమ్మాయిల్లా చూసే వాళ్ళం కాదు.

మాకు వందలాది మంది అమ్మాయిలు ప్రతి రోజూ కనబడేవారు. కానీ వాళ్ళతో ఏదో ఒక రోజు మాట్లాడవచ్చు అనే ఆశ మాత్రం మాలో ఉండేది కాదు. సినిమా పోస్టర్లు చూసేవాళ్ళం, ఒకోసారి కొన్ని సినిమాలు కూడా. వాటిలో మాకు కనబడింది తెరమీద బొమ్మలు మాత్రమే, సజీవమైన వ్యక్తులు కాదు. పుస్తకాలు చదివేవాళ్ళం. కొంత అశ్లీల సాహిత్యం కూడా. ఇక వాటిలో స్త్రీలని ఎటువంటి ఆనందంగానీ, విషాదం గానీ అనుభవించలేని జడ పదార్థాలలాగా చిత్రీకరించే వాళ్ళు. మా చుట్టూ జరిగిన సంభాషణ లన్నిటో (ఆడవాళ్ళ మధ్య మాటల్లో కూడా) స్త్రీలు ఒక పెద్ద సమస్య అనే భావనని వెలిబుచ్చేవారు. వయస్సులో పెద్దవారైన స్త్రీల సంభాషణలలో కూడా అమ్మాయిలు పరాయి సొమ్ము అని వ్యాఖ్యానించడం నేను చాలాసార్లు విన్నాను.

అబ్బాయిలు అమ్మాయిల గురించి వాడే బూతు మాటలు... పెద్దవాళ్ళ ముందు, ఒకోసారి టీచర్ల ముందు కూడా వాడిన మాటల ప్రభావం మా మీద చాలానే ఉండింది. వీటిలో చాలా వరకూ లైంగిక సంపర్కం గురించి పరోక్షంగా వాడిన మాటలు ఉండేవి. వివిధ రకాల అబ్బాయిల అనుభవాల బట్టి అవి కొంత వేరుగా ఉండేవి; ఎటువంటి అమ్మాయిలతో సెక్స్ సంబంధాలు పెట్టుకొన్నారో అనే దాన్ని బట్టి, అబ్బాయిల శక్తి సామర్థ్యాలని అంచనా వేయడం నేర్చుకొన్నాం. క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే, నా చిన్నతనంలో అమ్మాయిలు, స్త్రీలూ సెక్స్ కి పనికొచ్చే వస్తువులు అనే శక్తివంతమైన భావజాలం మధ్య నేను పెరిగాను...దాన్లో

వ్యక్తులుగా వారి అనుభూతులు, కోరికల గురించిన విశ్లేషణకి, ఆలోచనకే తావు వుండేది కాదు.

ప్రత్యామ్నాయ సాంఘికీకరణ

ఈ రకమైన చర్చ జరిపినప్పుడు, పిల్లల్ని సంఘంలో వ్యక్తులుగా మలిచే క్రమం, అంటే సాంఘికీకరణ కరుడు కట్టిన ప్రక్రియలా కనిపిస్తుంది. దాన్లో కొత్త ఆలోచనలు రావటానికి తావు లేదేమో అనిపిస్తుంది. దీనికి కారణం అందరిలో సాధారణంగా ఉండే ఒక ప్రధాన స్రవంతి భావజాలం: సంఘం, స్కూలు ఒకే రీతిలో పిల్లల్ని సంఘజీవులుగా తీర్చి దిద్దాలనే ఆలోచన; దాన్ని పెంచి పోషించే వాతావరణం. ఇటువంటి ఆలోచనని సమర్థిస్తే, ప్రస్తుత సమాజం జెండర్ పరంగా పిల్లలకి నేర్పే అసమాన బాధ్యతల్ని, ప్రవర్తనల్ని చదువు ద్వారా మార్చగలిగే అవకాశాన్ని మనం కోల్పోతాం. కానీ విద్యావేత్తలు చాలా మంది చదువు అంటేనే మార్పుకి అవసరమైన ఆయుధం అని ప్రపంచానికి చాటి చెప్తూ ఉంటారు కదా. మరి ఇటువంటి దృంద్వనీతుల నుంచి బయటపడే మార్గం లేదా?

‘ప్రస్తుతమున్న సాంఘికీకరణని పూర్తిగా వ్యతిరేకించడం స్కూలు బాధ్యత’ అనే ప్రతిపాదనని ముందుకు తీసుకురావటం ఒక ముఖ్యమైన మార్గం. అంటే, స్కూల్లో నేర్పే ఆలోచనలకి, జరిగే చర్చలకి, ఇవే విషయాల పట్ల కుటుంబం మరియు సమాజం అవలంబించే పద్ధతులు, ఆలోచనలు, రీతులకి మధ్య ఏమాత్రం పొంతన ఉండాల్సిన అవసరంలేదు. అంతే కాదు, వాటి మధ్య వైరుధ్యం ఉండటం అవసరం కూడా.

ఇటువంటి ఆలోచనా స్ఫూర్తితో మనం స్కూళ్ళు చేయాల్సిన ప్రత్యామ్నాయ సాంఘికీకరణ ప్రక్రియ గురించి ఇంకా లోతుగా విశ్లేషణ చెయ్యాలి. యుక్త వయస్సులో ఉన్న ఆడ, మొగ పిల్లలు కలిసి తిరగకూడదు అనే భావన సమాజంలో ఉంటే, స్కూళ్ళలో వాళ్ళు కలిసివుండటానికి అవకాశాలు కల్పించాలి. అట్లాగే, బయట ప్రపంచం ఇవి ఆడ పనులు, ఇవి మగ పనులు అనే మూస ధోరణులను సృష్టిస్తే, స్కూళ్ళు తమ దగ్గర పని చేసే పెద్ద వాళ్ళు ఆయా మూస ధోరణులలో పని చెయ్యకుండా, వాటిని పాటించకుండా చూడాలి, వాటిని ప్రశ్నించడం నేర్పాలి. స్కూలు బయట సెక్స్ గురించిన జ్ఞానం నిషిద్ధం కాబట్టి, స్కూళ్ళలో పిల్లలకి అటువంటి విజ్ఞానం అందచేయాలి.

సినిమాలు, టీవీ ప్రకటనలు స్త్రీ-పురుషుల గురించి తిరోగామి, సంప్రదాయ చిత్రీకరణలతో డబ్బు చేసుకుంటున్నాయి అందుకనే కనీసం స్కూల్, అంటే పాఠ్య పుస్తకాలలో, ఇతర రచనల్లో స్త్రీలు పురుషుల గురించి ఇటువంటి బూజు పట్టిన

రెడీ మేడ్ చర్చలు, సంభాషణలు వుండకూడదు. స్త్రీలు, పురుషులు తమ ఉనికి కోసం పడే సంఘర్షణని, జీవితాలలో చేసే పోరాటాలని అర్థం చేసుకోవటానికి అవసరమయ్యే ప్రతీకలు, వ్యాసాలూ ఉండేటట్లు చూడాలి. విద్యార్థులు వాటిని చదివి, వాటి గురించి ఆలోచించడానికి ఇష్టపడేటట్లు చూడాలి.

ప్రస్తుతం ప్రబలి ఉన్న విలువలని అందరూ పాటించాలని సమాజం పట్టుపడితే, దీనికి వ్యతిరేకంగా ప్రతి విషయాన్నీ ప్రశ్నించగల సంస్కృతిని, కొత్త ఆలోచనలని ఆచరణలో పెట్టడానికి కావాల్సిన అవకాశాలనీ పిల్లలకి అందించాల్సిన బాధ్యత స్కూళ్ళదే. ఇవన్నీ అయ్యే పనులు కావంటారా? అయితే, ప్రస్తుతం మన సమాజంలో స్త్రీల స్థితిగతుల్ని, వారికి సమాజం అంటగట్టిన పాత్రలని మార్చటం అంతకంటే కష్టసాధ్యమైన పని అని గుర్తుంచుకోండి.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు:

1. మీలో ఎంత మంది అబ్బాయిల స్కూళ్ళల్లో, అమ్మాయిల స్కూళ్ళల్లో చదువుకున్నారు?
2. అలా వేరు వేరుగా చదవడం అబ్బాయిలు, అమ్మాయిలు వివిధ సందర్భాల్లో మామూలుగా కలవడానికి అడ్డంకి అవుతుందనే కృష్ణకుమార్ విశ్లేషణతో మీరు ఏకీభవిస్తారా?
3. అబ్బాయిలు, అమ్మాయిలు అస్సలు కలవకపోవటం అబ్బాయిల్లో అమ్మాయిలంటే ఒక రకమైన భయాన్ని సృష్టిస్తుంది అని కృష్ణకుమార్ అంటారు. దీనికి అమ్మాయిలపై జరిగే హింసతో సంబంధం ఉంది. ఈ వ్యాఖ్య గురించి జాగ్రత్తగా ఆలోచించండి.
4. రచయిత ‘ప్రత్యామ్నాయ సాంఘికీకరణ’ గురించి చర్చిస్తారు. మీ చుట్టుపక్కల ఎక్కడైనా అది జరుగుతోందా? ఈ కోర్సు కూడా ప్రత్యామ్నాయ సాంఘికీకరణ కోసం జరిగే ప్రయత్నాలలో ఒకటి. మీరు దీనితో ఏకీభవిస్తారా?

2.4 కుల వివక్షలో మొదటి పాఠం

డా॥ భీష్మరామ్ రామ్ జీ అంబేద్కర్ (1891-1956) స్వతంత్ర భారత దేశానికి మొట్టమొదటి న్యాయ శాఖా మంత్రి, మన రాజ్యాంగ నిర్మాతని, కోట్లాది మంది దళితులు ఆయనను తమ ప్రతినిధిగా భావిస్తారనే విషయాలు అందరికీ తెలిసినవే. ఇక్కడ చిన్న తనంలో తనకి ఎదురైన ఒక అనుభవం గురించి ఆయన స్వయంగా రాసుకొన్న ఒక చిన్న ఉదంతాన్ని మీ ముందు ఉంచుతున్నాం.

అంబేద్కర్ కుటుంబం మహారాష్ట్రలోని రత్నగిరి జిల్లాకి చెందింది. పుట్టుకతో మహర్ కులానికి చెందిన అంబేద్కర్ తండ్రి ఆ కులవృత్తిని వదులుకుని బ్రిటిష్ సైన్యంలో పనిచేసారు. సైన్యం నుంచి పదవీ విరమణ చేసాక గోరగావ్ అనే చిన్న పట్నంలో అకౌంటెంట్ గా పనిలో చేరారు. ఆయన్ని చూడటానికి అంబేద్కర్, ఆయన అన్న, ఇంకో ఇద్దరు పిల్లలూ కలిసి తాము నివసించే దపోలీ అనే గ్రామం నుంచి గోరగావ్ పట్నానికి వేసవి సెలవల్లో వెళ్ళినప్పుడు వారికెదురైన అనుభవాలను ఈ పాఠం వర్ణిస్తుంది. ఈ సంఘటనతో సమాజం 'తనను అంటరాని వాడిగా పరిగణిస్తుంది' అని నేర్చుకొన్నాని ఈ ఉదంతం చివరిలో అంబేద్కర్ విశ్లేషిస్తారు.

“ఈ సంఘటన జరిగినప్పుడు నాకు 9 ఏళ్ళు”

....మా ప్రయాణం కోసం పెద్ద ఎత్తున తయారీలు జరిగాయి. ఇంగ్లీష్ వాళ్ళు వేసుకొనేటటువంటి షర్టులు కుట్టించుకోవడం, జరీ అంచులతో తళ తళా మెరిసిపోయే టోపీలు, కొత్త బూట్లు కొనుక్కోవడం, పట్టు అంచులున్న దోతీల కోసం ఆర్డర్ చెయ్యడం... మొదలైనవి. మా నాన్నగారు ప్రయాణం గురించిన వివరాలన్నీ మాకు అందించి, మేము ఏ రోజు బయలుదేరుతున్నామో ఆయనకి తెలియచేస్తే, తాను రావటమో, తన ఆఫీసులో పనిచేసే బంట్లోతుని స్టేషన్ కి పంపించో గోరగావ్ క్షేమంగా చేరేలా చూస్తానన్నారు.

సతారాలో మా ఇంటి నుండి స్టేషన్ పుమారు 10 కిలోమీటర్లు ఉంటుంది కాబట్టి మేము ఒక గుర్రబృందంలో స్టేషన్ కి వెళ్ళే ఏర్పాటు చేసుకొన్నాం. ఈ ప్రయాణం కోసం కుట్టించుకొన్న కొత్తబట్టలు వేసుకుని, ఎంతో ఆనందంగా ఇంటి నుండి బయలుదేరాం.

స్టేషన్ కి చేరంగానే మా అన్న మా అందరికీ టిక్కెట్లు కొని, నా చేతిలో, మా అక్క కొడుకు చేతిలో తలా రెండు అణాలు పెట్టాడు - ప్రయాణంలో మాక్సిం వచ్చినట్లు వాడుకొనే మా చిల్లర డబ్బులవి. తక్షణమే మేము జల్సాగా ఖర్చుపెట్టటం మొదలు పెట్టాము. మా కిష్టమైన నిమ్మరసం సీసా చెరోకటి కొనుక్కొన్నాం. స్టేషన్ మాస్టారు ఈల వేసిన వెంటనే అది మమ్మల్ని ఎక్కడ వదిలేసి

వెళ్తుందోనని భయంతో పరిగెత్తుకెళ్ళి రైలు ఎక్కేసాం. గోరగావ్ కి దగ్గరలో ఉన్న మసూర్లో మేము రైలు దిగాలని చెప్పారు.

రైలు మసూర్ చేరే సరికి సాయంత్రం 5 గంటలు అయ్యింది. కొద్ది నిమిషాల్లో రైలు దిగిన తోటి ప్రయాణికులందరూ వారి వారి ఇళ్ళకి వెళ్ళిపోయారు. మేం నలుగురు అబ్బాయిలం మాత్రమే ప్లాట్ పాఠం మీద మిగిలాం. మా నాన్న గారు లేదా ఆయన పంపిస్తానన్న బంట్లోతు వచ్చి మమ్మల్ని తీసుకెళ్తారని ఎదురు చూస్తూ చాలా సేపు అలాగే నిలబడ్డాం కానీ మా కోసం ఎవరూ రాలేదు.

ఒక గంట గడిచాక, స్టేషను మాస్టారు మా దగ్గరకొచ్చి “మీ టిక్కెట్లు చూపించండి” అని అడిగాడు. మేము అవి చూపించి, గోరగావ్ వెళ్ళాలని, మా నాన్నగారు, లేదా ఆయన బంట్లోతు వస్తారనుకొన్నాం కానీ వాళ్ళు రాలేదని, మాకు గోరగావ్ ఎలా వెళ్ళాలో తెలియదనీ విడమర్చి చెప్పాం. మేము మంచి బట్టలు వేసుకొని ఉన్నాం కదా, అంతేకాదు, మేం మాట్లాడే తీరు చూస్తే, ఎవరూ మేము అంటరాని వారమని అనుకోరు. నిజానికి ఆ స్టేషన్ మాస్టారు మేము బ్రాహ్మణ పిల్లలం అనుకున్నాడు....మాకు ఎదురైన దుస్థితి గురించి చాలా బాధ పడ్డాడు కూడా.

తదుపరి అందరి హిందువుల్లాగే ఆయన కూడా మమ్మల్ని “మీరు ఏ కులస్థులు?” అని అడిగాడు. నేను ఒక్క క్షణం కూడా ఆలోచించ కుండా ‘మేం మహర్లం’ అని చెప్పేసాను. ఆయన నిశ్చేష్టుడై పోయాడు. మొహం రంగు మారిపోయింది. ఆయనకి మమ్మల్ని చూసి ఏదో తెలియని ఏవగింపు కల్గిందని మాకు అర్థమయింది. నా జవాబు విన్న వెంటనే, వడి వడిగా అడుగులేసుకొంటూ తన గది వైపు వెళ్ళిపోయాడు. మేము ఏం చెయ్యాలో తోచక అక్కడే నిల్చి ఉండి పోయాం. 15-20 నిమిషాలు గడిచాయి; సూర్యుడు అస్తమించ బోతున్నాడు. మా నాన్న గారు రాలేదు, ఆయన బంట్లోతు రాలేదు. ఇప్పుడు ఈ స్టేషన్ మాస్టారు కూడా వెళ్ళిపోయారు. మాకు ఆందోళన పెరిగి పోయింది. ప్రయాణం మొదట్లో ఉన్న ఆనందం కాస్తా ఆవెరై, విచారం చోటుచేసుకుంది.

ఇంకో అరగంట గడిచాక, స్టేషన్ మాస్టారు మళ్ళీ మాదగ్గరికొచ్చి “ఇప్పుడు మీరు ఏం చెయ్యాలనుకొంటున్నారు?” అని అడిగాడు. గోరగావ్ ఎక్కువ దూరం కాకపోతే, ఏదైనా ఎడ్ల బండి అద్దెకి దొరికితే, వెంటనే బయలు దేరడానికి సిద్ధంగా ఉన్నామని చెప్పాం. అద్దెకి వచ్చే ఎడ్ల బండ్లు అక్కడ చాలానే ఉన్నాయి కానీ, మేము మహర్ కులస్తులం అని నేను స్టేషన్ మాస్టారికి చెప్పిన మాట వాళ్ళకి చేరినట్లుంది. వాళ్ళలో ఒక్కరు కూడా మమ్మల్ని తమ బండిలో ఎక్కించుకొని వెళ్ళడానికి సిద్ధపడలేదు. అంటరాని వాళ్ళు బండి ఎక్కితే, తమ స్థాయి దిగజారుతుందని, తాము

మైల పడిపోతామని అనుకున్నారు. మేము అందరూ ఇచ్చే డబ్బుకంటే రెట్టింపు ఇస్తామన్నా ఎవరూ ఒప్పుకోలేదు.

మా తరపున ఈ ఏర్పాటు చెయ్యదల్చుకున్న స్టేషన్ మాస్టారు కూడా ఏం చెయ్యాలో తోచక మానం వహించాడు. ఉన్నట్టుండి, ఆయన మనస్సులో ఏదో ఆలోచన వచ్చి 'మీలో ఎవరికైనా ఎడ్ల బండి నడపడం వచ్చా' అని అడిగాడు. మా సమస్యకి ఆయన పరిష్కార మార్గం వెతుకుతున్నట్లు అనిపించి, మేం వెంటనే - 'తోలగలం' అని గట్టిగా అరిచి చెప్పాం. ఆ మాట వినగానే ఆయన వాళ్ళతో మాట్లాడి వాళ్ళలో ఒకడు మమ్మల్ని ఎడ్ల బండిలో గోరేగావ్ తీసుకెళ్ళే ఏర్పాటు చేశారు. కానీ రెండు షరతులతో 1. మేము బండిని నడపడమే కాక రెట్టింపు పైసలు ఇవ్వాలి 2. బండి యజమాని మాత్రం బండి వెనకాల ప్రయాణం మొత్తం కాలినడకతో వస్తాడు. మైల పడకుండా ఎక్కువ డబ్బులు సంపాదించుకోవచ్చు కాబట్టి ఒకతను ఈ విధంగా మమ్మల్ని తీసుకెళ్ళడానికి ముందుకొచ్చాడు. ఈ తతంగం అంతా అయ్యి మేము గోరేగావ్ కి బయలు దేరే సరికి సాయంత్రం 6:30 దాటింది. మా సామాను బండిలోకి ఎక్కించి స్టేషన్ మాస్టారికి ధన్యవాదాలు తెలిపి మేము బండి ఎక్కాం.

ఆ స్టేషన్ కి కొద్ది దూరంలో ఒక నది ఉంది... అది చాలా వరకూ ఎండిపోయి ఉంది కానీ అక్కడక్కడా నీళ్ళున్న గుంటలు కనపడ్డాయి. బండి యజమాని ఆ నది దగ్గర ఆగి 'ఇక్కడ భోజనం చేస్తే మంచిది, లేకుంటే తర్వాత తాగడానికి నీళ్ళు దొరక్కపోవచ్చు' అనంటే మేము 'సరే' అని ఒప్పుకొన్నాం. అతను మా అన్నని తనకి ఇవ్వాలన్న పైసల్లో కొన్ని ఇప్పుడే ఇస్తే, తను దగ్గరలో ఉన్న ఊళ్ళోకివెళ్ళి భోజనం చేసి వస్తానన్నాడు. మా అన్న పైసలు ఇవ్వడంతో ఆయన తొందరగా తిరిగి వస్తానని చెప్పి వెళ్ళి పోయాడు.

మాక్కూడా అప్పటికి చాలా ఆకలేస్తోంది కాబట్టి, తినడానికి వచ్చిన ఈ అవకాశానికి ఆనందించాం. టిఫిన్ డబ్బాలు తెరిచి తినడం మొదలు పెట్టాం. కొంచెం నీళ్ళు తాగితే గానీ గొంతు దిగేటట్లు లేకపోవడంతో, నది అంచులలో ఉన్న నీళ్ళ గుంటల దగ్గరికి వెళ్ళాం. అయితే అది తాగే నీరు కానే కాదు. బురదమట్టి, పైగా ఆ నీళ్ళు తాగే పశువుల మాత్రం, మలంతో కలిసిపోయి దాని దుర్గంధం భరించలేనిదిగా ఉంది. నిజానికి అవి మనుషులు తాగే నీళ్ళు కానే కావు. ఇక తప్పనిసరై మా టిఫిన్ డబ్బాలు మూసెయ్యాలి వచ్చింది. బండి యజమాని కోసం నిరీక్షించడం మొదలు పెట్టాం. చాలా సేపటి వరకు ఆయన రాలేదు. దిక్కులు చూడడం తప్ప మాకు ఇంకో గతి లేకుండా పోయింది. చిట్ట చివరికి ఆయన వచ్చాడు, మా ప్రయాణం మళ్ళీ మొదలయ్యింది.

అర్ధరాత్రి అయ్యే సరికి మా బండి రోడ్డు శిస్తు కట్టించుకొనే వసూలుదారు గుడిసె దగ్గరికి చేరింది. అది ఒక కొండ పక్కనే ఉండింది. ఆ కొండ పక్కకి వచ్చేసరికి మాకు అక్కడ చాలా ఎడ్ల బండ్లు రాత్రికి బస చెయ్యటానికి నిలిపి ఉండడం కనిపించింది. అప్పటికి మాకు ఆకలితో ప్రాణాలు పోతున్నాయి. ఎలాగోలా కొంచెం తినాలనిపించింది. కానీ ఈ మంచి నీళ్ళ సమస్య తీరడం ఎట్లా? బండి యజమానిని 'మాకు ఇక్కడ తాగే నీళ్ళు ఎవరైనా ఇస్తారా' అని అడిగాం. ఆయన ఇలా జవాబు ఇచ్చాడు: "ఆ శిస్తు కట్టించుకొనే ఆయన హిందువు. మీరు మహర్షిలని నిజం చెప్పారంటే, మీకు ఎట్టి పరిస్థితుల్లో నీళ్ళు ఇవ్వడు. ముస్లింలం అని చెప్పి మీ అదృష్టం పరీక్షించుకోండి". సరేనని మేము ఆ శిస్తు కలెక్టరు దగ్గరికెళ్ళి "సారూ మాకు తాగడానికి కొంచెం నీళ్ళు ఇవ్వరా" అని అడిగాం. "మీరు ఏ కులానికి చెందిన వాళ్ళు?" అని ప్రశ్నించాడాయన. నేను "మేము ముస్లింలం" అని జవాబిచ్చాను. నాకు బాగా పటుత్వం ఉన్న ఉర్దూ భాషలో మాట్లాడా కూడా. ఆలా చేస్తే మేము ముస్లింలు అని నమ్ముతాడనే ఆశతో. కానీ నా తెలివి పనికిరాలేదు. ఆయన చాలా కటువుగా "మీ కోసం నీళ్ళు ఎవరు దాచి ఉంచుతారు? ఆ కొండ పైన దొరకొచ్చు. కావాలంటే అక్కడికెళ్ళి తాగండి, నా దగ్గర మాత్రం నీళ్ళు లేవు" అని జవాబిచ్చాడు.

ఈ సంఘటనకి నా జీవితంలో చాలా ముఖ్యమైన స్థానం ఉన్నది. నాకు అప్పటికి 9 సంవత్సరాలే కానీ ఇది నా మనస్సులో చెరగని ముద్రలా మిగిలిపోయింది. ఈ ఘటన జరగక ముందు నేను అంటరాని వాడిననీ, అటువంటి వాళ్ళు కొన్ని వివక్షలకి గురి అవుతారనీ నాకు తెలుసు. ఉదాహరణకి, మా స్కూల్లో నన్ను నాకు పరీక్షల్లో వచ్చిన మంచి ర్యాంకు ప్రకారం అందరి మధ్యలో కూర్చోనివ్వాలి కానీ అలా కూర్చోనిచ్చే వారు కాదు. తరగతి గది వెనకాల నా సొంత గోనెగుడ్డ మీద కూర్చోనే వాడిని. ఆ గుడ్డని నేను రోజూ సాయంత్రం ఇంటికి తీసుకు వెళ్ళి మరుసటి రోజు పొద్దున్నే బడికి తెచ్చుకోవాలి. బడిలో చదువుకొనే అంటులేని కులాలకి చెందిన పిల్లలు మాత్రం దాహం వేసినప్పుడు మంచి నీళ్ళ పంపు దగ్గరికి వెళ్ళి, చేతులతో తిప్పుకుని నీళ్ళు తాగవచ్చు. టీచర్లు వాళ్ళకి అనుమతి ఇచ్చేవాళ్ళు. కానీ, నా సంగతి వేరుగా ఉండేది, నేను నీళ్ళ పంపుని అంటుకోకూడదు, ఎవరైనా దాన్ని తిప్పితే తప్ప నాకు దాహం వేసినా తీర్చుకొనే దారి లేదు. ఇవన్నీ తెలుసు నాకు.

కానీ ఈ సంఘటన మాత్రం నన్ను ఎన్నడూ ఎరగని దిగ్భ్రాంతికి గురిచేసింది, అంటరానితనం పట్ల ఆ రోజుల్లో అందరికీ ఉండే ఆలోచనను దాటి ముందుకెళ్ళి ఇంకా నిశితంగా పరిశీలించాల్సిన అవసరాన్ని నా ముందు పెట్టింది.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు:

1. అంబేద్కర్ “మేము అందరూ ఇచ్చే డబ్బుకంటే రెట్టింపు ఇస్తామన్నా ఎవరూ ఒప్పుకోలేదు” అంటారు. ఎందుకు?
2. తరగతిలో ఎవర్నీ ముట్టుకోకుండా తనని వేరుగా కూర్చోమని అనేవాళ్ళని అంబేద్కర్ అంటారు. మీ స్కూల్లో గానీ, మరెక్కడైనా గానీ ఇలాంటి సంఘటనలు జరిగాయని మీరు విన్నారా? ఇప్పుడు కూడా ఇలాంటివి జరుగుతాయని మీరు అనుకుంటారా? భారత దేశంలో ఇప్పటికీ అస్పృశ్యతను పాటిస్తారా?

మా వెబ్‌సైట్‌లో జాపాక సుభద్ర రాసిన ‘బడిలోనే దోస్తు వూరిల గారు’ కథ స్కూలు పిల్లలు ఈ విషయంలో ఎలా వ్యవహరిస్తారో వర్ణిస్తుంది. మరచి పోకుండా చదవండి.

2.5 విభిన్న పురుషత్వాలు

ఈ రోజు పాఠం చిన్న పట్నంలోని పాఠశాలలో ఒక బాలుడు ఎదుర్కొనే పక్షపాత వైఖరిని గురించి సరదాగా, ఆలోచన రేకెత్తించేలా మొహమ్మద్ ఖదీర్ బాబు రాసిన కథ.

మా యిస్కూలు యానివసరీకి దుమ్ము లేపేసినా !

మూషిక వాహన మోదక హస్త
చామరకర్ణ విలంబిత సూత్ర
వామనరూప మహేశ్వర పుత్ర
విఘ్న వినాయక పాద నమస్తే.....

యిదీ మా యిద్యానికేతన్ కాన్వెంట్ లో రోజూ పాడే ప్రార్థన. యీ మాత్రపు సంబంధం ప్రార్థనని పాడించేదానికి మా అయిదో కిలసులోని గోదాలక్ష్మి, పాట్టి బుడంకాయ ఆర్కాట్ కళావాణి ఎన్నెన్ని శకలు పడేవాళ్ళో తెలుసునా?

గొంతు సన్నంగా పెట్టి, నోరు తెరిస్తే సవర్ణకు సవర్ణ బంగారం రాలిపడిపోద్దేమో అన్నంత వయ్యారంగా మూతి పెట్టి, ఒక్కో లైనూ చెప్పడం- వంత పాడుతున్న మా అందరితట్టు బెట్టుసరిగా చూడటం, దీర్ఘం తీసి యింకో లైను చెప్పడం- చూసినారా మేమెంత క్లవర్లమో అన్నట్టుగా ముసిముసిగా నవ్వడం- యిదే దరువు.

వాళ్ళిద్దరి మిడియాలం చూస్తూ వుంటే నా కడుపు కాలిపోతా వుండేది. దేవుడు యిట్లాంటి గొంతుని నాక్కూడా యిచ్చినాడు కదా యీ ప్రార్థన నేను మాత్రం చేయించలేనా అని బాధపడని రోజులా.

కాని ఎవరితో చెప్పుకునేది?

ఇస్కూలు హెడ్ మిసెస్సు రమాదేవి టీచరుకీ, ఇంగిలీషు చెప్పే శశిప్రబ టీచరుకీ నేను యిస్కూలుకి సరిగ్గా రానని పీకల్తాకా కోపం. లెక్కలు చెప్పే మాల్వ్యాద్రయివోరికైతే మన మీద ఏకంగా వగే. ఒంగోపెట్టి వీవు మీద పెంచటాలు, బాగాహారాలు చేయించడానికి తప్పితే యింకో పనికి మన దెగ్గిరకు రానుగాక రాదాయన. సోషలు చెప్పే రుక్మిణీ టీచరు దెగ్గిర రొంత చనువుందిగానీ నా చేత ప్రార్థన చేయించమని చెప్పే అదాల్టి ఆమెకి లా.

అందుకే కడుపులో బాదని కడుపులోనే దాచుకొని 'వినాటికైనా నేను కూడా మీలాగా ప్రార్థన చేయిస్తా..... చూస్తూ వుండండి' అనుకుంటూ ఉండేవాణ్ణి. ఆ రోజు కూడా అట్టే అనుకుంటూ ప్రార్థనయ్యాక కిలాసులోకి వెళ్లి కూచుంటే అయిదు నిమిషాల్లో చెప్పులాడించుకుంటూ వచ్చింది రమాదేవి టీచరు.

'యియ్యాల కిలాసులా. నాకు యానివసరీ డే పనుంది. మీరంతా పుస్తకాలు తీసి చదవతా కూచోండి. శబ్దమొచ్చిందో చెవ్వాలు తీస్తా' అని బెత్తం ఆడించింది.

ఆనేక అందరితట్టు చూస్తూ 'మీలో యాక్షను చేసే యింటరెస్టు ఉన్నోళ్ళంతా లేచి నిలబడండి' అనింది.

ఆ మాటామె అన్నదే తడవు కాండూరి మురళీగాడా, కందుల మాలకొండరావుగాడా, గోదాలక్ష్మి పార్వతీ, ఎన్.మానస (యీళ్ళంతా మా కిలాస్ లో క్లవర్లు. ఏ పన్నెనాసరే యీళ్ళు చేసి పార్కుకగలరని మా రమాదేవి టీచరికి నమ్మకం) టకటకా లేచి నిలబడిపోయారు.

నా గుండె కాయ గుబగుబలాడింది.

మన సత్తవ చూపించాలంటే యిదే చాన్సుకొని మెల్లగా నేను కూడా లేచి నిలబడినాను.

నన్ను చూడటంతోటే రమాదేవి టీచరు నవ్వు మొకం పెట్టింది.

"నీకు తెలుగేమి వచ్చురా 'నీకీ నాకీ', 'మాకీ మీకీ' ముండా? ఇస్కూలికి సరిగా రారా నాయినా అంటే రాడుగానీ అయ్యకి డ్రామలు కావాల్సిచ్చినాయే" అనింది నవ్వుతా. (అగస్టు పదిహేనుకి రుంగుకాయితాలు కడతా 'పురికోస విరగ్గట్టేదా టీచర్' అని అడిగినప్పటి నుంచి ఆమెకి నా తెలుగు బాషంటే నవ్వు).

నేను మొకం చిన్నగా పెట్టుకొని కూచునేసినాను. కిలాసంతా గొల్లుమని పాళ్లు బయటపెడతా నవ్వింది.

గోర అవమానం! పోయిన సమచ్చరం నాలుగో కిలాస్ లో కూడా యిదే అవమానం!

యానివసరీ డేకి క్లవర్ల చేత నాటాకాలేయించడం, రిహౌల్సుకని వాళ్ళకు మాత్రం పొద్దన రెండు, సాయింత్రం రెండు హాయిగా కిలాసులు ఎగనూకించడం, మాబోటి మొద్దు నాయాళ్ళందరినీ కూచోబెట్టి సాది సాది చదివిస్తూ వుండటం- కొత్తయితే కదా.

మొద్దుల్లో మిగిలినోళ్ళ సంగతన్నా కాస్త నయంగానీ నా బతుకు మరి హీనం.

మా కిలాస్ లో క్లవర్లు ఎట్లా నాతో మాట్లాడకపోయినా మొద్దు నాయాళ్ళలో కూడా సగం మంది మాట్లాడేవారు కాదు. పైగా నేనంటే వాళ్ళకి కిండలు.

మడతలు పడిపోయి- నల్లంగా మాసిపోయిన యూనిఫారమ్ వేసుకొస్తాననీ (మూడు నెల్లు పంతం పట్టినా రెండు జతల యూనిఫారమ్ కుట్టించలాకపోయిన మా నాయిన్ను ఏం చేసినా పాపంలా), చెడ్డీలు వెనకతట్లు చిరిగిపోతే లోపల్నించి పిన్నీసులు పెట్టుకుంటాననీ (కుట్టడానికి దారం దొరక్కపోతే టెంపరరీగా మా నాయినమ్మ చేసేదట్ట) వాళ్ళందరికీ బలే చిన్న చూపు.

హౌమ్ వర్క్ చేయక, క్యారేజీ రేడికాక (రేడిగాకా పాడా? వండక) ఇస్కూలు ఎగనూకినందుకు 'బడికిరాని మొద్దు- చదువురాని ఎద్దు' అని ఏడిపిస్తూ వుండేవాళ్ళ నన్ను.

వాళ్లెంతగా ఏడిపించినా నేను అయితేమందిలే అనుకుంటూ వుండేవాణ్ణిగానీ ఆ రోజు రమాదేవి టీచరు చేసిన అవమానానికి మాత్రం మండిపోయింది.

తెలుగు రాకపోతే నాదా తప్పు? దానిని మా యింట్లో మాట్లాడము. మా కసాబ్ గల్లీలో కూడా మాట్లాడము. పోనీలే పాపం అని ఇస్కూల్లో అందరిలాగా ఇంగిలీషూ తెలుగు చదవడం రాయడం నేర్చుకుంటానే ఎగస్ట్రాగా తెలుగు మాట్లాడటం కూడా నేర్చుకుంటా వుంటే మా రమాదేవి టీచరు రొంతన్నా కనికరం లాకుండా అట్టా మాట్లాడేసిందే అని ఒళ్ళు మరిగిపోయింది.

ఆ రోజు రాత్రి మా నాయినమ్మ పక్కలో పాణుకొని అంతా చెప్పుకొని ఏడ్చినాను. మా నాయినమ్మకు మండిపోయి 'ఆ అమ్మతల్లికి మన బాష వచ్చుంటనా నీకు తెలుగు రావడానికా? వూరుకోరా అయ్యా' అని రమాదేవి టీచరుని తిడతా నన్ను గట్టిగా పొదుగుకునింది.

ఆ రాత్రంతా నాకు నిద్రే పట్టలేదు. ఏందేందో ఆలోచనలు. రమాదేవి టీచరు మీద ఎట్టా పగసాదిద్దామా అని చాలాసేపు ఆలోచించినాను. అట్టా ఆలోచిస్తా వుంటే తటక్కన గబ్బర్ సింగు గుర్తుకొచ్చినాడు.

ఆ నాయాలెవరో నాకు తెలియదు. వాడు మాట్లాడేదేది కూడా నాకు అర్థం కాదు. అయినాగానీ వాడి మాటలన్నీ నాకు కంటోపాటమే. డెకరేషను పని లేనప్పుడల్లా మా నాయిన రికార్డు స్లేయరు యింటికితెచ్చి, తిప్పిచ్చి, మళ్ళిచ్చి గబ్బర్ సింగు¹ మాటలే వింటా వుండేవాడు.

యానివసరీ డేకి ఆ డైలాగులు చెబితే?

బొంబాట్ గా వుందనిపించింది ఐడియా!

మరుసటి రోజు ఫస్టు పిరీడులో క్లవర్లందరూ రిహాల్సుకు వెళ్ళినాక సైగ్గా లేచి నేను కూడా అవి జరిగే తాటాకు కొట్టంకాడికి వెళ్ళినాను.

నన్ను చూడంగానే రమాదేవి బెత్తమెత్తుకొని తరుముకోబోయే సరికి మీసాల సుబ్బరాజయివోరు నన్ను చూసేసినాడు. ఆయనప్పుడే మా క్లవర్ల రిహాల్సు చూడటానికని వచ్చినాడంట.

'ఏమిరా కరీం కొడకా! కిలాసు లా?' అన్నాడు నన్ను చూసి.

'వుందిగానీ నేను యాక్షన్ చేస్తాను సార్' అన్నాను రొంత బయంగా.

'ఏమి యాక్షనురా?' అన్నాడాయన మీసాల నిండుగా నవ్వుతా.

'గబ్బర్ సింగు సార్. చేసేదా?' అని, ఆయనెక్కడ వొడ్డంటాడోనని ఎమ్మటే బీకరంగా గొంతు పెట్టి 'కితినే ఆద్మి థే' అంటా మొదలు పెట్టినాను.

ఆణ్ణుంచి డైలాగులు కొడతా కొడతా, 'గోలీ ఖా' దాటుకొని, 'హష్టాహాహష్టా' అని గబ్బర్ సింగులాగా కళ్ళమ్మట నీళ్ళు తిరిగేంత సేపు నవ్వి, 'కబ్ హై హాలీ..... హాలీ కబ్ హై' దాకా పొల్లు పోకుండా అప్పజెప్పేసరికి మా రమాదేవి టీచరుతో సహా అందరూ గుడ్లప్పగించి చూస్తూ వుండిపోయారు.

సుబ్బరాజయివోరికైతే సంతోషంతో ఒళ్ళు నిండిపోయింది.

'శబ్బామోరా కరీం కొడకా. యానివసరీకి యిదెయ్' అన్నాడు. యింకో మాట లేదన్నట్టుగా. రమాదేవి టీచరు నా తట్టా సుబ్బరాజయివోరి తట్టా మర్చిమార్చి చూసి ఏమీ అనలక గమ్మువైపోయింది.

యింకా సమచ్చరం మా యానివసరీడేకి క్లవరు నాయాడ్లంత వేసిన నాటకాలు, చేసిన డాన్సాటలు, పాడిన 'వొదినకు ఒకసరి' పాటలు ఎటు కొట్టుకొని పోయినాయోగానీ నేనూ నా గబ్బర్ సింగు మాత్రం స్టేజీ స్టేజంతా కుమ్ములో దుమ్ము చేసేసినాం.

ఆ దెబ్బతో మా ఆరో కిలాసు నుంచి గోదాలక్ష్మి రాకపోయినా, కళావాణి లేటుగొచ్చినా ప్రార్థన చేయించే చాస్సు మనదేనని వేరే చెప్పాలన్నా?

1. 1975లో వచ్చిన సూపర్ హిట్ హిందీ సినిమా 'షోలే' లో విలన్ గబ్బర్ సింగ్. అవ్వాద్ ఖాన్ పోషించిన భయంకర బందిపోటు పాత్ర చెప్పిన డైలాగులు, అతడి నవ్వు, మానరిజమ్స్ దేశంలో అందరికీ తెలిసేంత ప్రాచుర్యం పొందాయి.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు:

1. టీచర్లకి ఇష్టమైన విద్యార్థులు లేదా స్కూల్లో అందరూ అన్ని సందర్భాల్లో, అన్ని విషయాల్లో 'క్లవర్' అని భావించే విద్యార్థుల పట్ల మీకు కోపం వచ్చిన సందర్భాలు ఉన్నాయా? లేదా మీరే 'క్లవర్'గా ఉన్న సందర్భాలున్నాయా?
2. మన విద్యా వ్యవస్థలో పోటీతత్వం మరియు ప్రతిభ గురించి ఈ కథ ఏ విధంగా చర్చిస్తుంది?
3. ప్రతిభకి, సామాజిక నేపథ్యానికి సంబంధం ఉందా? అంటే సాధారణంగా ఏ వర్గానికి, కులానికి చెందిన పిల్లల్ని ప్రతిభావంతులుగా గుర్తిస్తారు?
4. ఏ భాషవైనా, తెలుగు గాని ఇంగ్లీషు గాని, బాగా మాట్లాడాలంటే కుటుంబ నేపథ్యం మరియు చదువు చాలా తోడ్పడతాయి. మనం ఎవరైనా భాషని ధారాళంగా మాట్లాడితే వాళ్ళు చాలా తెలివైన వాళ్ళని అనుకుంటాం. ఇది నిజమేనా? భాష రాని వాళ్ళందరూ మొద్దులేనా? ఆలోచించండి.

తెలుగు సినిమా హీరో గురించి సింగరాజు రమాదేవి విశ్లేషణ చదవండి.

తెలుగు సినిమా హీరో : పురుషత్వానికి ఒక ప్రమాదకర నమూనా.

“ఇంతకీ వీడు మంచి వాడా, చెడ్డవాడా అని ఆలోచిస్తున్నావు కదా? ఖచ్చితంగా మంచి వాడిని మాత్రం కాను”. అంటాడు ఈ మధ్యనే హిట్టయిన ఒక తెలుగు సినిమాలోని హీరో.

ఇటీవలి కాలంలో హిట్టయిన అనేక తెలుగు సినిమాలు ప్రేమ, పగ, ప్రతీకారం, హింస అనే అంశాల చుట్టూ తిరుగుతున్నాయి. నిజం చెప్పాలంటే కథ అనేది సినిమాల నుంచి మాయమై, కథానాయకుడే ఇంతింతై, వటుడింతై అన్నట్లు సర్వాన్ని ఆక్రమించుకుని మిగిలిన పాత్రల్ని కూడా మింగేస్తున్నాడు. సినిమాలోని ఇతర పాత్రలు అతని గొప్పతనాన్ని పొగిడే వాటిగానో, తమ చేష్టలతో కొంత హాస్యం తెప్పించటానికో ఉంటున్నాయి. ప్రతి నాయకుడు హీరో గుండెల్లో పగని రగిలించడానికి, హీరోయిన్లు అతని మగతనాన్ని, లైంగికతను చాటే ప్రియురాలు లేదా భార్యగానో ఉంటారు.

● కొన్నేళ్ళ క్రితం వరకూ తెలుగు సినిమా హీరోలపై ‘రాముడు మంచి బాలుడు లాగా అన్ని మంచి గుణాలే కలిగి ఉండేవాడు. నిజానికి ఏ మనిషిలోనూ పూర్తి సుగుణాలు ఉండవు’ అన్న విమర్శ ఉండేది. నేటి మన హీరోలు ఈ అపప్రధను పూర్తిగా తుడిచి పెట్టేశారు. అయితే వాళ్ళు వాస్తవ జీవితానికి దగ్గరగా జరిగారనుకుంటే పొరపాటే. దీనికి పూర్తి భిన్నంగా వాళ్ళిప్పుడు పోకిరి, జాలాయి, ఇడియట్ లయ్యారు.

● బహిరంగ ప్రదేశాల్లో తాగి తందనాలాడి అందర్ని తిట్టి, కొట్టి ఇబ్బంది పెడతాడు(వెంకీ).

● చిన్నప్పటి నుంచి ఏ కలక్టర్, లాయర్ కావాలనుకోకుండా, మాఫియా డాన్ కావాలని కలలు కని ఆ దిశగా కృషి చేస్తూ ఉంటాడు (డాన్ శీను, బిజినెస్ మెన్).

● చట్టంపై ఏ మాత్రం గౌరవం లేకుండా (తను స్వయంగా పోలీస్ ఐనా సరే) తరచుగా చట్టాన్ని తన చేతుల్లో తీసుకుని తన ఇష్టం వచ్చినట్టు అందరిని తన్నడం, చంపడం చేస్తూ ఉంటాడు (టెంపర్, గబ్బర్ సింగ్).

● ప్రేమించిన అమ్మాయి రొడ్డికి చెల్లెల్లైతే, ఆమె ప్రేమ పొందడానికి ఆ రొడ్డి గ్యాంగ్ లో చేరిపోయి ఆ రొడ్డి చేసే వెధవ పనులన్నింటిలో సహాయపడుతూ, మొత్తానికి తన ప్రేమలో సఫలమవుతాడు (డీ, లొక్కం).

● ఇక పొగ తాగడం, మద్యం సేవించడం వంటి హానికరమైన అలవాట్లు, మన హీరోలకి సర్వ సాధారణంగా ఉంటాయి (గుండె జారి గల్లంతయ్యిందే, డాన్ శీను, రేసు గుర్రం, అలా చాలా సినిమాలలో...)

పైన పేర్కొన్న అన్నిటితోపాటు, అన్ని చిత్రాలలో కామన్ గా ఉండే అంశం హీరో యొక్క కండ బలం! అతను గన్ను నుండి గొడ్డలి దాకా అన్ని ఆయుధాలు వాడుతూ, గుర్రం నుండి విమానం దాకా అన్ని వాహనాలు నడుపుతూ, ఇరవై మంది మూకుమ్మడిగా మీద పడినా మట్టి కరిపించగల సమర్థత కలిగి ఉంటాడు!

Housework

THE INVISIBLE LABOUR

3.1 “MY MOTHER DOES NOT WORK”

We are used to seeing women work around the house from early in the morning to late at night. They fetch and store water, clean the house and the surroundings, cook, wash everyone's clothes, take care of the children and the elderly, and attend to those who may be sick. All this back-breaking work is pulled together in what is called “housework.”

Women seem “naturally” suited to housework. Others may “help” them, but housework is actually their responsibility. In our society, womanhood is defined through these activities. It is common to speak of women who are not good at these activities as un-womanly.

In fact we are shocked if all this is described as “work” because it is generally considered as an expression of women's love for the family. They are not expected to want appreciation, remuneration or even anything else in return. The more selfless and service-oriented a woman is, the better she is considered. So, even when women work outside the home and earn money for the family, they are expected to cook, take care of everyone, and also work around the house.

Read the poem in the box. Can you explain the lines: “The guilt that the speaker does not feel haunts the reply.”

We all know that there are no such similar expectations of men. Girls in a family are required to help with housework, but not the boys. Men are

expected to earn for the family, but not to share the work around the house or to look after the people in the house. Of course some men and some boys do help in the house and do cook. Their numbers may be growing, but even today, that is not generally true. The message that men get from society is that they should not do housework. Men who help in the house may even be laughed at.

The teacher's question – “What does your mother do?”

The automatic answer– “Nothing, she's a housewife.”

The guilt that the speaker does not feel haunts the reply.

The knowledge

That the one who wiped and polished the shoes on his feet -

Who washed and ironed the clothes on his body -

Who made the dosa he ate for breakfast -

Who packed the tiffin box in his bag -

The one who does these things every day

Does nothing . . . she is only a mother.

Source: Facebook

Points to discuss:

1. Do you think this method of dividing work is fair and just?
2. How does it make women's work around the house "invisible"?
3. Does it give women any choice? What do you think and why?
4. Do you think there will be more of a sense of sharing and joy in the house if everyone in the family works together at the household chores?

The funny thing is that men do all these activities for money. And when they work for pay, they specialize in doing only one thing. We all know Sanjeev Kapoor, the famous chef, don't we? In hotels, housekeeping is a postgraduate specialization. Male nurses, ward boys and doctors care for the elderly and sick. Washer people can be both men and women. Laundries are usually run by men. Men are tailors.

Let us think about these questions with the help of the following poem by Vimala, "Vantillu." Here, a woman tells the story of women's lives. It's the story of the poet's mother, and all "mothers' mothers." It is her story as well. History brings no change to women's lives. What was fun when children played together, turns into drudgery for the grown woman who slaves alone. We never learn the mother's name—or even the speaker's name. The mother is a ghost who haunts the poet's kitchen, her arms turned into spoons and spatulas. The poet remembers her as flaring up like a furnace sometimes. But her anger did not start any revolution. In fact, despite the lifetime that women have given to kitchens, the

names engraved, even on the vessels, are those of their husbands.

Modernity (which, political theory tells us, promises freedom to all) brings the poet a fancy kitchen with modern gadgets. But she remains, like her mother, a slave to its demands. Even though some of the details of the poem may sound specific to some families and communities (the dalit poet Challapalli Swaroopa Rani, for instance, contrasts this kitchen with the three stones that her people cook on), it highlights the nature of compulsion and drudgery in everyday cooking.

Vantillu (The Kitchen)

I remember the kitchen's
flavour upon flavour,
a mouthwatering treasury,
pungence of seasonings,
and the aroma of incense
from the prayer room
next door. Each morning
the kitchen awoke
to the swish of churning butter,
the scraping of scoured pots.
And in the centre, the stove,
fresh washed with mud, painted
and bedecked, all set to burn.

We saved secret money in the
seasoning box; hid sweets too,
and played at cooking with lentils and
jaggery.

We played Mother and Father,
in the magic world of kitchen
that wrapped childhood in its spell.

No longer playground for the grownup
girl
now trained into kitchenhood.

Like all the mothers
and mothers' mothers before her, in
the kitchen,
she becomes woman right here.
Our kitchen is a mortuary.
Pans, tins, gunny bags
crowd it like cadavers
that hang amid clouds of damp wood
smoke.
Mother floats, a ghost here,
a floating kitchen herself,
her eyes melted in tears,
her hands worn to spoons,
her arms, spatulas that turn
into long frying pans, and
other kitchen tools.
Sometimes mother glows
like a blazing furnace
and burns through the kitchen,
pacing, restless, a caged tiger,
banging pots and pans.
How easy, they say,
the flick of the ladle and the cooking's
done.
No one visits now.
No one comes to the kitchen
except to eat.

My mother was queen of the kitchen,
but the name engraved on the pots and
pans
Is Father's.

Luck, they say, landed me in my great
kitchen:
gas stove, grinder, sink, and tiles.
I make cakes and puddings,
not old-fashioned snacks as my mother
did.
But the name engraved on pots and
pans
is my husband's.

My kitchen wakes
to the whistle of the pressure cooker,
the whirl of the electric grinder.
I am a well-appointed kitchen myself,
turning round like a mechanical doll.
My kitchen is a workshop, a clattering,

busy, butcher stall, where I cook
and serve, clean, and cook again.
In dreams, my kitchen haunts me,
my artistic kitchen dreams,
the smell of seasonings even in jasmine.

Damn all kitchens. May they burn to
cinders,
the kitchens that steal our dreams,
drain
our lives, eat our days--like some
enormous vulture.
Let us destroy those kitchens
that turned us into serving spoons.
Let us remove the names engraved on
pots and pans.
Come, let us tear out these private
stoves,
before our daughters must step
solitary into these kitchens.
For our children's sakes,
let us destroy these lonely kitchens.

Translated by B V L Narayana Row

Points to discuss:

1. How do you understand the line: "she becomes woman right here"? Can you relate it to what was discussed in Unit 2 on Socialization?
2. Does the poem describe what happens in your own house also? If not, can you describe for the class what happens in your house?
3. The poet's mother sometimes flares up into a furnace. Does this happen with your mother? Why do you think this happens?
4. Is the kitchen shown in the poem always a place of drudgery? When is it not so?

Did you know?

In every country across the world, men spend less time on household work than women. If we compare different countries, in some (such as Norway and Finland) they spend more time compared to others (for example, Mexico, Turkey, India). But in India they spend the least amount of time on housework.

According to a survey done by the United Nations, Indian women spend five and a half hours each day on housework whereas men spend half an hour to forty five minutes!

Do you know the cost of the economy of care?

If the 35 crore Indian women were paid for all the work that they do in and around the household in India, it would amount to 29 trillion Indian rupees.

This is 61% of India's Gross Domestic Product!

3.2 “SHARE THE LOAD”

In this class, we will read an excerpt from a short essay by Judy Brady, an American writer, that humourously describes what it means to be a wife—to be in the service of the husband and children without expecting much in return. It shows that the roles of wife and husband are not equal and complementary. They are unequal because just by being a husband, a man has many privileges and personal services. The essay questions this male privilege in marriage and also the inequality in a husband-wife relationship. It forces us to think about new relationships that can be more equal and therefore better.

I want a wife!

I belong to that class of people known as wives. I am A Wife. And, not altogether incidentally, I am a mother.

Not too long ago a male friend of mine appeared on the scene fresh from a recent divorce. He had one child, who is, of course, with his ex-wife. He is looking for another wife. As I thought about him while I was ironing one evening, it suddenly occurred to me that I too would like to have a wife. Why do I want a wife?

I would like to join new courses (in college) which will improve my chances of promotion so that I can become economically independent, support myself, and, if need be, support those dependent upon me. I want a wife who will work, earn, and send me to these classes.

And while I am attending the classes, I want a wife to take care of my children. I want a wife to make sure my children eat properly and are kept clean. I want a wife who will wash the children's clothes and keep them

mended. I want a wife who is a good and nurturing attendant to my children, who arranges for their schooling, makes sure that they have an adequate social life with their peers, takes them to the park, the zoo, etc. I want a wife who takes care of the children when they are sick, a wife who arranges to be around when the children need special care, because, of course, I cannot miss classes. My wife must arrange to lose time at work and not lose the job. It would be good if my in-laws could join us and take care of the children while my wife is working.

I want a wife who will take care of my physical needs. I want a wife who will keep my house clean, a wife who will tidy up after my children, a wife who will tidy up after me. I want a wife who will keep my clothes clean, ironed, mended, replaced when need be, and who will see to it that my personal things are kept in their proper place so that I can find what I need the minute I need it.

I want a wife who will take care of my parents well. When they stay with us, I want a wife who will take care of their everyday needs and food preferences. I want a wife who will serve them coffee the way they want it. I want a wife who will keep the house clean, will prepare special meals, serve them to me and my family. I want a wife who takes care of all the needs of my parents so that they feel comfortable and who makes sure that they have everything. I want a wife who welcomes my friends, cooks for them and serves them. And I want a wife who knows that sometimes I need a night out by myself.

I want a wife who is sensitive to my sexual needs, a wife who makes love passionately and eagerly when I feel like it, a wife who makes sure that I

am satisfied. And, of course, I want a wife who will not demand sexual attention when I am not in the mood for it. I want a wife who assumes complete responsibility for birth control, because I do not want more children.

If, by chance, I find another person more suitable as a wife than the wife I already have, I want the liberty to replace my present wife with another one. Naturally, I will expect a fresh, new life; my wife will take the children and be solely responsible for them so that I am left free.

When I am through with my new course and have a job, I want my wife to quit working and remain at home so that my wife can more fully and completely take care of a wife's duties. My God, who wouldn't want a wife?

Points to discuss:

1. Why does Judy Brady exclaim "My God! Who wouldn't want a wife?"
2. Can you list three important aspects of being a good wife from the extract above?
3. Can you list three important aspects of being a good husband from the above extract?
4. Are your two lists above different, or the same? If they are not, why do you think they are or they are not?

Share the load

As you have seen in the earlier lesson as well as in the section above, there is an enormous amount of work that a wife and a mother do which most people generally do not consider as "work." Read, for instance, the lists of household work in the boxes that follow. Not all kinds of work may be relevant in our different contexts, but we do get a sense of the sheer volume of work that needs to get done to keep a house running smoothly. You may also have seen some recent advertisements that try to raise this issue in a thoughtful manner. Take a look, for example, at the series of advertisements for household products that Havells brought out on housework in 2014, titled "Respect for Women," on our website, or on <www.youtube.com> on your own. Similarly, see an advertisement for a washing powder titled "Is laundry only a woman's job? Share the Load." More importantly, we can see that housework, by nature, is not necessarily suited to women alone. Actually, we can see clearly that housework can be easily and equally well-handled by men, whether married or not. In fact, the Havells series of advertisements are telling us that marriage is not simply about living together but about friendship, companionship, and jointly sharing everything, including housework—we need to move ahead of earlier models of marriage where only women served their husbands and families.

Daily household chores – morning

Clean the yard/ front portion and put kolam/ muggu
 Pick up the milk packets and newspaper
 Clean the kitchen counters and mop
 Clear remains from last evening's dishes and put them for wash
 Cut vegetables, boil milk, prepare tea/ coffee
 Cook breakfast and coffee and serve
 Cook lunch and pack boxes for children and adults
 Cook an extra meal for the children after they return from school
 Make up the beds - yours and children's
 Clean the dining table, reading tables and beds of litter, pencils, papers, books and gadgets
 Sort the clothes to be washed and soak them/ put them in the machine
 Put the trash out to be picked up
 Water the plants
 Clean/ wash bathrooms - yours and children's

Daily household chores – evening

Help children complete homework
 Drop them at the hobby class and pick them up
 Prepare dinner and serve
 Gather dried clothes, fold them, sort them for ironing
 Plan the next day's meals and make necessary preparations (soak, cut and preserve, set curd)
 Take out the washed dishes and put them away
 Clean kitchen (counter)

Housework Routine–Weekly chores**Bedrooms**

Strip beds & wash all bedding
 Clean all surfaces & dust ornaments & pictures
 Clean mirrors
 Dust light shades
 Vacuum clean mattress
 Vacuum clean window vents
 Vacuum clean skirting boards
 Vacuum clean floors
 Make beds with fresh clean bedding

Bathrooms

Put towels and bathmats into the wash
 Clean toilet
 Clean sink, bath and shower
 Clean mirrors
 Wipe down tiles
 Vacuum clean window vents
 Vacuum clean skirting boards
 Vacuum clean floors
 Mop floor
 Put out fresh towels & bathmat

Stairs & Landings

Dust pictures & ornaments
 Dust / wipe spindles & banisters
 Dust light shades
 Vacuum clean skirting boards
 Vacuum clean floors
 Vacuum clean stairs

Living Rooms – Lounge / Dining / Conservatory

Wash all cushion covers / throws
 Dust all surfaces, pictures & ornaments
 Dust lamps & light shades
 Clean coffee & side-tables
 Recycle unwanted magazines & newspapers
 Vacuum clean sofa
 Vacuum clean window vents
 Vacuum clean underneath sofa
 Vacuum clean floor & rugs

Hallway

Dust pictures & ornaments
 Dust light shades
 Vacuum skirting boards
 Vacuum floors
 Mop floors

Kitchen

Wipe down work surfaces & cupboard/ drawer fronts
 Clean kitchen windowsill
 Clean hob & wipe down the oven
 Empty toaster tray & clean toaster
 Clean microwave inside & out
 Clean bread bin inside & out
 Wipe down & clean small appliances on kitchen work tops
 Scrub kitchen sink
 Wipe down large appliances
 Clean kitchen table & chairs
 Wipe down kitchen bin
 Vacuum clean light shades

Vacuum clean window vents
 Vacuum clean skirting boards
 Vacuum clean floor
 Mop floor

Toilet

Put towels into the wash
 Clean toilet
 Clean sink
 Dust light shades
 Wipe down tiles
 Vacuum clean window vents
 Vacuum clean skirting boards
 Vacuum clean floors
 Mop floors
 Put out fresh towels

Other

Check food stocks
 Check household stocks
 Plan menu
 Write shopping lists

ASSIGNMENT

You have seen in the boxes above detailed lists of daily household and weekly tasks. These lists demonstrate the kind of pressure that housewives experience to maintain the house. Prepare similar lists of household tasks, both daily and weekly, followed in your family or that of someone you know.

Read the incident narrated in the following box. Do you think things are different for women from different socio-economic, caste, class and community backgrounds? Why?

Go to our website and read Abburi Chaya Devi's "Srimathi – Udyogini" there. Discuss with your classmates how this story compares with the stories shown in the advertisements mentioned above.

You may become the first Indian woman CEO of Pepsico. Even then your priority should be to buy milk for the household!

This is about 14 years ago...And I got a call about 9.30 in the night from the existing chairman and CEO at that time. He said, Indra, we're going to announce you as president and put you on the board of directors...I got home at about 10, got into the garage, and my mother was waiting at the top of the stairs. And I said, "Mom, I've got great news for you." She said, "Let the news wait. Can you go out and get some milk?" So like a dutiful daughter, I went out and got the milk and came back...I banged it on the counter and I said, "I had great news for you. I've just been told that I'm going to be President on the Board of Directors. And all that you want me to do is to go out and get the milk, what kind of a mom are you?" And she said to me, "Let me explain something to you. You might be president of PepsiCo. You might be on the board of directors. But when you enter this house, you're a wife, you're a daughter, you're a daughter-in-law, you're a mother."

(Indra Nooyi, Chairman of Pepsico, 1st July 2014.)

ఇంటి పని

కనిపించని శ్రమ

3.1 “మా అమ్మ పని చెయ్యదు”

తెల్లవారు రూము నుంచి అర్థరాత్రి వరకు ఆడవాళ్ళు ఇంట్లో పని చేస్తూ ఉండటం మనం చూస్తూనే ఉంటాం. మంచి నీళ్ళు తెచ్చిపెట్టి ఉంచటం, ఇంటిని, పరిసరాలను శుభ్రం చేయటం, వంట చేయటం, ఇంటిల్లిపాది బట్టలు ఉతకటం, ఇంట్లోని పిల్లలను, వయస్సు మళ్ళిన వాళ్ళను చూసుకోవటం, ఆరోగ్యం బాగా లేని వాళ్ళకు సేవ చేయటం వంటి పనులు. నడ్డి విరిగే ఈ పనులన్నింటినీ కలిసి ‘ఇంటి పని’ అని పిలుస్తారు.

ఇంటిపని చేయడం ఆడవాళ్ళకు ‘సహజం’గానే వస్తుంది అని మనం అనుకుంటాం. మనం ఇంతకు ముందు చదివిన ‘ఆడపిల్ల’ అనే కథలో ఇది కరుకైన శిక్షణ ద్వారా వస్తుంది అని నేర్చుకున్నాము. మిగిలిన వాళ్ళు ‘సహాయం’ చేయవచ్చు, కానీ ఇంటి పనికి బాధ్యత వహించాల్సింది మాత్రం ఆడవాళ్ళే. మన సమాజంలో స్త్రీత్వం ఈ పనుల ఆధారంగానే నిర్వచించబడుతుంది. ఇది చేయలేని వాళ్ళను ఆడ లక్షణాలు లేని స్త్రీలని అనుకోవడం పరిపాటి.

నిజంగా చెప్పాలంటే వీటన్నింటినీ ‘పని’గా వర్ణించటం మనల్ని దిగ్భ్రాంతికి గురి చేస్తుంది. ఎందుకంటే సాధారణంగా వీటన్నింటినీ ఆడవాళ్ళకు కుటుంబం పట్ల ఉండే ప్రేమాభిమానాలకి వ్యక్తికరణగా పరిగణిస్తారు. అంతేకాదు, వీటికి బదులుగా ఆడవాళ్ళు గుర్తింపుగాని, పారితోషికం గాని, ఎటువంటి ప్రతిఫలంగాని ఆశించరనీ, ఆశించకూడదనీ మన భావన. ఆడవాళ్ళు ఎంత నిస్వార్థంతో, సేవాభావంతో ఈ పనులు చేస్తే వాళ్ళంత మంచి వాళ్ళు. బయట పనిచేసి కుటుంబం కోసం డబ్బు సంపాదించినా, ఇంటి పని, వంటపని చేయటం, అందరి మంచి చెడ్డలు పట్టించుకోవటం, ఇంటి నిర్వహణ అంతా వాళ్ళే చూసుకోవాలని అందరూ ఆశిస్తారు.

పట్టికలో ఉన్న పద్యాన్ని చదవండి. ఈ క్రింది వాక్యాన్ని వివరించగలరా? “విద్యార్థికి స్ఫురించని తప్పుచేసానన్న భావన అతని సమాధానాన్ని వెంటాడుతుంది”.

మగవాళ్ళ పట్ల ఇటువంటి ఉపేక్ష ఉండదు. చిన్నతనం నుంచి ఇంట్లోని ఆడపిల్లలు ఇంటి పనులలో సహాయం చేయాల్సిన అవసరం ఉంటుంది. కానీ మగపిల్లలకు ఆ అవసరం లేదు. మగవాళ్ళకు కుటుంబాన్ని పోషించే బాధ్యత ఉంటుంది గానీ ఇంటి పని పంచుకునే అవసరంగానీ, రోజువారీ ఇంట్లో వాళ్ళ మంచి చెడ్డలు చూసుకోవాల్సిన అవసరం గానీ ఉండదు. కొంత మంది మగపిల్లలు, మగవాళ్ళు ఇంటి పనుల్లో సహాయం చేస్తారు.

వారి సంఖ్య పెరుగుతోంది కూడా. అయితే ఇవ్వాల్టికి కూడా ఇది సాధారణ విషయం కాదు. మగవాళ్ళు ఇంటి పని చెయ్యకూడదనే సందేశాన్ని సమాజం వాళ్ళకిస్తూ ఉంటుంది. అట్లా చేసే వాళ్ళని అపహాస్యం చేస్తుంది కూడా.

టీచరు అడిగిన ప్రశ్న: “మీ అమ్మ ఏం చేస్తుంటుంది?”

అప్రయత్నంగా వచ్చే సమాధానం- “ఏమీ చెయ్యదు. ఆమె ఒక గృహిణి”

విద్యార్థికి స్ఫురించని తప్పు చేసానన్న భావన అతడి సమాధానాన్ని వెంటాడుతుంది.

ఏమిటది?

అతడు తొడుక్కున్న బూట్లు రోజూ తుడిచి పాలిష్ చేసిన వ్యక్తి,

అతడు వేసుకునే బట్టలు ఉతికి, ఇస్త్రీ చేసి పెట్టే వ్యక్తి,

అతడు పొద్దునే నాష్టాలో తిన్న దోశ చేసి పెట్టినామె,

అతడు స్కూల్ కి తీసుకొచ్చిన లంచ్ బాక్సు సర్దిపెట్టినామె,

ఈ పనులన్నీ రోజూ చేసి పెట్టే మనిషి.

ఏమీ చేయదు.....

ఒట్టి అమ్మ మాత్రమే అనే భావన.

ఆధారం: ఫేస్ బుక్

తమాషా అయిన విషయం ఏమిటంటే ఈ పనులన్నింటినీ మగవాళ్ళు డబ్బు కోసం బయట చేస్తారు. అటువంటప్పుడు ఏదైనా ఒక పని చేయడంలో ‘ప్రత్యేక నిపుణత’ నాధిస్తారు. ఉదాహరణకి మనకందరికి ప్రముఖ పాకశాస్త్ర నిపుణుడు సంచీవ్ కపూర్ తెలుసుకదా. హోటళ్ళలో, హౌస్ కీపింగ్ ని స్పెషలైజేషన్ ద్వారా నేర్చుకునే అంశంగా భావిస్తారు. ఆసుపత్రులలో మగ నర్సులు, వార్డ్ బాయ్ లు, డాక్టర్లు, వయసు మళ్ళిన వాళ్ళకు, రోగులకు సేవలు చేస్తారు. బట్టలుతికే వాళ్ళలో ఆడవాళ్ళు మగ

వాళ్ళు కూడా ఉంటారు. లాండ్రీలను సాధారణంగా మగ వాళ్ళు నిర్వహిస్తారు. అధిక శాతం దర్జీలు పురుషులే.

ఒక క్షణం ఆగి ఆలోచించండి

1. మీ ఉద్దేశంలో ఈ విధంగా పనిని విభజించే పద్ధతి న్యాయబద్ధమైనదేనా?
2. దీని వలన ఆడవాళ్ళు చేసే పని కనిపించకుండా పోవడం లేదా? మీ అభిప్రాయమేమిటి?
3. ఆడవాళ్ళకు మేం వంట చేస్తాం లేదా చెయ్యం అని ఎంచుకునే అవకాశం దొరుకుతుందని మీరు అనుకుంటున్నారా? ఎందుకో వివరించండి.
4. ఇంటి పనిని కుటుంబ సభ్యులందరూ కలిసి మెలిసి చేసుకుంటే పంచుకున్నామనే భావన, ఆనందం పెరుగుతాయని మీరు భావిస్తున్నారా?

ఈ కింద ఎంపిక చేసుకున్న కవిత సహాయంతో ఈ ప్రశ్నలను గురించి ఆలోచిద్దాం. ప్రముఖ కవయిత్రి విమల రాసిన “వంటిల్లు” అనే కవితతో మొదలుపెడదాం. ఇందులో ఒక స్త్రీ ఆడవాళ్ళ జీవితం గురించి ఒక కథ చెబుతుంది. ఆ కథ ఆమె తల్లిది. ఆమె తల్లికి తల్లిదీ. ఇది ఆమె కథ కూడా. గడచిన చరిత్ర ఆడవాళ్ళ జీవితంలో ఎటువంటి మార్పు తీసుకురాలేదు. పిల్లలందరూ చిన్నప్పుడు కలిసి ఆటగా ఆడుతున్నప్పుడు సరదాగా అనిపించిన ‘వంటిల్లు’ ఆట, పెరిగి పెద్దయ్యాక స్త్రీకి ఒక్కరే పని చేస్తున్నప్పుడు బానిసలు చేసే చాకిరీలా అనిపిస్తుంది. ఈ కవితలో అమ్మ పేరుగాని, మాట్లాడుతున్న వ్యక్తి పేరుగాని మనకు తెలియదు. కవికి వంటింట్లో అమ్మ తన చేతులే గరిటెలు, అట్లకాడలుగా చేసుకుని సంచరించే దెయ్యంలా కనిపిస్తుంది. అప్పుడప్పుడు పొయ్యిలో మంటలాగ ఎగిసి పడటం కూడా గుర్తుంది. అయితే అమ్మ కోపం ఏ విప్లవానికి నాంది కాలేదు. ఆడవాళ్ళు వంటింటికి తమ జీవితాలను ధారపోసినప్పటికీ, వంటింటి పాత్రలపై చెక్కి ఉండేవి, వాళ్ళ పేర్లు కావు, వాళ్ళ భర్తలవి.

ఆధునికత (బానిసత్వం నుంచి ఇది మనని విముక్తి చేస్తుందని మనకి రాజనీతి శాస్త్రం చెప్తున్నప్పటికీ) కవయిత్రికి వంటింట్లో ఆధునిక సామగ్రిని, పరికరాలను సమకూర్చింది. అయితే ఈమె కూడా తన తల్లిలాగనే, వంటింటి డిమాండ్లకు బానిసే. కవితలోని కొన్ని అంశాలు, కొన్ని కుటుంబాలకు, కులాలకు ప్రత్యేకమైనప్పటికీ (దళిత కవయిత్రి చల్లపల్లి స్వరూపరాణి ఈ తరహా వంటింటిని తమ కులంలో స్త్రీలు మూడు రాళ్ళ పొయ్యి మీద చేసే గొడ్డు చాకిరీతో పోల్చి, వాటి మధ్య ఉండే తేడాలను చెప్తుంది), ఈ కవిత రోజూ ఉండే వంటపనిలోని వెట్టి చాకిరీని, నిర్బంధాన్ని ఎత్తి చూపుతుంది.

వంటిల్లు

ఎంత అద్భుతమైందీ వంటగది
రుచులు రుచులుగా పరిమళాల్ని వెదజల్లుతూ,
తెరిచిన తినుబండారాల దుకాణంలా
ఎంత నోరూరిస్తుందో!
తాలింపు ఘుమాయింపులతో,
పూజా మందిరం అగరొత్తుల సువాసనల్లో,
మా వంటిల్లు నిత్యం శ్వాసిస్తూ వుంటుంది
వసారాలో చల్ల చిలికే చప్పుడుతోనో,
అంట్ల గిన్నెలు తోమే చప్పుడుతోనో,
రోజూ ఉదయమే మా వంటిల్లు మేల్కొంటుంది
అలికి ముగ్గులు దిద్దిన పొయ్యి,
మండేందుకు ముస్తాబవుతుంది

వంటింటి పోపు డబ్బాలో చిల్లరపైసలు,
దాచుకుతిన్న మిఠాయి వుండలు,
పప్పు బెల్లాల్లో ఉత్తుత్తి వంటా - వడ్డనలు,
అమ్మా - నాన్నా ఆటలు -
ఈ వంటిల్లోక వదలని మోహమై
నా బాల్యాన్నంతా చుట్టేసుకుంది

నాకు మా వంటిల్లోక అద్భుత మాయా బజారు
ఇప్పుడు వంటిల్లోక ఆటస్థలం కాదు
మెల్లిగా బాల్యపు ఛాయలు వదిలిపెడుతుండగానే
ఇక్కడే నన్ను తీర్చిదిద్దడం మొదలైంది
‘వంటింటి తనాన్ని’ ఇక్కడే నేర్పారు నాకు
మా అమ్మ, మా అమ్మమ్మా
ఇంట్లో అమ్మలంతా ఇక్కడే ‘స్త్రీ’ లయ్యారట
గిన్నెలు, డబ్బాలు, బస్తాలతో
రకరకాల శవాలు నిండిన శ్మశానంలా
మా వంటిల్లు -
తడి కట్టెల పొగమేఘాల మధ్య
మా వంటిల్లు వేలాడుతూ వుంటుంది
భయం, భయం, నిశ్శబ్దంగా, నిరాశగా
మా అమ్మొక ప్రేతంలా తేలుతూ వుంటుందిక్కడ
అసలు మా అమ్మే నడుస్తున్న వంట గదిలా వుంటుంది
ఏడ్చి, ఏడ్చి ఆమె కళ్ళు ఎక్కడో కారి పోయాయి
తోమి, తోమి ఆమె చేతులు అరిగిపోయాయి
మా అమ్మకి చేతులు లేవు -
ఆమెను చూస్తే -
ఒక గరిటెగానో, పెనంలానో
మా వంటింటిని అలంకరించిన ఒక పరికరంలానో వుంటుంది

ఒక్కోసారి ఆమె మండుతున్న పొయ్యిలా కూడా వుంటుంది
అప్పుడు బందీ అయిన పులిలా ఆమె
వంట గదిలో అశాంతిగా తిరుగుతుంది
నిస్సహాయతతో గిన్నెలు ధడాలున ఎత్తేస్తుంది
ఎంత తేలికో - గరిట తిప్పితే చాలు
వంట సిద్ధం అంటారంతా!
తినేందుకు తప్పా ఇటుకేసి రారు ఎవ్వరూ

ఈ వంటింటి సామ్రాజ్యానికి మా అమ్మే రాణి -
అయినా, చివరకు వంటింటి గిన్నెలన్నిటిపైనా
మా నాన్న పేరే!
అదృష్టవశాత్తూ నేనో మంచి వంటింట్లో పడ్డానన్నారంతా!
గ్యాసు, గ్రైండర్లు, సింకులు, టైలుస్.....
అమ్మలా గారెలు, అరిసెలు కాక
ఇప్పుడు కేకులు, పుడ్డింగులు చేస్తున్నాను నేను
ఇంకా గిన్నెలపై పేర్లు మాత్రం నా భర్తవే!

కుక్కరు కూతతోనో, గ్రైండరు మోతతోనో
నా వంటిల్లు మేల్కొంటుంది
నేనొక అలంకరించిన వంటగదిలా,
కీ ఇచ్చిన బొమ్మలా ఇక్కడ తిరుగుతూ వుంటాను
నా వంటింట్లోక యంత్రశాలలా వుంది
రకరకాల చప్పుళ్ళతో ఈ వంటింట్లోక కసాయి
దుకాణంలా వుంది
కడిగిందే కడిగి, ఏళ్ళ తరబడి, వండీ, వండీ
వడ్డిస్తూ, ఎంగిళ్ళెత్తేసుకుంటూ....
చివరకు నా కలల్లోనూ వంటిల్లే -
కళాత్మకమైన వంటింటి కలలు
మల్లెపూవుల్లోనూ పోపువాసనలే!

ఈ వంటింటిని తగలెయ్య
ఎంత అమానుషమైందీ వంటగది!
మన రక్తం పీల్చేసి, మన ఆశల్నీ, కలల్నీ కాజేసి
కొద్ది కొద్దిగా జీవితాంతం పీక్కుతింటున్న
రాకాసి గద్ద ఈ వంటిల్లు
వంటింటి సంస్కృతి వంటింటి ముచ్చట్లు
వంటలక్కలమైన మనం,
మనం ఏమైనా మన అంతిమ కర్తవ్యం
'గరిట తిప్పటం'గా చేసిన ఈ వంటిళ్ళను
ధ్వంసం చేద్దాం రండి!
ఇక గిన్నెలపై ఎవరి పేర్లు వద్దు
వేరు వేరు స్వంత పొయ్యిలను

పునాదులతో సహా తవ్వేస్తాం రండి!
మళ్ళీ మన పాపలు ఈ వంటరి వంటిళ్ళలోకి
అడుగిడబోతున్నారూ
మన పిల్లల కోసం,
వంటరి వంటగదులు కూల్చేందుకు రండి

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు

1. 'ఇంట్లో అమ్మలంతా ఇక్కడే స్త్రీలయ్యారట' అనే వ్యాఖ్యాన్ని ఏ రకంగా అర్థం చేసుకుంటారు?
2. మీ ఇంట్లో జరిగే వాటికి ఈ కవిత అర్థం పడుతుందా? అలా కాకపోతే మీ ఇంట్లో ఏం జరుగుతుందో ఈ తరగతికి వివరించగలరా?
3. వంటిల్లు ఎప్పటికీ చాకిరీ చేసే ప్రదేశంగానే ఈ పద్యం వర్ణిస్తుందా? మరి ఎప్పుడు అది భిన్నంగా కనిపిస్తుంది?
4. కవయిత్రి తల్లి అప్పుడప్పుడు పొయ్యిలాగ మండు తుందట. మరి మీ అమ్మకూడా అలాగే చేస్తుందా? ఈ విధంగా జరగటానికి కారణమేమై ఉంటుంది.

మీకు తెలుసా?

ప్రపంచంలోని ప్రతి దేశంలోను ఇంటి పని చేయడంలో మగ వాళ్ళు, ఆడవాళ్ళ కంటే తక్కువ సమయం గడుపుతారు. ఇక్కడ కొన్ని దేశాల పరిస్థితిని పోల్చి చూద్దాం ఉదాహరణకు మెక్సికో, టర్కీ, ఇండియా లాంటి దేశాలకన్నా నార్వే, ఫిన్లాండ్ లాంటి దేశాల్లో మగవాళ్ళు ఇంటి పనికి ఎక్కువ సమయం కేటాయిస్తారు. ఇండియాలో పురుషులు అతి తక్కువ సమయం కేటాయిస్తారు. ఐక్యరాజ్యసమితి నిర్వహించిన సర్వేలో తేలిందేమిటంటే ఇండియాలో ఆడవాళ్ళు ప్రతి రోజు ఇంటి పనికి ఐదున్నర గంటలు వెచ్చించగా మగవాళ్ళు 30 ని॥ల నుంచి 45 ని॥ల వరకు మాత్రమే వెచ్చిస్తారని.

కుటుంబంలో స్త్రీలు చేసే సేవలకి డబ్బు రూపంలో విలువ కడితే ఎంతంటుందో తెలుసా?

భారత దేశంలో ఉన్న 35 కోట్ల మంది మహిళలు చేసే ఇంటి పని, వాళ్ళందించే సేవలకు డబ్బు రూపంలో విలువకట్టినట్లయితే దాని విలువ 29 ట్రిలియన్ రూపాయలుంటుంది. ఇది మన స్థూల జాతీయ ఉత్పత్తిలో 61% ఉంటుంది.

3.2 “పనులని పంచుకుందాం”

ఈ రోజు తరగతిలో జూడీ బ్రాడీ అనే అమెరికన్ రచయిత్రి రాసిన ‘నాకో భార్య కావాలి!’ వ్యాసాన్ని చర్చిద్దాం. భార్యంటే అర్థం అటు భర్తకు, పిల్లలకు సేవలందించటం, బదులుగా ఏమీ ఆశించకపోవటమేనా అంటూ వ్యంగ్యంగా, హాస్యరసభరితంగా రాసింది. ఈ వ్యాసం భార్య, భర్తలు సమాన పాత్రలు పోషించరనీ, అందరూ అనుకునేటట్లు వారు ఒకరికి ఒకరు తోడు నీడగా, అన్యోన్యంగా ఉండరని చూపిస్తుంది. భార్య, భర్త రెండూ అసమాన పాత్రలు. భర్త అవటంతోటే పురుషుడికి అదనపు హక్కులు, వ్యక్తిగత సేవలు పొందే అధికారం వచ్చి చేరతాయి. ఈ వ్యాసం వివాహ బంధంలో పురుషులకుండే హక్కులను, భార్యభర్తల మధ్య ఉండే అసమానత్వాన్ని ప్రశ్నిస్తుంది. సమానత్వంతో కూడిన మెరుగైన అనుబంధాలను గురించి ఈ వ్యాసం మనల్ని ఆలోచింపజేస్తుంది. కొంత సంక్షిప్తం చేసిన వ్యాసాన్ని ఇప్పుడు చదువుదాం.

నాకో భార్య కావాలి !

నేను మనుషుల్లో భార్యలనబడే వర్గానికి చెందిన దాన్ని. నేనూ ఒక భార్యని, బహుశా అందువల్లనేమో ఒక తల్లిని కూడా.

కొంత కాలం క్రితం కొత్తగా తన భార్య నుండి విడాకులు తీసుకున్న ఒక స్నేహితుడు నన్ను కలవటానికి వచ్చాడు. అతనికి ఒక పాప వుంది. ఆ పాప మీరూహించినట్లే విడాకుల తర్వాత తల్లితో జీవిస్తోంది. ఇప్పుడు అతను కొత్త భార్య కోసం వెతుక్కుంటున్నాడు. ఆ రోజు సాయంత్రం బట్టలు ఇస్త్రీ చేస్తూ అతణ్ణి గురించి ఆలోచిస్తుంటే ఉన్నట్టుండి నాకు కూడా ఒక భార్య వుంటే ఎంత బాగుంటుంది కదా అనిపించింది. నాకెందుకు భార్య అంటారా?

ఉద్యోగంలో త్వరగా ప్రమోషన్ రావటం కోసం కొత్త కోర్సులలో చేరదామని ఎప్పటినుండో అనుకుంటున్నాను. ప్రమోషన్ వస్తే నాకాళ్ళ మీద నేను నిలబడటమే కాక నాపై ఆధారపడిన వారిని కూడా బాగా చూసుకోవచ్చు. అందుకే నాకు తను ఉద్యోగం చేస్తూ నన్ను చదివించే భార్య కావాలి.

అంతేకాదు, నేను రోజూ కాలేజీకి, తరగతులకి వెళ్తుంటే నా భార్య నా పిల్లల్ని చూసుకోవాలి. పిల్లల ఆలన, పాలన, తిండి, తిప్పలు చూసుకోవాలి. ఉదా: పిల్లల బట్టల్ని మంచిగా ఉతికి, వాటి గుండీలు ఊడితే కుట్టి, చిరిగిన వాటిని పారేసి, కొత్తవి కొని ఉంచాలి. పిల్లల్ని ప్రతి క్షణం కనిపెట్టుకుని జాగ్రత్తగా పెంచాలి. పిల్లలు రోజూ స్కూలుకి వెళ్ళేలా చూడాలి. వారికి స్నేహితులు ఉండేలా, స్నేహితులతో ఆడుకునేలా ఏర్పాటు చేయాలి. పార్కులకి, జాకీ తీసుకెళ్ళాలి. పిల్లలకి వంట్లో బాగా లేనప్పుడు చూసుకోగలగాలి.

వారి కోసం ఇంట్లో వుండి పోవాలన్నప్పుడు ఉద్యోగం చేసే చోట వర్మిషన్ అడిగి తీసుకుని చూసుకోవాలి. ఎందుకంటే నేను తరగతులు మిస్ అవకూడదు కదా. అయితే పిల్లల్ని చూసుకునే పనిలో తన ఉద్యోగానికి ముప్పు తెచ్చుకోకూడదు. తను చూసుకోలేనప్పుడు మా అత్తా మామలు కూడా వచ్చి చూసుకుంటే మరి మంచిది.

ఇంకా నా భార్య నా రోజువారీ అవసరాలన్నీ చూసుకోవాలి. ఇల్లంతా శుభ్రంగా ఉంచాలి. పిల్లలు చిందర వందర చేస్తే అన్నీ తీసి సర్దేయాలి. నేను కింద పడేసిన వస్తువులన్నీ కూడా చక్కగా సర్దిపెట్టాలి. నా బట్టల్ని శుభ్రంగా ఉతికి, ఇస్త్రీ చేసి, ఏమన్నా గుండీలు ఊడితే కుట్టి, చిరిగిన వాటిని పారేసి, కొత్తవి కొని ఉంచాలి. నా వస్తువులన్నీ కూడా నాకెప్పుడు కావాలంటే అప్పుడు దొరికేటట్లు చక్కగా అందుబాటులో పెట్టాలి.

అంతేకాదు నా భార్య నాకు మంచిగా వండి పెట్టాలి. మంచి వంటగత్తె అయి వుండాలి. ఏ రోజు ఏమి వండాలో ముందే ప్లాన్ చేసి, అవసరమైన సామాన్లు కొని, వండి, చిరునవ్వుతో వడ్డించి, ఆ తరువాత నేను చదువుకుంటుంటే ఇల్లు శుభ్రం చేసుకోవాలి. నాకెప్పుడైనా వంట్లో బాగా లేనప్పుడు తరగతులు మిస్ అయితే నా బాధని పంచుకుని సానుభూతి చూపించాలి.

ఇకపోతే, నా భార్య నా తల్లి తండ్రులని జాగ్రత్తగా, మంచిగా చూసుకోవాలి. వాళ్ళు ఇంటికి వచ్చినప్పుడు వారి అవసరాలు, వారికి నచ్చే వంటకాలు గురించి తెలుసుకోవాలి. వాళ్ళకి నచ్చేటట్లు కాఫీ, టీ లు చేసి పెట్టాలి. మా అమ్మా నాన్నలు వచ్చినప్పుడు ఇల్లు శుభ్రంగా ఉంచి, ప్రత్యేకంగా వంటకాలు తయారు చేసి నాకూ, వారికి ప్రేమతో వడ్డించాలి. అలాగే, నేను నా స్నేహితులను ఇంటికి పిలిచినప్పుడు వారికి కూడా అంతే ప్రేమతో వండి, వడ్డించి పెట్టాలి. నేను వారానికి కనీసం ఒకసారైనా స్నేహితులతో బయట గడపటం అవసరం అని అర్థం చేసుకునే భార్య కావాలి నాకు.

ఇక శృంగార విషయంలో కూడా, నా ముద్దు ముచ్చట తీరుస్తూ, నా అవసరాలకి అనుగుణంగా నడుచుకునే వ్యక్తి అయి వుండాలి నా భార్య. నాకెప్పుడు కావాలంటే అప్పుడు ఉత్సాహంగా, ఆసక్తితో రతి క్రియలో పాల్గొనాలి; నేను పూర్తిగా సంతృప్తి పొందేటట్లు చూడాలి. నాకు కోరిక లేనప్పుడు నన్ను ఇబ్బంది పెట్టకూడదు. పిల్లలు పుట్టకుండా వుండే బాధ్యతని తానే పూర్తిగా తీసుకోవాలి ఎందుకంటే నాకు ఇంకా పిల్లలు వద్దు మరి.

అయితే నాకు ఎప్పుడైనా ఈ భార్య కంటే ఇంకా మంచి భార్య అవగలిగే వ్యక్తి కనిపిస్తే ఈమెని పక్కన పెట్టి ఆమెని భార్యగా చేసుకోగలిగే స్వేచ్ఛ నాకు కావాలి. అప్పుడు నేను సహజంగానే

కొత్త జీవితం కోరుకుంటాను కాబట్టి నాకా స్వేచ్ఛ నివ్వటానికి నా పాత భార్య మా పిల్లల్ని తన దగ్గరే ఉంచుకొని వారి బాధ్యత అంతా తానే తీసుకోవాలి.

ఈ కోర్పు పూర్తి చేసి ప్రమోషన్ తెచ్చుకున్న తరువాత నా భార్య ఉద్యోగం వదిలి ఇంటి దగ్గరే వుండాలని కోరుకుంటున్నాను. ఎందుకంటే తన బాధ్యతలకి పూర్తి న్యాయం చెయ్యాలంటే తను ఇంటి దగ్గరే వుండటం అవసరం కదా!

మరి మీరే చెప్పండి, ఈ ప్రపంచంలో భార్య కావాలని కోరుకోని వాళ్ళెవరైనా ఉంటారా?

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు

1. జూడీబ్రాడీ వ్యాసం చివర మీరే చెప్పండి, ఈ ప్రపంచంలో భార్య కావాలని కోరుకోని వాళ్ళెవరైనా ఉంటారా? అని ఎందుకంటుంది?
2. ఈ వ్యాసంలో మంచి భార్యగా ఉండటానికి అవసరమైన మూడు ముఖ్యాంశాలను చెప్పగలరా?
3. ఈ వ్యాసంలో మంచి భర్త కావటానికి అవసరమైన 3 అంశాలను గుర్తించగలరా?
4. పైన పేర్కొన్న విషయానికి సంబంధించి మీరు తయారు చేసిన జాబితాలు ఒకే రకంగా ఉన్నాయా, అందులో తేడాలేమైనా ఉన్నాయా? వాటిలో తేడాలుంటే ఎందుకున్నట్లు? తేడా లేనట్లయితే దానికి కారణమేమిటి?

పనులని పంచుకుందాం

ఈ పాటికి మీకర్థమయ్యే ఉంటుంది. చాలా మంది పనిగా పరిగణించని పనిలో అమ్మలు, భార్యలు చేసే అంతులేని శ్రమ దాగి ఉందని. ప్రక్కనే ఉన్న ఇంటి పనుల జాబితాలో అన్నీ మన భిన్న సందర్భాలకి వర్తించకపోవచ్చు. కానీ ఒక ఇల్లు సాఫీగా నడవాలంటే ఎన్ని పనులు చెయ్యాలో మనకొక అవగాహన వస్తుంది. ఈ మధ్యన ఇంటిపని గురించి ఆలోచింపజేసేటట్లు వచ్చిన కొన్ని అడ్వర్టైజ్మెంట్లు మీరుచూసే ఉంటారు. మా వెబ్సైట్లో 'స్త్రీలని గౌరవించండి' (రెస్పెక్ట్ ఫర్ విమెన్) అనే శీర్షికతో హావల్స్ అనే కంపెనీ ఇంటి పనిముట్ల గురించి రూపొందించిన అడ్వర్టైజ్మెంట్లు చూడండి.

అలాగే ఈ మధ్యనే అవార్డు గెలుచుకున్న సబ్బు పొడి అడ్వర్టైజ్మెంట్లు - బట్టలుతకటం కేవలం స్త్రీల పనేనా? మీరు కూడా పంచుకోండి ('షిర్ ద లోడ్' అనే పేరుతో) బాగా ప్రచారం పొందింది. ఈ అడ్వర్టైజ్మెంట్లు, ఇంటి పని జాబితాలు, ఇల్లనడవటానికి చాలా శ్రమ అవసరమవుతుంది అని మనకి స్పష్టం చేస్తాయి. అంతకంటే ముఖ్యంగా ఇదేమీ స్త్రీలకి సహజ సిద్ధంగా వచ్చేపని కాదు అని తెలుపుతాయి. పురుషులు తేలిగ్గా,

అంతే సామర్థ్యంతో ఇంటి పని చేయగలరని కూడా మనం తెలుసుకుంటాం. వివాహం అంటే కేవలం కలిసి జీవించటమే కాదని, స్నేహం, అన్ని పనులు కలిసి పంచుకోవటం, సాహచర్యం అని ఇవి మనకు చెప్తున్నాయి. ఆడవాళ్ళు మాత్రమే మగవాళ్ళకి, కుటుంబాలకి సేవ చేసే పాత పద్ధతులని వదిలేసి ముందుకు పోవాలని వీటి సందేశం.

ప్రతిరోజూ చేయాల్సిన ఇంటి పనుల జాబితా

ఉదయం

ఇంటి ముందు వాకిలి శుభ్రం చేసి ముగ్గు వెయ్యటం
పాలపాకెట్లు, న్యూస్ పేపరు తెచ్చుకోవటం
వంటిల్లు, వంటింటి గట్టు శుభ్రం చేసుకోవటం, తుడవటం,
మంచినీళ్ళు పట్టుకోవటం

క్రిందటి రాత్రి మిగిలిన పదార్థాలు పారేసి, గిన్నెలు కడగడానికి వెయ్యటం

కూరలు తరిగి, పాలు కాచి, టీ, కాఫీ తయారు చెయ్యటం
బ్రేక్ ఫాస్ట్ తయారు చేసి అందరికీ పెట్టటం
మధ్యాహ్న భోజనం తయారు చేసి, పిల్లలకి, మనకి బాక్సులు సర్దటం

స్కూలు నుండి వచ్చిన తరువాత తినటానికి పిల్లల కోసం ఇంకొక వంటకం తయారు చెయ్యటం

అందరి పక్క బట్టలు సర్దటం
డైనింగ్ టేబుల్స్, చదివే టేబుల్స్, మంచాలపై ఉండే చెత్త పారేసి, పెన్సిళ్ళు, పెన్నులు, పుస్తకాలు, బొమ్మలు వాటి స్థానాల్లో సర్దటం

ఉత్తరాలైన బట్టలు వాషింగ్ మెషిన్లో వెయ్యటం లేదా నానబెట్టటం

పారేయాల్సిన చెత్త బయటపెట్టటం

మొక్కలకి నీళ్ళు పోయ్యటం

బాత్రూములు కడగటం

సాయంత్రం

పిల్లల హోమ్ వర్క్ పూర్తయేలా చూడటం

వాళ్ళ సంగీతం / డాన్స్ / టెన్నిస్ క్లాస్ కి తీసుకెళ్ళి తీసుకురావటం

రాత్రి భోజనం తయారు చేసి వడ్డించటం

ఆరిన బట్టలు తెచ్చి, మడతలు పెట్టి, ఇస్త్రీ బట్టలు వేరు చేసి మిగిలినవి వాటి స్థానాల్లో సర్దటం

మర్నాటి భోజనాల కోసం తయారీ చేసుకోవటం (నాన బెట్టటం, ముక్కలు తరుక్కోవటం, పాలు తోడుబెట్టటం, కొన్ని ప్రిజ్ లో పెట్టటం)

కడిగిన గిన్నెలు లోపల పెట్టుకోవటం,

వంటింటి గట్టు శుభ్రం చెయ్యటం.

వారానికి ఒకసారి చేసే పనుల జాబితా

పడక గది

పడక గదిలో పరువులు తీసి పడకకు సంబంధించిన అన్ని వస్తువులు ఉతకటం

గదిలో ఉపరితల ప్రదేశాలన్నింటినీ, అలంకార వస్తువులను, చిత్ర పటాలను, నైట్ లాంపులను దుమ్ము దులపటం, అద్దాలను శుభ్రపరచటం

పరువును, కిటికీపరదాలను వ్యాక్యూమ్ క్లీనర్ తో శుభ్రం చేయటం

నేల అంచులను శుభ్రం చేయటం

గదిలో నేలపై వ్యాక్యూమ్ క్లీనర్ తో శుభ్రం చేయటం మంచాల మీద శుభ్రమైన పరువులను, దుప్పట్లను పరవటం

స్నానాల గదులు

తువ్వాళ్ళు, కాళ్ళు తుడుకుకునే పట్టాలు ఉతకటం / ఉతికించటం

టాయిలెట్ ను శుభ్రం చేయటం

స్నానాల గదిలో చేతులు కడిగే వాష్ బేసిన్, స్నానం చేసే టబ్, షవర్ శుభ్రం చేయటం, అద్దాలు తుడవటం గోడమీద టైల్స్ ను తుడవటం

కిటికీల కుండే అద్దాలను వ్యాక్యూమ్ చేయటం

అంచులను శుభ్రం చేయటం

ఫ్లోరింగ్ తుడవటం

శుభ్రంగా, తాజాగా ఉన్న తువ్వాళ్ళను, కాళ్ళు తుడుకుకునే పట్టాలను ఏర్పాటు చేయటం

మేడ మీదికి వెళ్ళే మెట్లు, మెట్లు కింది భాగం

చిత్ర పటాలను, అలంకార వస్తువులను, దీపాలపైన తొడుగుల దుమ్ము దులపటం

అంచులను శుభ్రం చేయటం.

నేలను వ్యాక్యూమ్ ద్వారా శుభ్రం చేయటం

మెట్లను వ్యాక్యూమ్ క్లీనర్ సహాయంతో శుభ్రం చేయటం

వసారా, భోజనాల గది, వస్తువులు భద్రపరిచే గది

ఉతకటానికి వీలైన సోఫా కవర్లు ఉతకటం

ఉపరితల ప్రదేశాలు, చిత్రపటాలు, అలంకార వస్తువులు దుమ్ము దులపటం

ల్యాంపులు, దీపాలపైన ఉండే తొడుగులు శుభ్రం చేయటం

చిన్న టేబుళ్ళు శుభ్రం చేయటం

పాత వార పత్రికలు, వార్తా పత్రికలు పక్కకు తీసి పెట్టటం సోఫాలను వ్యాక్యూమ్ క్లీనర్ తో శుభ్రం చేయటం కిటికీ చువ్వలను, పరదాలను వ్యాక్యూమ్ క్లీనర్ తో శుభ్రం చేయటం

గదుల అంచులను శుభ్రం చేయటం.

సోఫా కింది భాగాలను వ్యాక్యూమ్ క్లీనర్ తో శుభ్రం చేయటం గదిలో ఉండే కార్పెట్లను, పట్టాలను వ్యాక్యూమ్ క్లీనర్ తో శుభ్రం చేయటం

వసారా

చిత్రపటాలు, అలంకార వస్తువులను శుభ్రం చేయటం

ల్యాంపులను, తొడుగులను దుమ్ము దులపటం

అంచులను శుభ్రం చేయటం

నేలను వ్యాక్యూమ్ క్లీనర్ తో శుభ్రం చేసి, తడిబట్టతో తుడవటం

వంటిల్లు

వంటింటి గట్లు, సరుకులు భద్రపరిచే గూళ్ళు / కబోర్డుల, ముందు భాగాలు తుడవటం

వంటగది కిటికీలను శుభ్రం చేయటం

స్టవ్ ను శుభ్రం చేయటం, టోస్టర్ ను ఖాళీ చేసి, శుభ్రం చేయటం

బ్రెడ్ భద్రపరుచుకునే డబ్బాలను, ఖాళీ చేసి శుభ్రం చేయటం

వంటి గది గట్టుపైన ఉండే చిన్న చిన్న పరికరాలను శుభ్రం చేయటం

వంట గదిలో సింక్ ను శుభ్రం చేయవలసిన గిన్నెలు, కంచాలు, మొదలగునవి వేసే బేసిన్ శుభ్రం చేయటం పెద్ద పరికరాలను తుడవటం

చెత్త వేసే డబ్బాను శుభ్రం చేయటం

దీపాల తొడుగుల దుమ్ము దులపటం

గది అంచులను శుభ్రం చేయటం

వంట గది నేలను వ్యాక్యూమ్ క్లీనర్ తో శుభ్రం చేయటం తడి బట్టతో శుభ్రం చేయటం

వంటింట్లో అవసరమయ్యే సరుకుల నిల్వలు సమీక్షించి అవసరమైనవి కొనటం

ఇంట్లో అవసరమయ్యే మిగిలిన వస్తువుల నిల్వను సమీక్షించటం

ఏ వంటకాలు చేయాలో ముందుగా ప్రణాళిక తయారు చేసుకోవటం

అసైన్మెంట్

పైన ఇచ్చిన రోజువారీ పనులు, వారం వారం చేయాల్సిన పనులు జాబితాను చూసారు కదా. గృహిణులపై ఉండే ఒత్తిడి ఈ జాబితాలను చూస్తే మీకర్థమవుతుంది. మీ ఇంట్లో గానీ, తెలిసిన వాళ్ళ ఇంట్లోగానీ చేసే రోజువారీ, వారం వారం పనుల జాబితా తయారు చేయండి.

క్రింది బాక్సులో వర్ణించిన సంఘటన చదవండి. ఇతర సామాజిక, ఆర్థిక, కుల, వర్గ, జాతుల నేపథ్యాలకు చెందిన మహిళల జీవన పరిస్థితులు దీనికంటే భిన్నంగా ఉంటాయా? ఎందువలన?

నువ్వు పెప్పీకో కంపెనీకి సిఇవో అయిన మొట్టమొదటి భారతీయ మహిళవు కావచ్చు. కానీ ఇంట్లో పాలు ఉండేటట్లు చూసుకోవాల్సిన బాధ్యత నీదే!

“ఇది 14 సంవత్సరాల క్రితం జరిగిన సంఘటన... రాత్రి 9.30 గంటల సమయంలో, పెప్పీకో కంపెనీకి అప్పటి అధ్యక్షుడు, సిఇఓ అయిన వ్యక్తి దగ్గరనుంచి నాకు ఫోన్ వచ్చింది. ‘ఇండ్రా, మేము నిన్ను కంపెనీ అధ్యక్షురాలిగా ప్రకటించి, డైరెక్టర్ల బోర్డులో నీ పేరు చేర్చదలిచాము’.నేను 10 గంటల సమయానికి ఇల్లు చేరుకున్నాను. కారు దిగి గరాజ్లోకి వెళ్ళగానే పై మెట్టు మీద మా అమ్మ నా కోసం కాచుకుని ఉండటం కనిపించింది. “అమ్మా నీకు చాలా సంతోషకరమైన వార్త తెచ్చాను” అని చెప్తూ ఉంటే ఆవిడ “ఆ వార్త అలా ఉండనీ, బయటకు వెళ్ళి కొన్ని పాలు కొనుక్కొని రాగలవా?” అని అడిగింది. వెంటనే బాధ్యత గల కూతురిలాగా బయటకు వెళ్ళి, పాలు కొనుక్కుని తిరిగి వచ్చి వాటిని బల్ల మీద గట్టిగా పెడ్తూ “నీకు మంచి వార్త చెబుదామని ఎంతో ఆత్రంగా వచ్చాను. డైరెక్టర్ల బోర్డుకు నియమించబడ్డాననే విషయం నాకు ఇప్పుడే తెలిసింది. నీ ధ్యాసంతా నన్ను వెళ్ళి పాలు కొనుక్కురమ్మని చెప్పటం పైననే ఉంది. ఎలాంటి తల్లివి నువ్వు?” దానికి ఆవిడ చెప్పిన సమాధానం, “నీకొక విషయం వివరంగా చెప్తాను. నువ్వు పెప్పీకో కంపెనీకి అధ్యక్షురాలు కావచ్చు. డైరెక్టర్ల బోర్డులో సభ్యురాలు కావచ్చు. నువ్వు ఇంటికి రాగానే మాత్రం ఒకరికి భార్యవి, తల్లివి, కోడలివి, కూతురివి”.

ఇండ్రానూయి, పెప్పీకో చైర్మన్, జూలై 2014

వెబ్సైట్ తెరచి, అబ్బురి ఛాయాదేవి రాసిన ‘శ్రీమతి-ఉద్యోగిని’ చదవండి. ఈ కథను, పైన పేర్కొన్న వ్యాపార ప్రకటనలలో చెప్పబడిన కథలతో సరిపోల్చుతూ, మీ స్నేహితులతో చర్చించండి.

Missing Women

SEX SELECTION AND ITS CONSEQUENCES

4.1 DECLINING SEX RATIO

Many of you must have seen advertisements like the one below and also heard slogans issued by the government like “Save the Girl Child” or “Beti Bachao, Beti Padhao” on the radio, on TV and in newspapers. Have you wondered why these slogans and advertisements are necessary? Why save the girl child? What is the danger that she is facing? And, by the way, what is sex selection and sex ratio? This Unit tries to answer some of these questions.

What is sex ratio?

Sex ratio is a measure that compares the number of women and men in a particular population group—such as children below 10 years of age (called **Child Sex Ratio - CSR**) or adults above 18 years (**Overall Sex Ratio - OSR**). In other parts of the world sex ratio is measured by counting the number of

boys/men per 100 girls/women. In India, however, we measure the number of women/girls per 1000 men/boys. Now the danger faced by girl children in India is that their number is decreasing at an alarming rate. This has resulted in a **gender imbalance**. In India, child sex ratio—the number of girls who survive—has declined from 983 per 1000 boys in 1951 to 918 per 1000 boys in 2011. This means that in 2011 the situation seems to have worsened and there were **37.3 million more men than women in the country**.

It was in the mid-1970s that demographers first took note of this gradual decline. **The landmark Towards Equality Report of the Committee on the Status of Women in India which was prepared in 1975, the UN Year of Women, strongly emphasized the need for taking note of this “shocking” and “inexplicable” decline in the numbers of women.** The reason this was seen as shocking and

OSR and CSR							
	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011
Over all Sex Ration (OSR)	946	941	930	934	927	933	943
Child Sex Ratio (CSR)	938	976	964	962	945	927	918
Decline in OSR and CSR							
	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011
Over all Sex Ration (OSR)	-	-5	-11	4	-7	6	10
Child Sex Ratio (CSR)	-	-7	-12	-2	-17	-18	-9

Table 1: Child sex ratios (CSRs) and overall sex ratios (OSRs)

Stop Sex Selection, Save the Girl Child

Pre-conception, Sex Selection and Pre-natal Sex Determination is a Criminal Offence

PC&PNDT Act 1994: Salient Features

- **PROHIBITS** sex selection before and after conception
- **PROHIBITS** misuse of preconception and prenatal diagnostic techniques for determination of sex of the foetus
- **PROHIBITS** advertisements of such techniques for detection or determination of sex of the foetus, even through internet
- **REGISTRATION COMPULSORY** for facilities providing preconception and prenatal diagnostics capable of determining the sex of the foetus
- **MAINTENANCE and PRESERVATION OF RECORDS COMPULSORY** in the prescribed formats including Form F*

Penalties under the PC&PNDT Act 1994

For Doctors/Owners of Clinics

- Upto three years of imprisonment with fine upto Rs.10,000 for the first offence
- Upto five years of imprisonment with fine upto Rs.50,000 for subsequent offence
- Suspension of medical registration of doctors if charges are framed
- Cancellation of medical registration of doctor for five years by the State Medical Council in case of first offence and permanent cancellation in case of subsequent offence

For Husband/Family Members or Any other person abetting sex selection

- Upto three years of imprisonment with fine upto Rs.50,000 for the first offence
- Upto five years of imprisonment upto Rs.1,00,000 for subsequent offence

For Non registration of any organization using Ultra sound machine, scanner or any other equipment capable of determining sex of the foetus:

- Confiscation of equipment/machines/and further action as per the provision of Section 23

For any advertisement regarding sex selection:

- Upto three years of imprisonment and upto Rs.10,000 in fine

Appropriate authorities empowered with the powers for search and seizure for non-compliance of the Act

Every offence under the PC&PNDT Act is cognizable, non-bailable and non-compoundable.

Ministry of Health and Family Welfare
Government of India

Who all are liable?

- Unit in charge/owner of diagnostic facility
- Doctor/persons who perform the test
- Mediator abetting pregnant woman's access
- Husband/relatives of the pregnant woman
- Persons advertising sex selection in any form

The pregnant woman herself is considered innocent under the Act unless proved otherwise.

Figure 1: Newspaper Advertisement issued by the Government of India

inexplicable was because it was believed that with modernization and development there would be improvement in all spheres of life. But surprisingly, the situation of women was worsening!

Now you might think that the birth of a child is a natural process—after all we have no control over the sex of the child that is going to be born. Yes, it is true that the number of men and women in any population is never quite equal. You might be surprised to know that on an average, slightly more boys than girls are born. This is why sex ratio at birth is usually 950 girls per 1000 boys in many countries where sex selection is not practiced widely. But the baby girl has a slight biological edge over the male to survive. So generally there are more female children than male children in any population. Furthermore, women tend to outlive men at the other end of the life cycle. Therefore, in the age group of 15-65 there are normally more women than men in most countries.

However, contrary to this, India has been amongst the very few countries in the world, along with Nepal and China, where the number of girls who survive is lower compared to boys. Our neighbouring country, Bangladesh, does not have this problem. Its sex ratio is similar to the world norm. This indicates clearly that, contrary to our perceptions, economic development does not better the situation. Developed states like Punjab and Haryana have had very bad sex ratios. Similarly urban areas or cities fare worse compared to rural areas.

Why are sons preferred over daughters?

Many researchers agree that the

following factors play a role in determining the sex ratio in India.

- **One**, traditionally, **dowry** has had a significant role to play in families and communities deciding they did not want daughters. Female infanticide, earlier largely found in upper-caste communities, is now spreading to all communities along with the practice of dowry.

Points to discuss:

Is the above statement true? If there was no practice of dowry, would our society be kinder to girls?

- **Two**, the **government's policy of the two-child norm** has pushed many to plan their families with “at least one son and at the most only one daughter.” The pattern of **sons inheriting the property, managing land, property and businesses makes daughters less desirable**. Added to this, the costs of educating the daughter and marrying her into a good family are making families decide not to have daughters.

Points to discuss:

Are only sons entitled to inherit property? What does the law say? Find out.

- **Three**, the **availability and spread of modern ultrasound technology** to detect the sex of the baby since the 1980s, has made it easier for people to take this decision. We discuss this in more detail in the next class.

4.2 DEMOGRAPHIC CONSEQUENCES

The struggle against sex-selective abortions

Thus, despite girls having a natural advantage in terms of survival, in our country social and cultural practices that privilege boys over girls have played a significant role in creating the gender imbalance. Unfortunately, new medical technologies that help detect physical abnormalities in the foetus can also help determine the sex of the foetus. These technologies are used widely to know the sex of the child before birth and have further aided the discrimination against girl children because once the foetus is known to be female, some families may force the woman to undergo an abortion.

Amniocentesis and Chorionic Villus Sampling are two sex-selection techniques that became prevalent in developing countries in the 1980s. **Given the continuing desire for sons in our society and the prejudice against girls, as mentioned earlier, many have used these technologies to terminate the pregnancy once it is discovered that the foetus is female. This process of selective abortion is called female foeticide. These, along with several cases of female infanticide, that is, the killing of the female child upon birth, have contributed to this severe numerical imbalance between the sexes.**

In fact, local activists have reported that medics are ready to reveal a foetus's sex for as little as 600 rupees. Doing so is illegal, and discouraged by various campaigns, but the law is almost impossible to enforce. Slapping the father on the back and saying "you're a lucky man" is hint enough. Demand for scans is rampant. Many enterprising technicians tour villages with scanners on bicycles.

- Have you heard people say they are lucky to have sons?
- Do you really think it is bad luck to have girl children?

Initially, there was very little public support for campaigns against female foeticide. However, when reports of female infanticide from districts in Tamil Nadu became national news, the entire country was horrified. This helped step up the campaign pressure.

The campaigns led to the Indian government placing a ban on diagnostic tests that help determine the sex of the foetus. Known as the **Preconception & Pre-Natal Diagnostic Techniques (PC & PNDT)-Regulation and Prevention of Misuse Act (88)** it was introduced in 1994. It limits the use of pre-natal diagnosis to detect a list of selected congenital conditions and explicitly

Many women's groups turned their attention to the issue of female foeticide and, in 1982, a national coalition of such groups demanded a complete ban on medical tests that aid sex selection. In 1985, the Forum against Sex Determination and Sex Pre-Selection (FASDSP) was established in Bombay. As feminist scholar Mary E John remarked, "The creation of the FASDSP turned the issue into a national campaign which used all the skills of organizing—from street theatre and demonstration to public interest litigation."

prohibits using these techniques for sex determination of the foetus. (See the newspaper advertisement - Figure 1.)

The Supreme Court of India has also issued detailed directives to the national and state governments to raise awareness on the law on sex determination and for increased surveillance of all clinics providing ultrasounds. You must have seen boards in the maternity wards of hospitals and in diagnostic centres urging people not to ask for the sex of the unborn child. The hospital staff are not allowed to disclose it. Doing so is a punishable offense. This measure is aimed at preventing female foeticides. Despite this, there are many cases reported in the media about the misuse of the diagnostic tests and medical terminations of pregnancy in the case of a female foetus.

What's wrong with having more men: Social consequences of a skewed sex ratio

This still leaves us with the question: what is wrong with having more men? Many social science researchers have tried to address the questions: What are the social consequences of the skewed sex ratios? Why should we be worried that there are close to 4 crore more men than women in India?

- One of the adverse results is what sociologists and demographers have called the **“marriage squeeze.”** In states like Rajasthan and Haryana, sex imbalance has led to **a shortage of brides and therefore, a severe marriage crisis.** The surplus males left unmarried are more likely to be poor, uneducated, unemployed, of a low

status or disadvantaged in some other way.

More reasons for “missing” women

Even when a girl child is born unharmed, researchers have noted that **a general neglect of the health care and nutritional needs of girl children has meant that female mortality rates are higher in India.** In other words, girls are more likely to die in the early years than boys in India. In 1990, eminent economist, Amartya Sen, argued that a 10 crore women are “missing” in the regions of South Asia, West Asia and North Africa: “These numbers tell us, quietly, a terrible story of inequality and neglect leading to the excess mortality of women.” He concluded that if women have equal access to health, medicine and nutrition and also to gainful employment outside the house, their chances of survival and well-being improve vastly.

- Some of us might wonder, “if women are less in number, won’t they be valued more?” But unfortunately that is not the case. The second problem that has been identified is an **increase in crime and violence** in society with growing numbers of men. Honour killings by bodies like caste panchayats are also a result of the skewed sex ratio. There is a shortage of local women and a heightened competition for them. Inter-caste marriages or inter-religious marriages are therefore not tolerated at all.
- Other scholars have argued that the shortage of women may actually **reinforce traditional female roles like**

reproduction, domestic work, and care work.

- With increased violence against women, parents may **withdraw female children from education and get them married early.**

Hence, not only should we protect the fundamental right of every girl child to be born and lead a healthy, happy and fulfilling life, we should recognize that a more balanced sex ratio is a primary requirement for the well-being of both men and women and society in general.

Points to discuss:

1. Why do you think the number of girl children is declining in India?
2. What are some of the negative effects of sex selection?
3. Do you think rethinking gender roles will result in lessening the extent of female foeticide?

ఆద్యశ్యమైన స్త్రీలు

మగ శిశువుల ఎంపిక, దాని పర్యవసానాలు

4.1 విషమిస్తున్న లింగ నిష్పత్తి

పక్కనే ఇచ్చిన ప్రకటనల వంటివి మీలో చాలా మంది వార్తా పత్రికలలో చూసే వుంటారు. 'ఆడపిల్లలను రక్షించండి'. 'కూతురిని కాపాడండి', 'కూతురిని చదివించండి' అని ప్రభుత్వం జారీ చేసిన నినాదాలు రేడియో, టీవీలలో వినే వుంటారు. ఈ నినాదాలు, ప్రకటనల అవసరమేమిటి అని మీకెప్పుడైనా అనిపించిందా? ఎందుకు ఆడపిల్లల్ని కాపాడాలి? వారెదుర్కుంటున్న ప్రమాదమేమిటి? అంతే కాదు, అసలు పిల్లల సెక్స్ ఎంపిక, స్త్రీ-పురుష లింగ నిష్పత్తి అంటే ఏమిటి? ఈ పాఠంలో ఇటువంటి ప్రశ్నలకి సమాధానాలు ఇవ్వటానికి ప్రయత్నం చేశాం.

లింగ నిష్పత్తి అంటే ఏమిటి?

లింగ నిష్పత్తి అనేది ఒక ప్రత్యేక వయోపరిమితి గల జనాభాలో స్త్రీలు, పురుషుల సంఖ్యను పోల్చే ఒక కొలమానం. ఉదాహరణకి 10 ఏళ్ల లోపు వయసు వున్న పిల్లల్లో బాలికలు, బాలుర సంఖ్య

వేగంతో తగ్గిపోతోంది. దీనివల్ల స్త్రీ, పురుషుల సంఖ్యలో తీవ్ర అంతరం ఏర్పడి జండర్ అసమతౌల్యానికి దారితీసింది. మన దేశంలో పుట్టిన తరువాత జీవించి ఉన్న పిల్లల్లో లింగ నిష్పత్తిని గమనిస్తే 1951లో 1000 మంది మగ పిల్లలకు 983 ఆడ పిల్లలు ఉండేవారు. కానీ 2011 లో ఆ సంఖ్య 918కు తగ్గింది. అంటే పరిస్థితి మరింతగా దిగజారింది.

స్త్రీల సంఖ్య క్రమంగా తగ్గుతుండటాన్ని జనాభా లెక్కల నిపుణులు 1970వ దశకం మధ్యలో మొదటి సారి గుర్తించారు. ఐక్య రాజ్య సమితి మహిళా సంవత్సరంగా ప్రకటించిన 1975లో భారత దేశంలో మహిళల స్థితిగతులపై వేసిన కమిటీ 'సమానత్వం దిశగా' (టు వర్డ్స్ ఈక్వాలిటీ) శీర్షికతో కీలకమైన నివేదికను వెలువరించింది. ఆ నివేదిక మహిళల సంఖ్య తగ్గటం పట్ల దిగ్భ్రాంతి, కలవరం వ్యక్తపరుస్తూ, ఈ పరిస్థితిని నివారించటానికి ప్రభుత్వం తక్షణమే పూనుకోవాలి అని గట్టిగా సూచించింది. ఈ పరిణామాన్ని దిగ్భ్రాంతి గొలిపే, సహించరాని దానిగా

దేశంలో స్త్రీలకంటే ప్రస్తుతం 3.73 కోట్ల మంది పురుషులు ఎక్కువగా ఉన్నారన్నమాట.

మొత్తం జనాభా లింగ నిష్పత్తి (ఓ.ఎస్.ఆర్), పిల్లల లింగ నిష్పత్తి (సి.ఎస్.ఆర్)							
	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011
మొత్తం జనాభా లింగ నిష్పత్తి	946	941	930	934	927	933	943
పిల్లల లింగ నిష్పత్తి	983	976	964	962	945	927	918
మొత్తం జనాభా లింగ నిష్పత్తి, పిల్లల లింగ నిష్పత్తిలో తగ్గుదల							
	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011
మొత్తం జనాభా లింగ నిష్పత్తి	-	- 5	-11	4	-7	6	10
పిల్లల లింగ నిష్పత్తి	-	-7	-12	-2	-17	-18	-9

(పిల్లల లింగ నిష్పత్తి/చైల్డ్ సెక్స్ రేషియో- సి.ఎస్.ఆర్) లేదా 18 ఏళ్లపై బడిన వారిలో స్త్రీ, పురుషుల సంఖ్య (మొత్తం జనాభాలో లింగ నిష్పత్తి/జనర్ ఆల్ సెక్స్ రేషియో - ఓ.ఎస్.ఆర్). సాధారణంగా అన్ని దేశాలలో 1000 మంది స్త్రీలకి ఎంత మంది పురుషులు వున్నారని లెక్కవేస్తారు. కానీ భారత దేశంలో 1000 మంది పురుషులకు ఎంత మంది స్త్రీలు ఉన్నారు అని లెక్కిస్తాము. ఇప్పుడు మన దేశంలో ఆడపిల్లలు ఎదుర్కుంటున్న ప్రమాదం ఏమిటంటే జనాభాలో వారి సంఖ్య అత్యంత ఆందోళనకరమైన

వారెందుకు అనుకున్నారు? ఎందుకంటే భారత దేశంలో ఆధునికీకరణ, అభివృద్ధి క్రమం అందరి పరిస్థితిని మెరుగు పరచాలనే హామీతో ముందుకెళ్తున్నప్పటికీ, మహిళల పరిస్థితి మాత్రం దిగజారుతోంది.

అయితే లింగ నిష్పత్తిలో తేడాలు సహజమైన ప్రక్రియ అని మీరు భావించవచ్చు. నిజమే. పుట్టబోయే పిల్లల లింగంపై మన అదుపు ఉండదు. ఎక్కడైనా జనాభాలో స్త్రీ పురుషుల సంఖ్య ఎప్పుడూ సమానంగా వుండదు. ఆడపిల్లల కంటే సగటున

Stop Sex Selection, Save the Girl Child

Pre-conception, Sex Selection and Pre-natal Sex Determination is a Criminal Offence

PC&PNDT Act 1994: Salient Features

- **PROHIBITS** sex selection before and after conception
- **PROHIBITS** misuse of preconception and prenatal diagnostic techniques for determination of sex of the foetus
- **PROHIBITS** advertisements of such techniques for detection or determination of sex of the foetus, even through internet
- **REGISTRATION COMPULSORY** for facilities providing preconception and prenatal diagnostics capable of determining the sex of the foetus
- **MAINTENANCE and PRESERVATION OF RECORDS COMPULSORY** in the prescribed formats including Form F*

Penalties under the PC&PNDT Act 1994

For Doctors/Owners of Clinics

- Upto three years of imprisonment with fine upto Rs.10,000 for the first offence
- Upto five years of imprisonment with fine upto Rs.50,000 for subsequent offence
- Suspension of medical registration of doctors if charges are framed
- Cancellation of medical registration of doctor for five years by the State Medical Council in case of first offence and permanent cancellation in case of subsequent offence

For Husband/Family Members or Any other person abetting sex selection

- Upto three years of imprisonment with fine upto Rs.50,000 for the first offence
- Upto five years of imprisonment upto Rs.1,00,000 for subsequent offence

For Non registration of any organization using Ultra sound machine, scanner or any other equipment capable of determining sex of the foetus:

- Confiscation of equipment/machines/and further action as per the provision of Section 23

For any advertisement regarding sex selection:

- Upto three years of imprisonment and upto Rs.10,000 in fine

Appropriate authorities empowered with the powers for search and seizure for non-compliance of the Act

Every offence under the PC&PNDT Act is cognizable, non-bailable and non-compoundable.

Ministry of Health and Family Welfare
Government of India

Who all are liable?

- Unit in charge/owner of diagnostic facility
- Doctor/persons who perform the test
- Mediator abetting pregnant woman's access
- Husband/relatives of the pregnant woman
- Persons advertising sex selection in any form

The pregnant woman herself is considered innocent under the Act unless proved otherwise.

మగపిల్లలు కొంచెం ఎక్కువ సంఖ్యలో పుడతారనే విషయం తెలిసి మీరు ఆశ్చర్యపోవచ్చు. అందుకే పిల్లల 'సెక్స్' ఎంపిక ఎక్కువగా జరగని చాలా దేశాలలో పుట్టుక సమయంలో పిల్లల లింగ నిష్పత్తి 1000 మంది మగపిల్లలకు 950 ఆడపిల్లలుగా ఉంటున్నది. అయితే పుట్టిన తర్వాత బ్రతికే అవకాశాలు శారీరకంగా మగపిల్లల కంటే ఆడపిల్లలకు కొంచెం ఎక్కువ. అందుకే సాధారణంగా ఎక్కువైనా జనాభాలో మగపిల్లల కంటే ఆడపిల్లల సంఖ్య ఎక్కువగా ఉంటుంది. దానికి తోడు జీవిత మలి దశలో మగవాళ్ళ కంటే ఆడవాళ్ళు ఎక్కువ సంవత్సరాలు బ్రతుకుతారు. అందువలన 15-65 ఏళ్ల మధ్య వయసు వారిని తీసుకుంటే, అన్ని దేశాలలో సాధారణంగా పురుషుల కంటే స్త్రీలు ఎక్కువ సంఖ్యలో వుంటారు.

అయితే ఇందుకు విరుద్ధంగా, నేపాల్, చైనా వంటి కొన్ని దేశాలతో పాటు భారత దేశంలో కూడా మగపిల్లల కంటే ఆడపిల్లల సంఖ్య తక్కువగా వుంది. మన పొరుగున వున్న బంగ్లాదేశ్‌లో ఈ సమస్య లేదు. అక్కడ స్త్రీ-పురుష లింగ నిష్పత్తి మిగిలిన దేశాలలో వున్నట్లుగానే వుంది. మనందరం ఆర్థికాభివృద్ధి జరిగితే స్త్రీల పరిస్థితి మెరుగయిపోతుందని అనుకుంటూ కానీ పంజాబ్, హర్యానా వంటి అభివృద్ధి చెందిన రాష్ట్రాలలో జనాభాలో స్త్రీల సంఖ్య చాలా తక్కువగా వుంది. అలాగే ఈ విషయంలో పట్టణ ప్రాంతాలు గ్రామీణ ప్రాంతాల కంటే అధ్వాన్నంగా ఉన్నాయి.

కూతుళ్ళు వద్దు, కొడుకులే కావాలని ఎందుకు కోరుకుంటారు?

మన దేశంలో చాలా మంది కూతుళ్ళు వద్దు, కొడుకులే ముద్దు అనుకోవడం వల్ల లింగ నిష్పత్తి బాగా దిగజారుతోంది. ఈ క్రింది అంశాలు ఈ క్రమంలో ప్రధాన పాత్ర వహిస్తున్నాయని అనేక మంది పరిశోధకులు అంగీకరిస్తున్నారు:

మొదటిది: ఆడపిల్లల సంఖ్య తక్కువగా ఉండే కొన్ని సాంఘిక సమూహాల సాంప్రదాయాలను అధ్యయనం చేసినప్పుడు కుటుంబాలు ఆడ పిల్లలను వద్దనుకోవటంలో వరకట్నం ముఖ్య పాత్ర వహించిందని అర్థమయింది. కట్నం ఇవ్వటం అనే ఆచారం అన్ని కులాలకీ, వర్గాలకీ వ్యాపించటంతో గతంలో ఎక్కువగా అగ్ర కులాలలో జరిగిన ఆడపిల్లల భూణ హత్యలు ఇప్పుడు అన్ని సమూహాలకు విస్తరించాయి.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశం:

ఈ నిర్ధారణ సరైనదేనా? కట్నం ఇచ్చే ఆచారం లేకపోతే మన సమాజం ఆడ పిల్లల పట్ల దయతో వ్యవహరిస్తుందా?

రెండవది: ఇద్దరు పిల్లలు మాత్రమే ఉండాలనే ప్రభుత్వ విధానం చాలా కుటుంబాలల్లో 'కనీసం ఒక కొడుకు మహా అయితే ఒకే ఒక కూతురు' ఉండేటట్లు ప్లాన్ చేసుకోవటానికి దారి తీసింది. కొడుకులు మాత్రమే కుటుంబ ఆస్తిని వారసత్వంగా పొందటం, భూమి, వ్యాపారాలను నిర్వహించటం అనే పద్ధతి వల్ల కుటుంబాలు ఆడపిల్లలను పెద్దగా కోరుకోవట్లేదు. పైగా ఆడపిల్లల చదువు, మంచి కుటుంబంలోకి ఇచ్చి పెళ్లి చేయాలంటే చేయాల్సిన ఖర్చులు చాలా కుటుంబాల్లో కూతుళ్ళు వద్దు అని నిర్ణయించుకునేందుకు కారణమవుతున్నాయి.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశం:

కొడుకులకి మాత్రమే వారసత్వంగా ఆస్తిని పొందే హక్కు ఉందా? ఈ విషయంలో చట్టమేమి చెబుతోంది? తెలుసుకోండి.

మూడవది: 1980ల తర్వాత కడుపులోని బిడ్డ యొక్క లింగ నిర్ధారణ చేసే ఆధునిక అల్ట్రాసౌండ్ పరిజ్ఞానం విస్తృతంగా అందుబాటులోకి రావటం వల్ల కుటుంబాలు ఇటువంటి నిర్ణయాలు తీసుకోటం సులభతరమైంది. ఈ అధ్యాయంలోని తరువాతి పాఠంలో దీని గురించి మరింత వివరంగా చర్చిద్దాం.

4.2 జండర్ అసమతౌల్యత వల్ల కలిగే దుష్పరిణామాలు

లింగ నిర్ధారణ తరువాత జరిగే గర్భస్రావాలకు వ్యతిరేకంగా పోరాటం

ప్రకృతి సిద్ధంగానే ఆడ శిశువులకు, మగ శిశువులకంటే బతికే అవకాశం ఎక్కువగా ఉన్నప్పటికీ మన దేశంలో ఉన్న మగపిల్లలు కావాలనుకునే సామాజిక, సాంస్కృతిక ఆచారాలు జండర్ అసమతౌల్యాన్ని సృష్టించటంలో ముఖ్య పాత్ర వహిస్తున్నాయి. దురదృష్టవశాత్తూ గర్భస్థ శిశువు పెరుగుదలలో సమస్యలు కనుక్కోవటానికి సహాయపడే ఆధునిక వైద్య పరిజ్ఞానాలు లింగ నిర్ధారణకు కూడా పనికొస్తాయి. ఈ పరిజ్ఞానాలని విస్తృతంగా గర్భస్థ శిశువు సెక్స్ ను తెలుసుకోవటానికి వాడటం వల్ల ఇవి కూడా ఆడపిల్లలకు వ్యతిరేకంగా వివక్షని పెంచటానికే దోహదపడ్డాయి. శిశువు ఆడపిల్ల అని తెలియగానే కుటుంబాలు తల్లులని గర్భస్రావం చేయించుకోమని బలవంత పెడతాయి.

నిజానికి వైద్య సిబ్బంది 600 రూపాయలు వంటి చిన్న మొత్తాలకు కూడా గర్భస్థ శిశువు సెక్స్ కు సంబంధించిన సమాచారం వెల్లడించటానికి సిద్ధంగా ఉన్నారని స్థానిక కార్యకర్తలు చెబుతున్నారు. అలా చేయటం చట్ట విరుద్ధం. వివిధ ప్రచార ఉద్యమాలు దీనిని అరికట్టే ప్రయత్నాలు చేస్తున్నాయి. కాని చట్టాన్ని అమలు చేయటం దాదాపు అసంభవమై పోయింది. స్పష్టంగా మాటల్లో చెప్పకుండా తండ్రిని వీపు మీద తట్టి 'మీరు అదృష్టవంతులు' అని చెప్పటం వారికి మగపిల్లవాడు పుడతాడు అని చెప్పటానికి సంకేతం అయింది. ఇటువంటి స్కానింగ్ కు విపరీతంగా డిమాండు పెరిగింది. వ్యాపార స్ఫూర్తి బాగా ఉన్న అనేక మంది టెక్నీషియన్లు సైకిళ్ళపై స్కానర్లు పెట్టుకొని గ్రామాలలో తిరుగుతున్నారు.

కొడుకులు ఉన్నందుకు తాము అదృష్టవంతులం అని ఎవరైనా అంటుంటే మీరు విన్నారు? కూతుళ్ళు పుట్టటం దురదృష్టకరం అని మీరు కూడా భావిస్తారా?

1980ల తర్వాత అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో ఆమ్నియో సెంటీసిస్, కోరియోనిక్ ఎల్లన్ శాంప్లింగ్ అనే రెండు గర్భస్థ శిశు లింగ నిర్ధారణ పద్ధతులు బాగా విస్తరించాయి. మన సమాజంలో కొడుకులు కావాలనుకునే కోరిక ఎక్కువగా ఉండటం, ఆడ పిల్లల పట్ల వివక్ష వుండటం వల్ల గర్భస్థ శిశువు ఆడ పిల్ల అని తెలియగానే గర్భం తీసి వేయటానికి ఈ పరీక్షలని చాలా మంది ఉపయోగించుకున్నారు. ఈ రకమైన గర్భస్రావాన్నే ఆడ భ్రూణ హత్య(ఫీమేల్ ఫీటిసైడ్) అని అంటారు. వీటితోపాటు, పుట్టిన

తర్వాత ఆడశిశువులను చంపటం (ఫీమేల్ ఇన్ఫాంటిసైడ్) వంటివి పెద్దఎత్తున జరగటం వలన కూడా స్త్రీ పురుషుల సంఖ్యల్లో చాలా తేడా వస్తున్నది.

1982లో ఈ సమస్యపై పనిచేసిన అనేక మహిళా సంఘాలు ఒక జాతీయ సంఘటనగా ఏర్పడ్డాయి. గర్భస్థ శిశువు లింగ నిర్ధారణకు దోహదపడే అన్ని వైద్య పరీక్షలను నిషేధించాలని ఈ సంఘటన డిమాండ్ చేసింది. 1985లో లింగ నిర్ధారణ, లింగ వింపికకు వ్యతిరేక వేదిక (ఫోరమ్ ఆగైన్స్ట్ సెక్స్ డిటర్మినేషన్ అండ్ సెక్స్ సెలెక్షన్ ఎఫ్ఎస్డిఎస్) బొంబాయిలో ఏర్పడింది. "ఈ సమస్యపై జాతీయ స్థాయిలో ప్రచారం చేయటానికి ఈ వేదిక ఏర్పాటు తోడ్పడింది. వీధి నాటకాలు, ప్రదర్శనలు, ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యం (PIL) వంటి వివిధ రకాల పద్ధతులలో ప్రచారం జరిగింది" అని స్త్రీవాద మేధావి మేరీ జాన్ వ్యాఖ్యానించారు.

మొదట్లో ఆడపిల్లల భ్రూణ హత్యలకు వ్యతిరేకంగా జరిగిన ప్రచార ఉద్యమానికి ప్రజల సహకారం పెద్దగా లభించలేదు. అయితే అదే సమయంలో తమిళనాడులోని కొన్ని జిల్లాల్లో ఆడ శిశువులను పద్దతి ప్రకారం చంపే సాంప్రదాయాలపై నివేదికలు జాతీయ స్థాయి వార్తల కెక్కటంతో దేశం మొత్తం నివ్వెరపోయింది. ఇవి లింగ నిర్ధారణ పరీక్షలకు వ్యతిరేకంగా ప్రచారాన్ని ఉధృతం చేయటానికి సహాయపడ్డాయి.

ఈ ప్రచారోద్యమం ఫలితంగా భారత ప్రభుత్వం గర్భస్థ శిశువు లింగ నిర్ధారణకు తోడ్పడే పరీక్షలపై నిషేధం విధించింది. 1994లో గర్భస్థ శిశువు లింగ నిర్ధారణ పరిజ్ఞానాల (నియంత్రణ, దుర్వినియోగం, నివారణ) చట్టం ప్రవేశ పెట్టబడింది. ఈ చట్టం గర్భస్థ శిశువు పరీక్షలను కొన్ని జన్యుపరమైన జబ్బులను గుర్తించటానికి మాత్రమే పరిమితం చేసి వాటిని లింగ నిర్ధారణకు ఉపయోగించటాన్ని స్పష్టంగా నిషేధించింది.

లింగ నిర్ధారణ వ్యతిరేక చట్టం గురించి అవగాహన కలుగ చేయాలనీ, లింగ నిర్ధారణ కోసం అల్ట్రాసౌండ్ చేసే క్లినికల్ పై నిఘా పెంచాలనీ భారత సుప్రీం కోర్టు కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు వివరమైన మార్గదర్శకాలు జారీ చేసింది. ఆసుపత్రులలోని ప్రసూతి వార్డులలోనూ, వైద్య పరీక్షా కేంద్రాలలోనూ పుట్టబోయే పిల్లల సెక్స్ గురించి అడగవద్దని చెప్పే బోర్డులను మీరు చూసే వుంటారు. వైద్య సిబ్బంది ఆ విషయాన్ని వెల్లడించకూడదు. అట్లా చేయటం శిక్షార్హమైన నేరం. భ్రూణ హత్యలను నివారించటం ఈ చర్యల ఉద్దేశం. అయినప్పటికీ కూడా అల్ట్రాసౌండ్ పరీక్షలను దుర్వినియోగం చేస్తున్నట్లు, కడుపులో బిడ్డ ఆడపిల్ల అని తెలియగానే అనేక

సందర్భాలలో గర్భస్రావాలు చేయిస్తున్నట్లు మీడియాలో వార్తలు వస్తూనే ఉన్నాయి.

స్త్రీలు కనిపించకుండా పోవటానికి మరిన్ని కారణాలు సురక్షితంగా ఆడపిల్ల పుట్టినప్పటికీ సాధారణంగా ఆడపిల్లల ఆరోగ్య సంరక్షణ పట్ల, వారి పోషకాహార అవసరాల పట్ల ఉండే నిర్లక్ష్యం వల్ల కూడా భారత దేశంలో స్త్రీల మరణాల రేటు ఎక్కువగా ఉంటోందని పరిశోధకులు గుర్తిస్తున్నారు. 1990లో మగ పిల్లలతో పోలిస్తే దక్షిణాసియా, పశ్చిమ ఆసియా, ఉత్తర ఆఫ్రికా ప్రాంతాలలో ఉండవలసిన దానికన్నా 10 కోట్ల మంది మహిళలు తక్కువ వున్నారనీ, అంటే చిన్న వయసులోనే ఆడపిల్లలు ఎక్కువగా చనిపోతున్నారనీ ప్రఖ్యాత ఆర్థిక వేత్త అమర్త్యసేన్ వాదించారు. “ఈ సంఖ్య మనకు మహిళల మరణాలకు దారి తీస్తున్న అసమానత, నిర్లక్ష్యాలకు సంబంధించిన భయానకమైన కథను, చెప్పకనే చెబుతుంది”. స్త్రీలకు ఆరోగ్యం, వైద్యం, పోషకాహారంతోపాటు ఇంటి బయట ప్రయోజనకరమైన ఉపాధి అందుబాటులో ఉంటే, వారు బతికి, బాగుపడే అవకాశాలు మెరుగుపడతాయి అని ఆయన ముక్తాయించారు.

లింగ నిష్పత్తి విషమించటం వల్ల కలిగే సామాజిక దుష్ప్రభావాలు

ఇంత మాట్లాడిన తర్వాత కూడా మగవాళ్ళ సంఖ్య ఎక్కువగా వుంటే నష్టమేమిటి? అనే ప్రశ్న మీరు అడగవచ్చు. స్త్రీ-పురుష లింగ నిష్పత్తి విషమించటం వల్ల కలిగే సామాజిక ప్రభావం ఏమిటి? భారత దేశంలో స్త్రీల కంటే పురుషులు దరిదాపు 4 కోట్ల మంది ఎక్కువగా వున్నారని మనం ఆందోళన పడటం ఎందుకు? ఈ ప్రశ్నలకు సామాజిక శాస్త్ర పరిశోధకులు సమాధానాలు వెతకటానికి ప్రయత్నించి వారు ఈ కింది వివరాలను వెల్లడించారు.

1. స్త్రీ పురుష లింగనిష్పత్తి విషమించటం వల్ల సంభవించే ఒకానొక దుష్ప్రభావం ‘వివాహ సంక్షోభం’ అని సామాజిక శాస్త్రవేత్తలు, జనాభా శాస్త్రవేత్తలు పేర్కొన్నారు. రాజస్థాన్, హర్యానా వంటి రాష్ట్రాలలో స్త్రీ, పురుషుల సంఖ్యలో అసమతౌల్యం వల్ల పెళ్లి కుమార్తెల కొరత ఏర్పడి తీవ్ర వివాహ సంక్షోభానికి దారి తీసింది. పెళ్లి కాకుండా మిగిలిపోయే మగవాళ్ళు చాలా వరకు పేద, చదువు లేని, నిరుద్యోగులు, బడుగు వర్గాల వారు అయ్యే అవకాశం ఉందని వారి అంచనా.
2. స్త్రీల సంఖ్య తక్కువగా ఉంటే వారి విలువ పెరుగుతుంది కదా అని మనలో కొందరు అనుకోవచ్చు. కాని దురదృష్టవశాత్తూ

పరిస్థితి అట్లా లేదు. మగవాళ్ళ సంఖ్య పెరగటం వల్ల వచ్చిన రెండవ సమస్య సమాజంలో నేరాలు, హింస పెరగటం. కుల పంచాయతీలు, పరువు హత్యలు సాగించటం కూడా ఈ విషమించిన లింగ నిష్పత్తి కారణంగానే జరుగుతోంది. స్థానికంగా స్త్రీల కొరత ఏర్పడి వారి కోసం వివరీతమైన పోటీ ఏర్పడుతోంది. అందుకే కులాంతర, మతాంతర వివాహాలను ఏ మాత్రం సహించలేకపోతున్నారు.

3. స్త్రీల కొరత వల్ల, ఇంటిపని, పిల్లల సంరక్షణ పని వంటి సాంప్రదాయకంగా స్త్రీలు పోషించిన పాత్రలను తిరిగి బలంగా ముందుకు తెచ్చి స్త్రీలను వాటికే పరిమితం చేసే ప్రమాదం ఉందని నిపుణులు వాదిస్తున్నారు.
4. స్త్రీలపై హింస పెరగటంతో తల్లితండ్రులు ఆడ పిల్లల చదువు ఆపేసి చిన్న వయసులో పెళ్లి చేసే ప్రమాదం కూడా ఉంది.

అందుకే మనం ఆడ పిల్లలు క్షేమంగా పుట్టి, ఆరోగ్యకరమైన, సంతోషకరమైన, సంపూర్ణ జీవితాన్ని జీవించ గలిగే ప్రాథమిక హక్కును కాపాడాలి. సమతుల్యమైన స్త్రీ-పురుష లింగ నిష్పత్తి సమాజంలో స్త్రీలు, పురుషులు మంచిగా జీవించటానికి ఒక ప్రాథమిక అవసరమని మనం గుర్తించాలి.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు

1. భారత దేశంలో ఆడ పిల్లల సంఖ్య ఎందుకు తగ్గుతున్నదని మీరనుకుంటున్నారు?
2. మగశిశువుల ఎంపిక వల్ల జరిగే దుష్ప్రభావాలు ఏమిటి?
3. స్త్రీ పురుష పాత్రల గురించి పునరాలోచించినట్లయితే ఆడ భూణ హత్యలు తగ్గుతాయని మీరనుకుంటున్నారా?

Knowledge

THROUGH THE LENS OF GENDER

5.1 POINT OF VIEW

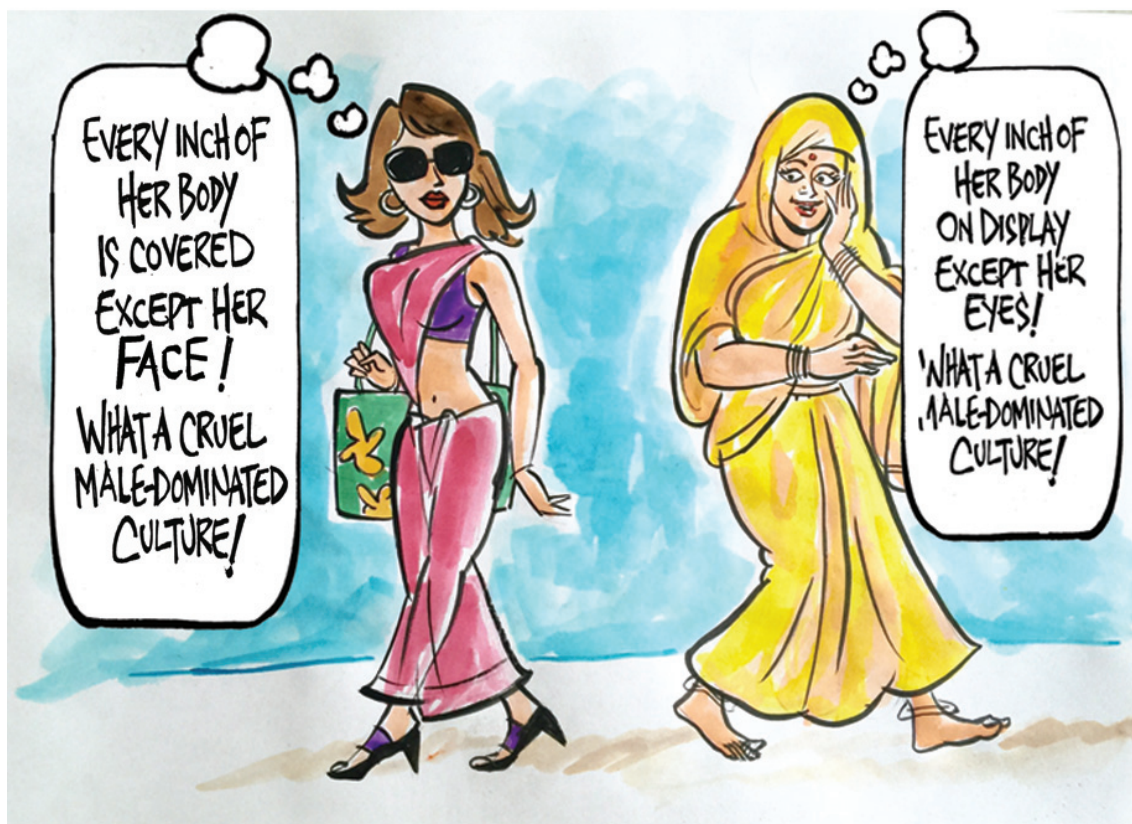
Sensitivity to questions of gender has resulted in important developments in academic disciplines, ranging from anthropology to zoology. For example, as early as the 1970s and 1980s, women scholars pointed out that the authors generally prescribed for study in the literature syllabus were men—and that too, men from elite groups. The word “elite” suggests a privileged, upper class or caste person.

Elite men represent an extremely small part of society. Literature written by such men depicted the world as they saw it—from their point of view. We should remember that “point of view” here has two meanings. It refers to the position from which a person looks and what can be seen (or cannot be seen) from that position. The second

meaning refers to that person’s interests (sometimes described as self-interests). In other words, we choose to see the world in a manner that suits us best.

Point of view and interests

Different points of view are welcome in a free society. They can make us think. They can even make us change our minds. Look at the cartoon below. A large number of people think that women who cover their faces and heads live in a male-dominated society while other women are free to dress as they please. But as you can see from this cartoon there are other points of view. If we think seriously about what the woman on the right is saying, we may actually change our minds about freedom.

Points to discuss:

1. Why does the woman on the left think the woman who covers her head lives in a male-dominated society?
2. And why does the covered-up woman think the woman in a stylish sari lives in a male-dominated society?
3. Who is right?

It soon becomes apparent to the viewer that both are right. Male domination works very subtly. The cartoonist clearly thinks that both these women dress according to the demands of men! The cartoon also shows that domination often makes a person believe they are doing things “freely” or on their own.

Women writers, women’s worlds

Gender-sensitive scholars point out that when an elite/male point of view is taken to be the truth, other points of view will appear less true or even false. This is the main reason why literary critics and syllabus-makers, who at that time were generally both elite and male, did not take women’s writing seriously. In their opinion, women writers dealt with trivial, personal and domestic matters, while men wrote about important universal issues. So they did not consider women’s writing important and often dismissed it as “subjective” or “emotional” or “badly written.”

New research shows that women writers and poets existed from the earliest years of known history. An Egyptian inscription that dates back to the 15th century BCE records the edicts of a woman ruler. Among the

earliest women poets in India were Buddhist bhikkunis (5th–6th century BCE) whose poetry is collected in the Therigatha. The poem in the box below is by Bhikkuni Mutta. She seeks freedom from being locked into the repetitive grind of kitchen work and from the domination of her “twisted” husband. And she finds what she is looking for in the liberation preached by the Buddha. **We should note here that Buddhist scholars and thinkers not only valued Bhikkuni Mutta’s poem enough to place it in a collection, but also that in doing so, they show an acceptance of her idea of freedom.**

Bhikkuni Mutta

So free!
So gloriously free,
Free from three petty things:
From mortar, from pestle,
and from my twisted lord.
Freed from rebirth and death I am.
All that has held me down
is hurled away.

Translated by Uma Chakravarthi
and Kumkum Roy.

Mutta’s poem shows that an important idea such as liberation (spiritual or political) can have very different meanings. For women (half the population of the world) liberation may mean liberation from endless, tiring and unappreciated (unpaid) kitchen work; from sexually demanding and tyrannical husbands. In fact, writings like these open up areas of human life that did not receive attention in modern scholarship. But when they chose material for the syllabus, professors of literature did not understand this—or had no interest in doing so.

Why? We can understand why women writers, their experience, their worlds, their ideas were not considered important only when we ask:

a) Who had the power to judge literature—the power to decide what was good, bad, important, and unimportant?

b) Whose worldview, values and interests, was taken as universal, worth studying, even objective?

From this we can see that it is not possible to merely “add women” to existing knowledge formations or disciplines. The exclusion of women is connected with the powers that structure and control disciplines. **However, and this is very important to note here, making disciplines aware of women and accountable to women’s interests requires fundamental changes—in ways of thinking, in education, in universities and work places, in the family and in public life.** In fact, gender studies is not a separate discipline. It is a critical perspective on all disciplines.

The account that follows is of an Urdu writer who, in the 1940s and 50s, wrote about gender issues in ways that even today we would find bold and progressive. Her work was labeled as “controversial” and she was criticized as not attending enough to the art of writing. Decades later, readers who were interested in gender issues began speaking of her as a leading writer of her time. We hope you also like Shankar Pamarthy’s drawing of her.

Ismat Chughtai (1915 – 1991)

When scholars began searching for writers sidelined in elite literary evaluation, they soon found rebellious gems like Ismat Chughtai. Chughtai wrote about topics that were considered taboo. But more disturbing than her themes was her attitude and style. She cut through social pretensions and her

stories flashed with irreverent humour. This outspoken (and therefore also controversial) style of writing made her an inspiration for the younger generation of writers, readers and intellectuals. Her witty realism makes for irresistible reading. Some of her stories, and the novel *Tehri Lakir*, have now been translated from Urdu into English as well as Telugu.

In Chughtai’s time, girls were raised to cook, sew and excel at a variety of homely skills, but Ismat preferred books—much to the irritation of her mother. Her father, however, encouraged her studies. Also, she grew up in the company of her brothers. This, she says, is the source of the openness and frankness in her nature and writing. She was the first Muslim woman in the then-undivided India to get a BA degree. Before she married the film director Shahid Latif, she told him: “I’m a troublesome woman... I have broken all the chains in my life and I would never be able to stay bound in them. To be an obedient wife is a role not suited to me.”

Among her best-known stories are: “Chouthi Ka Joda,” “Choti Apa,” “Lihaaf,” “Homemaker,” “Sacred Duty,” and “Scent of the Body.” Many of these are available on the internet—in translation and in the original Urdu. A selection has also been translated into Telugu (*Ismat Chughtai Kathalu*).

5.2 GENDER AND THE STRUCTURE OF KNOWLEDGE

Other social groups (dalits, minorities, disabled people) have also asked these questions to expose the limitations and biases of existing academic disciplines. Students of English Literature, for instance, pointed out that the writers that they studied were all white men, most of them upper class—and dead. In India until very recently an “upper” caste point of view was dominant. Some of you may have heard about the “Boosa Chaluvali.”

The Boosa Chaluvali and the rise of the Dalita Sangarsh Samithi (DSS)

This famous movement began in 1974 when Basavalingaiah, a well-educated and popular Dalit minister in the Karnataka government, said: “We should have Kannada pride, speak Kannada, strive to make it grow; but we get ideas, independent thinking and patriotic feeling by reading English.” He went on to say that Kannada literature, which at that time was dominated by the upper castes, was mostly boosa (chaff/ cattle feed). This was because it did not contain democratic values and attitudes; it did not foster real nationalism which should be based on the equality of citizens. His statements enraged professors, critics and established writers as well as students from these elite sections, who took to the streets demanding his resignation. At one point the uproar was so strong that it looked as though the government may fall. Basavalingaiah was forced to resign. **The elite represent a very small percentage of the population. But when it is supported by political, economic and cultural power, it can**

control a discipline or field of knowledge in subtle and deep-seated ways.¹

Happily there is another side to the Boosa story. The controversy led to the formation of the Dalita Sangarsh Samithi (DSS) and the flowering of Dalit Literature in Kannada in the The Dalits are Here

The dalits are coming, step aside—
hand over the reins, let them rule.
Minds burning with countless
dreams,
slogans like thunder and lightning,
in the language of earthquakes,
here comes the dalit procession,
writing [history] with their feet.

....

For the thorn bushes of caste and
religion,
they were as thorns in the side.
They became the sky that looked
down at
the seven seas that swallowed
them.

Since Rama’s time and Krishna’s
time
unto the time of the Gandhis,
They had bowed low with folded
hands.
Now they have risen in struggle
....

Under the flag of dalit India
stood the farmers and workers.
Flowers bloom in every forest,
thousands of birds take flight,
the eastern sky turned red,
morning broke for the poor.
The dalits are coming, step aside
The dalits have come, give it up!

Translated by M Madhava Prasad

¹ Read on the website <https://dissensustestimonies.files.wordpress.com/2015/02/dissensus-catalogue.pdf> for an illustrated account of the Boosa controversy that was curated in 2015 by students at the Jawaharlal Nehru University, New Delhi.

1980s. Dalit writers and intellectuals credit Basavalingappa for having lit the spark that led to the birth of a new literature. The poem “Dalits are Coming” by Siddalingaiah, who was a student living in a social welfare hostel at the time and is now a leading scholar and poet, can also be understood as a statement about dalits (and others) staking a claim in the field of knowledge. Their claim over knowledge leads onto their claim, as equals, over the nation that has hitherto been in the hands of the elite.

As many of you would know, feminist and dalit writers, as well as writers from Telangana, have similarly challenged the dominant form of Telugu literature.

Across the academy

In other parts of this Course you will learn why economics must take into account the importance of housework, child-rearing and home nursing of the sick and the aged (all work that women do for free), if it is to understand the workings of the national economy. Since political theory and law treated the family as private, until very recently, domestic violence was not officially recognized as violence. You will also learn how gender sensitivity has helped us think beyond the biological idea of two genders. Today we see that all forms of knowledge have been transformed by movements (race, class, caste, gender, sexuality, disability) that have questioned them. If you ask your teachers they will most probably be able to give you more examples of how the gender question has changed their own disciplines.

The profile that follows is of a skilled and talented performance artist, Chindu Yellamma. Read it to get a sense of what is lost when the importance of artists like these is not appreciated enough. This woman artist’s skill at performing male as well as female roles should draw our attention to the social and cultural (as against physical or biological) nature of gender identities. The photograph on the next page is of her as Narasimha avatara.

Chindu Yellamma

The Chindu Bhagotam is an ancient rural performing art (Yakshagana)². It has a unique reputation among Indian art forms. It celebrates rural life, economy and culture, all of which are crucial for the survival of the rural community. Villagers of different classes develop a love for their village because the Bhagotam gives life to the village in their imagination. When people have to live away from their village they experience a sense of loss. This sense of loss is intense in Telangana.

In our time, the village, its natural resources and surroundings are being transformed by industrialization and urbanization. People are moving away from villages to towns. The village’s cultural base is also being eroded - by the new Hindu festivals like Ganesh and Varalakshmi puja. In this context, Chindu Yakshagana is ignored and the tradition is neglected. It lies in ruins in the village today. Yet, its traces continue in modern culture.

We know that NT Rama Rao and many Telugu films familiarized people with the physical appearance of Rama, Krishna, and other gods. The eminent Chindu artiste Gaddam Sammayya says

² Yakshagana is a theater form that combines dance, music, dialogue, costume, make-up, and stage techniques in a unique style and form. Different versions of it were practiced all over South India.

that Rama Rao and the film industry were actually introduced to these figures by Chindu troupes. In fact, these gods and goddesses were first made visible as figures and images in the Chindu narratives. The Chindu community has worked hard, and over generations, to create these much-loved representations. They went into the forests, collected plants, leaves, roots, stems, and so on; they invented

the performers make an entrance, accompanied by drums, music, dance, and fill the stage vigorously dancing to the music, the audience is entranced. The world of the gods descends in their midst.

Based on a study of its visual art, dance, song, music, theme and structure, researchers have established that the Chindu form is a very ancient one.

the paints, ornaments, crowns, weapons, and musical instruments used in the performances. Adorned with make-up and ornaments, carrying appropriate weapons, they appear on the stage in the village square in costumes that sparkle like gold. When

Some speculate that the Chindu Yakshagana dates back to the Sindhu (Indus) civilization. They point out that the shells that are used as ornaments, the make-up (maipootha) of deities like Jambavanthudu and Yellamma in the Chindu performance can also be found

in the Indus valley civilization. Chindu is like a vast lake. Kuchipudi, Bharatanatyam and Veedhi Bhagavatam are rivulets that flow out of this lake. Chindu Yellamma was the beloved daughter of this oceanic art form.

Every Chindu performance begins with a ritual where the artistes pray to the leather worker's curing tank (*Madigalanda*), the blacksmith's furnace (*kammari kolimi*), the potter's kiln (*kummari aamu*), and the carpenter's plane (*vaddla badishe*). Chindu Yellamma describes this ritual in her own verse:

We should raise our hands in salute
to the beloved kammari who
gives us the knife, because
we madigas have given the
kammari
his bellow. This is why,
The kammari and the vaddlas
have made the blade and handle
of the crane-neck knife that rests
in the goddess Yellamma's hand.

Artisanal occupations survive with self-respect today partly because the Chindu artistes keep the rural tradition alive by describing the living links between these communities. The performance stresses the value of productive implements and celebrates the importance of the working castes for agriculture and for the food security of the world. The relationships between these communities are orally narrated in the "Jambavapuram" and the "Yellammakatha". It also always tells stories which represent the history and past of all the other productive communities in the village.

One actor has played protagonist (both male and female) in major compositions, dazzled the world and mesmerized audiences in this art. If we asked who this was, the name on

everyone's lips would be: Chindu Yellamma. Chindu Yellamma went deep into the hearts of viewers and roused them to dance. She stepped forth on the stage in the role of the child Krishna at the tender age of four. By eleven she was performing the female roles of Ramba, Chenchulakshmi, Savitri and Sita, as well as male roles like Vali, Kushala, Narayanamurthy and Dharmangadha.

Her father Pillella Nabisab and mother Yellamma, even as they encouraged her art, got her married to a person called Saidulu at the age of fifteen. By then Yellamma the performer was already a celebrity, and for this reason, the father Nabisab hesitated. However, when Saidulu agreed to live in Nabisab's house, the latter couldn't refuse. Yellamma, who was deeply immersed in her stage craft, gave her younger sister Ramavva in marriage to Saidulu, left him and devoted her life to her art.

She took the Chindu Yakshagana from the village square outside the bungalows of the powerful landlords to important auditoriums in Hyderabad and all the way to Delhi. The Chief Minister of Andhra Pradesh T Anjaiah praised her after a performance in Ravindra Bharati in 1980. When Indira Gandhi came to Nizamabad, she saw Yellamma perform, joined her in dance and asked if she could join her troupe! In 1986, she was sent by NTR to participate in the national folk art festival (Apna Utsav) at Delhi. At that time, the President Shankar Dayal Sharma, the Prime Minister Rajiv Gandhi and Sonia Gandhi praised and honoured her. In 1999, she was awarded the Kala Ratna by the state government. In 2004, she won the Rajiv merit award. The famous dancer Nataraja Ramakrishna, who revived the tenth century art form Perini

Sivatandavam, said about her when she died:

When I think of Yellamma, my grief knows no bounds. The spirit of her performance (abhinaya) appears before my eyes as I speak. When we first met at Armour, she performed, along with her troupe, two stories—Sarangadhara, and Chenchulakshmi. Her performance as Chitrangi in Sarangadhara was wonderful. Just as I thought to myself, “It is getting dark I have to get home,” she said, “Ramakrishna garu, two minutes” went backstage and returned in the form of Narasimhaswamy. Her performance as Narasimhaswamy, in the love scene after his marriage to Chenchulakshmi, where he gives her betel leaves

(*tamalapaku*) mesmerized me. I have never seen any other actor play both masculine and feminine roles in quick succession with such expertise.

The sad thing is that, even as she performed the roles of Rama and Krishna, she could not escape the poverty that shadows untouchability. In spite of her fame, she was ignored till the end. She tells of her distress as follows:

It has even become difficult for me to live. How can the Chindu art survive? Give me two bighas of land. It doesn't matter even if you don't give me ten thousand rupees, awards, rewards. This will be a life support for me.

She died of starvation on November 9th 2005 in her small, dilapidated hut.

5.3 FURTHER READING: UNACKNOWLEDGED WOMEN ARTISTS OF TELANGANA

The profiles that follow, of Mahlaqa Bai and Sarojini Naidu, are of women artists from the Telangana region. Mahlaqa Bai was a poet, a dancer, a patron of the arts, and a woman involved in public life in 18th century Hyderabad. The land on which Osmania University, EFL University and the national research laboratories in the vicinity were built was gifted by her. Yet few of you would have heard of her, let alone read her poems. Sarojini Naidu is known as the nightingale of India and as a nationalist and a Gandhian. But her closeness to the Nizam of Hyderabad and her love for Hyderabad's culture and its people is rarely spoken of.

Mahlaqa Bai Chanda [Sherin B S]

Feminist scholarship takes special care to understand the varied histories and specific cultural contexts in which people live and work. It points out that we require a re-interpretation and re-signification of role and status, especially of women, from different vantage points to appreciate the significance of such voices, and their choices, from the past. Mahlaqa Bai, born Chand Bibi, was one such famous poet, composer and singer who lived in Hyderabad. She hailed from a period when tawaifs received patronage in various courts and were artists, thinkers and often, also respected patrons of art. You may not have heard about her, but she is one example of how women have engaged with patriarchal power and established themselves as writers, artists and thinkers.

The heritage activist Sajjad Shahid writes that Raj Kanwar, Chand Bibi's mother, migrated to Hyderabad in the

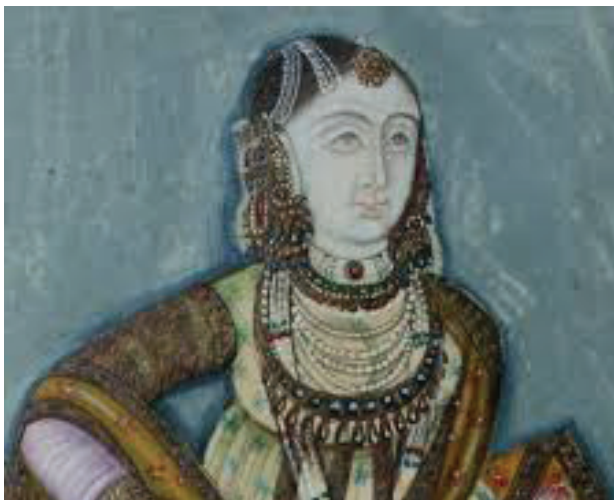
the 18th century. Chand Bibi was an accomplished person who soon exceeded the traditional role of a court performer to engage in state affairs and politics, write ghazals, patronize art and commission monuments, shrines and public utility buildings. She kept

company with notable intellectuals of the time. She was also influential in the court of the second and third Nizams of Hyderabad. Mahlaqa (face of the moon) is the title offered to her by the Nizam himself. She was the only woman to be given public recognition by the Hyderabad State and to participate in mushairas during her time. In addition, she was made a member of the omarah, the highest

nobility. We also know that Mahlaqa was frequently consulted by the rulers of the state on policy matters. Records say that her negotiating powers were also utilized during diplomatic negotiations with the Marathas.

Various narratives are available about her intellectual prowess, her enchanting voice, and her beauty and dancing. She was noted for her skills in composition, her command over several languages and her diction. In *Women Writing in India*, Susie Tharu and K. Lalita refer to Sameena Shaukat, who considers Mahlaqa the first woman to write poems in Urdu. Other sources cite her as the first woman to author a diwan, a complete collection of ghazals. The *Diwan-e Chanda* is a manuscript collection of 125 ghazals, compiled and calligraphed by her in 1798 and now preserved in the British Museum. The collection was published after her death in 1824 as *Gulzar-e-Mahlaqa*, and comprises 39 ghazals, each with 5 couplets. Some moving and beautifully composed letters (which give us an insight into her complex personality) addressed to her mother, her lover, and to the Sufi saint Moula Ali, whom she revered, have been reproduced by Bilkeez Latif in her book *Forgotten*.

We know Mahlaqa possessed one of the finest libraries of her time. The collection contained manuscripts and books on poetry, arts and science. Her home was a reputed gathering place of intellectuals, priests, poets, writers, and musicians from all over India. She sponsored and supervised the publication of *Mahnaama*, a historical book about the revival of the Hyderabad State. It is also said that she was instrumental, like many other writers of the time, in the transformation of Dakhani to the Persianized version of Urdu. Philologists find Dakhani as influential in the development of Urdu as the dialects from north India.

Osmania University's sprawling present-day campus is set up on garden land gifted by Mahlaqa. It includes her bauli, or well, now part of the EFL University, where she received visitors and held poetry recitals. On her death in 1824, a large portion of Mahlaqa's wealth was given away to homeless women. At the foot of the huge rock on which the dargah of the sufi saint Moula Ali is located, she developed a walled compound where she frequently held mushairas and in 1792, built a tomb for her mother. Mahlaqa was buried next to her mother. Her former residence in Nampally, Hyderabad was converted into a government-aided degree college for women.

Sarojini Naidu — The “mulki” nightingale

[Sajjad Shahid]

Some figures are not forgotten; the problem is that they are “half-remembered”. Sarojini Naidu (“Nightingale of India”) is known as a poet and a charismatic nationalist leader. She married outside her caste—the ceremony was conducted by Veereshlingam Pantulu—met Gandhi in 1914 and worked with him for over thirty

years. She was the first Indian woman to be President of the Indian National Congress (in 1925, succeeding Gandhi who was president before her), a founder of the All India Women's Congress (AIWC). She was also an activist for women's suffrage (right to vote) and a Gandhian, who, in 1930 took over leadership of the Salt Satyagraha after the arrest of Gandhi and Abbas Tyabji. Though she supported the Khadi movement, unlike the others who did so, she never wore white. Little is remembered about Sarojini's long connections with Hyderabad and her love for this region. What follows is from Sajjad Shahid's biography (slightly adapted). Note his title, which is an argument with mainstream history.

A child prodigy, Sarojini Naidu showed exceptional talent in creative writing at an early age. In 1890, at the age of eleven, she wrote a poem instead of solving an assigned problem in Algebra. In 1891 she passed the Matriculation with a first class—a feat which made her famous. On being presented with a published copy of “Meher Muneer,”

written when she was thirteen, the Nizam, Mir Mahbub Ali Khan, was so impressed that he sent word to her father, Aghorenath Chattopadhyaya the founder of the Nizam College, inquiring what his daughter would like as a Royal Gift.

The outcome was a Hyderabad Government foreign study scholarship worth £300 a year with “first class passage” granted “in appreciation of her leading talent and as a kind of encouragement to literary education of women of His Highness's Dominions.” Sarojini was 16 years old when this happened.

Sarojini Naidu was in her element at Hyderabad and most of her early poetry comes from this period when she blossomed into the premier English poet of the city. Her first volume of poetry, *Golden Threshold* appeared in 1905. The publication of her second collection of verse, *Bird of Time*, coincided with the death of Mahbub Ali Pasha, the “Beloved” Nizam of Hyderabad, in 1911. The event left Sarojini traumatized like so many others in the State. Writing to her publisher in London, explaining her inability to finish the final draft on time, she laments that with the loss of Mahbub, “Hyderabad will never be quite the same. The one man whose personality made it the most poetic and sumptuous of fairy tale cities is no

more.” Sarojini justifies her emotions by conceding that “You will say I write foolishly. Maybe. But I write nothing but the truth and I am not writing only of my personal feelings, but as one of the millions whose sorrow is too deep for coherent words. You in Europe, what do you know of love for a sovereign as we know it, we Easterners? And I believe today to all of us the most precious thing in the world, dearer than father or mother, husband or children is the tomb, in the mosque-garden, covered with countless garlands: a place of pilgrimage—yes, even for me. How am I different from my people? I am essentially one of them.”

Sarojini maintained strong ties with the people of Hyderabad. She was held in high esteem by even those who did not agree with her political views. Nawab Bahadur Yar Jung, the founder of the Majlis-e-Ittehadul Muslimeen, a pro-Hyderabad State political party

of the time, shared a special relationship with her and she in turn always treated him like a son. An amusing incident that epitomizes Sarojini’s bond with Hyderabad took place in 1938. When discussing the arrangements for the First Industrial Exhibition (Numaish Masnuat-e Mulki) with the officer-in-charge, Nizam Osman Ali Khan stressed the need to highlight “mulki” (indigenous) products. Sarojini, who happened to be present there, reminded him that she too was a “mulki” product!

It is said that Sarojini wept when Hyderabad was merged with the Indian Union in 1948 after the Police Action. On being chastised by Nehru, who reminded her that as an Indian she should be rejoicing, Sarojini is reported to have remarked that as an Indian she was happy that Hyderabad was now part of India, but as a Hyderabadi she had every right to mourn the loss of her beloved State.

జండర్ దృష్టి కోణం నుండి జ్ఞాన రంగాల పరిశీలన

5.1 దృష్టి కోణం

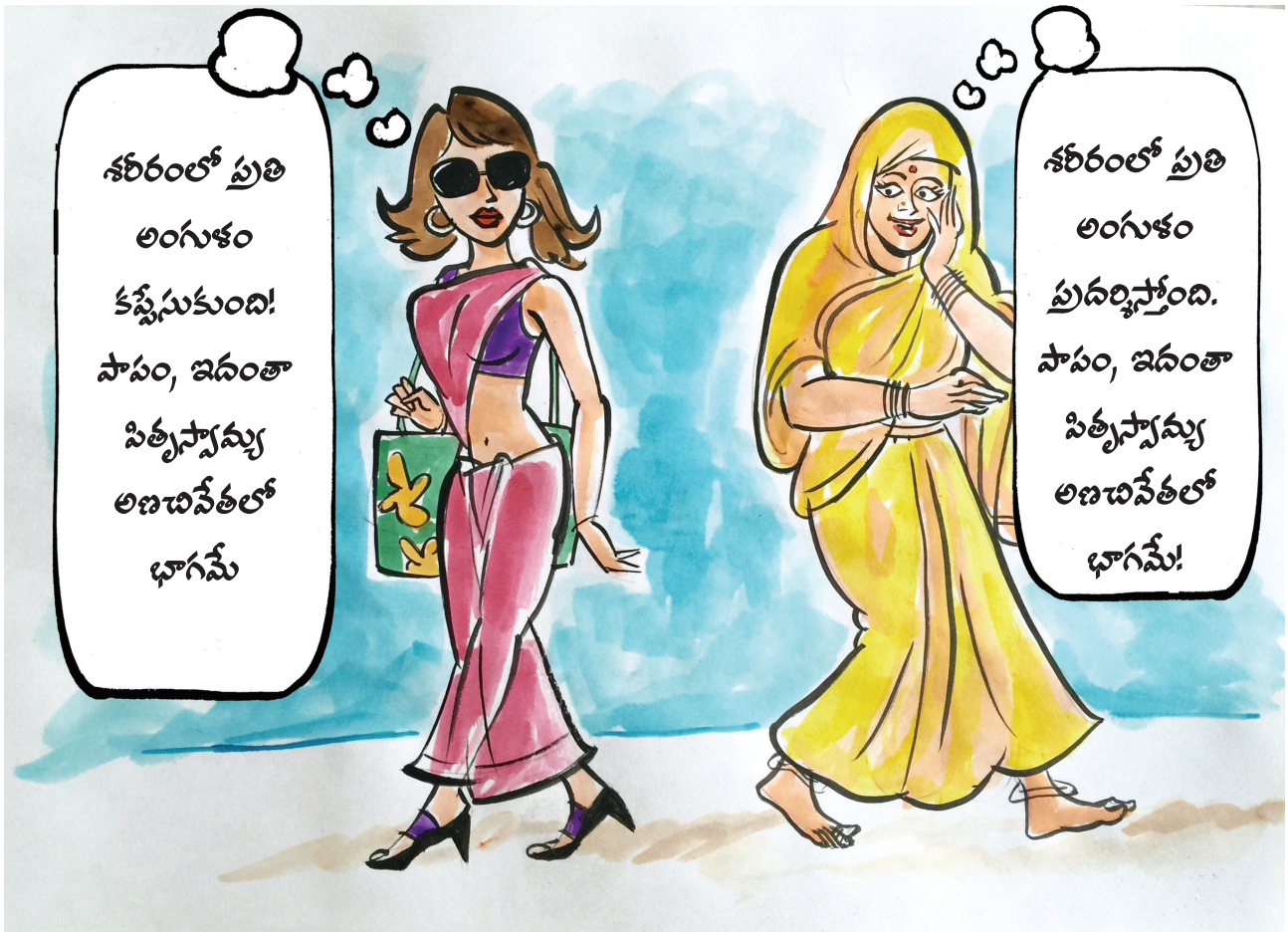
జండర్ సంబంధాల పట్ల సమాజంలో కలిగిన చైతన్యం మానవ పరిణామ శాస్త్రం నుంచి జీవశాస్త్రం వరకూ విభిన్న జ్ఞాన రంగాలలో ప్రముఖమైన మార్పులకి దారి తీసింది. ఉదాహరణకి, సాహిత్య పాఠ్యాంశాల్లో మనకు సాధారణంగా కనిపించే రచయితలు అందరూ మగవారేననీ, వారు కూడా కులీన శిష్ట వర్గాలకు చెందిన మగవాళ్ళే అని మనకు 1970, 80లలో మహిళా మేధావులు ఎత్తి చూపారు. కులీన వర్గమంటే సమాజంలో ఉన్నత వర్గాలకు, అగ్రవర్గాలకు చెందిన వారు.

కులీన వర్గ పురుషులు సమాజంలో అతి చిన్న భాగానికి మాత్రమే ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారు. వాళ్ళు సృష్టించిన సాహిత్యం కూడా ఆ అతి చిన్న భాగాన్ని తాము అర్థం చేసుకున్న రీతిలో వర్ణిస్తుంది. అదే వారి దృష్టి కోణం. “దృష్టి కోణం” అంటే ఇక్కడ రెండు రకాల అర్థాలున్నాయని మనం గుర్తుంచుకోవాలి. మొదటి అర్థంలో ఒక పరిమిత స్థానం నుంచి వ్యక్తి గమనించేది, చూడగలిగేది.

రెండవ అర్థంలో దృష్టికోణం అంటే ఆ వ్యక్తి ప్రయోజనాలకు (కొన్నిసార్లు వీటినే స్వప్రయోజనాలు అని అంటాము) సంబంధించింది. మరో విధంగా చెప్పాలంటే మనం ప్రపంచాన్ని చూసే వద్దతిని మన ప్రయోజనాలకి అనుగుణంగానే ఎంచుకుంటాము.

దృష్టి కోణం, ప్రయోజనాలు

ఒక స్వేచ్ఛాయుత సమాజంలో విభిన్న దృష్టి కోణాలుండటం మనందరం ఆహ్వానించాలి. అవి మనని ఆలోచింప చేస్తాయి. మన ఆలోచనల్ని మార్చుకోవటానికి తోడ్పడతాయి. ఈ కింది కార్టూనును గమనించండి. తలమీద కొంగుకప్పుకునే స్త్రీలందరూ పురుషాధిక్య సమాజంలో జీవిస్తుంటారనీ, ఇతర స్త్రీలు తమకు నచ్చిన దుస్తులు వేసుకునే స్వేచ్ఛను కలిగి ఉంటారని భావిస్తాము. కాని, ఈ కింది కార్టూనును గమనిస్తే మనకు ఇతర దృష్టికోణాలు కూడా కనిపిస్తాయి. కుడిచేతి వైపు ఉన్న స్త్రీ చెప్తున్న దాన్ని గురించి శ్రద్ధగా ఆలోచిస్తే మన ఆలోచన కూడా మారవచ్చు.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు:

● ఉల్లిపార చీరలో ఉన్న స్త్రీ తల నిండా కొంగు కప్పుకున్న స్త్రీని చూసి, ఆమె పురుషాధిక్య సమాజంలో ఉన్నదని ఎందుకనుకుంటోంది?

● తల నిండా కొంగు కప్పుకున్న స్త్రీ ఉల్లిపార చీరలో ఉన్న ఆమెను చూసి అదే పురుషాధిక్య సమాజంలో ఉన్న వ్యక్తిగా ఎందుకు చూస్తోంది?

ఇందులో ఎవరి ఆలోచన సరైనది? నిజానికి ఇద్దరి ఆలోచనా సరైనదే. పురుషాధిక్యత కంటికి కనిపించకుండా చాలా సూక్ష్మంగా పనిచేస్తుంది. కార్టూనిస్ట్ దృష్టిలో ఇద్దరు స్త్రీలు కూడా మగవాళ్ళకి నచ్చే దుస్తులే వేసుకున్నారు. చాలాసార్లు, ఆధిక్యతకి లొంగిన వ్యక్తులు, తాము “స్వచ్ఛందంగా” జీవిస్తున్నామని, తమంతట తామే స్వతంత్రంగా నిర్ణయాలు తీసుకుంటామనే నమ్మకాన్ని కలిగి ఉంటారని ఈ కార్టూను మనకు అర్థం చేయిస్తుంది.

రచయిత్రులు, స్త్రీల ప్రపంచాలు

‘వాస్తవం’ అనే మోదా కులీన పురుష దృష్టి కోణానికి మాత్రమే ఆపాదిస్తే, దానివల్ల ఇతర దృష్టికోణాలు తక్కువ వాస్తవాలుగానో, అవాస్తవాలుగానో కనిపించటం ఖాయమని జెండర్ అసమానతలపై పని చేసే మేధావులు వ్యాఖ్యానించారు. ఇదే సాహిత్య విమర్శకులు, పాఠ్యాంశాల నిర్ణేతలు స్త్రీల రచనల్ని పట్టించుకోక పోవటానికి వెనుక ఉన్న ప్రధాన కారణం. రచయిత్రులు రాసినదంతా వ్యక్తిగతమైన, పనికిరాని, కుటుంబ వ్యవహారాలకు సంబంధించిన విషయాల గురించయితే, రచయిత్రులు ముఖ్యమైన విశ్వజనీన విషయాలను ఎంచుకొని రచనలు చేస్తారని వాళ్ళ అభిప్రాయం. అందుకే, రచయిత్రుల రచనల్ని ఏ ప్రాముఖ్యతా లేని వాటిగా లెక్కగట్టి వాటిని ‘స్వీయాత్మకం’, (సబ్జెక్టివ్), లేదా ‘భావాత్మకం’ (ఇమోషనల్), లేదా ‘చెత్త రచనలు’గా కొట్టిపడేయడం జరిగింది.

మానవ చరిత్ర మొదలైన నాటి నుంచీ కవయిత్రులూ, రచయిత్రులూ మనకున్నారని కొత్త పరిశోధనలు ఎత్తి చూపుతున్నాయి. ఈజిప్టుకు చెందిన రాణి క్రీస్తు పూర్వం 15వ శతాబ్దం నాటికే శాసనాలు చేసినట్లు మనకు లిఖిత ఆధారాలున్నాయి. మన దేశంలోని మొట్టమొదటి కవయిత్రుల్లో 5-6 శతాబ్దపు బౌద్ధ భిక్షుణిలు కూడా ఉన్నారు. వారి కవితలు ‘థేరీ గాథ’ అనే బౌద్ధ కావ్య సంకలనంలో పొందుపరచబడ్డాయి. పక్కన ఉన్న కవిత ‘మట్ట’ అనే పేరుగల బిక్షుణిది. ‘వక్రబుద్ధి’ ఉన్న భర్త నుంచీ, వంటింటి చాకిరీ నుంచీ విముక్తి కోసం ఆమె ప్రయత్నిస్తుంది. బుద్ధుడి బోధనలలో ఆమె విముక్తి మార్గాన్ని కనుగొంటుంది. బౌద్ధ పండితులు, మేధావులు ‘మట్ట’ కవితలో ఆమె వ్యక్తపరిచిన

స్వేచ్ఛా భావనకి విలువనిచ్చి తమ సంకలనంలో స్థానం కల్పించారు. తద్వారా ఆ స్వేచ్ఛా భావన ముఖ్యమైనదని ఒప్పుకున్నారు.

భిక్కుని మట్ట

ఎంత స్వేచ్ఛ!

ఎంత దివ్యమైన స్వేచ్ఛ

రోలూ, రోకలీ

వంకర బుద్ధి పతిదేవుడు...

పనికిమాలిన ఈ మూడింటినుంచీ స్వేచ్ఛ

పునర్జన్మనుంచీ, చావు నుంచీ స్వేచ్ఛ

నన్ను అదిమిపెట్టినవన్నీ...

విసిరి అవతల పారేశాను

ఈ కవిత మనందరం అవసరమనుకునే ‘విముక్తి’ అనే భావనకు (అది ఆధ్యాత్మికం కావచ్చు, లేదా రాజకీయం కావచ్చు) విభిన్న అర్థాలుండవచ్చని వెల్లడిస్తుంది. ప్రపంచ జనాభాలో సగమున్న స్త్రీలకు స్వేచ్ఛ అంటే - విలువలేని, ఎవరి మెప్పు పొందని, అంతులేని, వంటింటి చాకిరీ నుండి విముక్తి. శారీరక సంబంధాల్ని క్రూరంగా నియంత్రించే భర్తల నుండి పొందే విముక్తి. ఇటువంటి రచనలే ఆధునిక అధ్యయనాల్లో ఇప్పటి వరకూ చోటు చేసుకోని మానవ జీవిత అంశాలను విప్పి చూపాయి. కానీ ఈ విషయం పాఠ్యాంశాల్ని ఎంచుకునే వారికి, సాహితీవేత్తలకు ఇప్పటి వరకూ బోధపడలేదు. వారు కనీసం దీన్ని అర్థం చేసుకోవాలనే ఆసక్తి కూడా చూపలేదు. ఎందుకని? రచయిత్రులు, వారి అనుభవం, వారి ప్రపంచాలు, వారి ఆలోచనలకు ఎటువంటి ప్రాముఖ్యతా లభించక పోవటానికి కారణాలు వెతకాలంటే ఈ కింది ప్రశ్నల్ని మనం పేసుకోవల్సి వస్తుంది:

అ) సాహిత్యంలో మంచి, చెడూ; ఏది ప్రధానం, ఏది అప్రధానం అని నిర్ణయించే అధికారం ఎవరికి ఉంటుంది?

ఆ) ఎవరి దృక్పథాన్ని విశ్వజనీనం, ప్రాపంచికం, అధ్యయన యోగ్యమైనదని భావిస్తారు?

దీన్నుండి మనం ప్రస్తుతం ఉన్న జ్ఞాన రంగాలని ఏ మాత్రం మార్చకుండా, కేవలం స్త్రీలను వాటికి జోడించటం సరియైన పరిష్కారం కాదు అని అర్థం చేసుకోవచ్చు. జ్ఞాన రంగాలలో స్త్రీలను, వారి అనుభవాలను కూడా పరిగణలోకి తీసుకోవాలంటే వాటి స్వరూప స్వభావాలను మూలాల దగ్గర నుంచి మార్చాలి. మన సాధారణ ఆలోచనలో, దృక్పథంలో, విద్యారంగంలో, విశ్వవిద్యాలయాలలో, కార్యాలయాలలో, కుటుంబ వ్యవస్థలో, పని ప్రదేశాల్లో, ఇంకా ప్రజా జీవితంలో ఎన్నో మౌలికమైన మార్పులు రావాలి. అందుకే జండర్ స్టడీస్ అన్నది ఒక ప్రత్యేక జ్ఞాన రంగం కాదు. అది ప్రస్తుతం ఉన్న అన్ని జ్ఞాన రంగాలని విమర్శనాత్మక దృష్టితో పరిశీలించే ఒక దృక్పథం.

1940-50లలో కొన్ని విప్లవాత్మక రచనలు చేసిన ఉర్దూ రచయిత్రి ఇస్మత్ చుగ్తాయ్ ఈ కింద మీకు పరిచయం కాబోతున్నారు. ఆమె ఆ కాలంలో జండర్ సంబంధాల గురించి చేసిన రచనలు, నేటికీ ఎంతో సాహసవంతమైనవి, అభ్యుదయమైనవిగా గుర్తింపు కలిగి ఉన్నాయి. ఆమె రచనలు ఎన్నో వివాదాస్పదమయ్యాయి. వాటిలో శిల్పం లోపించిందని పలువురు విమర్శ కూడా చేసారు. అయితే చాలా కాలం తర్వాత జండర్ విషయం గురించి పని చేసే వారికి, ముఖ్యంగా స్త్రీవాదులకి ఆమె ఒక అభ్యుదయ రచయిత్రిగా, స్త్రీవాద రచయిత్రిగా స్ఫూర్తిదాయకం అయ్యారు. సామర్తి శంకర్ గీసిన ఇస్మత్ చుగ్తాయ్ బొమ్మ మీకు నచ్చుతుందని ఆశిస్తున్నాము.

ఇస్మత్ చుగ్తాయ్ (1915-1991)

ప్రధాన ప్రవంతి శిష్ట సాహితీ విమర్శకుల ఆమోదానికి నోచుకోని మంచి రచయితలు, రచయిత్రుల కోసం జరిగిన గాలింపులో ఇస్మత్ చుగ్తాయ్ వంటి ధిక్కార స్వరాలు ఎన్నో వెలుగులోకి వచ్చాయి. స్త్రీవాదం వంటి ఒక కొత్త దృష్టికోణం ఆమె రచనల విలువని గుర్తించటానికి అవసరమయింది. ఆమె ఎంచుకున్న కథా వస్తువులు అప్పటి వరకు ఎవరూ కూడా స్పృశించనివి, చాలా వరకు సాహిత్యంలో నిషిద్ధమైనవి. అయితే ఆమె తిరుగుబాటు ధోరణి మనకు కథా వస్తువు ఎంపికలోనే కాకుండా, ఆమె రచనా శైలిలో, వ్యక్తిత్వంలో కూడా స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. హాస్యం, పదునైన వ్యంగ్య ధోరణితో సమాజంలోని ఎన్నో మూస పద్ధతులని, బూజు పట్టిన ఆలోచనలని ఆమె తన రచనల్లో ఎండగట్టింది. వివాదాలకి భయపడకుండా, నిక్కచ్చిగా, నిష్కర్షగా మాట్లాడగలిగే ఆమె వ్యక్తిత్వం, రచన రెండూ కూడా ఎంతో మంది యువ రచయితలకి, పాఠకులకి, మేధావులకి ఆదర్శప్రాయం అయ్యాయి. వ్యంగ్యం, వాస్తవికత రెండూ రంగరించిన ఆమె రచనాశైలి పాఠకులని మంత్ర ముగ్ధులని చేస్తుంది. ఆమె కథలు, 'టేడి లకీర్' అనే నవల ఉర్దూ నుండి ఇంగ్లీషులోకి, తెలుగులోకి కూడా అనువాదం అయ్యాయి. పి.సత్యవతి చుగ్తాయ్ కథలను తెలుగులోకి అనువాదం చేశారు.

చుగ్తాయ్ చిన్న తనంలో అమ్మాయిలందరూ వంట - వార్పు, కుట్లు - అల్లికలు, అన్ని ఇంటి పనులలో శిక్షణ పొంది, ఆదర్శ గృహిణులుగా అయ్యే సామర్థ్యం కలిగి ఉండాలి అని సమాజం

బలంగా నమ్మేది. కానీ, ఇస్మత్కి ఈ పనులేవి నచ్చేవి కాదు. ఆమెకి నచ్చింది ఒకటే - పుస్తకాలు చదవటం. ఆమె తల్లికి ఈ ధోరణి అస్సలు ఇష్టం ఉండేది కాదు, కానీ తండ్రి ప్రోత్సాహంతో ఆమె చదువులో రాణించింది. పైగా అన్నదమ్ముల సావాసంతో పెరగటం వల్ల ఆమెకు జీవితంలోనూ, రచనల్లోనూ రెండింటిలో నిర్మోహమాటంగా, సూటిగా అభిప్రాయాలను వ్యక్తపరచటం అలవాటు అయ్యింది. స్వాతంత్ర్యానికి ముందు భారతదేశంలో బి.ఎ పట్టా పుచ్చుకున్న తొలి ముస్లిమ్ మహిళ చుగ్తాయ్. షాహిద్ లతీఫ్ అనే చిత్ర దర్శకుడిని ప్రేమ వివాహం చేసుకునే ముందు, ఈ విధంగా ముక్కుసూటిగా హెచ్చరించానని ఆమె అంటుంది. "నేను చాలా మొండిదాన్ని, పేచీకోరుని, నేను నా జీవితంలో ఎన్నో సంకెళ్ళని తెంచుకుంటూ ముందుకి సాగుతున్నాను... నాకు ఎటువంటి బంధనాలు అస్సలు పడవు. ఒక అణుకువగా ఉండే ఆదర్శ భార్యమణిగా నేను ఉండలేను".

ఆమె కథలలో బాగా పేరు పొందినవి 'చాతీ కా జోడా', 'చోటీ ఆపా', 'లిహాఫ్', మరియు 'ఫుర్ వాలి'. ఈ కథలు చాలా వరకు నేడు ఉర్దూలో మరియు ఇంగ్లీషు అనువాదంలో ఇంబర్నెబల్ లభిస్తున్నాయి.

5.2 జండర్, జ్ఞాన రంగాల స్వరూప స్వభావాలు

ఇతర సాంఘిక సమూహాలు (దళితులు, మైనారిటీలు, విభిన్న వైకల్యాలతో ఉన్న వ్యక్తులు) కూడా పైన చర్చించిన లాంటి ప్రశ్నలను లేవనెత్తి, జ్ఞాన రంగాలలోని పరిమితుల్ని, పక్షపాత ధోరణుల్ని ఎండగట్టాయి. ఉదాహరణకి ఇంగ్లీషు సాహిత్య అధ్యయనం అంతా తెల్లవాళ్ళు, ఉన్నత వర్గాల వాళ్ళు, అందులోనూ చాలా వరకూ ముందు తరాల వాళ్ళ గురించేనని ఆయా పరిశోధకులు, అధ్యయనకారులు ఎత్తిచూపారు. మన దేశంలో కూడా ఈ మధ్య కాలం వరకూ 'అగ్ర' కుల దృష్టి కోణమే రాజ్యమేలింది. “బూసా చాలువలి” గురించి మీలో కొంత మంది వినే ఉంటారు. భాష సాహిత్య రంగాలలో అగ్రకుల ఆధిపత్యం ఎలా ఉంటుందో ఈ బూసా వివాదం గురించి చదివి తెలుసుకుందాం.

“బూసా చాలువలి”, దళిత సంఘర్ష సమితి ఆవిర్భావం

మనం “కన్నడ గౌరవం కలిగుండాలి, కన్నడ భాషే మాట్లాడాలి, కన్నడ భాషను అభివృద్ధి చేయాలి కానీ, ఇంగ్లీషు చదవటం ద్వారా మాత్రమే స్వతంత్ర ఆలోచనల్ని, జాతీయ భావాల్ని నేర్చుకోగలం” అని 1974లో కర్నాటక ప్రభుత్వంలోని ఒక విద్యావంతుడైన దళిత మంత్రి బసవలింగయ్య వ్యాఖ్యానించినపుడు, ఈ ప్రఖ్యాత ఉద్యమం మొదలయింది. “అగ్రకులాధిపత్యంతో జరిగే కన్నడ సాహిత్య సృష్టి, పశువుల మేతతో (“బూస” అంటే తవుడు) సమానం” అన్న బసవలింగయ్య వ్యాఖ్యానం విద్యావేత్తలు, విమర్శకులు, పేరుపొందిన రచయితలు, కులీన వర్గ విద్యార్థులందరికీ ఆగ్రహం కలిగించింది. ఆ విద్యార్థులు ఆయన రాజీనామాను కోరుతూ వీధులకెక్కారు. వారి గర్జనతో ప్రభుత్వం కూలిపోయే పరిస్థితి ఏర్పడింది. బసవలింగయ్యకు కూడా రాజీనామా చేయక తప్పలేదు. జనాభా సంఖ్యలో కులీన వర్గాల శాతం అతి తక్కువే అయినా, రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక అధికారం, మద్దతుల మూలంగా వారు అపారమైన శక్తిని కలిగి ఉంటారు. ఆ శక్తి ఒక జ్ఞాన రంగాన్ని లేదా అధ్యయన మార్గాన్ని సూక్ష్మంగానూ, బలంగానూ నియంత్రించగలదు.¹

బూసా వివాదానికి మరో సానుకూల కోణం కూడా ఉంది. ఈ వివాదం దళిత సంఘర్ష సమితి(DSS) నిర్మాణానికి దారితీసి, 1980లలో కన్నడ దళిత సాహిత్యం వికసించడానికి నాంది పలికింది. దళిత రచయితలు, మేధావులు, నూతన సాహిత్య సృష్టికి అగ్ని కణంగా బసవ లింగయ్య వ్యాఖ్యానాన్ని పరిగణిస్తారు. బూసా వివాద సమయంలో సాంఘిక సంక్షేమ హాస్టలు విద్యార్థిగా ఉండి, ఇప్పుడు పేరు పొందిన దళిత కవి, మేధావి అయిన సిద్ధలింగయ్య రాసిన “దళితులొస్తున్నారు” కవితని మనం ఇప్పుడు

చదువుదాం. దళితులని (ఇతరులతో సహా) జ్ఞాన ప్రపంచంలో తమదైన స్థానంలో నిలబెట్టిన వ్యాఖ్యానంగా ఈ కవితని అర్థం చేసుకోవచ్చు.

దళితులొస్తున్నారు...

దళితులొస్తున్నారు తోవనివ్వండి
పగ్గాలందించండి, పాలించనివ్వండి
లెక్కలేనన్ని కలలతో, మండే మనసులతో
ఉరుముల, మెరుపు నినాదాలతో,
భూకంపనల భాషతో
వస్తున్న దళిత ప్రవాహం
తమ అడుగులతో చరిత్ర లిఖిస్తూ...

కులం, మతం ముళ్ళపాదల్లో
ముచ్చై మూలన ఒదిగిన వాళ్ళు
తమను మింగిన సప్తసముద్రాలను
నేడు ఆకాశమై పరిహసిస్తున్నారు
రామ, కృష్ణుల కాలం నుండి
గాంధీ యుగం వరకు
వంగి వంగి, దండాలు పెట్టినవాళ్ళు
నేడు, పోరాటానికై నడుం బిగించారు
దళిత భారత పతాకం నీడన
నేడు కర్షకులై, కార్మికులై నిలిచారు

ప్రతి అడవిలో పూలు వికసించినాయి
లక్షల పక్షులు ఎగిరి పోతాయి
తూర్పు దిక్కు ఆకాశం ఎర్ర బారింది
పేదల పొద్దు పొడిచింది
దళితులొస్తున్నారు తోవనివ్వండి
దళితులొచ్చేసారు, ఇక విడిచిపెట్టండి!
ఇంగ్లీషు నుండి అనువాదం : కె.లలిత, జి.సురేష్

స్త్రీవాదులు, దళిత రచయిత్రులు, తెలంగాణా రచయిత్రులు కూడా తెలుగు సాహిత్యంలోని ఆధిపత్య ధోరణులను ఇదే విధంగా సవాలు చేశారనే విషయం మీలో చాలా మందికి తెలిసినదే!

1. <http://dissensustestimoules.files.wordpress.com/2015/dissensacataloguepdf>. ఈ వెబ్సైట్లో 2015లో జవహర్లాల్ నెహ్రూ విశ్వవిద్యాలయం విద్యార్థులు. బూసా వివాదంపై రూపొందించిన నివేదికను చదవచ్చు.

ఇతర అధ్యయన రంగాల్లో జండర్

ఈ కోర్సులోని మిగతా పాఠ్యాంశాలలో ఇతర అధ్యయన రంగాల్లో జండర్ సంబంధాల ప్రాముఖ్యతను గురించి తెలుసుకుంటాం. జాతీయ ఆర్థిక విధానాన్ని అర్థం చేసుకోవాలంటే ఇంటి పని, పిల్లల పెంపకం, వృద్ధుల, రోగుల సంరక్షణ, జీతం బత్రైం లేకుండా స్త్రీలందరూ చేసే చాకిరీ వంటి పనికన్న ప్రాముఖ్యతను ఆర్థిక శాస్త్రం లెక్కలోకి ఎందుకు తీసుకోవాలో మీరు నేర్చుకుంటారు. రాజకీయ సిద్ధాంతాలు, చట్టం కుటుంబాన్ని ఒక వ్యక్తిగత వ్యవహారంగా లెక్కగట్టటం వల్ల ఈ మధ్య కాలం వరకు కుటుంబ హింసను అధికారికంగా “హింస”గా పరిగణించలేదు. జెండర్ చైతన్యం మనకి జీవశాస్త్ర పరంగా స్త్రీలు, పురుషులు అనే రెండు లింగాలు మాత్రమే ఉంటాయనే ఆలోచన నుంచి ముందుకు పోవడానికి సహాయపడింది. విభిన్న ఉద్యమాలు (జాతి, వర్గం, కులం, జెండర్, మతం, సెక్సువాలిటీ, అంగవైకల్యం) లేవదీసిన ప్రశ్నలు, సవాళ్ళ మూలంగా సమస్త జ్ఞాన రంగాల రూపాలు సమూలంగా మారిపోవడం మనం గమనించచ్చు. ‘జండర్ సమస్య’ వారి వారి అధ్యయన, జ్ఞాన రంగాలని ఏ విధంగా మార్చేసిందో మీ అధ్యాపకుల్ని అడిగితే బహుశ ఉదాహరణలతో మీకు వివరించగలుగుతారు.

మీరు అత్యంత ప్రావీణ్యత, నిపుణత కలిగిన కళాకారిణి చిందు ఎల్లమ్మ గురించి తెలుసుకోబోతున్నారు. ఇటువంటి కళాకారిణులను సరిగ్గా గుర్తించకపోవటం వల్ల ఏమి కోల్పోతామో ఇది చదివితే అర్థమవుతుంది. ఆడ, మగ పాత్రలని అవలీలగా పోషించగలిగే ఆమె ప్రావీణ్యత మనకు స్త్రీ, పురుష జండర్ గుర్తింపులు సామాజికమైనవి, సాంస్కృతికంగా రూపొందినవి అనిపిస్తేనే సరిగ్గా అర్థమవుతుంది. జీవశాస్త్రపరమైనవి కావని గుర్తు చేస్తాయి.

చిందు ఎల్లమ్మ

భారతీయ కళల్లో ప్రత్యేకతను సంతరించుకున్న కళారూపం చిందు భాగోతం. దక్కన్ ప్రాంత గ్రామీణ ప్రజల జీవన శైలిలో ప్రకృతి కలగల్గినట్లే చిందు కళా సంస్కృతి కలగల్గి ఉంటుంది. వివిధ శ్రేణుల ప్రజలు గ్రామాన్ని ఎక్కువగా ఇష్టపడడానికి కారణం చిందుకళా సంస్కృతి గ్రామాల్లో పాతుకుపోవడం వల్లనే. అందుకే గ్రామానికి దూరంగా జీవించాల్సి వచ్చినప్పుడు ఏదో కోల్పోయిన భావానికి లోనయితారు. అందులో చిందు కళను కోల్పోయిన భావన అంతర్లీనంగా పనిచేస్తుంది. ఈ పరిస్థితి ఇంకా తెలంగాణాలో సజీవంగా ఉంది.

నేటి ఆధునిక సాంకేతికీకరణ, పట్టణీకరణల్లో గ్రామాలు, వనరులు రూపు మారిపోతున్నాయి. ప్రజలు గ్రామాల నుండి పట్టణాలకి తరలి పోతున్నారు. వినాయకచవితి, వరలక్ష్మి వ్రతం పేర్లతో వచ్చిన హిందూ పండగలు గ్రామ సంస్కృతిని తొలిచి వేస్తున్నాయి. ఈ

తరుణంలో చిందు కళారూపం వివిధ ప్రతికూల పరిస్థితులకు, ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే నిరాదరణకు గురైతున్నది. అయితే ఆధునిక సమాజంలో ఇప్పటికీ ఒక అవశేష పరిణామంగా కొనసాగుతున్నది.

‘నందమూరి తారకరామరావు హిందూ దేవుళ్లయిన రాముడు, కృష్ణుడు తదితరుల రూపాలను తెలుగు సినిమా పరిశ్రమ ద్వారా ప్రజలకు పరిచయం చేస్తే, తెలుగు సినిమా పరిశ్రమకు, రామరావుకు దేవుళ్ల రూపాలను చిందుమేళం కళాకారులు పరిచయం చేసారు’ అని ప్రముఖ కళాకారుడు చిందు శ్యాం చెబుతాడు. నిజానికి ప్రజల మనుసుల్లో ఊహజనితంగా ఉన్న దేవుండ్లు, దేవతల నివేలను (ప్రతిమలను) ప్రజల కండ్ల ముందు నిలబెట్టింది చిందు కళాకారులే. అలా నిలబెట్టడం కోసం చిందు జాతంత ప్రయాస పడ్డది. అడివిలోని పొన్నిక చెక్కను, ఇతర ఆకులు, దుంపలు, బెరడులను సేకరించి వాటితో నగలు, కిరీటాలు, రంగులు, ఆయుధాలు, సంగీత వాయిద్యాలు తయారు చేస్తుంది. ముఖానికి రంగులు పూసుకుంటుంది. నగలు ధరిస్తుంది. కళ్ళు జీగేలు మనిపించే దీపాల వెలుగుకు బంగారు ఆభరణాల వలె మెరిసిపోతుండే నగలను, ఆయుధాలను ధరిస్తుంది. చిందు మేళం ప్రారంభం కావడమే ఎంతో ఆసక్తిగా ప్రారంభమవుతుంది. తాళం, సంగీతం, నృత్యం, రాగం, అభినయం అన్నింటితో నిండిన మేళం ఒక వైపు నుండి మొదలై లయబద్ధంగా ఆడుతూ పాడుతూ వేదికనంతా నిండిపోతుంది. జెర్ర సేపట్లనే చిందాట చూడొచ్చిన జనం దేవలోకం, దేవతలు ఆసాంతం గ్రామ నడి బొడ్డున తమ ముందు దిగిందా అన్నంత బ్రాంతికి లోనవుతారు..

చిందు కళారూపం అత్యంత ప్రాచీనమైందని, ఇందులోని కళ, నృత్యం, గీతం, వాద్యం, వాళి, శిల్పం, ప్రక్రియ రుజువు చేస్తాయి. చిందు యక్షగానం సిందు నాగరికత నుండి పుట్టిందని పరిశోధకులు వెల్లడించిను. చిందు మేళంలో జాంబవంతుడు, ఎల్లమ్మ వంటి దేవతలు ధరించే గవ్వల నగలు, మైపూత (మేకప్) సింధు నాగరికతలో కూడా కన్పిస్తున్నాయి వారు చెప్తున్నారు. చిందు భాగోతానికి లోతైన చరిత్ర ఉంది. గ్రామ ఆర్థిక వ్యవస్థతో బలమైన సంబంధాన్ని కలిగిన చిందు కళారూపం ఒక మహాసాగరం వంటిది. కూచిపూడి, భరతనాట్యం, వీధి భాగవతం వంటి కళారూపాలు చిందు మహాసాగరానికి పిల్ల కాలువల వంటివి. చిందు యక్షగాన మహాసాగరపు ముద్దు బిడ్డే చిందు ఎల్లమ్మ.

ఈ రోజుకు కూడా చిందు మేళం ఆట మొదలు పెట్టేముందు మాదిగ లందకు, కమ్మరి కొలిమికి, కుమ్మరి ఆముకు, వడ్ల బాడ్సెకు మొక్కి.. నడి ఊర్లకు వచ్చి భాగోతం ఆడడం ఒక తప్పని సరి క్రతువుగా పాటిస్తుంది. దీని గురించి చిందు ఎల్లమ్మ కవితాత్మకంగా ఇట్ల వర్ణిస్తుంది.

ఆమె నరసింహావతారం పోషించినప్పటి పోటో

‘కత్తిని జేసిన కమ్మరి బిడ్డకు చేతులెత్తి మొక్కాలె ఎందుకంటే మా మాదిగోళ్లం కమ్మరి బిడ్డకు తిత్తి జేసి ఇచ్చినం. అందుకోసమే ఆ కమ్మర్లు ఒడ్డోళ్లు మాపురాల ఎల్లమ్మ దేవత చేతిల కత్తిని పిడిని చేసి ఇచ్చిండ్లు. అదే అమ్మవారి చేతుల ఉన్న కొంగనాలు కత్తి’

గ్రామంలో వ్యవసాయం, ఆహారభద్రతను దునియకై నిలపడంలో (కొలిమి సారె, బాడ్సే భూమి, లంద తోలు వంటి) ఉత్పత్తి సాధనాలకు, (కుమ్మరి, కమ్మరి, మాదిగ, వడంగులైన) ఉత్పత్తి శక్తులకు పెన వేసుకు పోయిన జీవన సూత్ర బంధాన్ని చిందు మేళం తన కళా రూపంలో వ్యక్తం చేస్తుంది. అందువల్ల చిందు భాగోతాలాడుడు మొదలు పెడుతున్నప్పుడు మొదట జాంబవ పురాణాన్ని, ఎల్లమ్మ కథను చెబటం ఒక క్రతువుగ, సాంప్రదాయంగ పాటిస్తారు. చిందు భాగోతంలో పని-పాట కులాల నడుమ అల్లుకొని ఉన్న జీవన సంబంధాలను శాస్త్రబద్ధంగా పాడడం వల్లనే ప్రస్తుతం గ్రామీణ చేతి వృత్తుల, కళల సంస్కృతి ఇప్పటికీ నిలబడి ఉంటున్నది.

చిందు భాగోతం అన్న కళారూపం పేరు, ఈ యక్షగానాన్ని తరతరాలుగా ప్రదర్శించే కళాకారుల జాతి పేరు రెండు కలిసి ఎల్లమ్మకు ఇంటిపేరుగా సంక్రమించి ‘చిందు ఎల్లమ్మ’గా స్థిరపడ్డాయి. ఇది భారత కళా రంగంలోనే అరుదైన విషయం. నాలుగేళ్ల పసి ప్రాయం నుంచే ఆమె బాల కృష్ణుడు వేషంతో చిందు యక్షగాన

కళారంగం మీదకు అడుగు పెట్టింది. పదకొండేళ్లు వచ్చే సరికి రంభ, చెంచులక్ష్మి, రత్నాంగి, ధర్మావతి, సీత, సావిత్రి వంటి స్త్రీ వేషాలె కాక వాలి, ధర్మాంగదుడు, కుశలుడు వంటి పురుష పాత్రలను సైతం పోషించి ప్రేక్షకులను ఆనందదోలికల్లో ముంచెత్తింది.

ఈమె తల్లి దండ్రులు పిల్లిట్ల నబీసాబ్, ఎల్లమ్మలు రంగస్థలంలో ఆమెను ప్రోత్సహిస్తూనే పదిహేను, పదహారేళ్ల ప్రాయంలో సైదులు అనే వ్యక్తితో పెళ్లి జరిపించిను. అప్పటికే ఎల్లమ్మ మేటి కళాకారిణి అంటే సెలెబ్రిటీ కనుక తండ్రి నబీసాబ్ ‘బిడ్డ కళాజీవితానికి పెళ్లి అడ్డంకి అయితదోనేమో’ నని ఎన్నముందయిండంట. అయినా సైదులు ఇల్లరికం వస్తానంటే తల్లి, దండ్రీ కాదనలేక పోయినంట. అయితే కళారంగంలో పూర్తిగ నిమజ్జమయిన ఎల్లమ్మ భర్తకు తన సొంత చెల్లెలు రామప్ప నిచ్చి పెళ్లి జరిపించింది. ఆ రకంగా కళా రంగానికే తన జీవితాన్ని ధారపోసిన గొప్ప కళాకారిణి చిందు ఎల్లమ్మ.

ఈమె గ్రామంలోని మాదిగ వాడ మొదలుకొని, ప్రతి కేరి నుండి ఊరి గడి వరకు, మండలం మొదలుకొని జిల్లా కేంద్రాలు, రాష్ట్ర రాజధాని హైదరాబాద్ నుండి, దేశ రాజధాని ఢిల్లీ వరకు ప్రముఖ వేదికల మీద చిందు భాగోతాన్ని ప్రదర్శించి ప్రముఖ వ్యక్తుల మన్ననలు అందుకున్నది. నాటి ప్రధానమంత్రి ఇందిరా గాంధీ నిజామాబాద్ వచ్చినప్పుడు ఎల్లమ్మ మేళం ప్రదర్శనను చూసి ఎంతో మెచ్చుకున్నది. “నన్ను నీ ట్రూప్ లో చేర్చుకుంటవా? నాకు నీ నగల లాంటివి చేపిస్తవా?” అని హాస్యమాడి ఎల్లమ్మతో పాటు కొంతసేపు డాన్సు కూడా చేసింది. ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రులుగా పనిచేసిన టి. అంజయ్య, యన్.టి.రామారావు ఎల్లమ్మ మేళం ప్రదర్శనను చూసి మెచ్చుకున్నారు. ఇందులో భాగంగనే నాడు ఢిల్లీలో జరిగిన ‘అన్నా ఉత్సవ్’ - జాతీయ జానపద కళారూపాల ఉత్సవ వేడుకల్లో చిందు ఎల్లమ్మ మేళం ప్రదర్శనలిచ్చింది. ఈ సంబరాల్లోనే నాటి రాష్ట్రపతి శంకర్ దయాల్ శర్మ, ప్రధాని రాజీవ్ గాంధీ, సోనియా గాంధీ ఈమెను పూల మాలలతో సత్కరించారు.

10వ శతాబ్దం నాటి “పేరిణి శివతాండవం” నృత్యరూపకాన్ని పునరుద్ధరించిన ప్రముఖ కళాకారుడు నటరాజ రామకృష్ణ ఈమెను గురించి ఆమె మరణించినపుడు మాట్లాడుతూ,

“ఎల్లమ్మను తలుచుకుంటే నాకు దుఃఖం ఆగడం లేదు (దుఃఖిస్తూ). ఆనాడు మొదటిసారిగా చూసిన ఆమె అభినయం నా కళ్ల ముందు ఆడుతున్నది. మొదటిసారి ఆర్మూరులో కలిసినపుడు ఎల్లమ్మ మేళం నా కోసం రెండు ప్రదర్శనలు యిచ్చింది. సారంగధర, చెంచులక్ష్మి. సారంగధరలో చిత్రాంగిగా ఎల్లమ్మ అభినయం అద్భుతం. ‘రాత్రి అవుతుంది, వెళ్లిపోవాల’ని సూచించాను. ‘రామకృష్ణగారూ! రెండు నిమిషాలు’ అని తెరవెనుకకు

వెళ్లి నరసింహస్వామి ఆహార్యం (వేషం) లో రెండు నిమిషాల్లోనే తిరిగొచ్చింది. పురుషపాత్రలో ఎల్లమ్మ హుందాగా చేసిన ప్రేమాభినయం తీరు నన్ను ముగ్ధుణ్ణి చేసింది. చెంచులక్ష్మికి తమలపాకులు తినిపించే పెళ్లి సన్నివేశాన్ని ఎంత అద్భుతంగా చేసిందనీ...! ఇంతకు ముందు నేనెప్పుడూ ఒకే వ్యక్తి స్త్రీ పాత్రని, పురుష పాత్రని సమర్థవంతంగా ప్రదర్శించడం చూడలేదు, ఒక్క ఎల్లమ్మను తప్ప!”

విషాదమేమంటే హిందూ దేవుళ్ళయిన రాముడు, కృష్ణుడు పాత్రలను ఈమె పోషించినప్పటికీనీ అంటరానితనం, పేదరికపు నీడల

నుండి తప్పించుకోలేకపోయింది. ఆమెకి ఎంత పేరు వచ్చినప్పటికీనీ, సమర్థవంతమైనవారయినప్పటికీనీ చివరి వరకు పేదరికాన్ని అనుభవించిన ఆవేదనలో అన్న మాటలు ఇవి:

“నేను జీవించడమే కష్టమౌతుంది. చిందు కళారూపం ఎలా జీవిస్తుంది? నాకు వేల రూపాయలు ఇవ్వకపోయినా పర్వాలేదు. అవార్డులు, సత్కారాలు లేకపోయిన పర్వాలేదు. నాకు రెండు బిగాలు పొలమివ్వండి”.

ఆమె చివరకు 2005లో నవంబరు 9న కూలిపోతున్న గడ్డి గుడిసెలో ఆకలితో మరణించింది.

5.3 అదనపు పఠనం: మనం మరిచిన తెలంగాణ కళాకారిణులు

ఈ క్రింద మనం తెలంగాణ ప్రాంత కళాకారిణులు అయిన మహాలక్ష్మిబాయి, సరోజిని నాయుడుల గురించి కూడా తెలుసుకుంటాం. మహాలక్ష్మిబాయి కవయిత్రి, నృత్యకారిణి, కళాపోషకురాలే కాక 18వ శతాబ్దపు హైదరాబాదు ప్రజా జీవితంలో ప్రముఖ పాత్ర పోషించిన వ్యక్తి. ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ ఇన్స్టిట్యూట్ యూనివర్సిటీ, మరియు అనేక జాతీయ లాబరేటరీలు ఆమె కానుకగా ఇచ్చిన భూమిలోనే కట్టారు. అయితే ఆవిడ గురించి తెలిసిన వాళ్ళు చాలా తక్కువ. ఆమె కవిత్యం చదివిన వాళ్ళు ఇంకా తక్కువ. సరోజిని నాయుడు గాంధీ శిష్యురాలిగా, భారత కోకిలగా అందరికీ పరిచయమే. కానీ హైదరాబాద్ సంస్థానాదీశులు నిజాంలతో ఆమెకున్న సాన్నిహిత్యం, హైదరాబాద్ సంస్కృతి, ప్రజల పట్ల ఆమెకున్న అవ్యాజమైన ప్రేమ గురించి తెలిసిన వాళ్ళు చాలా తక్కువ మంది.

మహాలక్ష్మిబాయి చందా

షెర్న్ బి.ఎస్

స్త్రీవాద అధ్యయనాలు ప్రజల వని, జీవితాలను అర్థం చేసుకోవటానికి, వారి వైవిధ్య భరిత చరిత్రలు, వారి వారి నిర్దిష్ట సాంస్కృతిక సందర్భాల పరిశోధనపై ప్రత్యేక శ్రద్ధను పెడతాయి. చరిత్రలో స్త్రీలు పోషించిన పాత్రలను వివిధ దృక్కోణాలలో పునర్నిర్మించి, పునరాలోచించాల్సిన అవసరాన్ని నొక్కి చెప్తాయి. ఈ నేపథ్యంలోనే మనమిప్పుడు ఆయా స్త్రీల వ్యక్తిత్వాలని, ఐచ్ఛికంగా వారు పోషించిన పాత్రలని, సమాజంలో వారి స్థితిగతులని, మనోభావాల వ్యక్తీకరణలని విభిన్న దృక్కోణాల నుండి చూడగలుగు తున్నాము. మహాలక్ష్మిబాయి (పుట్టుకతో ఆమె పేరు చాంద్ బీబీ), ఒక ప్రముఖ కవయిత్రిగా, సంగీత కూర్పరిగా, గొప్పగాయకురాలిగా హైదరాబాద్ లో ప్రసిద్ధిచెందింది. నాటి రాచరిక వ్యవస్థలో 'తవాయిఫ్'లు వివిధ అస్థానాలలో ప్రముఖ కళాకారులు, మేధావులు, గౌరవనీయులైన కళాపోషకులుగా ఉండేవారు. అటువంటి కళాకారిణి మహాలక్ష్మిబాయి. మనకు ఆమె గురించి పెద్దగా తెలియక పోవచ్చు. కానీ పితృస్వామ్య ఆధికార వ్యవస్థలో ఒక రచయిత్రిగా, కళాకారిణిగా, మేధావిగా తమకంటూ ఒక స్థానం ఏర్పర్చుకున్న స్త్రీలకు ఆమె ఒక మంచి ఉదాహరణ అని చెప్పవచ్చు.

వారసత్వ కట్టడాల పరిరక్షక కార్యకర్త సజ్జాద్ షాహిద్ మహాలక్ష్మి గురించి ఈ విధంగా రాసాడు. చాంద్ బీబీ కన్నతల్లి రాజ్ కన్వర్ పద్దెనిమిదో శతాబ్దంలో హైదరాబాదు వలస వచ్చింది. చాంద్ బీబీ నాటి రాజ దర్బారులో ప్రావీణ్యులైన నర్తకిగా పేరుగాంచటమే

కాక, రాజ్యపాలనా వ్యవహారాలలో, రాజకీయాలలో క్రియాశీలక పాత్ర పోషించింది. అంతే కాక గజల్స్ రచించింది. కళా పోషకురాలుగా కళాస్థూపాలను, మంటపాలను, ప్రజోపయోగ భవన నిర్మాణాలను చేపట్టింది. నాటి ప్రముఖ మేధావులతో కలిసి మేధో చర్చలు జరిపింది.

ఆనాడు హైదరాబాదు రాజ్యంలో గుర్తింపు పొంది, బహిరంగంగా నిర్వహించిన ముషాయిరా కార్యక్రమాల్లో పాల్గొన్న ఒకే ఒక స్త్రీ మహాలక్ష్మిబాయి. రెండవ, మూడవ నిజాంల దర్బారుల్లో ఆమె చాలా ప్రభావశీల వ్యక్తిగా ఉండేది. నిజాం ద్వారానే ఆమెకు మహాలక్ష్మి (చంద్రబింబం వంటి ముఖం కలది) అన్న బిరుదు లభించింది. అంతే కాక ఆనాటి అత్యున్నత స్థాయి రాజవంశీయుల జాబితాలో ఆమెను చేర్చారు. ఆనాటి పాలకులు ఆమెను తరచు పాలనా విధాన అంశాలపై సంప్రదించేవారట. నాటి చరిత్ర రికార్డుల ప్రకారం ఈమె అధికార స్థాయిలో మరాఠా పాలకులతో రాయబారాల్లో కూడా పాల్గొంది.

అతి మనోహరమైన ఆమె స్వరం, అందం, నాట్యంతో పాటు ఈమె మేధోశక్తి గురించి చరిత్రలో వివిధ వృత్తాంతాలు అందుబాటులో ఉన్నాయి. ఆమె బహు భాషా కోవిదురాలే కాక సంగీత విద్వాంసురాలని కూడా బాగా ప్రతీతి. సూసీతారు, కె.లలిత సంపాదకత్వం వహించిన విమెన్ రైటింగ్ యిన్ ఇండియా సంకలనంలో షమీనా షాకత్ మహాలఖాబాయిని తొలి ఉర్దూ కవయిత్రిగా పేర్కొంటారని చెప్పారు.

ఇతర అధ్యయనకారులు ఆమెను 'దివాన్' అంటే, మొత్తం గజల్స్ తో కూడిన పుస్తకాన్ని రచించిన మొట్ట మొదటి స్త్రీగా పేర్కొన్నారు. ఆమె చేతి రాతతో కూర్చిన 125 గజల్స్ పున్న సంకలనం దివాన్-ఎ-చాందా బ్రిటిష్ మ్యూజియంలో భద్రపరచబడింది. 1824 సం॥లో ఆమె మరణించిన తరువాత 39 గజల్స్ తో గుల్జార్-ఎ-మహాలఖా అనే పేరుతో ఈ పుస్తకాన్ని ప్రచురించారు. ఇందులో ప్రతి గజల్ ఐదు ద్విపదలతో కూడి ఉంటుంది. ఆమె తన తల్లికి, ప్రేమికుడికి, సూఫీ గురువు మౌలానా రాసిన కొన్ని అద్భుతమైన ఉత్తరాలు ఆమె సంక్లిష్ట వ్యక్తిత్వంలోకి లాక్కెళ్ళి చదువరులని కదిలిస్తాయి. బిల్కిస్ లతిఫ్ ఇంగ్లీషులో రచించిన "మరచిపోయిన గతం" పుస్తకంలో వీటిని మనం చదవచ్చు.

మహాలఖా కున్న గ్రంథాలయం అప్పటి అత్యుత్తమ గ్రంథాలయాల్లో ఒకటి. ఆ గ్రంథాలయం కవిత్వం, కళలు, సైన్స్ కు సంబంధించిన పుస్తకాలతో, వ్రాతప్రతులతో నిండి ఉండేది. ఆమె ఇల్లు నిరంతరం దేశవ్యాపితంగా ఉన్న మేధావులు, మతబోధకులు, కవులు, రచయితలు, సంగీత కళాకారుల కూడలిగా ఉండేది. ఈమె ఆధ్వర్యంలో పునరుద్ధరించబడ్డ హైదరాబాదు రాజ్యం (మహానామా) అనే చారిత్రక పుస్తకం ప్రచురించబడింది.

దక్కనీ భాష పర్షియన్ ప్రభావం గల ఉర్దూగా రూపాంతరం చెందే క్రమంలో ఇతరులతో పాటు, ఆమె కీలక పాత్ర పోషించిందని చెబుతారు. భాషా పరిశోధకులు ఉర్దూ మరియు అనేక ఇతర ఉత్తర భారత భాషల అభివృద్ధిలో దక్కనీ అత్యంత ప్రభావం చూపించిందని అంటారు.

ప్రస్తుత ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ కాంపస్ విస్తరించి ఉన్న స్థలం మొత్తం మహాలఖా బహుమతిగా ఇచ్చేసిన తోట స్థలం. దానిలో ఆమెకిష్టమైన బావి (ప్రస్తుతం ఇంగ్లీష్ అండ్ ఫారెన్ లాంగ్వేజెస్ యూనివర్సిటీలో భాగం) కూడా ఉంది. ఈ బావి ప్రాంగణంలో తన కోసం వచ్చిన వారికి ఆమె ఆహ్వానం పలికి, కవితా గోష్టులు నిర్వహించేది. 1824లో మహాలఖా చనిపోయిన తరువాత ఈమె ఆస్తులలో చాలా భాగాన్ని ఇళ్ళు లేని స్త్రీలకు పంచి పెట్టడం జరిగింది. మౌలానీ గుట్ట కింద వున్న పెద్ద రాతి గుండు దగ్గర ఒక విశాల ప్రాంగణాన్ని నిర్మించింది. ఇక్కడ తరచుగా ముషాయిరాలు నిర్వహించేది. 1792లో ఇదే స్థలంలో తన తల్లి సమాధిని కూడా నిర్మించింది. చనిపోయిన తర్వాత మహాలఖాను కూడా అక్కడే సమాధి చేశారు. హైదరాబాదు, నాంపల్లి లోని ఆమె నివాసాన్ని ఆమె మరణానంతరం ప్రభుత్వ ఎయిడెడ్ స్త్రీల డిగ్రీ కళాశాలగా మార్చారు.

**సరోజిని నాయుడు: 'ముల్కీ' కోకిల
సజ్జాద్ షాహిద్**

కొంత మంది మహనీయుల జీవితాలను మరచిపో. కానీ వారిని పాక్షికంగానే గుర్తించడం జరుగుతుంది. 'భారత కోకిల' బిరుదు గల సరోజిని నాయుడు ఒక కవిగా, ప్రజాకర్షణ గల జాతీయ స్వాతంత్ర్యోద్యమ నాయకురాలిగా మనకు తెలుసు. ఆమె కులాంతర వివాహాన్ని వీరేశలింగం పంతులు దగ్గరుండి జరిపించాడు. 1914లో గాంధీని కలిసి, తరువాత ఆయనతో పాటు ముప్పై సంవత్సరాల కాలం పాటు పని చేసింది. 1925లో గాంధీ తర్వాత జాతీయ అఖిల భారత కాంగ్రెస్ తొలి మహిళా అధ్యక్షురాలిగా ఎన్నికయింది. అంతేకాక ఆమె అఖిల భారత మహిళా కాంగ్రెస్ వ్యవస్థాపకురాలు, స్త్రీల ఓటు హక్కు కోసం ఉద్యమించిన కార్యకర్త. గాంధీ శిష్యురాలిగా ఉప్పు సత్యాగ్రహంలో చురుకుగా పాల్గొని గాంధీ, అబ్బాస్ త్యాజ్జీలతో పాటు అరెస్టయింది. ఖాదీ ఉద్యమాన్ని బలపరిచింది కానీ ఎప్పుడూ తెలుపు వస్త్రాలను ధరించలేదు. ఎవరికీ పెద్దగా తెలియని విషయమేమిటంటే సరోజిని నాయుడుకు హైదరాబాదుతో ఉన్న సుదీర్ఘ పరిచయం మరియు ఈ ప్రాంతం మీద ఆమెకున్న మమతానురాగాలు. సజ్జాద్ షాహిద్ రాసిన ఆమె జీవిత చరిత్రను కొంత మార్చి ఇక్కడ పొందు పరిచాము. ఈ శీర్షిక చూస్తేనే ప్రధాన ప్రవృత్తి చరిత్రకు భిన్నంగా, దానితో విభేదిస్తుందని మీకు అర్థమైపోతుంది.

ఆమె బాల మేధావి. చిన్నతనం నుండే సృజనాత్మక రచనలు చేయడంలో అత్యంత ప్రతిభను కనబరిచింది. 1890 సంవత్సరంలో తన 12వ ఏట ఆల్బీలా లెక్కల హెంసరుక్ చేయడానికి బదులు ఒక కవిత రాసింది. 1891లో మెట్రిక్యులేషన్లో ప్రథమ తరగతిలో ఉత్తీర్ణత సాధించింది. దీనితో ఆమె ప్రసిద్ధురాలయింది. ఆమె పదమూడు సంవత్సరాల బాలికగా ఉన్నప్పుడు రాసి ప్రచురించిన 'మెహర్ మునీర్' కవితని చూసి ఆరవ నిజామ్ మెహబూబ్ అలీఖాన్ ఎంతో సంతోషించి ఆమె తండ్రి అయిన అఫ్జల్ నాథ్ ఛటోపాధ్యాయ (నిజాం కాలేజ్ వ్యవస్థాపకులు)కు 'మీ అమ్మాయికి రాజాగారి నుండి ఏం బహుమతి కావాలి' అని కబురు పంపాడు. దాని ఫలితంగానే విదేశీ చదువు కోసం ఉన్నత తరగతి సౌకర్యాలతో సహా సంవత్సరానికి మూడు వందల పౌండ్ల స్కాలర్ షిప్ ఆమెకు లభించింది. 'తిరుగులేని ఆమె ప్రజ్ఞకు బహుమానంగా, నిజామ్ డౌమినియన్లో స్త్రీల సాహిత్య విద్యను ప్రోత్సహించటానికి' ఆమెకు ఇది లభించింది.

సరోజినికి హైదరాబాదు పట్ల ఉన్న మక్కువకి నిదర్శనం ఆమె తొలి కవిత్యంలో ఈ నగరానికి, దాని సంస్కృతికి లభించిన పెద్ద పీట. ఈ కాలంలోనే ఆమె నగరంలో అగ్రగామి ఆంగ్ల కవయిత్రిగా ఎదిగింది. ఆమె మొట్టమొదటి కవితా సంకలనం "గోల్డెన్ ట్రైమ్ హోల్డ్" 1905లో ప్రచురితమైంది.

ఆమె రెండవ సంకలనం 'బర్డ్ ఆఫ్ టైమ్' వెలువరించే సమయంలో 1911లో 'హైదరాబాదు ఆత్మీయుడిగా' పేరొందిన మెహబూబ్

అలీ షాషా మరణించాడు. ఈ సంఘటన సరోజిని నాయుడుతోపాటు అనేక మందిని విషాదంలో ముంచింది. ఈ సందర్భంలో లండన్లో ఉన్న తన ప్రచురణ సంస్థకు తన రచనను నిర్ణీత సమయంలో ముగించలేక పోతున్నానని, ఫైనల్ ప్రతిని సమయానికి పంపలేక పోతున్నారని రాస్తూ, మెహబూబ్ అలీ షాషా మరణంతో జరిగిన నష్టాన్ని ఇలా వివరించింది. "తన ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వంతో హైదరాబాదును అత్యంత కళాత్మకమైన నగరంగానూ, జానపద గాథల్లో వర్ణించే నగరంలాగా తీర్చిదిద్దిన వ్యక్తి పోయిన తర్వాత ఎప్పటికీ ఇది మునుపటిలా ఉండలేదు." తను ఉద్వేగానికి గురవుతున్నానని ఒప్పుకుంటుంది. "నేను తెలివి తక్కువగా మట్లాడుతున్నానని మీరనచ్చు. అయిందొచ్చు. కానీ నేను సత్యాన్నే మాట్లాడుతున్నాను. నేను కేవలం నా వ్యక్తిగత భావాల గురించి మాత్రమే రాయలేదు, ఆవేదనలో మునిగిపోయిన లక్షలాది మంది విచారాన్ని వ్యక్తపరుస్తున్నాను. అది అక్షరీకరించ లేని బాధ. యూరప్లో ఉన్న మీరు ప్రాచ్యంలో మా రాజు పట్ల మాకుండే ప్రేమనేం అర్థం చేసుకోగలరు? ఈ రోజు మా అందరికీ, తల్లి తండ్రులకన్న, భర్త, పిల్లల కన్నా అత్యంత విలువైనది, మనీదు తోటలో, లెక్కలేనన్ని పూలదండలతో నిండిపోయిన ఆయన సమాధి. అదిప్పుడు అందరికీ పుణ్యస్థలంగా మారింది, నాక్కూడా. నా ప్రజల నుండి నేను భిన్నంగా ఎట్లా ఉండగలను? నేను కూడా వారిలో విడదీయలేని భాగాన్ని".

హైదరాబాద్ ప్రజలతో సరోజిని నాయుడికి ఎంతో గాఢమైన అనుబంధం ఉండేది. ఆమె రాజకీయ భావాలతో ఏకీభవించని వారు కూడా ఆమెను అమితంగా గౌరవించేవారు. హైదరాబాద్ రాజ్యాన్ని సమర్థించిన మజ్లిస్-ఈ-తైహ్దుల్ ముస్లిమీన్ పార్టీ వ్యవస్థాపక సభ్యుడైన నవాబ్ బహదూర్ యార్ జంగ్ ఆమెను

ఆత్మీయురాలిగా భావించేవాడు ఆయనను తన కొడుకు అన్నంత ఆప్యాయంగా చూసేది. సరోజినికి హైదరాబాద్‌లో ఉన్న అనుబంధం గురించి వినోదభరితమైన మరో సంఘటన ఇక్కడ ప్రత్యేకంగా చెప్పాలి. మొదటిసారి 1938లో పారిశ్రామిక ఉత్పత్తుల ప్రదర్శన (నుమాయిష్) గూర్చి చర్చించే సందర్భంలో ఏడవ నిజామ్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ ఇన్‌చార్జ్ అధికారికి “మనం తప్పకుండా ఇందులో ముల్కీ ఉత్పత్తులను కొనుగోలుదారులకు అందుబాటులో ఉంచడంలో ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించా”లని చెప్తుంటే అక్కడే ఉన్న సరోజిని కల్పించుకొని “నేను కూడ ముల్కీ ఉత్పత్తినే” అని గుర్తు చేసింది.

హైదరాబాద్ రాజ్యంపై భారత యూనియన్ పైనిక చర్య జరిపి భారత దేశంలోకి విలీనం చేసిన సందర్భంలో సరోజిని నాయుడు కంటతడి పెట్టించడం. ఈ విషయమై నెహ్రూ తీవ్రమైన అభ్యంతరం చెప్పతూ “నీవు ఒక భారతీయ పౌరురాలివనే విషయం గుర్తించుకుని ఆనందించాలి” అన్నప్పుడు ఆమె “నిజమే, నేను ఒక భారతీయురాలిగా హైదరాబాద్ భారతదేశంలో భాగమయినందుకు సంతోషిస్తున్నాను కాని ఒక హైదరాబాదీగా నేను ఎంతగానో ప్రేమించే నా హైదరాబాద్ రాజ్యాన్ని కోల్పోయినందుకు దుఃఖించే సర్వ హక్కులు నాకున్నాయి” అని అన్నదంటారు.

Sexual Harassment

SAY NO !

6.1 SEXUAL HARASSMENT, NOT EVE-TEASING

*“Vagala ranivineeve sogasu
kaadanu nene ...”*

*“Chupulatho gucchi gucchi
champake nannu hai ...”*

*“I love you ante
kotti potaav pillaa
chaavu chaavu ...”*

Generations of such film songs have eulogized men chasing reluctant women as a legitimate form of courtship. Reluctant heroines agree to the hero's love after he sings. In some films, the hero enters the heroine's classroom, follows her to her home, makes his friends speak to her and, in some cases, threatens suicide too.

But is such behavior actually romantic? Be assured: in real life women do not think so! They do not like being followed to the bus-stop. They do not want to hear comments about their dress or hair. They are irritated by cat-calls and whistling. They hate being touched or groped. Today, we hear or read about girls being pursued on Facebook and receiving phone calls, messages, or obscene pictures.

It must be clear by now that we are not discussing the usual joking and bantering between groups of young women and men in colleges. Or even friendly comments, warnings or declarations of interest in one another. Sometimes things work out and sometimes not. Most men and women understand what is involved and there is no pain or humiliation. Rejections of love are also pretty common in college

settings. Such rejected lovers—women and men—go on to find other, maybe better, partners and lead regular lives.

It Is Not “Eve-teasing”

“Eve-teasing” is the term commonly used to describe such behavior. The term implies that it is merely light-hearted fun resorted to by boys. But this term misrepresents the experience of women. As Jayaprabha's poem (see, “Further Reading” at the end of this Unit) powerfully portrays, it is not “fun” for women. The women's movement has argued that a more apt description is “sexual harassment.” And this is the term used in law as well.

It is not just young men who harass women; many older men are also guilty of this. Unfortunately, harassment also occurs in relationships of authority such as teacher and student, doctor and nurse or patient, between employees, and so on. The offending man can be a stranger on the bus, a neighbour, a relative, auto or taxi driver, hostel warden or a senior person in an organization. The list of possible harassers is a long one.

Another form of harassment is **stalking**. This involves men following and pursuing women despite their clear disinterest and distress. Some men think that if they find someone attractive, they should go on pursuing her even if she clearly is not interested and finds them a nuisance. Maybe like some king in olden times, they feel that whatever they want must be theirs.

At the heart of this problem is the idea that men have authority over women. When this happens, the woman as a

person disappears in their minds. She is simply a thing—an object that the man desires. It is this authority that that men exercise when they touch, grab, poke a woman (a woman who they may know or may not know) on the bus, train and street, at functions and offices. **Legally speaking, this is known as “sexual harassment.”**

Women’s experiences have shown that all this is not as harmless as it is usually described. In order to avoid such men, women are forced to change their everyday life. They take a different route to the bus-stop, make sure that a father or brother comes with them, avoid travel during night time, sometimes even leave a job. Such “adjustments” often compromise their opportunities for education or employment and women are forced to settle for less.

Often, women are anxious that if they talk about these incidents they would be blamed for it—“You must have encouraged it.” They fear that a complaint to the parents may stop their education or result in an early marriage or being put under extreme surveillance. Severely distressed, and unable to cope with such behavior, some women have taken their own lives.

It is in the last two decades that the emotional, psychological and physical costs of such male behavior have been recognized as harassment and violence. **Women are increasingly being told to not feel ashamed to talk about this harassment and are being advised to share it with friends, relatives or in extreme cases in the police stations too. Men rather than women are being told to be ashamed of their conduct and change their behaviour.**

In this context, it is appalling to note that many Telugu films continue to perpetuate myths and untruths that patriarchal society produces about women, their desires and dislikes.

Points to discuss:

1. Can you think of any incident, which happened to you or someone you know which involved anonymous phone calls or being followed, which disturbed you? How did the people around the harasser and the harassee—the man and the woman—behave? Talk about it with the person sitting next to you, or to the class.

2. Do you think it is necessary to educate boys about what is acceptable, or not acceptable, behaviour? Do you think we need to educate boys, or men, about more appropriate ways of social interaction? Why? Talk about this in class.

In the following section, let us examine how some recent films deal with the questions of harassment and consent.

Harassment and Films

According to most Telugu films, Singaraju Ramadevi points out:

- When women say “no” they mean “yes” This line made famous by the song from the 1950s film, *Missamma*, was the title of a recent super hit film,

The Telugu film hero takes this very literally. Even when the woman says no loud and clear, he keeps pursuing her and harassing her in the name of love; he interprets her rejection and protest as coyness and often goes on to make authoritative statements about women’s psychology. So, for example in the film, *Gabbar Singh*, the protagonist declares—“Listen man! One girl might fall for you in a week’s time, another might take a month and some girls might even need a year But the fact is finally every girl will fall in love. That’s natural law!” The hero of another film, *Loukyam* states—“Every girl is waiting to fall in love, they are

just waiting for the right man!” And he has no doubt that he is the right man. The above dialogues tell us that the hero does not want the woman’s love as much as he wants to control and possess her. The number of sexual assaults and acid attacks in recent times attest to the fact that the woman’s desire and her consent are given very little importance, both in film narratives and in real life.

- *Women actually enjoy obscene/ sexually coloured comments*

In a so-called “decent family film” like *Seetamma Vakitlo Sirimalle Chettu*, one of the male leads says to a young woman—“Just think, when you turn sixty and look back on your life, don’t you want some sweet memories of the comments made by fellows on the street. So, you should actually encourage men who pass comments about your appearance.” This dialogue does two things—one, it equates the genuine appreciation that women may desire from people close to them with the unwanted heckling and obscene remarks that women are subjected to by strange men in public places. And second, it assumes that women actually welcome and enjoy such comments. It is time we give it its proper name: “harassment.”

- *Women are just pretty dolls*

Most heroines in hero-centred films are just glamour dolls with no character, intelligence or individuality. As the heroine in *Seetamma Vakitlo Sirimalle Chettu* says, “All I want is sound sleep and a good husband!” In the same film, the hero upbraids a short-haired girl who expresses her liking for him, “It’s a shame Indian women have stopped plaiting their hair. If I give you a flower, how will you wear it?” So, short haired women are not true Indian women and therefore do not deserve the hero’s love! In *Loukyam*, the hero slaps the heroine

who is protesting angrily against something, and says—“Flowers, glass dolls and girls, they all look cute when they are fragile and sensitive!”

With very few exceptions, most films in the last decade have portrayed heroines as pretty and glamorous women with very little intelligence and with no other goal or aim in life but to win the attention of the hero. Most films don’t seem to think that women do have individual goals and desires and that they are real persons with different tastes and aptitudes. There are scores of examples of songs, scenes and dialogues that can be provided to demonstrate this. In the next section, we discuss what we mean by the word, “consent.”

The word “consent,” that is a woman’s (or a man’s too) willingness to engage in a physical and/or emotional relationship with another person, is seldom discussed in accounts of romance or harassment. This is a very important idea that is built on the recognition that both adult women and men have the right to engage in a relationship if they so desire and also equally important is their right to reject a proposal for a romantic or sexual relationship. They have the right to say “No!”

Chai pe ek aur charcha

The animated film, “Chai pe ek aur charcha” discusses this important issue through a possible scenario of invitation to tea that can happen in a college canteen, a work place or a place of leisure like a cinema hall, a public park or shopping mall. It stresses the fact that consent, unconditional willingness, is a key factor for not only drinking tea but also romance and sexual relationships. Watch the film in class and discuss it.

Sexual Harassment of Women at Workplace (Prevention, Prohibition and Redressal) Act, 2013

This special law is enacted to address the sexual harassment that women face in their workplaces. Working women have often faced stressful situations where the terms of their employment are determined by these factors. Several women have been forced to leave their jobs or seek transfers in order to escape from harassment by their employer or co-employees.

Some of the salient provisions of the law are listed below:

1. Sexual harassment includes any one or more of the following acts either by the employer or by the co-employees of the woman.

Physical contact and advances; or

A demand or request for sexual favours; or

Making sexually coloured remarks; or

Showing pornography; or

Any other unwelcome physical, verbal or non-verbal conduct of sexual nature.

2. The woman employee who complains of sexual harassment need not be a permanent employee. She can be temporary, daily wage, ad-hoc, trainee, apprentice, contract worker, probationer and even a worker working on a voluntary basis. Domestic workers also came to be recognised as employees who can complain about sexual harassment.

3. Similarly the workplace is not limited to government offices and departments. It includes private sector organizations, establishments, ventures, societies, trusts and NGOs, hospitals and nursing homes.

4. Every employer now has the responsibility to constitute an Internal Complaints Committee. The Presiding Officer of this Committee will be a senior woman employee and will be assisted by two members drawn from amongst the employees and one member from an organization committed to the cause of women. Your college is legally required to have a committee of this kind to receive complaints and act on them. If this has not already been set up, you can ask for it to be set up.

5. An aggrieved woman can submit a written complaint of sexual harassment to the Internal Complaints Committee within a period of three months from the date of incident.

Upon the report submitted by the Internal Committee, the employer should take action against the erring man as per the service rules applicable to the workplace. This can also include payment of compensation to the aggrieved woman.

6.2 COPING WITH EVERYDAY HARASSMENT

In situations of college or street harassment there are certain common sense suggestions that women receive. They are mostly about how to conduct themselves. For instance, people say, “Women should dress respectably. If they do so, nobody will comment or pass remarks.” The advice assumes that women’s dress is responsible for the harassment. Here are the results of an interesting survey conducted by a group called Blank Noise.

Clothes in which women were harassed:

School uniform, capris, chudidhar/ salwar-kurta, trousers, shorts, jeans, burqa, dupatta, saree, long sleeves, short sleeves, sleeveless tee-shirt, cute top, jacket, blazer, ghaghra, long skirt, short skirt, red lipstick, no lipstick, open hair, oiled hair, school socks, stockings, bare feet, kaftan, work uniform .

...

They asked women to respond to the question: “What were you wearing when you were sexually harassed?” Obviously, there was no connection between the dress worn by a woman and the fact of harassment. As a matter of fact, it turns out that contrary to what people generally think, it is not just stylishly dressed women who are harassed. You can read more about the survey at <http://blog.blanknoise.org/>.

Don’t you think that girls should have the freedom to wear the clothes they are most comfortable in?

The second kind of simplistic advice women receive is about safety.

People say:

- Avoid going out alone.
- Reach home before it gets dark.
- Avoid late night work or outings with friends.

Some families and many institutions such as hostels apply a night curfew for women. Therefore very few women are visible after nightfall on the streets. But women need to work late, they have to shop in the evening, or they may need to meet someone.

The following is an account by an 18-year-old girl studying in a college in New Delhi.

In the name of safety, women students in our University are controlled to a terrifying extent. We have no flexibility of movement. We are treated like children and our views are not respected or considered.

The girls’ hostel is like a zenana. A brick screen shuts us off from all sides—hiding our verandas and open spaces from public view. We have two entrances, both guarded all day.

We have a warden to whom we have to apply for prior permission to stay out at night or for leave. This requires endless letters of permission from our parents and/or our local guardian. Male students do not require such permission.

We protested these rules and asked for an “open campus”: that when we ask for permission, we should not be interrogated even

after we have a permission letter from parents; that we should not be locked into our Blocks after 10, that women students deserve certain autonomy and certain freedoms.

I accept that there are rules and that we need to follow while living in a hostel But what I am angry about is that male students face NONE of these rules!

I am told that this is for my good. I am not sure. On the contrary, I wonder if this is another way of controlling me

The student's account in the box raises an interesting question: should we focus on controlling the lives of women, in the name of safety? Or, is it that like everyone else women also need to be alert about their safety? Women, and men, need to judge situations and, sometimes, take calculated risks.

Is it not better to make all public spaces more accessible and safe for women (as well as men)?

The third kind of advice given to women is **to keep silent** about being harassed. They are told not to speak about it at all, not even to their close friends. Till recently, it was not possible for this issue to be raised or discussed in public forums, including classrooms.

However, across generations women have devised varied methods to deal with harassment on the street, colleges and work places. As we have stated earlier, not all women report to the police. Some deal with it personally and some collectively. Some women write about it. Read an imaginary letter written by a student to her male teacher in the following box.

Sir,

You groped at my breasts when I was 12 years old.

I wish I had you thrown out of the house then and there. I will teach my sons and daughters to NOT keep quiet when men like you touch them, ever.

I am not ashamed. I refuse to share your shame and make it mine. You might think you are powerful but you are weak and a coward.

You were a teacher and a mentor, I looked up to you. I trusted you. But guess what? You just ruined everything. I can no longer trust anyone. I feel like every person out there is somehow trying to use me. And I constantly blame myself for what happened.

But . . . sir, wait a minute. I have thought about this again and again. I don't want to hate you, or pepper-spray you, or learn to defend myself with martial arts, I don't want to hang you or jail you. I refuse to harbour negative feelings.

I want to trust my teachers.

Complaints Committee

It is now mandatory to set up a Complaints Committee in every college and university, and also in all work places. Students and women teachers facing harassment can report it to such a Committee. Many educational institutions have set up such committees. **Does your college have a Complaints Committee against sexual harassment?**

Points to discuss:

1. Girls: Share with your close friend or your sister about how you coped with an incident of harassment that you faced. Maybe you can even share it in your class.
2. Boys: Have you ever been harassed yourselves?

Take Back the Night campaigns

Women have challenged the night curfew and restrictions on their mobility in many countries by marching in the night. They pointed out that they have a right to be out on the road. Further, it should be safe for them to do so. These campaigns have been called “Take back the night.” Such collective action has been quite empowering for women. After the December 2012 gang rape incident in Delhi, nearly 4000 people—men, women and transgender—marched on Tank Bund in Hyderabad with the slogan “Free the night: It belongs to both men and women.” It was a truly spectacular and inspiring event.

Extract from Midnight March Pamphlet, Hyderabad

- Why is it dangerous for women to walk at night?
- Why does a woman need to be protected by a man?
- Why can't men and women co-exist in the night streets as well?
- Why can't men be trusted to not abuse women?
- Why can't we make all spaces safe instead of keeping women indoors?

The demands made by the people who were in the march included: cheap and accessible public transport and street lighting that reduce the possibility of harassment and violence against women, as well as functioning emergency helplines which would be of great help.

Points to discuss:

1. Think of any incident where, in a film or with someone around you, a woman is harassed. Recall the clothes she was wearing. Do you think that her appearance had any relevance to the annoyance she was facing? How? Would it have been any different if she had been wearing something similar to what women around you, for instance those in your family, wear?
2. You, or someone close to you, may have had to go out late in the evening—for a film, or even a visit to a doctor. Describe the experience of that trip (whether you were alone, with family members or friends, etc.). Do you think it would be different if (a) it was a young boy alone (b) it was a young girl alone. How? Why?

Nirbhaya Laws 2013

Everyday Sexual Harassment

A new set of laws termed the Nirbhaya laws deal with those who are following women around, pestering them, peeping, touching and so on. New offences such as forced disrobing, stalking, voyeurism and acid attacks have been introduced in the Indian Penal Code recently. Public stripping and parading of women being a common way of “punishing” transgressions by women, especially in rural areas, is now a separate offence. Likewise are acid attacks, a distinct kind of violence, in which acid is used to take revenge against women who have rejected offers of love or marriage.

1. Stalking: Any man who

- i) Follows a woman and contacts, or attempts to contact, her for a personal interaction repeatedly despite a clear indication of disinterest by the woman;
- ii) Monitors the internet, email and other communication of the woman
- iii) Watches or spies on a woman in any manner, that results in a fear of violence or serious alarm, distress in the mind of such woman, or interferes with the mental peace of the woman, commits the offence of stalking.

2. If a man makes sexually coloured remarks, he can be punished with up to a year's imprisonment.

3. Voyeurism makes punishable watching, photographing or disseminating images of women in undress or when engaging in private acts.

4. If a man tries to make physical contact involving unwelcome and explicit sexual overtures or

- b) demands or even requests for sexual favours or, c) shows pornography against the will of a woman. Such behavior can be punished with an imprisonment upto three years or with fine or with both.

It is a crime if a man tries to disrobe or compels a woman to be naked in any public space. Such an act can be punished with a minimum imprisonment of three years and a maximum of seven years.

6.3 FURTHER READING: “CHUPULU”

There is a clear line demarcating the kinds of behaviors that are acceptable and those that are not. Take, for instance, staring at women and girls, that may be seen as harmless and innocuous. But is it really so? In the following poem, well-known Telugu poet Jayaprabha talks about staring. The poem gives us a clear sense of the anger a woman feels at these unwelcome looks.

Chupulu (Stares)

Needle sharp stares
from two eyes
land on these lumps of flesh
and roam freely about.

Liar stares
that do not dare
look into my eyes, but
crawl
like larvae on my body.

Eyes rich and poor,
young and old
stare
at women
alike.

Signaling
the hunger of a drooling dog,
the ugly grab of a wolf.
They haunt my dreams.

In the dense jungle
I cannot tell
light from darkness.
There is no escape
from these stares

On the road,
in the bus, in the classroom,
they chase my step
snapping at me, here and there.
These poison fangs
knife me.

I feel scared.
I wish I could fly
or vanish into the void.

But the earth is mine too.
I've taught my eyes
To stare back,
equally sharp.
Stares for stares.

That is how I wage my war now.

These cowardly stares
that cannot look me in the eye
flee to the underworld.

How I long for the day when
not only eyes, but
the whole body
of a woman
bristles.

Translated by BVL Narayana Row

లైంగిక వేధింపులకి స్వస్తి చెప్పదాం!

6.1 ఇవి వేధింపులు, సరదా కాదు

మీరందరూ ఈ కింది సినిమా పాటల్లో కొన్నిటివైనా వినే ఉంటారు.

“వగలరాణివి నీవె సొగసుకాడను నేనే”...“చూపుల్లో గుచ్చి గుచ్చి చంపకే నను హాయ్”...“ఐ లవ్ యు అంటే ఊ కొట్టిపోతావ్ పిల్లా చావు చావు చావ్...”

తరతరాలుగా సినిమా పాటలు మగవాళ్ళు ఇష్టంలేని ఆడవాళ్ళ వెంటబడటాన్ని అచ్చమైన ప్రేమగా చూపిస్తూ వచ్చాయి. అప్పటి వరకూ అయిష్టంగా ఉండే కథానాయికలు కూడా అతను అలా పాట పాడగానే మనసు మార్చుకుని ఆ ప్రేమను అంగీకరిస్తారు. కొన్ని సినిమాల్లో కథానాయకుడు ఆమె చదివే తరగతి గదిలోకి వెళ్ళిపోతాడు. ఇంటి వరకూ వెంటబడిస్తాడు. అతని స్నేహితులు ఆమెతో రాయబారాలు నడుపుతారు. కొన్నింటిలో అతడు ఆత్మహత్య చేసుకుంటానని కూడా బెదిరిస్తాడు. దాదాపు అన్ని సినిమాలలో, కథానాయకురాలు కథానాయకుడి ప్రేమని అంగీకరిస్తుంది. ఆ తర్వాత వాళ్ళు ఏ సమస్య లేకుండా ఎప్పటికీ సుఖంగా జీవిస్తారు.

ఇటువంటి ప్రవర్తన వాస్తవ జీవితాల్లో రొమాంటిక్ గా ఉంటుందా? ఖచ్చితంగా ఉండదు. బయటికి వెళ్ళినప్పుడు, బస్ స్టాపుల వరకూ మగవాళ్ళు వెంటబడించటం ఏ స్త్రీ ఇష్టపడదు. తామేసుకునే బట్టల గురించి, జుట్టు గురించి, శరీరం గురించి వ్యాఖ్యలు కూడా వారికి నచ్చవు. ఈలలు, కేకలు, పిచ్చికూతలు వారికి చిరాకును కలిగిస్తాయి. తమని ముట్టుకోవటం, తడమటాన్ని వాళ్ళు ద్వేషిస్తారు. ప్రస్తుతం ఈ ధోరణి సెల్ ఫోన్ లో, ఇంటర్నెట్ లో నడుస్తోంది. ఫేస్ బుక్ లో వెకిలిరాతలు రాయటం, లెక్కలేనన్ని ఫోన్ కాల్స్ చెయ్యటం, మెసేజ్ లు పెట్టటం, ఈమెయిల్ అక్కొంటున్న హ్యాకింగ్ చేయడం, అసభ్యకరమైన ఫోటోలను పంపించటం మొదలైనవి ఎన్నో జరుగుతున్నాయి.

మనం ఇక్కడ చర్చించే విషయం కాలేజీల్లో అమ్మాయిలు, అబ్బాయిల మధ్య సర్వసాధారణంగా జరిగే నవ్వులాటలు, జోకుల గురించి కాదు అన్నది ఇప్పటికీ అందరికీ అర్థమయ్యే వుంటుంది. స్నేహపూరితమైన మాటలో, హెచ్చరికలో లేదా ఒకరి మీద ఒకరు ప్రకటించే ఇష్టాయిష్టాల గురించో మనం ఇక్కడ చర్చించబోవటం

లేదు. ఆ ఇష్టాలు, స్నేహాలు ఒక్కోసారి ముందుకెళ్తాయి, కొన్నిసార్లు వెళ్ళవు. ముందుకెళ్ళని సందర్భాల్లో సాధారణంగా అబ్బాయిలు, అమ్మాయిలు ఏం జరుగుతున్నదో అర్థం చేసుకుంటారు. పెద్దగా బాధపడటం కాని, అవమానం జరిగిందని కాని అనుకోరు. కాలేజీల్లో ప్రేమలు తీరస్కరణకు గురవటం అనేది చాలా సర్వసాధారణమైన విషయం. అట్లా తీరస్కరించబడిన ప్రేమికులు-మగవాళ్ళు కావచ్చు, ఆడవాళ్ళు కావచ్చు, ఆ తరువాత వేరే ఇంకొకరిని, చాలాసార్లు అంతకంటే మంచి జీవిత భాగస్వాములను ఎంచుకుని జీవితాల్ని గడుపుతారు.

ఈవ్ టీజింగ్ కాదు లైంగిక వేధింపులు

ఇటువంటి ప్రవర్తనని సర్వసాధారణంగా “ఈవ్ టీజింగ్” అని పిలుస్తుంటారు. అంటే మగపిల్లలు సరదా కోసం చేసే చర్యలుగా చూస్తారు. కాని ఈ పదం స్త్రీల అనుభవాలని పరిగణనలోకి తీసుకోదు. జయప్రభ తన కవితలో (ఈ పాఠం చివర అదనపు పఠనం) చెప్పినట్లు చాలా మంది స్త్రీలకు ఇది “సరదా” విషయం కానే కాదు. మహిళా ఉద్యమం ఇటువంటి ప్రవర్తనను సరిగా వర్ణించే పదం ‘లైంగిక వేధింపులు’ అని ప్రతిపాదించింది. ప్రస్తుతం చట్టంలో కూడా ఇదే పదాన్ని వాడుతున్నారు.

ఈ ప్రవర్తన కేవలం యువతకు మాత్రమే పరిమితమైన విషయం కాదు. చాలా మంది వయసు మళ్ళిన వాళ్ళు కూడా ఇలానే ప్రవర్తిస్తారు. అధికారపూరిత సంబంధాల్లో - అధ్యాపకులు, విద్యార్థులు; డాక్టర్లు, నర్సులు; సహోద్యోగుల మధ్య కూడా ఈ ధోరణి చాలా ప్రబలంగా ఉంటుంది. బాధ పెట్టే మగవాడు బస్ లో ఒక అపరిచితుడు కావచ్చు, పక్కంటతను కావచ్చు, బంధువు కావచ్చు, డాక్టరు, ఉపాధ్యాయుడు, ఆటో డ్రైవర్, హాస్టల్ వార్డెన్ లేదా పనిచేసే చోట మనకంటే సీనియర్ కూడా కావచ్చు. ఇలా చెప్పుకుంటూ వెళ్తే ఈ కోవలోకి వచ్చే వాళ్ళ సంఖ్య చాలా పెద్దదిగా మారుతుంది.

ఆడవాళ్ళకు ఇష్టంలేదని తెలిసినా తీవ్ర ఇబ్బందులకు గురిచేస్తూ వెంటబడటం ఇంకొక రకమైన వేధింపు. దీనిని స్టాకింగ్ అంటారు. కొంత మంది మగవాళ్ళు, తమకెవరన్నా నచ్చితే, అవతల వ్యక్తి తనకు ఇష్టం లేదని స్పష్టంగా చెప్పినా, లేదా దీన్నొక తలనొప్పి వ్యవహారంగా భావించినప్పటికీ వెంటబడటం మానరు. తాము

కోరుకున్నవన్నీ తప్పనిసరిగా తమవే అవ్వాలనుకునే పాతకాలపు అహంకారపూరిత భూస్వాముల్లాగా వ్యవహరిస్తారు.

అసలు చిక్కల్లా, స్త్రీల మీద పురుషులకు అధికారం ఉంటుందనే భావజాలమే. అది వంటపట్టిచ్చుకున్న పురుషుల ఆలోచనల్లో స్త్రీ ఒక వ్యక్తి అనే భావన తుడిచిపెట్టుకుపోయి, ఆమె కేవలం అతడు కోరుకునే ఒక వస్తువుగా మారుతుంది. ఈ అధికారంతోనే మగవాళ్ళు బస్సుల్లో, రైళ్ళల్లో, వీధుల్లో, పెళ్ళిళ్ళల్లో, వేడుకల్లో, ఆఫీసుల్లో స్త్రీలని తాకడం, లాగటం, (ఆ స్త్రీ వాళ్ళకు తెలిసినా, తెలియకున్నా గానీ) చేస్తారు. ప్రేమ పేరుతో వాళ్ళ వెంటబడతారు. చట్టంలో దీన్ని లైంగిక వేధింపులు అంటారు. వాళ్ళు గనక ఇష్టపడితే ఇంక దాన్ని వద్దనే హక్కు. ఆడవాళ్ళకు ఉండదని ఆయా మగవాళ్ళ అభిప్రాయం. తాము ఇష్టపడితే సరిపోతుందని అనుకుంటారు.

ఈ ధోరణి అందరూ అనుకున్నట్లు ప్రమాదరహితం కాదని అనేక మంది స్త్రీల అనుభవాలు తెలియజేస్తున్నాయి. ఇలాంటి మగవాళ్ళను తప్పించుకోవటానికి ఆడవాళ్ళు తమ దైనందిన జీవితాలను బలవంతంగా మార్చుకోవాల్సి వస్తుంది. బస్ స్టాపులకు వెళ్ళటానికి రోజూ వెళ్ళేదారి మార్చి వేరే మార్గంలో వెళతారు; తమతోపాటు తోడుగా తండ్రినో, అన్నదమ్ముల్నో వెంట తీసుకెళ్తారు; రాత్రిపూట ప్రయాణాలను వాయిదా వేసుకుంటారు; ఒక్కోసారి ఉద్యోగాలనే వదిలేస్తారు. ఉన్నత విద్య, ఉద్యోగాల్లో మంచి అవకాశాలను వదులుకుని తక్కువ స్థాయికే పరిమితమవుతారు.

ఈ అనుభవాల గురించి బయటకు చెప్తే “నువ్వే వాళ్ళను ప్రోత్సహించివుంటావు” అనే ముద్ర మొయ్యాల్సి ఉంటుందని అనేక మంది స్త్రీలకు లోలోపల ఒక భయం ఉంటుంది. తల్లిదండ్రులకు చెప్తే చదువు మానిపించి తొందరగా పెళ్ళి చేసేస్తారు లేదా నిరంతరం ఒక నిఘా తమ మీద ఉంటుందనే భయం కూడా వీళ్ళను వెంటాడుతూ ఉంటుంది. సమస్య చాలా తీవ్రంగా వున్న చోట ఈ వేధింపులను భరించలేక కొంత మంది ఆత్మ హత్యల వంటి తీవ్ర చర్యలకు కూడా పాల్పడ్డారు.

స్త్రీలను తీవ్ర శారీరక, మానసిక ఆందోళనకు గురి చేసే ఇటువంటి మగవాళ్ళ ప్రవర్తనను గత రెండు దశాబ్దాల నుంచే లైంగిక వేధింపులుగా, హింసగా గుర్తించటం జరుగుతోంది. ఈ విషయాల గురించి అమ్మాయిలు సిగ్గుపడాల్సిన అవసరం లేదని, తమకు ఎదురౌతున్న వేధింపుల గురించి స్నేహితులతో, బంధువులతో మాట్లాడాలని, కొన్ని తీవ్రమైన సంఘటనల్లో పోలీస్ స్టేషన్లలో కూడా రిపోర్టు చేయాలని స్త్రీలకు సూచించటం జరుగుతోంది. స్త్రీల పట్ల తమ ప్రవర్తన గురించి సిగ్గుపడాలని కూడా మగవాళ్ళకు చెప్తున్నారు.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు:

1. ఏదైనా సినిమాలో కానీ, మీ చుట్టు పక్కల తెలిసిన వాళ్ళకి గానీ అగంతకుల నుండి పదే పదే ఫోన్ కాల్స్ రావటం, లేకుంటే ఎవరన్నా వెంటబడటం గానీ జరిగి మిమ్మల్ని బాగా కలతపెట్టిన సంఘటన మీకు గుర్తుకొస్తోందా? వేధించిన వ్యక్తి (అబ్బాయి, మగ వాళ్ళు), వేధింపబడిన వ్యక్తి (అమ్మాయి, స్త్రీ) చుట్టూ ఉండే వాళ్ళు ఎలా ప్రవర్తించారు? దాన్ని గురించి మీ పక్కనున్న విద్యార్థితో గానీ, క్లాసులో గానీ మాట్లాడండి.
2. అబ్బాయిలకి సరైన ప్రవర్తన, తప్పుడు ప్రవర్తనల గురించి చెప్పాల్సిన అవసరం ఉందని మీరు భావిస్తున్నారా? అలాగే అబ్బాయిలకి, పురుషులకి సరైన సామాజిక ప్రవర్తన గురించి చెప్పాల్సిన అవసరం ఉందా? ఎందుకు? క్లాసులో చర్చించండి.

ఈ సేషన్లలోనే అనేక తెలుగు సినిమాలు స్త్రీలు, వాళ్ళ ఇష్టాఇష్టాలు, కోరికల గురించి పితృస్వామ్య సమాజం సృష్టించే అపోహలని. అసత్యాలని కొనసాగించటం అత్యంత శోచనీయం. ఈ క్రింది భాగంలో మనం ఇప్పటిదాకా చర్చించిన విషయాలను దృష్టిలో పెట్టుకుని ఈ మధ్య వచ్చిన తెలుగు సినిమాల గురించి సింగరాజు రమాదేవి చేసిన విశ్లేషణను పరిశీలిద్దాం.

తెలుగు సినిమాలు, వేధింపులు

1) ఆడవారి మాటలకు అర్థాలే వేరులే

1950లల్లో వచ్చిన ‘మిస్సమ్మ’ సినిమాలోని ఒక పాటలో వాక్యమిది. ఆ తరువాత చాలా ప్రచారంలోకి వచ్చింది. ఈ మధ్యనే ఒక సూపర్ హిట్ సినిమా టైటిల్ కూడా అయ్యింది. తెలుగు సినిమా హీరోలు ఈ విషయాన్ని ఖచ్చితంగా నమ్ముతారు. అమ్మాయిలు చీ కొడుతున్నా, కాదంటున్నా ప్రేమ పేరుతో వారి వెంటబడి వేధిస్తూ ఉంటారు. వారి తిరస్కారాన్ని, నిరసనని అలకగా చిత్రికరిస్తూ, వారి ప్రవర్తన గురించి మానసిక నిపుణుల లాగా రకరకాల వ్యాఖ్యానాలు చేస్తూ ఉంటారు. ఉదాహరణకి ‘గబ్బర్ సింగ్’ సినిమాలో హీరో “అరేయి...ఒక అమ్మాయి వారంలో పడుద్ది, ఇంకొక అమ్మాయి నెలరోజుల్లో పడుద్ది, మరొక అమ్మాయి సంవత్సరంలో పడుద్ది...పైనల్ గా ఏ అమ్మాయైనా పడాలి... పడుద్ది... అది ప్రకృతి ధర్మంరా” అంటాడు. ‘లోకం’ అనే సినిమాలో హీరో ఇలా అంటాడు. “అరేయ్...ప్రతి అమ్మాయికి పడాలనే ఉంటుందిరా. సరైన మగాడు దొరకాలంతే!” తనే ఆ సరైన మగాడని అతడి ప్రగాఢ నమ్మకం. పై సంభాషణలు చూస్తే హీరోల

ఉద్దేశం ప్రేమించటం కన్నా ఏదో రకంగా అమ్మాయిని లొంగ దీసుకుని తమ చెప్పుచేతుల్లో ఉంచుకోవటం అని అర్థమవుతుంది. స్త్రీల ఇష్టాఇష్టాలకు సినిమాల్లో కానీ, నిజజీవితంలో కానీ పెద్ద ప్రాముఖ్యత ఉండదు అని ఈ మధ్య కాలంలో ఆడవాళ్ళపై జరిగిన యాసిడ్ దాడులు, అత్యాచారాలు మనకి తెలియ చెపుతున్నాయి.

2) మహిళలు పురుషులు తమపై చేసే వెకిలి వ్యాఖ్యలను, ద్వంద్వార్థపు మాటలను విని ఆనందిస్తారు.

కుటుంబమంతా చూడదగ్గ మంచి సినిమా అని పేరు తెచ్చుకున్న 'సీతమ్మ వాకిట్లో సిరిమల్లె చెట్టు' సినిమాలో ఒక హీరో రోడ్డు మీద కనిపించిన ఒకమ్మాయి మీద అనుచితమైన వ్యాఖ్య చేస్తాడు. ఆ అమ్మాయి ప్రశ్నించటాని కొచ్చినపుడు- "చూడూ...రేపు నీకు అరవై ఏళ్ళు వచ్చాక, వయసులో ఉన్నప్పుడు నన్నూ నలుగురు కామెంట్ చేసారు అని స్వీట్ మెమెరీస్ ఉండొద్దా? అందుకే వీలైతే కామెంట్ చేసేవాళ్ళని ఎంకరేజ్ చెయ్యి" అంటాడు. పై సంభాషణలో రెండు అంశాలు ఉన్నాయి. ఒకటి, మన సన్నిహితులు చేసే నిజాయితీ గల ప్రశంసలను, అపరిచితులు చేసే వెకిలి వ్యాఖ్యలను ఒకే గాటన కట్టటం; రెండవది తాము అపరిచితుల నుండి ఎదుర్కొన్న వ్యాఖ్యలను అమ్మాయిలు స్వీట్ మెమెరీస్ గా భావిస్తారనుకోవటం. వీటికి సరైన పేరు 'వేధింపులు' అని మనం గుర్తించాలి.

3) స్త్రీలు కేవలం అందమైన బొమ్మలు

హీరో కేంద్రంగా ఉండే సినిమాల్లో చాలా మంది కథానాయికలకు కేవలం అందం, రూపలావణ్యమే తప్ప కొంచెం కూడా తెలివీ, ధైర్యం, వ్యక్తిత్వం వంటివే ఉండవు. ఉదాహరణకు 'సీతమ్మ వాకిట్లో సిరిమల్లె చెట్టు' హీరోయిన్ "నా కిష్టమైనవి రెండే రెండు. ఒకటి నిద్ర, రెండు మంచి మొగుడు" అని అంటుంది. ఇదే సినిమాలో తనకు ప్రపోజ్ చేసిన ఒక అమ్మాయిని "భారత దేశ స్త్రీలు! జడలేసుకోవటం మానేశారేం. నీకు పువ్విస్తే ఎక్కడ పెట్టుకుంటావే?" అని హీరో చీవాట్లు పెడతాడు. పొట్టి జాట్టున్న ఆడవాళ్ళు నిజమైన భారతీయ స్త్రీలు కాదు కాబట్టి హీరో ప్రేమకి అర్హులు కారవునూ! 'లొక్కం' సినిమాలో హీరో ఆవేశంగా అరుస్తున్న హీరోయిన్ ని చెంపదెబ్బ కొట్టి "చూడూ, పూల మొక్కలు,

గాజుబొమ్మలు, ఆడపిల్లలు సున్నితంగా ఉంటేనే క్యూట్ గా ఉంటారు" అంటాడు.

కొద్ది మినహాయింపులతో దాదాపు గత దశాబ్దంలో వచ్చిన అన్ని హిట్ సినిమాలు హీరోయిన్ ని అందం, ఆకర్షణలు తప్ప తెలివిగానీ, జీవితంలో లొక్కం గానీ లేని వాళ్ళుగా చూపిస్తూ వచ్చాయి. స్త్రీలకి తమకంటూ వ్యక్తిగత గమ్యం, లక్ష్యం లేదా కోరికలు ఉంటాయనే విషయాన్ని ఈ సినిమాలు గమనించవు. వారు మగవాళ్ళకి భిన్నమైన అభిరుచులు, సామర్థ్యాలు, యోగ్యతలు కల మనుషులు అనే స్పృహ కూడా లోపించింది. దీనికి ఉదాహరణగా వందలాది సినిమా పాటలు, సీన్లు, డైలాగులను చెప్పుకోవచ్చు. ప్రేమ లేక స్నేహ సంబంధాల్లో 'అంగీకారం' లేదా 'కన్సెంట్' అన్న పదం భావనకున్న ప్రాధాన్యతను మనం ఇప్పుడు చర్చిద్దాం.

రొమాన్స్, ప్రేమ, వేధింపుల గురించిన చర్చల్లో శారీరకంగా, మానసికంగా మరో మనిషితో సంబంధాన్ని ఏర్పర్చుకోవటానికి ఒక స్త్రీకి (లేదా పురుషుడికి) ఉండాల్సిన సంసిద్ధత లేదా ఇష్టం లేదా అంగీకారం సాధారణంగా చర్చకి రాదు. మానసిక, శారీరక పరిణితి చెందిన స్త్రీలు, పురుషులకి తమకిష్టమైనప్పుడు పరస్పర సంబంధం ఏర్పర్చుకునే హక్కు; అలాగే ఒక ఇష్టంలేని ప్రేమ లేదా లైంగిక సంబంధం గురించిన ప్రతిపాదనలని తిరస్కరించే హక్కు ఉన్నాయనే గుర్తింపుపై నిర్మితమైన భావనే అంగీకారం(కన్సెంట్). ఎవరికైనా 'పద్దు' అని చెప్పే హక్కుంది. ఈ విషయాలలో 'బలవంతం' అనే మాటకి చోటు లేదు. బలవంతం చేయటం నేరం కూడా.

చాయ్ పే ఏక్ బౌర్ చర్చా

మీరు చూడబోయే చిన్న యానిమేషన్ సినిమా 'చాయ్ పే ఏక్ బౌర్ చర్చా' ఈ విషయాన్ని చర్చిస్తుంది. కాలేజీ కాంటీన్ లో, పని ప్రదేశంలో, సినిమా హాల్ లో, పార్కు లో, షాపింగ్ మాల్ లో చాయ్ తాగటానికి ఆహ్వానించినపుడు జరిగే సన్నివేశాల ద్వారా అంగీకారం - షరతుల్లేని ఇష్టం - అన్నది చాయ్ తాగటానికే కాదు, ప్రేమ విషయంలోనూ, లైంగిక సంబంధాల విషయంలోనూ కూడా అంతే ముఖ్యమని చెప్తుంది. సినిమా చూసి క్లాసులో చర్చించండి.

పని ప్రదేశాలలో స్త్రీలపై జరిగే లైంగిక వేధింపుల (నిషేధం, నిరోధం, నివారణ చర్యలు) చట్టం, 2013

తమ పని ప్రదేశాలలో స్త్రీలకు ఎదురయ్యే లైంగిక వేధింపులను నివారించటం కోసమే ప్రత్యేకంగా ఈ చట్టాన్ని తీసుకురావటం జరిగింది. వేధింపులవల్ల ఉద్యోగినులు తరచూ ఒత్తిడికి గురవుతున్నారు. ఇది వాళ్ళ ఉద్యోగ నిర్వహణను తీవ్రంగా ఆటంకపరుస్తుంది. తమ యజమాని లేదా సహోద్యోగుల నుంచి ఎదురయ్యే ఈ వేధింపులను తట్టుకోలేక అనేక మంది ఆడవాళ్ళు బదిలీలు పెట్టుకుని వేరే చోటకు వెళ్ళిపోవటం లేదా నిర్బంధంగా ఉద్యోగాలను వదులుకోవాల్సి వస్తోంది.

దీనిని ఎదుర్కోవటానికి చట్టంలో ఉన్న అవకాశాలు:

1. లైంగిక వేధింపు అంటే పై అధికారి లేదా యజమాని లేదా సహోద్యోగుల నుండి స్త్రీలు ఈ క్రింది ప్రవర్తనను ఎదుర్కోవటం: శారీరకంగా ముట్టుకోవటం, ఒత్తిడి పెట్టడం; లేదా లైంగిక అవసరాలు తీర్చమని వేడుకోలు లేదా ఆజ్ఞాపించటం; లేదా లైంగికార్థాలతో వ్యాఖ్యలు చేయటం; లేదా అశ్లీల చిత్రాలు చూపించటం; లేదా శారీరకంగా గానీ, మాటలతో, సంజ్ఞలతో, లైంగిక చేష్టలకు పాల్పడటం. ఈ పై చర్యలన్నీ కూడా చట్టం పరిధి కిందకి వస్తాయి.
2. లైంగిక వేధింపుల గురించి ఫిర్యాదు చేసే స్త్రీ శాశ్వత ఉద్యోగిని కావసరం లేదు. ఆమె తాత్కాలిక ప్రాతిపదికన ఉండొచ్చు. దినవేతనంతో పనిచేస్తుండవచ్చు. కొద్దికాలం పాటే పనిచేస్తూ ఉండవచ్చు. శిక్షణలో ఉండొచ్చు. అప్రెంటిస్ గా ఉండొచ్చు. కాంట్రాక్ట్ పని కావచ్చు, ప్రాజెక్టు లేదా స్వచ్ఛంద ప్రాతిపదికన పని చేస్తూ ఉండి ఉండొచ్చు. ఇళ్ళల్లో పనిచేసే పనివారు (గృహ కార్మికులు) కూడా ఉద్యోగస్థుల కిందకి వస్తారు. లైంగిక వేధింపుల గురించి వారు కూడా ఫిర్యాదు చేయవచ్చు.
3. పని ప్రదేశం కేవలం ప్రభుత్వ కార్యాలయాలకో, విభాగాలకో పరిమితమయిలేదు. దీనిలో ప్రయివేటు సంస్థలు, నిర్మాణాలు, సొసైటీలు, ట్రస్టులు, స్వచ్ఛంద సంస్థలు, ఆసుపత్రులు, నర్సింగ్ హౌమ్లు అన్నీ వస్తాయి.
4. ఒక అంతర్గత ఫిర్యాదుల కమిటీని ఏర్పాటు చేయటం ప్రతి సంస్థ బాధ్యత. ఈ కమిటీకి అధ్యక్షులు ఆ సంస్థలోని సీనియర్ మహిళా ఉద్యోగిని అయి ఉండాలి. ఆమెకి సహాయకులుగా ఉద్యోగుల నుంచి ఇద్దరిని నియమించాలి. వీరితోపాటు స్త్రీల హక్కుల కోసం పనిచేస్తున్న వారిని తీసుకోవాలి. మీ కాలేజీలో కూడా చట్టబద్ధంగా ఇలాంటి కమిటీని ఏర్పాటుచేసి, ఫిర్యాదులు తీసుకుని వాటిని పరిష్కరించే విధంగా చేయాలి. ఇప్పటి వరకూ దీన్ని గనుక ఏర్పాటు చేయకపోతే, వెంటనే ఏర్పాటు చేయమని మీరు అడగాలి.
5. తమకెదురైన లైంగిక వేధింపుల గురించి బాధితులు రాతపూర్వకంగా అంతర్గత ఫిర్యాదుల కమిటీకి ఫిర్యాదు చేయాలి. సంఘటన జరిగిన తేదీ నుంచి మూడునెలలలోపు ఈ ఫిర్యాదు అందాలి.
6. అంతర్గత ఫిర్యాదుల కమిటీ అందజేసిన రిపోర్టు ప్రకారం, యాజమాన్యం తప్పనిసరిగా సర్వీసు నిబంధనల ప్రకారం చర్య తీసుకోవాలి. దీనిలో భాగంగా ఆ స్త్రీ అంగీకరిస్తే నష్టపరిహారంగా డబ్బు కూడా చెల్లించాల్సి ఉంటుంది.

6.2 వేధింపులను ఎదుర్కోవటం ఎలా?

కాలేజీల్లో కానీ రోడ్ల మీద కానీ ఉండే వేధింపుల గురించి తరచూ అమ్మాయికి కొన్ని సూచనలు వస్తాయి. అవి ఎక్కువగా వారు ఎలా ప్రవర్తించాలనే దానిపై కేంద్రీకరిస్తాయి. మొదటి సూచన వారు వేసుకునే దుస్తుల గురించి: స్త్రీలు గౌరవప్రదంగా దుస్తులు ధరించాలి. వాళ్ళు సరైన బట్టలు ధరిస్తే ఎవ్వరూ వారి మీద ఏ రకమైన వ్యాఖ్యలు చేయరు అనేది బాగా ప్రచారంలో ఉన్న సలహా. ఐతే ఆసక్తికరంగా బ్లాంక్ నాయిస్ అనే గ్రూపు స్త్రీలను 'ఎలాంటి బట్టలు వేసుకున్నప్పుడు మీరు లైంగిక వేధింపులకు గురవుతున్నారని' అడుగుతూ ఒక సర్వే నిర్వహించింది. చాలా మంది ఈ ప్రశ్నకు స్పందిస్తూ ఈ కింది సమాధానాలు పంపారు.

వేధింపులకు గురయినప్పుడు ఆడవాళ్ళు వేసుకున్న బట్టలు

స్కూల్ యూనిఫారమ్; కాప్రిస్; చూడిదార్; సల్వార్, ట్రాజర్స్; పార్ట్స్; జీన్స్; బుడ్డా; దుపట్టా; చీర; పాడుగు చేతుల డ్రెస్; పాట్టి చేతుల డ్రెస్; చేతులు లేని టీ షర్ట్; టాప్; జాకెట్; బ్లేజర్; గాగ్రా; పాడుగు స్కర్ట్; పాట్టి స్కర్ట్; రెడ్ లిప్స్టిక్; లిప్స్టిక్ లేకపోవడం; జాట్టు వదులుగా వుండటం; నూనెపెట్టిన జాట్టు; స్కూల్ సాక్స్; స్టాకింగ్; ఒట్టి పాదాలు; కప్టాన్; పని యూనిఫారమ్లు...

వాస్తవానికి, ఆడవాళ్ళు వేసుకునే బట్టలకి, వాళ్ళెదుర్కొంటున్న వేధింపులకు ఏ రకమైన సంబంధం లేదు. బాక్సులో పేర్కొన్న సాధారణ దుస్తుల జాబితా బట్టి మనకది అర్థం అవుతుంది. జనం అనుకునేదానికి విరుద్ధంగా కేవలం ఆధునిక దుస్తులు ధరించే ఆడవాళ్ళు మాత్రమే కాక సాధారణ దుస్తులు ధరించే వాళ్ళు కూడా ఈ వేధింపులు ఎదుర్కుంటారు. ఈ సర్వే గురించి మరింత తెలుసుకోవాలనుకుంటే <<http://blog.blanknoise.org//>> చూడండి

- ఆడపిల్లలు తమకు సౌకర్యంగా ఉండే దుస్తులు వేసుకోవానికి స్వేచ్ఛ వుండాలని మీరు భావిస్తారా?

రెండో రకమైన సలహాలు, సూచనలు భద్రత, రక్షణల గురించి ఉంటాయి:

- ఒంటరిగా బయటకు వెళ్ళొద్దని;
- చీకటిపడక ముందే ఇంటికి వచ్చేయాలని;
- రాత్రిపూట స్నేహితులతో బయటకు వెళ్ళొద్దు లేదా రాత్రిపూట పనులు పెట్టుకోవద్దు, స్నేహితులని కలవద్దు.

అనేక కుటుంబాల్లోనే కాక, హాస్టళ్ళ వంటి వ్యవస్థల్లో ఉండే ఆడవాళ్ళకు కూడా అప్రకటిత కర్ఫ్యూ వాతావరణం ఉంటుంది. అందుకే

రాత్రిపూట రోడ్ల మీద చాలా తక్కువ మంది ఆడ వాళ్ళు కనిపిస్తారు. కానీ చాలా మంది ఆడవాళ్ళకి రాత్రిపూట కూడా పనిచేయాల్సిన పరిస్థితులు ఉంటాయి. ఇంకా కొందరు ఆలస్యంగా ఆఫీసుల నుంచి వచ్చేవారుంటారు. కొందరు నైట్ డ్యూటీలు చేస్తారు. సాయంత్రాలు ఇంటి అవసరాల కోసం కొనుగోలు చేయాల్సినవి ఉంటాయి. ఎవరినన్నా కలవాల్సిన అవసరం ఉంటుంది. ఈ పరిస్థితులన్నింటిలో ఆడవాళ్ళ మీద అదుపాజ్ఞలు పెరుగు తుంటాయి. అయితే క్రమేపీ ఇలాంటి అదుపాజ్ఞల పట్ల స్త్రీలు వ్యతిరేకత వ్యక్తం చేయటం పెరుగుతోంది. ఢిల్లీ యూనివర్సిటీలో చదివే ఒక 18 సంవత్సరాల విద్యార్థిని తన హాస్టల్ జీవితం గురించి ఏమంటుందో చూడండి:

“భద్రత పేరుతో మా యూనివర్సిటీ విద్యార్థినుల మీద భయంకరమైన అదుపు ఉంటుంది. మేం అటూ ఇటూ వెళ్ళటానికి ఏ మాత్రం వెసులుబాటు ఉండదు. మమ్మల్ని చిన్న పిల్లల్లా పరిగణించి, మా అభిప్రాయాలకు విలువ నివ్వరు, గౌరవించరు.

విద్యార్థినుల హాస్టల్ ఒక 'జనానా' లాగా వుంటుంది. మా వరండాలు, ఖాళీగా వుండే ప్రదేశాలు బయటివాళ్ళకు కనపడనివ్వకుండా అన్ని వైపుల నించీ మా చుట్టూ ఎత్తైన గోడలు ఉంటాయి. మా రాకపోకలకు ఉపయోగించే రెండు ద్వారాలపై రోజంతా నిరంతర నిఘా ఉంటుంది. మేం శెలవు తీసుకోవాలన్నా లేదా రాత్రిపూట బయట ఉండాలన్నా గానీ వార్డన్ దగ్గర అనుమతి తీసుకోవాలి. దీనికి మా తల్లిదండ్రుల నుండి లేదా స్థానికంగా వుండే మా గార్డియన్ల నుండి అనేక ఉత్తరాలు ఇవ్వాలి ఉంటుంది. విద్యార్థులకు ఇటువంటి నిబంధనలేమీ ఉండవు.

ఇలాంటి నిబంధనలకు మా వ్యతిరేకత తెలుపుతూ కొన్ని నిబంధనల నుండి సడలింపు కోరాము: మా తల్లిదండ్రుల నుండి ఉత్తరం తెచ్చిన తర్వాత మమ్మల్ని ప్రశ్నలతో వేధించకూడదని; రాత్రి 10 గంటల తర్వాత మేముండే భవనాలకు తాళాలు వేయకూడదని; విద్యార్థినులకు కూడా స్వేచ్ఛా స్వతంత్రతలు ఉండాలని; మాకు స్వేచ్ఛగా ఉండే కాంపస్ కావాలని అడిగాం.

హాస్టళ్ళలో ఉంటున్నప్పుడు కొన్ని రకాల నిబంధనలను పాటించాలని మేం కూడా అంగీకరిస్తాం...కానీ నాకు కోసం ఎక్కడ వస్తుందంటే...అబ్బాయిలకు ఈ నిబంధనలేవీ వర్తించవు!

ఇదంతా నా మంచికే అని చెప్తారు. కానీ నాకలా అనిపించటం లేదు. ఇది ఇంకో విధంగా నన్ను అదుపులో పెడుతున్నట్లే ఉంటుంది...”

సాంఘికీకరణ పాఠంలో ఆచార్య కృష్ణకుమార్ ఎత్తైన గోడలుండే ఆడపిల్లల స్కూళ్ళ గురించి చర్చిస్తారు. గుర్తుందా? యూనివర్సిటీ స్థాయిలో కూడా ఆడపిల్లలకి స్వేచ్ఛనివ్వని విద్యా సంస్థలో చదివిన అమ్మాయి అనుభవమిది.

ఈ అనుభవం నుంచి ఎన్నో ప్రశ్నలు ఎదురౌతాయి. భద్రత పేరిట ఆడవాళ్ళ నియంత్రణ పైనే దృష్టికేంద్రీకరించడం సబబేనా? అందరిలాగే స్త్రీలు కూడా తమ రక్షణ గురించి జాగ్రత్త తీసుకోవాలన్నది. నిజమే, అయితే ఒక్కొక్కసారి స్త్రీలు, పురుషులూ కూడా పరిస్థితుల్ని బట్టి రిస్క్ తీసుకోవాల్సిన అవసరం రావచ్చు. అయినా, అన్ని బహిరంగ ప్రదేశాలను సురక్షితంగా, ప్రమాద రహితంగా, ఆడవాళ్ళకు (మగవాళ్ళకూడా) అందుబాటులో ఉండేటట్లు చేయలేమా?

‘బయటకు ఏమీ మాట్లాడవద్దు’ అనేది స్త్రీలకిచ్చే మూడో సూచన. వేధింపుల అనుభవాలను దగ్గరి స్నేహితులతో సహా ఎవ్వరితోనూ మాట్లాడొద్దని వారికి చెప్తారు. నిన్న మొన్నటి దాకా తరగతి గదుల్లో గానీ, బహిరంగ వేదికల మీద అసలు ఈ అంశాలను లేవనెత్తడం అసాధ్యంగా ఉండేది. వేధింపుల గురించి మాట్లాడితే, వేధింపుకి గురైన అమ్మాయి పరువు పోతుందని ఒక బలమైన నమ్మకం వల్ల ఈ విషయాలను అమ్మాయిలు బయటికి చెప్పేవారు కాదు. కానీ సిగ్గుపడవలసినది వేధించినవారని నెమ్మదిగా అందరూ గుర్తిస్తున్నారు.

అయితే రోడ్ల మీద, కాలేజీల్లో, పని ప్రదేశాల్లో ఎదురయ్యే వేధింపులను ఎలా ఎదుర్కోవాలనే దాని మీద తరతరాల నుంచీ స్త్రీలు తమవైన పద్ధతులను ఏర్పరచుకుంటూ వస్తున్నారు. ఇంతకు ముందే మేము చెప్పినట్లు ఆడవాళ్ళందరూ పోలీసులకు ఫిర్యాదు చేయరు. కొంత మంది వ్యక్తిగతంగానూ, మరికొంత మంది సమిష్టిగానూ ఈ వేధింపులను ఎదుర్కొంటారు. కొంత మంది ఆడవాళ్ళు వీటి గురించి రాస్తారు. తన ఉపాధ్యాయుడికి ఒక విద్యార్థిని రాసిన ఒక ఊహాజనిత ఉత్తరాన్ని ఇక్కడ పొందు పరుస్తున్నాం:

“సార్, నేను 12 ఏళ్ళ వయసులో ఉన్నప్పుడు మీరు నా వక్షభాగాన్ని తడిమి మానసికంగా తీవ్రంగా గాయపర్చారు.

ఆ సమయంలో మిమ్మల్ని ఈడ్చి అవతలకు పారేయగలిగితే బాగుండునని నేను మనసులో బలంగా అనుకున్నాను. కానీ అప్పుడు ఏమీ చేయలేకపోయాను. మీలాంటి మగవాళ్ళు తాకితే ఎంతమాత్రం సహించవద్దని ఇప్పుడు నేను నా కూతుళ్ళకు, కొడుకులకు నేర్పుతాను.

దీనికి నేనేం అవమానపడటం లేదు. మీ సిగ్గులేనితనాన్ని నా అవమానంగా తీసుకోవటానికి నేనుసిద్ధంగా లేను. మిమ్మల్ని మీరు బలవంతులని అనుకుంటారేమో గానీ నిజానికి మీరు చాలా బలహీనులు, పిరికివాళ్ళు.

మీరు మార్గదర్శిగా ఉండాలన్న ఉపాధ్యాయులు. మిమ్మల్ని నేను ఆ విధంగానే చూశాను. మిమ్మల్ని నేను నమ్మాను. కానీ జరిగిందేమిటి? మీరు నా ప్రతి నమ్మకాన్నీ నాశనం చేశారు. ఇప్పుడు నేనింక ఎవరినీ నమ్మను. ప్రతి ఒక్కరూ నన్ను ఉపయోగించుకోవటానికే చూస్తూన్నారని నాకనిపిస్తోంది. జరిగిన దానికి ఎప్పటికీ నన్ను నేను నిందించుకోవాల్సిన పరిస్థితి ఏర్పడింది.

కానీ... సార్, ఒక్క నిమిషం ఆగండి. ఈ విషయమై నేను అనేక మార్లు ఆలోచించాను. మిమ్మల్ని నేను అసహ్యించుకోవటం లేదు. మీ మీద పెప్టర్ (స్పై) చేయ బోవటం లేదు. ఆత్మరక్షణ కోసం మార్షల్ ఆర్ట్స్ లాంటి విద్యలు నేర్చుకోవాలనుకోవటం లేదు. మిమ్మల్ని ఉరితీయాలనో, జైలుకి పంపించాలనో అనుకోవటం లేదు. ఇలాంటి నిరసన భావనలతో, ద్వేషంతో నిండిపోవటం నాకెంత మాత్రం ఇష్టం లేదు.

నేను నా ఉపాధ్యాయుల మీద నమ్మకం ఉంచుకోవాలని అనుకుంటున్నాను.”

ఫిర్యాదుల కమిటీ

ప్రతి కాలేజీలో, యూనివర్సిటీలో ఫిర్యాదుల కమిటీని తప్పనిసరిగా ఏర్పాటు చేయాలనే చట్టం ఇరవై సంవత్సరాల క్రితమే వచ్చింది. విద్యార్థినులు గానీ, మహిళా ఉపాధ్యాయులు గానీ తాము ఎదురుకునే వేధింపులను ఈ కమిటీకి ఫిర్యాదు చేయొచ్చు. కొన్ని విద్యా సంస్థలు ఇప్పటికే ఇలాంటి కమిటీలను ఏర్పాటు చేశాయి. మీ కాలేజీలో లైంగిక వేధింపులకు వ్యతిరేకంగా ఫిర్యాదుల కమిటీ ఉందా?

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు

1. అమ్మాయిలూ: మీరు ఎదుర్కొన్న వేధింపుల గురించీ, వాటి నుండి మీరెలా బయటపడ్డారో మీ అక్కచెల్లెళ్ళతో గానీ, సన్నిహిత మిత్రులతో గానీ మాట్లాడండి. మీ తరగతి గదిలో కూడా ఈ విషయాలను, మీ కిష్టమైన మేరకు పంచుకోండి.

2) అబ్బాయిలూ: మీరెప్పుడైనా వేధింపులకు గురయ్యారా?

‘అర్థ రాత్రి స్వాతంత్ర్యం’: విమర్శనైన పోరాటం

గత ఐదు దశాబ్దాలుగా అనేక దేశాల్లోని స్త్రీలు తమ కదలికల మీద రాత్రిపూట ఉండే నిషేధాజ్ఞలను సవాలు చేస్తూ రాత్రి ఊరేగింపులను నిర్వహించారు. రాత్రి పూట రోడ్ల మీద నిర్భయంగా ఉండగలగడం అవసరమే కాక అది ప్రతి స్త్రీ ప్రాథమిక హక్కుని ఎలుగెత్తి చాటుతున్నారు. తమను వేధించటానికి దీనిని సాకుగా తీసుకోవడం ఇకపై కుదరదని స్పష్టం చేస్తున్నారు. ఇలాంటి సమిష్టి కార్యక్రమాలు చైతన్యాన్ని కలిగించటానికి ఎంతో దోహదపడతాయి. 2012 డిశంబరులో న్యూఢిల్లీలో జరిగిన సామూహిక అత్యాచారం తర్వాత ‘రాత్రి సమయం స్త్రీ, పురుషులు ఇరువురిది’ అనే నినాదంతో హైదరాబాద్‌లో ట్యాంక్‌బండ్ పై దాదాపు 4000 మంది స్త్రీలు, పురుషులు, ట్రాన్స్ జండర్స్ అర్థరాత్రి ఊరేగింపు నిర్వహించారు. ఆ ఊరేగింపు అందరికీ స్ఫూర్తిని ఇచ్చిన అద్భుతమైన సంఘటన.

వారు లేవనెత్తిన డిమాండ్లు: ప్రజా రవాణా వ్యవస్థ నిరంతరం ప్రజలకు చవకగా, అందుబాటులో ఉండాలి. అన్ని వీధుల్లో వీధి దీపాలను ఏర్పాటు చేయటం ద్వారా స్త్రీల మీద జరిగే వేధింపులను, హింసను అరికట్టవచ్చు. అత్యవసర పరిస్థితుల్లో సహాయపడటానికి ఫోన్ హెల్ప్‌లైన్‌లను ఏర్పాటు చేయటం ఎంతో ఉపయోగకరంగా ఉంటుంది.

- రాత్రిపూట బయట నడిస్తే స్త్రీలకు ఏం ప్రమాదం?
- పురుషుల రక్షణలోనే స్త్రీలు ఎందుకు ఉండాలి?
- రాత్రిపూట వీధుల్లో స్త్రీ, పురుషులు సమానంగా సంచరించే అవకాశమే లేదా?
- స్త్రీలను వేధించరనే నమ్మకం పురుషుల మీద పెట్టుకోలేమా?
- స్త్రీలను ఇళ్ళల్లో ఉంచేయటం కన్నా, బహిరంగ ప్రదేశాలను భద్రతా తావులుగా మార్చలేమా?

హైదరాబాద్ మిడ్‌నైట్ మార్చ్ సందర్భంగా వేసిన కరపత్రం నుంచి

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు:

1) మీరు చూసిన సినిమాలో గానీ, మీ చుట్టుపక్కల గానీ ఒకమ్మాయి వేధింపుకు గురయిన సంఘటనను గుర్తు తెచ్చుకోండి. ఆమె ఏం బట్టలు వేసుకుంది? ఆమెకెదురయిన అనుభవానికి, ఆమె తయారయిన తీరుకు సంబంధముందని మీరనుకుంటున్నారా? మీ ఇంట్లో ఆడవాళ్ళు తయారయినట్లు ఆమె కూడా ఉంటే ఆమె ఏ వేధింపులు ఎదుర్కోకుండా ఉండేదని మీకు అనిపిస్తుందా?

2) మీరు గానీ, మీ దగ్గరి వాళ్ళు గానీ రాత్రిపూట డాక్టరు దగ్గరికో, సినిమాకో వెళ్ళారు. దాన్ని గురించి వర్ణించండి (ఒంటరిగా వెళ్ళారా, కుటుంబ సభ్యులతో, స్నేహితులతో కలిసి వెళ్ళారా) ఈ అనుభవం ఎ) ఒకబ్బాయి ఒంటరిగా వెళితే బి) ఒకమ్మాయి ఒంటరిగా వెళితే భిన్నంగా ఉంటుందని అనుకుంటున్నారా? ఎలా? ఎందుకు?

లైంగిక వేధింపులపై నిర్భయ చట్టం 2013

స్త్రీలను ఏ రకమైన వేధింపులకు-వెంటబడటం, వెకిలిగా అరుస్తూ చుట్టూ తిరగటం, తాకడం - వీటిలో దేనికి చేసినా వాటి మీద చర్యలు తీసుకోవటానికి చట్టంలో అవకాశం ఉంది. బలవంతంగా దుస్తులు లాగేయటం, తెలియకుండా పక్కన జేరి లైంగికంగా ఇబ్బంది పెట్టడం, ఇతరుల లైంగిక చర్యలను రహస్యంగా చూసి ఆనందించటం, యాసిడ్ దాడులు మొదలైన కొత్త రకం నేరాలను కూడా ఇటీవల భారత శిక్షాస్పృతిలో చేర్చారు. ముఖ్యంగా గ్రామీణ ప్రాంతాలలో తమ ఆజ్ఞలను ధిక్కరించే స్త్రీలను బహిరంగంగా బట్టలిప్పించి ఊరేగింపు చేయించటం సర్వసాధారణమయిపోయింది. ఇది ఈ చట్టంలో ఒక ప్రత్యేకమైన నేరం. దీనిలానే యాసిడ్ దాడులు కూడా ఒక తీవ్రమైన హింసా రూపంగా ముందుకు వస్తోంది. తమ ప్రేమను, పెళ్ళి ప్రతిపాదనలను అంగీకరించకుండా తిరస్కరించిన ఆడవాళ్ళ ముఖాల మీద ప్రతీకారంగా యాసిడ్ పోయటం జరుగుతోంది. ఈ చట్టంలో దీన్ని కూడా తీవ్రమైన నేరం కింద పరిగణిస్తారు.

1. స్టాకింగ్ అంటే ఏ మగవాడైనా:

అ) ఒక స్త్రీ వెంటబడటం లేదా వద్దని చెప్తున్నా కూడా ఆ స్త్రీతో పరిచయం పెంచుకోవడం కోసం పదే పదే విసిగించటం

ఆ) ఆ స్త్రీకి సంబంధించిన ఇంటర్నెట్, ఇమెయిల్, ఇంకా ఇతర కమ్యూనికేషన్లను నిరంతరం అదుపులో పెట్టుకోవాలని చూడటం

ఇ) ఏదో ఒక విధంగా ఆ స్త్రీ మీద నిఘా వేసి వుంచటం, ఆ స్త్రీ మనసులో తీవ్రమైన భయాన్ని కలిగించటం లేదా ఆ స్త్రీ మానసిక ప్రశాంతతను భగ్నం చేయటం

2. లైంగిక అర్థాలతో ఏ పురుషుడైనా మాట్లాడితే అతను ఒక సంవత్సరం జైలు శిక్షకు అర్హుడు.

3. ఇతరుల లైంగిక చర్యలను చూడటం, ఫోటోలను తీయడం లేదా వారు బట్టలు మార్చుకుంటున్నప్పుడో, స్నానం చేస్తున్నప్పుడో, బాత్రూమ్లో ఉన్నప్పుడో ఫోటోలు తీసి అందరికీ పంపించటం.

4. అ) ఏ పురుషుడైనా శారీరకంగా దగ్గరవ్వాలని ప్రయత్నించటం, లైంగికావయవాలను బహిరంగంగా ప్రదర్శించటం లేదా

ఆ) లైంగికావసరాలు తీర్చమని ఆజ్ఞాపించటం, వేడుకోవడం లేదా

ఇ) స్త్రీలకు ఇష్టం లేకపోయినా గానీ అశ్లీల చిత్రాలను చూపించటం - ఈ రకమైన ప్రవర్తన శిక్షార్హమైనది.

మూడేళ్ళ వరకూ జైలు శిక్ష లేదా అపరాధ రుసుము కట్టాలి. లేదా ఈ రెండూ కూడా వుండొచ్చు.

5. బహిరంగ ప్రదేశాల్లో ఒక స్త్రీ బట్టలు లాగేయటం గానీ, బలవంతంగా విప్పించటం గానీ ఏ పురుషుడైనా చేస్తే అది తీవ్రమైన నేరం. అలాంటి చర్యలకు కనీసం మూడేళ్ళ నుంచి ఏడేళ్ళ వరకూ జైలు శిక్ష పడుతుంది.

6.3 అదనపు పఠనం: “చూపులు”

అంగీకారయోగ్యమైన ప్రవర్తనకి, కాని ప్రవర్తనకి మధ్య ఒక స్పష్టమైన విభజన రేఖ ఉంటుంది. ఉదాహరణకు, ఆడపిల్లలు లేదా స్త్రీల వంక కన్నార్పకుండా చూడటం అనేది ఏమంత ప్రమాదకరం కానిదిగా, పట్టించుకోనక్కరలేని విషయంగా అనుకుంటాం. ఇది నిజమేనా? కింది కవితలో ప్రముఖ తెలుగు కవయిత్రి జయప్రభ మగవాళ్ళ చూపులు ఆడవాళ్ళకు ఎంత ఆగ్రహాన్ని కలిగిస్తాయో అర్థమయ్యేలా రాశారు.

చూపులు

రెండు కళ్ళ నుంచి
చూపులు
సూదుల్లా వచ్చి
మాంసపు ముద్దలపై
విచ్చలవిడిగా తిరుగుతూ ఉంటాయి.

చూపులెప్పుడూ ముఖంలోకి చూడవు
మాట ఎప్పుడూ మనసు నుంచి పుట్టుదు
కనిపించినప్పుడల్లా
కంపరం పుట్టేలా
వంటి మీద
చూపులు చెదల్లా పాకుతూ ఉంటాయి.

ఆ కళ్ళల్లో
లక్ష వర్గాలున్నాయి
కానీ చూపులకి మాత్రం వర్గ విభేదాలు లేవు

ఆ చూపుల్లో ఎప్పుడూ
ఒక్కటే సంకేతం ఉంటుంది
చొంగకార్చే కుక్కలాంటి ఆకలుంటుంది
వికృతమైన భల్లూకపు పట్టులాంటిదేదో
విడవక కలల్లో పైతం వెంటాడుతుంది
చిక్కని ఈ అడవిలో
వెలుగు చీకటికీ
తేడానే ఉండదు
చూపుల నుంచి దాటుకోవటానికి
రోడ్డు మీద
బస్సులోను, క్లాసులోనూ

వేసే ప్రతి అడుగు వెనకా
శరీరంలోని ఏదో ఒక భాగాన్ని
గాయం చేస్తూ
విషపు చూపులు గుచ్చుకుంటూనే ఉంటాయి

ఒక్కోసారి భయమేసి
సుదూర ఆకాశంలోకి, శూన్యంలోకి
మాయమై పోవాలనిపిస్తుంది. కానీ
పలాయనం పరిష్కారం కాదని
విషపు చూపుల నెదుర్కొనే
ముళ్ళలాంటి తీక్షణతని
కళ్ళకి నేర్పటం మొదలెట్టాను

ఇప్పుడు ఆ కళ్ళని వెంటాడటానికి
కళ్ళతోనే యుద్ధం చేస్తాను
సూటిగా రెండు క్షణాలు
కళ్ళలోకి చూడలేని పిరికి చూపులు
పాతాళంలోకి పారిపోతాయి
అప్పుడనుకుంటాను
కళ్ళకే కాదు
ఈ దేశంలోని ఆడదానికి
వళ్ళంతా ముళ్ళుండే రోజు
ఎప్పుడొస్తుందా అని!

Women's Work

ITS POLITICS AND ECONOMICS

7.1 FACT AND FICTION

In the world today, security and social respect are closely related to jobs and income. Most of us enter college hoping to get a good job when we pass out with a degree. But women and men get very different messages about work. Society tells a man that he must work, earn and support his family. (This is a big pressure on a boy.) It is generally felt that women may consider taking up a job, but only if they can make sure that the household work does not suffer. Economic security and social respect do not seem relevant for women. The general impression is that women's work is not serious work. Also, that their income is "supplementary" to the main income of the family.

But do you think such perceptions are actually true? Do women not work? Does this work not have economic value? Do women only supplement the family economy? Or, is their contribution as "primary" and as essential as any other?

In what follows, we shall discuss

- A. Why such perceptions arise
- B. Why these perceptions are not true
- C. How we need to think about women's work

A. Why such perceptions arise: Seeing and not seeing women work

Have you ever wondered about the women in television advertisements and films? Almost all these women are always fresh, smiling, beautifully dressed. They worry about their children's and family's health; they make sure they buy only the right,

healthy and nutritious products. They keep their houses miraculously clean and lovingly and dedicatedly feed smiling sons.

What we generally do NOT see on TV is:

a) Household work never ends. Homemakers (a new term for housewives) are constantly on their feet, working non-stop, even when they are ill, to take care of their family.

b) In addition, in both rural and urban areas, what is termed household work includes many income-generating activities.

c) A large number of women also work outside the home, and they do many different jobs. Women who are working for an income can be vegetable vendors, beauticians, corner-shop assistants and owners, domestic workers, television anchors, film actresses, lab technicians, doctors, accountants and clerks—to list only some of the fields in which they are found.

Thanks to the 73rd and 74th amendments to the Constitution of India that provided reservations for women in the elected bodies of municipal corporations and gram panchayats, women are now in decision-making roles in politics. Similarly, we also have women politicians in our legislative assemblies and parliament.

Of late, we also find women heading important banks such as the ICICI, SBI, etc. as well as becoming CEO's of multinational companies such as Pepsico.

If we look around us, our everyday life is teeming with examples of both kinds of women: women who are engaged full-time in taking care of the family; and women who work to earn an income and also do the housework. The women in your family may also be doing this. The funny thing is that what we actually see does not change the image in our minds.

B. Why these perceptions are not true: More information about working women

The 2011 Census gives a figure of 35 crore women who are in the working age group (15-65 years). According to the 2010 National Sample Survey (NSS 2010) only 11.2 crore women declared themselves to be working for an income. A large number of these women are in:

- agriculture (transplanting, weeding, ploughing and allied activities) : **7.7 crore**
- tobacco-related work (collecting and drying tendu leaves: rolling beedis, textile work, traditional weavers and dyers or mill workers): **1.2 crore**
- construction: **57 lakh**

60% women in India are literate. 6.5% have passed out of high school. But illiteracy among rural women workers is still 66%. Compared to the 1990s, opportunities for women with education have increased in urban areas. India now has:

- **25 lakh** women school-teachers
- **23 lakh** saleswomen
- **17 lakh** women offering personal services such as beauticians
- **12 lakh** nurses and other hospital staff, and
- **11 lakh** women in government service.

These figures are impressive. But the sad part is that many women are unable

to make use of expanding opportunities. They do not have the skills required by the market. This is the reason why as many as 19 lakh women have been thrown out of agricultural employment due to mechanization, who now work as domestic servants in urban areas.

Did you know?

• **Cricket Champ:** Gauhar Sultana is a cricket player from Hyderabad; she is a left arm orthodox spinner. She is the Vice Captain of the Hyderabad Senior Women's Team and is a member of the Indian women's cricket team. She has played 23 international matches and as many T-20 matches.

• **Bus Driver:** Vankadarath Saritha of Nalgonda became the first woman driver in the Delhi Transport Corporation in April 2015. Saritha began as an autorickshaw driver. Before she got the DTC job, she worked as a taxi driver in Delhi.

• **TV Star:** Ramya Krishna, better known as Raccha Ramulamma, was a third-year physiotherapy student from Sitaphalmandi, Hyderabad. With her natural style and accent she became a very popular television anchor within a short time.

• **Architect:** Anuradha Naik is a trained conservation architect and architectural historian based in Hyderabad. She redesigned the City Museum in Purani Haveli. She is currently involved in the conservation of heritage buildings and in architectural history research projects.

Watch the film *Babai* made by Kavita Datir and Amit Sonawale in class.

Babai is an 81-year-old woman in a Pune wholesale market who transports goods on a handcart.

Points to discuss:

1. Count the number of different occupations and professions that you can find women in.
2. Which are the occupations and professions that you do NOT find women in?
3. How many women students in the class want to work after they complete their education?

ASSIGNMENT

Do you know of any other women doing unusual jobs? Select two.

One person can be someone like Kalpana Chawla—a famous person whose name appears in the newspapers and the web. Download or copy 50-100 words describing her.

The other person should be someone in or near your home. (Near my home, for example, I can think of: a woman who repairs shoes; a woman who sits by the roadside and sells baby tortoises as pets; a woman who goes around on a bicycle sharpening knives; a woman who makes stick brooms from dry coconut branches and hawks them in the colony; a woman who teaches yoga in people's homes; a woman who is a physics tutor; a woman who runs an all-women fish shop; the women who cut fish in her shop.) Talk to this person when she is not busy and tell her about what you learnt about women in this class. Ask her about her work.

Take a picture of her that shows her working.

Next, take a selfie with her. Write a short report based on this research.

Three to five students should be chosen (or can volunteer) to present their findings at the beginning of the next class. These and the other pictures and write-ups can be sent to us to upload on the website.

7.2 UNRECOGNIZED AND UNACCOUNTED WORK

C. How we need to think about women's work

Why is women's work invisible, undervalued, and poorly appreciated? There are several reasons for this. For instance, when looking at women's work, we tend to focus on the work that is remunerative, i.e., work which gives an income. If a woman does not earn money, she is considered a *non-worker or unproductive*. Using this definition, the 2011 Census of India categorized most of the working age women in India as non-workers. But women's work, unlike men's work, is not limited to activities that earn personal income. A large portion of women's work goes into the income-generating activities of their families. They also work to maintain the family. All this does not give them an income. But it does prevent them from taking on a job that will earn them an income. Let us see how this happens.

Definition of a worker:

One who works continuously for eight to ten hours outside the home for money.

For one, many women currently categorized as non-workers actually work for family or household enterprises. To list some of them: agriculture, animal husbandry, weaving and dyeing, pottery, petty trading, small hotels, kirana shops, catering, family-run businesses such as textile or jewellery, food and beverage hawking, and many small enterprises both in rural and urban areas. This is called **unpaid family work**. None of these family enterprises can run unless the women of the household shoulder a

large part of the responsibility and work. However this work does not give the woman any control over the family's disposable income, including the share she has earned. Such work is invisible and is not recognized. It is seen as "supporting the family" and not as work that produces an income.

Second, there are the women who work for wages, but from home. They are engaged in beedi/papad/agarbatti/bangle-making, tailoring, embroidery or any number of activities that gives them some income. They work between seven to nine hours on such jobs. This is called **home-based work**. Compared to unpaid family workers these women do have more control over their income. But much, if not all, of it goes into supporting the family. As they work from home, and think of themselves only as "supplementing" family income, such women tend to not think of themselves as workers. The census also does not count them as workers!

Since Sunday is a holiday for everyone, should mothers also not have a holiday? Yes or no? Please give reasons.

Third, the most prevalent category of women is home-makers or house-wives. This labour is the most invisible and the most difficult to account for. Many of us know that this is important for our family's survival and our well-being. But we should also know that it is equally important for the functioning of the economy. If the mothers and wives did not do this work, we would all be coming to college or going to work hungry and in unwashed clothes. Schools, factories, construction sites, fields, colleges and offices would fail to run as efficiently if the mothers/wives/daughters did not wash clothes, cook and pack food for us, look after

us when we are sick and so on. **All this, as you now know, is called housework.**

A day in the life of a non-worker

Sayamma is a 45-year-old housewife from a village near Vikarabad. Born in a lower middle-class family, she was educated up to the 5th grade. She got married at 16. Her husband runs an auto-rickshaw in Hyderabad. They have two sons.

Sayamma's day is hectic. She wakes up at five in the morning. First she sweeps and cleans the house and then the yard. Then she milks the family's cows and sends the milk to the co-operative. After that, she takes a bath and starts preparing the morning breakfast. Next, she washes the dishes, cleans the kitchen, washes clothes, prepares feed for the cattle, and then cleans the cattle-shed. She is fortunate that the family has a borewell, which makes it easier for her to collect water. By this time, it is almost late morning. Sayamma has to begin making lunch. She has to ensure that her family gets lunch at the right time, as her son needs to get back to his work in the field.

Sayamma also works on the farm. In the afternoons, she takes the buffalos out, sometimes with the help of her two sons. If she has some time, she takes up beedi-making. Before evening, she finishes her cooking. The family eats and goes to bed early as their day starts before sunrise. Sayamma does the cooking and serves the family herself, though sometimes her second son helps her. Sayamma rarely has any free time for recreation and prefers to rest or sleep whenever she gets time off from her work.

There is a strong myth that what women earn is supportive to the family income while what men earn is the main income. In India, it originated in the 1930s when the first Wage Board proposed that a man should be recognized as the head of the family and therefore should be paid a family wage. This is calculated as payment for a man's labour plus what is needed for the maintenance of his family. In contrast, the female wage or what women earn was seen as **only supplementary or supportive wage**. So she would be paid only for her labour. This myth is still strong. Even when women earn equal salary or wages, or more than their husbands, society prefers to see it as supplementary, an extra, to the husband's income. The man may, in fact, spend his income on himself and the family runs on her income; she is nonetheless paid as if it is an additional or supplementary income. Worse still, this is also true when she is the only income-earning member of the family (woman-headed household). It is true that after 1947 this concept of family wage was revised. In some sectors, the principle of "equal pay for equal work" is being implemented. But such equal wages are limited to an extremely small portion of the economy. The usual practice in large parts of the economy is of unequal wages. A ray of hope in recent times has been the Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Act which implements the equal pay for equal work principle.

In nearly 40% of Indian households women are the primary breadwinners for the family. Even though a few of these households have land and other assets, a majority of them, known as woman-headed households, rank among the poorest of the poor.

7.3 FURTHER READING: WAGES AND CONDITIONS OF WORK

We all know that the Constitution of India guarantees equality for men and women in all dimensions, including wages. But some of us also know that the reality is very different. In many contexts, women are paid less than men. We should not miss this issue of unequal valuation of women's work. For example, statistics compiled by the National Service Scheme reveal that in agriculture, women are paid 50 to 75% lower than men. A similar situation prevails in the private sector, such as the software industry. A recent study found that women software professionals earn 29% less than their male counterparts. After a great deal of struggle, the principle of equal pay for equal work is now practiced in government employment. However, only a miniscule percentage of women are employed in this sector.

Did you know?

- In 2007, Catalyst, an organization that works for inclusive workplaces in corporations and firms began tracking 10,000 MBA graduates from top business schools in the US and found that women start out earning an average \$4,300 less than men at their very first job. The gap keeps growing over time, and after only two to three years, Catalyst has found it surpasses \$40,000. It concluded that gender gaps begin on day one and women do not start out on equal footing.
- In India, actresses get paid, on an average, 10% of what the actors get paid!
- The inequality of earnings between men and women is the highest in health

care, arts, management, recreation and entertainment industries. Software industry has the lowest level of inequality. Usually, as an individual moves higher, inequality also increases.

Why are women paid less than men? Some of the usual reasons we hear include:

- A. Men and women do different kinds of work.
- B. Women do lighter work, men take on the heavier tasks.
- C. Men need to support a family.
- D. Men are more efficient, and
- E. Men are more skilled.

But if we think carefully, much of this reasoning falls apart. Carrying bricks on the head is not any lighter than laying them. Neither is laying bricks very skilled work. Most people can learn how to do it. As women get more access to training, and as employment opportunities increase, women are moving into many jobs that earlier were reserved for men. As you know and can see from the examples in the boxes, women now drive tractors, buses, trains and aeroplanes; they run farms and they work with heavy machinery. In an age of mechanization, physical strength is irrelevant in many sectors. It is also not relevant in "white collar" sectors such as medicine, or software, or accounting, or management, or teaching.

Actually, men are paid more because of the idea of "family wage" discussed earlier. They are also paid more because of social (or, in other words, patriarchal) beliefs and practices that have nothing to do with strength or efficiency. We will read some more strange facts about this inequality in the following paragraph.

Women's work, caste and conditions at work

A hundred years ago it was considered inappropriate and disrespectful for women from propertied classes to step out of the household to work for an income. They were only expected to slog in the kitchen. But modernity and education have made working for an income respectable. Now the majority of women who hold good jobs belong to these communities. They also have high levels of higher education. To an extent, these women have eased themselves from the housework burden by employing domestic workers.

For the women of landless families and communities, work was a compulsion, and drudgery. In addition to working for an income they were forced to work in the households of landlords without pay. It was known as vetti/ begar or bonded labour. After many protests over several decades this was legally abolished (Bonded Labour Act, 1976). Now many women are free of such vetti and work for wages. However, lack of education, skills and training compel them to work in irregular, insecure and low-paying jobs. Even in the government sector they are concentrated in the class IV employee category—sweepers, attendants and cleaners. Despite these enormous obstacles, some of them have entered regular full-time employment. The constitutional provision of reservations in education and employment has largely facilitated their entry into higher education and secure, regular and well-paying jobs—teaching and bureaucracy—in the government sector.

We may imagine workplaces to be gender neutral and that employees are the ones who have to adjust and work.

It is not true. For many women, maternity and child care becomes a huge obstacle in their ability to continue work as they require time off before, during and after pregnancy. In countries where these have been implemented a greater number of women remain in the workforce who stay on and are able to earn an income. But in a great many countries including India such protections are unavailable to a large number of women. Many women across the employment spectrum (be it domestic workers or software employees) drop out of paying work once they have children as they do not have adequate support for child care. This situation prevails even in the fast growing software industry or management or other corporate sectors where educated women are entering in greater numbers. Once women drop out of the work-force it is difficult for them to re-join the same position and get a firm footing. Women in informal sector largely turn into home-based workers or part-time workers.

Did you know?

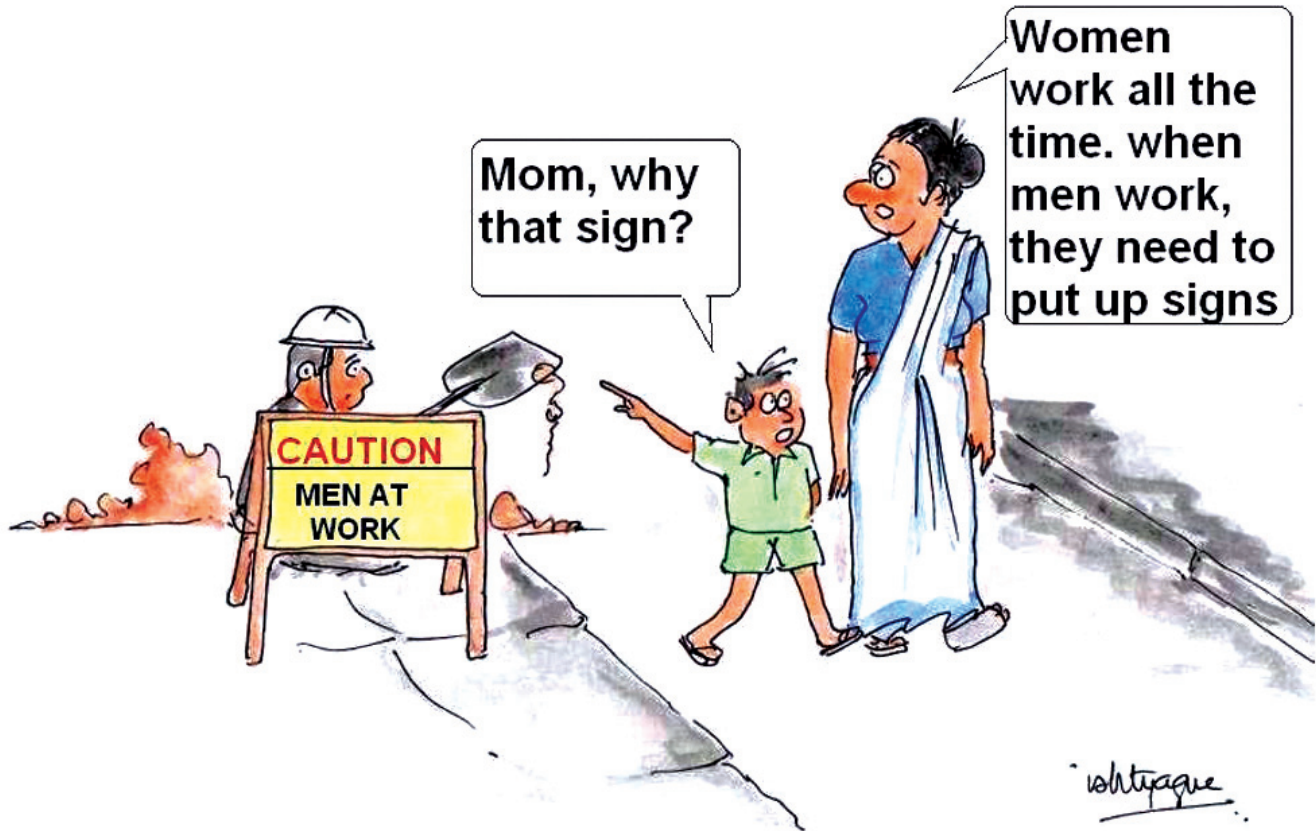
Savitribai Phule, the well-known reformer from Pune, Maharashtra, is the first woman teacher in modern Indian history.

When she walked to school where she taught “low” caste girls, she was pelted with stones because she violated three societal norms: women should not step out, women from “low” castes should not study, and, women from “low” castes should not be educated.

Joopaka Subhadra, Joint Secretary in the Secretariat of the Government of Telangana, is a first generation literate from a Madiga family in Warangal

district. She holds an MA and M.Phil in Telugu Literature from Kakatiya University. She was one of the founders of Secretariat Women Employees Association in 1992 and is currently its President. She says, “Dalit officers are generally put in charge of social welfare or panchayat raj—the ‘low-

caste’ areas. The work is demanding, we are on tour most of the time. Also, I may hold the rank of joint secretary, but I have been assigned a shabby office and given a car that other officers have rejected. The attitude is that the job itself is a favour done to us.”

స్త్రీల శ్రమ

దాని వెనకున్న ఆర్థిక, రాజకీయ అంశాలు

7.1 నిజాలు, కట్టుకథలు

ఆధునిక ప్రపంచంలో వ్యక్తికి భద్రత, సమాజంలో గౌరవం ఆ వ్యక్తి చేసే పనిని బట్టి, సంపాదించే ఆదాయాన్ని బట్టి వస్తుంది. మనందరం కళాశాలలో చదువుకోవటానికి చేరినప్పుడు, చదువు పూర్తి అయి డిగ్రీ చేతిలోకి వచ్చిన తర్వాత మంచి ఉద్యోగం వస్తుందని ఆశిస్తాం. అయితే సమాజం ఆడవాళ్ళకు, మగవాళ్ళకు పని చేసే సంపాదించే విషయంలో వేర్వేరుగా దిశానిర్దేశం చేస్తుంది. (ఉద్యోగం చేయాలనే ఒత్తిడి ఎక్కువగా అబ్బాయిలపై ఉంటుంది). ఆడవాళ్ళు కూడా ఉద్యోగం చేయవచ్చు గానీ ఇంటి పనికి సమస్య లేకుండా చూసుకోవాలి. ఆర్థిక భద్రత, సమాజంలో గౌరవం ఆడవాళ్ళకు కూడా అవసరమేనని మన సమాజం గుర్తించదు. ఆడవాళ్ళ పనిని, పరిగణనలోకి తీసుకోవల్సినంత ముఖ్యమైనదిగా ఎవరూ భావించరు. అంతే కాక, వాళ్ళ సంపాదనని కూడా కుటుంబ ఆదాయానికి 'అనుబంధం'గా మాత్రమే చూస్తారు.

ఇది ఎంత వరకు సరైనది? ఆడవాళ్ళు చేసే పని, 'పని' కాదా? వీళ్ళు చేసే పనికి ఆర్థిక సంబంధమైన విలువ లేదా? కుటుంబ ఆర్థిక వ్యవస్థకు తద్వారా దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థకు, ఆడవాళ్ళు అనుబంధంగా మాత్రమే తోడ్పడతారా? వాళ్ళ సంపాదనకు 'ప్రాథమిక' ప్రయోజనం లేదా? అది ఇతర ఆదాయాలంత మౌలికమైనది కాదా?

ఈ వారం మనం చర్చించవలసినవి:

1. ఇటువంటి అవగాహన ఏర్పడటానికి గల కారణాలు,
2. ఇవి సరైనవా కావా, అనే విషయం,
3. ఆడవాళ్ళు చేసే పనిని ఏ దృష్టికోణంలో చూడాలి అనే అంశం.

1. ఇటువంటి అవగాహన ఏర్పడటానికి కారణాలు: కనిపించే పనిని చూడలేక పోవటం

టీ.వీ వ్యాపార ప్రకటనలలో, సినిమాలలో కనిపించే ఆడవాళ్ళను గురించి మీరు ఎప్పుడైనా ఆలోచించారా? వాళ్ళు ఎప్పుడూ తాజాగా, చిరునవ్వులు చిందిస్తూ, అందంగా తయారై కనిపిస్తారు. వాళ్ళు తమ పిల్లల ఆరోగ్యాన్ని గురించి చింతతో, పాస్టిక విలువలను ఆహార పదార్థాలను కొంటూ ఉంటారు; ఇళ్ళను శుభ్రంగా పెట్టుకుని, ప్రేమతో చిరునవ్వులు చిందించే కొడుకులకు తినిపిస్తూ కనిపిస్తారు.

అయితే టీ.వీలో మనకి చూపించని విషయాలేమిటంటే:

ఎ) ఇంటి పని ఎడతెగకుండా ఉంటుంది; గృహిణులు (ఇటీవలి కాలంలో వీళ్ళను హోమ్ మేకర్స్ అని పిలుస్తున్నారు లెండి) ఇల్లు గడవటం కోసం, నిరంతరం నిలబడి, విరామం లేకుండా, అనారోగ్యంతో బాధపడుతూ ఉన్నప్పుడు కూడా, పని చేస్తూనే ఉంటారు.

బి) అంతే కాదు, గ్రామీణ, పట్టణ ప్రాంతాలలో కూడా, 'ఇంటి పని'గా చెప్పబడే ఎన్నో పనుల్లో ఆదాయం వచ్చేవి కూడా ఉన్నాయి.

సి) చాలా మంది ఆడవాళ్ళు, ఇంటా, బయటా కూడా రకరకాల పనులు చేస్తూ ఉంటారు. సంపాదన కోసం పని చేసే ఆడవాళ్ళు, కూరగాయలు అమ్మటం, బ్యూటీ పార్లర్లు నిర్వహించటం, చిన్న దుకాణాలను నిర్వహించటం, లేదా వాటిలో పనివారుగా ఉండటం, ఇళ్ళల్లో పని చేయటం, టెలివిజన్లో కార్యక్రమాలు నిర్వహించే వారుగా, సినిమాలలో నటులుగా, ప్రయోగశాలల్లో సాంకేతిక నిపుణులుగా, డాక్టర్లుగా, గుమాస్తాలుగా, ఖాతాలు చూసే అకౌంటెంట్లుగా పనిచేయటం కొన్ని ఉదాహరణలుగా చెప్పవచ్చు.

భారత రాజ్యాంగం 73, 74వ సవరణల ద్వారా ఏర్పాటైన రిజర్వేషన్ల పుణ్యమా అని, ఆడవాళ్ళు పురపాలక సంఘాలు, గ్రామ పంచాయితీలలో పోటీ చేయటం ద్వారా రాజకీయాలలో, నిర్ణాయక సంస్థలలో పాల్గొనే అవకాశం వచ్చింది. రాష్ట్ర శాసన సభలోను, పార్లమెంటులోను, మహిళా రాజకీయ నాయకులను చూస్తున్నాం. ఇటీవలి కాలంలో మనం ఐసిఐసిఐ బ్యాంకు, భారతీయ స్టేట్ బ్యాంక్, బహుళ జాతి సంస్థలైన పెప్సికో వంటి వాటిలో ఆడ వాళ్ళు అత్యున్నత స్థానాలలో ఉండటం కూడా చూస్తున్నాం.

మన రోజువారీ జీవితం రెండు రకాల ఆడవాళ్ళతో ముడిపడి ఉంటుంది: ఒకరు, తమ పూర్తి సమయాన్ని ఇంటి పనికి, కుటుంబ సభ్యుల సంక్షేమానికి కేటాయించే వాళ్ళు, మరొకరు బయటి ఉద్యోగాలు చేస్తూ కూడా ఇంటి పని చేసే ఆడవాళ్ళు. మీ ఇళ్ళల్లో ఆడవాళ్ళు కూడా ఇదే విధంగా ఉండి ఉంటారు. తమాషా ఏమిటంటే, మనం కంటితో ఇవన్నీ చూస్తునే ఉన్నా, మన మనస్సులలో నాటుకుని పోయి ఉన్న చిరునవ్వులు చిందించే ఆడవాళ్ళ ప్రతిమలు మారటం లేదు.

2. ఈ అవగాహన ఎందుకు అవాస్తవం? ఉద్యోగినులు, శ్రామిక మహిళల గురించి, మరికొంత సమాచారం

2011 భారత జనాభా లెక్కల ప్రకారం దేశంలో పని చేయగలిగిన వయస్సులో (15-65 సం॥లు) ఉన్న ఆడవాళ్ళు 35 కోట్ల మంది. 2010 జాతీయ శాంపిల్ సర్వే (ఎన్ఎస్ఎస్) ప్రకారం, 11.2 కోట్ల మంది ఆడవాళ్ళు మాత్రమే తమను తాము ఆదాయం కోసం పనిచేసే వారిగా ప్రకటించుకున్నారు. వీరిలో ఎక్కువ మంది క్రింది పట్టికలో చూపించిన ఉపాధులలో ఉన్నారు. తదుపరి భాగంలో ఈ లెక్కల వెనకనున్న మర్మం గురించి మరింత చర్చ ఉంది.

1. వ్యవసాయం - నాట్లు పోయడం, కలుపు తీయడం, దున్నడం, ఇతర అనుబంధ కార్యకలాపాలలో ఉన్న స్త్రీలు - 7.7 కోట్లు
2. పాగాకు సంబంధించి - తంబాకును ఏరటం, ఎండ బెట్టడం, బీడీలు చుట్టడం వంటి పనులలో, నేత పనిలో - సాంప్రదాయ చేనేత కార్మికులుగా, బట్టల మిల్లుల్లో పనివారుగా, అద్దకం చేసే వారుగా ఉన్న స్త్రీలు- 1.2 కోట్లు
3. భవన నిర్మాణ రంగంలో ఇసుక, ఇటుకలు, సిమెంటు మోసే కార్మిక స్త్రీలు - 57 లక్షలు

జనాభాలో 60% మంది మహిళలే అక్షరాస్యులు. వారిలో 6.5% మంది మాత్రమే ఉన్నత పాఠశాల స్థాయిని దాటిన వారు. గ్రామీణ ప్రాంత మహిళలలో నిరక్షరాస్యత ఇంకా 66% వరకు ఉంది. 1990 దశకంతో పోల్చి చూసినట్లైతే పట్టణ ప్రాంతాలలో విద్యావంతులైన ఆడవాళ్ళకు ఉద్యోగావకాశాలు మెరుగయ్యాయి. భారత దేశంలో ప్రస్తుతం

25 లక్షల మంది మహిళలు పాఠశాల ఉపాధ్యాయులుగాను,

23 లక్షల మంది విక్రయ రంగంలో,

17 లక్షల మంది సౌందర్యపోషణ సేవలవంటి వ్యక్తిగత సేవారంగంలో,

12 లక్షల మంది ఆస్పత్రులలో నర్సులుగా, ఇతర సిబ్బందిగాను,

11 లక్షల మంది ప్రభుత్వ రంగ సర్వీసులోనూ ఉన్నారు.

పై గణాంకాలు చూస్తే పరిస్థితులు చాలా మెరుగయ్యాయన్న భావనని కలుగజేస్తాయి. అయితే, విచారించదగ్గ విషయం ఏమిటంటే, పెరుగుతున్న ఈ అవకాశాలను చాలా మంది వినియోగించుకోలేక పోతున్నారు. వీరికి మార్కెట్కు అవసరమైన నిపుణతలు లేకపోవటమే దీనికి కారణం. ఇందువల్ల, వ్యవసాయ రంగ యాంత్రీకరణ వలన ఉపాధి కోల్పోయిన 19 లక్షల మంది

స్త్రీలు పట్టణ ప్రాంతాలలో ఇంటిపని చేసేవారిగా (గృహ కార్మికులు) జీవిస్తున్నారు.

మీకు తెలుసా

జన్ డ్రైవర్: నల్గొండ వాసి అయిన వంకదరత్ సరిత, ఏప్రిల్ 2015లో ఢిల్లీ రవాణా కార్పొరేషన్లో నియమించబడిన మొదటి మహిళా డ్రైవర్. సరిత తన వృత్తి ప్రయాణాన్ని మొదట ఆటో రిక్షా డ్రైవర్గా ప్రారంభించింది. డిటిసిలో ఉద్యోగం రాకముందు, ఆమె ఢిల్లీలో టాక్సీ నడిపింది.

క్రికెట్ ఛాంపియన్: గౌహర్ సుల్తానా హైదరాబాద్ నుంచి వచ్చిన సీనియర్ మహిళా క్రికెట్ జట్టు వైస్ కెప్టెన్, భారతదేశ మహిళా క్రికెట్ జట్టులో సభ్యురాలు. ఈమె 23 అంతర్జాతీయ క్రికెట్ మ్యాచ్లలోను, 23 టి.20 మ్యాచ్లలోను ఆడింది.

ఆర్కిటెక్ట్: అనూరాధ నాయక్ పురాతన భవనాల పరిరక్షణలో శిక్షణ పొందిన ఆర్కిటెక్ట్; వాస్తు కళల చరిత్రకారిణి. ఈమె ఆధ్వర్యంలోనే హైదరాబాద్లో పురానీ హవేలీలోని సిటీ మ్యూజియమ్ పునరుద్ధరించారు. ప్రస్తుతం ఆమె పురాతన భవనాలను పునరుద్ధరించటం లోనూ, వాస్తు చరిత్ర పరిశోధనలోనూ నిమగ్నమై ఉన్నది.

టీ.పి స్టార్: రచ్చ రాములమ్మగా పేరు సంపాదించుకున్న రమ్యకృష్ణ, హైదరాబాద్ సీతాఫల్మండి నివాసి. ఆమె ఫిజియోతెరపీ కోర్సులో మూడవ సంవత్సరం విద్యార్థి. తన సహజమైన శైలి, యాసతో, టెలివిజన్లో చాలా కొద్ది కాలంలోనే మంచి యాంకర్గా పేరు తెచ్చుకుంది.

కవితాదాతర్, అమిత్ సోనావాలే రూపొందించిన “బాబాయ్” డాక్యుమెంటరీ సినిమాను విద్యార్థులకు చూపించండి. బాబాయ్ పూనే నగరంలో సరుకుల మార్కెట్ తోపుడు బండిలో వస్తువులను రవాణా చేసే 81 సంవత్సరాల స్త్రీ.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు:

- 1) మహిళలు పనిచేసే వివిధ రకాల ఉపాధులను, వృత్తులను లెక్కించండి.
- 2) మహిళలు కనిపించని వృత్తులు, ఉపాధులు ఏవి?
- 3) మీ తరగతిలోని విద్యార్థినులలో, చదువు పూర్తి అయిన తరువాత ఎంత మందికి ఉద్యోగం చేయడం పట్ల ఆసక్తి ఉంది? అందుకు గల కారణాలు ఏమిటి?

అసైన్మెంట్:

అరుదైన ఉపాధులలో ఉండే మహిళలు ఎవరైనా మీకు తెలుసా? ఇద్దరిని ఎంపిక చేయండి.

అందులో ఒకరు కల్పనా చావ్లా లాగా, పేరు ప్రతిష్టలున్న వ్యక్తి అయి ఉండాలి. వీళ్ళ పేరు వారై పత్రికలలో, అంతర్జాలం (ఇంటర్నెట్‌లో) లో కనిపించేది అయి ఉండాలి. ఆమెను గురించి సమాచారం డౌన్‌లోడ్ చేయడం ద్వారా గానీ, కాపీ చేయటం ద్వారాగానీ 50-100 పదాలలో వివరించండి.

ఇంకొకరు మీ ఇంటి దగ్గర గానీ, మీ కాలనీల్లో గానీ మీరు చూసే వ్యక్తి అయి ఉండాలి. (మా ఇంటి దగ్గర నాకు కనిపించే అటువంటి స్త్రీలు: చెప్పులు కుట్టే స్త్రీ, రోడ్డు పక్కన కూర్చుని తాబేలు పిల్లలను అమ్మే స్త్రీ, కత్తులు సానబెట్టటానికి సైకిలు మీద తిరిగే ఒకామె, ఎండుకొబ్బరి ఆకుల పుల్లలతో చీపుళ్ళు చేసి అమ్మకం చేసే స్త్రీ; కాలనీలో ఇళ్ళకు వచ్చి యోగా శిక్షణ ఇచ్చే స్త్రీ, ఫిజిక్స్ నేర్పించే ఆవిడ, ఆడవాళ్ళు మాత్రమే పని చేసే చేపల దుకాణం నిర్వహించే ఆమె ఉన్నారు). అటువంటి ఒక స్త్రీతో, ఆమెకు అనుకూలంగా ఉన్న సమయంలో మాట్లాడి, ఆమెలాంటి స్త్రీలు చేసే పనిని గురించి మీతరగతిలో మీరు తెలుసుకున్నది తెలపండి. ఆమె పని గురించి అడగండి. ఆమె పని చేస్తున్నప్పుడు ఫోటో తీసి ఆమెతో మీరొక సెల్ఫీ కూడా తీసుకోండి. క్లాసుకు మీ పరిశోధన వివరించండి.

3-5 మంది ఉపాధ్యాయులు ఎంపిక చేసిన విద్యార్థులు గానీ లేదా వాళ్ళంతట వాళ్ళుగా ముందు కొచ్చిన విద్యార్థులుగానీ తాము అధ్యయనంలో కనుగొన్న విషయాలను తరువాతి క్లాసులో చర్చించాలి. వీటితోపాటు కొన్ని ఫోటోలు, మిగిలిన విద్యార్థులు రాసిన వ్యాసాలు, మాకు పంపిస్తే వాటిని వెబ్‌సైట్‌లో పెట్టటానికి వీలవుతుంది.

7.2 గుర్తింపు లేనిది, లెక్కలోకి రానిది

ఇప్పటి వరకూ మనం చర్చించినట్లు, ఆడవాళ్ళు చేసే పని కనిపించకుండా, తక్కువ విలువైనదిగా, గుర్తింపు లేకుండా ఉంటుంది. శ్రమ అనే నిర్వచనంలోకి సాధారణంగా రాదు. ఎందుకు? దీనికి చాలా కారణాలున్నాయి:

ఆడవాళ్ళు చేసే పనిని అర్థం చేసుకునేటప్పుడు మనం ఈపని ఆదాయాన్ని ఇస్తోందా లేదా అనే దృష్టితోనే చూస్తాము. పని ఆదాయాన్ని సమకూర్చక పోతే అది నిరూపయోగమైనదిగా పరిగణించి ఆమెను అనుత్పాదక వ్యక్తిగా, అంటే పని చేయని వ్యక్తిగా అర్థం చేసుకుంటాము. ఈ నిర్వచనం ఆధారంగానే 2011 జనాభా లెక్కలలో శ్రమించే వయస్సులో (15-65 సంవత్సరాల మధ్య) ఉన్న మహిళలలో ఎక్కువ మందిని శ్రామికులుగా గుర్తించలేదు. అయితే ఆడవాళ్ళు చేసే పని, మగవాళ్ళు చేసే పనిలాగా ఆమెకు వ్యక్తిగత ఆదాయాన్ని సంపాదించేదే అయి ఉండదు. వారు చేసే పనిలో ఎక్కువ భాగం కుటుంబ ఆర్థిక నిర్వహణకు తోడ్పడేదిగా ఉంటుంది. వాళ్ళు కుటుంబ నిర్వహణకు అవసరమైన ఎన్నో పనులు కూడా చేస్తారు. వీటి వలన ఆడవాళ్ళకు వచ్చే ప్రత్యేక ఆదాయమేమీ ఉండదు. అయితే, ఈ పని వేతనం, జీతం వచ్చే పనులు చేపట్టటానికి మాత్రం అడ్డుంకిగా ఉంటుంది. ఇది ఎలా జరుగుతుందో చూద్దాం.

శ్రామికుని నిర్వచనం

రోజుకు 8-10 గంటల సేపు నిరంతరంగా ఇంటా బయటా వేతనానికి లేదా జీతానికి పని చేసే వ్యక్తి

ప్రస్తుతం శ్రామికులు కాని వారుగా వర్గీకరించబడిన మహిళలు ఎందరో, గృహ యాజమాన్యంలో నిర్వహించబడే ఆర్థిక కార్యకలాపాల్లో పనిచేసేవారే. వాటిలో వ్యవసాయం, పశువుల పెంపకం, చేనేత పరిశ్రమ, కుండల తయారీ, చిన్న తరహా వర్తకం, చిన్న మోటార్లు, పచారీ కొట్లు, తయారుచేసిన ఆహారం సరఫరా చేసే కేటరింగ్ వ్యాపారం, కుటుంబ వ్యాపారాలైన నగల వ్యాపారం, ఆహార పదార్థాలు, పానీయాల వ్యాపారం, మొదలైనవి. వీటిని మనం గ్రామీణ ప్రాంతాలలో, పట్టణ ప్రాంతాలలో కూడా చూస్తుంటాము. ఈ వ్యాపారాలకి కీలకమైన ఆడవాళ్ళు చేసే పనిని, పారితోషికం లేని కుటుంబ శ్రమ అంటారు. ఈ వ్యాపారాలేవీ కూడా కుటుంబంలో ఆడవాళ్ళు బాధ్యత తీసుకోని పక్షంలో నడవవు. అయినప్పటికీ, ఈ పని చేయటం వలన ఆడవాళ్ళకు కుటుంబ నికర ఆదాయంపైన ఆధిపత్యం, నియంత్రణలు గాని, ఆదాయంలో వారి పనికి తగిన వాటా గాని లభించదు. అంతేకాక దీనిని పనిగా గుర్తించటం కూడా

జరగదు. ఇది ఎవరి కంటికి 'పని'గా కనబడదు. ఈ పని 'కుటుంబానికి దోహదకారి'గా పరిగణించ బడుతుంది కానీ, ఆదాయాన్నిచ్చే ఉత్పాదక పనిగా (సంపాదనకు పని కొచ్చే శ్రమగా) కనబడదు.

ఇళ్ళల్లో ఉంటూనే జీతానికి/వేతనానికి, పనిచేసే స్త్రీలు అనేక మంది ఉన్నారు. బీడీలు చుట్టటం, అప్పడాలు, అగరవత్తులు, గాజులు తయారు చేయడం, కుట్టుపని, ఎంబ్రాయిడరీ వంటి అనేక పనులు ఈ కోవకు చెందుతాయి. వీటి వల్ల వారికి కొంత ఆదాయం సమకూరుతుంది. వీళ్ళు రోజులో 7 నుంచి 9 గంటల పాటు శ్రమిస్తారు, దీనిని గృహ కార్మిక వ్యవస్థ అంటారు. ఇందాక చెప్పుకున్న కుటుంబ నిర్వహణలో ఉండే వ్యాపారాల్లో పని చేసే ఆడవాళ్ళ కంటే, ఈ కోవకు చెందిన వారికి తమ ఆదాయంపై కొంత మేరకు నియంత్రణ ఉంటుంది. అయితే, దీనిలో ఎక్కువ శాతం ఇంటి అవసరాల కోసమే సరిపోతుంది. పైగా, వీళ్ళు ఇళ్ళల్లో ఉంటూ పని చేయటం వల్ల తమ సంపాదనను కుటుంబ ఆదాయానికి దోహదంగా భావిస్తారు కాబట్టి, తాము శ్రామికులమని అనుకోరు. జనాభా లెక్కలలో కూడా వీళ్ళను శ్రామికులుగా లెక్కించరు.

ఆడవాళ్ళలో అతి సాధారణంగా కనిపించే వాళ్ళు గృహిణులు లేదా గృహ నిర్వాహకులు. వీరి శ్రమ అన్ని శ్రమల కంటే కనిపించనిదే కాకుండా, ఏ లెక్కలకి లొంగనిది. ఈ పని మన అందరి కోసమేనని, అందరి సంక్షేమం, ఉనికి దీనిపైన ఆధారపడతుందని మనందరికీ తెలుసు. అయితే ఈ శ్రమ మనకు, మన కుటుంబానికే కాక దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థకు కూడా చాలా ముఖ్యమైనదని, అవసరమైనదని మనం తెలుసుకోవాలి. ఇంట్లో అమ్మలు, భార్యలు మనకవసరమైన పనులు చేయకపోతే, మనం కళాశాలలకు, ఆఫీసులకు, ఆకలితో, మురికిగా ఉన్న బట్టలతో వెళ్ళాల్సి ఉంటుంది. పాఠశాలలు, కర్మాగారాలు, భవన నిర్మాణం జరిగే స్థలాలు, వ్యవసాయ క్షేత్రాలు, కళాశాలలు, ఆఫీసులు, ఏవీ అమ్మలు, భార్యలు, కూతుళ్ళు బట్టలు ఉతికి, వంట చేసి, టిఫిన్ డబ్బాలు సర్ది ఇచ్చి, మనకు ఆరోగ్యం బాగాలేనప్పుడు సేవలు చేయకపోతే సమర్థవంతంగా సకాలానికి పనిచేయలేవు. ఈ పనినే, 'ఇంటి పని' అంటారని మీకు అర్థమై ఉంటుంది.

ఆదివారం అందరికీ సెలవు దినం కదా. మరి అమ్మలకు మాత్రం సెలవు అవసరం లేదా? అవునా, కాదా? మీ జవాబుకు కారణాలు చెప్పండి.

మగవాళ్ళ సంపాదన కుటుంబానికి మౌలికమైనదని, ఆడవాళ్ళ సంపాదన అనుబంధమైనదని (వేణ్ణీళ్ళకు చన్నీళ్ళు) అనే అపోహ మనందరిలో ఉంది. భారత దేశంలో ఈ ఆలోచన మూలాలు

1930లో స్థాపించబడిన మొదటి వేతన సంఘం- పురుషుడిని, కుటుంబ పెద్దగా గుర్తించి, అతనికి కుటుంబ వేతనం చెల్లించాలనే ప్రతిపాదనను ముందుకు తీసుకువచ్చిననాటి నుండి ఉంది. కుటుంబ వేతనాన్ని లెక్కించటంలో, మగవాళ్ళ శ్రమకిచ్చే వేతనంతో పాటు, కుటుంబాన్ని పోషించటానికి అవసరమైన ఆదాయాన్ని కూడా పరిగణనలోకి తీసుకుంటారు. దీనికి విరుద్ధంగా, ఆడవాళ్ళ ఆదాయాన్ని అనుబంధ వేతనంగా లేక సహాయం వేతనంగా చూస్తారు కాబట్టి, ఆమె వేతనాన్ని లెక్కించేటప్పుడు కేవలం ఆమె శ్రమను మాత్రమే దృష్టిలో పెట్టుకోవటం జరుగుతుంది.

ఈ అపోహ ఇప్పటికీ బలంగా నాటుకుని ఉంది. ఎంత బలంగా ఉందంటే, ఆడవాళ్ళు భర్తలతో సమానంగా, వాళ్ళకంటే ఎక్కువగా సంపాదించిన సందర్భాలలో కూడా సమాజం దానిని భర్తల ఆదాయానికి అనుబంధంగానే చూస్తుంది. భర్త తన సంపాదనను కేవలం తన అవసరాలపైనే ఖర్చు పెట్టుకుని, భార్య సంపాదన పైన ఆధారపడి కుటుంబం నిర్వహించినా సరే భార్య సంపాదనని అనుబంధంగానే చూస్తారు. ఇంతకంటే దారుణమైన విషయమేమిటంటే, స్త్రీలు మాత్రమే సంపాదనపరులైన ఇళ్ళల్లో కూడా ఇలాగే జరుగుతుంది. అక్కడ కూడా పురుషుడినే కుటుంబ పెద్దగా లెక్క వేస్తారు.

దేశానికి స్వతంత్ర్యం వచ్చిన తరువాత, కుటుంబ వేతన విధానం కొంత మారింది. కొన్ని రంగాలలో 'సమాన పనికి సమాన వేతనం' ఇవ్వాలనే నియమం అమలవుతోంది. అయితే, ఈ సమాన వేతనాల నియమం ఆర్థిక వ్యవస్థలో అతి చిన్న భాగానికి మాత్రమే పరిమితమవుతోంది. సాధారణంగా మనకు కనిపించేవి అసమాన వేతనాలే. ఇటీవలి కాలంలో కొంత మనకు ఆశాజనకంగా కనిపించేది 'సమాన శ్రమకు సమాన వేతనం' సూత్రంపైన నడుస్తున్న మహాత్మా గాంధీ జాతీయ గ్రామీణ ఉపాధి హామీ పథకం.

మీకు తెలుసా?

భారత దేశంలో సుమారు 40% కుటుంబాలలో, కుటుంబాన్ని పోషించేది ఆడవాళ్ళే. వీరిలో కొందరికి భూమి, ఇతర ఆస్తులూ ఉన్నప్పటికీ స్త్రీలు కుటుంబ పెద్దలుగా ఉండే కుటుంబాలల్లో ఎక్కువ శాతం అత్యంత పేదరికాన్ని అనుభవిస్తున్నాయి.

శ్రామికురాలు కాని మహిళ జీవితంలో ఒక రోజు

సాయమ్మ వికారాబాద్ దగ్గర ఒక గ్రామంలో నివసించే 45 సంవత్సరాల మహిళ. ఆమె దిగువ మధ్యతరగతి కుటుంబానికి చెందినది. 5వ తరగతి వరకు చదువుకుంది. 16వ ఏట పెళ్ళి జరిగింది. ఆమె భర్త హైదరాబాద్ లో ఆటోరిక్షా నడిపిస్తాడు. వాళ్ళకు ఇద్దరు కొడుకులు.

ఆమె దినచర్య చాలా పనితో కూడుకుని ఉంటుంది. పొద్దునే 5 గంటలకు నిద్రలేచి, ఇంటిని, పరిసరాలను తుడిచి శుభ్రం చేస్తుంది. తరువాత సొంత ఆవులకు పాలు పితికి, పాలను సహకార సంఘానికి పంపిస్తుంది. తరువాత స్నానం చేసి నాష్టా తయారు చేస్తుంది. తరువాత గిన్నెలుతోమి, వంటిల్లు శుభ్రం చేసి, బట్టలుతికి, పశువులకు మేత తయారు చేసి పశువుల కొట్టాన్ని శుభ్రం చేస్తుంది. ఆమె అదృష్టం బావుండి, బోరు బావి వుండటం వలన నీళ్ళు పట్టడం సులభం అవుతోంది. అప్పటికి సుమారు మధ్యాహ్నం సమయం అవటంతో భోజనం తయారుకు ఉపక్రమిస్తుంది. కుటుంబానికి వేళకు భోజనం అమరాలి కదా మరి. ఎందుకంటే పొలంలో పని చేస్తున్న కొడుకులకు భోజనం అందించాలి.

సాయమ్మ కూడా పొలం పని చేస్తుంది. మధ్యాహ్నం పశువులను మేతకు బయటకు తోలుకెళ్తుంది. ఈ పనిలో అప్పుడప్పుడు తీరిక దొరికితే, బీడీలు చుట్టే పనిచేస్తుంది. సూర్యోదయం లోపు నిద్రలేవాలి కాబట్టి చీకటి పడేలోపు సాయంత్రం వంట పని ముగిస్తంది. కుటుంబ సభ్యులందరు త్వరగా భోజనం చేసి పడుకుంటారు, ఇంట్లో వంట చేయటం, అందరికీ పెట్టటం, సాయమ్మ చేస్తుంది. అప్పుడప్పుడు రెండవ కొడుకు సాయం చేస్తాడు. ఆమెకు సరదాలకు, వినోదాలకు తీరిక లేదు. పని లేనప్పుడు విశ్రాంతి తీసుకోవడం గానీ, నిద్రపోవటం గానీ సాయమ్మకు ఇష్టం.

శ్రామికులుగా గుర్తింపు లేకపోయినా, సాయమ్మ ఇంటి పనితోపాటు పొలంపని, పశువుల ఆలన-పాలన, బీడీలు చుట్టటం లాంటి కుటుంబానికి సంపాదన తెచ్చే పని చాలా చేస్తోంది. ఇది మనం గమనించవలసిన విషయం!

7.3 అదనపు పతనం:జీతాలూ, పని ప్రదేశాల్లో పరిస్థితులు

మన రాజ్యాంగం స్త్రీ పురుషులిద్దరికీ అన్ని విషయాలలో, వేతనాల చెల్లింపుతో సహా, సమానత్వానికి హామీనిస్తుందని మనకు తెలుసు. అయితే, వాస్తవ పరిస్థితులు దీనికి విరుద్ధంగా ఉంటాయి. చాలా సందర్భాలలో పురుషుల వేతనాల కంటే, స్త్రీలకు తక్కువగా చెల్లిస్తారు. ఎన్ఎస్ఎస్ గణాంకాల ప్రకారం, వ్యవసాయ రంగంలో పనిచేసే స్త్రీలకు పురుషుల కంటే 50%-75% మేరకు తక్కువగా చెల్లిస్తారు. సాఫ్ట్వేర్ పరిశ్రమలో కూడా పరిస్థితి ఇదే. ఇటీవల జరిగిన ఒక అధ్యయనంలో మహిళా సాఫ్ట్వేర్ ఉద్యోగులకు, ఈ రంగంలో పని చేసే పురుషుల కంటే 29% తక్కువ చెల్లిస్తారనే విషయం బయటపడింది. ఎన్నో పోరాటాల ఫలితంగా ప్రభుత్వ రంగ ఉద్యోగాలలో ఇప్పుడు 'సమాన పనికి సమాన వేతనాలు' అనే సూత్రం పాటించటం జరుగుతోంది. అయితే, ఈ రంగంలో పని చేసే మహిళల సంఖ్య చాలా తక్కువ.

పురుషుల వేతనాలకంటే, స్త్రీల వేతనాలు ఎందుకు తక్కువగా ఉంటాయి? మనం సాధారణంగా ఈ క్రింది కారణాలు వింటుంటాం.

- (1) స్త్రీలు, పురుషులు వేర్వేరు రకాల పనులు చేస్తారు.
- (2) స్త్రీలు తేలికైన పనులు, పురుషులు బరువైన పనులు చేస్తారు.
- (3) పురుషులకు కుటుంబ పోషణ బాధ్యత ఉంటుంది.
- (4) పురుషులలో సామర్థ్యం ఎక్కువ.
- (5) పురుషులలో నైపుణ్యం ఎక్కువ.

కొంచెం జాగ్రత్తగా ఆలోచిస్తే ఈ కారణాల్లో తర్కం లోపించిందని అర్థమవుతుంది. ఇటుకలు పేర్చటం కంటే, వాటిని నెత్తిన పెట్టుకుని మోయటం తేలికైన పని కాదు కదా. ఇటుకలు పేర్చటం కూడా పెద్ద నిపుణతతో కూడిన పనేమీ కాదు. ఆ పనిని ఎవరైనా నేర్చుకోవచ్చు. శిక్షణ అవకాశాలు స్త్రీలకు అందుబాటులోకి రావటం మొదలుపెట్టిన తరువాత, ఉద్యోగావకాశాలు పెరిగిన కొద్దీ, స్త్రీలు ఇంత వరకు పురుషులు మాత్రమే చేస్తూ ఉన్న ఉద్యోగాలు అంది పుచ్చుకోగలుగుతున్నారు. ఈ అధ్యాయంలోని బాక్సుల్లో ఇచ్చిన ఉదాహరణలు చూస్తే, ఈ విషయం మీకు కూడా అర్థమవుతుంది. ఇప్పుడు ఆడవాళ్ళు ట్రాక్టర్లు, బస్సులు, ట్రేయిన్లు, విమానాలు కూడా నడిపిస్తున్నారు, వ్యవసాయ క్షేత్రాలను నిర్వహిస్తున్నారు, పెద్ద సంక్లిష్టమైన యంత్రాలతో పని చేస్తున్నారు. ఆధునిక యంత్ర యుగంలో శారీరక శక్తి చాలా రంగాల్లో పనులకు అవసరం లేదు. వైట్ కాలర్ ఉద్యోగాలైన వైద్యం, సాఫ్ట్వేర్, ఖాతాల నిర్వహణ, వ్యాపార నిర్వహణ, ఉపాధ్యాయ వృత్తులకు అది పూర్తిగా అప్రస్తుతం.

మీకు తెలుసా?

● 2007లో కార్పొరేట్ మరియు ఇతర సంస్థలలో 'వివక్షతరహిత పని ప్రదేశాలు' అంశంపైన పనిచేస్తున్న కేటలిస్ట్ అనే సంస్థ, అమెరికాలో పేరుపొందిన ఎమ్బిఎ కళాశాలల్లో డిగ్రీ సంపాదించిన 10,000 మందితో చర్చించినపుడు తెలిసిన విషయాలేమిటంటే, వృత్తి చేపట్టిన ప్రారంభ దశలోనే మహిళలు, పురుషుల కంటే సగటున 4300 డాలర్లు తక్కువ సంపాదిస్తారని; ఈ వ్యత్యాసం పెరుగుతూ వచ్చి, 2-3 సంవత్సరాలలో అది 40,000 డాలర్లు దాకా పెరుగవచ్చు. స్త్రీ, పురుషుల వేతనాల విషయంలో ఈ తేడాలు ప్రారంభ దశ నుండే ఉంటాయని, స్త్రీలు, పురుషులతో సమాన స్థాయిలో ఎప్పుడూ ఉండరనే నిర్ధారణకు వచ్చింది!

● ఆరోగ్య రక్షణ, కళలు, మేనేజ్మెంట్, వినోద పరిశ్రమలలో పురుషుల, స్త్రీల సంపాదనలో అసమానతలు కొట్టిచ్చినట్లు కనిపిస్తాయి. అతి తక్కువ స్థాయిలో అసమానతలు సాఫ్ట్వేర్ పరిశ్రమలో కనిపిస్తాయి. తక్కువ స్థాయి ఉద్యోగాల నుండి, పైకి ఎదిగే కొద్దీ అసమానతలు కూడా పెరుగుతాయి.

వాస్తవానికి, ఇంతకు ముందు ప్రస్తావించిన, “కుటుంబ వేతనం” అనే భావన వలనే పురుషుల వేతనం ఎక్కువగా ఉంటుంది. అంతే కాకుండా, పురుషాధిక్య ధోరణులపైన ఆధారపడే సామాజిక విలువలు, సంప్రదాయాల వలన కూడా ఇది జరుగుతుంది. ఈ అసమానత్వం గురించిన కొన్ని వింతైన వాస్తవాలు కింద మీరు తెలుసుకుంటారు.

స్త్రీల శ్రమ, కులం, పని ప్రదేశాల్లో పరిస్థితులు

వంద సంవత్సరాల క్రితం సంపన్న వర్గాల ఆడవాళ్ళు సంపాదన కోసం ఇంటి నుంచి బయటకు వెళ్ళటం అగౌరవంగా భావించేవారు. వారు వంటింటి చాకిరికి మాత్రమే పరిమితమయ్యే వాళ్ళు. ఆధునికత ప్రవేశించిన తర్వాత, స్త్రీలలో విద్య పెరిగి వారు కూడా సంపాదన నిమిత్తం పని చేయటం గౌరవప్రదమేననే మార్పు తెచ్చింది. ఇప్పుడు మంచి ఉద్యోగాలు చేసే మహిళలలో ఎక్కువ శాతం ఈ వర్గాలకు (కులాలకు) చెందిన వారే. వీళ్ళల్లో చాలా మంది ఉన్నత విద్యను అభ్యసించిన వారే. వీళ్ళు పనివాళ్ళను పెట్టుకోవటం ద్వారా, ఇంటిపని నుండి కొంతమేరకు విముక్తులయ్యారు.

భూమిలేని కుటుంబాలు, కులాలకు చెందిన మహిళలకు పని ఒక నిర్బంధంగా, చాకిరిగా ఉండేది. సంపాదన కోసం పనికి

వెళ్ళటమే కాకుండా భూస్వాముల ఇళ్ళల్లో వేతనం లేకుండా పని చేయటం తప్పని సరిగా ఉండేది. దీనినే 'వెట్టి', 'బేగార్', లేక 'నిర్బంధపు చాకిరీ' అంటారు. కొన్ని దశాబ్దాల పోరాటం ఫలితంగా నిర్బంధపు శ్రమ నిరోధ చట్టం, 1976 ద్వారా ఇది చట్టరీత్యా నిషేధించబడింది. దీనివలన ఎంతో మంది ఆడ వాళ్ళు వెట్టి నుంచి విముక్తులై తాము చేసే పనికి వేతనం పొందగలుగుతున్నారు. అయితే, వీరిలో చాల మందికి విద్యావకాశాలు, శిక్షణ, నైపుణ్యత పొందే మార్గాలు లేక, అసంఘటిత రంగంలో, భద్రత లేని, తక్కువ వేతనం గల ఉద్యోగాలు చేయాల్సి వస్తోంది. ప్రభుత్వ రంగంలో కూడా, వీళ్ళు ఎక్కువగా క్లాస్ 4 తరగతికి చెంది - ఊడ్చే వారుగా, అటెండర్లుగా, పనివారుగా చేయాల్సి వస్తోంది. ఇన్ని రకాల అవరోధాలు ఉన్నప్పటికీ కొందరు సంఘటిత రంగంలో మంచి ఉద్యోగాలు సంపాదించుకోగలిగారు. మన రాజ్యాంగంలో విద్య, ఉద్యోగ రంగాలకు సంబంధించి, పొందుపరచబడిన రిజర్వేషన్లు వీళ్ళు ఉన్నత విద్యను అభ్యసించటానికి; మంచి జీతాల్తో ప్రభుత్వ రంగంలోని ఉపాధ్యాయ, పరిపాలన యంత్రాంగం వంటి సంఘటిత రంగ ఉద్యోగాలు సంపాదించటంలో తోడ్పడ్డాయి.

పని ప్రదేశాలు స్త్రీ, పురుష వ్యత్యాసాలని పట్టించుకోవు అంటే పురుషులని ఎక్కువగా చూసి, స్త్రీలని తక్కువగా చూడవు; ఉద్యోగులే కొంత సర్దుబాటు చేసుకొంటే హాయిగా పనిచేసుకోగలరు అని మనలో చాలా మంది అనుకుంటాం. కానీ అది పొరపాటు ఆలోచన. చాలా మంది ఆడవాళ్ళకు గర్భధారణ, శిశు జననం, పిల్లల సంరక్షణ బాధ్యతలు ఉద్యోగాలలో కొనసాగటానికి పెద్ద ప్రతిబంధకాలు. అన్ని దశలలో వారికి శెలవు అవసరమవుతుంది. పని స్థలాలు ఆ శెలవుని మంజూరు చేస్తేనే వాళ్ళు ఉద్యోగాల్లో కొనసాగగలుగుతున్నారు.

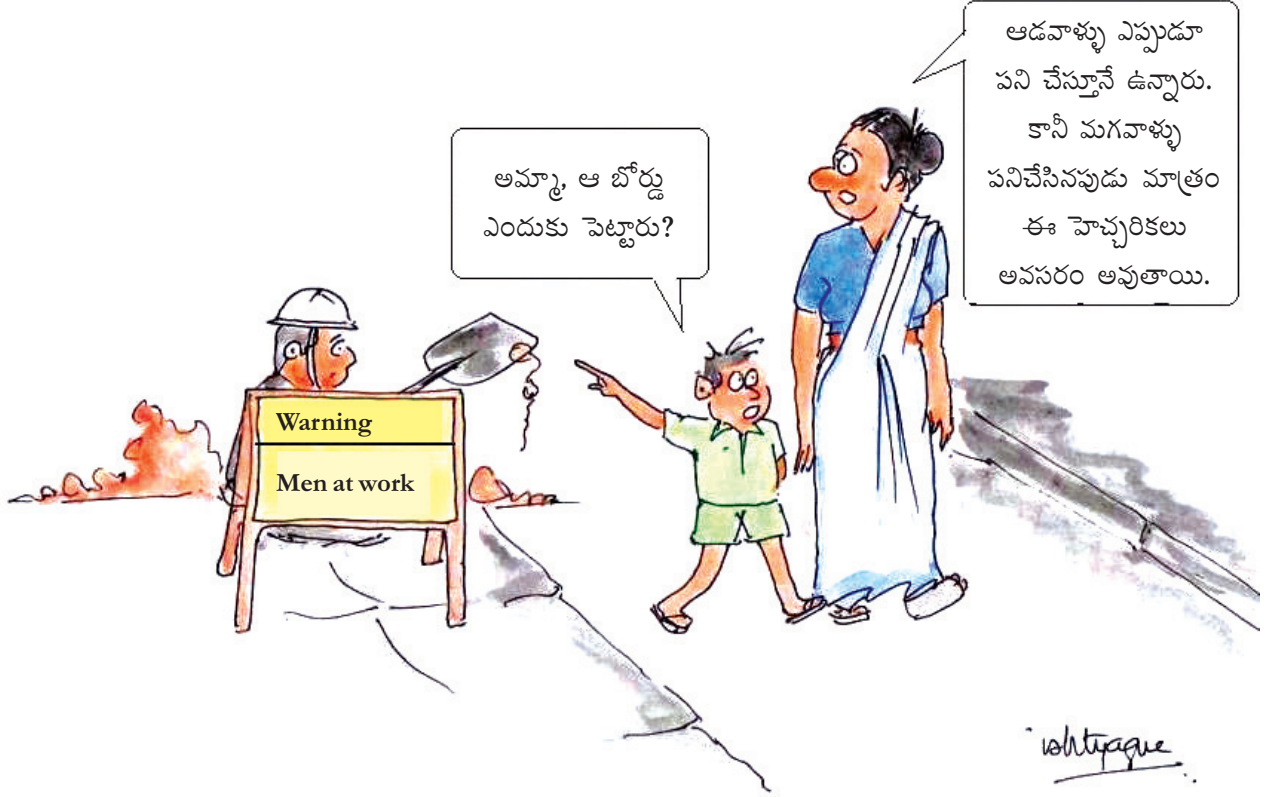
కొన్ని దేశాలలో ఇటువంటి భద్రత ఉన్న స్త్రీలు చాలా కాలం వరకూ ఉద్యోగాల్లో కొనసాగుతారు. అయితే మన దేశంతో సహా అనేక దేశాలలోని స్త్రీలకు ఇటువంటి ఉద్యోగ భద్రత లేదు. గృహ కార్మికుల నుండి సాఫ్ట్వేర్ ఉద్యోగినుల వరకు పిల్లల సంరక్షణకు తగినంత సహాయ సహకారాలు లేనందువల్ల ఉద్యోగాలనీ, ఆదాయాన్నిచ్చే పనులనీ వదులుకుంటున్నారు. ఇదే పరిస్థితి విద్యాధికులైన మహిళలకు పెద్ద సంఖ్యలో ఉపాధి అవకాశాలుండి, త్వరితగతిన పెరుగుతున్న సాఫ్ట్వేర్ పరిశ్రమలో,

కార్పొరేట్ రంగంలో, మేనేజ్మెంట్ రంగాల్లో కూడా నెలకొని ఉంది. ఒకసారి ఉద్యోగం పోగొట్టుకున్న తరువాత తిరిగి అదే స్థాయిలో కొనసాగడం, నిలబెట్టుకోవటం చాలా కష్టంగా ఉంటుంది. అసంఘటిత రంగంలో మహిళలు తాత్కాలిక పని వాళ్ళుగా గాని, ఇళ్ళలో పని చేసే వారుగా గాని మారిపోతున్నారు.

మీకు తెలుసా?

మహారాష్ట్రలోని పూనేలో సంస్కర్తగా పేరు గాంచిన సామిత్రిబాయి పూలే, ఆధునిక భారత దేశ చరిత్రలో మొట్టమొదటి ఉపాధ్యాయిని. ఆమె చదువు చెప్పుతున్న నిన్ను కుల విద్యార్థినులుండే స్కూలుకు వెళ్ళేటప్పుడు ఆమెపై ఈ క్రింది సామాజిక నియమాలను ఉల్లంఘించినందుకు రాళ్ళు విసిరేవాళ్ళు. అవి ఏమిటంటే: ఆడవాళ్ళు ఇళ్ళు వదిలి బయటికి రాకూడదు; నిన్ను కులాల స్త్రీలు చదువుకోకూడదు; నిన్ను కులాల స్త్రీలు చదువు చెప్పకూడదు.

తెలంగాణా సెక్రటేరియట్లో జాయింట్ సెక్రటరీగా పనిచేస్తున్న, జాపాక సుభద్ర, వరంగల్ జిల్లాలోని ఒక మాదిగ కుటుంబంలో జన్మించింది. ఆమె ఆ కుటుంబంలో అక్షరాస్యత ఉన్న వారిలో మొదటి తరానికి చెందిన వ్యక్తి. ఆమె తెలుగు సాహిత్యంలో కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం నుంచి ఎమ్.ఎ, ఎమ్.ఫిల్ పట్టాలను పొందింది. ఆమె 1992లో స్థాపించబడిన "సెక్రటేరియట్ మహిళా ఉద్యోగినుల సంఘం" వ్యవస్థాపక సభ్యులలో ఒకరు. ప్రస్తుతం ఆ సంస్థ అధ్యక్షురాలు. "దళిత అధికారులను, సాధారణంగా సాంఘిక సంక్షేమం, పంచాయతి రాజ్ వంటి, తక్కువ స్థాయి శాఖలలో నియమిస్తుంటారు" అని ఆమె అంటారు. "ఈ శాఖలలో పని ఒత్తిడి ఎక్కువ, చాలా సమయం ప్రయాణాలలో గడుపుతుంటారు. నా మోదా జాయింట్ సెక్రటరీ అయినా, నాకు సౌకర్యంగా లేని కార్యాలయం, మిగిలిన అధికారులు తిరస్కరించిన కారు కేటాయించారు. ఈ ఉద్యోగం (మోదా) ఇవ్వటమే మాకు చేసిన మెహర్బానీ అనే ధోరణి కనిపిస్తుంది".

Domestic Violence

SPEAKING OUT

8.1 IS “HOME” A SAFE PLACE?

A few months ago, Rati Agnihotri, a famous 54-year-old yesteryear actress who starred in the hit movie *Ek Duje Ke Liye* with Kamal Hasan, announced that she was leaving her husband after 30 years of physical abuse. She said that the violence had started early in her marriage and got progressively worse. She had hoped that the situation would improve. She did not want to deprive their children of a father's love. But one day she feared for her life and decided to report him to the police. Many people expressed surprise and disbelief at this announcement. People also wondered if she was speaking the truth. If this is true, some asked, why did she stay in such a marriage for so long before walking out of it?

Some of the suspicion about Rati's statements is related to her privileged status in society. People wonder: how could this happen in a rich, educated family? But there is more to it. The fact is that every woman's experience of violence meets with such doubt—whatever her background.

The suspicion arises from the strong belief in the goodness of family and marriage: the belief that families form the base for our society; that they provide stability. It is also widely believed that every family should be headed by men. A man's honour, prestige and worth are tied up with how he keeps the family and wife in “control.”

What about the women? People also believe that the responsibility of preserving the marriage and family lies

with women as wives. To preserve the family, wives may have to bear with the husband's irresponsibility, drunkenness, bad temper, beating, abuse, and sexual torture. They may also have to manage with very little money. They may not be allowed to meet their family and friends. A good wife is supposed to suffer all this in silence.

Society understands and even forgives such behaviour as a natural exercise of authority by the husband. The same society judges a woman's worth on the basis of how well she bears all this silently and privately. There are common proverbs that refer to the husband beating up the wife as a sign of his love! When married women like Rati Agnihotri speak out they are seen as women who failed to preserve their marriage. They are accused of being arrogant and selfish and violating the sacred institution of marriage.

Points to discuss:

1. Men get conflicting messages from society. They learn that a husband has to provide for his wife and family. But another message that comes across is that real men keep their wives in control. Films and serials often show a man slapping his wife, and this is seen as justified chastisement. Do boys grow up into men, anxious and confused about their role in a marriage? Try and describe some of these confusions.

2. In our society, marriage is compulsory for men and women.

Contd.

Women are prepared from childhood to bear pain and suffering. It is fairly common for a girl to be told, “How will you live in the in-laws’ house if you can’t bear pain?” Do you think it is this preparation (which we called socialization) that makes Rati Agnihotri and others like her to bear with years of violence? Or are there also other reasons?

3. Do you know anyone, or have you come across anyone in your family or friends’ families whose experience resembles Rati Agnihotri’s? (You can answer this question in your mind!)

Are family matters not subject to law?

For a long time this societal rule of privacy and family honour was strengthened by the law. Police refused to intervene when women complained against such violence. “This is a private matter,” they would say. Way back in 1854, JS Mill, the famous British political scientist, was among the first to observe that family was the only sphere that remained outside the rule of law in the modern state. So, in a modern state, bonded labour, slavery, violence and exercise of arbitrary authority by one citizen against another is all illegal and punishable. Mill asked the British Parliament how a modern state like Britain, which claims to be liberal, could leave its women to the arbitrary authority of their husbands.

In India this question was raised again, forcefully, in the 1970s. Around this time, as a result of the efforts of the women’s movement, domestic violence began to be openly discussed for the first time. The contradictions were obvious. On the one hand, the Indian

Constitution gave equal rights to men and women. On the other, husbands and marital families could do what they wanted with daughters-in-law and wives, including killing them, or driving them to suicide.

If you are interested you can read JS Mill’s *On the Subjection of Women* at <http://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/mill1869.pdf>.

Read this half-humorous, half-serious poem by the Telugu writer, Savithri that captures the sense of fear that gets inculcated in a girl about marriage.

Fatal Truths about Marriage

I was worried when I heard the word for the first time
My school teacher threatened with stick in hand,
“If you don’t learn your lessons well
I’m going to get you ‘married off!’”

I learnt more when my brother lamented,
“My boss in the office
Is worse than a husband!
Never gives you leave even if you need it badly”

My fears were fully confirmed
When both women and men often blabbered,
“What does he need to fear?
He is after all a Man! Sovereign in his own right!”

I finally understood the true meaning of things —
“Marriage sentences you to life-long imprisonment and
It is your Husband who usurps your freedom.
That half of the population
Whom we nurture with the milk of our kindness
Divides us and rules!”

The National Family Health Survey, 2009

31% of married women in India suffer violence in their families. Such violence may involve: pushing or shaking her violently, throwing something at her face, slapping her, twisting her arm, pulling her hair, punching, kicking, dragging and beating her.

10% reported that their husbands tried to choke or burn them and threatened to attack them with a weapon.

1 in 10 women experienced sexual violence with their husbands. They were forced to have sex or perform other sexual acts unwillingly.

Almost two in five women suffered cuts, bruises, injury, sprains, dislocation of bones, deep wounds, broken bones, broken teeth, eye injuries and even burns.

Only 1 to 2% of women reported such violence to the police! Women's deaths in families are under-reported!

According to a study published in 2009 by the well-respected medical journal Lancet, which collated material on accidental deaths by fire through detailed hospital records in 2001, more than one lakh women (1,00,016 was the figure given) died in kitchen fires. The largest number of them were married women between the ages of 18 – 35. This figure was six times the number recorded by the police that year.

Violence in the family

During the 1980s, newspapers began to increasingly report about newly married women found dead under suspicious circumstances in many middle class homes. These women had invariably died due to severe burns. The police registered these cases as accidental deaths due to “stove burst.” Nobody asked why no other family members had died—or had not even been hurt—in such “accidents,” why those who died were all newly married women, and how stoves could burst even in families that did not cook on stoves!

Women activists wanted such deaths to be investigated. The police were

reluctant. It was a family matter, a private issue, they said. No outsiders, including the police, had a right to enter. But why were these deaths “private”? Why did “family” enjoy such immunity from the law of the land?

Women's organizations across the country were shocked that the law did not recognize the ill-treatment, torture and murder of married women by families as a crime. They pointed out that women in families were also citizens and therefore entitled to protection from the state. Lawyers argued that if the government did not provide it, it would amount to discrimination under the Constitution of India.

• **Just think—if anyone is burnt alive on the road, office or anywhere, it is considered a major crime. But if a woman is beaten up or killed within the “home,” it is not.**

Since the police refused to enter and investigate, women’s organizations themselves gathered information about the cruelty and abuse that women experienced in families. The evidence shocked the country. With this evidence they challenged the idea that the violence and suffering that married women undergo was natural. They argued that violence in the family was a violation of the basic human rights of women. The violence that was hidden and secret came out into the open. What was categorized as private suffering was made visible and public. The law was forced to recognize domestic violence as violence.

Something to do:

- Open last week’s newspapers and see how many cases of deaths of young women by burning get reported. How many of them are married? What reasons do the newspapers give for such burns? Does anyone else in the family get injured in these incidents?
- Do the newspapers report anything about the police booking cases? What cases are booked against whom?

We have provided a sample of an analysis on the website.

Breaking the silence

The next step was breaking the silence. This also required challenging the

shame that was associated with it. Women began to share such experiences in groups. Such sharing helped large numbers of women understand that it was not their failure to be good wives, daughters-in-law and mothers that caused the beatings and abuse. They were not to blame for it. Over the last thirty years, society has begun to recognize that this violence—now known as domestic violence—has devastating effects on the psychological and physical health of women, men, and of course the children in families. Government surveys show this clearly. But we also understand it more fully and richly through women and men who have written about it. These people wrote about how they themselves—or their mothers and the families—suffered due to such violence. Documentary and feature films have been made with the theme of domestic violence. There are now some social, legal and policy measures in place that offer support to women facing such violence. Special courts and women’s police stations have also been instituted by some state governments. What can be called a cultural shift has also taken place.

Today, we see many advertisements on television which condemn domestic violence. Watch, for instance, the series Bell Bajao on <http://www.bellbajao.org/>. In these advertisements, a neighbour or a passer-by who hears the beating or crying from inside a house rings the bell. He waits for the man inside to come to the door and asks him a question. You will notice that each time it is a man who rings the bell. Why do you think the advertisements do not show a woman ringing the bell?

Even though the violence itself has not stopped, in small but significant ways our society is moving towards challenging the notions of privacy and honour that enable the exercise of arbitrary authority on wives and daughters-in-law in the family. Shabnam Virmani made a series of 1 minute films titled “Bol” to help create awareness about domestic violence. In each film, a woman makes a short, sharp statement about what she found absolutely unbearable. You can reach them through our website.

Wives and mothers are also learning to break the silence around their suffering in different ways. Some approach caste panchayats. Others go to the courts. Some of them fight vehemently while some others are forced to give up due to lack of support. Parents are no longer as quick as they were before to blame their daughters and send them back to husbands and marital households. Some women separate and live with their children or with their parents. As a result of changes in law and state policy combined with the struggles of women, domestic violence is gradually being recognized as an undesirable and unacceptable practice.

• Still most women take a long time to decide to even complain. They take even longer to decide they want to leave. Leaving is the last option. For various reasons, if it is possible, they would like to save the marriage.

However, such change has not taken place only in relation to the individual. Our society also witnessed significant protests and movements against domestic violence in the last four decades. Not many people know that

domestic violence was one of the key issues that gave rise to the famous anti-arrack movement in Andhra Pradesh in 1991. Rural women attending adult literacy classes in Nellore district read the story of Sitamma who committed suicide, unable to change the alcoholism of her husband and his abuse. This provoked them to look into their own lives where their husbands, fuelled by the easy availability of arrack, had become addicts. They were unable to support the family economically and had also become violent. As one of women recounted, “We are wage earners. We produce gold from the earth. But what is the use? All our hard-earned money is spent on toddy and arrack. When our men-folk do not have money they sell away our rice, butter, ghee or anything that fetches them arrack [...]. They take away whatever they can lay their hands on.... Apart from drinking they abuse us, pick up fights with us, slap our children. They make our day-to-day existence miserable [...]. Then we read the story of Sitamma’s death. It started us thinking. Who is responsible for her death? We then told the sarpanch (head of the village council) to close the arrack shop.” The rural women in several districts decided to boycott arrack shops, stop the supply of arrack to their villages, and protect themselves and their families from economic and physical destruction.

In the next class we will be watching Shabnam Virmani’s 1996 film, When Women Unite: The Story of an Uprising. Its Telugu title is Aadavallu Ekamaite. The film provides a graphic account of the women-led anti-arrack movement in Andhra Pradesh, 1991-94.

8.2 WHEN WOMEN UNITE

During 1991-1992, the Andhra Pradesh government centralized the sale of arrack and began to supply it in small sachets to villages. What was till then available only in bottles and pots when the village distilled it (mainly during festivals or harvests) could now be had every day and even carried home. Landlords were persuaded by liquor contractors to pay part of the wages of agricultural workers in these sachets. This wreaked havoc with the domestic economy of many families. The struggles of the women that began within the

Nellore district to prevent the sale of arrack in their particular villages gave them a measure of control over their lives and transformed their relations with men. And then the movement spread....

You will be watching Shabnam Virmani's film, *When Women Unite*. This is a docu-drama that narrates the story of these protests through a mixture of enactment, interviews and other footage.

8.3 REBUILDING LIVES

Married women try their best, as we learnt above, to save their marriage even in the face of severe violence. They seek advice from everyone and try to reform their husbands. Taking the legal recourse often comes as the last resort. The following two extracts relate to women's uphill struggles to keep themselves safe and alive in the face of domestic violence.

The first one is from an autobiographical account by Flavia Agnes, who is today a leading lawyer in the country. In her younger years (she is now 67) she was a victim of domestic violence. Her autobiography My Story . . . Our Story of Re-building Broken Lives (first published in 1984), speaks about her struggle to protect herself and her children from violence and rebuild her life. She went on to study and practice law in the family courts in Mumbai where she has been fighting relentlessly to secure women's rights in families. You can also read her articles and essays about such struggles for justice in newspapers and journals. In the following excerpt, she narrates how she sought advice from a variety of people to stop her husband from ill-treating her.

The Search for a Good Marriage Counsellor

I tried to be a better mother, a better housewife, a better wife. I had to somehow make this marriage work. I started mastering all the “housewifely” skills. I learnt to stitch childrens' clothes, beautiful clothes with delicate embroidery I baked cakes. I learnt to make pickles, jams, biscuits. Later I started a garden in the balcony—rose, jasmine, daisy, cactus, tomato, chilli, kadi patta, mint, tulsi . . . the garden grew, but marriage didn't improve. I had mastered the housewifely skills,

but they proved to be totally ineffective weapons to curb the violence ...

The search for freedom has been slow and painful. I was trapped within the vicious circle of a violent home and a cruel world. I went round in circles.

I appeared for a Bank of India test. I passed. He [her husband] said: “Working women are arrogant. They neglect the home. I will not allow my wife to work.” I didn't go back for the interview.

A doctor in the neighbourhood offered to give me homeopathic medicine, free of charge and advised, “Don't drink coffee.” I started having tea instead of coffee in the morning. He locked the tea in the cupboard. The doctor provided me with medicine and tea. But my health became worse. Six months later the doctor was alarmed. He said: “It would be better to try allopathy for a while.” My sisters presented me with a mixer. I sold it to buy my medicines. I wanted to live—until the children grew up. I had made a promise to myself.

The doctor advised: why don't you talk to the priests? Once, when I was thrown out after a violent fight, I did . . . I was told, “Counseling cannot be done to one partner. Bring your husband along.” I thought, “If my husband is the type to come along, then I don't need to come at all.” Another Father said, “You can come and talk to me, but I cannot intervene. He might make false allegations against me. Then my reputation will be spoilt.” But he was sympathetic. At least I could talk to him and retain my sanity. After I suffered a fracture (due to beatings) he advised: “Why don't you make a police complaint?”

I went to the police station. The Officer said, “He is an educated man. If you

press charges, it will be worse for you. He will not be scared of our warnings.” I said, “I need a shelter.” They said, “There is one. We can direct you. But they will not take the children.” I asked, “What will happen to them?” “They will be sent to the remand home or left with their father.” That settled the matter. I withdrew the complaint.

After a long search I came across an old priest who was ready to come home and talk. After one two-hour session, the priest left. I was warned: “If you ever go back to this priest, you will not enter this house. I don’t need help to handle my marriage. If you have problems, why don’t you just leave? With children or without them—the choice is yours.”

I met another priest for guidance regarding divorce. He said: “He is a sick man. Not a physical sickness, but a mental sickness. Supposing he has cancer, would you have deserted him? He needs your help to overcome this sickness.” “If he had cancer of the body, I would be Florence Nightingale incarnate,” I thought. “But his cancer of the mind is growing on my body, breaking it, deforming it, damaging my psyche. His cancer doesn’t hurt him, just me.” I realized that I was being asked not only to stay on with him but also to be sympathetic and understanding towards him because he has a sickness . . . the sickness of beating me. The search for a “good marriage counsellor” came to an end.

Points to discuss:

1. It is common to hear that when a wife gets beaten it is because of some fault on her part; that she is not good at something, for instance. But the author says “I had mastered the housewifely skills, but they proved to be totally

ineffective weapons to curb the violence”. Why do you think she says it?

2. Why do you think Flavia Agnes says “The search for freedom has been slow and painful. I was trapped within the vicious circle of a violent home and a cruel world.”? Explain this.

3. Do you think the advice given by priests, doctors and policemen to the author are correct? Give your reasons.

4. The general attitude in our society that a relationship between a husband and a wife is a personal matter, even if the husband beats her. Would you agree with this? Why?

The second extract for today’s class discussion is a petition for divorce filed in the Hyderabad family court in 2013. Rarely do we come across women who take the step of seeking divorce from an abusive husband and marital family. You will read that the petitioner, a qualified engineer with a well-paying job, arrived at this decision after a long battle. Read the extract and think about the reasons that have inhibited her from seeking legal remedies. Is loneliness one of the reasons - the loneliness which is caused by shame and inability to change the situation? If you have the time, list your reasons, and discuss the merits of each in the class.

A petition for divorce

I got married in the presence of the elders and well-wishers of both sides. We lived in Chennai. I conceived immediately after the marriage. Right from the first month of my marriage, my husband started harassing me. He abused me in filthy language saying that I was not up to his expectations

and that my parents were poor. Many a time he beat and manhandled me even without considering that I was pregnant. My child was born premature time he beat and manhandled me even without considering that I was pregnant. My child was born premature and was kept in an incubator. When I was in hospital for my delivery no one from my husband's family came to take care of me. I did not have food to eat. My parents and my sister were not allowed to visit me.

My husband often came home late in the night in a drunken state. If I had an early dinner, he would beat me for having dinner before he reached home. I had to therefore wait for him until late in the night to have my dinner. Unable to bear this, I decided to move with my child from Chennai to Hyderabad to live with my in-laws. I tried hard not to live with him.

To my misfortune, my in-laws also ill-treated me. They would not allow me to talk to anybody. Whenever relatives and friends came to our house, it was my duty to serve them coffee or tea, but I was not allowed to sit and talk to them. They would go off to functions without taking me. I was seen as an unfit daughter-in-law. They would lock up all the rooms in the house so I was forced to sit in the hall only. Even the telephone was kept inside so that I could not talk to my parents or any other friends. Sometimes I was asked to stay in my parents' house when they went out. Instead, I would sit in a nearby temple until they came home. I was treated like a servant and never given any respect despite being the daughter-in-law of the house.

I am a qualified engineer. I soon took up a job. When I went for work, I left my child with my parents. Sometimes when I returned from the office, there

would be no food for me in the house. My in-laws did not take care of my son even for a little time. When I went to the bathroom or the toilet, I would take my son along as they refused to take care of the child. My mother-in-law was especially cruel. I was fond of my long hair. In order to punish me, my mother-in-law told me that they had taken a vow before Lord Venkateswara to have me tonsured if the child was born safe. I was forcibly tonsured before Lord Venkateshwara. I felt very bad and cried a lot.

My husband came to Hyderabad once in a week or fortnight. He treated me as an instrument for his physical needs and sexual desires. If I did not cooperate due to ill health or menstruation he would beat me and have sexual intercourse with me brutally. I was terrified every time he came home, as he would forcibly have sexual intercourse. I was subjected to sexual torture, the shameful details of which I cannot even discuss. In case I did not cooperate with his demand, he would become suspicious and beat me saying that I was having an affair.

I complained to the police twice. Both times the inspector admonished him and sent him off with a warning to not to repeat such behavior. But my husband came back and repeated the same behavior. Marital life with my husband has become a curse for me. He has no love or affection for me.

I have lost all interest in marital life and I have become increasingly devoted to God. I have one son aged seven years. I undertake to look after him. He is my only source of joy apart from my God. Please do not separate me from my son.

I therefore pray to this Honourable Court to grant me divorce.

Protection of Women from Domestic Violence Act, 2005

In India, physical and mental cruelty was recognized as a ground for divorce since 1939 in the Muslim Marriages Dissolution Act. But it was also made into a criminal offence in 1984. After India signed the Convention on the Elimination of Discrimination Against Women (CEDAW) of the United Nations, women's organizations pressed for a comprehensive law against domestic violence. India became one of the 60 countries that passed a law against domestic violence between 2005 and 2011. Now 119 countries have such laws.

Passed in 2005, the Protection of Women from Domestic Violence Act defines a wide range of actions by husbands and his relatives—including beating, insults, abuse, excessive suspicion, threats, demand for dowry, perverse sexual behaviour, financial deprivation and sale of household assets—as domestic violence. A wife experiencing such violence can approach the nearest Magistrate's Court and seek the following kinds of reliefs.

1. **Protection Order:** If the wife is living separately, the husband can be ordered to not enter her home, or disturb her at her workplace, or attempt to communicate with her in any way. This includes email and phone calls.
2. **Maintenance Order:** The husband can be directed to provide financial support for the wife and the children.
3. **Residence Order:** If the wife is living in her husband's home, the Court can direct that she should not be evicted or thrown out of her husband's home. This Order can be passed even if the wife does not own the house.
4. **Joint property:** The husband can be directed to not to sell joint property such as the house or operate bank accounts and bank lockers used by both the husband and wife.
5. **Custody of children:** If the wife is anxious that her children will be separated from her, the Court can grant her a protection order.

If the children are not with the wife, the Court can direct that the children be returned to the wife or enable her to visit them.

6. **Compensation:** The Magistrate, in the final stage, can direct the husband to pay compensation to the wife for the physical and mental harm that she suffered on account of his conduct.

A violation of any of the Orders passed by the Magistrate is an offence. The husband can be punished with a sentence of up to one year in jail along with a fine.

In addition to the above, the wife can also complain about domestic violence in the local police station. The provision of law is Section 498A in the Indian Penal Code.

8.4 FURTHER READING: NEW FORUMS FOR JUSTICE

Nari Adalats and Women's Jamaats

In the past twenty years there have been scattered but interesting experiments in dealing with domestic violence in certain areas of Gujarat and Tamil Nadu by collectives of women.

In the state of Gujarat, such women's collectives are known as **Nari Adalats (women's courts)**. We all know that traditionally, community panchayats are all male, where women have meager presence and voice. Nari Adalat came into existence to counter such traditional set ups. Its members are elected from each village and the adalat sits on a particular day near the district collector's office. Natal families may come with a daughter or a sister or sometimes the wife may herself come with a complaint. The outcome of these hearing depends on the negotiability and willingness of the concerned parties to change. In cases where marriages become irretrievable, dowry and stree dhan are returned to the wives. Treating women as an equal partner in marriage, Nari Adalats have arbitrated more than seven hundred cases. This initiative came up under the Mahila Samakhya Programme supported by the government.

In the state of Tamil Nadu we have another, extremely interesting example of such collective tackling of domestic violence. This is a **women's jamaat**. The traditional institution that settles disputes among Muslims is known as jamaat. Like any other traditional community panchayats jamaats do not have women members. In Pudukottai district, a group of Muslim women, led by Sharifa Khanam, decided to form

collectives of poor, rural Muslim women into women's jamaats. Dissatisfied with the way community jamaats were dealing with concerns of women's education, dowry, and domestic violence, they decided to step in. Religion, they discovered, did not form an obstacle but male dominance did. In the process they also learnt about the rights Muslim women held accorded to their faith and how to use such knowledge to question injustices and violence. Over time, male community leaders have changed their view point about the collective and have begun to accept the verdicts and resolutions offered by the women's jamaat. The sense of bringing justice to suffering women through collective effort is captured by the song (see, Box) that some of them composed.

The life we have lived begging,
Is not a life worth living
These are times when we have to demand
Let us come together
And dare to question —
No more succumbing with bent heads!
Every day feels like death
Due to this double-faced justice
When we make the law for men
Then will they learn!
Let us talk of a common justice
And attain our victory . . .

కుటుంబ హింస

నిశ్శబ్దాన్ని చేదిద్దాం!

8.1 'ఇల్లు' సురక్షితమేనా?

'ఏక్ దూజే కే లియే' సినిమాలో కమల్ హాసన్తో నటించిన ప్రసిద్ధ నటి రతీ అగ్నిహోత్రాకి ఇప్పుడు 54 సంవత్సరాలు. కొన్ని నెలల క్రితం 30 సంవత్సరాల పాటు వైవాహిక జీవితంలో శారీరక హింస అనుభవించిన తర్వాత భర్తను విడిచిపెట్టినట్లు ప్రకటించింది. ఆమె తన వైవాహిక జీవితం ప్రారంభంలోనే హింస మొదలయిందని, అది రానురాను దారుణమైన స్థితికి చేరుకుందని చెప్పింది. పరిస్థితి మెరుగౌతుందని ఆశపడ్డనని, తన పిల్లలకు తండ్రి ప్రేమను దూరం చెయ్యద్దని అనుకున్నానని చెప్పింది. అయితే ఎప్పుడైతే తనకు ప్రాణహాని ఉందనే భయం మొదలయిందో, భర్త మీద పోలీసులకు ఫిర్యాదు చేయడానికి ఆమె నిర్ణయించుకుంది. ఈ ప్రకటన చాలా మందికి ఆశ్చర్యాన్ని, అపనమ్మకాన్ని కలిగించింది. ఆమె చెప్పున్న దానిలో నిజమందా అని వారు అనుమానపడ్డారు. ఇదే నిజమైతే, ఇటువంటి వైవాహిక సంబంధాన్ని ఆమె ఎప్పుడో తెగతెంపులు చేసుకోకుండా ఇంత కాలం ఎందుకు భరించిందని ప్రశ్నించారు.

రతీకి సమాజంలో ఉన్న ప్రత్యేక స్థానం ఆమె చెప్పిన విషయాల పట్ల అపనమ్మకం ఏర్పడటానికి కొంత వరకు కారణం. ధనవంతులు, విద్యావంతులైన కుటుంబంలో ఇలాంటివి సంభవమా అనే ప్రశ్న చాలా మందికి వచ్చింది. కానీ ఈ అనుమానం ఆమెకి మాత్రమే పరిమితమై లేదు. మహిళల సామాజిక నేపథ్యం ఏదైనా సరే, తమ జీవితంలో హింసను భరిస్తున్నామని చెప్పినప్పుడు వారి పట్ల అనుమానం వ్యక్తమవటం మామూలే!

ఇది కుటుంబం, వివాహ వ్యవస్థల ఔన్నత్యం పైన ఉండే అపరిమిత విశ్వాసం నుండి పుడుతుంది. సమాజానికి కుటుంబ జీవితమే ప్రాతిపదికనీ, అదే సమాజానికి స్థిరత్వాన్ని కల్పిస్తుందనే నమ్మకం. అంతేకాక, పురుషులే కుటుంబ పెద్దలుగా ఉండాలనే నమ్మకం కూడా సర్వత్రా ఉంది. మన సమాజంలో పురుషుడి గౌరవం, పేరు - ప్రతిష్టలు, విలువ అతడికి తన కుటుంబంపైన, భార్య పైన ఉండే 'నియంత్రణ' పై ఆధారపడతాయని భావిస్తారు.

మరి స్త్రీల సంగతేంటి? భార్యగా వైవాహిక బంధాన్ని, కుటుంబాన్ని నిలబెట్టే బాధ్యత ఆమెకే ఉంటుంది. ఈ బాధ్యతను నిర్వహించడం కోసం భార్యలు, భర్తల బాధ్యతా రాహిత్యాన్ని, త్రాగుబోతులనాన్ని, కోపిష్టితనాన్ని, భౌతికమైన దాడులను, హింసను, లైంగిక

చిత్రహింసను భరించాల్సి రావచ్చు. ఆమె దగ్గర కుటుంబ నిర్వహణకు అవసరమైన డబ్బు లేకపోవచ్చు కూడా. ఆమె తన కుటుంబ సభ్యులకు, స్నేహితులకు దూరం కావల్సి రావచ్చు. ఒక మంచి భార్య వీటన్నింటినీ నిశ్శబ్దంగా భరించాలని సమాజం శాసిస్తుంది.

భర్త ప్రవర్తనను సమాజం సానుకూలంగా అర్థం చేసుకోవటమే కాక, ఒక భర్తగా అధికారం చెలాయించటానికి ఆ చర్యలన్నీ చాలా అవసరమైనవిగా భావిస్తుంది. అదే విధంగా, వీటన్నింటినీ నిశ్శబ్దంగా, గుంభనంగా భరించగలిగిన మహిళలనే గౌరవిస్తుంది. భర్త తన భార్యను కొట్టటం, ఆమెపై అతడికి గల ప్రేమను సూచిస్తుందని అర్థం వచ్చే సామెతలు కూడా ప్రచారంలో ఉన్నాయి. వివాహితులైన రతీ అగ్నిహోత్రా లాంటి వారు బయట పడిపోతే, సమాజం వాళ్ళను వైవాహిక సంబంధాన్ని నిలబెట్టు కోవటంలో విఫలమైన స్త్రీలుగా చూస్తుంది. అహంకారులుగా, స్వార్థపరులుగా, పవిత్రమైన వివాహ వ్యవస్థను ఉల్లంఘించిన వాళ్ళుగా పరిగణిస్తుంది.

పెళ్ళి గురించి ఆడపిల్లల్లో కలగచేసే భయాన్ని సావిత్రి రచించిన ఈ చిన్న కవిత కొంచెం హాస్యంగా, కొంచెం గంభీరంగా ఎలా వర్ణిస్తుందో చూడండి.

'బందిపోట్లు'

"పాఠం ఒప్పచెప్పకపోతే పెళ్ళి చేస్తాన"ని
పంతులుగారన్నప్పుడే భయమేసింది

"ఆఫీసులో నా మొగుడున్నాడు!
అవసరమొచ్చినా సెలవివ్వడ"ని
అన్నయ్య అన్నప్పుడే అనుమానమేసింది

"వాడికేం మగమహారాజు"ని
ఆడా మగా వాగినప్పుడే అర్థమైపోయింది

"పెళ్ళం"టే "పెద్ద శిక్ష"ని
"మొగుడం"టే "స్వేచ్ఛాభిక్షకుడ"ని

మేం పాలిచ్చి పెంచిన జనంలో సగమే
మమ్మల్ని విభజించి పాలిస్తోందని!

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు:

1. సమాజం మగవాళ్ళకి విరుద్ధమైన సందేశాలనిస్తుంటుంది. ఒక భర్తగా కుటుంబాన్ని, భార్యను పోషించాలని వాళ్ళు నేర్చుకుంటారు. కానీ, 'నిజమైన మగవాళ్ళు' తమ భార్యలని అదుపులో పెట్టుకోవాలనే సందేశం కూడా వాళ్ళకిస్తుంది. సినిమాలు, సీరియల్స్లో భర్తలు భార్యల చెంపలు చెళ్ళునునిపించటం మామూలే. దాన్ని తగిన శాస్త్రీగా సమర్థిస్తారు కూడా. ఇటువంటి నేపథ్యంలో అబ్బాయిలు కుటుంబం(సంసారం)లో తమ పాత్ర గురించి కొంత ఆందోళనతో, అయోమయంతో పెరిగే అవకాశాలు చాలా ఎక్కువ. మీరు దీనితో ఏకీభవిస్తారా? అబ్బాయిల్లో సమాజమిచ్చే విరుద్ధ సందేశాల వల్ల కలిగే ఇటువంటి గందరగోళం గురించి కొంత వర్ణించటానికి ప్రయత్నించండి.

2. మన సమాజంలో పెళ్ళినేది స్త్రీలకి, పురుషులకి తప్పనిసరి. చిన్నప్పట్నుండీ స్త్రీలని నెప్పి, బాధ భరించే వ్యక్తిగా తయారు చేస్తారు. అమ్మాయిలకి సాధారణంగా చెప్పేదేమిటంటే 'ఇది కూడా చేయకపోతే / నేర్చుకోకపోతే / భరించలేకపోతే అత్తగారింట్లో ఎట్లా బ్రతక గలుగుతావు?' మీ ఉద్దేశంలో ఇటువంటి తయారీలే (దీన్నే మనం సోఫిస్టిజేషన్ అని కూడా అంటాం) రతీ అగ్నిహోత్రా వంటి వాళ్ళని సంవత్సరాల తరబడి హింసని భరించేలా చేస్తాయా? ఇంకేమైనా కారణాలు కూడా ఉండొచ్చా?

3. రతీ అగ్నిహోత్రాలా కుటుంబ హింసను అనుభవించిన స్త్రీలెవరన్నా మీకు తెలుసా? మీ కుటుంబంలో గానీ, స్నేహితుల కుటుంబాల్లో గానీ ఎవరైనా ఉన్నారా? దాని గురించి ఒక చిన్న పేరా రాయగలరా?

కుటుంబానికి సంబంధించిన అంశాలు చట్టం పరిధిలోకి రావా?

'గుట్టుగా ఉండటం', 'కుటుంబ గౌరవం కాపాడటం' వంటి సామాజిక నియమాలని చాలా కాలం చట్టం బలపరిచింది. కుటుంబ హింసను గురించి మహిళలు పోలీసులకు ఫిర్యాదు చేసినప్పుడు పోలీసులు ఈ విషయంలో కలుగజేసుకోవటానికి నిరాకరించేవారు. "ఇది వ్యక్తిగతమైన విషయం" అని భావించేవారు. చాలా కాలం క్రితం, అంటే 1854లో ప్రఖ్యాతి గాంచిన బ్రిటిష్ రాజనీతి శాస్త్రవేత్త జే.ఎస్.మిల్, ఆధునిక రాజ్యం పరిధిలోకి ఇంకా రాని అంశాలలో కుటుంబం ఒక్కటే మిగిలిందని వ్యాఖ్యానించాడు. ఆధునిక రాజ్యాలలో వెట్టివాకిరీ, బానిసత్వం, హింస, ఒక పౌరుడు మరొకరి పైన ఇష్టానుసారంగా ఆధిపత్యం చెలాయించటం మొదలైనవన్నీ నేరాలు మరియు శిక్షార్హమైనవి. ఉదార తాత్వికతను ప్రకటించుకునే ఆధునిక రాజ్యమైన బ్రిటన్ ఆ దేశంలోని స్త్రీలను

వాళ్ళ భర్తల ఐచ్ఛిక ఆధిపత్యానికి ఏ విధంగా వదిలిపెట్ట గలిగిందని, మిల్ బ్రిటిష్ పార్లమెంటును ప్రశ్నించాడు.

ఇదే ప్రశ్న 70వ దశకంలో మన దేశంలో బలంగా మళ్ళీ తలయెత్తింది. ఆ సమయంలో మహిళా ఉద్యమం ఫలితంగా మొట్టమొదటిసారి గృహ హింస బహిరంగంగా చర్చకు వచ్చింది. ఒకవైపు భారత రాజ్యాంగం స్త్రీలకు, పురుషులకు సమాన హక్కులనిస్తుంది. మరోవైపు భర్తలు, అత్తవారింటి సభ్యులు, భార్యలను, కోడళ్ళను చంపటం, ఆత్మహత్యలకు పురికొల్పటం వంటి వాటితో సహా ఏదైనా చేయటానికి అవకాశం ఉంటోంది.

● మీకు జె.ఎస్.మిల్ వ్యాసం 'ఆన్ ద సబ్జెక్షన్ ఆఫ్ విమెన్' చదవాలనే ఆసక్తి ఉంటే కోర్సు వెబ్సైట్లో <http://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/mill1869.pdf> ని చూడండి.

కుటుంబంలో హింస

1980లలో మధ్యతరగతి కుటుంబాలలో కొత్తగా పెచ్చైన స్త్రీలు, అనుమానాస్పద పరిస్థితులలో మరణిస్తున్నారన్న వార్తలను జాతీయ వార్తా పత్రికలు ప్రచురించడం మొదలుపెట్టాయి. ఇవన్నీ తీవ్రంగా కాలటం వలన సంభవించిన మరణాలు. ఈ కేసులను పోలీసులు వంటింట్లో గ్యాస్ స్టవ్లు పేలిపోవటం ద్వారా సంభవించిన మరణాలుగా నమోదు చేశారు. ఈ ప్రమాదాలలో ఇంట్లో ఇతరులెవరూ ఎందుకని మరణించలేదు అని గానీ, కనీసం ఎవరికీ గాయాలు కూడా కాలేదని గానీ, చనిపోయిన వారంతా కొత్తగా పెచ్చే వచ్చిన కోడళ్ళ మాత్రమే అనీ, ఇటువంటి సంఘటనలు వంట చేయటానికి స్టవ్ల వాడకం లేని కుటుంబాల్లో కూడా ఎలా జరుగుతున్నాయని గానీ ఎవ్వరూ ప్రశ్నించలేదు.

మహిళా సంఘాల కార్యకర్తలు ఈ మరణాలపై పరిశోధన జరగాలన్నారు. పోలీసులు దానికి సిద్ధపడలేదు. కుటుంబ విషయం ఆంతరంగిక సమస్య అన్నారు. బయట వ్యక్తులెవరూ కూడా, పోలీసులైనా సరే, కలుగజేసుకోవటానికి వీలేదు అన్నారు. కానీ ఈ మరణాలు ఎందుకు ఆంతరంగిక సమస్య అయినాయి? దేశంలో అందరికీ వర్తించే చట్టాలు కుటుంబ వ్యవస్థకు మాత్రం ఎందుకు వర్తించవు? కుటుంబాల్లో వివాహిత మహిళలెవరున్నా చిత్రహింసలను, వారి హత్యలను చట్టం ఒక నేరంగా భావించక పోవటం దేశవ్యాప్తంగా ఉన్న మహిళా సంఘాలను దిగ్భ్రాంతికి గురి చేసింది. కుటుంబాల్లో జీవించే మహిళలు కూడా ఈ దేశ పౌరులే అనీ, వారిక్కడా చట్టాలు, న్యాయవ్యవస్థ రక్షణ కల్పించాలని ఎత్తి చూపాయి. ప్రభుత్వం ఇటువంటి రక్షణ కల్పించకపోతే రాజ్యాంగం ప్రకారం అది వివక్షత క్రిందికి వస్తుందని న్యాయవాదులు వాదించారు.

జాతీయ కుటుంబ ఆరోగ్య సర్వే, 2009 ప్రకారం భారత దేశంలో వివాహితులైన మహిళలలో 31% మంది కుటుంబంలో హింసను అనుభవిస్తున్నారు. హింస అనేది ఆమెను తోయటం, కుదపటం, ముఖంపైన ఏదైనా వస్తువును విసరటం, కొట్టటం, చేతులు వెనక్కి వంచటం, జాట్టు పట్టుకుని లాగటం, పిడికిలితో గుద్దటం, కాళ్ళతో తన్నటం, కొడుతూ ఈడ్చుకుని వెళ్ళటం వంటి ఎన్నో రూపాలలో ఉంటుంది. సర్వేలో పాల్గొన్న 10% మంది తమ భర్తలు గొంతు పిసికారని, కాల్చారని, ఆయుధం ఉపయోగిస్తామని బెదిరించారని చెప్పారు. 10 మందిలో ఒకరు భర్త చేతిలో లైంగిక హింసకు గురయ్యారు. బలవంతంగా లైంగిక చర్యలో పాల్గొనవలసి రావడం గానీ, ఇష్టానికి వ్యతిరేకంగా లైంగిక చర్యలో పాల్గొనటం గానీ జరిగింది.

ప్రతి ఐదుగురిలో ఇద్దరికి శరీరం కోసుకుని ఉండటం, గాయాలు, వాపులు, ఎముకలు విరగటం, లోతైన గాయాలు, పళ్ళు ఊడిపోవటం, కంటికి గాయాలు, ఒళ్ళు కాల్చి ఉండటం వీటిలో ఏవో ఒకటి జరిగాయి.

అయినప్పటికీ 1 నుండి 2 శాతం మేరకు మాత్రమే పోలీసులకు ఫిర్యాదు చేసారు.

కుటుంబంలో స్త్రీల మరణాలు అధికారిక గణాంకాల్లో తక్కువగా నమోదు అవుతాయి. అంతర్జాతీయ వైద్యరంగ పత్రిక 'లాన్సెట్' 2009లో ప్రచురించిన అధ్యయనం ప్రకారం, ఆస్పత్రుల రికార్డులలో కాలిపోవటం వలన జరిగిన మరణాలకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని వివరంగా పరిశీలిస్తే, 2001 సంవత్సరంలో 1,00,016 మంది మహిళలు వంటింటి మంటల్లో కాలిపోయి మరణించారని తేలింది. వీరిలో ఎక్కువ మంది 18-35 సంవత్సరాల మధ్య వయస్సు వారే. ఈ సంఖ్య పోలీసుల రికార్డులలో నమోదైన సంఖ్య కంటే 6 రెట్లు ఎక్కువ! ఈ సమాచారాన్ని సమీక్షిస్తే ఉదయించే మొదటి ప్రశ్న. ఇవన్నీ కేవలం అగ్ని ప్రమాదాలా? లేక కుటుంబ హింసకి చిహ్నాలా?

ఒక్క నిమిషం ఆగి ఆలోచించండి: ఏ వ్యక్తినైనా రోడ్డు మీదో, ఆఫీసులోనో మరెక్కడైనానో తగలబెడితే, చంపితే అది పెద్ద నేరం. అదే ఒక స్త్రీని 'ఇంటి లోపల' కొట్టి చంపితే నేరం కాదు!

ఈ విషయంలో పోలీసులు కలుగజేసుకోవటానికి ఇష్టపడటం లేదు కాబట్టి, మహిళా సంఘాలు తమంతట తామే కుటుంబాలలో మహిళలు అనుభవించే క్రూరత్వం, హింసను గురించి సమాచారం సేకరించాయి. వాళ్ళు చూపించిన సాక్ష్యాధారాలు దేశాన్ని కుదిపేసాయి. వీటి ఆధారంతో వివాహిత మహిళలు కుటుంబాలలో ఎదుర్కునే హింస, బాధలు సహజసిద్ధంగా జరిగేవే అన్న భావనను సవాలు చేశాయి. కుటుంబ హింస మహిళల మౌలికమైన మానవ హక్కుల ఉల్లంఘన అని వాదించాయి. దీనితో కుటుంబాలలో అదృశ్యంగా, రహస్యంగా జరిగే హింస బహిష్కరమయింది. అప్పటి వరకూ దేన్నయితే వ్యక్తిగతమైన బాధగా పరిగణించారో అది సామాజికమైనదిగా, పబ్లిక్ గా గుర్తించబడింది. కుటుంబంలో హింస కూడా హింసేనని, చట్టం తప్పనిసరిగా గుర్తించే పరిస్థితి ఏర్పడింది.

ఇది చేసి చూడండి

● కిందటి వారం దినపత్రికలు చూసి వళ్ళు కాలటం వల్ల మరణించిన స్త్రీల వివరాలు సేకరించండి. వారిలో ఎంతమంది వివాహితులో గుర్తించండి. దిన పత్రికలు వారి మరణాలకిచ్చిన కారణాలను నోట్ చేసుకోండి. కుటుంబంలో వేరెవరన్నా గాయపడ్డారని పత్రికల్లో వచ్చిందా గమనించండి.

● పోలీసులు కేసు నమోదు చేయటం గురించి దినపత్రికల్లో వివరాలున్నాయా? ఎవరిపై ఏ విధమైన కేసులు నమోదు చేసారో రాసుకోండి.

మీ కోసం అటువంటి ఒక విశ్లేషణను వెబ్సైట్ లో పొందు పరిచాము.

నిశ్శబ్దాన్ని ఛేదించటం

కుటుంబ హింసని అరికట్టాలన్నా, బాధితులకి న్యాయం చేయాలన్నా తదుపరి చర్య నిశ్శబ్దాన్ని ఛేదించటం. ఇలా బయటపడటం అవమానకరమనే ధోరణిని సవాలు చేసి, స్నేహితులతో, శ్రేయోభిలాషులతో, లేక మహిళా సంఘాలతో తమ బాధాకర అనుభవాన్ని పంచుకోవటం. ఇలా పంచుకోవటం ద్వారా అనేక మంది మహిళలు, తామనుభవించే హింసకు, భార్యలుగా, కోడళ్ళుగా, తల్లులుగా తమ వైఫల్యం కారణం కాదని గ్రహించారు. తమపైన నింద వేసుకోవల్సిన అవసరం లేదని తెలుసుకున్నారు.

గడిచిన ముప్పై సంవత్సరాల కాలంలో ఈ హింస వల్ల కుటుంబంలో స్త్రీల, పురుషుల, పిల్లల మానసిక, శారీరక ఆరోగ్యంపైన దారుణమైన ప్రభావం ఉందనే విషయాన్ని సమాజం గుర్తించింది. ప్రభుత్వం నిర్వహించిన సర్వేలు ఈ విషయాన్ని స్పష్టంగా చూపిస్తున్నాయి. ఈ విషయాన్ని ఇంకా సమగ్రంగా, సంపూర్ణంగా అనేక మంది స్త్రీలు, పురుషులు చేసిన రచనల ద్వారా అర్థం చేసుకోగలుగుతున్నాము. తామేగాక, తమ తల్లులు, తమ కుటుంబాలు ఈ హింస వలన అనుభవించిన బాధ గురించి వాళ్ళు రచనలు చేసారు. కుటుంబ హింసపై డాక్యుమెంటరీ

చిత్రాలు, కథాచిత్రాలు వెలువడ్డాయి. హింసను ఎదుర్కొనే మహిళలకు మద్దతుగా కొన్ని సామాజిక, చట్టపరమైన, విధానపరమైన ఏర్పాట్లు చేయబడ్డాయి. కొన్ని రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు దీని కోసం ప్రత్యేక న్యాయస్థానాలు, మహిళా పోలీసు స్టేషన్లను ఏర్పాటు చేశాయి. ఈ హింసని అర్థం చేసుకునే విధానంలో సాంస్కృతికపరమైన మార్పు చోటు చేసుకుందని చెప్పవచ్చు.

ఇటువంటి హింసను ఖండిస్తూ టీ.వీ.లో వ్యాపార ప్రకటనలు వస్తున్నాయి. ఉదాహరణకి బెల్ బజావో ప్రకటనలను చూడండి (<http://www.bellbajao.org/>). ఈ ప్రకటనల్లో ఇంటి పక్కన ఉండేవారు, రోడ్డుపై నడచి వెళ్తున్న వారు ఒక ఇంట్లో నుండి కొట్టటం, ఏడుపుల శబ్దాలు విని ఆ ఇంటి కాలింగ్ బెల్ కొడతారు. ఆ ఇంట్లో పురుషుడు తలుపు తెరిచే వరకూ వేచి చూసి ఒక ప్రశ్న అడుగుతారు. అలా తలుపు తట్టే వ్యక్తులంతా మగవారేనన్న విషయం మీరు గమనించవచ్చు. ప్రకటనల్లో తలుపుతట్టే స్త్రీలను ఎందుకు చూపించరో చెప్పగలరా?

మహిళల పైన హింస కొనసాగుతున్నప్పటికీ, కుటుంబంలో భార్యలు, కోడళ్ళపైన ఇష్టానుసారం ఆధిపత్యం చెలాయించటం; కుటుంబ విషయాలు ఆంతరంగికం అనే భావన; కుటుంబ గౌరవాన్ని స్త్రీలు ఎట్టి పరిస్థితుల్లో కాపాడాలి వంటి విలువలని సవాలు చేయటంలో సమాజం కొంత మేరకు ప్రగతిని సాధించిందని చెప్పచ్చు. కుటుంబ హింసపై చైతన్యం పెంపొందించటానికి షబ్బుమ్ ఏర్పాదీ 'బోల్' పేరుతో ఒక్క నిమిషం నిడివున్న లఘు చిత్రాలను రూపొందించింది. ప్రతి చిత్రంలో ఒక స్త్రీ వైవాహిక జీవితంలో తను ఏమాత్రం భరించలేక పోయిన విషయాన్ని గురించి చిన్న, పదునైన స్టేట్ మెంట్ ఇస్తుంది. వీటిని వెబ్ సైట్ లో చూడవచ్చు.

తమ బాధాకరమైన అనుభవాల విషయంలో భార్యలు, తల్లులు, తమదైన పద్ధతులలో నిశ్శబ్దాన్ని చేదిస్తున్నారు. కొందరు కుల పంచాయతులను ఆశ్రయిస్తే, మరి కొందరు న్యాయస్థానాలను ఆశ్రయిస్తున్నారు. కొందరు గట్టి పోరాటాన్ని సాగిస్తే, మరి కొందరు సహాయ సహకారాలు కొరవడి మధ్యలో ఆగిపోతున్నారు. తల్లిదండ్రులు పుట్టింటికి తిరిగి వచ్చిన కూతుళ్ళను, తొందరపాటుతో నిందించి తిరిగి భర్త దగ్గరికి, లేక అత్తవారింటికి గానీ పంపించడం తగ్గింది. కొందరు మహిళలు భర్తల నుంచి విడిపోయి పిల్లలతో కలిసి జీవించటం, లేక తల్లిదండ్రులతో కలిసి జీవించడం చేస్తున్నారు. మహిళల పోరాటాల ఫలితంగా, చట్టంలో, ప్రభుత్వ విధానాలలో వచ్చిన మార్పుల వలన, కాలక్రమేణా కుటుంబహింస అవాంఛనీయమైనదిగా, అంగీకారయోగ్యము లేనిదిగా పరిగణించ బడుతోంది.

అయితే అధిక శాతం మహిళలు ఇప్పటికీ బయటకొచ్చి ఫిర్యాదు చేయటానికి చాలా సమయం తీసుకుంటారు. భర్తని వదిలేయాలనే నిర్ణయం తీసుకోవటానికి ఇంకా ఎక్కువ సమయం తీసుకుంటారు. ఇక వదిలేయటం చిట్టచివరిగా గత్యంతరం లేక చేసే పని. వివిధ కారణాల వల్ల సాధ్యమైనంత వరకూ, వివాహ బంధాన్ని కాపాడుకోవాలనే స్త్రీలు ప్రయత్నిస్తారు.

వ్యక్తిగత స్థాయిలో మాత్రమే కాక, గత నాలుగు దశాబ్దాల కాలంలో సామాజిక స్థాయిలో కూడా కుటుంబ హింసకు వ్యతిరేకంగా చెప్పుకోదగ్గ ప్రతిఘటన, ఉద్యమాలు నడిచాయి. 1991లో జరిగిన సారా వ్యతిరేక ఉద్యమం అంత పెద్ద ఎత్తున జరగటంలో కుటుంబ హింస ఒక కీలకమైన అంశం అన్న విషయం చాలా మందికి తెలియదు. నెల్లూరు జిల్లాలో వయోజన విద్య తరగతులకు హాజరవుతున్న గ్రామీణ మహిళలు, తన భర్త తాగుబోతుతనాన్ని, అతడు పెట్టే హింసను భరించలేక ఆత్మహత్య చేసుకున్న సీతమ్మ కథను చదివారు. తేలికగా దొరికే సారాకు బానిసలై, కుటుంబాన్ని పోషించటం మానేసి, తమ భర్తలు పెడుతున్న హింసను సమీక్షించుకోవటానికి, వారికి ఈ కథ ప్రేరణ కలిపించింది. ఆ ఉద్యమంలో పాల్గొన్న ఒక మహిళ చెప్పినట్లు, "మేము కూలీలం, నేల నుంచి బంగారం పండించగలం. కష్టపడి సంపాదించిన సొమ్ము, సారా పైనే ఖర్చయి పోతుంది. మా మగవాళ్ళ దగ్గర డబ్బు లేకపోతే ఇంట్లో ఉండే బియ్యం, వెన్న, నెయ్యి, ఏ వస్తువైనా సారా కొనుక్కోవటానికి పనికొచ్చేది ఏదైనా, వాళ్ళ చేతికి దొరికేది అమ్మేస్తారు... తాగటమే కాకుండా మాతో గొడవ పెట్టుకుని, హింసిస్తారు. పిల్లల్ని కొడతారు. మా రోజువారీ జీవితాన్ని భరించ లేనిదిగా చేస్తారు... సీతమ్మ ఆత్మహత్యను గురించి తెలుసుకున్నాం. ఆలోచించడం మొదలు పెట్టాం. సీతమ్మ చావుకు కారణం ఎవరు? బాధ్యత ఎవరిది? అప్పుడు మేము మా గ్రామ సర్పంచ్ ను సారా కొట్టు మూసేయించమని అడిగాము". సారా వ్యతిరేక ఉద్యమంలో చాలా జిల్లాల్లో గ్రామీణ మహిళలు సారా కొట్లను వెలి వేయటం, గ్రామాలకు సారా సరఫరా కాకుండా ఆపించటం, తమను, తమ కుటుంబాలను ఆర్థికంగా, భౌతికంగా నాశనమై పోకుండా అవసరమైన కార్యకలాపాలను చేపట్టటానికి నిశ్చయించుకున్నారు.

వచ్చే తరగతిలో మీరు షబ్బుమ్ ఏర్పాదీ తీసిన 'ఆడవాళ్ళు ఏకమైతే' (వెన్ విమెన్ యునైట్ : ద స్టోరీ ఆఫ్ యాన్ అప్ రైజింగ్) అనే డాక్యుమెంటరీ సినిమా చూస్తారు. ఇది సారావ్యతిరేక ఉద్యమాన్ని గురించి మరెన్నో వివరాలను అందిస్తుంది.

8.2 ఆడవాళ్ళు ఏకమైతే

1991-92లలో ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం సారా అమ్మకాన్ని కేంద్రీకృతం చేసి చిన్న చిన్న పాకెట్లలో గ్రామాలకి సరఫరా చేయటం ప్రారంభించింది. అప్పటి వరకూ గ్రామాలలో తయారు చేసే నాటు సారా పండగలకో, కోతలప్పుడో సీసాల్లో, కుండల్లో లభించేది.

ప్రభుత్వ విధానం వల్ల ప్రతిరోజూ లభించటమే కాక, ఇళ్ళకి తీసుకెళ్ళే అవకాశం కూడా వచ్చింది. భూయజమానులు వ్యవసాయ కూలీలకి వేతనాలలో భాగంగా కొంత డబ్బుకి బదులు సారా ఇచ్చేలా సారా కాంట్రాక్టర్లు వారిని ఒప్పించారు. కూలీల ఇంటి ఆర్థిక పరిస్థితులను ఇది పూర్తిగా దెబ్బ తీసింది. నెల్లూరు జిల్లాలోని కొన్ని గ్రామాలలో మహిళలందరూ కలిసి తమ గ్రామాల్లో సారా అమ్మొద్దనటంతో మొదలయిన పోరాటం వారికి తమ జీవితాలను తమ నియంత్రణలోకి తెచ్చుకునేలా చేసింది. మగవాళ్ళతో వారి సంబంధాలను కూడా మార్చివేసింది. అలా ఆ ఉద్యమం రాష్ట్రమంతా వ్యాపించింది.

షబ్దమ్ విర్మానీ తీసిన 'ఆడవాళ్ళు ఏకమైతే' ఒక డాక్యు-డ్రామా. ఉద్యమ కథనాన్ని వర్ణించటానికి ఇంటర్వ్యూలు, ఉద్యమం జరుగుతున్నప్పుడు తీసిన ఫోటోలు, టెలివిజన్ ఫుటేజీతో పాటు ఉద్యమంలో కొన్ని ఘట్టాలని నాటక రూపంలో కూడా మనకు చూపిస్తుంది.

8.3 కొత్త జీవితాలవైపు

మన సమాజంలో పెళ్ళి అందరికీ తప్పనిసరనేది బలమైన నమ్మకం. వివాహిత స్త్రీలు, పైన మనం చెప్పుకున్నట్లు, తీవ్రమైన హింస నెదుర్కుంటూ కూడా వివాహ బంధాన్ని కాపాడుకోవాలని ప్రయత్నిస్తారు. అనేక మంది సలహాలు తీసుకుని భర్తని బాగుపరుచుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తారు. చివరి ప్రయత్నంగా చట్టం నుంచి సహాయాన్ని తీసుకుంటారు. ఇద్దరు స్త్రీలు తమను, పిల్లల్ని రక్షించుకుంటూ జీవితాలను పునర్నిర్మించుకోవడానికి చేసిన పోరాటానికి సంబంధించిన రెండు కథనాలు మనమీ తరగతిలో చర్చిద్దాము.

మొదటిది “నా కథ - చిద్రమైన జీవితాన్ని తిరిగి నిర్మించుకున్న మన కథ” అనే పుస్తకం నుంచి. ఈ పుస్తకం దేశంలోనే ప్రముఖ మహిళా న్యాయవాదులలో ఒకరైన ఫ్లేవియా ఆగ్నెస్ స్వీయ చరిత్ర. ఫ్లేవియా ఆగ్నెస్ (ఇప్పుడు 67 సంవత్సరాలు) గతంలో కుటుంబ హింసకు గురి అయ్యారు. ఆమె స్వీయ చరిత్ర హింస నుంచి తనను, తన పిల్లలను కాపాడుకొని తమ జీవితాలను ఎలా పునర్నిర్మించుకున్నదో చెప్తుంది. ఆమె ముంబైలో కుటుంబ న్యాయస్థానాలలో న్యాయవాదిగా ప్రాక్టీసు చేస్తూ, కుటుంబంలో మహిళల హక్కుల కోసం నిరంతరం పోరాటం చేస్తూ ఉంటారు. న్యాయస్థానాలలో మహిళలు న్యాయం కోసం చేసే పోరాటాలను గురించి వార్తా పత్రికలలో, జర్నల్స్‌లో రచనలు చేస్తుంటారు. క్రింద ఇచ్చిన భాగంలో, తన వైవాహిక జీవితాన్ని బాగుపరుచుకోవడానికి, భర్త తనను వేధించకుండా ఉండేటట్లు చేయటం కోసం ఎన్ని రకాల వ్యక్తుల సలహా తీసుకున్నదో ఆమె వివరిస్తారు.

“మంచి వివాహ సలహాదారు కోసం అన్వేషణ”

నేనొక మంచి తల్లిగా, మెరుగైన ఇల్లాళిగా, మంచి భార్యగా తయారవుదామనుకున్నాను. వివాహ బంధాన్ని నిలుపుకోవడానికి ఇదే మార్గం అనిపించింది. అన్ని రకాల ఇంటి పనుల్లో ప్రావీణ్యం సంపాదించాను. పిల్లల బట్టలు కుట్టడం నేర్చుకున్నాను. సున్నితమైన ఎంబ్రాయిడరీతో అందమైన బట్టలు కుట్టేదాన్ని. కేకులు బాగా చేయటం నేర్చుకున్నాను. అలాగే పచ్చళ్ళు, జాములు, బిస్కట్లు కూడా. ఆ తరువాత బాల్కనీలో చిన్న తోటను పెంచాను. గులాబీలు, మల్లె, కాష్టన్, టమాటా, మిర్చి, కరివేపాకు, పుదీనా, తులసి. తోట ఏవుగా ఎదిగింది, కానీ వివాహ బంధం మాత్రం మెరుగుపడలేదు. నేను ఇల్లాళిగా పని పాటల్లో ప్రావీణ్యం సంపాదించాను గానీ అవేవీ నాపై హింసను ఆపలేకపోయాయి...

స్వేచ్ఛ కోసం నా అన్వేషణ చాలా నెమ్మదిగా, బాధాకరంగా సాగింది. నేను హింసాపూరితమైన కుటుంబానికి, క్రూరమైన ప్రపంచానికి మధ్య ఇరుక్కుని స్వేచ్ఛ కోసం పదే పదే తిరిగిన దారిలోనే తిరుగుతూ బందీగా ఉండిపోయాను...

బాంక్ ఆఫ్ ఇండియా ప్రవేశ పరీక్ష రాసి, ఉత్తీర్ణురాలయ్యాను. నా భర్త “ఉద్యోగాలు చేసే ఆడవాళ్ళకు అహంకారం ఉంటుంది. వాళ్ళు తమ ఇంటిని నిర్లక్ష్యం చేస్తారు. నా భార్య ఉద్యోగం చేయటానికి వీల్లేదు” అన్నాడు. నేను ఇంటర్వ్యూకు వెళ్ళలేదు.

మా ఇరుగు పొరుగులో ఉండే ఒక హోమియోపతి వైద్యుడు నా ఆస్తమాకు డబ్బు లేకుండా మందులిస్తూ, “కాఫీ తాగటం మానేయండి” అని సలహా ఇచ్చాడు. అప్పటి నుంచి, పొద్దున్న కాఫీకి బదులు, టీ తాగటం మొదలుపెట్టాను. ఆ టీ పొడి డబ్బాను నా భర్త బీరువాలో పెట్టి తాళం వేసాడు. అప్పుడు డాక్టర్ మందులతో పాటు టీ కూడా ఇవ్వటం మొదలు పెట్టాడు. అయినా, నా ఆరోగ్యం క్షీణించటం మొదలు పెట్టింది. ఆరు నెలల తరువాత డాక్టరు భయపడి, “కొంత కాలం పాటు అలోపతి వైద్యం చేయించుకోండి” అని సలహా ఇచ్చాడు... మా అక్కాచెల్లెళ్ళు నాకు మిక్సర్ కానుకగా ఇచ్చారు. దానిని అమ్మి మందులు కొనుక్కున్నాను. నాకు పిల్లలు పెరిగి పెద్దవాళ్ళయ్యే వరకు బతకాలని ఉండింది. బ్రతికుండాని నాకు నేనే ఒక వాగ్దానం చేసుకున్నాను.

...డాక్టరు మతగురువులను ఆశ్రయించమని సలహా ఇచ్చాడు. ఒకసారి మా మధ్య పెద్ద గొడవ అయ్యి, నన్ను బాగా కొట్టి తరువాత ఇంటి నుంచి గెంటివేస్తే చర్చి పొదరు దగ్గరికి వెళ్ళాను. “మీ ఒక్కరికే కాన్సిలింగ్ చేయటం కుదరదు. మీ భర్తను కూడా మీతో తీసుకురండి” అన్నారు. ‘మా ఆయన అలా వచ్చే వాడైతే నేను మీ దగ్గరికి వచ్చేదాన్నే కాను’ అనుకున్నాను. ఇంకొక ఫాదర్ “మీరు వచ్చి నాతో మాట్లాడవచ్చు గానీ, నేను మీ మధ్య కలుగచేసుకోలేను. నీ భర్త నామీద అసత్య ఆరోపణలేవైనా చేస్తే నాకున్న మంచిపేరు చెడిపోతుంది” అన్నారు. అయినా, ఆయన నా పరిస్థితి పట్ల సానుభూతి చూపించాడు. ఆయనతో మనసు విప్పి మాట్లాడటం ద్వారా నా మతిస్థితిమితం పోకుండా కాపాడుకోగలిగాను. దెబ్బల వల్ల ఒకసారి ఎముకలు విరిగినప్పుడు “పోలీసులకు ఫిర్యాదు ఎందుకు చేయకూడదు?” అని సలహా ఇచ్చాడు.

నేను పోలీసు స్టేషన్‌కు వెళ్ళాను. అక్కడి అధికారి “నీ భర్త విద్యావంతుడు. నేరారోపణ చేస్తే నీ పరిస్థితికే ముప్పు రావచ్చు. మా హెచ్చరికలకు అతడు భయపడడు” అని అన్నాడు. “నాకు ఉండటానికి చోటు కావాలి” అన్నాను. “అటువంటివి ఉన్నాయి. నిన్ను పంపించగలము. అయితే అక్కడ పిల్లలను రానివ్వరు.” అన్నారు. మరి “వాళ్ళ గతేమిటి” అని అడిగాను. “వాళ్ళను రిమాండు హోమ్‌లకు పంపిస్తాము లేదా తండ్రి దగ్గర ఉంటారు” అన్నాడు. అంతటితో విషయం ముగిసిపోయింది. నా ఫిర్యాదు వాపసు తీసుకున్నాను.

చాలా రోజులు వెతగ్గా వృద్ధుడైన ఒక ఫాదర్ కలిసాడు. ఆయన ఇంటికి వచ్చి మాట్లాడటానికి అంగీకరించాడు. ఆయన బయటికి వెళ్ళంగానే నా భర్త “అతని దగ్గరికి మళ్ళీ వెళ్ళానంటే ఈ ఇంట్లో తిరిగి అడుగు పెట్టాల్సిన అవసరం లేదు. నా వైవాహిక జీవితం సంగతి నేను చూసుకోగలను. నాకు ఎవ్వరి సహాయం అవసరం లేదు. నీకు సమస్యలుంటే, ఇల్లు విడిచి వెళ్ళి పోవచ్చు కదా? పిల్లలను నీతో తీసుకుళ్ళటం, తీసుకుళ్ళక పోవటం నీకే వదిలేస్తున్నాను” అన్నాడు.

విడాకుల విషయమై మరొక ఫాదర్ ను సలహా కోసం కలిసాను. ఆయన “అతడు అనారోగ్యంతో బాధపడుతున్నాడు, శారీరకంగా కాదు, మానసికంగా. అతడికి కాన్సర్ వ్యాధి వచ్చిందనుకో, విడిచిపెట్టి వెళ్ళేదానివా? దీని నుంచి బయట పడటానికి అతడికి నీ సహాయం అవసరం” అన్నాడు. అతడికి శరీరంలో కాన్సర్ వ్యాధి ఉన్నట్లయితే, నేను ఫ్లారెన్స్ వైటిన్ గేల్ వై సేవ చేసి ఉండేదాన్ని. అతడి మనసుకు పట్టిన కాన్సర్ వ్యాధి నా శరీరంపైన పెరుగుతూ, దాన్ని ముక్కలు చేసి, నన్ను కురూపిగా మార్చి, నన్ను మానసికంగా ధ్వంసం చేస్తోంది. అతడి క్యాన్సర్ అతడిని కాదు, నన్ను బాధిస్తోంది. అతడితో కలిసి ఉండటమే కాకుండా, అతడికి అనారోగ్యం ఉంది కాబట్టి, అతడి పట్ల సానుభూతితో, అతడిని అర్థం చేసుకుంటూ వ్యవహరించమని చెప్తున్నట్లు నేను గ్రహించాను. ఆ వ్యాధింటంటే నన్ను హింసిండు. “మంచి వివాహ సలహాదారు” కోసం నా అన్వేషణ అంతటితో ముగిసింది.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు:

1. సాధారణంగా మనం వినేదేమిటంటే భార్యలో ఏదో తప్పుంది కాబట్టి, (ఆమె ఏదో సరిగ్గా చేయట్లేదు కాబట్టి) ఆమెను కొట్టటం జరుగుతుందని. కానీ పైన రచయిత్రి నేను ఇల్లాగా పనిపాటల్లో ప్రావీణ్యం సంపాదించాను గానీ, అవేనీ నాపైన హింసను ఆపలేక పోయాయి’ అంటుంది. ఆమెలా అనటానికి కారణాలేమిటని మీరనుకుంటున్నారు?
2. ఫ్లేవియా ఆగ్నెస్ స్వేచ్ఛ కోసం నా అన్వేషణ నెమ్మదిగా, బాధాకరంగా సాగింది. హింసాపూరితమైన ఇంటికి, క్రూరమైన ప్రపంచానికి మధ్య నేను ఇరుక్కుపోయాను’ అంటారు. ఆమె అలా అనటాన్ని ఎలా అర్థం చేసుకోవాలి?
3. రచయిత్రికి మతగురువులు, డాక్టర్లు, పోలీసులు ఇచ్చిన సలహాలు సరయినవేనా? ఎందువల్ల?
4. మన సమాజంలో సామాన్యంగా ‘భర్తలు కొడుతున్నా సరే, అది భార్యభర్తల వ్యక్తిగత వ్యవహారం కాబట్టి ఎవరూ కలుగచేసుకోకూడదు’ అని చాలా మంది భావిస్తారు. మీరూ దీనితో ఏకీభవిస్తారా? ఎందుకు?

ఈ రోజు క్లాసు చర్చ కోసం రెండవ భాగంలో హైదరాబాదులోని సామిలీ కోర్టులో విడాకుల కోసం ఒక స్త్రీ వేసిన పిటిషన్ ఈ కింద ఇచ్చాము. కొట్టి హింసించే భర్త కుటుంబం నుండి విడిపోయి బ్రతికే ఉద్దేశంతో విడాకుల కోసం ప్రయత్నించే స్త్రీలు కూడా అరుదుగా కనిస్తారు. ఇంజనీరుగా మంచి ఉద్యోగం చేస్తున్నప్పటికీ ఈ నిర్ణయానికి రావటానికి ఆమె చాలా సోరాటం చేయవల్సి వచ్చిందని ఇది చదువుతున్నప్పుడు మీకర్థమవుతుంది. ఆమె చట్టపరమైన పరిష్కారం వెతకటానికి ఎందుకంత తటపటాయిం చిందో ఆలోచించండి. అవమానం, పరిస్థితి మార్పుకోలేని అసహాయత కలిసి ఆమెని ఒంటరిగా చేసాయా? ఆ ఒంటరితనం పరిష్కారం ఆలోచించనీయకుండా చేసిందా? ఇంకేమైనా కారణాలుండొచ్చని మీకు అనిపిస్తే వాటి జాబితా తయారు చేయండి. తరగతిలో ఏవి సరైన కారణాలో చర్చించండి.

“నాకు విడాకులు ప్రసాదించండి”

రెండు వైపుల పెద్దవాళ్ళ ఆశీర్వాదంతో బంధుమిత్రుల సమక్షంలో మా పెళ్ళి జరిగింది. చెన్నైలో ఉండే వాళ్ళం. పెళ్ళి అయిన వెంటనే గర్భవతినియ్యాను. పెళ్ళి అయిన మొదటి నెలలోనే నా భర్త నన్ను వేధించటం మొదలు పెట్టాడు. తన అంచనాలకు నేను సరిపోనని, నా తల్లిదండ్రులు గరిబు గాళ్ళని నన్ను ఎన్నో దుర్భాషలాడాడు. గర్భవతిని అవైనా చూడకుండా, ఎన్నోసార్లు కొట్టాడు, శారీరకంగా హింసించాడు. మా బిడ్డ గడువుకు ముందే పుట్టటం వలన, ఇన్ క్యుబేటర్ లో పెట్టవలసి వచ్చింది. ప్రసవం కోసం నేను ఆస్పత్రిలో ఉన్నప్పుడు నా భర్త గానీ, అతడి కుటుంబంగానీ నాకు సహాయం చేయటానికి రాలేదు. నాకు తినటానికి తిండి కూడా లేదు. మా తల్లిదండ్రులను గాని, సోదరిని గానీ నన్ను కలవనివ్వలేదు.

నా భర్త తరచూ తాగిన స్థితిలో రాత్రి ఇంటికి ఆలస్యంగా వచ్చేవాడు. ఆయన వచ్చేలోపు నేను భోజనం చేసేసి ఉంటే నన్ను కొట్టేవాడు. అందువలన ఎంత ఆలస్యమైనా తన ఇంటికి వచ్చే వరకు వేచి ఉండాల్సి వచ్చేది. ఇవన్నీ భరించలేక నా పిల్లాడితో సహా హైదరాబాద్ లో ఉండే మా అత్తవారింటికి వెళ్ళాను, వాళ్ళతో కలిసి ఉండటానికి ప్రయత్నం చేసాను. నా భర్తకు దూరంగా ఉండాలని నా ప్రయత్నం.

నా దురదృష్టం కొద్దీ నా అత్త మామలు కూడా నన్ను సరిగ్గా చూడలేదు. నన్ను ఎవ్వరితో మాట్లాడనిచ్చే వాళ్ళు కాదు. ఇంటికి బంధువులు, స్నేహితులు వచ్చినప్పుడు వాళ్ళకు కాఫీ, టీలు ఇవ్వటం నా విధి. కానీ వాళ్ళతో కూచోని మాట్లాడటానికి అనుమతి ఉండేది కాదు. నన్ను వదిలేసి బంధువుల ఇళ్ళల్లో కార్యక్రమాలకు వెళ్ళి పోయేవారు. నన్ను కోడలుగా తగని దానిగా చూసేవారు. వాళ్ళు బయటకు వెళ్ళేటప్పుడు, ఇంట్లోని అన్ని గదుల తలుపులూ

తాళం వేసుకుని వెళ్ళేవాళ్ళు. అందువలన ఇంటి మధ్య హాలులో మాత్రమే కూర్చుని ఉండవలసి వచ్చేది. ఇంట్లో టెలిఫోను కూడా గదిలో పెట్టి తలుపుపై వలం వలన, కనీసం నా స్నేహితులతోటో, తలిదండ్రులతోటో మాట్లాడే అవకాశం ఉండేది కాదు. ఒక్కోసారి, మా అమ్మావాళ్ళింట్లో కూచోమని చెప్పినా, నేను వాళ్ళు తిరిగి వచ్చేదాకా, ఇంటి దగ్గర గుడిలో కూచుని ఉండేదాన్ని, ఇంటి కోడలైనప్పటికీ నాకా గౌరవం దక్కలేదు. నన్ను ఒక పనిమనిషిగా మాత్రమే చూసారు.

నేను ఇంజనీరుగా పనిచేయటానికి అర్హతలు కలిగిన వ్యక్తిని. త్వరలోనే ఒక ఉద్యోగం సంపాదించుకున్నాను. ఆఫీసుకు వెళ్ళినప్పుడు, నా బిడ్డను మా అమ్మ దగ్గర వదిలి వెళ్ళేదాన్ని. ఆఫీసు నుంచి ఇంటికి తిరిగి వచ్చేసరికి కొన్నిసార్లు ఇంట్లో తినటానికి ఏమీ ఉండేది కాదు. మా అబ్బాయిని మా అత్తవారింటి వాళ్ళు ఎప్పుడూ చూసుకోలేదు. నేను స్నానానికి వెళ్ళినా, టాయిలెట్ కి వెళ్ళినా, వాడిని వెంట తీసుకు వెళ్ళాల్సి వచ్చేది. వాళ్ళు వాడిని చూసుకునే వారు కాదు. మా అత్తగారు ఎక్కువ క్రూరంగా ఉండేవారు. నా పాడవైన జుట్టు అంటే నాకు చాలా ఇష్టం. నన్ను శిక్షించటానికి అన్నట్లు, మా అత్తగారు వేంకటేశ్వర స్వామికి 'నీ ప్రసవం జరిగి కొడుకు క్షేమంగా పుడితే నీ తలనీలాలు ఇస్తానని మొక్కుకున్నాను' అనే మిషతో బలవంతంగా నాకు గుండు గీయించారు. నేను చాలా బాధపడి బాగా ఏడ్చాను.

నా భర్త వారానికి, పదిహేను రోజుల కొకసారి గానీ హైదరాబాద్ వచ్చేవాడు తన శారీరక, లైంగిక వాంఛలు తీర్చుకునే సాధనంగా నన్ను చూసేవాడు. అనారోగ్యం వల్ల గానీ, ఋతుక్రమం వల్లగానీ సహకరించకపోతే, నన్ను శారీరకంగా హింసించి బలవంతంగా తన లైంగిక వాంఛను తీర్చుకునే వాడు. అతడు నన్ను పెట్టిన లైంగిక హింస తాలూకు అవమానకరమైన వివరాలను నేను చర్చించను కూడా లేను. తన కోరికలను తీర్చే విషయంలో సహకరించకపోతే నాకు ఎవరితోనో అక్రమ సంబంధం ఉందేమోనని అనుమానపడేవాడు.

నేను పోలీసులకు రెండు సార్లు ఫిర్యాదు చేసాను. పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు అతడికి తన ప్రవర్తన మార్చుకోమని హెచ్చరిక చేసి పంపించేశాడు. నా భర్తలో ఎటువంటి మార్పు రాలేదు. నా భర్తతో వైవాహిక జీవితం ఒక శాపంగా మారింది. అతడికి నేనంటే ఎటువంటి ప్రేమాభిమానాలు లేవు.

నాకు వైవాహిక జీవితం పట్ల ఆసక్తి పూర్తిగా పోయింది. దైవభక్తి పెంచుకున్నాను. నాకు ఏడు సంవత్సరాల కొడుకున్నాడు. అతణ్ణి పెంచే బాధ్యత నేనే స్వీకరిస్తాను. భగవంతుడు కాక, ఆ బాబే నా ఆనందానికి ఆధారం. నన్ను, నా కొడుకును దయచేసి విడదీయకండి.

ఈ కారణాల చేత నాకు విడాకులిప్పించవలసిందిగా ఈ గౌరవనీయులైన న్యాయస్థానాన్ని కోరుతున్నాను.

కుటుంబహింస నుండి మహిళలకు రక్షణ చట్టం, 2005

భారత దేశంలో 1939లో చేయబడిన ముస్లిం వివాహాల రద్దు చట్టం, శారీరక, మానసిక క్రూరత్వాన్ని విడాకుల మంజూరుకు ఒక భూమికగా గుర్తించింది. వీటిని 1984లో నేరాలుగా గుర్తించటం జరిగింది. భారత దేశం ఐక్యరాజ్య సమితి ప్రతిపాదించిన మహిళల పట్ల వివక్షతను తొలగించే ఒప్పందంపై (దీన్ని CEDAW అంటారు) సంతకం చేసిన తరువాత, మహిళా సంఘాలు కుటుంబ హింసకు వ్యతిరేకంగా సమగ్రమైన చట్టం తేవల్సిందిగా ఒత్తిడి ప్రారంభించాయి. 2005-2011 సంవత్సరాల మధ్య కాలంలో, కుటుంబ హింసకు వ్యతిరేకంగా చట్టం చేసిన 60 దేశాలలో ఇండియా ఒకటి. ప్రస్తుతం 119 దేశాలలో ఇటువంటి చట్టాలున్నాయి.

ఈ చట్టం, భర్త, అతని బంధువులు, భార్యని కొట్టటం, అవమానించటం, మితిమీరి అనుమానించటం, హింసించటం, కట్టుం విషయంలో వేధింపులు, అనుచితమైన లైంగిక ప్రవర్తన, ఆర్థికంగా ఇబ్బందులకు గురిచేయటం, బెదిరింపులు, ఇంటికి సంబంధించిన వస్తుసామగ్రి, ఆస్తులను అమ్మేయటం వంటి చర్యలను 'కుటుంబ హింస'గా నిర్వచిస్తుంది. ఇటువంటి విషయాలలో హింసకు గురైన భార్య, న్యాయస్థానంలో కింద పేర్కొన్న పద్ధతిలో ఉపశమనం పొందవచ్చు.

1. ప్రాటెక్షన్ ఆర్డర్: భార్య భర్త నుండి విడిగా జీవిస్తూ ఉంటే, అతడు ఆమె ఇంటికి వెళ్ళటాన్ని; ఆమె పని చేసే ప్రదేశంలో ఆమెను ఇబ్బంది పెట్టటాన్ని, ఆమెతో ఏ రకంగానైనా కమ్యూనికేషన్ చేయటానికి చేసే ప్రయత్నాలని నిరోధించే నిర్దేశం. ఈమెయిల్ ద్వారా గానీ, టెలిఫోన్ ద్వారా కమ్యూనికేట్ చేయటం కూడా దీని ప్రకారం తప్పే.

2. పోషణకు సంబంధించిన ఆర్డర్: భార్య, పిల్లల పోషణకు అవసరమైన ఆర్థిక సహాయం చెయ్యాలని భర్తలను కోర్టు ఆదేశించవచ్చు.

3. నివాసానికి సంబంధించిన ఆర్డర్: భార్య, భర్త ఇంట్లో నివసిస్తున్నట్లైతే, భర్త ఆమెను ఇంటి నుంచి బయటకు పంపి వేయటాన్ని నివారిస్తూ న్యాయస్థానం ఆదేశించవచ్చు. ఆ ఇంటికి భార్య హక్కుదారు కాకపోయినా ఈ నిర్దేశం వర్తిస్తుంది.

4. ఉమ్మడి ఆస్తు: భార్య, భర్తలకు ఇల్లు, బ్యాంక్ ఖాతాలు, బ్యాంక్ లాకర్ల వంటి ఉమ్మడి ఆస్తులుండి వాటిని ఇద్దరు వాడుకుంటున్నట్లయితే వాటిని భర్త అమ్మటానికి వీలులేదనే ఆదేశం.

5. పిల్లల స్వాధీన హక్కు: భర్త, పిల్లలను తన నుంచి దూరం చేస్తాడేమోననే ఆందోళన భార్యకున్నట్లయితే ఈ చర్య నుంచి భర్తను నివారిస్తూ కోర్టు ఆదేశాలు జారీ చెయ్యవచ్చు.

6. నష్ట పరిహారం: ఆఖరి దశలో భర్త, భార్యను పెట్టిన భౌతిక, మానసిక హింస, అతడి ప్రవర్తన వలన ఆమె పడిన బాధలకు నష్టపరిహారం చెల్లించాల్సిందిగా న్యాయమూర్తి ఇచ్చే ఆదేశం.

వీటిలో ఏ ఆదేశాన్నయినా భర్త ఉల్లంఘించటం శిక్షార్హం. భర్త ఉల్లంఘనకు పాల్పడితే కోర్టు సంవత్సర కాలం వరకు జైలుశిక్ష, జరిమానా విధించవచ్చు.

ఇదే గాక కుటుంబ హింసను గురించి భార్య స్థానిక పోలీసు స్టేషన్లో కూడా భారతీయ శిక్షాస్మృతి సెక్షను 498ఎ క్రింద ఫిర్యాదు చేయవచ్చు.

8.4 అదనపు పఠనం: న్యాయానికి కొత్త వేదికలు

నారీ అదాలత్లు, మహిళా జమాత్లు

గడిచిన ఇరవై సంవత్సరాలలో కొన్ని చోట్ల గ్రామీణ మహిళలు ఈ సమస్యలను సామూహికంగా, సంఘటితమై ఎదుర్కోవటం జరుగుతోంది. గుజరాత్ రాష్ట్రంలో ఇటువంటి మహిళా సంఘాలను నారీ అదాలత్ (మహిళా న్యాయస్థానాలు) అని పిలుస్తారు. సాంప్రదాయకంగా, కుల పంచాయతీలన్నింటిలో పురుషులే ఆధిపత్యం ఉంటుందనీ, మహిళలకు స్థానం ఉండదనీ, వారి గొంతుకలు వినిపించవనీ మనకు తెలుసు. ఇటువంటి సాంప్రదాయ వ్యవస్థలను ప్రతిఘటించటానికే ఈ నారీ అదాలత్లు స్థాపించటం జరిగింది.

ఈ అదాలత్లకు ప్రతి గ్రామం నుంచి సభ్యులు ఎన్నుకోబడతారు. అదాలత్ నిర్దిష్టమైన రోజున జిల్లా కలెక్టరు కార్యాలయం దగ్గర సమావేశమవుతుంది. కుటుంబ సభ్యులు కూతుళ్ళతోగాని, అక్కచెల్లెళ్ళతో గానీ వస్తారు. ఒక్కోసారి భార్య తనకు తానే ఫిర్యాదు చేయటానికి రావచ్చు. ఇక్కడ చేసే తీర్మానాలు వచ్చే వారిలో మార్పుకు ఉండే సంసిద్ధత, శక్తిపై ఆధారపడతాయి. వైవాహిక సంబంధాలు పూర్తిగా పాడయిపోతే, ఆమె తన జీవితాన్ని పునర్నిర్మించుకోవటానికి భార్యకు వివాహ సమయంలో భర్త కుటుంబం తీసుకున్న కట్నం, స్త్రీ ధన్ వెనక్కిచ్చేస్తారు. స్త్రీని వైవాహిక సంబంధంలో సమానురాలిగా పరిగణిస్తూ, కొన్ని వందల కోసులలో ఈ అదాలత్లు మధ్యవర్తిత్వం నెరిపాయి. ఈ కార్యక్రమం ప్రభుత్వ సహాయ సహకారాలతో నిర్వహించబడే మహిళా సమాఖ్య కార్యక్రమంలో భాగం.

తమిళనాడు రాష్ట్రంలో కుటుంబ హింసను ఎదుర్కోవటానికి ఏర్పాటైన అత్యంత ఆసక్తికరమైన సంఘటిత కార్యక్రమం పేరు మహిళా జమాత్. ముస్లిమ్లలో వివాదాల పరిష్కారానికి సాంప్రదాయకంగా వినియోగించే వ్యవస్థ పేరు జమాత్. ఇతర కమ్యూనిటీ పంచాయతీలలో లాగా, ఇక్కడ కూడా మహిళలకు సభ్యత్వం లేదు.

పుదుచ్చోట్ట జిల్లాలో, షరీఫానమ్ నాయకత్వంలో కొందరు గ్రామీణ ముస్లిం మహిళలు తమ సొంత సంఘాలు ఏర్పాటు చేసుకున్నారు. మగ జమాత్లు మహిళల విద్య, కట్నం, కుటుంబ హింస వంటి అంశాలకు సంబంధించి వ్యవహరిస్తున్న తీరుకు అసంతృప్తి చెంది, వీళ్ళు ముందుకు వచ్చారు. తమకున్న అవరోధం మతం కాదనీ, పురుషాధిక్య ధోరణి అనీ వీరు గ్రహించారు. ఈ క్రమంలో వీళ్ళు, ఇస్లామ్ మతం మహిళలకు ఇచ్చే హక్కులను గురించి తెలుసుకుని, దీని ఆధారంగా తమకు జరుగుతున్న అన్యాయాన్ని, తమపై జరుగుతున్న హింసను ప్రశ్నించటం మొదలు

పెట్టారు. కాలక్రమేణా జమాత్ నాయకులైన పురుషులు తమ అభిప్రాయాలు మార్చుకుని మహిళా జమాత్ల తీర్పులను, తీర్మానాలను అంగీకరించటం మొదలు పెట్టారు. కష్టాలు అనుభవిస్తున్న మహిళలకు సంఘటిత చర్యల ద్వారా న్యాయం జరిగేటట్లు చూడటంలో ఉండే అనుభూతిని వారిలో కొందరు రచించిన ఈ పాటలో చూడవచ్చు.

భిక్షమెత్తుతూ బ్రతికిన బ్రతుకులు నిరర్థకం

ఇన్నాళ్ళు బతిమిలాడుతూ, దేవిరిస్తూ...

బతికిన బతుకూ ఒక బతుకేనా?

హక్కులకై పోరాడాల్సిన రోజులివి

రండి ఒకటవుదాం.

తలవంచుకుని, అన్నిటికీ రాజీపడే రోజులు పోయాయి

కలిసికట్టుగా ఎదిరిద్దాం, నిలదీసి ప్రశ్నిద్దాం

రెండు ముఖాల న్యాయవ్యవస్థతో

ప్రతిరోజు మనకి మరణ గండమే!

మనం మగవారికి చట్టాలు తయారు చేస్తేగానీ

మన ఆడవాళ్ళ ఆవేదన వారికి అర్థం కాదు

సమన్వయమే మన లక్ష్యం

ఆ విజయం వైపే మన పయనం

Whose History?

QUESTIONS FOR HISTORIANS AND OTHERS

9.1 RECLAIMING A PAST

We asked a 10th Class student for the names she remembered from her history lessons. She struggled for a while and then the words “Ashoka, Akbar, Rammohan Roy, Gandhi” tumbled out as if they were all names of one person! You can see that there are no women in her list. But there are no ordinary people either. History as she learnt it, which is also history as popularly remembered, appears to be about rulers and national leaders.

In the poem “A Worker Reads History,” the German dramatist Bertolt Brecht points to the many dimensions that are hidden and overlooked in popular history. A part of this poem is given below. The whole poem is much longer and is available on the web. Brecht’s worker asks a number of questions:

Who built the seven gates of
Thebes?
The books are filled with names
of kings.
Was it the kings who hauled the
craggy blocks of stone?
And Babylon, so many times
destroyed.
Who built the city up each time?
....
In the evening when the Chinese
wall was finished
where did the masons go?
Caesar beat the Gauls.
Was there not even a cook in his
army?

Here are translations of two stanzas from a similar poem, “Desa Charitralu,” by Sri Sri, the renowned Telugu poet. What was the ordinary person’s

life like
in the Nile valley civilization?
Who were the coolies who carried
stones
that raised the Taj Mahal?

In the empire’s many battles
what was the courage of the
common folks?
Not the Ruler’s palanquin--
but: What of the
palanquin-bearers?

Many questions occur to these workers—questions which historians have not considered important enough to ask. Initially it seems as though the questions are about small, unimportant things: carrying stones, building walls, cooking, finding places to sleep in But we soon realize that the life and work of the vast majority of people are missing from what can be described as “mainstream” history. It is clear that the omission is serious.

These questions, asked “from below,” also give a working person an idea of his or her own real importance in history. Without workers none of the great men would have achieved what they did. In the end the poem actually makes us feel that the contribution of the workers may have been more significant than that of the great men. The sense of self-worth and pride that it creates is one reason why history is considered important. We will discuss another reason later in this lesson.

Could Brecht’s worker be a woman? It is possible. Brecht does not identify the questioner as a man. But the

questions do not seem to us like those which might have occurred to a woman worker. She would have had more things on her mind. It seems as though even Brecht imagines the “worker” as a man. Women also break stones and carry them, fight in armies, work on construction sites, cook. In addition they do other things: they look after the men; they bear children and raise new workers; they care for the sick and the aged.

When history breaks this “thought-barrier” and begins to think of women as well as men all the time, it begins on the journey of becoming gender sensitive. The world expands. New areas open up. Some of these areas are: the world of women’s work in agriculture and handicraft, housework, including collecting firewood and fetching water, washing clothes, giving birth to and bringing up children, tending to household animals — chickens, goats, cows — sewing clothes and embroidering them, composing and singing songs, telling stories. Add to this list family relations, sexuality, sexual violence, to name only a few of the things that a woman might have asked about.

WOMEN’S HISTORY

Developments in the study of history have generally been inspired by people’s movements. Brecht’s poem tells us about history as seen from a working class point of view. But other movements have also challenged mainstream history. The women’s movement motivated historians to ask questions about women’s achievements, their experiences and changing ideas of masculinity and femininity, the suppression of women and violence against them. The dalit movement has

pointed to the importance of dalit labour, dalit crafts and arts, and raised the question of caste violence

Can you think of some questions a woman worker would have asked? Try writing them as a poem.

Consider these issues when you compose the poem:

- the “double burden” of doing the housework, the cooking and child care while also working at the construction site;
- wages for the time she has to take off after childbearing;
- missed days at work and missed wages because she is caring for a sick husband or child or mother;
- the constant threat of harassment or rape;
- the unreasonable tasks she has to undertake;
- her desire to become the planner or the architect of the city....

Just think:

Even today, 75% of India’s population lives in villages. Earlier this figure would have been much higher. Village women fetch water, cook and clean and sweep and look after the men and the children. They rise early and do this quickly because they also work in the fields for a full day, carrying their babies with them. They harvest the grain, select and preserve seeds. They tend to the animals. Women have also been healers.

Traditionally, villages were served by dais. These people knew about medicines, conducted deliveries when a pregnancy came to term and helped to care for the sick. Women also worked in family professions. So they tanned hides and made shoes, wove cloth, crafted pots, worked on metal, and did a hundred other things including singing songs and telling stories. When locally brewed toddy was the only drink, family life may have been more peaceful, but women still had to face many other kinds of violence. Why do we not read about this part of the past in Indian history?

Village women were also witness to major events: floods, droughts, wars, famines. These often led to migration. When that happened they cleared new lands, planted new crops, helped to build water tanks, roads, forts, palaces. They were charged with crimes and they battled over land and produce. Even when they were not allowed to touch books, they studied secretly. They left home to join religious and political movements. Why are their experiences not part of Indian history?

In modern times (late 19th century onwards) middle class women moved into almost every field quite early.

Indian women were among the very first qualified doctors and lawyers in the world. There were also well-known writers, theatre artists, painters, intellectuals and political leaders. We know that women were active in what is called the Telangana Armed Struggle or the Telangana Uprising of the late 1940s and early 1950s in large numbers. Many of them were leaders. There are photographs of them training with guns and evidence of letters that they wrote. But official accounts of the movement say little about them.

Profiles

In the Further Reading (9.3) section of this Unit, we have profiles that introduce you to people from various walks of life—and institutions as well—that give you glimpses into some little-known aspects of modern Telangana history. Today, some of them are remembered in small circles, others are largely unknown. Yet they are important for a history of this region that resonates with contemporary concerns. There are many more that are waiting to be written about. These profiles give us a feel for the forgotten pasts of this region. We hope they also give you an idea of the local histories you can investigate and write about.

9.2 WRITING OTHER HISTORIES: NATURAL AND UNCHANGEABLE, OR, HISTORICAL AND CHANGEABLE?

Remember we said that there was another reason why history is important? Here is the other reason: history helps us appreciate that many things which are regarded as natural are shaped historically. If a woman's role can be understood as socially constructed within a specific historical context, rather than natural and universal, then it would be more open to change.

In fact, a surprising number of things we consider natural or traditional may actually have taken that shape fairly recently. For instance, the six-yard sari that Indian women now commonly wear is considered traditional. But we know that even today this unstitched piece of cloth is draped in different ways in different regions and by different castes. In temple sculptures the cloth is draped in elegant and revealing ways.

That brings us to the point that we are making: What we think of as a sari today is only just over a century old and was a modern creation. It was developed because traditional clothing was considered immodest.

Look at what Soudamini Khastagiri had to say in the Bengali magazine, *Striloker Paricchad* in 1872:

Any civilized nation is against the kind of clothing in use in the present time among women of our country. Indeed it is a sign of shamelessness. Educated men have been greatly agitated about it, almost everyone wishes for another kind of civilized clothing ...there is a custom here of women

wearing fine and transparent clothing which reveals the whole body. Such shameless attire in no way allows one to frequent civilized company... such clothes can stand in the way of our moral improvement.

The all-India style of sari worn along with a “blouse” and a “petticoat” (notice that we use English words for these) was designed in the late 19th century by a Bengali woman from the Tagore family who drew inspiration from the Parsi way of draping it and from European costume. This new more modest style was welcomed as a corrective to traditional ways of dressing that were regarded as “indecent.”

But not everyone agreed with this. In his autobiography, Jeevita Samaram, C. Kesavan tells the story of his mother-in-law's first blouse. His mother-in-law told him, Kesavan says:

It looked good, but I felt ticklish wearing it. I took it off, folded it carefully and brimming with enthusiasm, showed it to my mother. She gave me a stern look and said “Where are you going to gallivant in this? Fold it and keep it in the box.”...I was scared of my mother. She could kill me. At night I wore the blouse and showed it to my husband. He said it looked good...[The next morning] I came out wearing the blouse...I didn't notice my mother coming. Suddenly I heard her break a piece off a coconut branch. When I turned round, she was behind me fierce and furious... She said “Take it offdo you want to walk around in shirts like Muslim women?”

Points to discuss:

You might think of shame as a natural feeling. It seems natural for a woman to feel shame. But these two quotations reveal two very different ideas of shame.

1. Describe the two ideas of decency and shame.
2. Why are they are different?
3. Is one sense of shame more correct than the other?

In many cultures moustaches are considered as expressions of masculinity. Below is an amusing attempt to write a social history of moustaches.

In your grandfather's time being masculine may have meant being aloof, stern and violent, expecting to be served by women. But today men who are violent are not respected or liked by anybody. Often, they do not even like themselves. Today, many men share in childcare and enjoy taking care of their children. Some also cook and know how to run a household. They do not think that this affects their masculinity. A very famous novel by Alexandra Kollontai, *Three Generations* (this has also been translated into Telugu as *Moodu Taraalu*) describes how women (and femininity) as well as relationships between men and women, changed over three generations of Communist Russia.

Historians need records and evidence. Where can we find evidence when there are no written materials?

L. Elayaperumal, a Dalit leader, organised a mass movement in Puliangudi when Vadamalai, an ex-serviceman and son of the Dalit headman of the village, was tied to a tree and beaten up by caste Hindus for three days simply because he had entered the village, was well-dressed and wore a moustache 'in violation of the village law'

Police authorities in Assam, India, are paying a monthly bonus to an officer who grows a moustache. One officer said "Having a big moustache is a symbol of masculinity and that helps you to excel in your professional duties as people are afraid to challenge you" (Daily Telegraph)

INDIAN POLICE GIVEN MOUSTACHE PAY

Police in a district in India's Madhya Pradesh state are being paid to grow moustaches because bosses believe it makes them command more respect.

Ten policemen in the northern state are already receiving 30 rupees every month for their efforts. Jhabua district police chief Mayank Jain told BBC News Online: "Moustaches are improving the personalities

of our constables. They are acquiring an aura of their own. They are creating a positive impression on the local people and getting a lot of respect."

"It takes time to keep a proper moustache. A good one has to take a turn near the angle of the upper lip," he added.

Men in rural India have traditionally sported impressive moustaches to assert their masculinity.

Feminists and others, working on history from below (also known as Subaltern Studies) made many pioneering contributions to historical methodology. Sometimes they read official history very carefully, "against the grain," looking for what it is not saying or trying to hide. They ask questions about whose point of view is being presented, whose interests are being served, what is left out and so on.

They use letters, unpublished autobiographies, photographs, recipe books. They look through household account books, old bills, court notices and hospital records. They study paintings and photographs. They look at objects, artifacts and buildings.

Songs and stories

When there are no written records, women's songs and stories can provide information. When a well-known mythological story is recounted, the setting is always local. Bhima fights local thugs. So facts about their daily life and work, events that disrupted this routine, experiences that made them happy or sad are preserved in folk songs. Songs can tell us about agriculture, sowing, reaping, smelting metal, weaving designs in cloth, fairs where things are bought and sold. They poke fun at landlords and husbands. They report famines, earthquakes and wars.

Hymns preserved and still sung by dalit groups such as the PRDS (the Prathyaksha Raksha Daiva Sabha, "God's Church of Visible Salvation") in religious gatherings in Kerala have been used as documents of the harsh life of their forefathers and mothers who were slaves. One song is about a baby eaten by termites. The baby was placed in a cloth tied to a tree while the mother worked in the field. The master refused to let her off even to feed the child. As they sing, retelling this story, women remember their own many sorrows and often cry. This is also a use of history. You can watch an interview and listen to this song on the Course website, or at <http://forums.ssric.org/ndsp/2014/04/15/dalit-christian-prayer-songs>.

ASSIGNMENT

Sit down with your grandmother, grandfather or another elderly person. Ask them about their childhood. Record the conversation with their permission. Take notes if it does not disturb them.

Can you list two ways in which your understanding of gender is different today.

If you write up their stories and send it to us, we can put them on the website.

Family histories

Some madiga families have a tradition of sitting around in the evening and telling stories of their forefathers and mothers. Such stories help them remember their history as a family. But family histories can also be about many other things. In his memoir, *My Father Balaiah*, YB Sataynarayana remembers his childhood. His story is centred on his father who starts off with a small job in the railways and slowly moves into a regular post. The family move from the dalit section in the village into railway housing, and then from their village in Nizamabad to Secunderabad. The children are sent to school and then college. Satyanarayana's memoir is a rich and moving history, not only of his family, but of dalits in India and the opportunities that opened up during colonial times for them. It is also a social history of the railways in India.

Also very well-known is Bama's *Karukku*. This autobiographical novel is an invaluable resource for women's

studies, dalit studies and a path-breaking contribution, not only to Tamil literature but to Indian literature as a whole.

Oral history

Another method is what has been called oral history. Oral historians ask people—for example people who have been in movements, experienced the tsunami, or worked in difficult circumstances—to recount their memories. Historians sometimes cross-check oral accounts for accuracy. But even when that is difficult, they are also important as memories. Manaku Teliyani Mana Charitra (1989), a pioneering book in women's history,

used oral history to recover information about women who had participated in the Telangana Uprising of the 1940s. The movement fought against the free labour (vetti) system, the cruel rule of big landlords and the razakars. They fought for rights over land (and won). When women told their stories they spoke about all this. They also dwelt on the difficulties that they faced as women in such a movement. Short excerpts from two of these narratives are included in the Further Reading section of this Unit. Such movements could never really reach women without discussing issues such as sexuality, relationships, children, and women's participation in political discussions and decision-making.

9.3 FURTHER READING: MISSING PAGES FROM MODERN TELANGANA HISTORY

Dr. Rupa Bai Furdoonji: The world's first qualified lady anaesthetist

In 1846, during the rule of Nawab Mir Mehboob Ali Khan, Hyderabad Medical School was started. Rupa Bai pursued her medical education during 1885 – 1889. She was a member of the second Hyderabad Chloroform Commission held in 1889. Along with Lauder Brunton (FRS, UK and Surgeon of the British Residency) and Edward Lawrie (then Principal of the Hyderabad Medical

A Group photo with Rupa Bai at the centre

School), she participated in many experiments involving administration of chloroform on 430 animals and clinical studies on 54 humans. This study was undertaken at the Afzalganj hospital in Hyderabad, where Osmania General Hospital now stands. Rupa Bai was singled out for special mention by Lawrie in the final report of the Hyderabad Chloroform Commission.

She was sent to Edinburgh for further training. She travelled by a ship that sailed from Bombay to Edinburgh with a letter of recommendation from Dr Annie Besant, founder president of the Theosophical society of India. This letter was addressed to Mrs. Drummond in Edinburgh and was dated 27th April 1909. While returning to India from Edinburgh, the ship was anchored at Eden port, Saudi Arabia for few weeks. The British resident there wrote to his counterpart in Hyderabad to spare the services of Dr Rupa Bai. After her return she worked at the Sultan Bazar hospital, Afzalgunj hospital and Zenana hospital in Hyderabad and retired in the year 1920.

Madrassa-e-Asafia [Shugufta Shaheen]

Many times, important initiatives such as this school for children from economically-depressed backgrounds are also ignored. Sadly then, all the effort that went into them and the good that could come out of them is also lost.

The Madrassa-e-Asafia or Asafia High School in Malakpet has a unique place in the history of education in Hyderabad. It began in 1895 as an institution that could offer a modern education as well as military training, with stress on sports and athletics. It was housed in what is today one of the oldest school buildings in Hyderabad, with halls, school rooms as well as laboratories spread across several floors.

The school's focus on outdoor activities was also unusual for the time, and the idea of such a school arose after Sir Afsur-ul-Mulk, Commander-in-Chief, and Nawab Mumtaz Yar-ud-Dawla, a Major in the Nizam's Armed Forces, visited Turkey and saw similar

academic institutions there. It was also probably significant that Sir Afsar was himself a “commoner” who rose to the rank of nobility. Hence, he was acutely aware that even talented and hardworking young men from economically-depressed backgrounds could not rise in society due to lack of affordable modern educational institutions. He was interested in ensuring opportunities for diligent students to excel.

The desire for maintaining high standards of education and a lot of outdoor activities also required handsome salaries for suitable and competent teachers. Many a time, Mumtaz Yar-ud-Dawla, the founder-secretary of the school, made personal contributions to ensure that the school’s progress was not hampered. In fact, in his later years, Mumtaz Yar-ud-Dawla created a Trust to run the school. He donated half his wealth, including two palatial bungalows with large compounds and promissory notes* from Hyderabad Government worth a lakh of rupees to provide the institution with a permanent source of income.

The school continues to function today, though from a newly constructed building next to the old structure which is now falling down. It caters to about 600 students.

**A promissory note is a signed document with a written promise to pay a stated sum to a specified person or the bearer at a specified date or on demand.*

Aviation in Hyderabad [Sajjad Shahid]

It is said that Hyderabad was introduced to flying as a hobby by two adventurous youngsters, Babur Mirza and Pingle

Madhusudhan Reddy, who developed a keen interest in flying while pursuing their studies in England.

Though the Hyderabad State Aero Club was formally inaugurated only by 1936, there were many earnest and eccentric efforts that laid the groundwork for it. It was in 1932 that Babur Mirza purchased a wooden two-seat biplane called the “Simmonds Spartan” and set off from Croydon in England to reach Hyderabad within the shortest possible time. By all accounts, it was a hazardous, mad-cap adventure; Mirza had not even bothered to get permission to transit countries such as Turkey. In fact, he accidentally landed at a military parade ground in Koyna and was marched off at gun-point! Later, his engine failed over Iraq and Mirza was rescued by Bedouins, from where he reached India along with his plane’s wreckage.

A year later, Babur Mirza had persuaded his father to lay a landing strip on his family’s estate in Habsiguda, near Osmania University, and flew in the restored Spartan from Karachi to Hyderabad. He applied to the Nizam’s Government for permission to start a private Flying Club and ordered another aircraft from London. Meanwhile, P M Reddy purchased an Avro Avian in England in 1933, flew it to Hyderabad and touched down at Habsiguda to join the Aero Club.

While the official permission was still pending, Babur Mirza decided to gather support for his project and organized an evening of flight demonstrations. He invited the then Prime Minister of Hyderabad Maharaja Kishen Pershad and other elite of Hyderabad for a show that they would never forget. His team

flew the airplanes to show their skills in performing “loops” and “rolls” and Mirza himself swooped down low over the heads of the visiting dignitaries to create a “flying sensation.”

In the years to come, Mirza and Reddy’s enthusiasm for flying inspired many others to take up flying as a hobby. They also continued as serious aviators who played a pioneering role in establishing air travel in the Deccan, on par with international trends. Incorporated in 1945, the Deccan Airways Limited was the first airline to be promoted by a native State. Hyderabad State had five airfields with concrete runways in Aurangabad, Warangal, Bidar, Hakimpet and Begumpet.

Did you know?

Aban Pestonji Chenoy, the teenage daughter of the Nizam’s Mint Master, became the first woman member of the Hyderabad State Aero Club to qualify for an aviator’s license in 1938, when 55 of the Club’s 70 members were Indians. She passed away in 2012.

Bathula Shyam Sunder [Bhangya Bhukya]

With the resurgence of the dalit movements, the important life-long work of Telangana figures such as B. Shyam Sunder has come to light.

Bathula Shyam Sunder was a multifaceted personality and a legend even in his lifetime. An erudite scholar, admired for his oratorical skills, Shyam Sunder was also a social thinker, political visionary, poet, writer and eminent parliamentarian. He was born

B. Shyam Sunder; a sketch

into an “untouchable” family in Aurangabad (formerly in Hyderabad state, now in Maharashtra) on December 21, 1908 and died on May 19, 1975 in Hyderabad. His father, Batthula Manickyam was a head constable in the railways. This made it possible for Shyam Sunder to study for a BA degree and subsequently acquire a degree in Law from Osmania University.

Shyam Sunder was deeply disturbed by the humiliation and injustice suffered by dalits. So after completing his studies he did not look for employment but moved directly into dalit activism. He remained a bachelor all his life and dedicated his life to the liberation of dalits in India. His stature and his activism made him the undisputed leader of dalits in the erstwhile Hyderabad state. After Hyderabad joined the Indian Union, he shifted his activities to what is now

north Karnataka. He was elected to the Hyderabad Assembly as MLA and named Deputy Speaker in 1948. After the re-organisation of states, he served as MLA (1957–62) from Bhaiki constituency in Bidar (Karnataka).

Even as a child, Shyam Sunder was pained and angered by the practice of vetti (forced or bonded labour). He also saw all around him inhuman untouchability, acute poverty, the practice of the Jogini/ Murali system and ruthless exploitation and suppression of farm labour by the dominant caste landlords. The dalit movement in the erstwhile Hyderabad State, and particularly in Hyderabad city, began in protest against these practices more than a hundred years ago, under the leadership of Bhagya Reddy Varma. This early movement inspired Shyam Sunder, who carried it forward along with other dalit stalwarts, Arigay Ramaswamy and BS Venkat Rao. Inspired by Dr BR Ambedkar with whom he held discussions, he founded the Youth League of Ambedkarites in the early 1930s. The League lent support to Dr Ambedkar in the Round Table conference of 1930–31. This conference was crucial in ensuring reservation for dalits and adivasis.

In a very short period, no doubt also because of his passionate and effective commitment to the dalit cause, Shyam Sunder became a popular leader in Hyderabad, respected by many sections of society. We also know that the Nizam considered him the most trusted person among the non-Muslims. In fact, Shyam Sunder was chosen by the Nizam to argue the Hyderabad case before the United Nations Organisation after it was taken over by the Indian Union. Modern education, Shyam Sunder strongly believed, was crucial for dalit

liberation. Along with BS Venkat Rao, he set up an Educational Trust Fund for dalits. The Nizam's government made a contribution of one crore rupees. He was Chairperson of this Trust which set up schools for dalits across the State. He was also member of the Executive of the Peoples Education Society set up by Dr BR Ambedkar to spread education among the dalits. He was instrumental in acquiring land and financial grants from the Nizam's Government for Milind College, Dr Ambedkar's educational institution in Aurangabad.

Following the Roundtable Conference and the Government of India Act of 1935, dalit political activism across the country grew stronger. Shyam Sunder along with other dalit leaders formed the Depressed Class Association, which soon emerged as a prominent platform for dalit politics in the state. It was because of the political activity and strength of the Depressed Class Association that seven dalits became MLAs in the state in 1946. Shyam Sunder was able to tactically use the Nizam's administration for all-round liberation of dalits. He was also instrumental in forging a dalit-Muslim alliance. After undertaking serious sociological research into the problems of both dalit and Muslim communities, he came to the conclusion that such an alliance had tremendous potential. It would be, he felt, beneficial to both the communities. It is very clear from Shyam Sunder's writing that religion was not the foundation of the dalit-Muslim unity being envisaged. It was the common plight of these two groups under the casteist and feudal system that was in place at that time. In fact he opposed the conversion of dalits to Islam, Christianity and even Buddhism. He believed that dalits had no religion, so the question of conversion did not arise.

Dalits, he argued were Mool Bharatis (original inhabitants of India) and builders of the Harappan civilisation. They were not Hindus and had nothing to do with Hindu caste system although they are the worst victims of this system. After Independence, Shyam Sunder grew more radical. He demanded allotment of 25 per cent of villages in every tahasil to dalits and wanted to form a separate dalitastan within India. In 1968, he set up the *Bharatiya Bhim Sena* (named after BR Ambedkar) for the self-defence, self-reliance and self-respect of dalits. On the day that the Bhim Sena was formed in Gulbarga he symbolically set fire to writings that sanctioned the heinous caste system. About two lakhs of volunteers joined the Bhim Sena and took training in self-defence.

Wherever there were atrocities on dalits by caste-Hindus, the Bhim Sena would go in defence of the victims. This admirable crusader for freedom and equality fought tirelessly till his last breath and amidst considerable opposition, for the self-respect and liberation of the dalits of India.

The following two extracts have been adapted from We Were Making History: Women and the Telangana Uprising by the Stree Shakti Sanghatana. This peasant uprising took place between 1946 and 1951. It involved nearly thirty lakh people in three thousand villages. The Indian Army took over Hyderabad from the Nizam in 1948. After the land struggle was withdrawn in 1951, the landlords returned and many peasants lost the lands they had acquired in the struggle.

We Were Making History, first published in 1989 in Telugu, is a collection of oral histories of women who had participated in it. Oral history is a form that can be used where there are few written records, or

when we want to study events or lives that were not officially considered important enough to enter the records.

Chityala Ailamma

Between 1946 and 1951, the Telangana region of the Hyderabad State, which was then under the Nizam, saw a peasant uprising. Ailamma threw stones at the landlord's goondas who had come to destroy the crop she had planted. After this brave response, the movement spread. She is remembered as the person who started what is known as the Telangana Armed Struggle.

Chityala Ailamma

My name is Chityala Ailamma..whole of Isnur came to know.... Listen, let me tell you, the musclemen with their stout sticks had all arrived. Isaka Naligadu, the clerk, Abba Salim and that Guttalam Ramreddy—they wrought havoc. Believe me, they wrought such havoc, turned everything upside down....We had put up cattle sheds. They tore them down. We ploughed and we worked the land but they ran roughshod over our labour. That

bearded fellow—they took away the seven acres he had ploughed.

The buffaloes went one way, the cows went another. Nearly sixty or seventy sheep, they were all taken away. So I thought—my land—take it all away, drive the cattle all away, after all we owe you Rs. 500 from when we built the house. Now take it all away. So the cows went and then buffaloes.....

We suffered so much even God knows about it. We never touched one bit of folk's property . . . [she is crying]. We never interfered with anyone.... The fight for the fields had started. We had taken the field from the Mallampalli Karnam on lease . . . We worked in that field after leasing it. All this land you see here...all this around here is mine. Do you see? It's all mine...

The land was there before the Sangham came. It was there already. We had already leased it somehow. We had had it for nearly twenty years. When we kept it, they couldn't bear it and took it away from us. To those who had a title, no one said anything. They snatched away that which we took. Where did we have the papers? After all we had only leased it. So when it all came to a head we said we won't give it up, but they wouldn't give it up either. "You should leave the Sangham," the landlord's men said. We said we wouldn't.

They didn't give me the land in my name. They distributed it all. They didn't give it, may their bellies burn! They didn't give it, what does it yield? They gave four bags of paddy. How will I live on four bags of paddy?

We wandered house to house begging....There was a blanket the landlord had given us, we took that blanket around to the fields where the

harvest lay, collecting handfuls of grain. We lived eating that....I was so proud of the Sangham. They said that the Sangham meant that the poor would be equal and their kingdom would come. Now it is the ones who have eaten who keep eating. Do they feed the poor? May his belly burn, he keeps eating. Do the poor get anything? We fought in the struggle. So what? Are the people who struggled here? They're gone! They are all dead, the ones who struggled....

Regalla Acchamamba

This extract is from the story told by Regalla Acchamamba, who, when very young, took part in the movement as a field doctor. Her experience highlights the extraordinary skills—in this case, medical and military—that ordinary women quickly acquired when they were given a chance. It also highlights the contribution of the women in the struggle and the unique difficulties they had to face as women.

We were poor folk. We had a little land and lived farming it. My father could not read or write....We all worked with my father in the fields till dark. My father felt that everyone was getting educated and his sons should also study. He found a teacher and gave him a part of the house to live in. In the evening, I used to join the others and study with them, no matter how tired I was. My father never knew I was studying. When I was about ten years old I was married.

[When] the struggle against the Nizam started, many women came into the struggle happily, singing songs that had been written. There was so much excitement. I was fourteen years old then; I too was caught up in the excitement. My husband and I both came into the movement. Soon after, he was arrested and I was alone. We

[the women] were trained to use guns. We were taught to clean and bandage wounds, and give injections. I was given a doctor's responsibility. My job was dressing wounds, giving injections and medicines. I had no weapons. I was given two couriers who went with me wherever I went. After I had cleaned wounds, bandaged them and given the needed injections, the couriers would bring me back to the central committee....; my experience, my ability, and my patience made me very valuable to them. Where else could they get someone like this? So they always sent two men to escort me.

squad leader] coming up from the other side. He had been very feverish. I turned to him, picked him up like a sack, swung him on my shoulder and carried him along. We sat near a tree. Mohan Rao's fever went up. There was no water. We could still hear the shots on the other side. We had no weapons, only the clothes we were wearing. I climbed a tree and plucked a few gooseberries. I powdered them on a stone and fed him. I don't know how I did it! It was just the magic of that time. A while later, he said, "Leave me behind and carry on." But I said, "How can we? We will go on like this,

Regalla
Achamamba
(center) telling
her story

[Once] we had a meeting to decide how the squads should split. A courier we had sent to the village went straight to the police and brought them directly to the spot where we were. It was chaos. The fellow pointed a gun at me. The bullet whizzed past me. See this ear? I still cannot hear in this ear. A little closer and I would have been dead...we were all scattered. I kept running. I was determined not to be caught. Better to die. I saw Mohan Rao [the

stopping under one tree today, another tomorrow." The days passed like this. The koyas [a tribal community] hid us and gave us shelter. When the police came, they hid me in a hollow and threw baskets over me! The police searched the whole house but could not find me. Later they hanged four men in that village because they suspected them of sheltering me.

When I was with the koyas, I used to

pick up all their children, ask them about each one's health, go to their houses. They would say that their limbs were aching or that they had a body-ache or a headache. I used to give each a tablet or two. They had a lot of affection for me. They would crowd around me if I entered the village calling out "Errakka, errakka." We could not have survived without their protection.

My family was given a lot of trouble because of me. My father was arrested for a year. My brother was beaten up. My mother was beaten. Our house was looted and everyone in the house harassed so that they could discover my whereabouts.

Mohan Rao [her husband] is in politics even now. But I, amidst a growing family, was trapped completely. The household was not at all well-off. We had nothing—not even pots or pans. If both of us were to enter politics, what would happen to the family? I look after the farm as well...it is like a factory routine now. What was there then? Like the proverb which says "One is peace and two is comfort! Either we lived or else we died." Now it is not like that. There are the children, the household, the family. Now whether the son's foot hurts or the daughter's finger aches, it is a problem. Then we were not even worried about losing our lives! I have no leisure to think about politics anymore.

T N Sadalakshmi

One of the first dalit women to become a recognized political leader, Sadalakshmi fought her initial election at the age of 24, and, as you will find, went on to play an active role in politics for four decades.

Perhaps because Sadalakshmi was born and brought up in the Secunderabad military cantonment of Hyderabad state, she plunged straight into the politics of the freedom movement. She went to primary school in the cantonment, far away from the restrictions of landlord's rule, caste and the untouchable ghetto (wada). She grew up with modern education, medicine, discipline, exercise and sports. The seeds of her future life were sown in her work as a young social reformer during the freedom struggle. It must be said that her own mind seemed untouched by the age-old problems of Indian society, based in stereotypes of women who were weak and belonged in the kitchen, or of dalits being untouchables who removed animal carcasses and carried excreta, and who therefore were impure, etc.

She was the pampered eighth child of Kondaiah and Gopamma, born on December 25th 1928. Her birth followed that of three boys, an abortion, and then the birth of three more girls. She studied and worked as a social reformer even as she stepped on to the stage of mainstream power politics. Meanwhile she married TV Narayana, an educated reformist. She contested the elections of 1952 from the Karimnagar Sultanabad Parliamentary Constituency. The dual candidate-dual vote system during this period permitted her to contest the election as the scheduled caste candidate while P V Narasimha Rao was projected as the general candidate from Karimnagar. However both lost because of the influence of the Communist Party at that time. Mindless of this, she continued as a Congress leader, taking active interest in the problems of the people. She then contested the elections again in 1960 from Nizamabad and won this time. In an unanimous

vote, she was elected deputy speaker of the Assembly. In 1962 she took oath as a cabinet minister.

She said during her tenure, “The Assembly and my home are the same to me. I will not ignore a broken rule” showing her immense self-confidence.

Eliminating inequality

If we examine her political activism a little more deeply, we can see that she clearly regarded political power as a tool to eliminate inequality and discrimination in society. Since the eradication of untouchability was government policy, as the Endowments Minister, she instituted reservations for women and scheduled castes in temple trusts. She also introduced a policy of 15% reservations for the scheduled castes among temple priests. A training centre was started at Yadagirigutta for these candidates. She also increased the emoluments of the existing priests. She changed the practice of auctioning land surrounding temples and instead leased this land to scheduled caste tenants who would pay rent to the endowments ministry.

Some of these policies are in practice even today.

Separate Telangana Agitation

It is a mark of her greatness that while handling ministerial portfolios, she also led state-wide political movements such as the separate Telangana movement of 1969. Her support of student activists is of particular importance. During her leadership, she did not permit the Andhra governor and chief minister to hoist the national flag in Telangana. She sold all her silver and gold ornaments to finance the movement, saying, “I will transform Telangana into a ‘dream house’ once statehood is granted.” She was the only woman president of the Telangana Praja Samiti (TPS).

Madiga Movements

During the chief minister-ship of Damodaram Sanjeeviah, in the first Assembly session of Andhra Pradesh state in 1956, a Leather Board was established with some non-madiga functionaries in it, even though leather workers came only from the Madiga community. Later during NTR’s rule,

T N Sadalakshmi
addressing the
AICC

the Leather Board was shifted from the Cooperative Society system and placed under the Companies Act. This opened the way for Kamma businessmen to enter the Board. With this, the one resource provided by the government for madigas was removed from their hands. In this situation Sadalakshmi felt that if madigas who were already reduced to slavery had to stand up as citizens, they would need the protection of their rights as human beings. For this they would need education and employment opportunities. She thus proposed the ABCD¹ formula for categorization of reservations for Dalits. She said, “Having been born into this caste I will carry any burden for my community.” She projected young members as leaders and set up the

Madiga Reservation Porata Samiti. It was this youth leadership that went on to lead the Madiga Dandora movement, which in addition to making the demand for the ABCD categorization also became a self-respect movement.

In addition to her political leadership, and participation in movements, she was an avid agriculturist. Her specialty was to take barren lands, make them cultivable and grow various crops on them. She had an original perspective regarding women and the disabled in society. Till the end, she was a friend and guide for leaders, politicians and new generations. Her house was an open kitchen serving food to all who came. Sadalakshmi died in 2004.

¹ The ABCD categorization proposes that the overall reservation for scheduled castes be divided into four categories of castes so that even the most backward castes get a chance at education. This was meant to redistribute the benefits of reservation to as many caste groups as possible.

ఎవరిదీ చరిత్ర?

చరిత్రకారులకి, మేధావులకి కొన్ని ప్రశ్నలు

9.1 మన గతాన్ని తిరిగి సొంతం చేసుకుందాం

చరిత్ర పాఠశాలలోని పేర్లు ఏవైనా గుర్తున్నాయా అని మేము ఒక పదవ తరగతి విద్యార్థినిని అడిగాం. కొంత సేపు మధనపడిన తర్వాత ఆ అమ్మాయి 'అశోకుడు, అక్బర్, రామోహనరాయ్, గాంధీ' అని వరుసగా ఒకే వ్యక్తి పేర్లు చదివినట్లు వల్లించింది. చూసారా, ఇందులో ఒక్కరు కూడా స్త్రీలు లేరు. అదేకాక, వాళ్ళవరూ సామాన్య ప్రజలు కూడా కాదు. ఆ అమ్మాయి నేర్చుకున్న చరిత్ర, అందరూ గుర్తు పెట్టుకునే చరిత్ర, కేవలం రాజులు, రాజకీయ నాయకుల గురించే ఉంటుంది.

ప్రసిద్ధ జర్మన్ కవి, నాటకకర్త బెర్టోల్ట్ బ్రెహ్ట్ రాసిన “ఒక కార్మికుడు చదివిన చరిత్ర” కవిత అందరికీ తెలిసిన చరిత్రలో కనుమరుగైపోయిన ఎన్నో అంశాలను వెలికి తీసే ప్రయత్నం చేస్తుంది. మొత్తం కవిత చాలా పెద్దది. కావాలనుకుంటే ఇంటర్నెట్లో దొరుకుతుంది. ఆ కవితలోని ఒక భాగం ఇక్కడ పొందుపరిచాము. బ్రెహ్ట్ కవితలో శ్రామికుడు ఎన్నో ప్రశ్నలను లేవదీస్తాడు.

ధేబ్బ నగరపు ఏడు ప్రాకారాలు ఎవరు కట్టినవి?
గ్రంథాలన్నింటిలోనూ రాజుల పేర్లేగా!
అభేద్యమైన రాతి బండల్ని రాజులే మోసారా?
లెక్కలేనన్ని సార్లు నాశనం అయిన బాబిలోన్
నగరాన్ని మళ్ళీ మళ్ళీ ఎవరు నిర్మించారు?
పేరు పొందిన చైనా గోడ నిర్మాణం పూర్తయిన సాయంత్రం
మేస్త్రీలందరూ ఎక్కడికెళ్ళారు?
'గాల్' ప్రాంతం తిరుగుబాటుని అణిచివేసిన
(జూలియస్) సీజర్ సైన్యంలో
ఒక్క వంటవాడూ లేడా?

ఇటువంటిదే ప్రఖ్యాత తెలుగు కవి శ్రీ శ్రీ రాసిన 'దేశ చరిత్రలు' కవితలోని రెండు చరణాలు కింద ఉన్నాయి.

నైలునదీ నాగరికతలో
సామాన్యుని జీవనమెట్టిది?
తాజమహల్ నిర్మాణానికి
రాళ్ళెత్తిన కూలీలెవరు?

సామ్రాజ్యపు దండయాత్రలో
సామాన్యుల సాహసమెట్టిది?
ప్రభువెక్కిన పల్లకి కాదోయ్
అది మోసిన బోయా లెవరు?

చరిత్రకారులకు ముఖ్యం అనిపించని ప్రశ్నలన్నీ ఈ శ్రామికులకు తోచాయి. రాళ్ళు మోయటం, గోడలు కట్టడం, వంట చేయటం, రాత్రి పడకలకి అనువైన సౌకర్యాలు వెతకడం వంటి పనులన్నింటికీ సంబంధించిన ప్రశ్నలు మొదట్లో అప్రస్తుతంగా కనిపించవచ్చు. కానీ అత్యధిక శాతం ప్రజల జీవితాలు, శ్రమల గురించి చరిత్రలో ఎక్కడా కనిపించదని అతి త్వరలోనే మనకు అర్థమవుతుంది. చరిత్రలో ఈ అంశం కనిపించకపోవటం ఒక గంభీర సమస్య. ఈ 'కనిపించని' అంశాలు లేకుండా చరిత్రలో గొప్ప విజయాలు, ఘటనలు సాధ్యపడేవి కావు.

'కిందిస్థాయి' నుంచి అడుగుతున్న ఈ ప్రశ్నలు శ్రమ చేసే పురుషుడికైనా, స్త్రీకయినా చరిత్రలో తమకున్న ప్రాధాన్యతను తెలుసుకునే విధంగా ఉంటాయి. గొప్ప గొప్ప వాళ్ళంతా ఈ శ్రామికులు లేకుండా ఏదీ సాధించగలిగే వాళ్ళు కాదు. ఈ కవితను చదివితే, చివరికి చరిత్రలో శ్రామికులకున్న స్థానమే ముఖ్యమైనదిగా తోస్తుంది. నిజానికి, చరిత్ర మన యోగ్యత పట్ల మనకు గర్వం కలుగ జేస్తుంది గనుకనే దానికంత ప్రాముఖ్యత ఉంది. దీనికి ఉన్న ఇంకొక కారణాన్ని ఈ పాఠం తర్వాత భాగంలో పరిశీలిద్దాం.

శ్రామికుడంటే బ్రెహ్ట్ ఉద్దేశంలో స్త్రీ కూడా అయివుండవచ్చా? కావచ్చు. ప్రశ్నలడిగే వ్యక్తి ఒక పురుషుడు అని బ్రెహ్ట్ అనడు కానీ, అవి ఒక స్త్రీ నోటి నుంచి వచ్చిన ప్రశ్నలు కావనేది మాత్రం మనకు అర్థమవుతుంది. నిలదీయటానికి ఆమె దగ్గర ఇంకా ఎన్నో ప్రశ్నలుండే ఉంటాయి. అందుకే చివరికి బ్రెహ్ట్ కూడా ఆ శ్రామికుడి గురించి రాసినప్పుడు ఒక్క పురుషుడినే దృష్టిలో పెట్టుకొని ఉంటాడు అని మనకు అనిపిస్తుంది. రాళ్ళు కొట్టి మోయటం, సైన్యంలో భాగంగా యుద్ధాలు చేయటం, భవనాలు కట్టడం, వంటలు చేయటం స్త్రీలు కూడా చేస్తారు. అంతే కాక, ఇంకా వేరే వేరే పనులు కూడా చేస్తారు: మగవాళ్ళను చూసుకొనే బాధ్యత వాళ్ళదే. పిల్లల్ని కని పెంచి శ్రామికుల్ని తయారు చేసే బాధ్యత వాళ్ళదే. ముసలి, ముతకా, జబ్బున పడిన కుటుంబ సభ్యుల సంరక్షణ అన్నీ వాళ్ళవే.

సాంప్రదాయ భావాల అడ్డుకట్టలను తెంచుకొని, స్త్రీ పురుషులిద్దరి గురించీ నిరంతరం ఆలోచించడం మొదలుపెట్టినప్పుడే చరిత్ర, జెండర్ పట్ల నునిశితంగా వ్యవహరించే ప్రయత్నం మొదలవుతుంది. ప్రపంచ పరిధి పెరుగుతుంది. కొత్త ద్వారాలు తెరుచుకుంటాయి **కొత్త అంశాలు వెలుగులోకి వస్తాయి.** వ్యవసాయంలో స్త్రీల శ్రమ, హస్త కళలలో స్త్రీల నిపుణత, బట్టలు

కుట్టడం, ఎంబ్రాయిడరీ చేయటం, పాటలు కట్టి పాడటం, కథలు చెప్పడం, ఇంటిపని, బట్టలుతకడం, పొయ్యికిందకు కట్టలు తేవడం, నీళ్ళు తేవడం కోసం వాళ్ళ రోజువారీ తపన, పిల్లల్ని కని పెంచే బాధ్యత, ఇంట్లో కోళ్ళు, గొర్రెలు, గొడ్ల సంరక్షణ-వంటి కొత్త అంశాలన్నీ. వీటన్నింటికీ తోడు కుటుంబ సంబంధాలు, లైంగికత, లైంగిక హింస-వంటి ఎన్నో అంశాలు స్త్రీలు అడిగే ప్రశ్నలుగా ముందుకు రావచ్చు.

స్త్రీల చరిత్ర

ప్రజా ఉద్యమాల స్ఫూర్తితోనే చాలావరకు చరిత్రను అధ్యయనం చేసే విధానాలలో మార్పులు జరిగినాయి. శ్రామిక వర్గ దృష్టి కోణం నుండి చూస్తే చరిత్ర ఎట్లా కనిపిస్తుందనేది బ్రెష్టా, శ్రీశ్రీ కవితలు చెబుతాయి. అదే విధంగా ఇతర ఉద్యమాలూ సాంప్రదాయ చరిత్రకి సవాళ్ళయినాయి. చరిత్రకారులకి స్త్రీలు సాధించిన విజయాలు; వారి అనుభవాలు; 'స్త్రీత్వం, పురుషత్వ'ల పట్ల మారుతున్న ఆలోచనలు; స్త్రీల అణచివేత; వాళ్ళపై జరిగే హింస, ఆడతనం, మగతనం -వీటన్నిటి గురించి ప్రశ్నలు లేవదీసే స్ఫూర్తి స్త్రీల ఉద్యమం నుండే వచ్చింది. అట్లాగే దళిత ఉద్యమం దళిత శ్రమ, దళిత హస్త కళలు, చిత్ర కళల ప్రాముఖ్యతను చాటి చెప్తునే వారిపై జరిగే కుల దౌర్జన్యాలకు ఒక సవాలుగా నిలిచింది.

ఒక మహిళా శ్రామికురాలు ఏం ప్రశ్నలడుగుతుందో ఊహించండి. వాటిని కవితా రూపంలో పెట్టండి.

కవిత రాసేటప్పుడు ఈ కింది విషయాలను దృష్టిలో పెట్టుకోండి

- భవన నిర్మాణంలో పనిచేయటంతో పాటు ఆమె చేయాల్సిన ఇంటి పని, వంటపని, పిల్లల ఆలనా పాలన
- గర్భిణి అయిన తరువాత, ప్రసవం అయిన వెంటనే పనికి వెళ్ళలేనప్పుడు ఆమె కోల్పోయే వేతనం
- అనారోగ్యంతో ఉన్న బిడ్డనో, భర్తనో, తల్లినో చూసు కోవటానికి ఆమె కోల్పోవాల్సిన పని దినాలు, కోల్పోయే వేతనం
- వేధింపులు, లైంగిక హింస జరిగే ప్రమాదం
- ఆమె చెయ్యాల్సిన అర్థం పర్థం లేని పనులు
- భవన నిర్మాణంలో అనుభవం గడించే క్రమంలో పట్టణాలని అందరికీ ఉపయోగపడేటట్లు, మెరుగ్గా ఎలా రూపొందించవచ్చనే విషయం గురించి ఆమెకు స్ఫూరించే ఆలోచనలు, ప్రణాళికలు. తనే పట్టణ ప్రణాళికా నిర్మాత, భవనాల నిర్మాత అయితే బాగుండనే ఆమె ఆశ.

ఒక క్షణం ఆగి ఆలోచించండి

ఇప్పటికీ మన దేశంలో 75% ప్రజలు గ్రామాలలోనే ఉన్నారు. ఇంతకు ముందు ఆ సంఖ్య ఇంకా ఎక్కువే అయి ఉంటుంది. గ్రామాలలో స్త్రీలు ఇంటికి సరిపడా నీళ్ళు మోయడం, వంట, ఇంటి చాకిరీ, పిల్లలు, ముసలి వాళ్ళు, మగవాళ్ళ సంరక్షణ సమస్తం చేయడానికి పొద్దున్నే లేవాలి. ఇవన్నీ చకచకా చేసుకొని పసిపిల్లలతో పాటు పొలం పనులకెళ్ళాలి. పంట కోయటం, మంచి గింజలనేరటం, దాచిపెట్టడం అన్నీ వాళ్ళు చూస్తారు. అంతే కాక, పశువులుంటే వాటి సంరక్షణ వాళ్ళు చూసుకుంటారు. అనారోగ్యాలకు మందూ మాకూ ఇచ్చే వైద్యులు కూడా ఈ ఆడవాళ్ళలో చాలా మందే ఉన్నారు.

పాత కాలంలో గ్రామాలలో దాయాలుండే వాళ్ళు. మందులిచ్చి వైద్యం చేయటం, ప్రసవాలు చేయటం, పెద్దవాళ్ళ సంరక్షణ వాళ్ళు చూసుకొనే వాళ్ళు. కుటుంబ వృత్తుల్లో కూడా స్త్రీలు బాధ్యత తీసుకుంటారు. చర్మాల్ని ఎండబెట్టి చెప్పులు కుట్టటం, బట్టలు నేయటం, కుండలు చేయటం, కొలిమితిత్తి లోహాలతో పని- ఒకటేమిటి? వాళ్ళు చెయ్యని పని లేదు, పాడని పాట లేదు, చెప్పని కథ లేదు. గ్రామాలలో చెట్ల నుంచి కల్లు తీసిన వెనుకటి రోజుల్లో ఇళ్ళల్లో శాంతి ఉండేదని అందరూ అనుకోవచ్చు. కానీ అప్పుడు కూడా స్త్రీలు ఎన్నో రూపాలలో హింస నెదుర్కునే వారు. మరి, మన గతంలో అంతర్భాగమైన ఇటువంటి విషయాల గురించి భారత చరిత్రలో పారాలెక్కడా కనిపించవు, ఎందుకు?

గ్రామాలలో స్త్రీలు వరదలు, కరువులు, యుద్ధాలు, క్షామాలు వంటి విపరీతకాలాలన్నీ ప్రత్యక్షంగా అనుభవించిన వాళ్ళే. ఇటువంటి సంఘటనలే వలసలకు దారితీస్తాయి. స్త్రీలు ఈ విపత్తు కాలాల్లో భూమి చదును చేసి, కొత్తపంటలు వేసి, చెరువులు తవ్వి, రోడ్లు, కోటలు, రాజ్య భవనాల్ని కట్టారు. భూమి కోసం, పంట కోసం పోరాటాలు చేశారు. నేరారోపణలు ఎదుర్కొన్నారు. పుస్తకాలను ముట్టుకోనివ్వక పోతే రహస్యంగా చదువుకున్నారు. ఇళ్ళోదిలేసి అటు ఆధ్యాత్మికం, ఇటు రాజకీయం రెండు రకాల ఉద్యమాలలోనూ భాగమయ్యారు. వాళ్ళ అనుభవాలు మన దేశ చరిత్రలో కనిపించవు ఎందుకని?

ఆధునిక కాలంలో (అంటే పంథొమ్మిదో శతాబ్దం చివరి నుండి) మన దేశంలోని మధ్య తరగతి స్త్రీలు ప్రతి రంగంలోకి ముందుగానే అడుగు పెట్టారు. ప్రపంచ వ్యాప్తంగా చూస్తే మొట్ట మొదటి వైద్యనిపుణులు, లాయర్లు మన దేశ స్త్రీలే. అంతే కాదు, పేరున్న పెద్ద రచయితలూ, నాటక రంగంలో నిష్ణాతులు, చిత్రకారులు, మేధావులు, రాజకీయ నాయకులు అయిన స్త్రీలు మనకున్నారు. 1940-50లలో జరిగిన ప్రముఖ తెలంగాణా సాయుధ పోరాటం లేదా తెలంగాణా రైతాంగ తిరుగుబాటులో పెద్ద సంఖ్యలో స్త్రీలు పాల్గొన్నారన్న విషయం అందరికీ తెలిసిందే. అందులో ఎంతో

మంది నాయకత్వ స్థానాల్లో ఉన్నవాళ్ళే. ఆయుధాలతో శిక్షణ పొందిన వాళ్ళ ఫోటోలు, వాళ్ళు రాసిన లేఖలు ఎన్నో మనకున్నాయి. కానీ, అధికారిక చరిత్రల్లో వారి ప్రస్తావనే అతి తక్కువ.

జీవన చిత్రాలు

మనకు తెలియని తెలంగాణా చరిత్రకు సంబంధించిన కొన్ని అంశాలను వెలికి తీసి వివిధ రంగాలలో కొంత మందిని తర్వాత తరగతిలో మీకు పరిచయం చేస్తాం. అందులో కొద్ది మంది మాత్రం అంతో ఇంతో పరిచయం ఉన్న వాళ్ళయితే, ఎక్కువ శాతం గురించి ఎవరికీ తెలియని పరిస్థితి. సమకాలీన సమాజాన్ని అర్థం చేసుకోవటానికి ఈ గతాన్ని గుర్తుచేసుకోవటం అత్యంత ఆవసరం. ఇంకా ఎంతో మంది గురించి రాయాల్సి ఉంది. మనం మర్చిపోయిన ఈ ప్రాంతపు గతాన్ని గురించి తెలుసుకోవాలంటే ఈ స్త్రీలు, పురుషుల పరిచయాలు తప్పనిసరి. ఇవి మీకు స్థానిక చరిత్రల గురించి ఒక అవగాహన నిచ్చి వాటిని అధ్యయనం చేయటానికి, వాటి గురించి రాయటానికి ప్రేరేపిస్తాయని మా ఆశ.

9.2 నవ చరిత్రల రచన

సహజం, అచంచలమైనవా? చారిత్రకం, చలనశీలత కలిగినవా?

చరిత్ర మనకు ఎందుకు ముఖ్యమైనదో తెలిపే మరొక కారణం కూడా ఉందని ఇంతకు ముందు చెప్పాం గుర్తుందా? మనం సహజం అనుకునే ఎన్నో విషయాలు చరిత్రలో మలచబడినవే అన్న అంశాన్ని గుర్తించటానికి చరిత్ర అవసరం. ఒక నిర్దిష్ట చారిత్రక సందర్భానుసారంగా స్త్రీల సామాజిక పాత్ర మలచబడుతుంది అనే విషయాన్ని గమనించినప్పుడు, మన జీవితం ప్రకృతి సహజం, విశ్వజనీనం కాదని, మార్పుకు లోనవగలిగేదే అని అర్థం చేసుకోగలుగుతాం.

నిజానికి, మనం 'సహజం' లేదా 'సంప్రదాయకం' అనుకున్న ఎన్నో విషయాలు ఈ మధ్య కాలంలో రూపొందినవే అని గుర్తిస్తే ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది. ఉదాహరణకి స్త్రీలు కట్టుకునే ఆరు గజాల చీర 'ప్రాచీన సంప్రదాయం' అని మనం అనుకునే వాళ్ళం. కానీ, భిన్న ప్రాంతాలలో, భిన్న కులాల్లో చీర కట్టుకునే తీరు భిన్నంగా ఉంటుంది అని ఇప్పుడు మనకు తెలుసు. గుళ్ళల్లో దేవతలకు చీర కట్టే పద్ధతి ఆకర్షణీయంగానూ, వారి లావణ్యాన్ని ప్రదర్శించేదిగానూ ఉంటుంది.

ఇవాళ మనం చూస్తున్న చీర వయసు మహా అయితే వంద సంవత్సరాలుంటుందేమో. అది పూర్తిగా ఆధునిక సృష్టి. సాంప్రదాయకంగా కట్టుకొనే బట్టలు సిగ్గు మాలినవిగా కనిపించటం మొదలైన తర్వాత ఈ రకమైన 'ఆధునిక' వస్త్ర ధారణను రూపొందించారు.

బ్లాజ్, పెట్టికోట్లతో కలిపి (రెండింటికీ ఇంగ్లీషు పదాలే వాడటం గమనించండి) భారతదేశమంతా ధరించే చీర శైలిని రూపొందించినామె, రవీంద్రనాథ్ ఠాగోర్ కుటుంబం లోని ఒక బెంగాలీ మహిళ. పార్వీ మహిళలు చీర ధరించే తీరును, యూరోపియన్ మహిళలు బట్టల తీరును కలిపి దీనిని రూపొందించింది. శరీరంలో ఏవీ కపటంకూడా చీర ధరించే ఈ కొత్త శైలిని సిగ్గు మాలిన సాంప్రదాయ వస్త్రధారణకి సరైన విరుగుడుగా పరిగణించి అందరూ ఆహ్వానించారు.

దీనిని గురించి 1872లో 'కేర్ పరిచ్ఛాద్' అనే బెంగాలీ పత్రికలో సాదామిని ఖాష్టగిరి ఏం అన్నదో చూద్దాం:

“ప్రస్తుతం మన దేశంలో స్త్రీల వస్త్రధారణని చూస్తే ఏ నాగరిక దేశం అయినా వ్యతిరేకిస్తుంది. నిజంగా ఇది సిగ్గు మాలిన తనానికి సంకేతం. ఈ విషయం గురించి విద్యావంతులందరూ ఘర్షణ పడుతునే ఉన్నారు. దాదాపు

అందరూ ఆధునిక వస్త్ర ధారణను కోరుకుంటున్నారు. మన దగ్గర స్త్రీలు పలుచని, శరీరాన్ని ప్రదర్శించే దుస్తులు ధరించడం సాంప్రదాయం. అటువంటి సిగ్గు మాలిన దుస్తులతో సభ్య సమాజంలో సంచరించటం అసాధ్యం..... మనలో నైతికతను వృద్ధి చేసుకోనేందుకు ఆ వస్త్రధారణ అడ్డుగా తయారవుతోంది.”

కానీ, ఈ వాదనను అందరూ అంగీకరించలేదు. కేరళకు చెందిన సి. కేశవన్ తన ఆత్మకథ 'జీవిత సమరం'లో ఆయన అత్తగారు తన మొదటి రవిక గురించి చెప్పిన కథను రాస్తాడు. ఆమె ఏమని చెప్పిందంటే

“అది చూడటానికి బాగుంది. కాని వేసుకొంటే కిక్కితలు పుడుతున్నాయి. నేను తీసి పారేశాను. చక్కగా మడతపెట్టి, ఉత్సాహంగా అమ్మకు చూపించాను. 'తీసుకెళ్ళి పెట్టెలో పడెయ్యి' అంది అమ్మ. నాకు అమ్మంటే భయం. నన్ను చంపుతుంది. రాత్రికి రవిక వేసుకొని నా భర్తకి చూపించాను. ఆయన బాగుందన్నాడు. పొద్దున అది వేసుకొని బయటకొచ్చాను. మా అమ్మ అటుగా రావడం నేను చూడలేదు. అమ్మ ఒక కొబ్బరి మట్టను విరవటం వినిపించింది. నేను వెనక్కి తిరిగి చూసేసరికి అమ్మ నిప్పులు చెరుగుతూ 'తీస్తావా లేదా' అని వెంటపడింది”.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు :

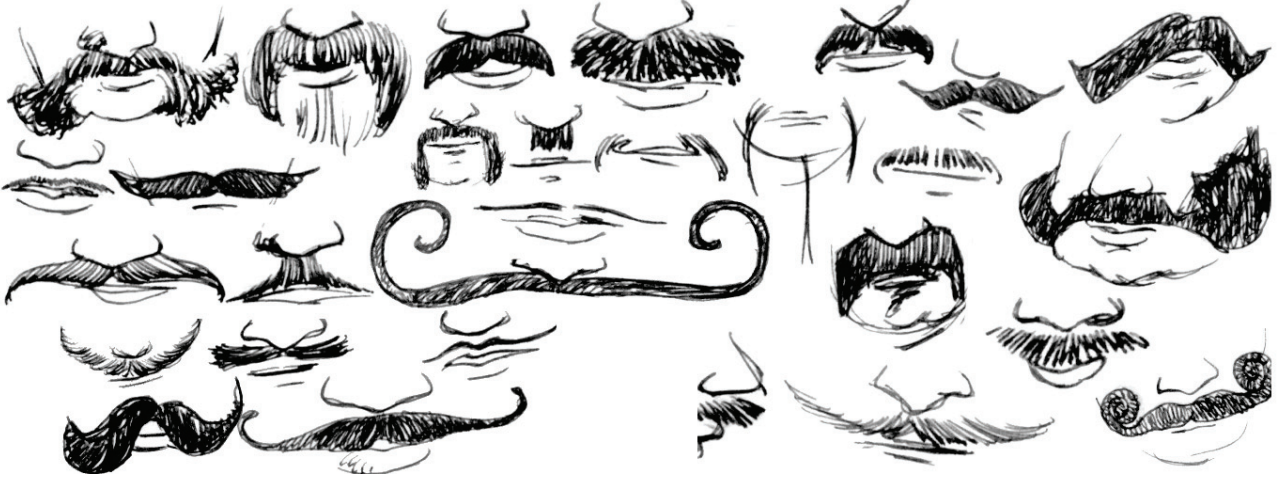
సిగ్గు పడడం చాలా సహజమైనదని మీరనుకోవచ్చు. అందులోనూ స్త్రీలకి సిగ్గు సహజం అంటారు. కాని మీరు చదివిన ఈ రెండు అభిప్రాయాలు - సాదామిని, కేశవన్ లవి- సిగ్గు గురించి రెండు పూర్తి భిన్నమైన ఆలోచనలని వ్యక్తపరుస్తున్నాయి.

1. సభ్యత, సిగ్గు లేనితనం గురించి ఈ రెండు అభిప్రాయాలని వివరించండి.
2. అవి ఒకదానికంటే ఒకటి ఎందుకు భిన్నమైనవి?
3. వీటిల్లో ఒక రకమైన సిగ్గు రెండో దానికన్నా ఎక్కువ సరైనదా?

భిన్న నాగరికతలలో మగవాళ్ళ మీసాలని పురుషత్వానికి ప్రతీకలుగా పరిగణిస్తారు. మీసాల సాంఘిక చరిత్ర గురించి రాసిన ఒక హాస్య ప్రయత్నం ఈ కింద చూడండి:

మీ తాతల కాలంలో మగతనం అంటే మగవాళ్ళు గంభీరంగా ఉండి, కలుపుగా, హింసాత్మక ధోరణిని ప్రదర్శిస్తూ ఆడవాళ్ళతో సేవ చేయించుకోవటం. కాని ఇప్పటి సమాజంలో హింసించే మగవాళ్ళని ఎవరూ గౌరవించరు, ఇష్టపడరు. చాలా వరకు అటువంటి మగవాళ్ళలో తమ పట్ల తమకే అయిష్టత ఉంటుంది.

1) మిలిటరీలో పనిచేసి రిటైరయి వచ్చిన ఒక దళిత పెద్ద మనిషి కొడుకు వడమలైను ఫులియన్ గూడి గ్రామంలో హిందూ కులస్తులు పట్టుకుని మూడు రోజులు చెట్టుకి కట్టేసి కొట్టారు. వడమలై 'ఊరు'లోకి వచ్చాడని, మంచిగా బట్టు కట్టుకున్నాడని, 'ఊరి కట్టుబాట్లని ధిక్కరిస్తూ' మీసం పెంచుకున్నాడనే కారణంతో జరిగిన ఈ దారుణ ఘటనకు వ్యతిరేకంగా ఇలయపెరుమాళ్ అనే దళిత నాయకుడు ఫులియన్ గూడిలో పెద్ద ఎత్తున నిరసనలు నిర్వహించాడు.

2) అస్సామ్ లో పోలీసు అధికారులకు మీసాలు పెంచుకోవడానికి ప్రత్యేకంగా నెలసరి అలవెన్యూ ఇస్తారు. అలాంటి ఒక పోలీసు అధికారి మాటల్లో "పెద్ద మీసం ఉండటం మగతనానికి చిహ్నం. వ్యక్తివరంగా కూడా ఇది ఉపయోగపడుతుంది, ఎందుకంటే మీసాలను చూసి మనసు ఎదిరించటానికి అందరూ జంకుతారు" (డైలీ టెలిగ్రాఫ్).

3) ఇండియన్ పోలీసులకు మీసాల వేతనం. మధ్యప్రదేశ్ లోని ఒక జిల్లాలో పోలీసులకు వారిపై అధికారులు మీసాలంటే గౌరవప్రదంగా ఉంటారనే కారణంతో ప్రత్యేక వేతనమిచ్చి మరీ మీసాలు పెంచుకొమ్ముంటున్నారు. ఉత్తరభాగంలో పదిమంది పోలీసులు ఇప్పటికే నెలకి ముప్పై రూపాయలు ఈ రకంగా పొందుతున్నారు. జబువా జిల్లా పోలీసు అధికారి మయాంక్ బిబిసి న్యూస్ వారిలో మాట్లాడుతూ "మీసాల వల్ల మా కానిస్టేబుళ్ళ వ్యక్తిత్వం మెరుగువుతోంది. తమకంటూ ప్రతిష్ట వస్తోంది. స్థానిక ప్రజలపై సానుకూల ప్రభావం చూపించగలుగుతున్నారు. వారి నుండి మరింత గౌరవం పొందగలుగుతున్నారు. "మంచి మీసం పెంచుకోవటానికి చాలా సమయం అవసరం. మంచి మీసం పై పెదవి చివర కొంచెం పైకి తిరగాలి" అని కూడా చెప్పారు. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో మగవాళ్ళు తమ మగతనం నొక్కిచెప్పుకోవటానికి పెద్ద పెద్ద మీసాలు పెంచుకోవటం మామూలే" (బిబిసి న్యూస్ సర్వీస్).

ఈ రోజుల్లో మగవాళ్ళు పిల్లల సంరక్షణలో పాలు పంచుకోవటానికి, పిల్లల్ని చూసుకోవడానికి ఇష్టపడుతున్నారు. కొంత మంది ఇంట్లో వంట చేస్తున్నారు, మరికొంత మంది ఇల్లు నడవటం కూడా నేర్చుకున్నారు. ఇదేదో వాళ్ళ మగతనానికి దెబ్బ అని భావించట్లేదు. అలెగ్జాండ్రా కొలెంటాయ్ రాసిన 'మూడు తరాలు' నవల స్త్రీలు (స్త్రీత్వం కూడా), స్త్రీ పురుష సంబంధాలు కమ్యూనిస్టు రష్యాలోని మూడు తరాల్లో ఎలా మారాయో వర్ణిస్తుంది.

చరిత్రకారులకు ఆధారాలు, సాక్ష్యాలు అవసరం. కాని, ఎటువంటి రచనల్లోనూ కనిపించని అంశాల గురించి సాక్ష్యాలు, ఆధారాలు ఎలా సేకరించాలి?

స్త్రీవాదులు, క్రింది వర్గాల చరిత్రల్ని అధ్యయనం చేసిన "సబాల్టర్నై ష్ డీస్" గ్రూపులు, మార్గదర్శకమైన అధ్యయనాలన్నో చేసి చరిత్రను అధ్యయనం చేసే పద్ధతులకే ఎంతో దోహదం చేశారు. కొన్ని సార్లు, అధికారిక చరిత్రల 'ఉద్దేశాలకు ప్రతికూలంగా' వీటిని జాగ్రత్తగా పరిశీలించి, అవి ఏ అంశాలను దాచి పెడుతున్నాయి, వేటిని ముందుకు తెస్తున్నాయని చూసారు. ఎవరి దృష్టి కోణానికి ప్రాధాన్యత ఉంది; ఎవరి ప్రయోజనాల్ని అది కాపాడుతోంది;

ఏ విషయాల్ని పక్కకి తోసేసింది; అనే ప్రశ్నలు లేవదీసారు. ఈ పరిశోధకులు పాత పుస్తకాలు, దస్తావేజులను, రికార్డులను భద్రపరిచే ఆర్చైవ్స్ లోనూ, కొంత మంది ఇళ్ళల్లో భద్రపరుచుకునే పుస్తకాలనీ పరిశోధిస్తారు. ఉత్తరాలనీ, అముద్రిత ఆత్మ కథల్నీ, పాత ఫోటోలనీ, చివరికి వంట పుస్తకాల్ని కూడా వదిలి పెట్టలేదు. ఇంటి లెక్కలు రాసిన పద్దులు, పాత రశీదులు, కోర్టుల నుంచి వచ్చిన నోటీసులు, ఆస్పత్రి రికార్డులూ అన్నీ పరిశీలిస్తారు. ఏ వస్తువైనా, పని ముట్టైనా, చివరికి పాత కట్టడాలైనా అధ్యయన యోగ్యమే.

పాటలు, కథలు

లిఖిత సాక్ష్యాధారాలు లేనప్పుడు, స్త్రీల పాటలూ, కథలూ కొంత సమాచారాన్ని అందిస్తాయి గలుగుతాయి. మంచి పౌరాణిక కథలు చెప్పే పద్ధతిలో కూడా ప్రాంతీయత ఉట్టిపడుతూ ఉంటుంది. భీముడి యుద్ధాలలో స్థానిక దుండగులు కనిపిస్తారు. జానపద పాటల్లో స్త్రీల రోజువారీ జీవితం, పనీ, ఆ క్రమాన్ని చెదరగొట్టే ఘటనలు, వారిని అటు ఉద్వేగానికీ, ఇటు సంతోషానికీ గురి చేసే అనుభవాలూ, అన్నీ కలగలిసి ఉంటాయి. వ్యవసాయం

గురించి, విత్తనాలు, నాట్లు పంట కోయటం, కమ్మరి పని, నేతపని, జాతరలు, సంతలు అక్కడ అమ్మే సామానులు అన్నీ పాటల్లో దొరుకుతాయి. మగవాళ్ళనీ, భూస్వాముల్నీ చురకలు పెట్టే హాస్యం కూడా అందులో ఉంటుంది. కరువులు, భూకంపాలు, యుద్ధాలూ ఆ పాటలలో కనిపిస్తాయి.

కేరళలోని పి.ఆర్.డి.ఎస్ (ప్రత్యక్ష రక్ష దైవ సభ) వంటి దళిత సంఘాలు మతపరమైన కూడళ్ళలో ఇప్పటికీ పాడే ప్రార్థనా గీతాలని బానిసలుగా బతికిన మన ముందు తరాల తాతలు, అవ్వల జీవితాలకు ఆధారాలుగా చరిత్రకారులు పరిగణిస్తున్నారు. అందులో ఒక పాట, చీమలు తినేసిన ఒక పసి బిడ్డ గురించి. తల్లి పాలం పనికి వెళ్ళే ముందు, ఆరు రోజుల పసి గుడ్డును గుడ్డ ఉయ్యాలలో పెట్టిపోతుంది. భూస్వామి బిడ్డకు పాలిచ్చేందుకు ఆమెను వెళ్ళనివ్వడు. స్త్రీలు ఈ పాటను పాడుతూ తమ జీవితాల్లోని విషాదాన్ని గుర్తు చేసుకుంటూ కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకుంటారు. ఇది కూడా చరిత్రకుండే ఒక ఉపయోగమే! మీ కోర్సు వెబ్సైట్లో మీరు అలా జ్ఞాపకం తెచ్చుకుంటున్న ఒక స్త్రీ ఇంటర్వ్యూ చూసి, ఆమె పాటను వినచ్చు. లేదా http://forums.ssrg.org/ndsp/2014/04/15/dalit_christian-prayer-songs తో ఆపాట వినచ్చు.

కుటుంబ చరిత్రలు

తాత ముత్తాతలు, ముత్తవ్వల గతం గురించి సాయంత్రాలు కూర్చుని కథలు చెప్పుకునే సాంప్రదాయం కొన్ని మాదిగ కుటుంబాలలో ఇప్పటికీ ఉంది. కుటుంబాలుగా వాళ్ళ చరిత్రల్ని గుర్తుంచుకోవటానికి ఈ కథలు పని కొస్తాయి.

కాని కుటుంబ చరిత్రల్లో ఇంకా ఎన్నో విషయాలుండవచ్చు. “మా తండ్రి బాలయ్య” పుస్తకంలో వై.బి. సత్యనారాయణ తన బాల్యం గురించి గుర్తు చేసుకుంటాడు. రైల్వేలో ఒక చిన్న ఉద్యోగిగా మొదలైన ఆయన తండ్రి క్రమంగా ఉద్యోగంలో స్థిరపడిన వైనం ఆ పుస్తకానికి కీలక అంశం. తమ కుటుంబం, ఊళ్ళో దళిత వాడ నుంచి రైల్వే కాలనీకి, నిజామాబాద్ నుంచి సికింద్రాబాద్ కు తరలి వెళ్ళే కథ అది. పిల్లలు బడికీ, తర్వాత కాలేజీ చదువులకు వెళ్తారు. ఆయన ఒక్క కుటుంబమే కాకుండా దేశంలో దళితులం దరికీ బ్రిటిష్ పాలన సందర్భంలో లభించిన అవకాశాల గురించి మనల్ని కదిలించి వేసే జ్ఞాపకాల పుట్ట ఈ గొప్ప పుస్తకం. ఒక రకంగా ఇది మన దేశంలో రైల్వే వ్యవస్థ గురించిన సాంఘిక చరిత్ర. అదే విధంగా తమిళ దళిత రచయిత్రి బామ రాసిన ‘కరుకు’ పేరు పొందిన పుస్తకం. ఈ ఆత్మ కథ ఎమెన్స్ షడ్డీస్ కూ, దళిత్ షడ్డీస్ కూ, తమిళ సాహిత్యానికి చివరికి భారతదేశ సాహిత్యం మొత్తానికి వెలకట్టలేని బహుమతి.

అసైన్మెంట్

మీ తాత, అమ్మమ్మ లేదా ఇంట్లో ఇంకెవరన్నా పెద్ద వాళ్ళు ఉంటే వాళ్ళతో కూర్చోండి, వాళ్ళ చిన్నతనం గురించి అడగండి. వాళ్ళ అనుమతితో చెప్పిన దాన్ని రికార్డు చేయండి. వాళ్ళకు ఇబ్బంది లేకపోతే నోట్సు రాసుకోండి. జెండర్ గురించి మీ అవగాహనలో ఇప్పుడు వచ్చిన మార్పులేమిటో రెండు అంశాలు ప్రస్తావించండి. మీ పెద్ద వాళ్ళ బాల్యం గురించి రాసి పంపితే మేం వెబ్సైట్లో పెట్టగలం.

మౌఖిక చరిత్ర

మౌఖిక చరిత్రకారులు సునామీలాంటి భయంకరమైన ఘటనల్ని జీవితంలో చూసి ఉన్న సామాన్య ప్రజల్ని, లేదా ఉద్యమాలలో పాల్గొన్న వాళ్ళనీ, వాళ్ళ అనుభవాల్ని గురించి మాట్లాడమని అడుగుతారు. వాళ్ళు చెప్పిన అంశాలను సరిచూసుకుంటారు. అవి వాస్తవం అవునా కాదా అని తేల్చాల్సిన పని లేదు. జ్ఞాపకాలుగా అవి చాలా ముఖ్యం. స్త్రీల చరిత్రకు మార్గదర్శి అయిన “మనకు తెలియని మన చరిత్ర” (1989) పుస్తకం 1940లలో జరిగిన తెలంగాణ సాయుధ పోరాటంలో పాల్గొన్న స్త్రీల గురించి సమాచారం సేకరించటానికి, మౌఖిక చరిత్ర పద్ధతిని ఎంచుకుంది. వెట్టి చాకిరీ వ్యవస్థకు, కృర భూస్వాములకు, రజాకార్లకు వ్యతిరేకంగా జరిగిన పోరాటం అది. భూమి మీద వాళ్ళ హక్కులకై పోరాడి గెల్చిన చరిత్ర అది. స్త్రీలు మాట్లాడినప్పుడు ఇవన్నీ కథలుగా వినిపించారు. ఉద్యమంలో స్త్రీలుగా వాళ్ళనుభవించిన ఇబ్బందుల్ని వినిపించారు. ఈ అధ్యాయం చివర అదనపు పఠనంలో ఆ ఉద్యమంలో పాల్గొన్న ఇద్దరు స్త్రీల జ్ఞాపకాల వర్ణనలోని భాగాలను మీరు చదవచ్చు. అటువంటి ఏ ఉద్యమం కూడా స్త్రీల లైంగికత గురించి, స్త్రీ పురుష సంబంధాలు, పిల్లల పెంపకం వంటి అంశాల గురించి, మరియు రాజకీయ నిర్ణయాలలో స్త్రీల పాత్ర గురించి ప్రస్తావించకుండా వారిని చేరే అవకాశమే లేదు.

9.3 అదనపు పఠనం: ఆధునిక తెలంగాణ చరిత్రలో మరుగున పడిన కొన్ని పేజీలు

డాక్టర్ రూపాబాయ్ ఫర్దాస్జీ: ప్రపంచంలో అనస్థిషియాలజీ లో పట్టా పుచ్చుకొన్న మొట్టమొదటి మహిళ

1846వ సంవత్సరంలో మీర్ మెహబూబ్ ఆలీఖాన్ హైదరాబాద్ సంస్థానానికి రాజుగా ఉన్న రోజుల్లో హైదరాబాదు వైద్య విద్యకళాశాలను ప్రారంభించాడు. ఈ కళాశాలలో 1885-89 సంవత్సరాల మధ్య వైద్య విద్యనభ్యసించిన కొద్ది మంది స్త్రీలలో రూపాబాయ్ ఫర్దాస్జీ ఒకరు. పార్శ్వ కమ్యూనిటీకి చెందిన రూపాబాయ్ బాల్యం, కుటుంబం గురించిన వివరాలు ఎంత గాలించినా మాకు లభ్యం కాలేదు. ప్రపంచం మొత్తంలో గొప్ప అనస్థిటిస్ట్ గా పేరు పొందిన రూపాబాయి వృత్తికి సంబంధించిన కొన్ని వివరాలు మాత్రం ఇక్కడ మీకు అందిస్తున్నాం.

రూపాబాయ్ ఫర్దాస్జీ

శస్త్ర వైద్యంలో ఎలాంటి మత్తు మందులు వాడొచ్చు, ఎంత మోతాదులో ఇవ్వవచ్చు లాంటి అంశాల గురించి విస్తృతంగా చర్చలు జరిగిన రోజులవి. క్లోరోఫామ్ సహాయంతో అప్పటికే ఎన్నో శస్త్ర చికిత్సలు చేపట్టిన నిపుణులు 1889లో రెండవ హైదరాబాదు క్లోరోఫామ్ కమిషన్ ని ఏర్పాటు చేసారు. బ్రిటన్ లో ఫెలో ఆఫ్ రాయల్ సర్జన్ బిరుదు పొందిన లాడర్ బ్రుంటర్, బ్రిటిష్ పాలనలో భారత దేశంలో రెసిడెంట్ గా చేస్తున్న ఎడ్వర్డ్ లారీ, (అప్పటి హైదరాబాదు వైద్య కళాశాల ప్రిన్సిపాల్)

రూపాబాయ్ ఫర్దాస్జీ కలిసి హైదరాబాదు అప్జల్ గంగ్జ్ ఆస్పత్రిలో 430 జంతువుల మీద, 54 మంది మనుషుల మీద క్లోరోఫామ్ ఉపయోగించి విజయవంతంగా శస్త్ర చికిత్సలు చేసారు (ఇప్పుడు ఆ ప్రదేశంలో ఉస్మానియా జనరల్ ఆస్పత్రి ఉంది). ఈ ప్రయోగాల వివరాలున్న కమిషన్ తుది నివేదికలో ఎడ్వర్డ్ లారీ రూపాబాయ్ పనితీరును ప్రత్యేకంగా కొనియాడాడు. అంతేకాక, ఆమెని వైద్య రంగంలో పై చదువుల కోసం బ్రిటన్ లో ఉన్న ఎడిన్ బరోకి పంపించారు. ఆమె బొంబాయి నుండి ఎడిన్ బరోకి ఓడలో ప్రయాణం చేసింది. అప్పట్లో భారత థియోసాఫికల్ సొసైటీకి ప్రెసిడెంట్ ఉన్న ఆనీబీసెంట్ రూపాబాయ్ ని ఎడిన్ బరోలో నివసిస్తున్న తన స్నేహితురాలు మిసెస్ డ్రమ్మండ్ కి పరిచయం చేస్తూ ఒక ఉత్తరం ఇచ్చి పంపింది. అక్కడి చదువు ముగించుకొని ఓడలో తిరుగు ప్రయాణం చేపట్టింది రూపాబాయ్. ఆ ఓడ సాదీ అరేబియాకి చెందిన ఈడెన్ పోర్ట్ లో కొన్ని వారాలు ఆగాల్సి వచ్చింది. అక్కడి బ్రిటిష్ రెసిడెంట్ గా హైదరాబాదులో అప్పటి రెసిడెంట్ ఎడ్వర్డ్ లారీని, రూపాబాయ్ సేవలు ఈడెన్ పోర్ట్ లో ఎంతో అవసరం కాబట్టి, ఓడ అక్కడున్నంత వరకూ తాము ఆమె సేవలు ఉపయోగించుకోవడానికి అనుమతి ఇవ్వవలసిందిగా కోరాడట. ఎడిన్ బరో నుంచి తిరిగి వచ్చిన తర్వాత రూపాబాయి హైదరాబాదులో సుల్తాన్ బజార్, ఆప్జల్ గంగ్జ్, జనానా ఆస్పత్రులల్లో వైద్య సేవలు అందించి 1920లో డాక్టరు వృత్తి నుంచి విరమణ పొందింది.

మద్రాసా-ఎ-అసఫియా

షగుఫ్తా షహీన్

ఆర్థికంగా మెనుకుబడిన కుటుంబాలకి చెందిన పిల్లల కోసం ప్రత్యేకంగా పాఠశాలలు ఏర్పరచి, వాళ్ళకి విద్యనందుబాటులో ఉండేటట్లు చేసిన వ్యక్తుల గురించి మనం అంతగా ఆలోచించం. దాంతో వాళ్ళు పడిన కష్టాలు, తద్వారా సమాజానికి కలిగే మంచి గురించిన విషయాలు ఎక్కడా రికార్డు అవ్వకపోవడం చాలా విచారించాల్సిన విషయం.

హైదరాబాదు నగర విద్యావకాశాల చరిత్రలో మలక్ పేటలో ఉన్న అసఫియా మద్రసా ఉన్నత పాఠశాలకి ఒక విశిష్టమైన స్థానం ఉన్నది. ఈ పాఠశాల 1895లో ఆధునిక విద్య, మిలటరీ శిక్షణ అందించడం కోసం ప్రారంభించారు. ఆటల పోటీలు, ఇతర క్రీడలకు ఈ మద్రసాలో చాలా ప్రాముఖ్యత ఉండేది. ఈనాడు హైదరాబాదులో ఉన్న అతి పురాతనమైన పాఠశాల భవనాల్లో ఒకప్పుడు ఈ మద్రసా ఉండేది. ఆ భవనానికున్న నాలుగు అంతస్తుల్లో పెద్ద పెద్ద హాలులు, తరగతి గదులు, లాబరేటరీలు ఉండేవి.

విద్యార్థులకి తరగతి గదుల్లోనే కాక, బయటి కార్యక్రమాలపై ఈ పాఠశాల దృష్టి పెట్టింది, అది ఆ కాలంలో కూడా (1895లో)

అరుదే. ఆ రోజుల్లో సైన్యాధిపతి అయిన సర్ అఫ్ఫర్-ఉల్-ముల్క్, నిజాం సైన్యంలో మేజర్ గా ఉన్న నవాబ్ ముమ్తాజ్ యారుద్దేలా టర్కీలో ఇలాంటి విద్యా సంస్థల్ని చూసిన తర్వాత వాళ్ళకి కల్గిన ఆలోచనల రూపమే అసాఫియా మద్రసా. సర్ అఫ్ఫర్ సామాన్య కుటుంబం నుండి రాచరిక స్థాయికి చేరటం కూడా ఈ పాఠశాల మొదలవడానికి ఒక కారణం అయి ఉండచ్చు. అందుకే ప్రతిభ ఉండి, కష్టపడి పనిచేసే యువత ఆర్థికంగా వెనుకబడిన తరగతులకి చెందిన వారవటం; ఆధునిక విద్య అభ్యసించడానికి వారికి విద్యా సంస్థలు అందుబాటులో లేకపోవడంతో వారు సమాజంలో పైకి రాలేకపోతున్నారని ఆయనకి అర్థం అయ్యింది. అటువంటి విద్యార్థులు అత్యున్నత స్థాయికి వెళ్ళేందుకు వారికవసరమైన అవకాశం కల్పించాలనేదే ఆయన అభీష్టం.

నాణ్యతతో కూడిన ఉన్నత విద్యనందిస్తూ, అదే క్రమంలో క్రీడల్లో, ఆటల్లో విద్యార్థులు ఆరితేరినట్టే చాలా వైపుభ్యం ఉన్న ఉపాధ్యాయుల్ని తీసుకొని వారికి నుంచి వేతనాలు ఇవ్వాల్సి ఉంటుంది. ఈ మద్రసా సంస్థాగత సెక్రటరీ అయిన ముంతాజ్ యారుద్దేలా గారు చాలాసార్లు తన సొంత నిధుల నుంచి స్కూలు నిర్వహణ ఖర్చులు భరించేవారు. తర్వాత ఆయన ఒక ట్రస్టు ఏర్పరచి స్కూలు సక్రమంగా నడిచేటట్లు చూసారు. తన ఆస్తిలో సగభాగం, రెండు పెద్ద కోటల్లాంటి భవనాలు, విశాలమైన మైదానాలు విరాళంగా ఇచ్చారు. అంతేకాక, అప్పటి హైదరాబాదు ప్రభుత్వం ఈ పాఠశాలకి లక్షలాది రూపాయలు శాశ్వతంగా ఇవ్వడానికి అంగీకరించినట్లున్న ఒక ప్రామిసరీ నోటు (అంటే నిర్ధారించిన సొమ్ము ఆ పత్రంలో పేర్కొనబడిన వ్యక్తికి లేదా ఆ పత్రం ఎవరి చేతులో ఉంటే వారికి ఒక లిఖిత తేదీన కానీ, వారు అడిగిన తేదీన కానీ అందచేస్తామని సంతకం ద్వారా ధృవీకరించబడిన పత్రం) కూడా తయారు చేయించారు.

ఈ పాఠశాల ఇప్పటికీ నడుస్తూనే ఉంది. శిధిలావస్థలో ఉన్న పాత భవనం పక్కనే కొత్త భవనం వెలిసింది. దాన్లో ఇప్పుడు సుమారు 600 మంది విద్యార్థులు చదువుకొంటున్నారు.

హైదరాబాద్ లో వైమానిక రంగం సజ్జాద్ షాహిద్

హైదరాబాద్ ని విమానయానానికి పరిచయం చేసింది ఇద్దరు సాహస కుర్రాళ్ళు అని చెప్పుకుంటారు. వారే బాబర్ మీర్జా, పింగ్లీ మధుసూదన్ రెడ్డి. వీళ్ళిద్దరూ ఇంగ్లాండ్ లో చదువుకొనే రోజుల్లో వారికి విమాన రంగం గురించి నేర్చుకోవాలనే ఆలోచన, ఆసక్తి కలిగింది.

హైదరాబాద్ రాజ్య ఎయిర్ క్లబ్ అనేది అధికారికంగా 1936లో ప్రారంభించబడింది. అంతకు ముందే దృఢసంకల్పులైన కొంత మంది అనేక అసాధారణ ప్రయత్నాలు చేసి దీనికి రంగం సిద్ధం

చేశారు. బాబర్ మీర్జా 1932లో ఇద్దరు వ్యక్తులు కూర్చొని ఆకాశంలో ఎగరగల్గే చెక్క విమానాన్ని కొన్నాడు దాని పేరు 'సిమ్మిండ్స్ స్పార్టన్'. ఆ విమానంలో ఇంగ్లాండ్ లోని క్రాయ్ డన్ అనే ప్రాంతం నుండి హైదరాబాద్ కి అతి తక్కువ వ్యవధిలో చేరుకోవాలను కున్నాడు. అందరూ దీనిని ప్రమాదంతో కూడిన పిచ్చి సాహసచర్యగా భావించారు. ఎందుకంటే, ఆ ప్రయాణం మధ్యలో తగిలే టర్కీ లాంటి దేశాల నుంచి మీర్జా అనుమతి తీసుకోలేదు. టర్కీ లోని కొయ్ నా మిలిటరీ పరేడ్ గ్రౌండ్ లో అనుకోకుండా ఆ విమానాన్ని దించాల్సి వచ్చింది. వెంటనే అక్కడ పోలీసులు తుపాకులు ఎక్కుపెట్టి ఆయన్ను అక్కడి నుండి పంపించేశారు. తర్వాత ఇరాక్ దేశం చేరేసరికి విమానంలోని ఒక ఇంజన్ పని చేయడం మానేసింది. అక్కడ నివసించే బిడోయన్ ప్రజల్లో కొందరు మీర్జాకి సహాయం చేయడంతో, చివరికి మీర్జా తన విమాన శిధిలాలతో హైదరాబాద్ రావల్సి వచ్చింది.

ఇది జరిగిన ఒక సంవత్సరం తర్వాత ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం దగ్గర్లో ఉన్న హబ్బీగూడాలో తమ కుటుంబానికి చెందిన ఎస్టేటులో విమానం దిగడానికి అనువుగా రోడ్డు వేయించమని మీర్జా తన తండ్రిని అడగడం, ఆ తర్వాత బాగు చేయించుకొన్న స్పార్టన్ విమానంలో కరాచీ నుండి హైదరాబాదు రావటం జరిగింది. అప్పటి నిజాం సర్కార్ కి ప్రయివేట్ ఫ్లయింగ్ క్లబ్ పెట్టుకోవడానికి అనుమతివ్వమని మీర్జా అర్జీ పెట్టుకున్నాడు. లండన్ నుంచి ఇంకొక విమానాన్ని కూడా కొనుక్కొన్నాడు. ఈ లోపల పి.ఎమ్.రెడ్డి కూడా 1933లో ఎయిర్ అవియన్ విమానాన్ని ఇంగ్లాండ్ లో కొని దాన్లో హైదరాబాద్ లోని హబ్బీగూడాలో దిగి ఎయిర్ క్లబ్ లో సభ్యుడు అయ్యాడు.

ఒక పక్క నిజాం ప్రభుత్వం నుండి అనుమతి కోసం వేచి చూస్తూనే, తన ఎయిర్ క్లబ్ కి మద్దతు కోసం మీర్జా, ఒక సాయంత్రం విమాన విన్యాసాల ప్రదర్శన ఏర్పాటు చేసారు. ఆ కార్యక్రమానికి ప్రధానమంత్రి మహరాజ కిషన్ పెర్షాద్ గారిని, హైదరాబాద్ లోని ఇతర కులీన కుటుంబాలకి చెందిన వ్యక్తుల్ని ఆహ్వానించాడు. ఆయన సహచరులు తమ విమానాల్లో ఆకాశంలో వలయాకారంలో విన్యాసాలు చేసారు. మీర్జా అయితే విమానాన్ని చాలా కింద నుండి దాదాపు వారి తలలపై నుండి నడిపాడు. సందర్భకులందరికీ అది ఎప్పటికీ మరిచిపోలేని ప్రదర్శనగా గుర్తుండి పోయింది.

విమానయానం పట్ల మీర్జా, మధుసూదన్ రెడ్డిలు కలిగించిన ఉత్సృహ చాలా మందిని ప్రభావితం చేసింది. వారు దాన్ని హాబీగా తీసుకున్నారు. మీర్జా, రెడ్డిలు విమానయానం పట్ల తమకున్న నిబద్ధతతో దక్కన్ ప్రాంతంలో విమాన ప్రయాణాన్ని అంతర్జాతీయ స్థాయిలో ఏర్పాటు చెయ్యడంలో కీలక పాత్ర పోషించారు. 1945వ సంవత్సరానికి డెక్కన్ ఎయిర్ వేస్ లిమిటెడ్ అనే సంస్థకి శ్రీకారం చుట్టి ప్రభుత్వ సహకారంతో ఏర్పాటు చేసిన మొట్టమొదటి

ఎయిర్లైన్ ఏర్పాటు చేసిన దేశీయ రాజ్యంగా హైదరాబాదు అవతరించింది. అప్పటి హైదరాబాద్ రాజ్యంలో విమానాలు క్షేమంగా దిగడానికి అనువుగా నిర్మించబడిన తారు రోడ్లుండే ఎయిర్ ఫీల్డ్ మొత్తం ఐదు ఉండేవి: ఔరంగాబాదు, వరంగల్, బీదర్, హకింపేట, బేగంపేట.

మీకు తెలుసా?

నిజాం పాలనలో మింట్ మాస్టర్ గారి కూతురు, ఇంకా యుక్తవయస్సు దాటని అబన్ పెస్టోంజి షెనాయ్ హైదరాబాద్ స్టేట్ ఎయిర్ క్లబ్ లో సభ్యత్వం పొందిన మొట్టమొదటి మహిళ. 1938లో విమానం నడపడానికి ఈ క్లబ్ ద్వారా ఆమెకి లైసెన్స్ దొరికింది. అప్పటికి ఆ క్లబ్ లో ఉన్న 77 మందిలో 55 మంది భారతీయులు. అబన్ 2012లో మరణించింది.

బత్తుల శ్యామ్ సుందర్

భంగ్యా భుక్త్యా

దళిత ఉద్యమాలు పునరుద్ధానం చెందుతున్న సమయంలో తెలంగాణాలో ప్రముఖ ఉద్యమకారుల్లో ఒకరైన బి.శ్యామ్ సుందర్ లాంటి వారి జీవిత కాలపు సేవలు వెలుగులోకి వచ్చాయి.

జీవిత కాలంలోనే కీర్తించదగ్గ స్థాయికి చేరిన బత్తుల శ్యామ్ సుందర్ ఒక బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి, విద్యావంతుడు, వాక్చాతుర్యం గల వ్యక్తి, సామాజిక ఆలోచనాపరుడు, రాజకీయ దార్శనికుడు, కవి, రచయిత అలాగే విజయవంతమయిన పార్లమెంటేరియన్. 1908 డిశంబర్ 21న మహారాష్ట్రలోని ఔరంగాబాద్ లో 'అంటరాని' కులంలో జన్మించాడు. ఆయన తండ్రి బత్తుల మాణిక్యం రైల్వేలో హెడ్ కానిస్టేబుల్ గా పని చేశారు. ఆయన తండ్రి ఉద్యోగస్తుడు కావడంతో శ్యామ్ సుందర్ బి.ఎ డిగ్రీ పూర్తి చేసి ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం నుండి లా పట్టాను పొందగలిగాడు. ఆయన మొదటి నుండి దళితుల పట్ల జరిగే అవమానాలను, అన్యాయాలను చూసి తీవ్ర ఆవేదనకు గురయ్యేవాడు.

ఆ కారణంతోనే తన చదువు పూర్తి అయినాక ఉద్యోగ ప్రయత్నాలు ఏమీ చేయకుండా వెంటనే దళిత ఉద్యమంలో పాలుపంచుకోవటం మొదలుపెట్టాడు. జీవితకాలం పెళ్ళి చేసుకోకుండా భారత దేశంలోని దళితుల ఉన్నతి కోసం పాటుపడ్డాడు. ఆయన వ్యక్తిత్వం మరియు ఉద్యమ కార్యచరణ అప్పటి హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలో అయన్ను ఎదురులేని దళిత నాయకుడిని చేశాయి. హైదరాబాద్ రాష్ట్రం భారతదేశంలో కలిసిన తర్వాత ఆయన కార్యకలాపాలను ఇప్పటి ఉత్తర కర్నాటకలోకి మార్చాడు. ఆయన 1948లో హైదరాబాద్ అసెంబ్లీకి ఎమ్.ఎల్.ఎగా ఎన్నుకోబడి డిప్యూటీ స్పీకర్ గా పని చేశాడు. రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ తర్వాత 1957 నుండి 1962

వరకు కర్నాటకలోని బీదర్ జిల్లాలోని బైకి నియోజకవర్గంలో ఎమ్.ఎల్.ఎగా సేవలందించాడు.

బాల్యం నుండి శ్యామ్ సుందర్ కు వెట్టి చాకిరీ అంటే తీవ్రమైన బాధ మరియు కోపం ఉండేది. దానితో పాటు ఆయన తన చుట్టూ జరిగే అమానుషమైన అంటరానితనం, కటిక పేదరికం,

బత్తుల శ్యామ్ సుందర్

ఉన్నత కులాలకు చెందిన భూస్వాములు చేసే నిరంకుశ అణచివేత, దోపిడి, మరియు జోగిని, మురళి వ్యవస్థలను చూశాడు. ఇటువంటి అణచివేతలకు, దోపిడికి వ్యతిరేకంగా, భాగ్యరెడ్డి వర్మ నేతృత్వంలో వంద ఏళ్ళ క్రితమే హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలో దళిత ఉద్యమం మొదలయింది. ఈ ప్రారంభ దశ ఉద్యమం శ్యామ్ సుందర్ ని ఎంతగానో ప్రేరేపించింది. ఆయన ఇతర దళిత నాయకులైన అరిగె రామస్వామి మరియు బి.ఎస్.వెంకట్రావులతో కలిసి ఉద్యమాన్ని ముందుకు తీసుకెళ్ళాడు. డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ని స్ఫూర్తిగా తీసుకొని ఆయనతో చర్చల్లో పాల్గొని 1930లో యూత్ లీగ్ ఆఫ్ అంబేద్కర్ రైట్స్ ని స్థాపించాడు. ఈ లీగ్ 1930-31 సమయంలో జరిగిన రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్ లో డా.అంబేద్కర్ ని సమర్థించింది. దళితులకు మరియు ఆదివాసీలకు రిజర్వేషన్లు కల్పించడంలో ఈ కాన్ఫరెన్స్ కీలకపాత్ర పోషించింది.

దళిత ఉద్యమం పట్ల ఆయనకున్న నిబద్ధత, వారి కోసం ఆయన చేసిన కృషి వలన అతి తక్కువ కాలంలోనే హైదరాబాద్ లో అనేక వర్గాల ప్రజలచేత గౌరవింపబడి ప్రజా నాయకుడిగా ఎదిగాడు. నిజాం ఆయనను ముస్లిమేతరులలో అత్యంత నమ్మదగిన వ్యక్తిగా

భావించాడు. కాబట్టి హైదరాబాదు రాజ్యం భారతదేశంలో విలీనం అయిన తరువాత ఐక్యరాజ్య సమితిలో హైదరాబాద్ కేసుని వాదించడానికి శ్యామ్ సుందర్‌ని ఎంచుకున్నాడు.

ఆధునిక విద్య దళితుల ఉన్నతికి చాలా ముఖ్యమైనదని ఆయన బలంగా నమ్మాడు. బి.ఎన్.వెంకట్రావుతో కలిసి దళితుల కోసం ఎడ్యుకేషన్ ట్రస్ట్ ఫండ్‌ని ఏర్పాటు చేశాడు. దీని కోసం నిజాం ప్రభుత్వం కోటి రూపాయలను విరాళంగా ఇచ్చింది. ఈ ట్రస్టుకు చైర్మన్‌గా ఉంటూ దళితులకు రాష్ట్రంలో ప్రత్యేక స్కూళ్ళను ఏర్పాటు చేశాడు. దళితులలో విద్యను ప్రోత్సహించడానికి అంబేద్కర్ ఏర్పాటు చేసిన పీపుల్స్ ఎడ్యుకేషన్ సొసైటీలో పాలక వర్గ సభ్యునిగా ఉన్నాడు. ఔరంగాబాద్‌లో డా.అంబేద్కర్ విద్యా సంస్థకు మరియు మిళింద్ కాలేజీకి నిజాం ప్రభుత్వం ద్వారా భూమిని మరియు ఆర్థిక సహాయాన్ని అందింప చేయడంలో ముఖ్యపాత్ర పోషించాడు.

రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫరెన్స్ మరియు 1935 గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియా యాక్టు తర్వాత దేశవ్యాప్తంగా దళితోద్యమం బలోపేతమయింది. దీని ప్రభావం హైదరాబాద్ రాజ్యంపై కూడా ఉండింది. శ్యామ్ సుందర్ వెంటనే 'డిప్రెస్డ్ క్లాస్‌స్ అసోసియేషన్'ను స్థాపించాడు. ఇది త్వరలోనే దళిత రాజకీయాల వేదికగా మారింది. ఈ వేదిక కార్యాచరణ, సమీకరణ బలం వలన 1946లో హైదరాబాదు రాజ్యంలో ఏడుగురు దళిత ఎమ్.ఎల్.ఎలు ఎన్నికయ్యారు. శ్యామ్ సుందర్ చాలా చాచకత్వంగా దళితుల ఉన్నతి కోసం నిజాం పరిపాలనను అన్ని విధాల ఉపయోగించు కొన్నాడు. దీనితో పాటు దళితులు, ముస్లింల మధ్య పొత్తును ఏర్పరచడంలో ముఖ్యపాత్ర పోషించాడు. దళిత మరియు ముస్లిం వర్గాల సమస్యలపై అతి లోతైన సామాజిక పరిశోధన చేపట్టిన అనంతరం ఇలాంటి పొత్తు ఎంతో ఉపయోగకరమైనదని భావించాడు. రెండు వర్గాలకు కూడా ఇది లాభసాటి అని అనుకున్నాడు. ఈయన మంచి రచయిత కూడా. శ్యామ్ సుందర్ రచనల ద్వారా స్పష్టంగా దళిత ముస్లిం పొత్తుకు మతం పునాది కాదు అని అర్థమవుతుంది. ఆ సమయంలో ఈ ఇరు వర్గాలు కుల మరియు భూస్వామ్య వ్యవస్థల వలన ఒకే రకమైన ఇబ్బందులకు గురయ్యేవారు. దళితులు ఇస్లాం, క్రైస్తవం, బౌద్ధమతంలోకి మారడాన్ని వ్యతిరేకించాడు. దళితులకు మతమే లేదు కాబట్టి మతమార్పిడి అనే ప్రశ్న ఉదయించదని నమ్మాడు.

దళితులు మూల భారతీయులు అనీ, హరప్పా నాగరికత నిర్మించిన వారనీ గట్టిగా వాదించాడు. వారు హిందువులు కాదనీ అయినప్పటికీ హిందూ కుల వ్యవస్థ ద్వారా దారుణమైన అణచివేతకు గురి అయ్యారని అన్నాడు. దేశానికి స్వతంత్ర్యం వచ్చిన అనంతరం శ్యామ్ సుందర్ ఉద్యమ కార్యాచరణ తీవ్రత పెరిగింది. ప్రతి తహసీల్‌లో దళితులకు 25% గ్రామాలను ఇవ్వాలని, భారత

దేశంలో ఒక ప్రత్యేక దళితస్థాన్ ఏర్పాటు చేయాలని డిమాండ్ చేశాడు. దళితుల ఆత్మరక్షణ, ఆత్మగౌరవం మరియు ఆత్మ విశ్వాసం కోసం 1968లో బి.ఆర్.అంబేద్కర్ పేరుపై భారతీయ భీమ్ సేనను స్థాపించాడు. గుల్బర్గాలో భీమ్ సేనని స్థాపించిన రోజున హిందూ కులవ్యవస్థకు ఆధారమైన రచనలను తగల బెట్టాడు. దాదాపుగా రెండు లక్షల మంది కార్యకర్తలు భీమ్ సేనలో చేరి ఆత్మరక్షణ శిక్షణను తీసుకొన్నారు.

ఎప్పుడైనా, ఎక్కడైనా దళితులపై హింస, అత్యాచారాలు జరిగిన సమయంలో బాధితుల రక్షణలో భీమ్ సేన ముందుండేది. స్వతంత్ర్యం, సమానత్వం కోసం అలుపెరగని పోరాటం చేసిన ఈ మహాన్నత వ్యక్తి ఎంతో వ్యతిరేకత నెదుర్కొంటూ కూడా తన చివరి క్షణం వరకు భారతదేశంలో దళితుల ఆత్మగౌరవం మరియు విమోచన కోసం పోరాడాడు. ఈయన 1975 మే 19న హైదరాబాద్‌లో మరణించాడు.

ఈ కింది రెండు భాగాలను స్త్రీ శక్తి సంఘటన ప్రచురించిన 'మనకు తెలియని మన చరిత్ర : తెలంగాణ సాయుధ పోరాటంలో స్త్రీలు' (1989) పుస్తకం నుండి తీసుకున్నాం. ఈ ఉద్యమం 1946 నుండి 1951 మధ్యలో కమ్యూనిస్టు ఉద్యమ నాయకత్వంలో జరిగింది. నాలుగు వేల గ్రామాల్లోని 30 లక్షల మంది ప్రజలు దీనిలో భాగమయ్యారు. 1948లో భారతసైన్యం సైనిక చర్య జరిపి నిజాం నుండి హైదరాబాదు రాజ్యాన్ని స్వాధీనం చేసుకున్న తరువాత 1951లో భూ పోరాటాన్ని విరమించుకున్నారు. భూస్వాములు తిరిగి గ్రామాలు చేరుకుని వ్యయసాయదారులు పోరాటంలో పాందిన భూములను లాక్కున్నారు.

ఆ పోరాటంలో పాల్గొన్న స్త్రీల మౌఖిక చరిత్రల కూర్పు ఆ పుస్తకం. ఎటువంటి లిఖిత ఆధారాలు లేని చోట, అధికారిక చరిత్రలు పక్కకి పడేసిన అంశాలు అధ్యయనం చెయ్యటానికి మౌఖిక చరిత్ర ఒక పద్ధతి.

చిట్టాల్ ఐలమ్మ

1946 నుండి 1951 వరకు నిజాం పాలనలోని హైదరాబాదు సంస్థానంలో భాగమైన తెలంగాణా ప్రాంతంలో వ్యవసాయదారులు, కూలీలు జమీందారీ వ్యవస్థకు వ్యతిరేకంగా తిరగబడ్డారు. తన పంటని నాశనం చేయటానికి జమీందారు పంపించిన గూండాల మీద ఐలమ్మ రాళ్ళు విసిరింది. ఈ సాహసచర్యతో తిరుగుబాటు వ్యాపించింది. తెలంగాణా సాయుధ పోరాటం ప్రారంభించిన వ్యక్తిగా ఆమెను అందరూ గుర్తు పెట్టుకుంటారు.

“నా పేరు చిట్టాల్ ఐలమ్మ. చిట్టాల్లోల్లంటరు. ఓ...యిన్నారంత దెలిసొచ్చింది. కట్టెలూ...అన్ని వచ్చినయి. యిస్కనలిగాడు, గుమస్త అబ్బసలీం, పుత్తాలం రామిరెడ్డిగాడు యిగ కత కత జేసిండ్లు. కత కత జేసిండ్లు. మేం కొట్టాలేసుకుంటే కొట్టాలిప్పేసిండ్లు, దున్నుకున్నం, చేసినం అన్ని ఆగం జేసిండ్లు... గడ్డపాయినే

చిట్యాల ఐలమ్మ

దున్నుకున్న జాగల ఏడెకురాలు అపరాయించుండు. అవి దీసుకున్నరు, పెల్లలు దీసుకున్నరు, సేన్లు దీసుకున్నరు.

ఒక్క సొమ్ము వొయ్యిందా అయ్య, అక్కడి సొమ్ము వొయ్యింది, యింట్ల సొమ్ము వొయ్యింది. అంత నాశనం జేసిండు. అప్పుడు నా కొడుకు కోడల, రెండు కోడల...అడ్డికి పావుశేరు, వొక్కొక్క కోడె వెయ్యి రూపాయల కోడె... అడ్డికి పావుశేరమ్మినం. బర్లో తెరువైనయి. ఆవులో తెరువైనయి. అర్వయి, డెబ్బయి గొర్రెలుండె కొట్టుకపోయిండు, తరుముక పోయిండు...అయ్యో యిగ బత్తనే, యిగ అవి గూడ వోతయి. నాయనా కొట్టుకపో నీ మందలకు కొట్టుకపో...ఇండ్లు గట్టినప్పుడు అయిదారొందల రూపాయలు బాకున్నం. యేటికాడికి గొట్కపో, కొట్కపో అవి గూడ వోతయి... బర్లు వోయినయి, ఆవులు వోయినయి. ఆగమాగం...అయ్యో.

యింత కష్టపడ్డ, యింత నిష్ఠూరపడ్డ, యింత జేస్తే, మా ఆగం దేవునికి సుత ముట్టింది. మేమ్మంది సొమ్ముదిన్నేదు, మంది సేతుల సావలేదు.

(ఏడుస్తుంది)...మేం మల్లంపల్లి దొరవారిది కొలుకు దీస్తున్నం, కర్నూరునది, మాది యింటిదిగాదు మరి. ఈయనది గాదు, ఈ ముససబాయనదిగాదు. కర్నూరు బాయి సేతవట్టుకోని జేసినం, కొలుకు దీస్తాని జేసినం. కొంచెమయ్యిందా...అయ్యోయ్యో - ఈ పనుగడమంత...ఈ యిండ్లు గట్టించంత నా చెల్లె.

అప్పుడా సంగం రాకముందే వున్నది భూమి. అదివరకే వున్నది భూమి. అదివరకే అదేదో కొలుకు దీసుకున్నం. అదివరకే

యిరువయ్యేండ్లకొచ్చింది. వుంచుకుంటే నాని కోర్వలేక అది గుంజిండు, పట్టువున్న వాల్లనేమో యెవ్వరేవన్నేదు. మేం గాడదెచ్చుకుంటే మాది గుంజుకున్నరు. మాకు పట్టెక్కడిది? కొలుజేస్తేమి. గదే... వచ్చేవరకు మేం వదిలి పెట్టమంటే మేం వదిలిపెట్టమన్నరు.

అంటే మేం వదలమన్నం.

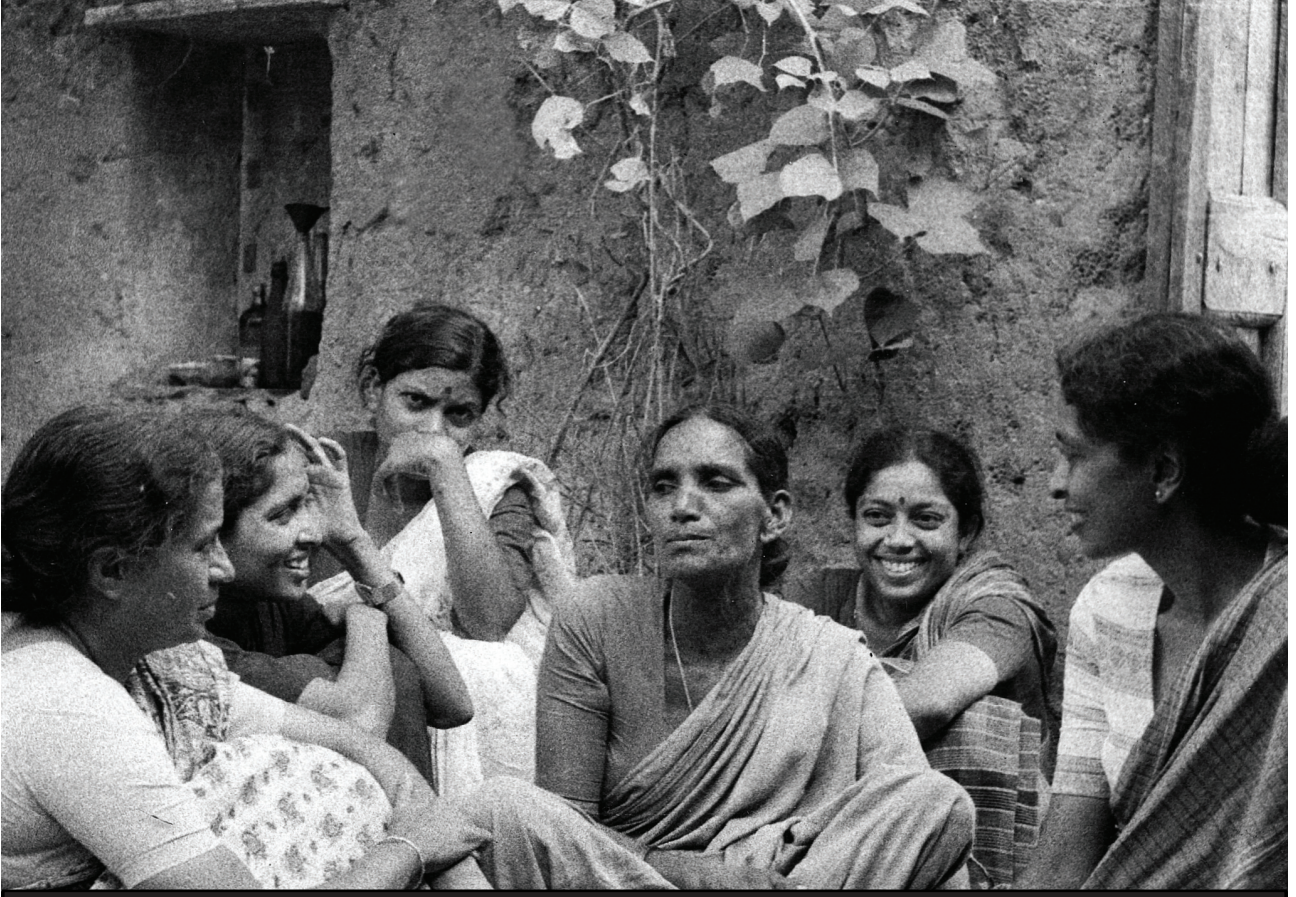
నా పేరు మీదనే బూమియ్యలే అంత పంచుకున్నరు. ఇయ్యలే వాల్ల కడుపుగాల, ఇయ్యలే ఏ మొత్తయిని. నాల్గుబత్తాల వొడ్డిత్తున్నరు. నాకానాల్గుబత్తలిత్తే యేం బతుకుతం. బట్టిండ్లనే, రైకిండ్లనే, చుట్టం బువ్విండ్లనే, దీపం సమురు, తల సమురు, తినుబుద్ధయితే కూరిండ్లనే, నారిండ్లనే ఏమయితది?

యూనియన్ కొచ్చినప్పుడు, అదేదో కాల్లకాల్లదిరిగి, అదేదో దొరగొంగడి కొనిచ్చిండు. ఆ గొంగడేస్తాని కల్లం, కల్లం దిరుక్కుంట యిన్ని గింజలు అడుక్కొచ్చేది నా పెనిమిటి అవిదినుకుంటవున్నం. ఊరు మాపాలోల్లుత్తిన్న...సంగమంటే మురిసిన. సంగవంటే పేదోల్లు సమంగుండాలని, ఆ రాజ్యం గావాలని అప్పుడు జేప్పిండు. యిప్పుడు తిన్నేల్లె తింటాండు, పేదోనికిత్తాండు, వాని కడుపుగాల, వాడే తింటాడు. పేదోల్ల కొస్తాందా మరిప్పుడు. పోరాటం జేసినం సేస్తేమాత్రం... పోరాటం జేసినోల్లున్నరా? పోయిరి, సేసినోల్లు సచ్చిరి."

రేగల్ల అచ్చమాంబ

రేగల్ల అచ్చమాంబ చెప్పిన కథలోని భాగమిది. తన చిన్నతనంలో 'క్షేత్రస్థాయి వైద్యుడిగా' ఆమె ఉద్యమంలో పాల్గొంది. అనకాశం ఇస్తే సామాన్య స్త్రీలు అసాధారణ నిపుణతలు, వైద్యపరమైనవి, మిలిటరీపరమైనవి కూడా త్వరగా నేర్చుకుంటారనటానికి ఆమె అనుభవం ఒక ఉదాహరణ. ఉద్యమానికి స్త్రీలందించిన సహాయ సహకారాలనే కాక, స్త్రీలుగా వారెదుర్చున్న ప్రత్యేక ఇబ్బందులను ఎత్తి చూపుతుంది.

"మాది కూడా చాల బీద కుటుంబం. మా నాన్నకు చదువురాదు. మాదంత కష్టపడే కుటుంబం. 'అందరికీ చదువులున్నయి. మన పిల్లలకి చదువులేకపోతే బాగోదని, ఎవర్నన్న తీసుకొచ్చి ఇంట్లో పెట్టి చదివిస్త. పిలగాండ్లు కాస్త తెలివిగల్గొళ్లయితరని, మా నాన్న ఒక సాతాని పంతుల్ని తీసుకొచ్చి ఇంట్లనే ఒక పక్క వాళ్ళకిచ్చేసి అండ్లనే చదివస్తుండేది. మానాన్నతోపాటు మేమందరం పిల్లలం కూడ వ్యవసాయపునులు తెల్లందాక చేస్తుండేది. ఏదో కొంచెం భూమి ఉండేది. పొద్దుమీకి అందరు చదువుతుంటే నేనేం చేసేది! ఎంత పని చేసాచ్చినా కూడా వాళ్ళతోపాటు జంటకిపోయి అ,ఆ,ఇ,ఈ,లన్నీ రాసుకుంటా కూర్చుండేది. ఇట్లు, ఇట్లు, ఇట్లు మూడో తరగతి వరకే చదివిన. ఇది చదివేదాన్ని కూడ మా నాన్నకి తెల్వనే తెల్వదు. నాకు పదేండ్లుండొచ్చు.

తన కథను వినిపిస్తున్న రేగల్ల అచ్చమాంబ (చిత్రం మధ్యలో)

ఇగప్పుడు నైజాం నవాబుకు వ్యతిరేకంగా పోరాటం వచ్చింది. అందులో స్త్రీలంతా ఏదో సంతోషపూర్వకంగా ఉయ్యాల పాటలు - అదీ ఇదీ అనుకుంట వస్తుండేది. ఇగ అదే ఉత్సాహం, ఇగట్లనే జరిగిపోయిందనుకోరాదు! నాకప్పటికి పద్మాలుగేళ్ళున్నాయి. అప్పట్నుంచే ఈ ఉత్సాహంలో పడిపోయిన. పెళ్ళయింది. అయిన తర్వాత ఆయన నేను - ఇగందరం కల్పి వచ్చినం. వచ్చిన తర్వాత కొన్ని రోజులకి ఇగాయన పట్టుబడయ్యిండు.

ఆ తర్వాత మెల్లిగ తుపాకులు పట్టుకోవడం అంత నేర్చుకున్నం. అప్పుడొక డాక్టర్ వచ్చిండు. వచ్చి ట్రైనింగిచ్చిండు. ఆయన పేరేదో రామదాసుండె. ఆ ట్రైనింగ్ లో నాతోపాటు స్వరాజ్యం, లలిత, లక్ష్మి ఉండె. కట్లు కట్టడం, ఇంజక్షన్ లివ్వటం, గాయాలు శుభ్రం చేయటం నేర్చుకున్నం. మొత్తం డాక్టరు బాధ్యతంత ఇంక నాకే ఇచ్చేసిన్రు. ఇగ వాళ్ళకంత ఒకామె ఏరియా కమిటి ఆమె, ఒకామె సభ్యురాలు, ఒకామె సహకార్యదర్శి ఇట్ల ఒక్కొక్కటిచ్చిన్రు. ఇగ పోరాటమప్పుడు నేను ప్రత్యేకంగా సంచినీ సంకనేసుకుడు, మొత్తం మందులన్నీ నా దగ్గర ఉండుడు. దళాలకు దళాలకు తిరగడం ఇంజక్షనులివ్వటం, కట్టుకట్టడం ఇవన్నీ నేను. మరి నా దగ్గర ఒక్క ఆయుధం కూడ లేదప్పుడు. ఏనైనా నా కిద్దరు కొరియర్లుండేది.

...ఇగ మళ్ళీ రెండోసారి మేమంత కల్పి దళాలన్నీ చీలిపోవడం కొరకు, ఇగ నువ్వెటుపోతవు నేనెటుపోతనని ప్రయత్నం చేయటం

కొరకు మీటింగ్ పెట్టుకున్నం. ఆ మీటింగప్పుడే ఈ మోహనాపు గార్కి, బ్రహ్మాండమైన జ్వరం వచ్చింది. ఆ జ్వరంలో ఈయన్నెక్కడ అర్సుకోవాలె, మీటింగులెట్ల కూర్చోవాలని చెప్పి ఆయన్నెక్కడ పడుకోబెట్టి నేనొచ్చి మీటింగుల కూర్చొన్న, కూర్చొని మాట్లాడుతున్నం. ఒకతన్నీ ఊళ్ళోకి పంపించినం. ఊళ్ళో వార్తలేంటి ఏం సంగతి అని తెలుసుకోవటానికి. అతనేం చేసిండుగదంటె, పోయిండు, సక్కగ పోలీసుల దగ్గరికేపోయిండు. మాకేమెరుక, పంపించినంగదా అని జెప్పి సెంట్రీ పెట్టుకోకుండు మేం కూర్చున్నం. వాడు సక్కగ పోలీసుల్ని మేమున్న కాడికే తీసుకొచ్చిండు.

నేను వంటకాడ దించొస్తనని బోయిన అప్పుడే వాడొచ్చిండు. ఇగ నేనున్నకాడికి ఎదురు వెట్టేసిండు వాడు. పెట్టేవరకు రయ్యిన గుండొచ్చింది. ఈ చెవ్వెంబెట్టే దూస్కపోయింది. నాకిప్పటికి ఇనరాదు ఇదొక్కటే చెవ్వు. కొద్దిగటవుతె చచ్చిపోయుండు. ఎక్కడివాళ్ళక్కడ చెల్లా చెదురైపోయిన్రు. నేను కొంత దూరం ఉరికొచ్చిన. నాది పచ్చచీరుండె. వాడు నాయెంబడే పడిండు. వాడికి నాకు ఇరవయ్యడుగులుండొచ్చు దూరం మనిషిని దొరుకబట్టాల్సని వాడు దెబ్బ కొడతలేడు. నేను దొరుకుతలేను. ప్రాణం పోయినా సరే కాని వాడి చేతికి దొరకొద్దన్న ఉద్దేశంతో నేనురుకుతున్న.

మోహనాపు గారెక్కడ పాయెనని చూసెటప్పటికి ఆ ప్రక్కనుంచొస్తున్నదాయన. నేనిటు తిరిగి ఆయనను చూసి,

ఆయనను అమాంతం బుజం మీద ఏసుకున్న, బస్తలాగ. ఏసుకొని ఈడినుంచి కొంత దూరం తీసుపోయిన... ఒక చెట్టు దగ్గర కూర్చున్న. ఈయనకి బాగా జ్వరం ఎక్కువయింది. మంచి నీళ్ళు దొరుకుతలేవు... చేతుల ఏం లేదు. ఒక్క కట్టుబట్టలతోటే ఉన్నం... అన్నీ పోయినాయి... అదేంటో అసలా లీల అనేటిది అట్టొస్తదనుకుంటు. ఒక చెట్టుక్కి గబగబా ఉసిరికాయల్ని తెంపుకొచ్చి, దిగి బండమీదేసి దంచి పిట్ట పిల్లకి పెట్టినట్టుగా ఆయనకి నోట్లో పెడతాబోయిన. అట్టనే తెల్లారింది... నన్ను గూడ ఇక్కడే వదిలిపెట్టిపోండి అంటాడాయన. ఇదెక్కడి పాపం! బతికున్న మనిషినెట్ల వదిలిపెట్టి పోవాలయ్యా! ఫరవాలేదు. ఇట్టనే ఒక చెట్టుకిందొక రోజు, ఒక చెట్టుకిందొక రోజు ఉంటా పోదామని చెప్పిన... నెల పదిహేను రోజులున్న... ఈ కోయోళ్ళున్నరుగా కోయోళ్ళ ద్వారా కలుసుకున్నం...

ఆ కోయోళ్ళే దాచిపెట్టిన నన్ను, అప్పుడే పోలీసోల్లు వచ్చిన వాళ్ళంటికి. గంపలు, చాటలన్ని అల్లుతారు వాళ్ళు. అల్లి అన్నీ ఒక పెద్ద గుమ్మిలో పెట్టరన్నమాట. ఆ గుమ్మిలో నన్ను పడేసి గంపలన్ని ఏసిను నా మీద. ఇగ వాళ్ళొచ్చి ఇల్లంత చూసుకున్నరు. చూసుకుంటే నేను దొరకలేదుగా!...

నన్ను దాసిపెట్టినని చెప్పి నలుగురు మనుషులను ఏళ్ళాడదీసి కాలేసిన... అప్పుడు కోయోళ్ళల్ల తిరిగేటప్పుడు కూడా అందర్ని మందలించటం, నీ ఆరోగ్యం బాగున్నదా, నీ ఆరోగ్యం బాగున్నదా అని ఇల్లిల్ల తిరగటం, పిల్లలందర్ని ఎత్తుకోవటం చేసేది. నాకాలు నొస్తున్నదనో, నా చేయి నొస్తున్నదనో, నాకు తలనొస్తున్నదనో చెప్తంటే, ఇగ అందరికీ, మనిషికి రెండు, మనిషికి రెండు గోలీలీవ్వటం ఈ విధంగా చేసేది. అందుకనే ఎర్రక్క ఎర్రక్క అని పిలుస్తుండేది నన్ను. ఒక గూడెంలోకి పోయిన్నంటే అందరు గుమిగూడి వచ్చేది. కాని చాలా ఉత్సాహం మనుషులు వాళ్ళంత. వాళ్ళ రక్షణ లేకపోతే మాత్రం బతికేటోళ్ళం కాము...

మానాన్నను బాగ యిబ్బంది పెట్టిన. నా గురించి జైల్ల పెట్టిన ఏడాదన్న. మా అన్నయ్యను కొట్టిన. మా అమ్మను కొట్టిన. ఇల్లు దోపిడీ చేసి అందర్ని ఆగమాగం చేసిన. బిడ్డను పట్టించమని...

మోహనరావుగారిప్పటికీ రాజకీయాలల్లనే ఉన్నడు. ఇగ నేను ఎదిగే సంసారం పడ్డ. తర్వాత అండ్లనే చిక్కుపడిపోయిన. సంసారం గూడ అంత పెద్ద ఇదిగ లేకుండే. అన్నిపాయె. బోడిపాయె బొచ్చెపాయె అంత ఇబ్బందిగ ఉండే. అందరం రాజకీయాలల్ల ఉంటే సంసారం ఏంగావాలె? వచ్చినంక రెండేళ్ళకు పెద్ద కొడుకు పుట్టిండు. పెద్దమనిషయి అత్తవుండే. నేనింటిపట్టునే ఉండిపోయిన. తర్వాత తొమ్మిదేళ్ళకి బిడ్డ. తర్వాత మళ్ళీ కొడుకు చివరిది బిడ్డ. పక్షవాతం వచ్చి మా అత్త చచ్చిపోయింది. వ్యవసాయ పనులు కూడా నేనే చూసుకుంటు. ఇప్పుడు రాజకీయాల గురించి ఆలోచించే తీరికనే లేదు."

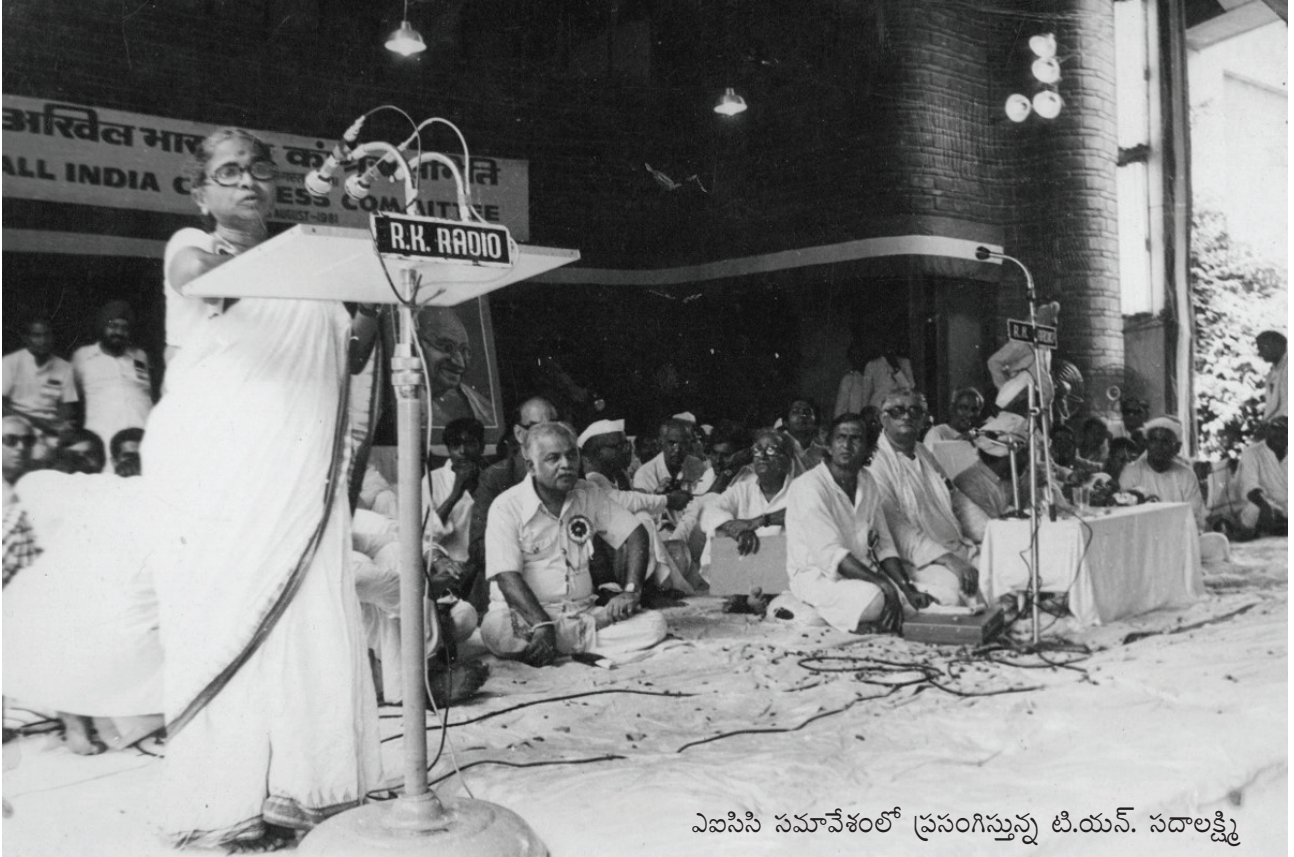
టి.యన్. సదాలక్ష్మి

టి.యన్.సదాలక్ష్మి స్వాతంత్ర్యసంతరం గుర్తింపు పొందిన మొదటి దళిత రాజకీయ నాయకులలో ఒకరు. 20 ఏళ్ళ వయసులో మొదటి ఎన్నికలలో నిలబడి, దాదాపు నాలుగు దశాబ్దాల పాటు రాజకీయాల్లో క్రియాశీల పాత్ర పోషించింది.

సికింద్రాబాదు మిలట్రీ కంటోన్మెంటులో పుట్టి పెరగడం వల్లనే ఏమో, సదాలక్ష్మి అతి చిన్న వయసులోనే స్వాతంత్ర్యోద్యమ కార్యక్రమాల్లో చురుకుగా పాల్గొని ధైర్యంగా పనిచేసింది. భూస్వామ్య, రాచరిక, కులం, వాడ కట్టుబాట్లకు దూరంగా కంటోన్మెంటు పరిసరాల్లో ప్రాథమిక విద్యను అభ్యసించింది. ఆధునిక ఆంగ్లవిద్య, వైద్యం, ఆటలు, క్రమశిక్షణ, వ్యాయామాలను అలవర్చుకుంటూ ఎదిగింది. దేశ స్వాతంత్రం కోసం బాల సంఘసంస్కర్తగా ఆమె చేసిన పోరాటంలోనే ఆమె భవిష్యత్తు జీవితానికి బీజం పడింది. తరతరాలుగా భారత సమాజంలో స్త్రీల పట్ల వంటింటి కుందేల్లనీ, అబలలనీ, దళితుల పట్ల అంటరానివారనీ, నీచులనీ, చచ్చిన పశువులను గుంజేసేవారనీ, మలమూత్రాలను ఎత్తేసేవారనీ, మలిన మైనవారనే పాతుకు పోయిన మూస భావజాల ప్రభావం ఆమె మనసు దరిదాపుల్లోకి రాలేదనే చెప్పాలి.

ఏడుమంది సంతానం తర్వాత కొండయ్య, గోపమ్మలకు 1928లో డిసెంబరు 25నాడు జన్మించిన సదాలక్ష్మి గారాబంగా పెరిగింది. తొలుత ముగ్గురు మగ పిల్లలు, మలత ముగ్గురు ఆడపిల్లల తరువాత ఈమె పుట్టింది. ఈమె చదువుతున్న సమయంలోనే సంఘసంస్కర్తగా ఎదిగి ఆ తరువాత అధికార రాజకీయాల్లోకి ప్రవేశించింది. విద్యా రంగంలో సంస్కరణల కోసం పాటుపడిన టి.వి.నారాయణ గారిని పెళ్ళాడింది.

తన రాజకీయ జీవితంలో భాగంగానే 1952లో కాంగ్రెసుపార్టీ తరపున కరీంనగర్ జిల్లాలోని సుల్తానాబాద్ పార్లమెంటు నియోజకవర్గం నుండి ఎన్నికల్లో పోటీ చేసింది. ఈ కాలంలో ఉమ్మడి ఓటు విధానం ఉండడం వల్ల ఈమె ఎస్పి (మాదిగ) కనుక రిజర్వు స్థానానికి నిలబడగలిగింది; పి.వి. నర్సింహారావు జనరల్ స్థానానికి నిలబడడం జరిగింది. అయితే ఇద్దరూ ఆనాటి కమ్యూనిస్టుల ప్రాబల్యం మూలాన ఓడిపోయారు. ఎన్నికల్లో ఓటమిని పట్టించుకోకుండా ఆమె కాంగ్రెసు పార్టీ నాయకురాలిగా ప్రజాసమస్యలపై చురుకుగా పనిచేసింది. 1960లో తిరిగి ఎన్నికల్లో పాల్గొని నిజామాబాద్ ఎల్లారెడ్డి పేట అసెంబ్లీ నియోజకవర్గం నుండి ఎం.ఎల్.ఎ.గా గెలిచింది. అంతకు ముందు ఆమె చేసిన విస్తృతమయిన రాజకీయ కార్యాచరణ ప్రభావం వల్ల అన్ని పార్టీలూ ఆమెను డిప్యూటీ స్పీకరు పదవికి ఏకగ్రీవంగా ఎన్నుకున్నాయి. 1962లో సదాలక్ష్మి రాష్ట్ర కాబినెట్లో మంత్రిగా పదవీ ప్రమాణం చేసింది. ఆమె అసెంబ్లీ నిర్వహణ క్రమంలో చేసిన ఆసక్తికరమైన వ్యాఖ్య "నాకు అసెంబ్లీ అయినా, ఇల్లైనా ఒక్కటే. నా మట్టుకు

ఎఐసిసి సమావేశంలో ప్రసంగిస్తున్న టి.యన్. సదాలక్ష్మి

నాకు రూల్సు తప్పితే ఉరుకోను” ఆమెకున్న ఎనలేని ఆత్మవిశ్వాసాన్ని తెలియచేస్తుంది.

అసమానతల తొలగింపు

ఆమె రాజకీయ కార్యచరణని నిశితంగా పరిశీలిస్తే మనకి సమాజంలో ప్రబలి ఉన్న వివక్షలనీ, అసమానతల్నీ ఎదిరించడానికి రాజకీయాధికారం (పోలిటికల్ పవర్) ఉపయోగపడుతుందనే విశ్వాసం ఆమెకుందని అర్థమవుతుంది. ఆమె దేవాదాయ శాఖలో మంత్రిగా పనిచేస్తున్న కాలంలో అంటరానితనం నిర్మూలన అనేది అప్పటి గవర్నమెంటు విధానాల్లో భాగం. అందుకనే ఆమె దేవాలయాల ట్రస్టుల్లో స్త్రీలకి, పెడ్యూర్డ్ కులస్థులకి కోటాలు ఉండాలనీ, పురోహితుల్లో 15% వారికి చెందాలని సూచించింది. దీన్ని అమలు పెట్టడం కోసం యాదగిరి గుట్టలో ట్రైనింగ్ సెంటర్ ప్రారంభించింది. పూజారుల వేతనాలని పెంచింది. దేవాలయ భూములని సాధారణ ఆక్షన్లో కొలుకివ్వటాన్ని నిషేధించి, పెడ్యూర్డ్ కులాల వారు సాగుచేసుకొని, తద్వారా వచ్చే ఆదాయంలో కొంత భాగం అద్దెగా దేవాదాయ శాఖకి ఇచ్చే విధానం రూపొందించింది. ఈ విధానాల్లో కొన్ని ఇప్పటికీ అమలులో ఉన్నాయి.

ప్రత్యేక తెలంగాణ పోరాటం

రాజకీయ అధికారాన్ని, మంత్రి పదవులను నిర్వహించటమే కాక 1969 నాటి ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఉద్యమం వంటి అనేక చెప్పుకోదగిన ప్రజా ఉద్యమాలకు నాయకత్వం వహించింది.

ఉద్యమంలో విద్యార్థులకు బలమైన అండగా నిలబడింది. ఇంకా ఆమె నాయకత్వంలో ఉన్న సమయంలో ఆంధ్రా గవర్నరు గానీ లేదా ముఖ్యమంత్రిచే తెలంగాణలో జాతీయ జెండా ఎగురేయ నీయలేదు. తన స్వంత బంగారు, వెండి నగలు అమ్మి వచ్చిన డబ్బుతో ఉద్యమం నడిపింది. తెలంగాణ వస్తే అందరూ కలలు కనే ఒక బొమ్మరిల్లులా తీర్చిదిద్దుకుంట అని ఉపన్యాసాలలో చెప్పింది. నాటి తెలంగాణ ప్రజా సమితి ఏకైక అద్యక్షురాలుగా పేరు గాంచింది.

మాదిగ పోరాటాలు

1956లో లెదర్ బోర్డు స్థాపించినప్పుడు లెదర్ పని ముఖ్యంగా మాదిగ కులాలకి చెందిన వారిదే అయినప్పటికీ ఆ బోర్డులో మాదిగేతరులను సభ్యులుగా నియమించారు. తరువాత ఎన్.టి. రామారావు ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్నప్పుడు లెదరు బోర్డును కమ్యూనిటీ సహకార వ్యవస్థ నుండి కంపెనీ యాక్టు కిందికి మార్చడంతో కంపెనీలో ఏకంగా కమ్మ వ్యాపారస్థులు చేరారు. దీనితో మాదిగలకి ప్రభుత్వం అందించిన ఆ ఒక్క వనరు కూడా వారికి కాకుండా పోయింది. అప్పటికే వెట్టి గాళ్ళుగా చేయబడ్డ మాదిగలు పౌరులుగా నిలదొక్కుకోవాలంటే వారికి జీవన హక్కుల భద్రత కావాలని సదాలక్ష్మి భావించింది. దాని కోసం వారికి చదువులు, ఉద్యోగావ కాశాలు అందాలి. ఆ ఉద్దేశంతో ఎస్.సి రిజర్వేషన్ల వర్గీకరణ కోసం ఎ.బి.సి.డి ఫార్ములాను రూపొందించింది. ‘ఈ జాతిలో పుట్టిన నేను వీరికోసం ఎంత బరువునైనా మోస్తాను’ అని

ప్రకటించింది. యువ నాయకత్వాన్ని ముందుంచి 'మాదిగ రిజర్వేషన్ పోరాట సమితి'ని ఏర్పాటు చేసింది. ఈ నాయకులే 'మాదిగ డందోరా' ఉద్యమాన్ని నడిపారు. ఏ.బి.సి.డి వర్గీకరణ¹ కోసం మాదిగలు చేసిన ఈ ఉద్యమం ఆత్మగౌరవ స్వభావాన్ని సంతరించుకుంది.

రాజకీయాధికారంలో పదవులను నిర్వహించి, ఉద్యమాలకు నాయకత్వం వహించటమేకాక, విశ్రాంత సమయంలో గొప్ప వ్యవసాయవేత్త కావడం ఈమెకున్న మరో ప్రత్యేకత. వ్యవసాయానికి పనికిరాని భూమిని కొని దానిని వివిధ పద్ధతుల ద్వారా వ్యవసాయ భూమిగా మార్చి ప్రయోగాత్మకంగా రకరకాల పంటలు పండించింది. స్త్రీలు, అంగవైకల్యం ఉన్న వ్యక్తుల పట్ల సదాలక్షికి తనదైన ప్రత్యేక దృక్పథం ఉండేది. చివరి వరకూ ఆమె అనేక మంది రాజకీయ నాయకులకి, యువతరానికి స్నేహితురాలిగా, గురువుగా ఉండేది. ఇంటికి వచ్చిన వారందరికీ భోజనం పెట్టి పంపించేది. సదాలక్షి జూలై 24, 2004లో మరణించింది.

1. పెడ్యూల్లు కులాల లిస్టుని ఆయా కులాల వెనుకబాటుతనాన్ని బట్టి ఏ.బి.సి.డి భాగాలుగా విభజించే పద్ధతిని వర్గీకరణ అంటారు. దీనివల్ల ఆత్యంత వెనుకబడ్డ కులాలకి చెందిన వ్యక్తులు చదువుకునే అవకాశాన్ని పొందుతారు. రిజర్వేషన్ల ఫలాలను వీలయినన్ని ఎక్కువ కులాలకు పంచటానికి దీనివల్ల వీలవుతుందని ఆశ.

Gender Spectrum

BEYOND THE BINARY

10.1 TWO OR MANY?

What we learn from most science textbooks is that biological factors such as chromosomes, genes, gonads and hormones decide whether a person is male or female. Less emphasis is given to factors such as social roles, behaviours and identities most of us adopt to conform to the masculine-feminine norms in a given society at any given time. This Unit provides some information about the extent of variation that exists at both biological and societal levels. It highlights the fact that the strict male-female dichotomy is grossly inadequate to characterize all human beings. Instead, we need to engage with the idea of a “gender spectrum.”

Most of us would have learnt that if the fertilizing sperm contains an X-chromosome, the egg will develop into a female. If it contains a Y-chromosome, it will develop into a male. But it is not that simple. Even six weeks after conception, the gonads [tissue that could become testicles or ovaries] of both sexes appear identical. The whole process of sex differentiation is not complete even at birth. For an interactive video demonstrating how biological sex is determined, see www.pbs.org/wgbh/nova/body/how-sex-determined.html. Anne Fausto-Sterling points out that “...chromosomes, hormones, the internal sex structures, the gonads, and the external genitalia all vary much more than most people realize.” (You may consult the Course website for an interview with Anne Fausto-Sterling on this topic). In this Unit we will find that there are many reasons why we need to rethink the

the binary of male-female and move towards the idea of a gender spectrum.

Most of the time, a person’s biological sex and gender complement each other. (The term cis-gender is used to denote people designated at birth as females who are also generally comfortable with societal notions of femininity and vice versa for males.). However, every society has a percentage of intersex persons who are born with ambiguous biological characteristics. There are others who feel uncomfortable with the biological sex assigned at birth (male or female) and the gender associated with it. They therefore choose to change their gender (transgender persons) either through medical intervention or by presenting themselves, through their clothes and behaviour, as the gender they desire to be.

The process of gendering

Earlier in this course, you would have learnt about the process of socialization that turns people into men and women respectively. Often, we do not pay particular attention to this process, except around puberty when considerable physical and physiological changes take place. Let us take the example of voice pitch. You may have noticed that the voice pitch of 4-5 year old boys and girls is similar: it is very high with the fundamental frequency measuring around 400 Hz. By the time boys reach the age of 13 – 14 years, due to the effect of male hormones such as androgen, their pitch drops sharply down to around 100 Hz. The lowering of pitch in girls is not as sharp. The average fundamental frequency of an adult female voice is around 200Hz.

Girls or women whose voice pitch is much lower than 200Hz are said to have androphonia (a result of increased amount of androgen in their bodies).

There is of course a lot of variation. Some women have very low voices. The much-loved singer Gangubai Hangal is a good example. And some men retain relatively high pitch (for example, our former Prime Minister Manmohan Singh and cricketer Sachin Tendulkar). Teenage boys begin to grow a beard. Girls grow breasts. All this is exciting. But it can also be worrying because there is great social—and commercial—stress on the difference. Beauticians would lose a lot of business if women stop worrying about hair on the face or arms. Gyms may close down if men do not worry about their muscles! In fact almost everyone has some worry or the other about whether they fit properly or not into the male-female moulds. We worry about our physical appearance because it has considerable influence on how we perceive ourselves, and how we are perceived by others. Such anxiety about our appearance is central to the development of gender identity which is about our wanting to be masculine or feminine in conventional, socially defined ways.

However, despite such anxieties most people are comfortable with one or the other of the conventional gender identities (the cis-gender people). Many others are not so comfortable, some of whom are defined by the Telangana Hijra Intersex Transgender Samiti as in the box on the right.

As a result of movements about sexuality rights and transgender rights, we know today that there is a wide spectrum of gender identities and sexual orientations among men and women. It is important to seek out this

information because, all around us, society puts a great deal of effort into emphasizing and enforcing a strict male-female dichotomy. This enforcement may be physical (a boy may not be allowed to take dance classes or, a girl may be discouraged from wearing jeans or riding a bicycle). More often, it is ideological—in other words, it works through the mind and emotions. Both kinds of pressure come from families, schools, advertisements in print and electronic media, films and stories, and even textbook lessons. All of these constantly reproduce dichotomous views about masculinity or femininity. In doing so, they erase the shades of difference that exist in the gender identities of individuals in a society.

- **Hijra:** a cultural grouping, whereby members of the transgender and intersex communities formally enter a system of living together and support each other mutually.
- **Intersex:** People with intersex variations have bodies that defy medical norms of classification between male and female bodies. People can have a variety of different intersex variations.
- **Transgender:** Transgender people have a strong physical and mental discomfort with the gender which is unambiguously assigned to them at birth by doctors and society.

Gender is a dynamic concept. In fact, it is an inter-relationship among an individual's

- (1) biology,
- (2) internal sense of self, as male, female, both or neither (gender identity),

- (3) outward appearance and behaviour (gender expression), and,
 (4) the gender roles assigned to males and females in a given society.

So we can see that, as a concept, gender is extremely complex. But, generally, we do not investigate this complexity scientifically and rationally. We simply take it for granted, especially since we are bombarded by messages about gender in our everyday world. For instance, such messages about gender can be found in the toys boys and girls are encouraged to play with, the clothes they are expected to wear, the kind of domestic chores they are asked to participate in, the professions they are expected to pursue, the games they are permitted to play, in the language used to refer to males and females and so on.

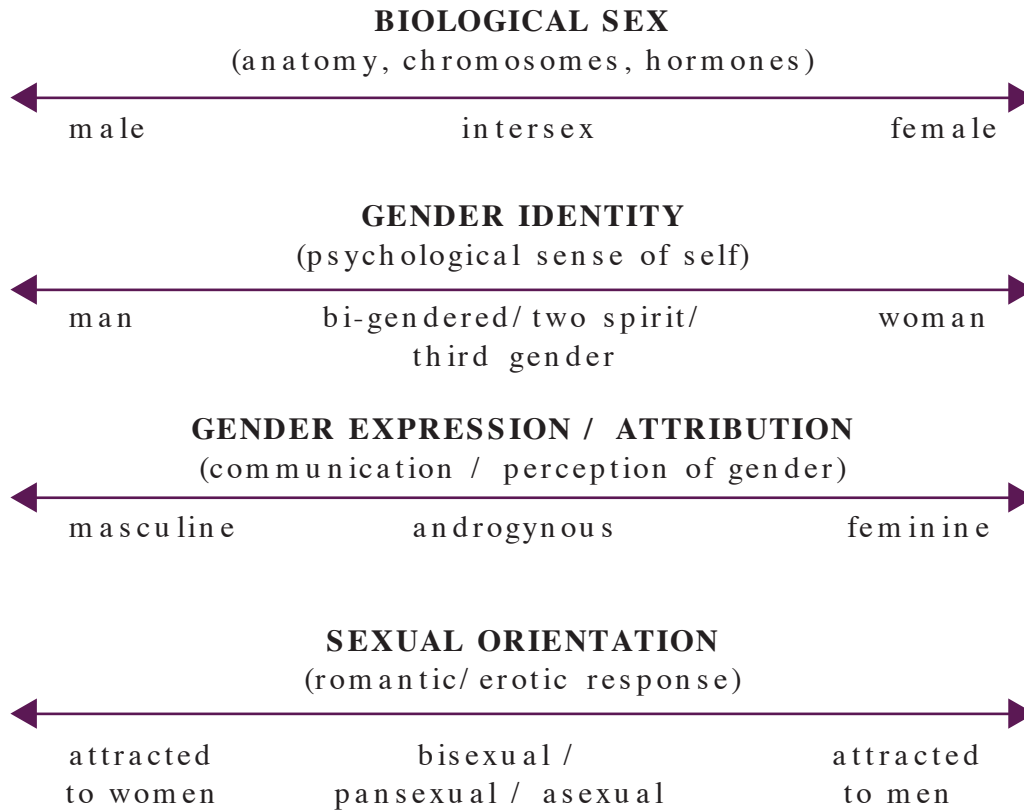
Examine the word lists below:

In the early 1970's, psychologists and sociologists tried to come up with femininity scores. The words in the table below were taken from one such experiment. However, researchers realized that such efforts are pointless. Many people possess both the qualities that are conventionally regarded as either male or female. We can see from all these that what we in fact deal with, on an everyday basis, is not a dichotomy but rather a spectrum of genders. Study the figure provided: you may consult [http:// www.gender_spectrum.org](http://www.gender_spectrum.org) for more information.

The main point of this Unit so far is to note that our understanding of sex and gender has to be very flexible to account for reality.

Feminine	Masculine	Neither
Shy	Self reliant	Conscientious
Affectionate	Athletic	Adaptable
Loyal	Assertive	Truthful
Compassionate	Forceful	Secretive
Soft-spoken	Analytical	Inefficient
Loves children	Ambitious	Tactful
Yielding	Decisive	Has leadership qualities
Sympathetic	Competitive	Conventional
Sensitive	Willing to take risks	Cheerful
Helpful	Aggressive	Jealous

Diagram of Sex, Sexuality, and Gender

10.2 STRUGGLES WITH DISCRIMINATION

When a person's identity and/ or sexual orientation is not in line with those associated with the biological sex (male vs. female), such a person is subjected to discrimination. Let us read a little more about the gender spectrum in order to understand the experiences of people who do not belong to a strictly defined male-female dichotomy. This will help us relate to their struggles against discrimination with information and sympathy. Also, though most of us do meet people whose gender appears ambiguous, these topics are usually not discussed openly.

Gender discrimination: The case of sports

Maleness and femaleness are not only culturally different; they are also not even biologically stable features. But this fact was poorly understood until recently, and, as a result, athletes regularly faced discrimination and injustice of different kinds. However, gender verification tests were suspended in the Olympic Games in 2000. This was done after enough evidence had emerged that what was called “atypical chromosomal variations” are not atypical at all. This is true of certain hormone levels as well. On the contrary, such variations are so common that it is impossible to judge whether a person is male or female on the basis of gender tests alone.

Despite this, the Sports Authority of India, following the guidelines of the International Olympic Committee, continues to have a policy that says female athletes with high levels of natural testosterone (“female hyper-androgenism”) possess an unfair

advantage over other female competitors in view of their enhanced masculine endowments (for example, stronger muscle power due to higher doses of male hormone in their bodies). This “benefit,” they say, must be regulated with medical intervention if the athlete wants to continue competing in female sports events. Many sports-women have suffered indignities due to such policies (read the story of Pinki Pramanik and of Santhi Soundarajan on the next page) and faced humiliation. Sports authorities continue to work with the assumption that there are only two sexes: males and females. Thus the Olympic Committee retained a policy of “suspicion-based testing” on a case-by-case basis as did other sports bodies. This policy at different times resulted in two other women athletes being disqualified after winning medals: the South African Caster Semenya (see Course website for details of this athlete) and the Indian track athlete, Santhi Soundarajan – because they failed “gender-tests.”

Pinki Pramanik

Pinki Pramanik (born 10 April 1986 in Purulia) is an Indian track athlete who won several medals for her performance both at home and abroad right from the age of 17 years.

In 2012, there was a complaint of sexual assault filed by her female friend. It led to some medical tests to determine her gender. Initial tests claimed her to be a male but further tests remained inconclusive about her gender. Nonetheless, Pinki was initially charged for rape, impersonation, cheating, assault, and intimidation. However, later, Calcutta high court dropped all the

charges and eventually she was declared to be a woman.

Pinki disagreed with the results of the gender tests stating: “I am not a male.

I have always been female. I look more male now because, as part of my training to compete in international athletics, I used to be regularly administered testosterone injections like other female participants. I was told that it was necessary to take these and I never questioned whether these were legal or not because I was focusing on winning and did whatever I was asked to do by my trainers...after that my voice became deeper and I grew more body hair...I was once manhandled and kept in a men’s cell in a jail.” An attempt was also made to cheat her out of a piece of land granted to her by the WestBengal Government for her performance in the South-Asian and Asian games.

Santhi Soundarajan

Born into a Dalit family in Kathakkurichi of Pudukkottai district of Tamil Nadu in April 1981, Santhi Soundarajan is a track and field athlete. She is a winner of 11 international awards and over 50 national awards and the first Tamil woman to have won at the Asian games. Soon after winning a silver medal in the women’s 800 meters race in the 2006 Asian Games held at Doha, she had to undergo a sex test that revealed that Santhi does not possess some sexual characteristics of a woman.

For this reason she was stripped of the silver medal.

“I am treated as an outcast and therefore I am unable to go out of my house. I was shunned by my own local community after being stripped of the silver medal and I was banned from competing by the Indian Olympic association...it is unfair to determine the quality of people based on chromosome tests...it is unethical and biased. It is a humiliating experience for me and my family.”

Media reports said that she was born with Androgen Insensitivity Syndrome (AIS), a condition in which affected people are genetically male, while possessing external female genitalia. This means that Santhi was identified by her family as a girl at birth and was brought up as such. Santhi too always considered herself a female. Neither she nor her family was aware of the genetic variation.

In September 2007 Soundarajan was reported to have attempted suicide by consuming poison, but luckily survived. Two months later she started her own coaching academy with 68 students besides working as a daily wage worker at a brick kiln for Rs. 200/- per day.

The experiences of all these athletes raise a host of questions for us today. If a body has female genitals, it is not necessary that it will have preponderantly female chromosomes and female hormones. Most bodies (including yours and mine) marked male and female in this world would not pass “gender tests” if a perfect congruence of all these three factors

were examined. The point is that in everyday life, gender tests are not routine because once a sex has been assigned at birth, most of us live our lives accordingly. It is mainly in sex-segregated activities like competitive sports that the question arises, and even there only for women, because it is assumed that possessing male characteristics is an advantage in physical activities.

Of course, women athletes who are disqualified for some chromosomal, hormonal or physical variation that casts doubt on their 'femaleness' do

gender and sports is largely derived from this book.

But such unfair norms are now being challenged. Dutee Chand, the 19-year-old sprinter became the first to do so by refusing to abide by the verdict of the Sports Authority of India. It had conducted hyper-androgenism tests on her in July 2014. When the results came in, she was told that if she wanted to compete again, she would need to reduce her testosterone levels either through surgery or with drug therapy. Chand rejected both options. Instead, she decided to challenge the

Dutee Chand

not get categorized as “men.” They are still excluded from men’s sports events and professions reserved for men. We do know all men do not run faster than all women; all men are not stronger than all women. This is why, Nivedita Menon points out in her book *Seeing like a Feminist*, it has often been suggested by feminists that athletes should be categorized on the basis of physical characteristics relevant to the sport (like height or weight), rather than on the basis of sex. Our discussion of

guidelines at the Court of Arbitration for Sport (CAS), in Lausanne, Switzerland. And in July 2015, the Court suspended the governing International Association of Athletics Federations’ (IAAF) regulations regarding hyper- androgenism, stating there was not sufficient scientific evidence. Noting that “sex in humans is not neatly binary,” the Court asked the IAAF to submit more persuasive scientific evidence within a two-year period or else the Regulations will be

declared void. More importantly, the IAAF has been asked to create a procedure where athletes are allowed to compete in one of the female or male categories and not excluded as a “consequence of the natural and unaltered state of their body.” Even though Chand had to miss the Commonwealth and the Asian Games, she is now preparing for the Olympics to be held in 2016 in Brazil! Read her story narrated in her own words on the course website.

Transgender

A transgender person is someone for whom the sex assigned at birth is different from what they know and feel they are. For most such people, life can be painful and difficult. For those who have the support of their families and the understanding of friends’ things may be somewhat better. Some transgender people go in for medical intervention (surgery, hormone therapy) to align the internal sense of their gender with their physical appearance / outward presentation (the change could be either MtF, meaning male to female or FtM for female to male). Many people do not pursue medical intervention to undergo transition because of the costs and the risks involved.

Transition is the technical term used for the process that some transgender people undergo when they decide to live as the gender with which they identify. The reality of many transgender people is that they are subjected to discrimination and harassment. They are denied access to housing; it is difficult for them to find employment even if they have the necessary qualifications. We should be aware of the need for legal protection for people whose cultural/ emotional

experiences do not match the physical/ biological sex they are assigned at birth.

According to one estimate, India has about twenty lakh transgender people. A common term used to describe transgender people, transsexuals, cross-dressers, eunuchs and transvestites is hijra. Most of them face discrimination, live in dire poverty on the fringes of society. Many earn a living as singers and dancers. Many are forced into sex work.

There have been physical attacks and brutalities on over 60 transgender people in Hyderabad alone in the last year. Hijra and transgender people are fighting for their lives on the streets, because of facing discrimination and exclusion from all jobs, education, housing and all welfare measures.

From Telangana Hijra Intersex Transgender Samiti

For more information on transgender issues globally, you may consult <http://www.tgforum.com> or <http://www.qrd.org/trans>.

Telangana Hijra, Intersex, Transgender Samiti Some Demands

1. Establishment of a statutory Hijra, Intersex, Transgender welfare board in Telangana with involvement of the community members
2. Reservation in education and Government jobs and inclusion of transgender column in Government competitive examinations

contd.

3. Housing complex for the community members

4. Single stall bathrooms in public areas

5. Reserved seats in public transportation.

We would like to end this lesson by mentioning some positive developments in our country. In 2009, India's election authorities allowed transgender people to choose their gender as "other" on ballot forms. In May 2014, the Supreme Court of India declared the transgender community as a third gender and ordered the government to provide transgender people with reservations in jobs and education in line with other minorities. "It is the right of every human being to choose their gender," the Court and the National Legal Services Authority (NALSA) said in granting rights to those who identify themselves as neither male nor female. All the details of this judgment are available on the internet at <http://www.lawyerscollective.org/wp-content/uploads/2014/04/Transgender-judgment.pdf>.

And, read below the story of a successful transgender woman from West Bengal.

Manabi Bandyopadhyay – The First Transgender College Principal

In May 2015, Manabi Bandyopadhyay became the first transgender college principal in India. Coming from a lower-middle class family—her father was a factory worker, while her mother is a homemaker—she went to school on the outskirts of Kolkata and later to a well-known city college to study Bengali.

In 2003, she says, she decided to go in for hormone replacement surgery to change her sex from male to female. At work, she completed a dissertation on the role of transgenders in West Bengal, where their population exceeds 30,000.

Manabi says her troubles began when she changed her gender and her name in 2006. Authorities refused to recognise the change, and she was denied pay rises at the college where she taught "because they could not come to terms with my altered gender. There were taunts at work about my sex change. At home, my parents and siblings were worried sick whether my body would be able to cope with the changes. It took five years for the government and society to recognise my status and give me my identity." Ms. Bandyopadhyay says, "I have always been popular with my students, but my colleagues and peers were not so favourably disposed towards me after I changed my gender."

She has recently been appointed as the Vice-Chairperson of the West Bengal State Transgender Development Board. This is a government body. "Now I will have some authority to help members of my community when they reach me in distress. Even today parents think that this is a mental health issue. A few days back, a boy from Burdwan committed suicide when he couldn't stand the pressure from his parents, who wanted him to take psychiatric help because he was a transgender," she said. As a child, Bandopadhyay was a victim of repeated rape. "I know of so many transgender people who have faced similar abuse. They have nowhere to go. I hope this Board will give them a space where they can report their mental and physical abuse," she says.

Something to do:

In your spare time you may want to watch one or more of the following mainstream films that feature transgender or intersex people and issues on <http://www.youtube.com>

Muni 2: Kanchana (Tamil; Dubbed in Telugu), 2011, Dir/ Prod: Raghava Lawrence, Actors: Sarathkumar, Laxmi Rai. Comedy Horror.

Arekhi Premer Galpo (Bengali), 2010, Dir Kaushik Ganguly, prod Tapan Biswas, Actors: Rituparno Ghosh, Jisshu Sengupta. Social Drama.

Tamanna (Hindi), 1999, Dir Mahesh Bhatt, Prod Puja Bhatt; actor Paresh Rawal, Puja Bhatt. Social Drama.

Adventures of Priscilla, Queen of the Desert (English), 1994, Dir: Stephen Elliott, prod. Al Clark and Michael Hamlyn, actors: Hugo Weaving, Terence Stamp, Guy Pearce. Comedy Drama

We have reviewed these films on the website. If you want to write a thoughtful review of this or another film that touches on issues related to the gender spectrum, we may put it on the Course website.

జండర్ ఒక స్పెక్ట్రమ్

స్త్రీ పురుష ద్వయమే కాదు...

10.1 ఆడా, మగా, ఇంకా...

ఒక వ్యక్తి స్త్రీయా, పురుషుడా అని నిర్ధారించేవి - క్రోమోజోమ్స్, జన్యు కణాలు, గోనాడ్స్, హార్మోన్లు లాంటి - జీవశాస్త్ర కారకాలని పైన్పు పుస్తకాల నుంచి మనందరం నేర్చుకుంటాం. కానీ దీనితో ముడిపడి ఉన్న సామాజిక అంశాలకు: స్త్రీపురుషులకుండే సామాజిక పాత్రలు, స్త్రీత్వానికి, పురుషత్వానికి ఆయా సమాజాలు ఇచ్చే నిర్వచనాలు, వాటికి అనుగుణంగా మన ప్రవర్తనలనీ, గుర్తింపులనీ మలుచుకోవటానికి మనం పడే తపన గురించి పైన్పు పుస్తకాల్లో పెద్దగా ప్రస్తావించారు. ఇటువంటి అంశాల పట్ల మనుషుల్లో ఉండే జీవపరమైన, సామాజిక పరమైన లింగ వైవిధ్యాల గురించిన కొన్ని వివరాలను ఈ పాఠం చర్చిస్తుంది. మగ లేదా ఆడ అనే స్పష్టమైన, స్థిరమైన రెండే రెండు లింగాలు ఉంటాయని మన నమ్మకం. అయితే మనుషులందరికీ ఇవి వర్తించవు కాబట్టి మనుషుల్లో ఉండే లింగపరమైన వైరుధ్యాలని ఇముడుచుకోగలిగే 'జండర్ స్పెక్ట్రమ్' అనే భావన అవసరమవుతుంది.

సంతాన ప్రక్రియ క్రమంలో ఫలదీకరణ జరిగినప్పుడు స్పెర్మ్ లో ఎక్స్ క్రోమోజోమ్ ఉంటే, దాంతో ఫలదీకరణం చెందిన అండం ఆడపిల్ల అవుతుందనీ, అదే వై క్రోమోజోమ్ ఉంటే మగపిల్లవాడు పుడతాడని పైన్పు పాఠాల్లో మనం అందరం నేర్చుకుంటాం. నిజానికి, గర్భధారణ జరిగిన 6-7 వారాల తర్వాత కూడా ఆడ-మగ శిశువులకుండాల్సిన గోనాడ్స్ (అంటే వృషణాలు, అండాశయ కణజాలం) స్పష్టంగా ఏర్పడవు. బిడ్డ పుట్టుక సమయానికి కూడా ఈ లింగ విభజన ప్రక్రియ పూర్తి అవదు (మరింత విశ్లేషణకి <www.pbs.org/wgbh/nova/body/how-sex-determined.html> చూడండి). దీని గురించి ఆన్ ఫాస్టో-స్టర్లింగ్ అనే ప్రముఖ జీవశాస్త్రవేత్త ఇలా వ్యాఖ్యానించారు : "క్రోమోజోమ్స్, హార్మోన్లు, గోనాడ్స్, జననాంగాలు... వీటన్నిటో నిర్మాణపరంగా, క్రియాశీలంగా మనం ఊహించలేనంత వైవిధ్యం ఉంటుంది" (మరిన్ని వివరాలకు ఈ కోర్సుకి సంబంధించిన వెబ్సైట్ లో ఉన్న ఫాస్టో-స్టర్లింగ్ ఇంటర్వ్యూ చదవండి). ఈ పాఠంలో మనం స్త్రీలింగం, పురుషలింగం మాత్రమే ఉన్నాయనే ఆలోచన నుండి ముందుకెళ్ళాల్సిన అవశ్యకతని, "జండర్ స్పెక్ట్రమ్" అనే కొత్త భావన గురించి ఆలోచించాల్సిన అవసరాన్ని గురించి తెలుసుకుంటాం.

చాలా మందిలో పుట్టుకతో వారికి ఆపాదించబడే సెక్స్ కు, ఎదుగుతున్న క్రమంలో రూపొందే జండర్ గుర్తింపుకు మధ్య పొత్తు ఉంటుంది. వారిని సిస్-జండర్ వ్యక్తులు అంటారు. అంటే

ఆడపిల్లగా పుట్టి, ఆడతనాన్ని, దానిపట్ల ఉండే సమాజ కట్టుబాట్లని అంగీకరించి, దానికి మద్దతిస్తూ ఆడవాళ్ళలాగా ప్రవర్తించడం (మగవాళ్ళకి కూడా ఇదే వర్తిస్తుంది). అయితే ప్రతి సమాజంలో అందరూ సిస్-జండర్ వ్యక్తులే ఉండరు. కొంత శాతం మందిలో (ఇంటర్ సెక్స్ అనబడే వ్యక్తుల్లో) జననాంగాలు అస్పష్టంగా ఉంటాయి; ఇంకా కొందరు జన్మతో ఆపాదించిన సెక్స్ కి అనుగుణంగా ఉన్న జండర్ కట్టుబాట్లని ఆమోదించడానికి ఇష్టపడరు (వారినే ట్రాన్స్ జండర్ వ్యక్తులు అంటారు). వారిలో కొంత మంది వైద్య (శస్త్ర, హార్మోన్) చికిత్సల ద్వారా లింగ మార్పిడి కూడా చేసుకొంటారు. తమ మనస్సుకి నచ్చిన జండర్ ని స్వీకరించి దానికి అనుగుణంగా ఉండే దుస్తులు ధరించడం, ఆ రకంగా ప్రవర్తించడం చేస్తారు.

స్త్రీలు, పురుషులుగా రూపుదిద్దుకోవటం

ఇప్పటికే మీరు చదివిన పాఠాల్లో ఆడ, మగ పిల్లల్ని కుటుంబం, సమాజం స్త్రీ పురుషులుగా ఎలా తీర్చిదిద్దుతుందో (సాంఘికీకరణ) తెలుసుకుని ఉంటారు. ఈ సామాజిక ప్రక్రియ గురించి మనం అంతగా ఆలోచించం కానీ యుక్త వయస్సు వచ్చేసరికి, స్త్రీలలో, పురుషులలో కలిగే భౌతిక, శారీరక మార్పులు మన దృష్టికి వస్తాయి. ఉదాహరణకి స్వరస్థాయిని తీసుకొందాం. నాలుగు-ఐదు సంవత్సరాల వయసులోని ఆడ, మగ పిల్లల గొంతు ఒకే మాదిరిగా, కీచుగొంతులా (సగటు పౌనఃపుణ్యం 400 HZ వరకూ) ఉంటుంది కాబట్టి గొంతుని బట్టి ఎవరు మాట్లాడుతున్నారో గ్రహించలేం. అదే 13-14 సంవత్సరాలు వచ్చేసరికి మగపిల్లల స్వర ధ్వని ఆండ్రోజన్ వంటి మగహార్మోన్ ప్రభావం మూలన చాలా మంద్ర స్థాయికి పడిపోతుంది (సగటు పౌనఃపుణ్యం 100 HZ). ఆడపిల్లల స్వర ధ్వని అంత కింది స్థాయికి రాదు. స్త్రీల సగటు స్వరం 200 HZ పౌనఃపుణ్యానికి కొంచెం పైకే, కిందకో చేరుకొంటుంది. దీనికన్నా తక్కువ స్థాయి స్వరం ఉన్న స్త్రీలకి ఆండ్రోఫోనియా ఉందని అంటారు. శరీరంలో ఆండ్రోజన్ హార్మోను ఎక్కువవటం వల్ల జరిగే పరిణామమిది.

అయితే స్వర ధ్వనిలో జరిగే మార్పులో విపరీతమైన వైవిధ్యం ఉంటుందని గుర్తుచుకోవాలి. సుప్రసిద్ధ హిందుస్థానీ గాయకి గుంగూబాయి హంగల్ స్వరం మంద్రంగా తగ్గు స్థాయిలో ఉంటుందనేది ఒక మంచి ఉదాహరణ. మగవాళ్ళలో కొందరి గొంతు సాధారణ స్థాయికి మించి, తారా స్థాయిలో అంటే కీచుగా ఉంటుంది (ఉదా: మన మాజీ ప్రధాన మంత్రి మన్మోహన్ సింగ్, క్రికెటర్ సచిన్ తెందూల్కర్). యుక్త వయస్సుకి వచ్చిన

అబ్బాయిలకి గడ్డం మొలుస్తుంది; అమ్మాయిలకి వక్షోజాలు పెరుగుతాయి. ఈ మార్పులన్నీ ఉత్తేజభరితంగా ఉంటాయి, కొంత ఆందోళనకు కూడా గురిచేస్తాయి. స్త్రీ, పురుష భేదాల్ని నిలబెట్టడంలో సాంఘికపరమైన, వాణిజ్యపరమైన ఒత్తిడి ఉంటుందని గమనించాలి. ఉదాహరణకి, అమ్మాయిలు తమ మొఖాల మీద, చేతుల మీద ఉండే రోమాల గురించి ఆందోళన పడకపోతే బ్యూటీ పార్లర్ల గతేంటి? అలాగే అబ్బాయిలకి తమ శరీరాలని ధృవపర్చుకోవాలనీ, కండరాలు పెంచుకోవాలనే ధ్యాస లేకపోతే వ్యాయామశాలలు (జిమ్స్) మూసెయ్యాలి వస్తుంది కదా! నిజానికి ప్రతి ఒక్కరికి తాము సమాజం రూపొందించిన మగ, ఆడ మూసల్లో సరిగ్గా ఇమిడి పోతామో లేదో అన్న భయం తప్పకుండా ఉంటుంది. మన రూపం గురించి అంతగా మనం ఎందుకు ఆలోచిస్తామంటే, ఆ ఆలోచనలే మనం కోరుకునే, ఇతరులు ఆశించే జండర్ గుర్తింపుకి బాటలు వేస్తాయి; సమాజం ఆమోదించి, అలవరుచుకోమనే స్త్రీత్వ, పురుషత్వ నమూనాల్లో మనల్ని ఇమిడేటట్లు చేస్తాయి.

అయితే అలాంటి ఆందోళనలున్నప్పటికీ, చాలా మంది ఏదో ఒక సామాజిక లింగపరమైన గుర్తింపుని (స్త్రీ లేదా పురుషుడు అనే జండర్ ఐడెంటిటీ) ఇష్టపూర్వకంగానే ఆమోదిస్తారు, దాని కనుగుణంగా ప్రవర్తించడం నేర్చుకొంటారు. కానీ వీటిలో ఇమడని వారు అనేక మంది ఉన్నారు. వాళ్ళవరో కింద బాక్సులో ఉన్న నిర్వచనాలు గమనిస్తే అర్థం అవుతుంది. ఈ నిర్వచనాలని తెలంగాణా హిజ్రా, ఇంటర్సెక్స్, ట్రాన్స్జండర్ సమితి వాళ్ళు రూపొందించారు.

హిజ్రాలు : ఇంటర్ సెక్స్, ట్రాన్స్జండర్ వ్యక్తులు ఒకరికొకరు అండగా ఉండి అధికారికంగా సహజీవనం సాగించటానికి ఏర్పడ్డ కొన్ని సాంస్కృతిక సమూహాలు.

ఇంటర్ సెక్స్ : వైద్యపరంగా ఆడ, మగ అని నిర్ధారించ బడడానికి సాధ్యం కాని శరీరావయాలతో ఉన్న వ్యక్తులు. వీరిలో కూడా లింగపరమైన వైవిధ్యం చాలా ఉంటుంది.

ట్రాన్స్ జండర్ : వైద్యులు, సమాజం ఆపాదించిన జండర్ పట్ల భౌతికంగా, మానసికంగా అయిష్టతని అనుభవించే వ్యక్తులు.

సెక్సువాలిటీ ఉద్యమాలు, ట్రాన్స్జండర్ హక్కుల పోరాటాల ఫలితంగా ఈరోజు 'జండర్' అనేది ఒక స్పెక్ట్రమ్ గా అర్థం చేసుకొంటున్నాం. మనుషుల్లో అనేక రకాల జండర్ అస్తిత్వాలు, గుర్తింపులు, లైంగిక ఆకాంక్షలు, వాటి కనుగుణంగా చేపట్టే ఆచరణలు ఉంటాయనే అవగాహన క్రమంగా రూపుదిద్దు కుంటోంది. 'జండర్ స్పెక్ట్రమ్' గురించిన వివరాల కోసం వెతికి, వాటిని చదవాల్సిన అవసరం చాలా ఉంది. ఎందుకంటే మన చుట్టూ ఉన్న సమాజం అటువంటి విషయాలకి ప్రాముఖ్యం

ఇవ్వదు సరికదా, స్త్రీ, పురుషుల మధ్య వ్యత్యాసాల పైనే దృష్టిపెట్టి వాటిని బలపరుస్తుంది. అలాగే ఉండాలని ఆదేశిస్తుంది కూడా. ఈ ఆదేశాల్లో కొన్ని శారీరకమైనవి. అబ్బాయిలు డాన్సు నేర్చుకోకూడదు లేదా అమ్మాయిలు జీన్సు వేసుకోకూడదు లేదా అమ్మాయిలు సైకిళ్ళు తొక్కకూడదనడం లాంటివి. ఇవి చాలా శాతం భావజాలానికి సంబంధించినవై ఉంటాయి. అంటే మన మనస్సులోకి చొచ్చుకొనిపోయి భావోద్వేగాల ద్వారా మనమీద ఒత్తిడి పెడ్తాయి. ఇటువంటి ఒత్తిడి కుటుంబం, పాఠశాలలు, ముద్రణ, ఎలాక్ట్రానిక్ మాధ్యమాలలో వచ్చే వ్యాపార ప్రకటనలు, సినిమాలు, కథలు, పాఠ్యాంశాల నుండి కూడా మనపై ఉంటుంది. ఇవన్నీ స్త్రీత్వం లేదా పురుషత్వం పూర్తిగా భిన్నమైనవి అనే భావనని పునరుద్ఘాటిస్తూ ఉంటాయి. ఆ క్రమంలో ఒక సమాజానికి చెందిన వ్యక్తుల్లో జండర్ కి సంబంధించి ఉండే వైవిధ్యాన్ని పూర్తిగా తుడిపేస్తాయి.

జండర్ అనేది ఒక చలనశీలతతో కూడుకున్న అస్థిరమైన భావన. ప్రతి వ్యక్తి జండర్ కింద పేర్కొన్న నాలుగు అంశాలతో ముడిపడి ఉంటుంది :

1. మానవ జీవ శాస్త్రం (బయాలజీ)
2. స్త్రీనా, పురుషుడినా, ఇద్దరూ కాని వ్యక్తినా అని ప్రతి ఒక్కరికీ అంతర్గతంగా ఉండే స్వంత గుర్తింపు (జండర్ ఐడెంటిటీ)
3. రెండవ అంశానికి అనుగుణంగా ఏర్పడే బాహ్య ప్రవృత్తి, నడవడిక (జండర్ ఎక్స్ ప్రెషన్)
4. ఒక సమాజం, ఆ సమాజానికి చెందిన ఆడవాళ్ళకి, మగవాళ్ళకి ఆపాదించే పాత్రలు, విధులు (జండర్ రోల్స్)

ఇన్ని అంశాల సంగమం ఐన 'జండర్' ఎంత సంక్లిష్టమైన భావనో మీరు ఊహించవచ్చు. అయితే ఈ సంక్లిష్టతని శాస్త్రీయంగా, తార్కికంగా పరిశోధించే ప్రయత్నాలు మనం చేపట్టడం లేదు. మన దైనందిన జీవితంలో జండర్ కి సంబంధించిన సందేశాలు మనల్ని ముంచెత్తుతాయి కాబట్టి మనం వాటిని ప్రశ్నించకుండా యధాతథంగా ఆమోదిస్తున్నాం. అబ్బాయిలకి, అమ్మాయిలకి ఆడుకోమని ప్రోత్సహించే బొమ్మల్లో వైవిధ్యం; అబ్బాయిలు, అమ్మాయిలు వేసుకొనే దుస్తుల్లో ఉండే తేడాలు; ఇంటి పనులు అమ్మాయిలు చెయ్యాలి, అబ్బాయిలు చెయ్యకూడదు అనే భావన; ఎవరు ఎటువంటి వృత్తిలో చేరి చదువు సాగించి ఎలాంటి ఉద్యోగాల్లో స్థిరపడాలి అనే ఆలోచనల్లో ఉన్న వ్యత్యాసాలు; ఎవరు ఎటువంటి ఆటలు ఆడవచ్చు లేదా ఆడకూడదనే ఆంక్షలు; ఇక చివరికి స్త్రీలు, పురుషులు వారి శక్తిసామర్థ్యాల గురించి వాడే భాషలో ఉండే వ్యత్యాసాలు మొదలగునవి.

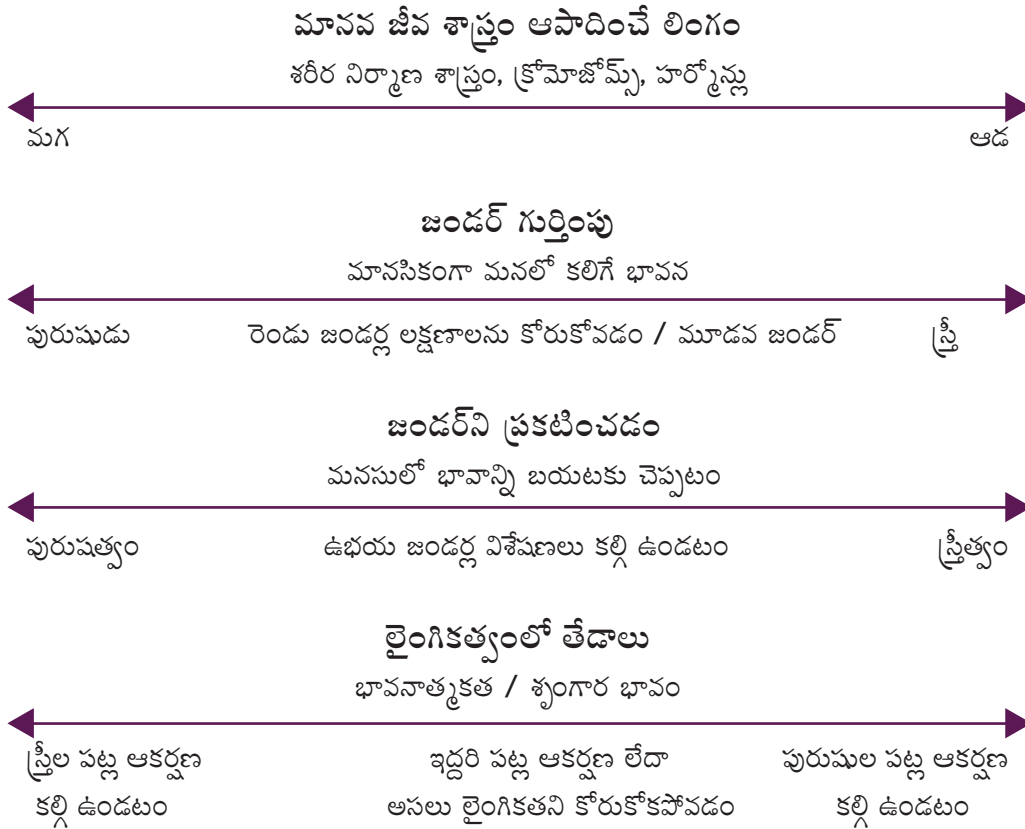
ఈ చివరి అంశానికి ఉదాహరణగా కింది పట్టికలో ఉన్న పదాలు చదివి, వాటి గురించి ఆలోచించండి.

స్త్రీత్వ గుణాలు	పురుషత్వ గుణాలు	ఏ గ్రూపుకీ అన్వయించనివి
బిడియం	ఆత్మ విశ్వాసం	న్యాయబుద్ధి కల్గి ఉండటం
ప్రేమగా ఉండటం	ధృఢ శరీరం కలిగి ఉండటం	దేనికైనా అనుకూలంగా మలుచుకునే శక్తి
విశ్వాసం	పట్టు నెగ్గించుకొనే తత్వం	నిజాయితీ
కారుణ్యం	శక్తివంతంగా ఉండటం	గుట్టుగా ఉండటం
మృదుభాషిణి	విశ్లేషణా శక్తి	అసమర్థత
పిల్లలని ప్రేమించటం	లక్ష్యసాధన కోసం తపన	ఔచిత్యం / చతురత
ఒత్తిడికి లొంగటం	నిర్ణయాత్మక ధోరణి	నాయకత్వం / చొరవ
సానుభూతి చూపడం	పోటీపడే తత్వం	సాంప్రదాయకత
సున్నిత మనస్తత్వం	తెగింపు	ఉల్లాసంగా ఉండటం
సహాయంచేసే తత్వం	ఇతరులని ఎదుర్కొనే శక్తి	అసూయపడే గుణం

1970లలో సామాజిక శాస్త్రవేత్తలు 'స్త్రీత్వాన్ని' కొలిచి సంఖ్యాపరంగా వెల్లడించడానికి ప్రయత్నించారు. పైన పట్టికలో ఉన్న పదాలు వాళ్ళ ప్రయోగాల్లో ఒకదాని నుండి తీసుకొన్నవే. అయితే త్వరలోనే ఇటువంటి ప్రయోగాలూ, వాటి కోసం పడిన శ్రమ వ్యర్థం అని పరిశోధకులకి అర్థం అయిపోయింది, ఎందుకంటే, చాలా మందిలో స్త్రీత్వం, పురుషత్వాలకి కేటాయించిన రెండు రకాల గుణాలుంటాయని తెలిసింది. వీటన్నిటి ద్వారా నిజ జీవితాల్లో మనకి తారసపడేది మగ, ఆడ అనే రెండు స్థిరమైన లింగాలు మాత్రమే కాక, దాని స్థానంలో 'జండర్ స్పెక్ట్రమ్' ఉంటుందని స్పష్టమైంది. పక్క పేజీలో బొమ్మని జాగ్రత్తగా పరిశీలించండి. <--<http://www.genderspectrum.org>>gender spectrum ఇంటర్నెట్‌లో ఈ వెబ్ సైట్‌కి వెళితే వాటి గురించి ఇంకా కొన్ని వివరాలు లభ్యం అవుతాయి.

ఇప్పటి వరకూ చర్చించిన విషయాల ముఖ్య ఉద్దేశం : సెక్స్, జండర్ అనే అంశాల పట్ల మనకున్న నియమిత అవగాహనని మార్చుకోవటానికి సిద్ధంగా ఉంటే తప్ప సామాజిక వాస్తవాలను అర్థం చేసుకోలేము అని చెప్పడం.

లింగం, లైంగికత, జండర్ వ్యత్యాసాల చిత్రపటం

10.2 వివక్షతో సంఘర్షణ

జండర్ గుర్తింపు లేదా లైంగిక ఆకర్షణలకీ, పుట్టుకతో ఆపాదించబడిన లింగానికి (ఆడ లేదా మగ శిశువుగా జన్మించడం) మధ్య పొంతన లేని వ్యక్తులు ప్రతి సమాజంలోనూ వివక్షకి గురి అవుతున్నారు. జండర్ స్పెక్ట్రమ్ గురించి ఇంకొంత అవగాహన పొందటానికి, మగ, ఆడ అనే సుస్థిరమైన లింగాలకి చెందని వ్యక్తులు, వారి అనుభవాల గురించి చదివి ఆలోచించాల్సిన అవసరం మనముందుంది. అలా చేస్తే ఆ వ్యక్తులు ఎదుర్కొనే వివక్ష, దానికి వ్యతిరేకంగా వారు చేపట్టే పోరాటాల గురించి మనం స్పష్టమైన అవగాహనతో, ఆదరణతో మద్దతు ఇవ్వగలం. అస్పష్ట లింగం ఉన్న వ్యక్తులు మనకి చాలాసార్లు తటస్థపడతారు కానీ వారి సమస్యల్ని బహిరంగంగా చర్చించడం చాలా అరుదు. చాలాసార్లు వారి సమస్యని గుర్తించడానికి కూడా మనం ఇష్టపడము. గోప్యంగా ఉన్న ఈ సమస్యలు ఇప్పుడిప్పుడే బయటకి చర్చలోకి వస్తున్నాయి.

జండర్ వివక్ష: క్రీడారంగం

స్త్రీత్వం, పురుషత్వం అనేవి ఒక్కో సంస్కృతిని బట్టి ఒకేరకంగా ఉంటాయనడంలో సందేహం లేదు. అంతే కాదు, జీవశాస్త్రపరంగా కూడా అవి స్థిరంగా ఉండే లక్షణాలు కావు. ఈ మధ్య కాలం వరకూ ఈ విషయం పట్ల సరైన అవగాహన లేకపోవడంతో జండర్ పరీక్షలు నెగ్గలేని క్రీడాకారులు ముఖ్యంగా స్త్రీలు, ఎన్నో రకాల వివక్షలకి గురయ్యారు. ఒలింపిక్ పోటీల్లో జండర్ పరీక్షల్ని ఆటల్లో పాల్గొనే వ్యక్తులు స్త్రీయూ, పురుషుడూ అని నిర్ధారించటానికి చేసేవారు. దానికోసం వారి క్రోమోజోములు పరీక్ష చేసి స్త్రీలలో ఉండాల్సిన XX క్రీడాకారిణుల్లోనూ, పురుషులకి ఉండాల్సిన XY క్రోమోజోములు క్రీడాకారుల్లో ఉన్నాయా అని చూసేవారు. అవిలేని వారిని పోటీల్లో పాల్గొనకుండా నస్పెండ్ చేసేవారు. ఉండాల్సిన క్రోమోజోములు లేని వారి స్థితిని 'అసాధారణ క్రోమోజోముల వైవిధ్యం' గా పరిగణించేవారు. అయితే కొన్ని సంవత్సరాలకి ఇటువంటి 'అసాధారణ క్రోమోజోముల వైవిధ్యం' చాలా మందిలో ఉంటుందనీ, దాని ఆధారంగా ఒక వ్యక్తి స్త్రీయూ, పురుషుడూ అన్నది నిర్ధారించలేమనీ పరిశోధనల్లో వెల్లడయిన తరువాత ఈ పరీక్షలని 2000 సంవత్సరం నుండి రద్దుచేశారు. క్రోమోజోములే కాదు, హార్మోన్ల విషయంలో కూడా ఇదే ఋజువయింది. క్రోమోజోములు, హార్మోన్లు ఉండాల్సినట్లు లేకపోవటం (అంటే స్త్రీలలో ఆండ్రోజన్ మోతాదుకు మించి ఉండటం) చాలా మందిలో కనిపిస్తుంది కాబట్టి జండర్ పరీక్షల ద్వారా ఒక వ్యక్తి స్త్రీయూ, పురుషుడూ అని తేల్చటం అసాధ్యం! అయినప్పటికీ, అంతర్జాతీయ ఒలింపిక్ సమితి ప్రణాళికల్లో పేర్కొన్న ఆండ్రోజన్ పరీక్షల్ని క్రీడాకారిణులు చేయించుకోవాల్సి వస్తోంది.

ఎవరికైనా ఉండాల్సిన మోతాదుకంటే కొంచెం ఎక్కువ శాతం ఆండ్రోజన్ హార్మోన్ ఉంటే (దీన్నే ఫీమేల్ హైపర్ ఆండ్రోజనిజమ్ అంటారు), వారికి పురుష లక్షణాలు (ఉదా: కండర బలం) ఉంటాయని, కాబట్టి స్త్రీల ఆటల పోటీల్లో వారు అన్యాయంగా నెగ్గే అవకాశాలున్నాయని, అందుచేత వారిని ఆ ఆటల్లో నుంచి బహిష్కరించాలనే పాలసీని భారతదేశ క్రీడారంగ అధికారిక సంస్థ (స్పోర్ట్స్ అథారిటీ ఆఫ్ ఇండియా) ఇప్పటికీ అమలు చేస్తోంది. 'ఫీమేల్ హైపర్ ఆండ్రోజనిజమ్' ఉన్న స్త్రీలు క్రీడల్లో పాల్గొనాలనుకుంటే శస్త్ర చికిత్స లేదా వైద్య చికిత్స చేయించుకొని హార్మోన్ మోతాదుని తగ్గించుకోవాలి అని ఆదేశిస్తున్నారు. ఈ విధానం వల్ల ఎంతో మంది క్రీడాకారిణులు ఎన్నో అవమానాలకి గురవుతున్నారు (కింద పింకీ ప్రమాణిక్, శాంతి సౌందర్ రాజన్ల అనుభవాలని చదవండి). క్రీడారంగ అధికారులు ఇప్పటికూడా వ్యక్తులని స్త్రీలు, పురుషులు అనే స్పష్టమైన రెండు లింగాలలోకి విడగొట్టవచ్చునే నమ్మకంతో పనిచేస్తున్నారు. జండర్ పరీక్షలను అధికారికంగా నిషేధించినప్పటికీ, ఒలింపిక్ కమిటీతో పాటు మిగిలిన క్రీడారంగ సంస్థలన్నీ 'అనుమాన ఆధారిత పరీక్షల' పేరుతో ప్రత్యేక వ్యక్తులపై ఈ పరీక్షలను చేసే విధానాన్ని కొనసాగిస్తున్నాయి. దీనివల్ల ఇద్దరు ప్రపంచ స్థాయి రన్నర్లు వేరు వేరు సందర్భాల్లో, పతకాలు గెల్చుకున్నప్పటికీ, పోటీల్లో పాల్గొనే అవకాశాన్ని కోల్పోయారు. ఒకరు దక్షిణాఫ్రికాకి చెందిన కాస్టర్ సెమెన్యా (ఆమె గురించిన వివరాలకు కోర్సు వెబ్సైట్ చూడండి); రెండవ రన్నర్, మన దేశానికి చెందిన శాంతి సౌందర్ రాజన్. ఇద్దరూ అనుమాన ఆధారిత జండర్ పరీక్షలలో ఫెయిల్ అయ్యారు.

పింకీ ప్రమాణిక్

పింకీ ప్రమాణిక్ బెంగాల్ రాష్ట్రంలోని పురూలియా అనే పట్టణంలో 1986 ఏప్రిల్ 10వ తారీఖున జన్మించింది. తన 17వ ఏట నుండి ఈ మధ్య వరకూ ఆమెకి క్రీడాకారిణిగా జాతీయ, అంతర్జాతీయ పరుగుల పోటీల్లో చాలా పతకాలు, అవార్డులు లభించాయి.

2012 సంవత్సరంలో పింకీ తన మీద అత్యాచారం చేసింది అని ఆమె స్నేహితురాలు పోలీసులకు ఫిర్యాదు చేసింది. ఈ సందర్భంలో పింకీ జండర్ నిర్ధారణ కోసం కొన్ని మెడికల్ పరీక్షలు చేయించుకోవాల్సి వచ్చింది. మొదట్లో జరిపిన కొన్ని పరీక్షలు ఆమె మగవాడని ప్రకటించాయి కానీ తర్వాత జరిపిన మరికొన్ని పరీక్షలు ఆమె స్త్రీయూ, పురుషుడూ అన్నది స్పష్టంగా నిర్ధారించలేక పోయాయి. అయినప్పటికీ, ఆమె మీద చాలా కేసులు పెట్టారు: అత్యాచారం చేసిందనీ, మగతనాన్ని ప్రదర్శించిందనీ, వంచించిందనీ, జడిపించి కొట్టిందనీ, కండ బలంతో ఇంకొకరిని లొంగదీసుకుందనీ ఇలా ఎన్నో. న్యాయ విచారణ

ముగిసిన తర్వాత కలకత్తా హైకోర్టు మాత్రం ఈ కేసులు అన్నిటినీ కొట్టిసింది. చివరికి, ఆమె 'స్త్రీయే' అని నిర్ధారించారు.

తన మీద జరిపిన జండర్ పరీక్షల గురించి పింకి ఈ విధంగా వ్యాఖ్యానించింది: "నేను మగవాడిని కాను. నేను ఎప్పటికీ ఆడదానై. అంతర్జాతీయ ఆటల పోటీల్లో గెలవాలి కాబట్టి ఇతర క్రీడాకారిణుల్లాగా మా కోచ్ నన్ను టెస్ట్స్టోరాన్ ఇంజక్షన్లు తీసుకోమనేవారు. వాటి మూలాన రూపంలో మగవాడిలాగా కనపడుతున్నాను. అలాంటి ఇంజక్షన్లు తీసుకోవడం తప్పనిసరి అవడంతో దాన్ని ప్రశ్నించాలని నాకు తోచలేదు. ఎంతసేపూ నేను ఆడిన ప్రతి ఆటలో గెలవాలనే తపనతో ఉన్న నాకు ఆ ఇంజక్షన్లు తీసుకోవడం నేరమేమో అనే ఆలోచనే తట్టలేదు... మాకోచ్ ఏం చెప్తే అది చేసేదాన్ని... అయితే, నా గొంతు ధ్వని కొంచెం మంద్రంగా అయిపోవడం, ముఖం మీద జుట్టు మొలవడం గమనించాను. ఈ కేసు నా మీద పెట్టాక ఒకసారి పోలీసులు నన్ను కొట్టి బలవంతంగా మగవాళ్ళుండే జైలు గదిలో పెట్టారు". ఆసియా, దక్షిణ ఆసియా క్రీడల పోటీల్లో పింకి ప్రమాణిక్ చూపించిన నైపుణ్యానికి పారితోషికంగా పశ్చిమ బెంగాల్ ప్రభుత్వం ఆమెకిచ్చిన కొంచెం భూమిని కూడా ఆమె నుంచి లాగేసుకొనే ప్రయత్నాలు జరిగాయి. తను చేయని నేరానికి, పింకి ఇంత శిక్ష అనుభవించవలసి రావటం, ఎంత అన్యాయమో కదా!

శాంతి సౌందర్ రాజన్

శాంతి సౌందర్ రాజన్ తమిళనాడులోని పుదుక్కొట్టై జిల్లాలో భాగమైన కతక్కురుచ్చి అనే గ్రామంలో ఒక దళిత కుటుంబంలో 1981లో జన్మించింది. పరుగుల పోటీల్లో మంచి పేరు తెచ్చుకొన్న క్రీడాకారిణి. జాతీయ, అంతర్జాతీయ స్థాయిలో 50 కంటే ఎక్కువ బహుమతులు పొందిన మొట్ట మొదటి తమిళ మహిళారత్నం శాంతి. 2006లో దోహలో జరిగిన ఆసియా ఆటల పోటీల్లో, 800 మీ. స్త్రీల పరుగు పందాల్లో శాంతికి వెండి పతకం లభించింది. అయితే ఈ పోటీలు ముగిసిన వెంటనే ఆమెకి జండర్ పరీక్ష చేసి, స్త్రీలకి ఉండాలన్న శారీరక గుణాలు కొన్ని ఈమెలో కనిపించట్లేదు అని నిర్ధారించి ఆమె పొందిన వెండి పతకాన్ని వెనక్కి తీసేసుకున్నారు.

"నన్ను ఇప్పుడు కులంలో నుంచీ బహిష్కరించబడిన దాని లాగా చూస్తున్నారు. ఇంట్లో నుంచి బయటకు వెళ్ళలేక పోతున్నాను. సిల్వర్ మెడల్ పోయినప్పటి నుండి మా సొంత కమ్యూనిటీ నుండి నేను దూరమైపోయాను. భారత

ఒలింపిక్ అసోసియేషన్ నన్ను ఇక ఏ ఆటల పోటీల్లోనూ పాల్గొనడాన్ని నిషేధించింది. జన్మకణాల్లో ఉన్న వ్యత్యాసాల బట్టి ఒక మనిషి విలువను అంచనా వేయడం చాలా అన్యాయం. ఇది ధర్మవిరుద్ధం. ఈ పక్షపాత నిర్ణయం నేనూ, నా కుటుంబ సభ్యులు తలెత్తుకొని తిరగ లేకుండా చేసింది".

పత్రికల్లో వచ్చిన నివేదికల ప్రకారం శాంతికి ఆండ్రోజన్ ఇన్ సెన్సిటివిటీ సిండ్రోమ్ (ఐఐఎస్) అనే హార్మోన్లకి సంబంధించిన సమస్య ఉంది. ఆ సమస్య ఉన్నవాళ్ళు జన్మపరంగా పురుష లక్షణాలను, శరీరపరంగా స్త్రీ లక్షణాలను కలిగి ఉంటారు. పుట్టినప్పటి నుంచీ శాంతిని ఆమె కుటుంబ సభ్యులు ఆడపిల్లాగా భావించి అలాగే పెంచారు. శాంతి కూడా తనని తను స్త్రీననే భావిస్తుంది. జన్మపరంగా ఆమెకున్న వైవిధ్యం గురించి ఆమెకి గానీ, ఆమె కుటుంబ సభ్యులకి గానీ ఎవరికీ తెలియదు. ఇది జండర్ పరీక్ష చేస్తేనే బయటపడిన విషయం!

2007 సెప్టెంబర్ నెలలో శాంతి విష పదార్థం మింగి ఆత్మహత్య చేసుకొనే ప్రయత్నం చేసి బ్రతికి బయటపడింది. ఆ వార్త రెండు నెలల తర్వాత బయటికి వచ్చింది. అదృష్టవశాత్తు, మనస్సు కుదుటపరుచుకొని తన సొంత ఆటల కోచింగ్ అకాడమీని ప్రారంభించింది. ఇప్పుడు అందులో 68 మంది ఆటగాళ్ళు శిక్షణ పొందుతున్నారు. ఇది కాకుండా ఊళ్ళో ఉన్న ఇటుకల తయారీ ఫ్యాక్టరీలో 200 రూపాయల రోజువారీ వేతనం కోసం కూలీగా ఆమె పని చేస్తోంది.

ఈ క్రీడాకారిణుల అనుభవాలు మనం ఆలోచించాల్సిన చాలా ప్రశ్నలని ముందుకు తీసుకువస్తున్నాయి. స్త్రీ జననాంగనాలు ఉన్న వ్యక్తులకి కేవలం స్త్రీల క్రోమోజోమ్స్, స్త్రీల హార్మోన్లు మాత్రమే ఉండాలన్న అవసరం లేదని స్పష్టంగా తెలుస్తోంది. చాలా మంది శరీరాలు (మీవి, మావి) కూడా ఆడవనీ, మగవనీ ముద్రించ బడినప్పటికీ, క్రోమోజోమ్స్, హార్మోన్లు, జననాంగాల మధ్య, సమతుల్యత ఉండాలనే కొలమానంతో పరీక్షిస్తే మనం ఎవ్వరం 'జండర్ పరీక్ష'లు పాస్ అవుతామన్న గారంటీ లేదు. దైనందిన జీవితాల్లో మనం ఎవరం జండర్ పరీక్షలు చేయించుకోము అన్న విషయం గుర్తుంచుకోవాలి. ఎందుకంటే పుట్టినప్పుడు నిర్ధారించ బడిన సెక్స్ కి అనుగుణంగా జండర్ గుర్తింపుని ఏర్పరుచుకొని జీవితాలు అలా సాగిస్తాం. ఆడ, మగ అనే విభజన కీలకపాత్ర పోషించే క్రీడారంగం లాంటి కొన్ని ప్రత్యేక కార్యకలాపాలలో ఇలాంటి సమస్య, అది కూడా స్త్రీలకి మాత్రమే ఎదురౌతుంది. ఎందుకంటే క్రీడారంగంలో పురుష లక్షణాలు - దృఢమైన శరీరం, కండ బలం మొదలైనవి స్త్రీలకి ప్రయోజనకరమని భావిస్తారు. 'పురుష' లక్షణాలు

ఉన్న స్త్రీలు పోటీలో ఆయా లక్షణాల వల్ల అన్యాయంగా లాభం పొందుతున్నారని ఆరోపణ.

అయితే, క్రోమోజోమ్స్, హార్మోన్లు, శారీరక వైవిధ్యం ఉన్నదనే కారణంతో, వాళ్ళు స్త్రీలుకారనే ముద్ర వేసి అనర్హులుగా ప్రకటించిన క్రీడాకారిణుల్ని మగవాళ్ళుగా మార్తం పరిగణించట్లేదు. వారిని మగవాళ్ళ ఆటల పోటీల్లో పాల్గొననివ్వరు. మగవాళ్ళకి కేటాయించే వృత్తిపరమైన పదవుల్లోకి తీసుకోరు. అందరు మగవాళ్ళూ, అందరు స్త్రీలకంటే వేగంగా పరిగెత్తలేరని, అలాగే అందరు మగవాళ్ళూ అందరు స్త్రీలకన్నా శారీరకంగా దృఢంగా ఉండరని మనందరికీ తెలుసు. అందుకే ఆటల పోటీల్లో క్రీడాకారుల్ని సెక్స్ ఆధారంగా కాక, శరీరానికి సంబంధించిన బాహ్య గుణాలు - అంటే ఎత్తు, బరువులను, బట్టి ఎంపిక చెయ్యడం అవసరం అని స్త్రీవాదులు ప్రతిపాదించారని నివేదితా మీనన్ సీయింగ్ లైక్ ఎ ఫెమినిస్ట్ పుస్తకంలో ప్రస్తావించారు. క్రీడారంగంలో స్త్రీల గురించి మనం ఇంత వరకు జరిపిన చర్చ ఈ పుస్తకం నుండి తీసుకున్నదే.

కానీ ఇటీవలి కాలంలో ఇటువంటి అన్యాయమైన నిర్ధారణలని, విలువలని ఎదిరించటం జరిగింది. 19 ఏళ్ళ పరుగుపందేల క్రీడాకారిణి దూతీచంద్ స్పోర్ట్స్ అథారిటీ ఆఫ్ ఇండియా ఇచ్చిన తీర్పుని అంగీకరించలేదు. 2014 జూలై నెలలో స్పోర్ట్స్ అథారిటీ ఆఫ్ ఇండియా దూతీచంద్కు ఈ హైపర్ ఆండ్రోజనిజమ్ పరీక్ష నిర్వహించింది. దానిలో ఆమెకు ఆండ్రోజన్ ఎక్కువగా ఉందని తేలివచ్చుడు, ఆమెను సర్జరీ ద్వారాగానీ, మందుల ద్వారా గానీ ఆ హార్మోను తగ్గించుకోవాలని ఆదేశాలిచ్చింది. ఆ తరువాతే ఆమె పోటీలో పాల్గొనవచ్చని చెప్పింది. దూతీచంద్ ఈ రెండు

మార్గాలని తిరస్కరించి ఈ ఆదేశాలని కొట్టివేయాలని స్విట్జర్లాండ్లో లుసాన్లోని కోర్ట్ ఆఫ్ ఆర్బిట్రేషన్ ఫర్ స్పోర్ట్స్ లో కేసు వేసింది. బహుశా ఇటువంటి ఆదేశాలని తిరస్కరించిన మొట్టమొదటి క్రీడాకారిణి దూతీచంద్. మొన్న మధ్యే జూలై 2015లో ఆ కోర్టు ఇంటర్నేషనల్ అసోసియేషన్ ఆఫ్ అథ్లెటిక్స్ ఫెడరేషన్ (ఐఎఎఎఫ్) హైపర్ ఆండ్రోజనిజమ్కి సంబంధించి రూపొందించిన నియమావళిని “మనుషుల్లో లింగం అనేది స్పష్టంగా ఉండే ద్విధ (బైనరీ) కాదు” అని చెప్తూ నిలిపివేసింది. ఐఎఎఎఫ్ ఇంకా స్పష్టతతో ఉన్న శాస్త్రీయమైన రుజువు రెండు సంవత్సరాలలోగా కోర్టుకి ఇవ్వాలనీ, లేకుంటే ప్రస్తుతం అమలులో ఉన్న ఐఎఎఎఫ్ పాలసీలకి కాలం చెల్లి పోతుంది అని ఆ కోర్టు తీర్పునిచ్చింది. అంతకంటే ముఖ్యంగా జండర్ పరీక్షల్లో ఫెయిల్ అయ్యిన క్రీడాకారులకి మగవాళ్ళ ఆటల్లోనో లేదా ఆడవాళ్ళ ఆటల్లోనో పాల్గొనే అవకాశం కల్పించాలి కానీ వారిని క్రీడల నుంచి పూర్తిగా బహిష్కరించడం అన్యాయం అని; అదీ సహజ సిద్ధమైన శారీరక స్థితుల్లో కల్గిన మార్పుల సాకుతో అలా చెయ్యరాదని తేల్చి చెప్పింది. దూతీ చంద్ కామన్ వెల్త్ ఆసియా క్రీడల పోటీల్లో పాల్గొన లేకపోయింది కానీ, బ్రెజిల్లో 2016లో జరగబోయే ఒలింపిక్స్ గేమ్స్లో పాల్గొనడానికి సిద్ధం అవుతోంది. తన మాటల్లోనే ఆమె కథను మా వెబ్సైట్లో చూడండి.

ట్రాన్స్ జండర్ వ్యక్తులు

జన్మత: పొందిన లింగానికి, అనుభూతులపరంగా, మానసికంగా తాము అనుకున్న లింగానికి మధ్య వైరుధ్యం ఉన్న వ్యక్తుల్ని ట్రాన్స్ జండర్ వ్యక్తులు అని పేర్కొంటారు. అటువంటి వ్యక్తులలో చాలా మంది జీవితాలు బాధలతో, కష్టాలతో కూడుకొని

క్రీడాకారిణి దూతీ చంద్

ఉంటాయి. కుటుంబ సభ్యుల మద్దతు ఉండి, వారిని అర్థం చేసుకొనే స్నేహితులున్నప్పుడు, కొంచెం మెరుగ్గా ఉండొచ్చు. వీరిలో కొంత మంది వైద్య సహాయంతో (శస్త్ర చికిత్స, హార్మోన్ మార్పిడి) అంతర్గత, బాహ్య లింగ స్వరూపాలకి, భావనలకి మధ్య సమతుల్యం తెచ్చుకునే ప్రయత్నాలు చేస్తారు (మగ నుండి ఆడగా, ఆడ నుండి మగగా మార్పులు చేయించుకొంటారు). అయితే ట్రాన్స్ జండర్ వ్యక్తుల్లో చాలా శాతం వైద్య పద్ధతుల ద్వారా తమ జండర్ని మార్చుకోవాలని ప్రయత్నించరు, ఎందుకంటే ఇటువంటి చికిత్సలకి చాలా ఖర్చు అప్పడమే కాక, కొన్ని ప్రమాదాలు జరిగే అవకాశం ఉంటుంది.

ట్రాన్స్ జండర్ వ్యక్తులు సమాజంలో తాము ఎటువంటి వ్యక్తిగా, ఏవిధమైన జండర్ గుర్తింపుతో బతకాలనుకొంటున్నారో ఆ విధంగా మారడానికున్న పద్ధతిని లింగమార్పిడి ('ట్రాన్సిషన్') అనే సాంకేతిక నామంతో పిలుస్తారు. అయితే ఎక్కువ శాతం ట్రాన్స్ జండర్ వ్యక్తులు తమ జీవితాల్లో వివరీతమైన వివక్షకి గురి అవుతున్నారు. ఉండడానికి అద్దె ఇళ్ళు దొరకవు. పట్టాలూ, ప్రతిభ ఉన్నప్పటికీ ఉద్యోగాలు సులభంగా దొరకవు. అందుకే చట్టాల ద్వారా వీరికి అందుబాటులోకి తేవాల్సిన న్యాయపరమైన రక్షణల గురించి మనందరం తెలుసుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది.

భారతదేశంలో సుమారు ఇరవై లక్షల మంది ట్రాన్స్ జండర్ వ్యక్తులు ఉన్నారు. వీరిని ట్రాన్స్ సెక్సువల్స్, క్రాస్-డ్రెస్సెర్స్, యూనెక్స్, ట్రాన్స్ వెస్టెబ్స్, హిజ్రాలు అనే రకరకాల పేర్లతో పిలుస్తారు. వీరిలో ఎక్కువ శాతం కటిక దరిద్రాన్ని అనుభవిస్తూ, సమాజం అంచుల్లో వివక్షకి గురై బతుకుతున్నారు. కొంత మంది బతుకు తెరువు కోసం పాటలు పాడి, నృత్యాలు చేస్తున్నారు. మరి కొందరు వేశ్యావృత్తిని చేపట్టాల్సి వస్తోంది.

హైదరాబాద్ నగరంలోనే పోయిన సంవత్సరం 60 మంది ట్రాన్స్ జండర్ వ్యక్తులు శారీరక హింసకి గురయ్యారు. ఉద్యోగాలు దొరక్క, చదువుకొనడానికి అవకాశాలు లేక, ఉండటానికి ఇళ్ళు దొరక్క, సంక్షేమ పథకాల పరిధిలోకి రాని హిజ్రా, ట్రాన్స్ జండర్ వ్యక్తులు రోడ్ల మీద కొచ్చి ధర్నాలు చేస్తున్నారు.

తెలంగాణా హిజ్రా ఇంటర్ సెక్స్ ట్రాన్స్ జండర్ సమితి నివేదిక నుంచి

ట్రాన్స్ జండర్స్ గురించి అంతర్జాతీయ స్థాయిలో జరిగిన, జరుగుతున్న పోరాటాల వివరాలకి ఇంటర్ నెట్ లో <<http://www.tgtorum.com>> లేదా <<http://www.qrd.org.trans>> చూడండి.

తెలంగాణా హిజ్రా, ఇంటర్ సెక్స్, ట్రాన్స్ జండర్ సమితి: కొన్ని డిమాండ్స్

1. తెలంగాణా హిజ్రా, అంతర్ లింగ, లింగమార్పిడి ప్రజల సంక్షేమ సంస్థని ప్రభుత్వం అధికారికంగా ఏర్పరచాలి
2. అటువంటి వ్యక్తులకి విద్యారంగంలోనూ, గవర్నమెంటు ఉద్యోగాల్లోనూ, సివిల్ సర్వీసు పరీక్షల్లోనూ రిజర్వేషన్ కల్పించాలి.
3. ఈ కమ్యూనిటీకి చెందిన వారికి ఇళ్ళు కట్టించాలి
4. బహిరంగ ప్రదేశాల్లో స్త్రీలు-పురుషులు అని పేర్లు లేకుండా అందరూ వాడదగిన మరుగుదొడ్లు ఏర్పాటు చేయాలి.
5. ప్రజారవాణా వాహనాల్లో, అంటే బస్సుల్లో ప్రత్యేక సీట్లు కేటాయించాలి.

ఈ పాఠం ముగించే ముందు ఈ మధ్య కాలంలో మన దేశంలో జరిగిన కొన్ని ఆశాజనకమైన పరిణామాల వివరాలు మీ ముందు ఉంచుతున్నాం.

2009 సంవత్సరంలో ఎన్నికల సంఘం అధికారులు ఓటు పత్రం మీద లింగ మార్పిడి చేసుకొన్న వ్యక్తుల్ని ఆడ, మగ కాక 'ఇతరులు' అనే బాక్సులో ఓటరుగా నమోదు చేసుకోనిచ్చారు. మే 2014లో మన సుప్రీంకోర్టు లింగమార్పిడి చేసుకున్న వ్యక్తుల్ని 3వ జండర్ గా గుర్తించాలని ప్రభుత్వానికి ఆదేశం ఇచ్చింది. ఉద్యోగాల్లో విద్యలో వారికి ఇతర మైనారిటీల్లాగా కోటా ఉండాలని కూడా సూచించింది. ఆ తీర్పులో : "ప్రతి భారత పౌరుడికీ తన జండర్ ఏదో నిర్ధారించుకునే హక్కు ఉంది. అది ఒక మానవ హక్కు." అని పేర్కొన్నారు. (దీన్ని గురించిన పూర్తి వివరాలకి <www.lawyerscollective.org/wp-content/uploads/2014/04/transgender-judgement.pdf> చూడండి). ఈ సంవత్సరం మొదట్లో దళిత కులానికి చెందిన ట్రాన్స్ జండర్ స్త్రీ రాయపూర్ మున్సిపల్ ఎన్నికలు గెలిచి మొట్టమొదటిసారి మేయరు అయ్యింది. ఆమె పేరు మధుబాయ్ కిన్నార్. తమిళనాడు, మహారాష్ట్రల్లో ట్రాన్స్ జండర్ సంక్షేమ సంఘాలని ప్రభుత్వాలే ఏర్పరచాయి. హిజ్రాలని సమాజంలో అంతర్భాగంగా చేయటానికి ఈ సంఘాలు కార్యక్రమాలు చేపడుతున్నాయి.

ఈ క్రింద పశ్చిమ బెంగాల్ రాష్ట్రానికి చెందిన ఒక ట్రాన్స్ జండర్ స్త్రీ జీవిత కథ చదవండి.

మానబి బంధోపాధ్యాయ: మొట్టమొదటి ట్రాన్స్‌జండర్ కాలేజీ ప్రిన్సిపాల్

ఈ సంవత్సరం (2015) మే నెలలో బెంగాల్‌లో ఒక కాలేజీ ప్రిన్సిపాల్‌గా నియమితులైన మొట్టమొదటి లింగ మార్పిడి చేసుకొన్న స్త్రీ మానబి బంధోపాధ్యాయ. మధ్య తరగతి కంటే దిగువ స్థాయికి చెందిన చిన్న కుటుంబంలో జన్మించింది మానబి. ఆమె తండ్రి ఫ్యాక్టరీలో కూలి పని చేస్తాడు. తల్లి ఇంటిపట్టునే ఉంటుంది. కలకత్తా శివార్లలో ఉన్న ఒక బడిలో చదువుకొని, మంచి పేరున్న కాలేజీలో చేరింది మానబి. పుట్టుకతో మగవాడిగా పరిగణించబడిన మానబి 2003లో లింగ మార్పిడి కోసం హార్మోన్ చికిత్స చేయించుకొంది. లింగమార్పిడి అంశం మీద పరిశోధనలు చేసి పిహెచ్.డి డిగ్రీ పొందింది. పశ్చిమ బెంగాల్ రాష్ట్రంలో లింగమార్పిడి చేసుకొన్న ట్రాన్స్‌జండర్ వ్యక్తులు 30,000 మంది ఉన్నారు.

2006 సంవత్సరంలో తన పేరు, లింగం మార్చుకొన్నప్పటి నుంచి చాలా సమస్యలు ఎదురయ్యాయని మానబి పేర్కొంది. కాలేజీ యాజమాన్యం ఆమె కోరిన పేరు గురించి మార్పులు చేయడానికి నిరాకరించడమే కాక జీతంలో భాగంగా ఆమెకి రావాల్సిన ఇంక్రిమెంటుని రాకుండా చేసింది.

“శారీరకంగా నాలో జరిగిన మార్పుల్ని వాళ్ళు సహించలేకపోయారు. నా లింగ మార్పిడి గురించి కాలేజీలో అందరూ వెటకారంగా మాట్లాడేవారు. ఇంట్లో నా తల్లిదండ్రులు, సోదర, సోదరీమణులు నా శరీరం నేను కోరుకున్న మార్పులని సహిస్తుందో లేదో అని, నా గురించి ఎంతో ఆందోళన పడేవారు... ప్రభుత్వం, సమాజం నాలో జరిగిన మార్పుల్ని అంగీకరించి నేను కోరుకొన్న గుర్తింపు నాకివ్వడానికి సుమారు 5 సంవత్సరాలు పట్టింది. అయితే నా దగ్గర చదువుకొన్న విద్యార్థుల నుంచి మాత్రం నాకు ఎప్పుడూ ఎంతో గౌరవం లభించింది...ఇక నా సహోద్యోగులు నేను లింగ మార్పిడి చేసుకొన్న తర్వాత నా పట్ల అంత సుముఖంగా లేరు” అన్నారు.

పశ్చిమ బెంగాల్‌లో రాష్ట్ర ట్రాన్స్‌జండర్ బోర్డ్‌కి మానబిని ఈ మధ్యే వైస్ చైర్మన్‌గా నియమించారు. ఈ సందర్భంలో ఆమె ఈ విధంగా వ్యాఖ్యానించింది: “కష్టాల్లో ఉన్న మా సంఘ సభ్యులకి కొంత సహాయం చేసే అవకాశం ఈ పదవి కల్పిస్తోంది. ఈ రోజుల్లో కూడా తల్లిదండ్రులు ట్రాన్స్‌జండర్ అనేది ఒక మానసిక సమస్య అని భావిస్తున్నారు. బురుద్వాన్‌కి చెందిన ఒక ట్రాన్స్‌జండర్ అబ్బాయి, పైక్రియాటిస్టు దగ్గరి కెళ్ళి చికిత్స చేయించుకోమని

తల్లిదండ్రులు పెట్టే ఒత్తిడిని భరించలేక ఆత్మహత్య చేసుకొన్నాడు”. బాల్యంలో మానబి ఎన్నోసార్లు లైంగిక అత్యాచారానికి గురయ్యింది. “నాకు జరిగిన అన్యాయం (లైంగిక అత్యాచారం) లాంటిదే నాకు పరిచయం ఉన్న ఇతర ట్రాన్స్‌జండర్ వ్యక్తులకి కూడా జరిగింది. కానీ వాళ్ళవరితో చెప్పుకోగలరు? ఈ బోర్డ్ ఐనా వారికి ఒక చోటు కల్పించి వారు తమ శారీరక, మానసిక బాధల్ని ఇతరులతో పంచుకొనే అవకాశం ఇస్తుందని ఆశిస్తున్నాను” అన్నారు.

ఇది చేసి చూడండి

మీరు ఖాళీగా ఉన్నప్పుడు ట్రాన్స్‌జండర్, ఇంటర్‌సెక్స్ వ్యక్తులు కీలక పాత్ర పోషించిన సినిమాలను చూడండి.
<http://www.youtube.com>

ముని 2 కాంచన (తెలుగులోకి డబ్ చేసిన తమిళ సినిమా) 2011, డైరెక్టర్/ప్రాడ్యూసర్: రాఘవ లారెన్స్, నటీనటులు: శరత్‌కుమార్, లక్ష్మీరాయ్. కామెడీ/హరర్.

ట్రాన్స్ అమెరికా (ఇంగ్లీషు) 2005, డైరెక్టర్: డంకన్ టకర్, ప్రాడ్యూసర్: విలియమ్ హెచ్‌మేసీ; నటీనటులు: ఫెలిసిటీ హాఫ్‌మన్, కెవీన్ జెజెర్స్, కామెడీ.

అరేక్లీ ప్రేమెర్ గల్పో (బెంగాలీ) 2010, డైరెక్టర్: కాశిక్ గంగూలే, ప్రాడ్యూసర్: తపన్ బిశ్వాస్; నటీనటులు: రీతూపర్నోమోష్, జిఘ్నా సెన్‌గుప్తా. సోషల్ డ్రామా

తమన్నా (హిందీ) 1999, డైరెక్టర్: మహేష్ భట్, ప్రాడ్యూసర్ పూజాభట్; నటీనటులు: పరేష్ రావల్, పూజా భట్. సోషల్ డ్రామా

అడ్వెంచర్స్ ఆఫ్ ప్రిసిల్లా, క్లీన్ ఆఫ్ ద డిజర్ట్ (ఇంగ్లీషు) 1994, డైరెక్టర్: స్టీఫెన్ ఎలియట్, ప్రాడ్యూసర్: అల్ క్లార్క్, మరియు మైఖేల్ హాప్లిన్; నటీనటులు: హ్యూగో వీవింగ్, టెరెన్స్ స్టాంప్, గై పియర్స్. కామెడీ డ్రామా

కోర్స్ వెబ్‌సైట్‌లో ఈ సినిమాల సమీక్షలు మీరు చదవచ్చు. మీరు కూడా ఈ సినిమాలు జండర్ స్పెక్ట్రమ్‌కి సంబంధించిన అంశాలను స్పృశించిన తీరుపై ఆలోచన రేకెత్తించే సమీక్ష రాస్తే దాన్ని కూడా కోర్సు వెబ్‌సైట్‌లో పెడతాము.

Thinking about Sexual Violence

11.1 BLAMING THE VICTIM

The word “rape” usually conjures up images of strange masked men swooping in on unsuspecting women in some lonely place, late at night. In this imagination, the women are young and unmarried. The men are sexually deprived, morally corrupt, or simply criminal. Only two questions are raised about such incidents:

1. Why men are so sexually depraved, and,
2. Why women are out in the night alone and unprotected.

But the scenario described above tells us that we need to ask some other questions also if we want to get a better understanding: Do rapes only occur in lonely places or at night? No. (They can happen in workplaces and in homes.) Are rapes committed only on young women? No. Are they mostly committed by strangers? No. (Many rapists are known to the victim). Do older women and children get raped? Yes. Do women lose their honour as a result of being raped? Certainly not! (The personal accounts that follow are inspiring examples.)

It is difficult to talk about rape because it is surrounded by secrecy and disgust. One positive thing that has happened in recent years is that it has become possible to talk (a little) about rape and sexual violence. There has been public discussion about safety for women, rape laws, and medical procedures. Norms have evolved for media reporting and for court procedures.

Earlier people found it impossible to speak about rape except reluctantly or in whispers because the very word was shrouded in darkness and shame. Only the danger or threat was referred to and that too vaguely. But it was always clear that women had to take great care to avoid this danger. The threat of attack was also a way of controlling women’s lives and their movements.

Another problem is that the dominant culture in our society quickly blames the women. It harbours the strong belief that the raped women were somehow responsible for it and that they are now “impure.” Then there is the fear that if young women are raped, they can never marry after that. If older women are raped, there is the fear that they will not be allowed back into their families. It is a strange culture that blames the victim. Should we also hold onto these baseless fears and secrecy?

Most of you may remember the gang rape that took place in Delhi in December 2012. The woman was so badly injured that she died despite receiving the best possible medical treatment. This incident gave rise to a lot of anger throughout the country and among both men and women. People came out onto the streets in large numbers and there were widespread protests. These open protests challenged the culture of secrecy and shame associated with rape. A question that was repeatedly asked was why should the victim rather than the rapist carry the stigma of rape. There were articles in the newspapers and talk shows on the television. A number of shocking points came up for consideration:

1. Rape is not a rare phenomenon. It is widely prevalent—and across all sections in society.

2. The majority of rape incidents are not reported to the police.

3. In most cases, the rapists are not strangers. They are family members, friends and neighbours.

4. The victims belong to all classes and all age groups—infants, young girls, teenage girls, older women and even women above 60 years of age.

5. In instances of mob violence—such as during communal and caste riots—women from vulnerable communities are raped in order to teach a lesson to the whole community. Such incidents are rarely recorded as crimes, despite the victims' willingness to complain to the police.

What do we learn from this?

1. Rape does not happen accidentally, due to uncontrollable sexual desire of men.

2. It is a result of an imbalance of power—between the men, who feel they have the power and are often stronger, and more in control of the situation because they plan it, and women who are trapped in a vulnerable position, unable to resist such physical invasion of their bodies.

3. Rape is a violation of the woman's body. It is a form of violence.

4. Though there is evidence that men are also subjected to rape, such violence is directed largely against girls and women.

Society fails to recognize this inequality and imbalance of power. Instead, we are told that it is the woman's responsibility to protect her chastity at any cost. This is due to the strange notion that a woman's character lies in her body and its sexual purity. With rape, a woman's body seemingly gets defiled and loses its worth. In this strange logic, the cost is borne by the victim, not the aggressor. We can see how unjust this is. It is like blaming a victim of murder for not preventing murder. It also implies that a woman is not really a person (a thinking, working, feeling being; a mother, a friend, a sister). She is only a sexual being. This misguided societal understanding of rape has prevented us from seeing it as systematic violence against women. It has prevented us from addressing the issue at both ends. As a society we are only beginning to recognize the physical and psychological damage done to the women and the need to provide the victims necessary support and services. But we are yet to devise ways to educate the men that such conduct is inhuman and damaging to them too.

Can you repeat this exercise in the classroom?

One day a workshop was being held for men and women. The workshop was about protecting oneself from violence. The coordinator of the workshop asked the men in the room to write the answer for the following question on one side of the blackboard. “Men, what do you do to protect yourself from being raped or sexually harassed?”

None of the men answered. There was silence in the room. Finally, one man said “Nothing.”

The coordinator then asked the women in the room. What do you do to protect yourself from being raped or sexually assaulted?

Nearly all of the women raised their hand. One by one each woman spoke.

- I don't make eye contact with men when I walk down the street.
- I always go out with a friend or two.
- I cross the street when I see a group of guys walking in my direction.
- I speak on the phone very loudly.

The women went on for several minutes. Until their side of the blackboard was completely full. The men's side of the blackboard was blank.

11.2 “I FOUGHT FOR MY LIFE . . .”

In the last class, we read about the need for us, whether we are women or men, to understand what women undergo during incidents of sexual violence and the costs they bear. Let us now read an account of a woman who survived rape and fought back for a life of dignity, in order to try to understand her struggle. Perhaps in future men who have undergone similar kind of violence will also speak out.

Sohaila Abdulali: I fought for my life . . . and won

I was gang raped three years ago, when I was 17 years old. My name...appears with this article.

I grew up in Bombay, and am at present studying in the USA. I am writing a thesis on rape and came home to do research a couple of weeks ago. Ever since that day three years ago, I have been intensely aware of the misconceptions people have about rape, about those who rape and those who survive rape. I have also been aware of the stigma that attaches to survivors. Time and again, people have hinted that perhaps death would have been better than the loss of that precious “virginity.” I refuse to accept this. My life is worth too much to me.

I feel that many women keep silent to avoid this stigma, but suffer tremendous agony because of their silence. Men blame the victim for many reasons, and, shockingly, women too blame the victim, perhaps because of internalized patriarchal values... perhaps as a way of making themselves invulnerable to a horrifying possibility.

It happened on a warm July evening. That was the year women’s groups were

beginning to demand improved legislation on rape. I was with my friend Rashid. We had gone for a walk and were sitting on a mountainside about a mile and a half from my home in Chembur which is a suburb of Bombay. We were attacked by four men, who were armed with a sickle. They beat us, forced us to go up the mountain, and kept us there for two hours. We were physically and psychologically abused, and, as darkness fell, we were separated, screaming, and they raped me, keeping Rashid hostage. If either of us resisted, the other would get hurt. This was an effective tactic.

They could not decide whether or not to kill us. We did everything in our power to stay alive. My goal was to live and that was more important than anything else. I fought the attackers physically at first, and with words after I was pinned down. Anger and shouting had no effect, so I began to babble rather crazily about love and compassion, I spoke of humanity and the fact that I was a human being, and so were they, deep inside. They were gentler after this, at least those who were not raping me at the moment. I told one of them that if he ensured neither Rashid nor I was killed, I would come back to meet him, the rapist, the next day. Those words cost me more than I can say, but two lives were in the balance. The only way I would ever have gone back there was with a very, very sharp instrument that would ensure that he never raped again.

After what seemed like years of torture (I think I was raped 10 times but I was in so much pain that I lost track of what was going on after a while), we were let go, with a final long lecture on what an immoral whore I was to be alone with a boy. That infuriated them more than anything. They acted the

whole time as if they were doing me a favour, teaching me a lesson. Theirs was the most fanatical kind of self-righteousness.

They took us down the mountain and we stumbled on to the dark road, clinging to each other and walking unsteadily. They followed us for a while, brandishing the sickle, and that was perhaps the worst part of all—escape was so near yet death hung over us. Finally we got home, broken, bruised, shattered. It was an incredible feeling to let go, to stop bargaining for our lives and weighing every word because we knew the price of angering them was a sickle in the stomach. Relief flooded into our bones and out of our eyes and we literally collapsed into hysterical howling.

I had earnestly promised the rapists that I would never tell anyone but the minute I got home, I told my father to call the police. He was as anxious as I was to get them apprehended. I was willing to do anything to prevent someone else having to go through what I had been through. The police were insensitive, contemptuous, and somehow managed to make me the guilty party. When they asked me what had happened I told them quite directly, and they were scandalized that I was not a shy, blushing victim. When they said there would be publicity, I said that was alright. It had honestly never occurred to me that Rashid or I could be blamed. When they said I would have to go into a home for juvenile delinquents for my “protection.” I was willing to live with pimps and rapists, in order to be able to bring my attackers to justice.

Soon I realized that justice for women simply does not exist in the legal system. When they asked us what we

had been doing on the mountain, I began to get indignant. When they asked Rashid why he had been “passive,” I screamed. Didn’t they understand that his resistance meant further torture for me? When they asked questions about what kind of clothes I had been wearing, and why there were no visible marks on Rashid’s body (he had internal bleeding from being repeatedly hit in the stomach with the handle of the sickle), I broke down in complete misery and terror, and my father threw them out of the house after telling them exactly what he thought of them. That was the extent of the support the police gave me. No charges were brought. The police recorded a statement that we had gone for a walk and had been “delayed” on our return.

It has been almost three years now, but there has not been even one day, when I have not been haunted by what happened. Insecurity, vulnerability, fear, anger, helplessness—I fight these constantly. Sometimes when I am walking on the road and hear footsteps behind I start to sweat and have to bite my lip to keep from screaming. I flinch at friendly touches, I can’t bear tight scarves that feel like hands round my throat, I flinch at a certain look that comes into men’s eyes—that look is there so often.

Yet in many ways I feel that I am a stronger person now. I appreciate my life more than ever. Every day is a gift. I fought for my life, and won. No negative reaction can make me stop feeling that this is positive.

I do not hate men. It is too easy a thing to do, and many men are victims of different kinds of oppression. It is patriarchy I hate, and that incredible tissue of lies that say men are superior to women, men have rights which

women should not have, men are our rightful conquerors.

... We must stop mystifying rape. We must acknowledge its existence all round us, and the various forms it takes. We must stop shrouding it in secrecy, and must see it for what it is—a crime of violence in which the rapist is the criminal.

I am exultant at being alive. Being raped was terrible beyond words, but I think being alive is more important. When a woman is denied the right to feel this, there is something very wrong in our value system. When someone is mugged and allows herself to be beaten in order to survive, no one thinks she is guilty of willing consent to be beaten. In the case of rape, a woman is asked why she let them do it, why she did not resist, whether she enjoyed it.

I am a survivor. I did not ask to be raped and I did not enjoy it. It was the worst torture I have ever known. Rape is not the woman's fault, ever. This article is one contribution towards exploding the silence and the comfortable myths which we build up to convince ourselves we are not potential victims, thus consigning actual victims to the most agonizing isolation a human being can know.

Did you know?

In 1972, a tribal girl named Mathura was raped in a police station in Maharashtra. After a series of court battles, the Supreme Court in the year 1979 disbelieved that Mathura was raped. The Court held that Mathura's body bore no marks of injury and that she was silent during the rape. It proved that she agreed to the rape. On this ground the Court acquitted both the policemen.

Four law Professors in Delhi read this judgement and were anguished by the stand taken by the Supreme Court. They wrote an Open Letter to the judges of the Supreme Court and pointed out to them the fallacy of the judgment. They asked: How could a woman fight back or raise an alarm when she was held down in a police station? Why was it so hard to believe that women consent to rape in a state of fear? Why should every rape be accompanied by injuries?

The Mathura Rape Case became a rallying point for the women's movement in India. Several cases came to light where the courts had disbelieved women's complaints of rape. These cases showed that there were severe biases against women in the laws. Police were insensitive to women who complained about rape by doubting their account. On the other hand, one found that women not only lost cases but were also subjected to humiliation in the courts. Protests by women's groups led to several changes in the rape law, first in 1983 and then in 2003, and, more importantly, paved the way for discussions on a hitherto taboo topic.

The next set of changes in the rape laws came in the year 2013, following the Delhi gang rape case.

Nirbhaya Laws

On 13th December, 2012 a young woman in Delhi was brutally gang raped. The assault was so severe that she died within a week. The gruesome incident led to massive protests across the country. Young women and men took to the streets condemning the increasing assaults against women.

The intensity of the countrywide protests forced the government to pass a new set of laws. The following is a brief introduction to the scope of these laws which are popularly known as the Nirbhaya laws.

1. It is rape if any part of the woman's body is penetrated with the penis or with any object. The minimum punishment for rape is seven years and the maximum is life imprisonment.
2. It is custodial rape if a man who is an official of the government/ public servant rapes a woman in a police station, jail, hospital, children's institution.
3. The same is true of relatives, guardians, teachers, or any man who is in a position of authority, control or dominance with respect to the woman. Custodial rapes will be punished with a minimum imprisonment of ten years and may extend to life imprisonment.
4. Special cases of rape have been defined such as rape of women suffering with mental or physical disability, rape of women who are incapable of giving consent, or the committal of rape during situations of communal and sectarian strife.
5. If the rape results in death or a vegetative state for the woman, like a coma, then the minimum punishment is twenty years and the maximum will be imprisonment for his entire life.

11.3 FURTHER READING: THE CASTE FACE OF VIOLENCE

The following is an account which tells us of the way sexual violence is acted out in cases of caste discrimination.

The struggle of Bhanwari Devi

Bhanwari Devi, a woman from the kumhar caste, is from the village of Bhateri, Rajasthan. She worked as a saathin: a worker in the Women's Development Project of the Government of Rajasthan. One of the main tasks of her job was to prevent child marriages in her village. The practice of child marriages was rampant in Rajasthan and the government had started a wide public campaign against this practice. However, this campaign was actively resisted by the local communities and was seen as an interference in their private matters. In the year 1992, one of the upper-caste Gurjar families attempted to get their nine-month-old daughter married. Bhanwari Devi tried to stop this child marriage.

Soon the news of the marriage reached the local police station. The police came to Bhateri and stopped the child marriage. The Gurjar community in the village felt insulted and bore a grudge against Bhanwari Devi. Bhanwari and her family were boycotted by the village and not allowed to draw water from the village well, sell their pots or their milk. On 22 September 1992, the boycott went a step further. When Bhanwari Devi and her husband were working in their agricultural field, five Gurjar men attacked her husband, beat him and then raped Bhanwari Devi.

Despite the fear of backlash, Bhanwari Devi decided to report the incident at

the local police station. She lodged a criminal complaint of gang rape against the five Gurjar men. It was not easy for a woman of her caste to file a complaint of rape against upper-caste men. The police were hostile and doubted her account. She was thwarted at every stage. Her medical examination was so delayed that valuable evidence of the rape was lost.

In the meantime, in her village, the Gurjar men spread malicious rumours that Bhanwari Devi fabricated the account of rape. She was subjected to humiliation, ostracized and there were threats to force her to withdraw her case. In such a hostile atmosphere, Bhanwari Devi stood her ground and countered that she would withdraw her case if the Gurjar men publicly acknowledged their crime and offered her an apology. The incident of rape caused severe strife within her family too. Some of her family members insisted that she compromise and settle the case. Bhanwari Devi refused to be cowed down. By then the women's groups in Rajasthan came to know about the case and supported her in her struggle for justice.

The trial was held in the district court in the midst of all these threats. In November, 1995 the district sessions judge pronounced the verdict. The judgement was a major blow to Bhanwari Devi. The Judge disbelieved her story and called her a liar. In his judgement he wrote that, (i) upper-caste men could not have raped a Dalit woman; (ii) an uncle cannot possibly rape in the presence of his nephew; (iii) her husband could not be passively watching while his wife was being raped. On these grounds, the district Judge acquitted all the five Gurjar men of the charges of rape.

The utter unfairness of the judgement led to a nationwide campaign for justice for Bhanwari Devi. Vishakha, a network of women's organizations in Rajasthan and Delhi, filed an appeal against the judgement. They also filed a case in the Supreme Court against the Government of Rajasthan for their inaction and lack of support for Bhanwari Devi. They argued that this was a clear case of sexual violence at the workplace. That Bhanwari Devi was raped in the course of her employment while her employer, the Rajasthan government, did not protect her from violence nor support her in dealing with it. That she, as an employee, should not be left to deal with it all by herself.

Bhanwari Devi's struggle, thankfully, did not go in vain. In 1997 the Supreme Court held that sexual harassment was a form of discrimination against women and that it was a violation of the constitutional right to equality. The court put together a set of guidelines to be followed by every employer with respect to its women employees. This is how the Vishakha Guidelines came to be enacted. This was followed in 2013 by a special law on Sexual Harassment at the Workplace, making it mandatory for all institutions (offices, universities, factories and any workplace) to have a complaints committee against sexual harassment.

లైంగిక హింస గురించి ఇకనైనా ఆలోచిద్దాం

11.1 బాధితులపైనే బండలా?

సాధారణంగా “రేప్” (లైంగిక అత్యాచారం) అన్న పదం వినగానే మనం ఎవరో కొంత మంది ముసుగులు వేసుకున్న మగ వాళ్ళు అర్థరాత్రి ఒంటరిగా నిర్జన ప్రదేశంలో ఉన్న ఆడవాళ్ళ పైకి ఎగబడుతున్నట్లు ఊహించుకుంటాం. అలాగే ఆ స్త్రీలు యువతులనీ, అవివాహితులనీ ఊహించుకుంటాం. ఆ మగ వాళ్ళు లైంగికంగా తప్పుదోవ పట్టినవారని, నీతిమాలిన వాళ్ళని, లేదా నేరస్తులని అనుకుంటాం. ఇలాంటి సంఘటన జరిగినప్పుడు రెండే రెండు ప్రశ్నలు ఉదయిస్తాయి.

1. మగవారు లైంగికంగా ఎందుకిలా దిగజారిపోయారు?
2. స్త్రీలు ఒంటరిగా ఎందుకిలా అర్థరాత్రి పూట బయట తిరుగుతారు? అని.

అయితే, మనం పైన వర్ణించిన దృశ్యాన్ని మాత్రమే ఎందుకు ఊహిస్తామో అర్థం చేసుకోవాలి అంటే మరిన్ని ప్రశ్నలు అడగవలసిన అవసరం ఉంది. లైంగిక అత్యాచారాలు అర్థరాత్రి పూటనో, నిర్జన ప్రదేశాల్లోనే జరుగుతాయా? లేదు. ఇంట్లో, బయట, పనిచేసే ప్రదేశాలలో కూడా జరుగుతాయి. అత్యాచారాలు యువతుల పైనే జరుగుతాయా? లేదు. ఎలాంటి పరిచయం లేని వారే బాధితురాలి పై దాడి చేస్తారా? కాదు. చాలాసార్లు బాగా తెలిసిన వారే అయి ఉంటారు. వయసు పైబడిన స్త్రీలు, పిల్లలు కూడా అత్యాచారానికి గురవుతారా? అవును. దీని వల్ల స్త్రీలు గౌరవ మర్యాదలు పోగొట్టుకుంటారా? ఖచ్చితంగా కాదు (తర్వాత మీరు చదవబోయే అనుభవాలు అందరికీ స్ఫూర్తినిస్తాయి).

అత్యాచారంపై ఉన్న అసహ్యం, గోప్యత కలగలిసి, దాని గురించి మాట్లాడటాన్ని చాలా కష్టతరం చేస్తాయి. అయితే కొంత మేరకు ఈ మధ్య అత్యాచారం గురించి, లైంగిక హింస గురించి మాట్లాడటం మొదలైంది. స్త్రీల రక్షణ, అత్యాచారానికి సంబంధించిన చట్టాలు, అందవలసిన వైద్య సహాయం లాంటివి బహిరంగంగానే చర్చకు వస్తున్నాయి. కోర్టు ప్రక్రియల్లోనూ, రిపోర్ట్ చేసే క్రమంలో మీడియా పాటించాల్సిన నియమావళి కూడా రూపొందించబడింది.

ఇంతకు ముందు అత్యాచారం గురించి మాట్లాడటం అసంభవంగా ఉండేది. ఒకవేళ తప్పనిసరిగా మాట్లాడాల్సి వస్తే అయిష్టంగా ఏదో గుసగుసలాడినట్లు మాట్లాడేవాళ్ళు. ఎందుకంటే ఆ పదం చుట్టూ అల్లుకున్న అంధకారం, అవమానం అలాంటివి. నిర్దిష్టంగా

ఇదీ అని చెప్పకుండా అది చాలా ప్రమాదకరమనీ, భయపడాల్సిన విషయమనీ మాత్రం ఆడపిల్లలకి చిన్నప్పటినుంచి చెప్తుండే వాళ్ళు. ఈ ప్రమాదం నుండి తప్పించుకోవటానికి స్త్రీలు అత్యంత జాగ్రత్తగా వ్యవహరించాలన్నది మాత్రం అందరికీ స్పష్టంగా ఉండేది. అయితే, ఇటువంటి దాడి జరగవచ్చు అనే భయం స్త్రీలను నియంత్రించడానికి, వారి జీవితాల్ని, కదలికల్ని అదుపులో పెట్టటానికొక మార్గంగా ఉపయోగపడింది.

ఇంకొక సమస్య ఏంటంటే సమాజంలోని ఆధిపత్య సంస్కృతి స్త్రీలను నియంత్రించడానికి ఎప్పుడూ సిద్ధంగా ఉంటుంది. లైంగిక అత్యాచారం జరగడానికి స్త్రీలే కారణం అనీ, దానికి గురైన స్త్రీలు మలినమయిపోతారనే ఒక బలమైన నమ్మకాన్ని పెంచి పోషిస్తుంది. యువనంలో ఉన్న స్త్రీలు రేప్ కి గురి అయితే వారు అపవిత్రం అయ్యారు కాబట్టి, ఎప్పటికీ అవివాహితులుగానే ఉండిపోతారని, అదే వివాహిత స్త్రీలు రేప్ కు గురయితే, వారిని తిరిగి ఇంటిలోనికి రానియ్యరని భయపెడుతుంది. మనం కూడా ఇంకా ఇలాంటి నిరాధారమైన ఆందోళనలను, దాని చుట్టూ ఉండే గోప్యతను పట్టుకుని వేలాడటం సమంజసమేనా?

మీలో చాలా మందికి 2012 డిసెంబర్ లో ఢిల్లీలో జరిగిన సామూహిక అత్యాచార సంఘటన గుర్తుండే ఉంటుంది. ఆ ఘటనలో తీవ్ర గాయాలకు గురైన ఆ అమ్మాయి సరైన వైద్య సహాయం అందించినప్పటికీ చనిపోయింది. దానితో దేశమంతటా ఆగ్రహవేశాలు పెల్లుబిగాయి. ఎంతో మంది ప్రజలు వీధుల్లోకి వచ్చి తమ నిరసనను వ్యక్తం చేసారు. ఈ నిరసనలు లైంగిక అత్యాచారం చుట్టుముట్టి ఉండే అవమానాన్ని, గోప్యతని బహిరంగంగా సవాలు చేసాయి. అత్యాచారం జరిగింది అనే అపవాదు, అవమానం బాధితురాలు అసలెందుకు మోయాలి? ఆ అపవాదు, పరువు నష్టం ఆ చర్యకి పాల్పడిన వాడిపై ఎందుకు ఉండదు? అన్న ప్రశ్నలను ఈ నిరసనలు పదే పదే లేవెత్తాయి. దీని గురించి దిన పత్రికల్లో చాలా వ్యాసాలు వచ్చాయి, టీవీ ఛానెల్స్ లో టాక్ షోలు చాలానే జరిగాయి.

ఈ క్రమంలో కొన్ని విభ్రాంతికర విషయాలు వెలుగులోకి వచ్చాయి. అవి

1. లైంగిక అత్యాచారం అనేది ఎక్కడో, ఎప్పుడో జరిగేది కాదు. సమాజంలో అన్ని స్థాయిల్లో, వర్గాల్లో వ్యాపించి ఉంది.

2. అత్యధిక శాతం అత్యాచార సంఘటనలు పోలీస్ స్టేషన్‌లో నమోదు కావడం లేదు.
3. చాలా సంఘటనల్లో రేపిస్టులు అపరిచితులు కారు, కుటుంబ సభ్యులు, స్నేహితులు లేదా ఇరుగుపొరుగు వారు.
4. బాధితుల్లో అన్ని వర్గాల స్త్రీలు ఉన్నారు. అన్ని వయసుల వారు ఉన్నారు. చిన్న పిల్లలు, యువతులు, పెద్దవారు, అరవై ఏళ్ళ వయస్సు పైబడ్డ వారు కూడా ఉన్నారు.
5. కొన్నిసార్లు కుల, మత సంఘర్షణల్లో మొత్తం ఒక కులానికి లేదా వర్గానికి ఒక గుణపాఠం నేర్పడానికి కింది కులాలు లేదా వర్గాలకు చెందిన స్త్రీలపై అత్యాచారం చేయటం జరుగుతుంది. ఇలాంటి సంఘటనలను నేరంగా చూడటం జరగటం లేదు. బాధితులు బయటకు వచ్చి ఫిర్యాదు చేయడానికి సిద్ధంగా ఉన్నా కూడా అవి నమోదు కావు.

దీన్నుంచి మనం ఏం నేర్చుకున్నాం?

1. అత్యాచారం అనేది ప్రమాదవశాత్తు మగవాళ్ళు తమ కోరికను అణచుకోలేనప్పుడు జరిగేది కాదు.
2. ఇది స్త్రీ పురుషుల మధ్యనున్న అధికార అసమానతల నుండి పుట్టింది. ఎక్కువ బలం, అధికారం, పరిస్థితులపై పట్టు ఉండన్న ధైర్యంతో పథకం ప్రకారం లైంగిక దాడులకు పాల్పడే పురుషులకి, దుర్భర పరిస్థితుల్లో ఇరుక్కుపోయి తమపైన జరిగే దాడిని ఎదుర్కోలేని స్త్రీలకి మధ్య ఉండే అసమానత ఇది.
3. అత్యాచారం అంటే స్త్రీ శరీరం మీద దాడి. ఆమె స్వేచ్ఛని, గౌరవాన్ని ఉల్లంఘించడం. ఇదొక రకమైన హింస.
4. పురుషులు కూడా లైంగిక అత్యాచారానికి గురవుతారు అన్న దానికి ఆధారాలున్నప్పటికీ ఇలాంటి హింస స్త్రీలు, బాలికలపైనే ఎక్కువగా జరుగుతుంది.

ఈ సమాజం స్త్రీలు, పురుషుల మధ్య ప్రబలంగా ఉండే అసమాన అధికారాలను, అసమతుల్యతలను గుర్తించడంలో విఫలమైంది. అదేకాక తమ గౌరవాన్ని, మర్యాదని కాపాడుకోవడం అనేది స్త్రీల బాధ్యత అని సమాజం నమ్మబలుకుతుంది. దీనికి కారణం స్త్రీల శీలం వారి శరీరంలోనూ, వారి లైంగిక స్వచ్ఛతలోనూ ఉంటుందనే ఒక విచిత్ర భావన. అత్యాచారం జరగగానే స్త్రీ శరీరం కలుషితమయిపోయినట్లు, ఆమె పవిత్రత పోయినట్లు, విలువ పోయినట్లు భావిస్తారు. ఈ వింత వాదంలో మూల్యం చెల్లించాల్సింది దాడి చేసిన వాళ్ళు కాదు, బాధితురాలు!

ఇదెంత అన్యాయమో అనిపిస్తోంది కదా! ఇదెలా ఉందంటే హత్య చేయబడ్డ మనిషిని హత్య కాకుండా ఉండడానికి అతడెందుకు జాగ్రత్తలు తీసుకోలేదు అని నిందించినట్లు! సమాజంలోని ఈ తప్పుడు అవగాహన వల్ల ఇది ఒక పద్ధతి ప్రకారం స్త్రీలపై జరిగే హింస అని మనం తెలుసుకోలేకపోతున్నాం. ఇటువంటి ఆలోచనా ధోరణి రెండు కోణాల నుండి ఈ హింసని ఆపటానికి చెయ్యాల్సిన ప్రయత్నాలని నిలువరిస్తోంది. ఒక సమాజంగా ఈ హింస వల్ల స్త్రీలకు కలిగే మానసిక, శారీరక నష్టాన్ని గుర్తించడానికి; బాధితులకి అవసరమైన సహాయాన్ని, సేవల్ని అందించడానికి మనం ఇప్పుడిప్పుడే పూనుకుంటున్నాం. కానీ ఇది ఎంత అమానవీయమైన చర్యో, దాని వల్ల స్త్రీలే కాక తాము కూడా ఎంత నష్టపోతున్నారో అన్న విషయాల్ని పురుషులకు వివరించడానికి మనమింకా మార్గాలు వెతుక్కుంటున్నాం.

ఈ కింది సంఘటన గురించి చదవండి

ఒకసారి స్త్రీ పురుషులు ఇద్దరితో కలిసి ఒక వర్క్‌షాప్ జరిగింది. మన మీద ఎవరైనా దాడి చేస్తే మనల్ని మనం ఎలా రక్షించుకోవాలి అన్నది చర్చించటం ఆ వర్క్‌షాప్ యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశ్యం. ముందుగా పురుషులనుద్దేశించి ఆ వర్క్‌షాప్ నిర్వాహకుడు ఒక ప్రశ్న అడిగాడు, “లైంగిక పరమైన దాడి లేదా రేప్ జరక్కుండా మీరెలాంటి జాగ్రత్తలు తీసుకుంటారు?” అని. చాలాసేపు గది అంతా నిశబ్దంగా అయిపోయింది. తరువాత ఒకతను లేచి ‘ఏమీ లేదు’ (నథింగ్) ‘ఏమీ చెయ్యం’ అని సమాధానం చెప్పాడు. ఇదే ప్రశ్నను నిర్వాహకుడు అక్కడే ఉన్న స్త్రీల నడిగాడు. ఇంచుమించుగా అక్కడున్న స్త్రీలంతా సమాధానం చెప్పడానికి చేయి పైకెత్తారు. అందులో కొన్ని సమాధానాలు - ‘నేను వీధిలో నడిచేటప్పుడు పరాయి మగవాడి కళ్ళల్లో కళ్ళు పెట్టి చూడను’. ‘నేను ఎప్పుడు బయటకు వెళ్ళినా ఎవరో ఒకరిని తోడు తీసుకువెళ్తాను’, ‘నేను రోడ్డు మీద నడుస్తున్నప్పుడు ఎవరైనా అబ్బాయిలు ఎదురైతే వారిని తప్పించుకుని పక్క నుండి వెళ్లిపోతాను’. ‘నేను ఫోన్లో గట్టిగా మాట్లాడుతూ వెళ్తాను’, ‘నేను పార్కింగ్ వెళ్ళినప్పుడు నేను తాగే కూల్‌డ్రింక్ గ్లాసును పొరపాటున కూడా క్రింద పెట్టును’ ఇలా...

చదివారు కదా? ఇప్పుడు ఇదే ప్రశ్న మీ తరగతిలో వేస్తే అబ్బాయిల నుండి, అమ్మాయిల నుండి ఎటువంటి సమాధానాలు వస్తాయో గమనించండి. వాటిని చర్చించండి.

11.2 “బ్రతకటానికి పోరాడాను”

కిందటి తరగతిలో లైంగిక హింసకి గురియిన స్త్రీలు చెల్లించే మూల్యాన్ని అర్థం చేసుకోవాల్సిన అవసరం గురించి తెలుసుకున్నాం. మనం స్త్రీలమైనా, పురుషులమైనా అది అవసరమే. ఇప్పుడు మనం అత్యాచారానికి గురైన ఒక స్త్రీ బ్రతకటం కోసం, గౌరవప్రదమైన జీవితం కోసం చేసిన పోరాటం గురించి తెలుసుకుందాం. ఏమో ఎవరికి తెలుసు. ఇలాంటి సంఘటనలు ఎదుర్కొన్న పురుషులు కూడా రేపు మాట్లాడడానికి ముందుకు రావచ్చు!

బ్రతకటానికి పోరాడాను....గెలిచాను

సాపైలా అబ్దుల్ అలీ

మూడేళ్ళ క్రితం నాపై సామూహిక అత్యాచారం జరిగింది. అప్పుడు నా వయసు పదిహేడేళ్ళు. (ఈ వ్యాసంతో పాటు నా పేరు, ఫోటో కూడా జతపరిచాను)...

నేను బాంబేలో పెరిగాను. ప్రస్తుతం అమెరికాలో చదువుకుంటున్నాను. నేను అత్యాచారాల (రేప్) పై ఒక పరిశోధనా పత్రం వ్రాస్తున్నాను. దాని పరిశోధన కోసమే రెండు వారాల క్రితం ఇంటికి వచ్చాను. మూడేళ్ళ క్రితం ఆ రేప్ జరిగిన నాటి నుండీ, జనాలలో రేప్ పైనా, రేప్ చేసే వ్యక్తులపైనా, దానికి గురైన వారిపైనా ఉండే అపోహలు, నాకు చాలా దగ్గరగా అనుభవంలోకి రాసాగాయి. బలాత్కారానికి గురయ్యి, బయటపడి బతుకుతున్న వారి పట్ల సమాజం చూపే వివక్ష కూడా నాకు బాగా అర్థమవసాగింది. చాలాసార్లు, చాలా మంది నాతో ‘ప్రాణం కన్నా మానమే ముఖ్యం’ అని, ‘రేప్ కు గురయి బతికే కన్నా మరణమే మేలు’ అని రకరకాలుగా చెప్పేవారు. కానీ ఆ మాటలతో నేను ఏమాత్రం ఏకీభవించను. నా జీవితం నాకు చాలా విలువైనది!

అత్యాచారానికి గురియిన చాలా మంది స్త్రీలు ఈ వివక్షకు భయపడే ఆ విషయాన్ని బయటకు చెప్పుకోరు. కానీ ఆ నిశ్శబ్దానికి మూల్యంగా తీవ్రమైన మానసిక ఒత్తిడిని అనుభవిస్తారు. అత్యాచార సంఘటనల్లో మగవాళ్ళు అనేక కారణాల వల్ల ఎప్పుడూ బాధితులనే అంటే స్త్రీలనే నిందిస్తూ ఉంటారు. చాలా సందర్భాల్లో మహిళలు కూడా బాధితులనే తప్పు పడుతుంటారు. మన సమాజంలో నాటుకు పోయిన పురుషాధిక్య భావజాలం దీనికి కారణం కావచ్చు. లేదా తమకు అలాంటి పరిస్థితి ఎప్పటికీ ఎదురు కాదన్న నమ్మకం వల్ల కావచ్చు.

ఈ ఘటన జూలై నెలలో ఒక సాయం సమయంలో జరిగింది. రేప్ సంఘటనల్లో మరింత మెరుగైన చట్టాలని అమలు పరచాలని మహిళా సంఘాలు పోరాటం చేస్తున్న సంవత్సరం అది. నేనూ, నా స్నేహితుడు రషీద్ నడకకని వెళ్ళి ఒక చిన్న కొండ దగ్గర కూర్చుని ఉన్నాము. ముంబైలో చెంబూర్లోని మా ఇంటికి మైలున్న

దూరంలో ఉంది ఆ స్థలం. మేము అలా కూర్చుని ఉండగా, నలుగురు వ్యక్తులు మాపై దాడి చేశారు. వారి వద్ద ఒక కొడవలి ఉంది. వాళ్ళు మమ్మల్ని కొట్టి బలవంతంగా కొండపైకి తీసుకువెళ్ళారు. అక్కడ రెండు గంటలు మమ్మల్ని నిర్బంధించి శారీరకంగా, మానసికంగా చిత్రహింసలు పెట్టారు. చీకటి పడుతుండగా, మమ్మల్నిద్దరిని వేరు చేసి రషీద్ ని బందీ చేసి, నాపై అత్యాచారం చేశారు. మాలో ఎవరు ఎదురు తిరిగినా రెండో వారిని గాయపరుస్తామని బెదిరించారు. ఇది తిరుగులేని ఆయుధంగా పని చేసింది.

అత్యాచారం తర్వాత మమ్మల్ని చంపాలో, వదిలేయాలో వారు నిర్ణయించుకోలేకపోయారు. మా ప్రాణాలు కాపాడుకోవటానికి మేము శాయశక్తులా ప్రయత్నించాం. ఆ సమయంలో నా ఏకైక లక్ష్యం జీవించి ఉండటమే! మిగతా అన్ని విషయాలకన్నా అప్పుడు నాకది అది ముఖ్యమైనదిగా తోచింది. ముందుగా నేను వాళ్ళని శారీరకంగా ఎదుర్కోవటానికి ప్రయత్నించాను. వాళ్ళు నన్ను నేల మీద పడేసి నొక్కి పెట్టాక, చేసేది లేక మాటలతో ఎదురుకోవటం మొదలుపెట్టాను. అరిచినా, కోపంగా తిట్టినా, ఏమీ ప్రయోజనం లేకపోవటంతో, నేను వాళ్ళతో దయ, కరుణ, సాటి మనుషుల పట్ల మానవత్వం చూపటం వంటి వాటిని గూర్చి వాగుతూ పోయాను. ఆ మాటలతో వాళ్ళు కొంచెం మెలకువపడ్డారు. అంటే, కనీసం నన్ను ఆ సమయంలో బలాత్కరిస్తున్న వాడు కాకపోయినా, మిగతావారు! నన్నూ, రషీద్ ని ప్రాణాలతో వదిలేస్తే, నేను మర్నాడు సాయంత్రం మళ్ళీ వచ్చి కలుసుకుంటానని, వాళ్ళలో ఒకడికి నేను మాట ఇచ్చాను. ఆ హామీ ఎంత కఠినమైనదో, ఆ మాట అనటానికి నేనెంత కష్టపడ్డానో నాకే తెలుసు. కానీ అప్పుడు రెండు నిండు ప్రాణాలు వాళ్ళ చేతిలో ఉన్నాయి. ఒకవేళ నేను నిజంగా మళ్ళీ అక్కడికి వెళ్ళాల్సి వస్తే, ఖచ్చితంగా ఏదైనా పదునైన ఆయుధం తీసుకుని వెళ్ళేదాన్ని. మరెప్పుడూ, ఎవర్నీ రేప్ చేయలేని విధంగా వాడికి దానితో బుద్ధి చేపేదాన్ని.

కొన్ని యుగాల చిత్రహింస తర్వాత ఆఖరికి వారు నన్ను వదిలి పెట్టినట్టు అనిపించింది. కనీసం నన్ను పదిసార్లు రేప్ చేసి ఉంటారునుకుంటాను. కానీ నాకు కలిగిన విపరీతమైన నొప్పి, బాధవల్ల కాసేపటి తర్వాత ఏం జరుగుతోందో తెలిసి స్థితిలో ఉండిపోయాను. వదిలేసే ముందు, వాళ్ళు మాకు ఒక పెద్ద నీటి బోధ చేసి వదిలారు. అలా ఒంటరిగా, ఒక అబ్బాయితో తిరుగుతున్న నేను ఎంత బరితెగించిన కులటనో చెప్పారు. అసలు నాపై వాళ్ళ దౌర్జన్యానికి ముఖ్య కారణం అదేనన్నారు. వాళ్ళు చేసినదంతా నాకు ఒక గుణపాఠం నేర్చి, నన్ను సరైన దారిలో పెట్టటానికే అన్నట్టు ప్రవర్తించారు. వాళ్ళదంతా ఒక తీవ్రవాద ధోరణితో కూడుకున్న ధర్మాగ్రహం!

చివరికి వాళ్ళు మమ్మల్ని కొండ కిందికి నడిపించుకుంటూ వెళ్ళి ఆ చీకటి రోడ్డుపై వదిలేశారు. మేము పడుతూ, లేస్తూ ఒకళ్ళ నొకళ్ళు పట్టుకుని నడిచాము. కొంత దూరం దాకా మా వెనకే నడుస్తూ, కొడవలితో బెదిరిస్తూ వెంటబడించారు. ఆ ఘటనలో అన్నింటికన్నా భయంకరమైన క్షణాలు అవే! తప్పించుకోవటానికి అతి చేరువలో ఉండి కూడా చావు భయం మా వెన్నంటే ఉన్న క్షణాలు అవి! గాయాలతో, చిద్రమైన మనసు, శరీరాలతో ఎలాగైతేనేం ఆఖరికి ఇల్లు చేరాము. అప్పటి వరకూ, ఆచితూచి మాట్లాడుతూ, మమ్మల్ని చంపాడని బతిమిలాడుతూ, ఏ క్షణాన వారు కోపంతో ఆ కొడవలితో మా ప్రాణాలు తీస్తారో అని భయపడిన మాకు ఇల్లు చేరిన ఆ నిమిషం నమ్మశక్యంగా అనిపించలేదు. అప్పటి వరకు ఉగ్రబట్టుకున్న మా భావోద్వేగాలు అన్నీ ఒక్కసారిగా మా ఒంట్లోకి వరదలా ప్రవహించాయి. వెర్రిగా కేకలు వేస్తూ కుప్పకూలిపోయాం!

ఆ దుండగులతో, నేను ఆ ఉదంతాన్ని ఎవరితో చెప్పనని చాలా నిజాయితీగా చెప్పాను. కానీ, ఇంటికి వచ్చిన మరుక్షణమే మా నాన్నతో పోలీసులని పిలవమని చెప్పాను. ఆయన కూడా వాళ్ళని ఎలాగైనా పట్టించాలన్న తపనతో వెంటనే పోలీసులకి ఫోను చేశారు. నాకు జరిగిన దుర్ఘటన మరెవరికీ జరక్కూడదని నేను బలంగా అనుకున్నాను. దాని కోసం ఏమైనా చేయటానికి సిద్ధపడ్డాను. కానీ పోలీసుల వైఖరి మాత్రం అమానుషంగా, అవమానకరంగా, ద్వేషపూరితంగా, మొరటుగా ఉంది. వారు నన్ను బాధితురాలిగా కాక దోషిగా చూశారు. జరిగిన ఉదంతం గూర్చి వారు చెప్పమన్నప్పుడు, నేను సూటిగా జరిగిన దాన్ని వివరించాను. జరిగిన దానికి, నేను సిగ్గుతో తలదించుకోకపోవటం, పైపెచ్చు ధైర్యంగా చెప్పటం వారికి చాలా ఆశ్చర్యం కలగజేసింది. ఇలా పోలీస్ రిపోర్టు యిస్తే ఈ విషయం అందరికీ తెలిసిపోతుంది అంటూ నన్ను ఆపే ప్రయత్నం చేశారు. నేను ఫర్వాలేదు అన్నాను. నిజానికి ఈ ఘటనకు నన్నుగానీ, రషీద్ని గానీ బాధ్యులుగా చేసి తప్పు పడతారని అనేది నేను ఊహించని విషయం! ఒకవేళ, కేసు నమోదు చేసుకుంటే, నువ్వు నీ 'రక్షణ' కోసం 'బాల నేరస్థుల సంరక్షణా గృహం'లో ఉండాల్సి వస్తుందని కూడా పోలీసులు చెప్పారు. దానికి నేను సరేనన్నాను. నాపై దాడి చేసిన వారిని చట్టానికి పట్టించే క్రమంలో, నేను రేపిస్టులు, బ్రోకర్లతో కలిసి ఉండటానికైనా సిద్ధమే అని చెప్పాను.

నేను అన్నిటికీ సిద్ధపడినా, అసలు మన న్యాయ వ్యవస్థలోనే స్త్రీలకు న్యాయం అనేది లేదని నాకు త్వరలోనే అర్థం అయింది. ఆ సమయంలో ఆ కొండ దగ్గర మీరేం చేస్తున్నారని పోలీసులు అడిగినప్పుడు నాకు మెల్లగా కోపం రావటం మొదలైంది. రషీద్ని నువ్వు వారిపై ఎందుకు తిరగబడలేదు, ఆమెను కాపాడే ప్రయత్నం ఎందుకు చేయలేదని అని వాళ్ళు అడిగినప్పుడు నేను కోపం

పట్టలేక గట్టిగా అరిచాను. అతడు ఏమాత్రం ఎదురు తిరిగినా, వాళ్ళు నన్ను ఇంకా చిత్రహింసలు పెట్టే వారని ఎందుకు అర్థం చేసుకోవట్లేదు? పైగా ఇంకా కొన్ని అసందర్భమైన ప్రశ్నలు వేశారు. ఆ సమయంలో నేను ఎలాంటి దుస్తులు ధరించి ఉన్నాను? రషీద్ ఒంటిపైన బయటికి ఏమీ గాయపు గుర్తులు లేవు ఎందుకని? అని (నిజానికి రషీద్ని ఆ దుండగులు, పదే పదే కొడవలి పిడితో కడుపుతో గుద్దారు. దాని వల్ల అతనికి అంతర్గతంగా రక్తస్రావం కూడా జరిగిందని తర్వాత తెలిసింది). పోలీసుల ప్రశ్నలకి నేను తీవ్ర మనస్తాపంతో, భయంతో వణికిపోతూ, రోదిస్తూ ఉండిపోయాను. మా నాన్న వారిని బాగా తిట్టి ఇంట్లో నుండి తక్షణమే వెళ్ళిపోమన్నారు. పోలీసుల నుండి నాకు లభించిన సహాయం అదీ! వారు ఎవ్వరి పైనా కేసు నమోదు చేయలేదు. కేవలం నేను వాకింగ్కి వెళ్ళి వస్తుంటే, కొన్ని అవాంతరాల వల్ల కాస్త ఆలస్యం అయిందని మాత్రం నమోదు చేసుకుని వెళ్ళి పోయారు.

ఆ సంఘటన జరిగి మూడేళ్ళయినా, దాని తాలూకు భయానక జ్ఞాపకాలు, నన్ను వెంటాడని రోజు లేదు. భయం, కోపం, అభద్రతా భావం, నిస్సహాయత ఇవన్నీ నన్ను నిరంతరం వెంటాడుతూ ఉంటాయి. రోడ్డుపై నడిచేటప్పుడు, నా వెనుక అడుగుల సవ్వడి వినపడితే వణికిపోతాను. భయంతో అరవకుండా ఉండటానికి పంటితో పెదవులను నొక్కిపెట్టి నడుస్తాను. ఎవరైనా స్నేహ పూర్వకంగా ముట్టుకోబోయినా ముడుచుకుపోతాను. మెడ చుట్టూ స్కార్ఫ్ కట్టుకోవటానికి కూడా భయమేస్తుంది. అవి నా కంఠం చుట్టూ బిగించిన చేతుల్లా అనిపిస్తాయి.

మగవాళ్ళ కళ్ళల్లో కనపడే ఒక రకమైన చూపుకి నాలో ఆందోళన మొదలౌతుంది. ఆ చూపు తరుచుగా కనపడుతూనే ఉంటుంది. కానీ ఇన్ని భరిస్తున్నా...మునుపటికన్నా ఇప్పుడు నేను మానసికంగా ధృఢమైన వ్యక్తిని చెప్పగలను. ప్రతి కొత్త రోజునీ ఒక బహుమతిగా భావిస్తాను. నేను నా జీవితం కోసం పోరాడాను, గెలిచాను. ఎవ్వరి విమర్శలు, ప్రతికూల స్పందనలు, నా సానుకూల దృక్పథాన్ని మార్చలేవు.

నేను మగవారిని ద్వేషించను. అది చాలా తేలిగ్గా చేయగలిగే పని. పురుషులు కూడా వేరే రకాల అణచివేతకు గురవుతుంటారు. నేను ద్వేషించేది ఈ పితృస్వామ్యాన్ని...! స్త్రీల కన్నా పురుషులు అధికులని, పురుషులకే అన్ని హక్కులు ఉండాలని...! స్త్రీలకు అవే ఉండకూడదని, స్త్రీలు ఎప్పుడూ పురుషుల సంరక్షణలో ఉండాలని, పురుషులే స్త్రీల హక్కుదారులు అని బోధించే ఈ అబద్ధాల పుట్టను వ్యతిరేకిస్తాను.

‘అత్యాచారం’ ఒక్కదాన్నే ఒక ప్రత్యేక మార్మిక చర్యగా చిత్రీకరించ వద్దు. అది మన చుట్టూ అనేక రూపాల్లో ప్రకటితమవుతూ ఉంటుందని మనం అంగీకరించాలి. అత్యాచార నేరాలను గుప్త చర్యలుగా, రహస్యంగా కప్పిపెట్టే బదులు వాస్తవికంగా ఆలోచించి ఒక హింసాపూరిత నేరంగా, అది చేసే వారిని నేరస్థులుగా గుర్తించాలి.

నేను ప్రాణాలతో జీవించి ఉన్నందుకు పరమానందం చెందు తున్నాను. నాపై జరిగిన అత్యాచారం, మాటల్లో చెప్పలేనంత దారుణమైనది, కానీ నేను జీవించి ఉండటమనేది నా దృష్టిలో దీనికన్నా ముఖ్యమైన విషయం! ఒక స్త్రీకి అలా అనుకునే హక్కుని, మన సమాజం కల్పించట్లేదు అంటే మన విలువల్లోనే ఏదో తప్పు ఉంది. ఎవరినైనా దొంగలు దోచుకునేటప్పుడు వారు భయపడి ఎదురు తిరక్కుపోతే వారివెవరూ తప్పుపట్టరు. ప్రాణాలు పోయినా సరే దొంగని ఎదుర్కోవాలి అని ఎవరూ సలహా చెప్పరు. ‘పోతే పోయింది వెధవ డబ్బు నీ ప్రాణాలు దక్కాయి. అంతే చాలు’ అంటారు. అంతే గానీ, ‘వాళ్ళు కొట్టిన దెబ్బలు బాగున్నాయా, అందుకే ఎదురు తిరగలేదు’ అని ఎవరూ అడగరు.

కానీ ఈ బలాత్కారం విషయంలో మాత్రం, ఒక స్త్రీని రకరకాల ప్రశ్నలతో హింసిస్తారు. ఆమె వారిని ఎందుకు అలా చేయనిచ్చింది? ఎందుకు ఎదురు తిరగలేదు? దానిని ఆమె ఆస్వాదించిందా? అంటూ ప్రశ్నలు వేస్తారు.

నేను ఒక భయంకర పరిస్థితిని ఎదుర్కొని, బతికి బయటపడ్డ మనిషిని. నేను నాపై అత్యాచారం జరగాలని కోరుకోలేదు. దాన్ని ఆస్వాదించనూ లేదు. నా జీవితంలో నాకు జరిగిన అత్యంత బాధాకరమైన పాశవిక చర్య అది! అత్యాచారం జరగటమనేది ఎప్పటికీ ఒక మహిళ తప్పు కాదు! అత్యాచార ఘటనలపై సమాజం పాటించే నిశ్శబ్దాన్ని చేదించటమే ఈ వ్యాసం యొక్క ఉద్దేశ్యం! ఇలాంటి ఘటనలకు మనం గురికాము అని అనుకుంటూ తమకు అనువైన భ్రమలను కల్పించుకుని బతికే వారికి; అత్యాచార బాధితులను వేరు చేసి వాళ్ళని అంటరాని వారిగా, అమానుషమైన ఒంటరితనంలోకి నెట్టే వారికి కూడా ఈ వ్యాసం మేలుకొలుపుగా ఉపకరిస్తుందని ఆశిస్తున్నాను.

అనువాదం: సింగరాజు రమాదేవి

మీకు తెలుసా?

అది 1972వ సంవత్సరం. మహారాష్ట్రలో మధుర అనే ఆదివాసీ బాలిక పోలీస్ స్టేషన్ లో అత్యాచారానికి గురి అయింది. ఏన్నోకోర్టు వాయిదాలు, పోరాటాలు జరిగిన తరువాత చివరికి 1979లో సుప్రీంకోర్టు తీర్పు వచ్చింది. ఆ తీర్పు మధురపై అత్యాచారం జరిగింది అంటే నమ్మశ్యంగా లేదని, ఎందుకంటే ఆమె శరీరంపై ఎలాంటి గాయాలు లేవని, అత్యాచారం జరుగుతుంటే ఆమె నిశ్శబ్దంగా ఉందని, కాబట్టి ఆమె అంగీకారం తోటే అత్యాచారం జరిగిందని, అందువల్ల దానికి బాధ్యులైన ఇద్దరు పోలీసులను శిక్ష నుంచి తప్పిస్తూ తీర్పునిచ్చింది.

ఈ తీర్పు పాఠాన్ని చదివిన ఢిల్లీకి చెందిన నలుగురు న్యాయశాస్త్ర ప్రాఫెసర్లు సుప్రీంకోర్టు నిర్ణయాన్ని తీవ్రంగా వ్యతిరేకిస్తూ ఆ న్యాయమూర్తులకి తీర్పు లోని లోటుపాట్లను తెలియజేస్తూ ఒక లేఖ రాసారు. వారడిగిన ప్రశ్నలు - పోలీస్ స్టేషన్ లో ఒంటరిగా ఉన్న స్త్రీ తనపై జరిగిన దాడిని ఎలా ఎదుర్కోగలదని మీరు భావిస్తున్నారు? ఒక స్త్రీ కేవలం భయంతోనే అత్యాచారాన్ని అంగీకరిస్తుంది అని నమ్మడం మనకెందుకంత కష్టంగా ఉంది? జరిగే ప్రతి అత్యాచారానికి శరీరంపై గాయాలు ఉండాలని ఏమైనా ఉందా?

తరువాత రోజుల్లో ఈ మధుర అత్యాచారం కేసు భారతీయ స్త్రీల ఉద్యమాల్లో ఒక మైలురాయి అయింది.

చాలా కేసుల్లో స్త్రీల ఫిర్యాదులని కోర్టులు నమ్మడం లేదన్న సత్యం బయట పడింది. ఆయా చట్టాల్లో స్త్రీలకు వ్యతిరేకంగా ఉన్న అనేక లోపాలు వెల్లడైనాయి. స్త్రీలు చేసే ఫిర్యాదులని అనుమానిస్తూ అసలు ఏ రకంగానూ స్పందించని పోలీస్ వ్యవస్థ బండారం బయటపడింది. ఇంకొక పక్క కోర్టుకి వెళ్ళిన స్త్రీలు కేసులు ఓడిపోవడమే కాక అనేక రకాల అవమానాలు ఎదుర్కోవాల్సి వస్తుందని తెలిసింది. స్త్రీల సంఘాలు చేసిన ఎన్నో నిరసనల వల్ల అత్యాచార చట్టంలో మార్పులతో పాటు అది చర్చించాల్సిన విషయమే అనేది తెలిసి వచ్చింది. ఢిల్లీ గ్యాంగ్ రేప్ తరువాత 2013లో అత్యాచార చట్టానికి మరిన్ని సవరణలు జరిగాయి.

నిర్భయ చట్టం 2013

డిసెంబరు 13, 2012న ఢిల్లీలో ఒక యువతి అత్యంత క్రూరంగా సామూహిక అత్యాచారానికి గురయింది. ఆమెపై జరిగిన దాడి ఎంత ఘోరమైనదంటే గాయాల వల్ల ఆమె వారం తీరకుండానే చనిపోయింది. ఈ సంఘటన దేశవ్యాప్త ఆందోళనకు దారి తీసింది. యువతీ, యువకులు పెద్ద ఎత్తున వీధుల్లోకి వచ్చి తమ నిరసనను వ్యక్తం చేసారు.

ఈ నిరసన తీవ్రతతో కదిలిన ప్రభుత్వం కొత్త చట్టాలను తీసుకొచ్చింది. వీటినే నిర్భయ చట్టాలని కూడా అంటారు. ఈ కింద పేర్కొన్న నిబంధనలు క్లుప్తంగా చట్టాన్ని మీకు పరిచయం చేస్తాయి.

1. స్త్రీ శరీరంలోని ఏ భాగంలోకైనా పురుషాంగం లేదా ఇంకేదైనా వస్తువుని చొప్పిస్తే అది అత్యాచారం కిందకే వస్తుంది. అత్యాచారం చేసిన వారికి కనీస శిక్ష ఏడేళ్ళయితే, అత్యధిక శిక్ష యావజ్జీవ కారాగారం.
2. ప్రభుత్వ కార్యాలయాల్లో, పోలీస్ స్టేషన్లలో, హాస్పిటల్స్‌లో, పురుషుడైన ప్రభుత్వ ఉద్యోగి అత్యాచారానికి పాల్పడితే దాన్ని 'కస్టోడియన్ రేప్' కింద పరిగణిస్తారు.
3. అలాగే దగ్గరి బంధువులు, టీచర్లు, లేదా అధికారంలో ఉన్న ఏ పురుషుడికైనా సరే ఇదే వర్తిస్తుంది. కస్టోడియన్ అత్యాచారానికి కనీసం పదేళ్ళు జైలు శిక్ష లేదా జీవిత కాలపు శిక్ష ఉంటుంది.
4. మానసికంగాను, శారీరకంగా వికలాంగులైన స్త్రీలపై జరిగే అత్యాచారాన్ని ప్రత్యేక కేసుల కింద పరిగణిస్తారు. అలాగే తన అంగీకారాన్ని స్పష్టంగా చెప్పలేని స్థితిలో ఉన్న స్త్రీలపైనా; రెండు వర్గాల మధ్యా, మత/కుల సమూహాల మధ్యా జరిగే గొడవల్లో స్త్రీలపై జరిగే అత్యాచారాలు కూడా ప్రత్యేకమైనవే.
5. అత్యాచారం జరిగిన తరువాత ఆ స్త్రీ చనిపోయినా లేదా కోమాలోకి వెళ్ళిపోయినా, కనీసం 20 ఏళ్ళు జైలు శిక్ష లేదా జీవిత కాలపు శిక్ష పడుతుంది.

11.3 అదనపు పతనం: హింసకి కూడా కులం ఉంటుంది

ఈ క్రింది సంఘటన కుల వివక్షలో లైంగిక హింస పోషించే పాత్ర గురించి వివరిస్తుంది.

భన్వారీ దేవి పోరాటం

భన్వారీ దేవి రాజస్థాన్ లోని భటేరి అనే గ్రామ నివాసి. ఆమె కుష్టారోగినిగా ఉండగా, ఆమె రాజస్థాన్ ప్రభుత్వం ఆధ్వర్యంలో ఉమెన్స్ డెవలప్ మెంట్ ప్రాజెక్టులో గ్రామ సేవకగా పని చేసింది. బాల్య వివాహాన్ని అరికట్టడం ఆ ప్రాజెక్ట్ ముఖ్యోద్దేశాలలో ఒకటి. రాజస్థాన్ రాష్ట్రంలో బాల్య వివాహాల సంస్కృతి ఇప్పటికీ ప్రబలంగా ఉంది. దీన్ని అరికట్టడానికి అక్కడి ప్రభుత్వం ఎన్నో ప్రచార కార్యక్రమాలు చేపట్టింది. అయితే తమ సంస్కృతికి వ్యతిరేకంగా ప్రభుత్వం పని చేస్తోందని కొన్ని వర్గాల వారు ప్రభుత్వ చర్యలపై నిరసనతో ఉండేవారు. ఆ క్రమంలో 1992వ సంవత్సరంలో అగ్రకులమైన గుజ్జర్ కుటుంబానికి చెందిన 9 నెలల బాలికకు వివాహం చేయడానికి ప్రయత్నిస్తుండగా భన్వారీదేవి వారిని అడ్డుకుంది. విషయం తెలిసిన పోలీసులు అక్కడకు వచ్చి వివాహాన్ని ఆపివేశారు.

ఈ ఘటనని గుజ్జర్ కులం వారు అవమానంగా భావించి దీనికి కారణమైన భన్వారీదేవిని ఊరి నుండి వెలివేశారు. ఆమెకు కనీసం ఊరి బావి నుండి మంచి నీరు కూడా అందనీయలేదు. ఆమె ఇంటి గేదెల పాలను అమ్మనీయలేదు. 1992 సెప్టెంబర్ 22న ఈ విషయం ఇంకా పెద్దదయింది. ఆ రోజు భన్వారీదేవి తన భర్తతో కలిసి పొలంలో పని చేసుకుంటూ ఉండగా ఐదు మంది గుజ్జర్ మగవాళ్ళు వారిపై దాడి చేసి ఆమె భర్తను కొట్టి ఆమెను రేప్ చేశారు.

తాను ఎన్నో సవాళ్ళను ఎదుర్కొనలసి వస్తుంది అని తెలిసి కూడా, భన్వారీదేవి ఆ ఐదుగురిపై స్థానిక పోలీస్ స్టేషన్ లో ఫిర్యాదు చేసింది. పోలీసులు ప్రతికూలంగా స్పందించటమే కాక ఆమె చెప్పినదాన్ని అనుమానించారు. కుష్టారోగినిగా ఉండగా ఆమె అగ్ర కులాల వారికి వ్యతిరేకంగా ఫిర్యాదు చేయటం చిన్న విషయం కాదు. ఇక అడుగడుగునా ఆమెకి కష్టాలు మొదలయ్యాయి. వైద్యులు ఆమెకి వైద్య పరీక్ష నిర్వహించటం ఆలస్యం చేయటంతో, ముఖ్య సాక్ష్యాధారాలు ఆమె కోల్పోయింది. అదే సమయంలో గుజ్జర్లు ఆమెపై రకరకాల పుకార్లు సృష్టించారు. ఆమె కట్టు కథలు అల్లుతోందని, కేసు వెనక్కి తీసుకోకపోతే ఆమెని చంపుతామని బెదిరించారు. అంత ప్రతికూల వాతావరణంలో కూడా ఆమె ధైర్యంగా నిలబడింది. తాము చేసిన నేరాన్ని బహిరంగంగా ఒప్పుకుని క్షమించమని అడిగితే కేసుని వెనక్కి తీసుకుంటానని తెగేసి చెప్పింది.

ఈ సంఘటన భన్వారీదేవి కుటుంబంలో కూడా కలతలు రేపింది. కొంత మంది కుటుంబ సభ్యులు కేసు వెనక్కి తీసుకొమ్మని

ఆమెని బలవంతం పెట్టారు. కాని భన్వారీదేవి ఒప్పుకోలేదు. అప్పటికే రాజస్థాన్ లోని కొన్ని మహిళా సంఘాలు భన్వారీదేవి న్యాయం కోసం చేస్తున్న పోరాటానికి తమ సంఘీభావం తెలిపాయి.

రకరకాల బెదిరింపుల మధ్య 1995 నవంబరులో జిల్లా సెషన్స్ కోర్టు తన తీర్పు వెల్లడించింది. ఆ తీర్పు భన్వారీదేవిని తీవ్రంగా దెబ్బ తీసింది. ఆమె చెప్పిన దాన్ని న్యాయమూర్తి నమ్మలేదు. ఆమెని అబద్ధాల కోరుగా నిందించాడు. ఆ తీర్పులో ఆయనేం రాసాడంటే: 1. ఒక అగ్రకులానికి చెందిన పురుషుడు ఓ దళిత అంటరాని స్త్రీపై అత్యాచారం చేయడు. 2. మేనమామ తన మేనల్లుడి ఎదురుగా అత్యాచారం చేయడు. 3. తన భార్యపై అత్యాచారం జరుగుతుంటే ఏ భర్తా చూస్తూ ఊరుకోడు. అంటే క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే అత్యాచారం జరగలేదు అని తీర్పు! ఈ కారణాలతో జిల్లా జడ్జి ఆ ఐదుగురు గుజ్జర్ పురుషులను అత్యాచారం కేసులో ఏ శిక్షా లేకుండా విడుదల చేసాడు.

ఈ అన్యాయమైన తీర్పుతో భన్వారీదేవికి న్యాయం చేయాలంటూ దేశవ్యాప్తంగా ఆందోళన మొదలయింది.

రాజస్థాన్ లోపాటు ఢిల్లీ లాంటి ప్రాంతాల్లో పని చేసే విశాఖ అనే మహిళా సంఘటన సెషన్స్ కోర్టు ఇచ్చిన తీర్పుపై అప్పీలుకి వెళ్ళింది. అంతేకాక రాజస్థాన్ ప్రభుత్వం స్పందించకుండా, తమ ఉద్యోగి అయిన భన్వారీదేవికి ఏ సహాయం అందించకుండా ఉన్నందుకు దానిపై చర్య తీసుకోవాలని సుప్రీంకోర్టులో దావా వేసింది. ఈ సంఘటన పని చేసే ప్రదేశంలో లైంగిక హింస కిందకే వస్తుంది అని వాదించింది. భన్వారీదేవిపై జరిగిన అత్యాచారం ఆమె తన విధి నిర్వహణలో ఉండగా జరిగిందనీ, ఆమెను నియమించిన రాజస్థాన్ ప్రభుత్వం ఆ హింస నుండి ఆమెని రక్షించలేకపోవడం, పైగా తరువాత ఆమె పోరాటానికి ఎలాంటి సహకారం అందించక పోవడం నేరమని, ఇది ఆమె ఒంటరిగా తేల్చుకోగలిగే విషయం కాదని వాదించింది.

అదృష్టవశాత్తు భన్వారీదేవి పోరాటం ఊరికే పోలేదు. 1997లో సుప్రీంకోర్టు లైంగిక వేధింపులని నిర్వచిస్తూ అది కూడా ఒక రకమైన స్త్రీల పట్ల చూపే వివక్షకొక రూపమేనని, అది రాజ్యాంగపరంగా లభించే సమానత్వ హక్కును ఉల్లంఘిస్తుందని అని పేర్కొంది. ప్రతి సంస్థ తమ ఉద్యోగులకు సంబంధించి అవలంబించాల్సిన కొన్ని నియమాలు రూపొందించింది. అవే తరువాత 'విశాఖ నియమాలు'గా పిలువబడ్డాయి. పని ప్రదేశాలలో లైంగిక వేధింపులు పేరుతో 2013లో ఒక ప్రత్యేక చట్టం కూడా వచ్చింది. ఈ చట్టం ప్రకారం ప్రతి సంస్థ, కార్యాలయాలు, విశ్వవిద్యాలయాలు, కర్మాగారాలు తప్పనిసరిగా లైంగిక వేధింపులకు వ్యతిరేకంగా ఒక ఫిర్యాదుల కమిటీని ఏర్పరచుకోవాలి. దీని గురించి మనం లైంగిక వేధింపులు అనే పాఠంలో కూడా చర్చించాము. మీకు గుర్తు ఉండే ఉంటుంది.

Just Relationships

BEING TOGETHER AS EQUALS

12.1 MARY KOM AND ONLER

You may have heard the famous line, “If you love someone set them free. If they come back they are yours; if they don’t they never were.” This tiny sentence packs so many lessons about how to love, how to be a friend, how to care for somebody without taking control of their lives. All of us long to find someone who lights up our day and stands by us through the darkest moments. But, more than anything, bonds of friendship or love must allow each person to feel comfortable, to be themselves and to pursue their goals and dreams and passions. A love that ties one up in obligations, watches one’s every move like a jealous watchdog—can we really call that love? Maybe we can describe it as owning a piece of property or cattle or slaves. But surely this is not friendship or love!

Unfortunately, violence and the desire to dominate often wear the mask of love. How many times have we heard it said, “When a girl says no, it means yes!” Almost every second film reinforces this belief. The girl hates the boy; she may call him an idiot or even slap him. But that does not stop him! In true filmy style, he must chase her, pull her, push her and kiss her. Most of this is accompanied by foot-tapping music and dance. We all know what happens at the end of the movie. The heroine’s resistance wears off. And she falls madly, madly in love with the man she hated just a few days back.

Most of us enjoy this. It is difficult not to...there are beautiful young people romancing in exotic foreign locales, on

beaches, amidst snow-capped mountains, on bikes, in swanky shining cars and in colleges where they don’t really need to study!

Reality however is not so pretty. Do you know that sometimes girls stop going to school or college just to avoid being teased on the way? If girls fell in love with whoever stalked or teased them, surely they would not take such a drastic step, ruining their future and dreams.

Women routinely have to deal with unwanted attention from men. All in the name of love. When a woman turns down a man’s offer of love, things can turn ugly. Very often the man refuses to accept the fact that she is just not interested and has a right to say no, however much it might hurt him. He then stalks her, badgers her with persistent text messages and phone calls. Some men post nasty comments on social networking sites, destroying the privacy and mental peace of the woman in question.

As you read this, a thought might cross your mind: how is it possible to hurt somebody whom one loves? You may wonder: is it at all possible to find just relationships between men and women, relationships based on trust, warmth, friendship and mutual respect in a world where violence often passes for love? Hold that thought! Let us together explore stories and lives that may not exactly fit into conventional models of “love” but are magical and sweet and inspiring in their own way.

In this Unit, you will read about the famous boxer Mary Kom whose husband

An episode of the popular programme *Satyamev Jayate* deals with how cinema shapes our idea of wooing a woman—the hero manhandles the heroine, treats her as if she were an object. “I am a piece of tandoori chicken ...” goes the line of a popular “item number.” However, three leading actresses of Bollywood—Kangana Ranaut, Deepika Padukone and Parineeti Chopra draw on their own experiences to speak of how traumatic it can be to be stalked and treated so roughly against one’s will. All of them are crystal clear about one thing: they would not accept an abusive relationship. For them, **no definitely means no!**

Watch them speak at <http://www.satyamevjayate.in/when-masculinity-harms-men/episode-6watchvideo.aspx?uid=s3e6-ev-v1&lang=hindi>

K. Onler Kom takes on the major share of domestic responsibilities so that she can give full attention to her demanding career. In the next lesson, you will also read the heartbreaking story of Laxmi, a victim of “acid attack” by a jilted suitor. Laxmi’s story has a silver lining; she found a partner who loves and respects her for her courage and spirit. It also tells us that not all men are brutal and controlling like her attacker. There are men too who equally condemn violence and firmly believe that a true and fulfilling relationship is possible only when there is equality and consent. Let us begin with the story of Mary Kom and her partner Onler.

A boxer’s love story

Who does not know MC Mary Kom today? She is a five-time World Amateur Boxing Champion, and the only woman boxer to have won a medal in each one of the six world championships. The list of Mary’s achievements is long! It is not easy to survive in the backbreaking world of professional boxing, traditionally considered a man’s domain. However, Mary defied all odds to reach the top and one man has stood by her every step of the way in this incredible journey—K Onler Kom.

There is a popular saying: “Behind every successful man there is a

woman.” What if we turn this around and celebrate the role that men play in helping women rise to the top? One rarely comes across such men, but believe me they are there. Read below the heartwarming love story between Mary Kom and Onler

Back in the year 2000, an unknown girl from Manipur was travelling by train to Bangalore via Delhi for the national boxing camp. She had lost her wallet in a train journey earlier, so she strapped her suitcase carrying her passport, money and a few belongings to her wrist. Sadly, she woke up to discover that her suitcase was gone. Coming from a difficult financial background, it had taken a lot for Mary to get the passport made. And there she was with nothing but the chain in her hand. Mary has always been a fighter by nature, but at that moment she was so frustrated that she felt like ending her life.

At that time, Onler, also from Manipur, was the president of the North-East student’s body in Delhi. He came to know of Mary’s troubles and offered help.

Onler recalls, “I first met Mary at the the Nehru Stadium in Delhi. I saw this girl; she had short hair and a lot of gumption. I knew she wanted to become

a boxer against odds. We were a student community from the North East. I told her if she needed anything starting from financial help to home-cooked food, she could tell me. She once came home to eat. We became friends." Onler helped her to get a new passport.

This was the beginning of a long partnership based on trust and sharing. Says Mary, "My life was an unending series of tours and training sessions. I had little time to socialize. On Sundays, when I had a little free time, Onler and I would meet, and we'd eat a home-cooked meal with friends and relatives. It was very de-stressing for me. We shared a language and background, which helped me relax in Onler's company. He was closely following my career and wanted to help me reach as far as I could."

A few years later, Onler realized he was in love with Mary. He was already Mary's best friend and yet found it difficult to say what was in his heart. Mary would later joke with Onler that he proposed to her on phone but without actually saying anything.

It took all his courage to finally say, "I think you should understand what I'm trying to say even if I don't speak the words out loud."

While Mary really liked Onler, marriage was a different game altogether. Mary was passionate about boxing; she and her family had sacrificed a lot to help her pursue her passion. She was in her early twenties. After years of struggle, her career was just beginning to take off. She had a busy schedule of tours and training. It was hard for her to think beyond boxing.

How would marriage fit into her life? Despite her doubts, Mary realized that Onler was her soul mate. He had not wooed her with roses but he understood

her ambition and her love for the sports. Mary and Onler got married in 2004.

"I had my own destiny, but when I came to know her it changed. It's not that she is very beautiful or that she is famous. I married her for her simplicity and her willingness to be a successful sportswoman," says Onler, who has been by his world champion wife's side, helping raise their three kids.

Mary's words capture Onler's role in her life: "Onler knew from the beginning that ours would be an unusual marriage. A wife who is absent for most of the year cannot run the home. In our society, the woman runs the house, even if she is a career woman. The kitchen is her domain; she is the one who shops for vegetables and groceries.

In our case, Onler runs the house and fulfils social obligations, like visiting ailing relatives or attending weddings and funerals. He tackled problems by himself, like when essential commodities—gas or baby formula—became unavailable. Onler had to cope with all this on his own.

The mobile phone is a crucial thread that keeps us going through our long-distance marriage. When I get lonely or miss home, he speaks loving, encouraging words to me. When I cry, he consoles me. When I need to talk, I know I can say what I want to, holding nothing back."

Now that you have read about Mary Kom and her partner, let us take a look at romance in our popular cinema. The contrast is striking. We rarely find similar relationships based on mutual respect. It is true that there are refreshing new trends, such as the film *Mary Kom*, based on the boxer's life. However, a majority of films present the hero as macho and the heroine as

just a pretty young thing (sometimes shortened as PYT!). This is sad because cinema hugely influences our attitudes. Read below a very interesting analysis of Telugu cinema.

Points to discuss:

In the Unit on “Socialization,” you read about the pressures on women and men to fit into distinct feminine and masculine roles. Can you point out how Mary and Onler break away from such stereotypes?

The hero, the heroine and romance in present day Telugu cinema

Many of you might wonder why we need to take cinema seriously or why we should analyze films so carefully. You might ask, aren't our films unrealistic anyway? Don't we all know that they don't depict reality? So why not just watch them for fun and forget them?

But actually films are serious business and need our critical attention because they are so popular and have a wide reach. We all have our favourite heroes and heroines whom we love, admire and even imitate. Consciously or unconsciously, they become our role models. So, let us examine carefully the portrayal of heroes, heroines and their romance in films of the last decade.

Most male and female characters in films reinforce the traditional roles that society assigns to men and women. Therefore, men are usually depicted as strong and courageous, as providers for the family and as responsible heads of the family. Women are care-givers, tending to and nourishing the family and the children. They play a supportive role as mothers, wives, sisters or lovers. Singaraju Ramadevi describes the kind of relationship that is found in films in the table below.

The typology of romance: Telugu film style

One-sided Romance	This needs no explaining—you find this in 90% of the films. The hero follows the heroine, teases and harasses her and does not give up till she says yes!
Blackmail Romance	The hero (and sometimes the heroine) threatens to commit suicide if the person he or she likes does not return his/her love. Many films depict this as a sign of true love!
Gratitude Romance	Many a time, the heroine is rescued by the macho hero from harassers and rapists. She is so grateful to him, she falls in love immediately.

So, all in all, it seems as if we only have forced romance most of the time. The girl and the boy rarely meet and spend time getting to know each other, their tastes and views before falling in love. There is very little respect and desire for an equal relationship.

Points to discuss:

1. I am sure you watch films. Can you bring examples from the films you have watched that fit the types we have just discussed?

2. Are there some other types that you would like to add?

3. Is there a movie that shows something that may be described as “Just Romance” or romance based on equality? Please share with your classmates.

12.2 LOVE AND ACID JUST DO NOT MIX

In 2005, Delhi resident Laxmi was only 16 years old. She was out shopping in a busy marketplace in Delhi when a man threw acid on her face and arms. Laxmi had earlier turned down a marriage proposal from the man, twice her age. Angry and humiliated, he plotted a terrible revenge on the girl who he had claimed to “love”!

Since the attack, Laxmi has undergone seven surgeries and has yet to fully recover. The attack left her physically and emotionally scarred. Isn't that exactly what her attacker intended to do? To make her suffer unspeakable physical and mental pain! To turn her into a monster, an outcaste to be avoided by the rest of the society!

However, through all the pain, Laxmi struggled to find meaning and purpose in life. She became active in anti-acid campaigns. She has filed public interest litigations in the Supreme Court, seeking changes in the law and asked the government to take steps to restrict the sale of acid. In the course of her activism, she met the Kanpur-based social activist Alok Dixit, who runs a campaign on social media against acid attacks, “Spot of Shame.” Alok was bowled over by Laxmi's spirit.

“When she came to us, she was bold and smart. Unlike the other girls, who shy away from society and usually move about with covered faces, Laxmi moved freely with an open face. I saw a fighter in her and gradually we fell in love,” he said.

Alok is 28 years old and Laxmi is now 26. They work together on a campaign that they hope will eradicate acid attacks in India.

She said, “Someone asked me the question of what if the attacker still offered to marry me? I said, he has changed my face, but he has failed to change my mind.”

Laxmi adds, “Afterwards I never wanted to find love. I mean there was no hope in any case because of the scars.”

But after meeting Dixit, all that changed and she says she learned to love again. “I couldn't have found anyone better. He understood the kind of pain I was in. He understood what I was going through.”

For Alok, Laxmi is beautiful—being the kind of person she is. The couple have decided to live together till they die, but they do not want to get married. Dixit says: “We are not going to follow the norms that the society approves of. We will prove that our love does not need a name. Our love is about understanding and support.”

Laxmi and Alok now together run the “Stop Acid Attacks” campaign.

“You stare at us and gather your children in a hurry, hoping they haven't got scared just looking at us. Why don't you tie a band around your eyes and see how dark it gets.

That's how dark our world is.

I hope you never have to inhabit it, but I do hope you understand it. Don't give me the strength if you can't, but don't try and break my confidence. I've just learnt to move on.”

Read Laxmi's story in her own words
<http://www.hindustantimes.com/india/don-t-stare-at-me-i-am-human-too-acid-attack-survivor-laxmi/story-I5U4wL8wSBmvNqRREMcQOK.html>

In 2014, Laxmi won the International Women of Courage award for successfully leading the campaign against acid attacks on women in India. After receiving the award from Michele Obama in Washington DC, she recited a poem:

You haven't thrown acid on my face; you threw it on my dreams.
You didn't have love in your heart; you had acid in it.

Don't you feel Laxmi's story teaches us the value of "consent" about which you learnt in the Unit on "Sexual Harassment: Say No!"?

Women like Laxmi would not have to go through such terrible tragedy if consent becomes part of our vocabulary and our convictions. Every time we offer tea to someone, we ask: "Are you interested?" And if they say "No," we take them seriously. If they don't say the word "no," but look uninterested or scared, we do not force tea on them. We just let them be

Remember: Tea or love or sex,
CONSENT IS EVERYTHING!

If men don't feel the need to control, women won't have to be controlled

Remember Hermione, the curly-haired smart little witch from the Harry Potter films? Often described as "the brightest witch of her age," she was a brave and steadfast friend to Harry Potter and Ron Weasley at the Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry. Well, Hermione was played by Emma Watson who is all grown up now—a leading actress, model and activist. In a speech delivered at the United Nations

Headquarters, New York as a Goodwill Ambassador, Emma speaks of feminism as NOT about hating men, but about the shared commitment to creating spaces where men and women have the same respect. Read below an excerpt from the speech:

Why has the word "feminism" become such an unpopular one? I think it is right I am paid the same as my male counterparts. I think it is right that I should make decisions about my own body. I think it is right that women be involved on my behalf in the policies and decisions that affect my life. I think it is right that socially, I am afforded the same respect as men.

We don't want to talk about men being imprisoned by gender stereotypes but I can see that they are. When they are free, things will change for women as a natural consequence. If men don't have to be aggressive, women won't be compelled to be submissive. If men don't need to control, women won't have to be controlled.

Both men and women should feel free to be strong. It is time that we all see gender as a spectrum instead of two sets of opposing ideals. We should stop defining each other by what we are not and start defining ourselves by who we are.

You might think: who is this Harry Potter girl? What is she doing at the U.N.? I've been asking myself at the same thing. All I know is that I care about this problem and I want to make this better.

Watch Emma Watson speak at: <http://www.refinery29.com/2014/09/74855/emma-watson-gender-equality-speech-united-nations>.

Points to discuss:

1. Emma Watson believes that men are as much imprisoned by gender stereotypes as women are. What do you think she means?

2. Can you give an example of how men are imprisoned by gender stereotypes?

3. Emma Watson is an international star. Do you know of any film stars in India who have spoken up against gender discrimination?

12.3 LOVE LETTERS

This unit explores shades of relationships that do not fit into conventional definitions. These relationships push us to think beyond narrow understandings of family, domesticity and friendship. For those of us depressed by our daily quota of violence against women in newspapers and on television, these come as a breath of fresh air. They demonstrate how true partnerships can change our lives and the lives of those around us—making the world a much better place! Some of these accounts are from our past, some set in more contemporary times. Together they point to new futures.

Love letters unlike any other

We begin with a set of unique love letters—unlike any other—from Savitribai Phule to her husband Jotiba Phule.

Excerpts from “Savitri’s Three letters to Jotiba”, translated by Sunil Sardar.

Savitribai (1831-97) and Jotiba Phule (1827-90) are renowned for having taken up the cause of widows, starting girls’ schools in Maharashtra and fighting against caste discrimination. In addition to being activists, Jotiba was a writer and a thinker; Savitribai was a poet and Maharashtra’s first woman teacher. These letters, Sunil Sardar writes, “are a testament to the emotional support Savitri provided to Jotiba, her revolutionary husband. Their dream of a new and liberated society—free from the chains of ignorance, bigotry, deprivation and hunger—was the strong thread that bound the couple together, fusing their private and public life into one. When... dominant Maharashtrian society was ranged against Phule’s radicalism, perhaps it was the love — and joyous

dedication—of his life companion that emotionally sustained Phule in his struggle...Savitribai and Jotiba emerge in these letters as equal and able companions.” You will glean more about this famous couple and their inspiring relationship from the letters.

Letter 1

Written from her parental home where where she had been recuperating after an illness.

October 1856

The Embodiment of Truth, My Lord, Jotiba.

Savitri salutes you!

...As we were talking one day, my brother said, “You and your husband have rightly been excommunicated because both of you serve the untouchables (mahars and mangs). The untouchables are fallen people and by helping them you bring a bad name to our family. That is why I tell you to behave according to the customs of our caste and obey the dictates of the brahmans. Mother was very disturbed by this brash talk. Though my brother is a good soul, he is extremely narrow-minded and did not hesitate to bitterly criticize and reproach us. Mother did not reprimand him, but tried instead to bring him to his senses, “God has given you a beautiful tongue; it is not good to misuse it so.” I defended our social work and tried to dispel his misgivings. I said, “Brother, your mind is narrow, and the brahman’s teaching has made it worse. Animals like goats and cows are not untouchable for you. You lovingly touch them.... But you consider mahars and mangs, who are as human as you and I, untouchables. Can you give me any reason for this?... When the brahmans perform their religious duties in their *madi* clothes,

they consider you also impure and untouchable... they don't treat you differently from the mahars."

When my brother heard this he turned red in the face, but he asked me, "Why do you teach those mahars and mangs? People abuse you because you teach the untouchables. I cannot bear it when people abuse you and create trouble for you for doing that. I cannot tolerate such insults." I said... "Learning and knowledge are glorious. One who acquires learning loses his lower status and acquires a higher one. My husband is a god-like man. He is beyond comparison in this world, nobody can equal him. He thinks the untouchables must learn and attain freedom. He confronts the brahmans and fights them in order to teach the untouchables because he believes they are human beings like others and they should live like dignified humans...I also teach them for the same reason. Yes, we teach girls, women, mangs, mahars. The brahmans are upset because they think this will create problems for them. That is why they oppose us and chant the mantra that it is against our religion. They revile and castigate us and poison the minds of even good people like you....

"Let me tell you that my husband does not merely invoke God's name and go on pilgrimages like you. He is actually doing God's own work. And I assist him in that. I enjoy doing this work. I get immeasurable pleasure by doing such service. Moreover it shows the heights and horizons to which a human being can reach out."

Mother and brother were listening to me intently. My brother finally came round, repented for what he had said and asked forgiveness. Mother said, "Savitri, your tongue must be speaking God's own words....

With humble regards,
Yours
Savitri

Letter 2

29 August, 1868
Naigaon, Peda Khandala
Satara

The Embodiment of Truth, My Lord,
Jotiba
Savitri salutes you!

I received your letter. We are fine here. I will come by the fifth of next month. Do not worry on this count. Meanwhile a strange thing has happened here. The story goes like this. One Ganesh, a Brahmin, used to go around villages, performing religious rites and telling fortunes. This was his bread and butter. Ganesh and a teenage girl named Sharja who is from the mahar community fell in love. She was six months pregnant when people came to know about the affair. The enraged people caught them and paraded them through the village, threatening to bump them off.

I came to know about their murderous plan. I rushed to the spot and scared them away, pointing out the grave consequences of such killing under British law. They changed their minds.

Sadubhau angrily said that the wily brahman and the untouchable girl should leave the village. Both victims agreed to do this. The couple fell at my feet and started crying. Somehow I consoled and pacified them. Now I am sending them both to you.

What else to write?
Yours
Savitri.

Letter 3

20th April, 1877
Otur, Junner

The Embodiment of Truth, My Lord,
Jotiba
Savitri salutes you!

The year 1876 has gone, but the famine has not—it stays in the most horrendous form here. The people are dying. The animals are dying, falling to the ground. There is severe scarcity of food. No fodder for the animals. The people are forced to leave their villages ... Barren land is cracked everywhere ... The people crying for food and water are falling to the ground to die. Some are eating poisonous fruits and drinking their own urine to quench their thirst. They cry for food and drink, and then they die.

Our Satyashodhak volunteers have formed committees to provide food and other life-saving material relief to people. They have formed relief squads ...

It would be better if you come from Satara to Otur and then go to Ahmednagar ...

You have started the benevolent and welfare work for the poor and the needy. I also want to carry my share of the responsibility. I assure you I will always help you. I wish the godly work will be helped by more people.

I do not want to write more,
Yours
Savitri.

Points to discuss:

1. How are these love letters unlike any other?
2. Savitribai writes, "My husband is a god-like man." Why does she have such respect for him? Is it simply because he is her husband?
3. What do you think of the issues Savitribai discusses with her husband? How are these different from what is commonly understood as a woman's "duty" or "role"?

12.4 MOTHERS AND FATHERS

Some kinds of love are highly idealized, such as a mother's love. A mother must be the picture of selflessness and sacrifice. She is happy only when she is looking after the needs of her family—washing, cleaning, cooking and feeding her children. Remember the countless ads for washing powder? Most often they are something like this—a super-active little child (almost always a son) bounces through the door. He has had hours of rough play outdoors, his clothes all muddied and soiled. His mother looks at him—her eyes full of love and joy and pride! No worries! Now all she has to do is soak the clothes in a bucket with the magic mixture of washing powder and love. Abracadabra! Her son's clothes are shining again. We know he will get them dirty again in no time. And his mother would be smiling and ready!

Yet, as you learnt in the Unit on “Housework,” mothering involves a lot of hard labour that remains invisible. In fact, so sacred is the idea of the mother that to consider her work for her family as labour would be unthinkable. When you read Vimala's “Vantillu,” you realize that such idealization can be very unfair, wiping out the needs and aspirations of women.

Thankfully, in several families and communities, sons do help their mothers. They share housework, do the shopping and fetch medicine when their mothers are sick. “Madiga Badeyya,” a story by Gogu Shyamala, noted Dalit writer from Telangana, captures such a relationship. Little Badeyya's mother Ellamma must go into the forest every day to gather tangedu leaves. One day she removes her *chappals* when the *dora* (landlord) passes by as she needs to follow the

The problem that has no name....

In 1963, American feminist writer Betty Friedan wrote a book called *The Feminine Mystique* which would go on to influence women's movements across the world. Set in the context of 1960s USA, the book discussed the idealized “happy housewife” image that was marketed to many women as the best thing that could happen to them. Friedan uncovers how in real life, middle class housewives in affluent suburban American homes felt unhappy deep inside—even though they apparently had every material comfort in the world! Friedan identified this problem as the continuous pressure on women to fit into the feminine role of mother or wife, without getting a chance to realize their potential as human beings. She called it the problem that has no name because it was so invisible; because it could not even be acknowledged as a problem.

Look around you. Can you give examples of advertisements/ films and other media that sell the “happy to be just a housewife” image even today? Or, those that move away from this image?

strict caste rules of the village. A dog runs away with one of her chappals and a thorn pierces her bare foot. Badeyya is outraged by the unjust custom. He cannot bear to think about his mother going to the forest the next day with her wounded foot. When the entire family goes to sleep that night, Badeyya quietly slips out with his father's leather-making tools. He stays awake the entire night making a pair of slippers for his mother. When he gifts

them to her the next morning, so happy is she that she goes around telling everyone in the village: “Look, my youngest son has made these slippers for me!” It is interesting that although Badeyya is the darling of the village because he is the only child who goes to school, in class the teacher and the other children ignore and sideline him.

A lot of advertisements sell their products cashing in on the traditional image of the mother. We have picked out an advertisement for Havells cables as one that is different from the rest.

It shows a working class mother making chapathis in a makeshift hovel that is the family’s home. While she cooks, she also pulls the rope of the cloth cradle to keep her baby sleeping . . . Her older son tries to study sitting beside his mother. But he finds it difficult to concentrate. He just cannot ignore his mother’s struggles, her sweat, the way she burns her fingers every time she takes a chapathi out of the fire. He puts his book down, picks up a length of cable and makes a pair of tongs for his mother with which she can pick up the chapathi easily without getting blisters.

Don’t you wish there were more such advertisements?

You can watch it here: https://www.youtube.com/watch?v=vzK_taXnT5s

There is no recognition in school for his humane personality, his intelligence or his skills.

Schools are also places where there should be just relationships.

Points to discuss:

1. Look at the Havells advertisement. What do you think of the family that is portrayed? How is it different from other advertisements?
2. If you were to pick a title of your own for this ad, what would you choose?

People always talk about a mother’s duties and responsibilities. Let us stop for a moment and think about fathers.

Many people still hold the notion that there are fixed and intrinsic differences between men and women. This belief greatly influences our idea of the family. A father must earn to support his family and protect it from danger. He must be strong and powerful. A mother’s task, on the other hand, is to nurture—she must cook, bathe her children, send them to school and take care of them in health and sickness. She must be soft, sweet and sacrificing.

Yet, fixed gender roles are continuously challenged by the behaviour and experiences of people in different communities. Are you aware of the groundbreaking research done by the renowned anthropologist Margaret Mead (1901-1978)? It shows that concepts of masculinity and femininity vary across cultures. Mead’s field research among certain tribes in New Guinea, Samoa and Bali, indicate that the gender norms in these societies do not fit into popularly held ideas. The Tchambuli tribe in New Guinea regards as masculine what is seen as feminine in western societies. Similarly, among the Arapesh of New Guinea, both men and women take responsibility for child rearing. Maybe you would like to find out a few more facts about Mead and share them with your class?

An extraordinary report called *The State of the World's Fathers* marshals evidence that men and women are born with equal capacity to care for others, including young children. However, this ability in men and boys has been repressed by social norms of masculinity that discourage men and boys from caregiving.

The report collects information from 30 countries in five continents to conclude that, "Increasing numbers of fathers around the world are actively involved with their children: feeding them, changing diapers, staying home with sick children, and bringing their sons and daughters to school."

Most of all, involved and caring fatherhood helps men break out of the stifling constraints imposed by conventional cultural ideas of what it is to be a man. The report quotes men from many corners of the world testifying how finding the spaces to love and nurture their children has helped them become better human beings, less violent, less prone to risk-taking, more physically and mentally healthy, and more emotionally fulfilled.

Yusuf, a 43-year-old Turkish man describes his experience as an engaged father. "I started to see and feel: 'Something is about to change.' Then my child started to talk a lot to me. A lot. And he noticed I was listening. Now, I try to show my son the love, attention and care that I lacked from my own father."

Find the full article at :
http://www.thehindu.com/opinion/columns/Harsh_Mander/harsh-mander-on-how-much-fathers-matter/article7460405.ece

"Marriages are made in heaven," so they say.

Yet you just need to take a look at matrimonial ads to realize that marriages take a lot of work. The bride must be fair and beautiful, the groom tall, handsome and earning well. Castes must match, so we have "Wanted brahmin boy," "Wanted Nair girl" and so on and so forth. It goes without saying that all these ads are for first-time marriage only. In the Indian context, second marriage—especially for a woman—still remains largely unacceptable. However, the winds of change are blowing! More and more women believe that life does not necessarily come to a standstill if their marriage ends for some reason. Go through the matrimonial section in a newspaper and every once in a while you will come across an ad for second marriage.

The following advertisement for Tanishq Jewellers captures the changing trend: The bride is neither fair nor marrying for the first time; the bridegroom welcomes her and her daughter as his new family. Watch the ad and tell us what strikes you as different:

<https://www.youtube.com/watch?v=P76E6b7SQs8>

Queen and her gang of friends

Even today, a woman is so often defined in relation to a man—as a mother or a daughter or a wife. So much so that she herself may forget that she is an individual in her own right. Thankfully, sometimes women (and men) are lucky enough to find relationships that do not set up boundaries and allow them grow and have their own space. Have you ever come across a story or film that shows such a relationship?

One such film is *Queen*, directed by Vikas Bahl, which received the best film award at the 62nd National Film Awards. Actress Kangana Ranaut also won the best actress award for her performance in the film. Kangana plays a character that is refreshingly different from the typical Bollywood heroine roles.

Rani, a girl from a conservative Punjabi middle class household in Delhi, dreams of a fairy tale marriage with her fiancé Vijay. However, just two days before the marriage, Vijay dumps her. She is heartbroken, but makes an extraordinary decision. She plans to undertake her honeymoon trip to Paris all by herself. Her parents let her go, hoping it will help her recover. So she finds herself in Paris, a place very different from the world that she is used to. Imagine a lone Indian girl in a strange foreign city! In a typical Bollywood film she would be frightened and lost until a Prince Charming comes along to protect her. They would sing a few songs and she would finally settle for marriage and mangalsutra.

But no such fate for Rani aka *Queen*. She does make silly mistakes like any ignorant tourist; nearly gets mugged but doesn't let it ruin her spirit.

And then she finds some friends, very, very different from anyone she has ever known before!

In Paris, Rani meets Vijay Lakshmi, the free-spirited French-Indian single mother. This second Vijay in her life teaches her how to just let her hair down and be happy. Then she travels to Amsterdam where she ends up renting a cheap hostel room with a Japanese student, a black Frenchman and a Russian artist. Like a "good Indian girl" she is so shocked at the idea of

sharing a room with strange men that she decides to sleep outside the room.

Check out the scene where she is woken up by a tall black man. She starts screaming in absolute terror till he manages to calm her down and explains that she could sleep inside all on her own if that is what she wants! He and the other two men would move out for the night.

An important life lesson for Rani: "Never judge people by their colour, physique or dress." Friendships are to be based on trust and mutual respect and willingness to accept difference. Rani slowly finds out that her roommates may look and act very different, but they are gentle and caring. So begins her friendship with each one of this diverse group.

Queen is the story of a girl meeting herself. And also meeting and making friends with others outside conventional boundaries of her society. Watch the film and discuss it with your friends. Given below are only a few points for discussion.

1. Can you come up with words that capture the spirit of friendship shown in *Queen*? Let me give you an example: "freedom." Now it is your turn!

2. Can you share an instance of friendship (from films/books or real life) that is different, just like the one between Rani and her gang of friends?

12.5 FURTHER READING: ROSA PARKS—THE BRAVEHEART

Sometimes just relationships extend beyond the family. You have already read about the shared ideals and passion for social justice that bound Jyotiba Phule and Savitribai together. What follows now is the inspiring story of Rosa Parks (1913-2005) who fought to end racial discrimination in America. Like Martin Luther King Jr (1929-1968) she too dreamt of a world where people were not divided on the basis of the colour of their skin.

History is full of the stories of kings and dictators and imperialists who fought bloody battles for land and wealth and slaves. Thankfully, it also tells us stories of ordinary women and men who risked everything for a world without prejudice and oppression.

Born as the eldest of two children in 1913, Rosa Louise McCauley was raised on her grandparents' farm in Alabama, a state in the racially divided American South. As a child, Rosa was exposed to the realities of segregation. She walked to school daily because the Elementary School bus system did not allow black students to ride the bus. Rosa later attended the Alabama State Teachers' College High School. However, due to both her grandmother's and mother's illnesses, she was forced to drop out. At nineteen, Rosa met Raymond Parks who worked for the local office of the National Association for the Advancement of Coloured People (NAACP). After their marriage in 1932 and with much encouragement from Raymond, she earned her High School diploma. Rosa joined Raymond in the NAACP, serving as the chapter's Secretary and Youth Leader.

History is peculiar. It places gifted women and men in situations where they must make a choice. The choice she made was on the afternoon of 1

December 1955, on a bus, as she was going home after a long day's work at a department store in Montgomery, Alabama. She was ordered by the bus driver to give up her seat on a public bus so that a white man might sit. She refused, was arrested and fined \$14.

It became the largest boycott in American history. During the boycott, 17,000 black people in Montgomery walked to work or obtained lifts from the very small car-owning population.

The boycott was ended on 21 December 1956 when the Supreme Court ruled that segregation on city buses was unconstitutional, and Parks and King became national heroes. It was the beginning of a mass movement of non-violent social change, culminating in the Civil Rights Act of 1964 and the Voting Rights Act of 1965.

People like Rosa Parks fought at great personal risk for a new world where women and men could live with dignity and without discrimination. It is for us to take the struggle forward in our own surroundings, neighbourhoods and social worlds.

[Adapted from <https://vimeo.com/44849040>]

Points to Discuss:

1. Now that you have read about Rosa Parks, what does her life tell you?
2. Look around you. Is there anything that you can identify as "discrimination"? Do you believe that in our own lives, we can take small steps to make a difference?

సమ సంబంధాలు:

సహజీవనంలో సమానత్వం

12.1 ఒక బాక్సర్ ప్రేమ కథ

“మీరు ఎవరినైనా ప్రేమిస్తే వారిని స్వేచ్ఛగా వదిలేయండి! వారు తిరిగి మీ వద్దకు వస్తే మిమ్మల్ని ప్రేమిస్తున్నారని అర్థం! తిరిగి రాకపోతే ఇంతకు ముందు కూడా మిమ్మల్ని ప్రేమించలేదని అర్థం!” బాగా ప్రాచుర్యం పొందిన ఈ వాక్యాన్ని మీరు వినే ఉంటారు. ఈ చిన్న వాక్యం ప్రేమ, స్నేహం, మానవ సంబంధాలపై ఎన్నో పాఠాలు నేర్పిస్తుంది. ఒక మనిషి ఇంకొకరిపై అధికారం చెలాయించకుండా ఎలా స్నేహం చేయాలి, ఎలా ప్రేమించాలి, వారిని ఎలా కాపాడుకోవాలి అని వివరిస్తుంది.

మన జీవితాలని కాంతిమయం చేసి, మన కష్టకాలంలో తోడుండే ఒక మనిషి కోసం ప్రతి ఒక్కరం అరులు చాస్తాం. కానీ ఈ బంధాలనేవి ఇరువురికీ సౌకర్యవంతంగా ఉండాలి. తాము అనుకున్న రీతిలో జీవించటానికి, తమ కలలను, అభిరుచులను, లక్ష్యాలను, సాధించే దిశగా కృషి చేసే స్వేచ్ఛ ఉండాలి. అంతేగాని ఈ బంధం మెడ చుట్టూ గుదిబండలాగ తయారవకూడదు. ప్రేమించిన వారిని ప్రతిక్షణం అనుమానిస్తూ, కట్టడి చేస్తూ, తమ అసూయకి బలిచేస్తూ, తమ ఇష్టానిష్టాలకి బందీ చేయటాన్ని ప్రేమంటారా? ఖచ్చితంగా కాదు! ఇది ఒక యజమాని తన ఆస్తులనో, పశువులనో, లేదా బానిసలనో చూసుకునే పద్ధతి. ఇలాంటి బంధాన్ని స్నేహం అనో ప్రేమ అనో అనలేము.

ఒక మనిషిని పూర్తిగా తన ఆధీనంలో ఉంచుకోవాలనే కాంక్ష, కోరిన వారిని హింసించే ధోరణి కూడా, దురదృష్టవశాత్తు నేడు ప్రేమగా చెలామణీ అవుతున్నాయి. ‘ఒక అమ్మాయి కాదు అందంబే దాని అర్థం అవును’ అని మీరిప్పటికీ వందల సార్లు విని ఉంటారు. మనం చూసే సినిమాలు కూడా తొంభై శాతం ఇలాంటి వాటినే ప్రచారం చేస్తుంటాయి.

సినిమాల్లో అమ్మాయికి తన వెంట పడుతున్న అబ్బాయి నచ్చకపోతే, అతడిని తిడుతుంది, మరీ మితిమీరితే లాగి చెంప మీద కొడుతుంది. కానీ ఇవేవి అతడిని ఆపలేవు. ఫక్తు సినిమా ధోరణిలో ఆమె వెంటపడి, వేధించి, దగ్గరకు లాక్కుని ముద్దు పెట్టుకుంటాడు. ఇవన్నీ హుషారైన పాటలు, డాన్సుల మధ్య సందడిగా సాగిపోతూ ఉంటాయి. ఇక సినిమా ఆఖరున జరిగేదేమిటో మనందరికీ తెలుసు. హీరోయిన్ అంతకు ముందు ద్వేషించిన హీరోని, తన ద్వేషం, నిరసన అంతా మర్చిపోయి గాఢంగా ప్రేమించేస్తుంది.

ఇదంతా మనకు వినోదంగా అనిపిస్తుంది. మనందరం అలాంటి సినిమాలను ఆస్వాదిస్తాం, ఎందుకంటే, వాటిని అందమైన ప్రదేశాలలో చిత్రీకరిస్తారు. వీలైతే విదేశాలలో! మంచుతో కప్పబడిన పర్వత శ్రేణుల్లో, ఇసుక నిండిన నదీ తీరాల్లో, పచ్చని ప్రకృతి నడుమ చూడముచ్చటైన యువతీయువకుల జంట ఖరీదైన కార్లలో, బైకులపై షికార్లు చేస్తూ, ప్రేమించుకుంటే ఎవరికైనా చూడబుద్ధిస్తుంది కదా! ఒకవేళ వారు కాలేజీ విద్యార్థులైనా వారు చదివే అవసరమే లేని కాలేజీలో ఉంటారు.

కానీ వాస్తవం ఇంత చూడముచ్చటగా ఉండదు. ప్రేమ పేరుతో అబ్బాయిలు పెట్టే వేధింపులు భరించలేక కాలేజీలు, స్కూళ్ళు మానేసిన అమ్మాయిలు ఎందరో. సినిమాల్లో చూపించినట్టు అమ్మాయిలు తమ వెంటపడ్డ వాళ్ళని ప్రేమిస్తారన్న మాట నిజమే అయితే, అమ్మాయిలు ఇలా చదువు మానేసి, భవిష్యత్తుని నాశనం చేసుకోరు కదా!

ఇటీవల కాలంలో ప్రసారమై, బాగా ప్రచారం పొందిన టీ.వీ షో ‘సత్యమేవ జయతే!’ అందులోని ఒక ఎపిసోడ్‌లో ఒక స్త్రీ ప్రేమని ఎలా పొందాలనే విషయంపై మన ఆలోచనా ధోరణిని సినిమాలు ఏ విధంగా ప్రభావితం చేస్తాయనే అంశం చర్చించారు. సినిమాల్లో హీరో, హీరోయిన్ని తరుముతూ, తోస్తూ, పడేస్తూ ఒక ఆట బొమ్మ లాగా ట్రీట్ చేస్తూ ఉంటాడు. దానికి తగ్గట్టు నేనొక తందూరీ కోడిని అనే అర్థం వచ్చే ఐటెం సాంగ్స్ పెట్టి హీరోయిన్లతో డాన్స్ చేయిస్తుంటారు.

బాలీవుడ్‌లో ప్రముఖ హీరోయిన్లయిన కంగనా రనౌత్, దీపికా పదుకోనె, మరియు పరిణీతి చోప్రాలు ఈ వేధింపుల విషయంలో తమ అనుభవాల గూర్చి మాట్లాడుతూ, అలా పురుషులు తమ వెంట పడుతూ, అనుచిత వ్యాఖ్యలు చేయటం, తమ అనుమతి లేకుండా తమతో వెకిలిగా ప్రవర్తించటం అనేది చాలా ఒత్తిడి కలిగించే విషయం అని చెప్పారు. ఇలాంటి హింసాత్మక బంధాలను తాము ఎట్టి పరిస్థితులలో సమ్మతించబోమని చెప్పారు. ఒక అమ్మాయి ‘కాదు’ ‘వద్దు’ అని చెపితే దాన్ని ‘కాదు’ ‘వద్దు’ అనే అర్థం చేసుకోవాలని చెప్పారు!

<http://www.satyamevjayate.in/when-masculinity-harms-men/episode-6watchvideo.aspx?uid=s3e6-ev-v1&lang=hindi>

స్త్రీలు తమ రోజువారీ జీవితంలో, పురుషుల నుండి ఇలాంటి అనుచిత వ్యాఖ్యలను, వేధింపులను నిత్యం ఎదుర్కొంటూనే ఉంటారు. ఇదంతా ప్రేమ పేరిట జరుగుతుండటం విచిత్రం! చాలా సందర్భాలలో ప్రేమను తిరస్కరించిన యువతి హింసను ఎదుర్కోవాల్సి వస్తుంది. ఒక స్త్రీకి తన పట్ల ఇష్టం లేక పోవచ్చని, అలాంటప్పుడు ఆమెకు తనని తిరస్కరించే స్వేచ్ఛ ఉంటుందనే ఊహ చాలా మంది మగవారికి గిట్టదు. ఇంతటి మగాణ్ణి నేనడిగితే కాదంటుందా అన్న అహంతో, ఆమె వెంటపడుతూ, పదే పదే ఫోన్ చేయటం, మెసేజ్లు పంపటం చేసి విసిగిస్తారు. లేదా ఫేస్ బుక్ లాంటి సామాజిక మాధ్యమాల్లో, ఆమెపై నీచమైన వ్యాఖ్యలు చేసి, ఆమె ఏకాంతాన్ని భగ్నం చేసి, ఆమెకు మనశ్శాంతి లేకుండా చేస్తారు. ఈ అంశాల గురించి మనం లైంగిక వేధింపుల అధ్యాయంలో వివరంగా చర్చించాము. గుర్తుంది కదా?

ఇవన్నీ చదువుతుంటే మీకొక అనుమానం రావచ్చు. అసలు ప్రేమించే వారిని ఎలా హింసిస్తారు? ప్రేమ ఉన్న చోట ద్వేషం, హింసకు తావెక్కడ? కాని ప్రస్తుత ప్రపంచంలో హింసనే ప్రేమగా చిత్రీకరిస్తున్నారు. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో స్నేహం, నమ్మకం, పరస్పర గౌరవం పునాదులుగా గల స్త్రీ పురుష సంబంధాలు ఉన్నాయా లేక అటువంటివి సాధ్యమేనా అని మీకనుమానం కలిగితే ఒక్క నిమిషం ఆగండి! అలాంటి వాస్తవ గాధలు ఉన్నాయి. వాటినే ఇప్పుడు మనం కలిసి శోధిద్దాం. సాంప్రదాయిక మూస ధోరణులకు అందని వీరి ప్రేమలు, జీవితాలు, ఎంతో అద్భుతంగా, స్ఫూర్తి దాయకంగా ఉంటాయి.

ఈ పాఠంలో మీరు సుప్రసిద్ధ బాక్సర్ మేరీ కోమ్ తన బాక్సింగ్ కెరియర్ పై పూర్తిగా దృష్టిని సారించి, కృషి చేసే విధంగా ఆమె భర్త ఓస్లర్ కోమ్ ఇంటి బాధ్యతలన్నింటినీ ఎలా తన భుజాలపై వేసుకుని నిర్వహించాడో తెలుసుకుందాం. అలాగే యాసిడ్ దాడి బాధితురాలైన లక్ష్మి కథలో ఒక సంతోషకరమైన విషయం ఉంది. ఆమె మనోస్థిర్యాన్ని, సాహసాన్ని గుర్తించి గౌరవించే సహచరుడు ఆమెకు లభించాడు. లక్ష్మిపై యాసిడ్ దాడి చేసిన వ్యక్తి లాగా అందరు పురుషులు క్రూరంగా ఉండరని అతడు నిరూపించాడు. పరస్పర అంగీకారం, సమానత్వం ఉన్నప్పుడే ఒక బంధం నిజంగా పరిపూర్ణం అవుతుందని నమ్మే యువకులు, ప్రేమ పేరిట జరిగే హింసను నిర్వచనంగా ఖండించే యువకులు ఉంటారని వీరి గాధలు నిరూపిస్తాయి. ముందుగా మేరీ కోమ్ మరియు ఆమె భాగస్వామి ఓస్లర్ కోమ్ల కథతో ప్రారంభిద్దాం.

మేరీ కోమ్, ఓస్లర్ల ప్రేమ కథ

ఈ రోజుల్లో మేరీ కోమ్ గురించి తెలియనిదెవరికి? ప్రపంచ ఎమెల్యూర్ బాక్సింగ్ విజేత పురస్కారాన్ని ఐదు సార్లు

దక్కించుకున్న యువతిగా, ఆరు ప్రపంచ బాక్సింగ్ పోటీల్లో పాల్గొని అన్నింటిలోనూ పతకం సాధించిన ఏకైక మహిళా బాక్సర్ గా ఆమె అందరికీ సుపరిచితమే. మేరీ కోమ్ సాధించిన విజయాల చిట్టా చాలా పెద్దది. సాంప్రదాయికంగా పురుషుల క్రీడగా గుర్తించబడ్డ కఠినమైన ప్రొఫెషనల్ బాక్సింగ్ రంగంలో నిలదొక్కుకోవడం అంత సులువైన పని కాదు. ఎన్నో అడ్డంకులను, సవాళ్ళను ఎదుర్కొని మేరీ ఈ ఉన్నత స్థాయికి చేరుకుంది. ఆమె చేసిన ఈ అనూహ్యమైన ప్రయాణంలోని ప్రతి అడుగులో ఆమెకు తోడుగా నిలిచిన వ్యక్తే ఓస్లర్ కోమ్.

ప్రతి పురుషుడి విజయం వెనుక ఒక స్త్రీ ఉంటుంది అనే నానుడి మీరు వినే ఉంటారు. దాన్ని తిరగేసి స్త్రీలు ఉన్నత స్థానాలను చేరుకోవడంలో పురుషుల పాత్రను గుర్తించి ప్రశంసిద్దామా? అలాంటి వారు అరుదు, కానీ ఉన్నారన్నది మాత్రం వాస్తవం. మేరీ కోమ్, ఓస్లర్ల మనసులు మురిపించే ప్రేమ కథే ఇది.

బెంగళూరులో జరిగే జాతీయ బాక్సింగ్ శిబిరానికి 2000 సంవత్సరంలో మణిపూర్ నుండి ఒక అమ్మాయి ఒంటరిగా రైల్వే బయలు దేరింది. అది ఢిల్లీ మీదుగా ప్రయాణం చేసే రైలు. అంతకు ముందు ప్రయాణంలో ఆమె తన పర్సనల్ పోగొట్టుకుంది. అందుకని ఈసారి తన పాస్ పోర్ట్, డబ్బులు, సామాన్లు అన్నీ జాగ్రత్తగా ఒక సూట్ కేస్ లో పెట్టి ఒక ఇనప గొలుసుతో దానిని తన ముంజేతికి కట్టుకుని మరీ పడుకుంది. కాని, దురదృష్టవశాత్తు ఆమె లేచే సరికి సూట్ కేస్ ఎవరో కొట్టేశారు. పేద కుటుంబం నుండి వచ్చిన ఆ అమ్మాయి మేరీ అతి కష్టం మీద పాస్ పోర్ట్ ను చేయించుకుంది. కానీ ఇప్పుడు దాంతో సహా అన్నీ పోయి చేతిలో ఇనుప గొలుసు మాత్రం మిగిలింది. స్వతహాగా చాలా ధైర్యవంతురాలైన మేరీ ఆ క్షణంలో మాత్రం ఆత్మహత్య చేసుకోవాలనంత నిరాశకు లోనైంది. ఆ సమయంలో ఢిల్లీలో ఈశాన్య విద్యార్థుల సంఘానికి ప్రెసిడెంట్ గా ఉన్న ఓస్లర్ ఆమె ఇబ్బందుల గూర్చి విని సహాయం చేయటానికి ముందుకు వచ్చాడు. అతడు కూడా మణిపూర్ కి చెందిన వాడే.

“నేను మొట్ట మొదట మేరీని ఢిల్లీలోని నెహ్రూ స్టేడియంలో కలిశాను. పొట్టి జుట్టు ఉన్న ఆ పిల్ల చాలా గట్టిదిలా అనిపించింది. ఆమె ఎన్ని బాధల్నినా ఓర్చుకొని బాక్సర్ కావాలి అనుకుంటోందని నాకు తెలుసు. మేము ఈశాన్య ప్రాంతానికి చెందిన విద్యార్థులం. నేనామెతో నీకు ఏ విధమైన సహాయం కావాలన్నా నన్ను అడగవచ్చు అని చెప్పాను. అది ఆర్థిక పరమైనదైనా కావచ్చు లేదా ఇంటి భోజనం ఐనా కావచ్చు అని చెప్పాను. ఆమె ఒకసారి మా ఇంటికి తినడానికి వచ్చింది. మేం స్నేహితులం అయి పోయాము” అని చెప్పాడు ఓస్లర్. ఆమెకు అతడు కొత్త పాస్ పోర్ట్ తెప్పించటంలో

కూడా సహాయ పడ్డాడు. అక్కడితో వారి మధ్య నమ్మకమూ, పరస్పర సహకారంతో కూడుకున్న ఒక అనుబంధం ఏర్పడింది. మేరీ మాటల్లో చెప్పాలంటే “నాకు ఎప్పుడూ టూర్లు లేదా శిక్షణా తరగతులు ఉంటూ ఉండేవి. బయట తిరగటానికి గాని, ఎవరైనా కలవటానికి గాని నాకసలు తీరికే ఉండేది కాదు. ఆదివారాలు కాస్త సమయం దొరికినప్పుడు నేను, ఓస్లర్ కలుసుకునే వాళ్ళం. బంధువులతో, స్నేహితులతో కలిసి ఇంటి భోజనం తినే వాళ్ళం. అది నా ఒత్తిడిని తగ్గించటానికి బాగా ఉపయోగపడేది. మేము ఒకే ప్రాంతం, ఒకే భాషకు చెందిన వాళ్ళం కాబట్టి త్వరగా కలిసిపోయాము. నేను అతడి సమక్షంలో చాలా హాయిగా ఉండేవాణ్ని. అతడు నా వృత్తిని దగ్గర నుండి గమనిస్తూ అన్ని విధాలుగా సహాయపడేవాడు”.

కొన్నేళ్ళ తర్వాత తను మేరీని ప్రేమిస్తున్నట్లుగా ఓస్లర్ గుర్తించాడు. అతడు అప్పటికే మేరీకి ప్రాణ స్నేహితుడు కానీ తన మనసులోని ఈ మాటను చెప్పటానికి చాలా కష్టపడ్డాడు. మేరీ చమత్కారంగా చెప్పింది “అతను ఫోన్ లో నాతో మాటలలో ఏమీ చెప్పకుండానే పెళ్ళి ప్రస్తావన చేశాడు. చాలా ధైర్యాన్ని కూడగట్టుకొని నేనేమి చెపుతున్నానో నీకు అర్థం అవుతోంది కదా అన్నాడు”. మేరీకి నిజానికి ఓస్లర్ అంటే ఇష్టమే అయినా పెళ్ళికి మాత్రం కొంచెం ఆలోచించింది. ఎందుకంటే మేరీకి తన బాక్సింగ్ అంటే విపరీతమైన ఇష్టం. ఆమె ఆ రంగంలో ఎదగటానికి ఆమె కుటుంబం కూడా ఎన్నో త్యాగాలు చేసింది. అప్పటికే ఆమె వయసు ఇరవైలలోనే ఉంది. ఏళ్ళ తరబడి శ్రమించిన తరువాత అప్పుడే ఆమె కెరీర్ ఊపు అందుకుంటోంది. ప్రయాణాలతో, శిక్షణలతో ఆమె ఎప్పుడూ తీరిక లేకుండా ఉంటోంది. బాక్సింగ్ తప్ప ఆమెకు వేరే ఆలోచనలే ఉండవు. అలాంటప్పుడు పెళ్ళి అనేది తన జీవితానికి సరిపడుతుందా అని ఆలోచించింది. కానీ ఓస్లర్ తన అంతరంగాన్ని అర్థం చేసుకునే సహచరుడు అని కూడా ఆమె గుర్తించింది. అతడు ఏ రోజూ తనకు పూలు ఇచ్చి, ప్రేమ ప్రదర్శన చెయ్యలేదు కానీ తన లక్ష్యాన్ని, బాక్సింగ్ పట్ల తన అభిరుచిని అర్థం చేసుకున్నాడు.

2004లో వారు ఇరువురు పెళ్ళి చేసుకున్నారు. “నాకు నా సొంత గమ్యం అనేది ఒకటుంది కాని మేరీని కలుసుకున్న తరువాత అది మారిపోయింది. ఆమె పెద్ద అందగత్తై అనో లేక బాగా ప్రఖ్యాతి పొందిందనో నేను ఆమెను పెళ్ళి చేసుకోలేదు. ఒక సఫలమైన క్రీడాకారిణి కావాలనే ఆమె తపన, ఆమె నిరాడంబరత నన్ను ఆకర్షించాయి” అంటాడు ఓస్లర్. తమ ముగ్గురు పిల్లలని పెంచటంలో అతను ముఖ్య పాత్రను వహించాడు.

“మాది ఒక అసాధారణమైన వివాహమని ఓస్లర్ ముందే గుర్తించాడు. సంవత్సరంలో చాలా మట్టుకు ఇంటికి దూరంగా

ఉండే నేను కుటుంబ బాధ్యతలు నిర్వర్తించలేను. మన సంఘంలో ఒక మహిళ ఉద్యోగంలో ఉన్నా కూడా ఇంటిని ఆమె నడిపిస్తుంది. వంట గదే ఆమె కర్మ భూమి. సరుకులూ, కూరగాయలూ కొనటం ఆమె పనే కానీ మా విషయంలో మాత్రం ఓస్లర్ ఇలాంటి పనులన్నీ చేసే వాడు. బంధువుల ఇళ్ళలో పెళ్ళిళ్ళు జరిగినా, ఎవరైనా చనిపోయినా, ఎవరైనా అనారోగ్యంగా ఉన్నా, ఓస్లర్ వెళ్ళేవాడు. కుటుంబ సమస్యలన్నీ కూడా అతనే పరిష్కరించేవాడు. నిత్యావసర వస్తువులైన గ్యాస్ అయి పోయినా, పిల్లలకు పాల పొడి అయిపోయినా, అలాంటివన్నీ అతనే చూసుకునేవాడు. మాది ఒక రకంగా సుదూర వివాహం. మొబైల్ ఫోన్ ఒక్కటే మా మధ్య బంధాన్ని నిలిపి ఉంచేది. నాకు ఇంటిపై ధ్యాస మళ్ళి ఒంటరిగా అనిపించినప్పుడు అతడు నాతో చాలా ప్రేమగా, ప్రోత్సాహకరంగా మాట్లాడేవాడు. నేను ఏడిస్తే ఓదార్చే వాడు. అతడి నుండి ఏదీ దాచే అవసరం లేకుండా అన్నీ పంచుకునే స్వేచ్ఛ నాకు ఉండేది”.

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు

సాంఘికీకరణకి సంబంధించిన యూనిట్ లో మీరు స్త్రీ పురుషులపై వారి సంప్రదాయిక పాత్రలు పోషించాలనే ఒత్తిడి గురించి చదువుకున్నారు. అలాంటి మూస పాత్రల నుండి మేరీ కోమ్ మరియు ఓస్లర్ కోమ్ ఎలా తప్పించు కున్నారు?

మేరీకోమ్, ఓస్లర్ కథ చదివిన తరువాత మనం ఇప్పుడు ప్రజాదరణ పొందిన సినిమాలలో ప్రేమ ఏ విధంగా ఉంటుందో చూద్దాం. ఈ రెండింటి మధ్య అంతరం చాలా కొట్టొచ్చినట్టు కనిపిస్తుంది. పరస్పర గౌరవం పునాదిగా ఏర్పడే సంబంధాలు ఇక్కడ అసలు కనబడవు. కొన్ని వైవిధ్యమైన సినిమాలు వస్తున్నా (ఉదా. మేరీ కోమ్). చాలా మట్టుకు సినిమాలు హీరోని చాలా మగధీరుడిగా, హీరోయిన్ని కేవలం ఒక అందమైన బొమ్మగా చూపిస్తారు. ఇది చాలా దురదృష్టకరం. ఎందుకంటే సినిమాలు మన ఆలోచనా ధోరణులను విపరీతంగా ప్రభావితం చేస్తాయి. తెలుగు సినిమాలలో ప్రేమపై సింగరాజు రమాదేవి వ్రాసిన ఈ ఆసక్తికరమైన విశ్లేషణను ఇప్పుడు మనం పరిశీలిద్దాం.

సమకాలీన తెలుగు సినిమాలలో హీరోలు, హీరోయిన్లు, వారి ప్రేమలు

సినిమా అనేది ఒక వినోద సాధనమే కదా, దానిని ఇంత లోతుగా విశ్లేషించటం అవసరమా అని మీకు అనుమానం రావచ్చు. సినిమాలు వాస్తవాలను చూపించవని అందరికీ తెలుసు కదా; వాస్తవికంగా ఉండాలని కూడా ఎవరూ కోరుకోరు కదా; వాటిని చూసి మర్చిపోతే సరిపోదా, ఇంత పట్టించుకోవాలా అని కూడా

మీరు అడగచ్చు. కాని సినిమా అనేది ఒక శక్తివంతమైన మాధ్యమం. జనసామాన్యానికి అత్యంత సన్నిహితంగా ఉండే మాధ్యమం. మనందరం ఏదో ఒక హీరోనో, హీరోయిన్నో ఆరాధిస్తాం. తెలిసో, తెలియకో ఆదర్శంగా కూడా తీసుకుంటాం. కాబట్టి గత దశాబ్ద కాలంలో వచ్చిన తెలుగు సినిమాల్లో హీరోలు, హీరోయిన్లు, వారి మధ్య ప్రేమని ఏ రకంగా చూపించారో జాగ్రత్తగా ఇప్పుడు పరిశీలిద్దాం.

సినిమాల్లో స్త్రీ, పురుష పాత్రలు సమాజం స్త్రీ, పురుషులకిచ్చే సాంప్రదాయిక పాత్రని బలపరుస్తూ ఉంటాయి. పురుషులు బలమైన వాళ్ళు, సాహసవంతులు, కుటుంబాలని పోషించి, బాధ్యతాయుతమైన కుటుంబ పెద్దలుగా ఉంటారు. స్త్రీలు కుటుంబాలని కనిపెట్టుకుని, వాళ్ళ ఆలనా పాలనా చూసుకుంటారు. తల్లులు, చెల్లెళ్ళు, భార్యలు, ప్రేమికు రాళ్ళుగా పురుషులకి సహకారం అందిస్తుంటారు.

తెలుగు సినిమా ప్రేమలో రకాలు	
ఏక పక్ష ప్రేమ	90% సినిమాల్లో కనిపించే ఈ ప్రేమ గురించి వివరణ అనవసరం. హీరో హీరోయిన్ని వెంటబడి, వేధించి, ఆమె 'సరే' అనే వరకు వదలడు.
బ్లాక్ మెయిల్ ప్రేమ	హీరో (కొన్నిసార్లు హీరోయిన్) అవతలి వాళ్ళు తమని ప్రేమించకపోతే ఆత్మహత్య చేసుకుంటానని బెదిరిస్తాడు/స్తుంది. చాలా సినిమాలు దీన్ని అచ్చమైన ప్రేమకు చిహ్నంగా చూపిస్తాయి.
కృతజ్ఞతా ప్రేమ	చాలాసార్లు ధీరోధాత్తుడైన హీరో వేధించే వాళ్ళ నుండి, రేపిస్టుల నుండి హీరోయిన్ని కాపాడతాడు. కృతజ్ఞతా భావంతో నిండిపోయిన హీరోయిన్ వెంటనే హీరోతో ప్రేమలో పడిపోతుంది.
మొత్తానికి ప్రజాదరణ పొందిన మన సినిమాల్లో చాలా వరకు బలవంతం ప్రేమలే కనిపిస్తాయి. అబ్బాయి, అమ్మాయి కలిసి కూర్చుని, తమ ఇష్టాయిష్టాల గురించి తెలుసుకుని ప్రేమించుకోవటం అరుదుగా జరుగుతుంది. అలాగే పరస్పర గౌరవం, సమసంబంధాల కోసం ఆరాటం కూడా పెద్దగా కనిపించవు.	

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు

1. మీరు తప్పకుండా చాలా సినిమాలు చూసే ఉంటారు. మీరు చూసిన సినిమాల నుండి పైన చర్చించిన ప్రేమల రకాల్లో ఇమిడే ఉదాహరణలు ఇవ్వండి.
2. ఇవి కాక వేరే ఏ విధమైన ప్రేమలుంటాయి?
3. ఏదైనా సినిమా సమానత్వ భూమికపై ఏర్పడిన ప్రేమను చూపించిందా? ఆ ఉదాహరణను మీ సహాధ్యాయులతో పంచుకోండి.

12.2 ప్రేమా, యాసిడ్ ఎప్పటికీ కలవవు

ఢిల్లీలో నివాసముండే లక్ష్మికి అప్పుడు పదహారేళ్ళు. అది 2005 సంవత్సరం. ఆమె ఢిల్లీలో చాలా రద్దీగా ఉన్న మార్కెట్‌లో ఏవో కొంటూ ఉండగా ఒకడు ఆమె ముఖమూ, చేతులపై యాసిడ్ పోసాడు. అంతకు ముందు అతడు లక్ష్మిని పెళ్ళి చేసుకుంటానని వెంట పడ్డవాడే. అతడు లక్ష్మి కన్నా రెండింతల వయసు గల వాడు. లక్ష్మి అతడిని పెళ్ళి చేసుకోవని చెప్పింది. దానితో ఆగ్రహమూ, అవమానమూ చెందిన అతను ఆమెపై కక్ష కట్టి యాసిడ్‌తో దాడి చేశాడు. తను ప్రేమించానని చెబుతున్న అమ్మాయిపై అంత హింసకు ఎలా వొడిగట్టాడో అతనికే తెలియాలి.

దాడి జరిగిన నాటి నుండి నేటి వరకూ లక్ష్మికి ఏడు ఆపరేషన్లు చేయాల్సి వచ్చింది. అయినా ఆమె ఇప్పటికీ పూర్తిగా కోలుకోలేదు. ఆ దాడి వలన ఆమె శారీరకంగానే కాక మానసికంగా కూడా చాలా దెబ్బ తింది. ఆమెపై దాడి చేసిన వ్యక్తి కూడా కోరుకున్నది అదే కదా. ఆమెను భరించలేంత వేదనకు గురి చేయడమే అతని లక్ష్యం. ఆమె కురూపిగా మారి సంఘం చేత బహిష్కరింపబడటమే అతనికి కావల్సింది.

కానీ అంత బాధను ఓర్చుకుని లక్ష్మి తన జీవితాన్ని అర్థవంతంగా జీవించటానికి ప్రయత్నించింది. యాసిడ్ దాడులకు వ్యతిరేకంగా జరిగే ప్రచార కార్యక్రమాలలో పాల్గొన్నది. యాసిడ్ అమ్మకాలను ప్రభుత్వాలు నియంత్రించే విధంగా చట్టంలో మార్పులు తేవాలంటూ సర్వోన్నత న్యాయ స్థానంలో ప్రజాహిత వ్యాజ్యం వేసింది. అదే క్రమంలో కాన్స్టాంట్ చెందిన సామాజిక కార్యకర్త ఆలోక్ దీక్షిత్‌తో ఆమెకు పరిచయం ఏర్పడింది. అతను అప్పట్లో “స్పాట్ ఆఫ్ షేమ్” అనే పేరుతో యాసిడ్ దాడులకు వ్యతిరేకంగా సోషల్ మీడియాలో ప్రచారం నిర్వహించే వాడు. లక్ష్మి ధైర్యాన్ని చూసి అతడు చాలా ప్రభావితుడైనాడు.

“ఆమె మా దగ్గరికి వచ్చినప్పుడు చాలా ధైర్యవంతురాలని, తెలివైనదని గుర్తించాను. ఇతర బాధితుల్లాగా ఆమె సమాజానికి భయపడో, సిగ్గుపడో, తన ముఖాన్ని దాచుకోకుండా స్వేచ్ఛగా తిరిగేది. ఆమెలోని ఈ పోరాటపటిమ నాకు బాగా నచ్చింది. క్రమేపీ మేము ప్రేమలో పడ్డాం” అంటాడు అతడు.

ఆలోక్‌కి ఇప్పుడు ఇరవై ఎనిమిదేళ్ళు. లక్ష్మికి ఇరవై ఆరు. వాళ్ళిద్దరూ కలసి ప్రచార కార్యక్రమాల్లో పాల్గొంటారు. సమీప భవిష్యత్తులో భారత దేశం నుండి ఈ యాసిడ్ దాడులు అంతరించాలన్నదే వారి ఆశయం.

“నన్ను ఎవరో ఒకసారి ఒక ప్రశ్న అడిగారు. నీపై దాడి చేసిన వ్యక్తి ఇప్పుడు నిన్ను పెళ్ళి చేసుకుంటానంటే ఒప్పుకుంటావా

అని. దానికి నా సమాధానం ఏంటంటే అతడు నా ముఖాన్ని మార్చాడు కాని నా మనసును మార్చలేదు.

నాకు ఆ ఘటన తరువాత జీవితంలో ప్రేమ దొరుకుతుందనే ఆశ అడుగంటింది కానీ దీక్షిత్‌ని కలుసుకున్న తరువాత నా ఆలోచన మారింది. నేను మళ్ళీ ప్రేమించటం నేర్చుకున్నాను. నాకింతకంటే మెరుగైన వ్యక్తి ఎవరూ లభించరు. నా బాధను, వేదనను అతను పూర్తిగా అర్థం చేసుకున్నాడు”.

ఆలోక్ దృష్టిలో లక్ష్మి గుణం చాలా అందమైనది. వారిద్దరూ పెళ్ళి చేసుకోక పోయినా జీవితాంతం కలిసి ఉండాలని నిర్ణయించుకున్నారు. “మేము సమాజం ఏర్పరిచిన నియమాలను అనుసరించదలుచుకోలేదు. మా ప్రేమకు పెళ్ళి అనే ఒక పేరు అవసరం లేదు. మా ప్రేమ, పరస్పర అవగాహనకు, సహకారానికి సంబంధించినది”.

వీళ్ళిద్దరూ కలిసి ఇప్పుడు ‘యాసిడ్ దాడులను ఆపండి’ అనే ప్రచారాన్ని నిర్వహిస్తున్నారు.

“మమ్మల్ని చూసి పిల్లలు భయపడిపోతారనే అనుమానంతో మీరు వాళ్ళని అక్కడ్నుంచి తీసుకెళ్ళిపోతారు. మీకళ్ళ పైన గుడ్డ కట్టుకుని చూస్తే ఎంత చీకటిగా ఉంటుందో, మా ప్రపంచం అంత చీకటిగా ఉంటుంది.

మీరెప్పుడూ దానిలో ప్రవేశించకూడదని నా ఆశ కానీ దాన్ని అర్థం చేసుకోండి. మీకు చాతకాకపోతే నాకు మద్దతు ఇవ్వండి, కానీ నా నమ్మకాన్ని వమ్ము చేసే ప్రయత్నం చేయకండి. నేనిప్పుడిప్పుడే ముందుకు సాగిపోవటం నేర్చుకున్నాను” అంటుంది లక్ష్మి. తన మాటల్లోనే తన కథని కోర్పు వెబ్‌సైట్‌లో చదవండి.

<http://www.hindustantimes.com/india/don-t-stare-at-me-i-am-human-too-acid-attack-survivor-laxmi/story-I5U4wL8wSBmvNqRREMcQOK.html>

2014 లో లక్ష్మికి అంతర్జాతీయ సాహస మహిళా పురస్కారం లభించింది. భారత దేశంలో మహిళలపై జరుగుతున్న యాసిడ్ దాడులకు వ్యతిరేకంగా ఆమె సలిపిన సఫలమైన పోరాటానికి గుర్తింపుగా ఇది లభించింది. వాషింగ్టన్ డి.సి.లో అమెరికన్ ప్రెసిడెంట్ భార్య, మిషల్ ఒబామా నుండి ఈ పురస్కారం స్వీకరిస్తూ ఆమె ఒక కవిత చెప్పింది:

నువ్వు యాసిడ్ పోసింది నా ముఖం పై కాదు, నా కలలపై.
నీ హృదయంలో నాపై ఉన్నది ప్రేమ కాదు, యాసిడ్ మాత్రమే

‘రోజువారీ వేధింపులు’ అనే యూనిట్‌లో మీరు చదువుకున్న
(‘కన్సెంట్’) ‘అంగీకారం’ పదం విలువ ఈ లక్షి కథ
ద్వారా తెలుసుకున్నారు కదా,

మనం కన్సెంట్ అనే పదాన్ని మన శబ్దావళిలో, మన
ఆలోచనలలో ఎంత తొందరగా చేర్చుకుంటే అంత
తొందరగా లక్షి లాంటి యువతులపై జరిగే దాడులను
ఆపగలుగుతాం.

మనం ఎవరికైనా చాయ్ ఇచ్చే ముందు మీకు తాగాలనే
ఆసక్తి ఉందా అని అడగాలి. వారు లేదు అంటే దానిని
ఒప్పుకోవాలి. ఒకవేళ వారు లేదు అనకపోయినా,
నిరాసక్తితోనో, ఆందోళనగానో కనిపించినా కూడా మీరు
వారిని చాయ్ తాగమని బలవంత పెట్టకూడదు. వారిని
అలా వదిలేయాలి. ఎందుకంటే గుర్తించుకోండి.

చాయ్ అయినా ప్రేమ అయినా శృంగారమైనా కన్సెంట్
అనేది చాలా ముఖ్యమైనది.

పురుషులకు తమ ఆధిక్యతను నిరూపించుకునే అవసరం లేకపోతే స్త్రీలను అణగదొక్కాలని చూడరు

‘హ్యరీ పాట్టర్’ సినిమాలో వంకీల జుత్తుతో కనిపించే ఒక తెలివైన
చిన్న మంత్రగత్తె గుర్తుందా? ఆమె పేరు హెర్మియని. హ్యరీ
పాట్టర్ చదువుకునే హాగ్వార్ట్స్ స్కూల్‌లో ఈమె కూడా చదువుతూ
పాట్టర్ కే, రాన్ వీస్లీ కే మంచి స్నేహితురాలిగా, చాలా తెలివైన
మంత్రగత్తెగా పేరు తెచ్చుకుంటుంది. అప్పట్లో ఈ పాత్రను
ధరించిన ఎమ్మా వాట్సన్ ఇప్పుడు పెరిగి పెద్దయి నటిగా, మోడల్‌గా,
యాక్టివిస్ట్‌గా గుర్తింపు తెచ్చుకుంది. ఆమె ఇటీవల న్యూయార్క్‌లోని
ఐక్యరాజ్యసమితి సమావేశాలలో గుడ్‌విల్ అంబాసిడర్‌గా
మాట్లాడుతూ “స్త్రీ వాదం అంటే పురుషులను ద్వేషించటం
కాదని, స్త్రీ పురుషులు ఇద్దరికీ సమాన గౌరవం దక్కే సమాజాన్ని
కలిసి నిర్మించడమే” అని అన్నది. ఆమె ఉపన్యాసంలోని కొంత
భాగాన్ని ఈ కింద పొందుపరుస్తున్నాం.

“స్త్రీ వాదం అనే పదానికి ఎందుకంత చెడ్డ పేరు వచ్చింది?
నేను చేసే పనికి పురుషులకి ఎంత వేతనం చెల్లిస్తారో
అంతే నాకూ చెల్లించాలనటంలో తప్పేముంది? నా
జీవితానికి, నా శరీరానికి సంబంధించిన నిర్ణయాలు
తీసుకోవటంలో నాకు పూర్తి స్వేచ్ఛ ఉండాలి. అలాగే
అందరు మహిళలకూ ఈ స్వేచ్ఛ ఉండాలని ఆశిస్తాను.
తమ జీవితాలను ప్రభావితం చేసే ప్రతి చట్టంలోనూ,
విధాన నిర్ణయాలలోనూ వారిని భాగస్వాములు చేయాలని
నేననుకుంటాను. సంఘంలో ఒక పురుషుడికి దక్కే గౌరవం
నాకూ దక్కాలని నేను ఆశిస్తాను.

పురుషులు కూడా సమాజం ఏర్పరచిన మూస పాత్రలకు
బాధితులే, కానీ దాని గురించి మాట్లాడటం ఎవరికీ ఇష్టం
ఉండదు. ఆ బంధాల నుండి వారు విముక్తులైతే
తత్ఫలితంగా స్త్రీల స్థితిగతులలో కూడా మార్పులొస్తాయి.
పురుషులు బలవంతులుగా, ఆధిక్యంగా ఉండాలని
సమాజం నిర్దేశించకపోతే స్త్రీలు అబలలుగా, వారి అధీనంలో
ఉండే వ్యక్తులుగా ఉండాలని అవసరం కూడా
ఉండదు. పురుషులకు తమ ఆధిక్యతను నిరూపించుకునే
అవసరం లేకపోతే స్త్రీలను అణగదొక్కాలని చూడరు.

స్త్రీ పురుషులు ఇద్దరూ శక్తివంతంగా ఉండే స్వేచ్ఛను
సమాజం కల్పించాలి. స్త్రీ పురుషులు ఇద్దరినీ ప్రకృతిలోని
రెండు భిన్న వ్యతిరేక ధ్రువాలుగా చూడటం మానేయాలి.
లింగ భేదాన్ని ప్రకృతిలో భాగంగానే చూడాలి. మనకు
లేని స్వభావాలను ఆపాదించుకొని నిర్వచించుకునే బదులు
మన నిజరూపాలను గుర్తించి వాటి ద్వారా మనల్ని మనం
నిర్వచించుకోవాలి.

మీరు అనుకోవచ్చు ఈ హ్యరీ పాట్టర్ అమ్మాయి ఏంటి?
ఈ ఐక్యరాజ్యసమితికి వచ్చి ఉపన్యాసం ఇవ్వటం ఏమిటి
అని. ఈ ప్రశ్నని నాకు నేను వేసుకున్నాను. నాకు తెలిసినదల్లా
స్త్రీలు ఎదుర్కొనే ఈ సమస్యలను నేను గుర్తించాను.
వాటిని చక్కదిద్దే నా వంతు ప్రయత్నాలు నేను చేస్తాను”.

ఈ కింది లింక్ ద్వారా ఎమ్మా వాట్సన్ పూర్తి ఉపన్యాసాన్ని
చూడవచ్చు.

<http://www.refinery29.com/2014/09/74855/emma-watson-gender-equality-speech-united-nations>

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు

1. ఎమ్మా వాట్సన్ ఉద్దేశంలో పురుషులు కూడా స్త్రీల
వలే మూస పాత్రలలో ఇరుక్కుపోయి ఉన్నారు. అంటే
అర్థమేమిటి?
2. ఇటువంటి పురుష మూస పాత్రలకు ఉదాహరణలు
ఇవ్వగలరా?
3. ఎమ్మా వాట్సన్ ఒక అంతర్జాతీయంగా పేరు పొందిన
నటి. భారతదేశంలో జండర్ వివక్షతకు వ్యతిరేకంగా మాట్లాడే
సినిమా తారలు మీకు తెలుసా?

12.3 ప్రేమ లేఖలు

ఈ పాఠంలో మనం సాంప్రదాయిక ధోరణులకు అతీతంగా సాగిన సంబంధాల గురించి తెలుసుకుందాం. ఈ బంధాలు, కుటుంబం, గృహస్థ జీవనం, స్నేహం వంటి వాటికి మనం ఏర్పరచుకున్న సంకుచిత అర్థాలను దాటుకుని ఆలోచించేలా చేస్తాయి. నిత్యం మహిళలపై జరిగే హింసను, అత్యాచారాలను, రోజూ టీ.వీల్లో దినపత్రికల్లో చూడటం అలవాటు పడిపోయిన మనల్ని, ఇవి తాజా గాలిలా సేదదీరుస్తాయి. ఉన్నతమైన భావాలు కలిగిన ఇద్దరు వ్యక్తుల సహకార సహజీవనాలు, మనమూ మరియు మన చుట్టూ ఉన్న వారి జీవితాలను ఎలా మారుస్తాయో, ప్రపంచాన్ని ఇంకొంచెం మంచిగా, జీవన యోగ్యంగా ఎలా చేస్తాయో చూద్దాం.

ఈ పాఠంలో మనం చర్చించబోయే వ్యక్తులు కొందరు గడచిన కాలానికి చెందిన వారు ఐతే కొందరు ప్రస్తుతం జీవించి ఉన్నవారు. వీరి ఇరువురి గాధలు కలిసి మనకు ఒక కొత్త భవిష్యత్తును సూచిస్తాయి.

అసాధారణ ప్రేమ లేఖలు

సావిత్రిబాయి పూలే తన భర్త జోతిబాపూలేకు రాసిన మూడు లేఖలలోని కొన్ని భాగాలు మీరు కింద చదువుతారు. సావిత్రిబాయి (1831-97), జోతిబా పూలే (1827-90) మహారాష్ట్రలో ఆడపిల్లల కోసం స్కూల్ను స్థాపించి, కుల వివక్షకు వ్యతిరేకంగాపోరాడి, హిందూ విధవరాళ్ళ సమస్యలపై పని చేసిన ప్రసిద్ధ సంఘ సంస్కర్తలు. పోరాటాలతోపాటు జోతిబా తన రచనలతో అనేక తరాలకి స్ఫూర్తినిచ్చారు. సావిత్రిబాయి కవయిత్రి. మహారాష్ట్రలో మొట్టమొదటి మహిళా ఉపాధ్యాయురాలు.

సంస్కరణ వాది, విప్లవకారుడైన తన భర్త జోతిబాపూలేకు సావిత్రి అందించిన భావనావరమైన తోడ్పాటుకు ఈ ఉత్తరాలు 'ప్రత్యక్ష సాక్ష్యాలు' అంటారు వీటిని అనువదించిన సునీల్ సర్దార్.

సమాజం నుండి ఆకలి, అజ్ఞానం, పరమత ద్వేషం, పేదరికం వంటి వాటిని పారద్రోలి, ఒక సరికొత్త, స్వతంత్ర సమసమాజాన్ని స్థాపించాలన్న వారిరువురి కల వారి సామాజిక, వైయక్తిక జీవితాలను ఒకటిగా పెనవేసి, వారి బంధాన్ని దృఢపరిచిన సూత్రం. జోతిబాపూలే విప్లవ భావాలకు వ్యతిరేకంగా మహారాష్ట్రలోని పెత్తందార్లు తిరుగుబాటుపూర్వక, సావిత్రి యొక్క ప్రేమానురాగాలు, తాము నమ్మిన ఆదర్శాల పట్ల ఆమెకు ఉన్న నిబద్ధతే పూలేకు వారిని భైర్యంగా ఎదుర్కొనేందుకు తోడ్పడ్డాయి. ఈ ఉత్తరాల్లో వారిరువురు మనకు ఒక సమానత్వం కలిగిన సమర్థమైన జంటగా సాక్షాత్కరిస్తారు. ప్రసిద్ధి పొందిన ఈ జంట గురించి, వారి సంబంధం గురించి ఈ క్రింది ఉత్తరాల ద్వారా మరింత తెలుసుకోవచ్చు.

మొదటి లేఖ

అనారోగ్యం నుండి కోలుకోవటానికి, సావిత్రి తన పుట్టింటికి వెళ్ళినప్పుడు వ్రాసినది

అక్టోబర్ 1856

సత్యస్వరూపుడైన నా ప్రభువు జోతిబాకి, సావిత్రి నమస్కారాలు!

ఒక రోజు మా తమ్ముడు ఏదో మాటల్లో.... “నిన్నూ, నీ భర్తనూ మన కులం నుండి వెలివేయడం సరిఅయినదే. ఎందుకంటే మీరు అంటరాని జాతులైన మహర్లు, మాంగ్లకు సేవ చేస్తున్నారు” అన్నాడు. ఇంకా “ఈ అంటరానివారు నీచ జాతికి చెందినవారు.... వారికి సహాయపడి మీరిద్దరూ కలిసి మన కుటుంబానికి చెడ్డ పేరు తెచ్చారు. అందుకే మన కులాచారాలను పాటిస్తూ, బ్రాహ్మణుల ఆదేశాల ప్రకారం నడుచుకో” అని చెప్పాడు. వాడి ఈ దురుసు మాటలకు అమ్మ చాలా కలత చెందింది. మా తమ్ముడు స్వతహాగా మంచివాడే కానీ, చాలా సంకుచిత భావాలు కలిగినవాడు. అందుకే మనల్ని అలా తీవ్రంగా విమర్శించటానికి వెనుకాడలేదు.

అమ్మ వాడిని తిట్టలేదు కానీ మంచి బుద్ధులు చెప్పటానికి ప్రయత్నించింది. “దేవుడు నీకు చక్కటి నాలుక ఇచ్చింది ఇలా ఇతరులను తూలనాడటానికి కాదు...దాన్ని దురుపయోగం చేయకు” అంది.

మనం చేసే సామాజిక సేవ గురించి చెప్పి అతడి అపోహలను దూరం చేయటానికి నేను ప్రయత్నించాను. “తమ్ముడా, నీ బుద్ధి చాలా సంకుచితమైంది. దానికి తోడు, ఈ బ్రాహ్మణుల ఉపదేశాలు దానిని ఇంకా చెడగొట్టాయి. మేకలు, ఆవులు వంటి పశువులు నీకు అంటరానివి కావు. వాటిని నీవు ప్రేమగా తాకుతావు. కానీ, మానవులైన మహర్లు, మాంగ్లను మాత్రం అంటరానివారిగా భావిస్తావు. దీనికి ఏంటి కారణం? బ్రాహ్మణులు పూజలు, కర్మలు చేసేటప్పుడు, మడి కట్టుకుని చేస్తారు. ఆ సమయంలో వారు నిన్ను కూడా మహర్ల వలెనే అపవిత్రంగా, అంటరాని వాడిగా భావిస్తారు” అన్నాను.

అది విన్న అతడి మొహం ఎర్రగా కందిపోయింది. “నువ్వు ఆ మహర్లకు, మాంగ్లకు ఎందుకు చదువు చెప్తావు? అంటరాని వారికి బోధిస్తున్నందుకు, జనాలు నిన్ను దూషిస్తున్నారు. అందరూ నిన్ను అవమానించటం, రభస చేయటం నేను భరించ లేకపోతున్నాను. నేనీ అవమానాన్ని తట్టుకోలేను” అన్నాడు.

దానికి నేను. “జ్ఞానం, సాధన అత్యుత్తమమైనవి. జ్ఞానాన్ని సముపార్జించిన వారు తమ నీచ స్థితిని కోల్పోయి ఉచ్చ స్థితిని

పొందుతారు. నా భర్త దేవత. ఈ ఇంట్లో అతనికి సాటి రాగల వారెవరూ లేరు, అంటరాని వారందరూ చదువుకుని, స్వతంత్రులు కావాలన్నది అతని కోరిక. అతని దృష్టిలో అంటరాని వారూ మనుషులే. వారూ ఒక గౌరవప్రదమైన జీవితానికి అర్హులు అని అతని నమ్మకం. అందుకే అతను బ్రాహ్మణులను ఎదిరించి, వారితో పోరాడి మరీ, అంటరాని వారికి విద్య బోధిస్తున్నాడు. ఆ కారణంగానే నేనూ వారికి చదువు నేర్పుతున్నాను. మేము మహిళలకు, బాలికలకు, మాంగ్లకు, మహర్షకు అందరికీ చదువు చెప్తున్నాము. వారందరూ చదువుకుని పైకొస్తే, తమను ఎదిరిస్తారని, బ్రాహ్మణుల భయం. అందుకే వారు మమ్మల్ని వ్యతిరేకిస్తారు. అది మన మతానికి విరుద్ధమైనది అని వాదిస్తారు.

మమ్మల్ని వెలివేసి, మీ లాంటి మంచి వారి మనసులను కూడా కలుషితం చేస్తున్నారు. ఇంకో మాట విను. నా భర్త మీలాగా కేవలం దేవుని పేరు జపిస్తూ, తీర్థయాత్రలు చేయడు. అతను స్వయంగా దైవకార్యాన్ని నిర్వర్తిస్తున్నాడు. ఆ పనిలో ఆయనకు నేను సహాయపడుతున్నాను. ఆ పని అంటే నాకిష్టం. అలా సేవ చేయటంలో నేను అమితమైన ఆత్మసంతృప్తిని పొందుతాను. ఒక మానవుడు సత్కార్యాల ద్వారా ఎంత ఎత్తుకు ఎదగగలడో ఈ సేవ నిరూపిస్తుంది” అని చెప్పాను.

నా మాటలను అమ్మ, తమ్ముడు చాలా శ్రద్ధగా ఆలకించారు. చివరికి తమ్ముడు తను అన్న మాటలకు పశ్చాత్తాప పడుతూ, క్షమార్పణ కోరాడు. “సావిత్రి, నీ నోటి నుండి స్వయంగా భగవంతుడే తన వాక్కును వినిపిస్తున్నాడు” అని అమ్మ అన్నది.

మీ సావిత్రి

రెండవ లేఖ

29 ఆగస్ట్ 1868

నయిగాన్, పెదఖండాలా

సతారా

సత్యస్వరూపులైన నా ప్రభువు జోతిబా,

మీకు సావిత్రి ప్రణామాలు!

మీ ఉత్తరం అందింది. మేమిక్కడ క్షేమంగానే ఉన్నాం. నేను వచ్చే నెల అయిదవ తేదీకి అక్కడికి రాగలను. ఈ విషయంలో చింతవలదు. ఇక్కడొక విచిత్రమైన విషయం జరిగింది. ఆ కథ మీకు చెబుతాను. గణేష్ అనే ఒక బ్రాహ్మణుడు ఊరంతా తిరుగుతూ, పూజా కార్యాలు చేయిస్తూ, జాతకాలు చెబుతూ ఉండేవాడు. అదే అతడి జీవన భృతి. మహర్ కులానికి చెందిన ఒక బాలిక, షార్డాతో గణేష్ ప్రేమలో పడ్డాడు. అందరికీ ఈ

విషయం తెలిసే సరికి షార్డాకు ఆరు నెలల గర్భం. ఊరి జనం ఆగ్రహవేశాలతో వారిద్దరిని పట్టుకుని ఊరంతా ఊరేగించారు. చంపేస్తామని బెదిరించారు.

ఈ ఉదంతం తెలుసుకున్న నేను అక్కడికి పరిగెత్తుకు వెళ్ళాను. వాళ్ళు ఆ జంటపై ఎలాంటి ఘాతుకానికి ఒడికట్టినా, అది బ్రిటిష్ చట్టం ప్రకారం శిక్షార్హమని, వాళ్ళకి కఠినమైన శిక్ష పడుతుందని వారిని బెదిరించాను. వారు భయపడి తమ మనసు మార్చుకున్నారు. సాదుభావ్ కోపంగా, ఆ దుష్టబ్రాహ్మణుడు, ఈ అంటరాని పిల్ల తక్షణమే ఊరు విడిచి వెళ్ళిపోవాలన్నాడు. వారిద్దరు దానికి ఒప్పుకుని నా కాళ్ళపై పడి రోదించసాగారు. వారిని ఎలాగోలా ఓదార్చి సమాధానపరచి, మీ దగ్గరికి పంపుతున్నాను.

ఇంకా ఏమి వ్రాయను?

మీ సావిత్రి

మూడవ లేఖ

20 ఏప్రిల్ 1877

వోటూర్

జున్నర్

సత్యస్వరూపులైన నా ప్రభువు జోతిబాకు సావిత్రి వందనాలు

1876 సంవత్సరం వెళ్ళిపోయింది. కానీ కరువు మాత్రం పోలేదు. అది వికృత రూపం దాల్చి ఇక్కడే నిలిచి ఉంది. ప్రజలు చచ్చిపోతున్నారు. పశువులు నేలపై పడి చనిపోతున్నాయి. తిండి కొరత విపరీతంగా ఉంది.

పశువులకు దాణా లేదు. జనాలు ఆకలికీ, దప్పికీ అలమటిస్తూ నేల రాలుతున్నారు. తిండి కోసం, నీటి కోసం అంగలారుస్తూ చనిపోతున్నారు.

మన సత్యశోధక స్వచ్ఛంద సేవకులు దళాలుగా ఏర్పడి ప్రజలకు నీరు, ఆహారం మరియు ఇతర ప్రాణరక్షక సామగ్రి అందిస్తున్నారు. ప్రజలకు కరువు నుండి ఉపశమనం అందివ్వటానికి గుంపులుగా పని చేస్తున్నారు. మీరు సతారా నుండి అహ్మద్ నగర్ వెళ్ళే ముందు వోటూర్ కి ఒకసారి వస్తే మంచిది. మీరు పేదలకూ, ఆపన్నులకూ కరుణతో చాలా సేవా కార్యక్రమాలు మొదలుపెట్టారు. నాకూ వాటిలో పాలు పంచుకోవాలని ఉంది. నేను సదా మీకు సహాయకారిగా ఉంటానని మాట ఇస్తున్నాను. ఈ దైవ కార్యంలో మరింత మంది ప్రజలు పాల్గొంటారని ఆశిస్తున్నాను. ఇంతటితో ముగిస్తాను.

మీ సావిత్రి

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు:

1. ఈ లేఖలు సాధారణ ప్రేమ లేఖల కన్నా ఏ విధంగా భిన్నంగా ఉన్నాయి?
2. నా భర్త దేవుడిలాంటి మనిషి అని సావిత్రి బాయి వ్రాస్తారు. అతని పట్ల ఆమెకు ఎందుకు అంత గౌరవం ఉంది? కేవలం అతడు ఆమె భర్త అనే కారణంగానా?
3. సావిత్రి బాయి తన భర్తతో చర్చించిన అంశాలపై మీ అభిప్రాయం ఏమిటి? సాధారణంగా ఒక స్త్రీ యొక్క పాత్ర లేదా ఆమె బాధ్యతగా చెప్పబడే వాటికన్నా ఇవి ఏ రకంగా వేరుగా ఉన్నాయి?

12.4 అమ్మలు, నాన్నలు

కొన్ని రకాల ప్రేమలను చాలా ఆదర్శవంతంగా చిత్రీకరిస్తారు. ఉదాహరణకు తల్లి ప్రేమ. తల్లి ఎప్పుడూ త్యాగమయిగా, నిస్వార్థ ప్రేమకి చిహ్నంగా ఉండాలని భావిస్తారు. తన కుటుంబం యొక్క అవసరాలను తీరుస్తూ, పిల్లలకు వండి పెడుతూ, ఇల్లు శుభ్రపరుస్తూ, బట్టలు ఉతుకుతూ ఉండటంలోనే ఆమెకు ఆనందం లభిస్తుంది అని అభిప్రాయ పడతారు. మీరు సబ్బుపాడిపై వచ్చే అనేక వాణిజ్య ప్రకటనలను చూసి ఉంటారు. చాలా వాటిల్లో మనకు కనపడే దృశ్యం ఇలా ఉంటుంది. బయట మట్టిలో బాగా ఆడుకొని బట్టలంతా మురికి చేసుకున్న పిల్లాడు (అన్నిటిలో అబ్బాయిలే! అమ్మాయిలు కనపడరు) ఇంటికి వస్తాడు. ఆ పిల్లాడి తల్లి ప్రేమా, ఆనందం, కించిత్తు గర్వంతో నిండిన కళ్ళతో అతని వంక చూస్తూ నవ్వుతుంది. మరేం పరవాలేదంటూ ఒక బకెట్ నీళ్ళలో ఆ అద్భుతమైన సబ్బు పాడిని మరియు తన ప్రేమని కలిపి ఆ బట్టలు నానేస్తుంది. అబ్రకదబ్రా! ఆ బట్టలు మళ్ళీ తెల్లగా మిల మిలా మెరుస్తాయి! ఆ పిల్లాడు మళ్ళీ వెళ్ళి వాటిని మురికి చేసుకుంటాడని, ఆ తల్లి మళ్ళీ నవ్వుతూ వాటిని శుభ్రపరుస్తుందని మన అందరికీ తెలుసు.

కానీ నిజానికి అమ్మ చేసే పనులలో మనకు తెలియని, కనపడని చాలా శారీరక శ్రమ దాగి ఉంటుందని మీరు “ఇంటి పని”పై ఉన్న యూనిట్లో నేర్చుకొని ఉంటారు. ఈ ‘అమృతనం’ అనే భావనను ఎంత పవిత్రమైనదిగా చిత్రీకరిస్తారంటే ఆమె తన కుటుంబానికి చేసే సేవలను ‘పని’ లేదా ‘శ్రమ’గా వారు ఊహించలేరు. మీరు విమల వ్రాసిన కవిత “పంటిల్లు” చదివినప్పుడు ఈ ఆదర్శవంతమైన మాతృత్వం అనేది మహిళలకు ఎంత అన్యాయం చేస్తుందో, వ్యక్తులుగా వారి అవసరాలను, ఆశయాలను ఏ విధంగా తుడిచి పెట్టేస్తుందో గమనించవచ్చు.

అదృష్టవశాత్తు కొన్ని కుటుంబాలలో, సామాజిక వర్గాలలో కొడుకులు తల్లులకు సహాయ పడతారు. వారు ఇంటి పనిలో సహాయం చేయడం, బజారు నుండి వస్తువులు కొని తేవటం, తల్లికి ఆరోగ్యం బాగా లేనప్పుడు మందులు తేవటం వంటివి చేస్తారు. తెలంగాణాకు చెందిన ప్రముఖ దళిత రచయిత్రి గోగు శ్యామల వ్రాసిన “మాదిగ బడెయ్య”లో ఈ తల్లి కొడుకుల బంధం చాలా చక్కగా చిత్రీకరింప బడింది. ఎల్లమ్మ రోజూ అడవిలోకి వెళ్ళి తంగేడు ఆకులు తెంపుకొస్తూ ఉంటుంది.

ఒక రోజు ఆమె అడవికి వెళ్తుండగా దారిలో దొర ఎదురు పడతాడు. ఆ ఊరిలోని కుల నియమాలను అనుసరించి ఆ దొర వెళ్ళిపోయే వరకు ఆమె తన చెప్పులు వదిలి నిలుచుంటుంది. ఇంతలో ఒక కుక్క వచ్చి ఆమె చెప్పుని ఎత్తుకుపోగా చెప్పులు లేకుండానే ఆమె అడవిలోకి వెళ్ళటం, అక్కడ ఆమె కాలిలో ఒక ముల్లు దిగబడటం జరుగుతుంది. ఎల్లమ్మ కొడుకు బడెయ్యకు

అమానుషమైన ఈ కుల నియమంపై చాలా కోపం వస్తుంది. ముల్లు దిగిన ఆ కాలితో తన తల్లి మర్నాడు మళ్ళీ చెప్పులు లేకుండా అడవికి ఎలా వెళ్తుందనే ఆలోచనతో అతను బాధపడతాడు. ఇంట్లో అందరు నిద్రపోయారా తన తండ్రి పనిముట్లు తీసుకుని, రాత్రంతా జాగారం చేసి, తన తల్లికి ఒక కొత్త చెప్పుల జతను తయారుచేస్తాడు. మర్నాడు పొద్దున తల్లి లేవగానే వాటిని ఆమెకు బహూకరిస్తాడు. తన చిన్నారి కొడుకు చేసిన ఈ పనికి ఆమె ఎంతగానో మురిసిపోయి, ఊరందరికి సంతోషంగా ఈ వార్త చెబుతూ తిరుగుతుంది.

పేరు లేని సమస్య

1963లో అమెరికన్ స్త్రీవాద రచయిత్రి బెట్టీ ఫ్రైడన్ “ద ఫెమినైన్ మిస్టీక్” అనే పుస్తకం రాసారు. అది ప్రపంచ వ్యాప్తంగా మహిళా ఉద్యమాలని బాగా ప్రభావితం చేసింది. మహిళలందరూ కలలుకనే గమ్యంగా, వారి జీవితాలను పరిపూర్ణం చేసే పరమావధిగా సమాజం ప్రచారం చేసిన “ఆదర్శ సంతోష గృహిణి” స్వరూపాన్ని ఈ పుస్తకం చర్చిస్తుంది.

1960ల దశకం వస్తువుగా గల ఈ పుస్తకంలో మధ్య తరగతి అమెరికన్ కుటుంబాలలో గృహిణులు, వస్తుపరంగా అన్ని వసతులు, విలాసాలు కలిగి ఉండి కూడా, ఏ విధంగా అసంతృప్తితో ఉన్నారో ఆమె చర్చించింది. ఫ్రైడన్ దానికి ‘పేరు లేని సమస్య’ అనే పేరు పెట్టింది. మనుషులుగా తమకుండే నైపుణ్యాలను, ప్రతిభను ప్రదర్శించే అవకాశం లేక కేవలం ఒక తల్లిగానో, భార్యగానో తమ కర్తవ్యాన్ని నిర్వర్తిస్తూ, సమాజం ఏర్పరచిన ఈ స్త్రీత్వ పాత్రకు పరిమితమై ఉండలేక, నిరంతర ఒత్తిడిని అనుభవించటమే ఈ సమస్యకు కారణం అని వివరించిందామె. ఎవరూ గుర్తించని, ఎవరికీ కనిపించని ఈ సమస్యకి ఆమె ‘పేరు లేని సమస్య’ అని పేరు పెట్టింది.

మీ చుట్టూ ఉన్న సమాజాన్ని పరికించండి. నేటికీ ఈ సంతోష గృహిణి స్వరూపాన్ని ప్రచారం చేసే వాణిజ్య ప్రకటనలు, సినిమాలు మీకు కనబడుతున్నాయా? లేక ఆ పరిధులను దాటుకొని ప్రవర్తించే పాత్రలు మీకు తారసపడ్డాయా?

ఈ కథలో ఇంకొక ఆసక్తికరమైన విషయం ఉంది. తమ వాడలో బడికి పోయే ఏకైక పిల్లవాడిగా బడెయ్యను అందరూ గారాబం చేస్తారు. కానీ, స్కూల్లో టీచర్ కాని, ఇతర పిల్లలు గాని అతనిని పెద్దగా పట్టించుకోకుండా పక్కకు నెట్టిస్తారు. బడిలో అతని తెలివికి కానీ, నైపుణ్యానికి కానీ, మానవీయ వ్యక్తిత్వానికి కానీ ఏ మాత్రం విలువ లేదు. సమానత్వం కలిగిన సత్సంబంధాలకు స్కూళ్ళు కూడా నెలవులు కావాలి.

చాలా వాణిజ్య ప్రకటనలలో స్త్రీ యొక్క సాంప్రదాయక మాతృ స్వరూపాన్ని చూపించి సామ్మూ చేసుకుంటారు. అలాంటి ప్రకటనలకు భిన్నంగా హావేల్స్ కేబుల్స్ యొక్క ప్రకటన మీకోసం ఇక్కడ పొందుపరిచాం.

ఈ ప్రకటనలో ఒక గుడిసెలో తల్లి రొట్టెలు చేస్తూ మధ్య మధ్యలో ఉయ్యాలలో ఉన్న పాపాయిని ఊపుతూ ఉంటుంది. ఆమె పెద్దకొడుకు పక్కనే కూర్చుని చదువుకుంటూ ఉంటాడు. కానీ ఆ కట్టెల పాయిన్ వద్ద కూర్చుని చెమటోడుస్తూ, వేళ్ళు కాల్చుకుంటూ తన తల్లి ప్రతిసారి మంటలనుండి రొట్టెలను బయటకు తీయటం గమనించిన అతను చదవటం ఆపేసి లేచి వెళ్ళి కొంత కేబుల్ వైర్ తీసుకుని దానితో తన తల్లికి ఒక చివ్వాను తయారు చేసి ఇస్తాడు. దానితో ఆమె వేళ్ళు బొబ్బలు ఎక్కుకుండా రొట్టెలు చెయ్యవచ్చని అతని ఆలోచన.

ఇలాంటి ప్రకటనలే మరి కొన్ని ఉంటే బాగుంటుంది కదా? ఈ ప్రకటనను మీరు ఇంటర్నెట్లో ఈ కింది లింక్ ద్వారా వీక్షించవచ్చు. https://www.youtube.com/watch?v=vzK_taXnT5s

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు

1. ఈ ప్రకటనలో చూపించిన కుటుంబంపై మీ అభిప్రాయం ఏమిటి? ఈ ప్రకటన ఎందుకు భిన్నంగా ఉంది?
2. దానికి ఒక సరియైన శీర్షికను సూచించగలరా?

జనాలు ఎప్పుడూ ఒక తల్లికుండే విధులను, బాధ్యతలను గురించి మాట్లాడుతూ ఉంటారు. మనం ఒక క్షణం ఆగి తండ్రి యొక్క పాత్ర గురించి ఆలోచిద్దాం. స్త్రీ పురుషులకు మధ్య ఖచ్చితమైన, అంతర్గత బేధాలు ఉన్నాయన్నది ఇప్పటికీ చాలా మంది భావన. కుటుంబమనే వ్యవస్థ గురించి మన ఆలోచనలను ఈ భావన తీవ్రంగా ప్రభావితం చేస్తుంది. తండ్రి అనే వాడు తన సంపాదనతో కుటుంబాన్ని పోషించాలని, ఇంట్లో వారిని ప్రమాదాల నుండి రక్షించాలని అనుకుంటారు. అతడు చాలా శక్తివంతుడు, బలవంతుడని భావిస్తారు. అలాగే ఒక స్త్రీ వంటా, పిల్లల పెంపకం, అనారోగ్యంతో ఉన్న కుటుంబ సభ్యుల సంరక్షణ మొదలైనవి చెయ్యాలని భావిస్తారు. ఆమె ప్రేమగా, ఆదరంగా, త్యాగమయిగా ఉండాలని కోరుకుంటారు. కానీ కొన్ని సామాజిక వర్గాలలో వాడుకలో ఉన్న అలవాట్లు, వారి అనుభవాలు ఇలాంటి ఖచ్చితమైన లింగపరమైన శ్రమ విభజనను సవాలు చేస్తూ ఉంటాయి.

పిల్లల పెంపకంలో స్త్రీ పురుషులు ఇరువురికీ సమాన సామర్థ్యం ఉంటుందని “ద ఫేటర్ ఆఫ్ ద వరల్డ్స్ ఫాదర్స్” (ప్రపంచంలో తండ్రుల యొక్క స్థితిగతులు) అనే విశేషమైన నివేదికలో పేర్కొన్నారు. కాకపోతే పురుషులలో గల ఈ సామర్థ్యం సమాజం ఏర్పరచిన పురుషత్వ ప్రతీకలకు వ్యతిరేకంగా ఉండడం వలన పురుషులు ఈ పనులు చేయటాన్ని సమాజం ప్రోత్సహించదు.

ఐదు ఖండాలలోని ముప్పై దేశాల నుండి సేకరించిన సమాచారంతో తయారు చేసిన ఈ నివేదికలో వారు ప్రపంచ వ్యాప్తంగా నేడు పిల్లల సంరక్షణ బాధ్యతలను స్వీకరిస్తున్న తండ్రుల సంఖ్య పెరుగుతోందని, వారు పిల్లలకు తినిపించటం, డయపర్లు మార్చటం, స్కూలులో దించటం, పిల్లలు అనారోగ్యానికి గురైనప్పుడు ఇంటి వద్ద ఉండి వారిని చూసుకోవటం వంటి పనులన్నీ చేస్తున్నారని తెలిపారు.

ముఖ్యంగా ఇలాంటి పనులు చేయటం వల్ల పురుషులు సాంప్రదాయకంగా, సాంస్కృతికంగా తమపై రుద్దబడ్డ నిర్బంధాలను తెంచుకోగలుగుతారు. పిల్లలను సంరక్షిస్తూ వారికి ప్రేమని పంచే క్రమంలో తాము మెరుగైన మనుషులుగా తయారయ్యామని ప్రపంచం నలుమూలల నుండి పురుషులు చెప్పినట్టు ఈ నివేదికలో తెలిపారు. తామూ శారీరకంగా, మానసికంగా ఆరోగ్యవంతంగా తయారయ్యామని, భావనాపరంగా చాలా సంతృప్తికరంగా ఉందని, తమలోని హింసాత్మక ధోరణులు తగ్గుముఖం పట్టాయని, అలాగే ప్రమాదకరమైన పనుల పట్ల మొగ్గుచూపట్టేదని కూడా తెలిపారు.

టర్కీ దేశస్థుడైన నలభై మూడేళ్ళ యూసుఫ్ తండ్రిగా తన అనుభవాల గురించి చెబుతూ “ఒక నిర్దిష్టమైన మార్పుని నేను చూడగలిగాను. నా కొడుకు నాతో మునుపటికన్నా చాలా ఎక్కువగా మాట్లాడటం మొదలు పెట్టాడు. అతని మాటలను నేను శ్రద్ధగా వింటున్నట్టు గుర్తించాడు. నా తండ్రి నుండి నేను పొందలేక పోయిన ప్రేమానురాగాలను నా కొడుకు పట్ల ప్రదర్శిస్తున్నాను”.

మొత్తం వ్యాసం చదవాలంటే <http://www.thehindu.com/opinion/columns/harsh-mandu/harsh-mander-on-how-much-fathers-matter/article7460405.eec>

ప్రముఖ మానవ శస్త్రవేత్త మార్గరెట్ మీడ్ (1901-1978) చేసిన పరిశోధనల గురించి మీరు విన్నారు? పురుషత్వం మరియు స్త్రీత్వం అనే అంశాలు భిన్న సంస్కృతులలో విభిన్నంగా ఉంటాయని ఆమె నిరూపించారు. న్యూగిని, సమోవా మరియు బాలి ప్రాంతాలకు

చెందిన తెగలపై ఆమె విస్తృతంగా పరిశోధనలు చేశారు. ఈ తెగలలో లింగ బేదాలనేవి మనం ఏర్పరుచుకున్న అభిప్రాయాల కన్నా చాలా భిన్నంగా ఉంటాయి. పాశ్చాత్య సమాజాలలో స్త్రీత్వంగా భావించబడే లక్షణాలను న్యూగినిలోని చంబూలీ తెగ వారు పురుషత్వానికి ప్రతీకగా భావిస్తారు. న్యూగినికి చెందిన అరపేష్ తెగలో స్త్రీపురుషులు ఇద్దరూ పిల్లల పెంపక బాధ్యతను స్వీకరిస్తారు. మీరు మీడ్ చేసిన ఈ పరిశోధనలపై మరి కొంత సమాచారాన్ని సేకరించి మీ తరగతిలోని వారితో పంచుకోండి.

పెళ్ళిళ్ళు స్వర్గంలో జరుగుతాయి అంటారు. కానీ పెళ్ళి కోసం ఇచ్చే ప్రకటనలు చూస్తే అది నిజం కాదనిపిస్తుంది. వధువు తెల్లగా అందంగా ఉండాలని, వరుడు పొడుగ్గా, మంచి సంపాదన కలిగి ఉండాలని ఆశిస్తారు. వీరి కులాలు, శాఖలు కూడా కలవాలి. బ్రాహ్మణ వరుడు కావలెను, నాయర్ వధువు కావలెను వంటి ప్రకటనలు మనం చూస్తూనే ఉంటాము. ఇవన్నీ కూడా సహజంగానే మొదటిసారి పెళ్ళి చేసుకునే వారివి అయి ఉంటాయి.

అసలు భారత దేశంలో ఒక మహిళకు రెండో పెళ్ళి అనేది నేటికీ కూడా చాలా అరుదైన విషయమే. కానీ ఇప్పుడు పరిస్థితులు మారుతున్నాయి. చాలా మంది మహిళలు ఏ కారణం చేతైనా తమ మొదటి వైవాహిక జీవితం సమాప్తి ఐతే అక్కడితో తమ జీవితం అయి పోయిందని భావించడం లేదు. ఇప్పుడు రెండో పెళ్ళి కోసం కూడా పేపర్లలో విరివిగా ప్రకటనలు వస్తున్నాయి.

తనిష్క్ జువెల్స్ కోసం తయారు చేసిన ఈ వాణిజ్య ప్రకటనలో రెండో పెళ్ళిని చూపిస్తారు. ఇందులో వధువు తెల్లగా ఉండదు. పైగా ఆమెకొక కూతురు కూడా ఉంటుంది. వరుడు ఆమెని తన కూతురుతోపాటు తన జీవితంలోకి ఆహ్వానిస్తాడు. ఈ క్రింది లింక్ ద్వారా ప్రకటన చూసి, మీకు అందులో ఏమి భిన్నత్వం కనపడిందో చెప్పండి. <https://www.youtube.com/watch?v=p76E6b7SQs87>

క్వీన్, ఆమె మిత్ర బృందం

నేటికీ ఒక స్త్రీని నిర్వచించేటప్పుడు ఒక పురుషుడికి తల్లిగానో, భార్యగానో, కూతురిగానో గుర్తిస్తారు. ఎంతగా అంటే ఒక వ్యక్తిగా తన ఉనికిని ఆమె మర్చిపోయేటంతగా. కానీ కొన్ని సందర్భాలలో స్త్రీలకు ఇలాంటి పరిధులు, నిర్బంధాలు లేని బంధాలు లభిస్తాయి. అవి వ్యక్తిగా ఆమె ఎదగడానికి తోడ్పడతాయి. మీరు ఏదైనా కథలో గానీ, సినిమాలో గానీ అలాంటి బంధాన్ని చూశారా?

అరవై రెండవ జాతీయ చలనచిత్ర పురస్కారాలలో ఉత్తమ చిత్ర పురస్కారం పొందిన “క్వీన్” అలాంటి సినిమానే. ఈ చిత్ర దర్శకులు వికాస్ బెహల్. ఇందులో నటించిన కంగనా రనౌత్కు ఉత్తమ నటి పురస్కారం కూడా లభించింది. బాలీవుడ్ సినిమాల్లో సాధారణంగా కనపడే హీరోయిన్ల పాత్రల కన్నా ఈ పాత్ర చాలా భిన్నంగా ఉంటుంది.

ఢిల్లీలోని ఒక పంజాబీ మధ్య తరగతి కుటుంబానికి చెందిన రాణికి విజయ్ అనే అబ్బాయితో పెళ్ళి కుదురుతుంది. కానీ పెళ్ళికి రెండురోజుల ముందు విజయ్ తనకు ఈ పెళ్ళి ఇష్టంలేదని చెప్పి వెళ్ళిపోతాడు. సాంప్రదాయక కుటుంబానికి చెందిన రాణి, ఆమె కుటుంబ సభ్యులూ ఈ పరిణామానికి చాలా బాధపడతారు. కానీ రాణి ఆ సమయంలో ఒక అసాధారణమైన నిర్ణయం తీసుకుంటుంది. ప్యారిస్ లో తమ హనీమూన్ కని బుక్ చేసిన టిక్కెట్లపై ఒంటరిగా ప్రయాణానికి సిద్ధపడుతుంది. ఆమె బాధని మర్చిపోవడానికి ఈ ప్రయాణం ఉపకరిస్తుందని ఆమె తల్లిదండ్రులు కూడా ఒప్పుకుంటారు. ఏమీ తెలియని కొత్త విదేశీ నగరంలో ఒక ఒంటరి భారతీయ మహిళని ఊహించుకోండి. ఒక మామూలు మసాలా బాలీవుడ్ సినిమాలో ఐతే ఒక హీరో వచ్చి ఆమెను రక్షించే వరకు ఆమె అలా వంటరిగా, భయపడుతూ ఉండి పోతుంది. అలా అతను ఆమెను రక్షించాక వారిద్దరూ పాటలు పాడుకోవడం, (ప్రేమా...పెళ్ళి ఇవన్నీ జరుగుతాయి.

కానీ, ఈ ‘క్వీన్’ సినిమాలో రాణికి మాత్రం అలా జరగదు. ఏమీ తెలియని సాధారణ టూరిస్ట్ లాగే ఆమె కొన్ని చిన్న తప్పులు చేస్తుంది, ఒక దుండగుడి వద్ద తన బ్యాగ్ ని పోగొట్టుకోబోయి మొత్తానికి నిలదొక్కుకుంటుంది. ఐనా పట్టుదలగా తన ప్రయాణాన్ని సాగించి కొత్త స్నేహితులను కనుగొంటుంది. ప్యారిస్ లో ఆమెకు విజయలక్ష్మి అనే ఫ్రెంచ్ ఇండియన్ పరిచయం అవుతుంది. ఆమె రాణికి జీవితాన్ని ఎలా నిర్భయంగా జీవించాలో మన సంతోషాన్ని మనమే ఎలా వెతుక్కోవాలో నేర్పిస్తుంది. ఆపై ఆమ్స్టర్ డామ్ కి వెళ్ళి అక్కడొక హాస్టల్ రూమ్ లో ఉంటుంది. ఆ రూమ్ ని తను మరో ముగ్గురు మగవారితో పంచుకోవాలని తెలిసినప్పుడు ఆమె చాలా షాక్ కు గురి అవుతుంది. ఆ రూమ్ ని వదిలి బయట వరండాలో బెంచి పైన పడుకుంటుంది. అలా పడుకున్న ఆమెని ఆ రూమ్ మేట్ ఐన నల్ల జాతీయుడు వచ్చి లేపుతాడు. విపరీతమైన భయంతో ఆమె అరుస్తూ ఉంటే ఆమెను సముదాయించి రూమ్ లో ఆమె ఒంటరిగా పడుకోవచ్చని, తాము ముగ్గురం బయట పడుకుంటామని చెబుతాడు. దానితో రాణి ఒక ముఖ్యమైన పాఠం నేర్చుకుంటుంది. ‘మనుషులను ఎప్పుడూ వారి రంగూ, రూపం, దుస్తులను బట్టి అంచనా వేయకూడదు’ అని. ఆ రూమ్ లోని ఓ రష్యన్ కళాకారుడు, జపనీస్ విద్యార్థి

మరియూ ఈ నల్ల ఫ్రెంచ్ జాతీయుడితో కలిసి ఆమె క్రమేపీ స్నేహం ఏర్పరుచుకుంటుంది. వారు జాతి పరంగా వేరేగా కనిపించినా చాలా మంచి వారని ఆమె తెలుసుకుంటుంది. స్నేహం అనేది నమ్మకమూ, పరస్పర గౌరవమూ, భేదాలను ఒప్పుకోగలిగే గుణంతో బలపడుతుందని గ్రహిస్తుంది.

ఒక అమ్మాయి తనను తాను ఆవిష్కరించుకుంటూ సమాజం ఏర్పరచిన సాంప్రదాయిక కట్టుబాట్లను దాటుకొని కొత్త వ్యక్తులతో పరిచయం పెంచుకోవటమే ఈ క్లీన్ కథ. ఈ చిత్రాన్ని చూసి మీ స్నేహితులతో చర్చించండి. కింద సూచించిన అంశాలను కూడా మీ చర్చలో వాడుకోండి.

- క్లీన్ కథలో చూపించిన స్నేహం యొక్క స్ఫూర్తిని వివరించే ఒక వాక్యం చెప్పిగలరా? ఉదాహరణకు 'స్వేచ్ఛ'. అలాంటి ఇంకొన్ని పదాలను ఊహించి చెప్పండి.
- రాణీకి, ఆమె మిత్ర బృందానికి ఉన్న బంధం లాంటిది మీకు ఇంకెక్కడైనా కనిపించిందా?
- అది సినిమాలో గానీ, పుస్తకాలలో గానీ, నిజ జీవితంలో గానీ కావచ్చు. అలాంటిదేదైనా ఉంటే మాతో పంచుకోండి.

12.5 అదనపు పఠనం: జాత్యహంకారాన్ని ఎదిరించిన వీర వనిత - రోసా పార్క్స్

సమ సంబంధాలు అనేవి ఒక్కొక్కసారి కుటుంబాన్ని దాటుకుని ఉంటాయి. సాంఘిక న్యాయం కోసం జోతిబా పూలే మరియు సావిత్రి బాయిల తపన, ఆదర్శాల గురించి మీరింతకు ముందే చదివి ఉన్నారు. ఇప్పుడు మనం అమెరికాలో వర్ణ వివక్షను అంతం చేయడానికి పోరాడిన రోసా పార్క్స్ (1913-2005) యొక్క స్ఫూర్తిదాయకమైన కథను తెలుసుకుందాం.

మనుషుల చర్మపు రంగును బట్టి వారిని విడదీసి వివక్ష చూపని సమాజం కోసం మార్టిన్ లూథర్ కింగ్ లాగే ఈమె కూడా కలలు కన్నది.

మన చరిత్ర మొత్తం రాజులు, నియంతలు, సామ్రాజ్యవాదులు తమ సంపదను, భూమిని, బానిసలను కాపాడుకోవటం కోసం చేసే రక్తపాతాలతో నిండి ఉంది. అదృష్టవశాత్తూ సమసమాజ స్థాపనకై తమ సర్వం వొడ్డిన సామాన్య స్త్రీ, పురుషుల కథలు కూడా మనకి అందుబాటులో ఉన్నాయి.

అమెరికాలోని దక్షిణ రాష్ట్రమైన అలబామాలో 1913లో రోసా లూయి మెకాలీ జన్మించింది. ఇద్దరు పిల్లల్లో పెద్దదైన ఈమె తన తాతయ్య దగ్గర పెరిగింది. చిన్నతనంలోనే ఆమె వర్ణ వివక్షకు గురిఅయ్యింది. ఆమె చిన్నప్పుడు ఎలిమెంటరీ స్కూల్ బస్సులో నల్లజాతి విద్యార్థులను ఎక్కినివ్వని కారణాన రోజూ స్కూలుకు నడిచి వెళ్ళేది. ఆ తరువాత ఆమె అలబామా రాష్ట్ర ఉపాధ్యాయుల కాలేజీ హైస్కూల్లో చదువుకుంది. కాని తన అమ్మ, అమ్మమ్మల అనారోగ్యం కారణంగా మధ్యలోనే చదువు ఆపేయాల్సి వచ్చింది. నేషనల్ అసోసియేషన్ ఫర్ ది అడ్వాన్స్ మెంట్ ఆఫ్ కలర్డ్ పీపుల్ (ఎన్.ఎ.ఏ.సి.పీ) యొక్క ప్రాంతీయ కార్యాలయంలో ఆమె రేమండ్ పార్క్స్ ను కలుసుకుంది. అప్పుడు ఆమె వయసు పందొమ్మిది ఏళ్ళు. 1932లో వారు వివాహం చేసుకున్నారు. అతని ప్రోత్సాహంతో ఆమె హైస్కూల్ డిప్లమా సాధించింది. ఆపై రేమండ్ తో కలిసి ఎన్.ఎ.ఏ.సి.పీలో కార్యదర్శిగా, యువజన నాయకురాలిగా పనిచేసింది.

చరిత్ర చాలా విచిత్రమైనది. ప్రతిభావంతమైన యువతీ యువకులను క్లిష్టమైన పరిస్థితిలోకి నెట్టి వారు కఠినమైన నిర్ణయాలు తీసుకునేలా చేస్తుంది. డిసెంబర్ 1, 1933 రోజున మాంట్ గోమెరీ లోని సూపర్ మార్కెట్ లో పనిచేసి తిరిగి బస్సు ప్రయాణం చేస్తూ ఉండగా ఆమె అలాంటి నిర్ణయం తీసుకోవాల్సి వచ్చింది. ఒక శ్వేత జాతీయుడికి చోటు కల్పించటానికి బస్సు డ్రైవర్ ఆమెను తన సీటు ఖాళీ చెయ్యమని అడిగితే ఆమె ఒప్పుకోలేదు. తత్ఫలితంగా ఆమెను అరెస్ట్ చేసి 14 డాలర్లు జరిమానా విధించారు. కోర్టులో ఆమె కేసు వాదించే రోజున నగరంలోని ఆఫీకన్

అమెరికన్లంతా కలిసి బస్సు కంపెనీల బహిష్కరణకు పిలుపునిచ్చారు. ప్రభుత్వ రంగ రవాణాలో వివక్షను అంతం చెయ్యాలని వారు కోరారు. ప్రభుత్వం నుండి ఎంత వ్యతిరేకత ఎదురైనా వారు 382 రోజులు తమ బహిష్కరణ కొనసాగించారు. ఇరవై ఆరేళ్ళ మార్టిన్ లూథర్ కింగ్ జూనియర్ ఈ ఉద్యమంలో పాల్గొని ఆ తరువాత ఆఫీకన్ అమెరికన్ ప్రజల నాయకుడిగా ఎదిగాడు. అమెరికా చరిత్రలోనే ఇది అతి పెద్ద బహిష్కరణగా పేరు పొందింది. ఆ సమయంలో పదిహేడు వేల మంది నల్ల జాతీయులు తమ పని ప్రదేశాలకు నడిచి వెళ్ళే వాళ్ళు. చాలా కొద్ది మంది దగ్గర ఉన్న కార్లలో కొంత మంది లిఫ్ట్ తీసుకునే వాళ్ళు.

1956, డిసెంబర్ 21న సీటీ బస్సులలో వివక్ష అనేది రాజ్యాంగ వ్యతిరేకమని అమెరికన్ సుప్రీం కోర్టు తీర్పు వెలువరించింది. ఆ తీర్పుతో బహిష్కరణ ముగిసింది. రోసా పార్క్స్, మార్టిన్ లూథర్ కింగ్ ఇద్దరు జాతీయ స్థాయిలో వీరులుగా పేరు, ప్రఖ్యాతి గాంచారు. ఒక గొప్ప ప్రజాఉద్యమానికి, అహింసాపూరిత సాంఘిక మార్పుకు ఈ ఉద్యమం నాంది పలికింది. తద్వారా వారు 1964లో పౌర హక్కుల చట్టాన్ని, 1965లో ఓటు హక్కు చట్టాన్ని సాధించుకోగలిగారు. స్త్రీ పురుషులు ఇరువురూ ఎలాంటి వివక్ష లేకుండా తలెత్తుకుని బ్రతకగలిగే కొత్త ప్రపంచం కోసం రోసా పార్క్స్ వంటి వారు తమ వ్యక్తిగత భద్రతను కూడా పణంగా పెట్టి పోరాడారు. మన సామాజిక ప్రపంచాలలో, పరిసర ప్రాంతాల్లో అలాంటి పరిస్థితుల కల్పనకై మనం నిరంతరం పోరాడుతూ ఉండాలి.

<https://www.vimeo.com/44849040> నుండి

తరగతిలో చర్చించాల్సిన అంశాలు:

1. రోసా పార్క్స్ గురించి చదివారు కదా, ఆమె జీవితం నుంచి మనం ఏమి నేర్చుకోవచ్చు?
2. మీ చుట్టూ ఉన్న సమాజంలో మీరు ఏదైనా వివక్షను గుర్తించగలరా? మన జీవితాల్లో దానిని రూపుమాపే దిశగా మనం ఏవైనా ప్రయత్నాలు చెయ్యగలమా?

Our Bodies, Our Health

As we grow, our bodies change constantly: one phase of rapid change is between 12 and 20 years. There are lots of questions – often of an intimate and personal nature – that we want answers to. Some of us have family, or friends, to discuss these with. Sometimes, we get information through television, films or books. You might find the following extract from TARSHI's The Blue Book useful.

If you are interested, you can read more, or even the entire book, on the web.

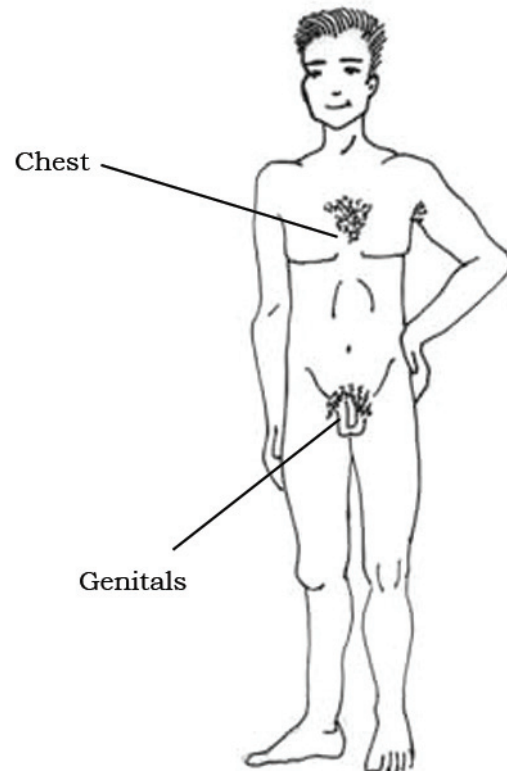
BODY PARTS: WHAT THEY ARE, WHAT THEY DO...

You learn about your body from an early age but that knowledge is limited. No one tells you as much about your sexual organs as they do about your nose, eyes or stomach, for example. Knowing the right names of sexual organs is the first step to understanding more about how they function.

MEN

The outer layer of skin covering the penis is the foreskin. In an erect penis, this skin moves back so that the tip of the penis or the glans is exposed. The foreskin is attached at the underside of the glans and should not be pulled back with force. People of some communities remove the foreskin during childhood - this is called circumcision. This is a matter of preference and custom. In a circumcised penis, the glans is fully exposed all the time. The penis is usually slightly curved towards the tip. Also, the penis is not absolutely straight. It is slanted towards the left

or right. Penile size cannot be increased by exercise, massage, or medicine. Penile size is not important for sexual satisfaction - it is technique that matters.

To maintain good genital hygiene

- Wash genitals daily with water. No soap, antiseptic, deodorants etc. required.
- Dirt might accumulate as a sticky substance, called smegma, under the foreskin. Gently move your foreskin back and wash the tip of the penis. It will be easier to do this when you do not have an erection.
- While washing after defecating (shitting), wash in a motion away from the penis, i.e. front to back, to avoid any infection.
- Change underwear regularly (at least once a day) and avoid synthetic undies.

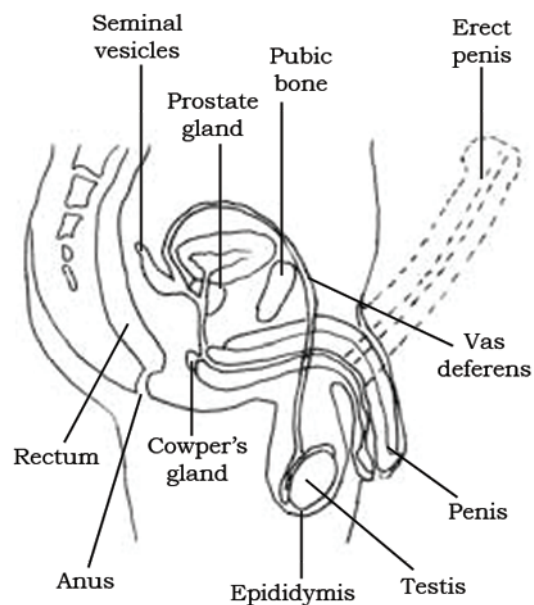
- Wash undies carefully to make sure that you wash off all the detergent. Dry them in the sun. Sunlight is an excellent disinfectant.
- Avoid waxing or using razors, bleach, hair removers, or other chemicals near the penis or testes because the skin here is very sensitive. If at all you need to, you can carefully trim the pubic hair with a pair of clean scissors.

When a man becomes sexually excited his penis becomes hard and 'stands up'. This is known as an erection or a 'hard-on' and occurs because of increased blood flow to the penis. Erections sometimes occur spontaneously, without any sexual stimulus. Many men have morning erections and also erections during sleep. This is perfectly natural and normal. It does not mean they are 'over-sexed'.

Below the penis are two testicles which may not be of equal size. This is where the sperm is produced. Semen or 'cum' is the whitish sticky substance that comes out of the penis. It is formed in the body continuously and contains sperm along with other substances. A few drops of clear, sticky fluid are secreted from the tip of the penis soon after it becomes erect. This is the 'pre-cum' or the pre-ejaculatory fluid. Pre-cum also contains some amount of sperm (actually, thousands of sperm) so it can also cause pregnancy.

The quality and quantity of semen varies from person to person, and for the same person, from time to time. Semen is not made up of blood as many people believe.

Sometimes semen comes out of the body at night, during sleep. This is called Nocturnal Emission, Night Fall or Wet Dreams. Nocturnal Emission is not

Male Genitals

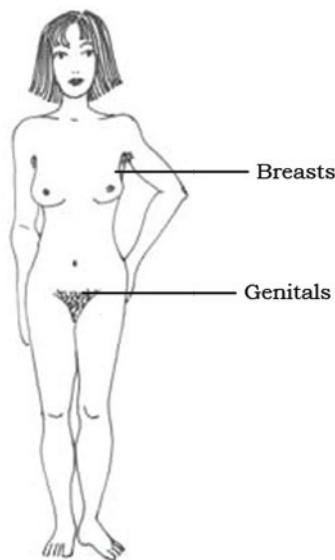
necessarily accompanied by sexual feelings or sexual dreams. These start happening around puberty and some boys get quite embarrassed or frightened by this. Nocturnal Emission is a normal occurrence and does not lead to any weakness or loss of semen, because semen is produced continuously. Semen cannot be stored in the body at the rate at which it is produced. While urinating, you might find that a few drops of a whitish fluid come out just before the urine does. Both the semen and the urine come out from the same tube and opening and so if semen is present in the tube, it naturally comes out before the urine does.

Very tight underwear and jeans may damage sperm production as the temperature in the testes increases due to tight clothing.

WOMEN

Breasts

Women's chests are different from men's. This is because women have

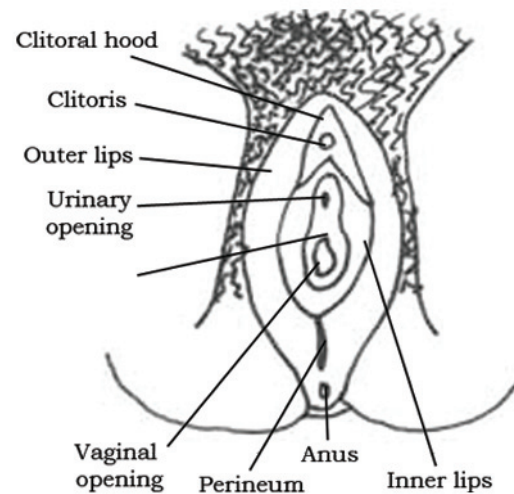
breasts that are made up primarily of fatty tissue. This fatty tissue contains a milk duct system which is activated when a child is born. Breasts may be round, conical, upright, sagging, soft or firm depending on age and fitness. The tips of breasts are called 'nipples'. They are dark in colour and highly sensitive to touch and temperature. The darker area around the nipples is called 'areola'. Sometimes when the nipples are touched or stimulated, they become hard and seem to stand out. This is called nipple erection. This happens to both men and women.

Do you know that....?

- Breast size cannot be increased except by surgical means.
- Breasts are not equal in size. There is usually a slight difference in size between both the breasts.
- The shape and size of the breasts change with age.
- The size of your breasts has no bearing on your interest in sex or your ability to receive or give sexual pleasure.
- Breasts are sensitive and respond well to gentle stimulation. Rough handling and squeezing may lead to severe pain.
- Unusual discharge from, or lumps in the breasts need medical attention.

Genitals

The outer lips, inner lips, clitoris and vagina may differ in size, shape and colour from woman to woman. All these

structures are part of what is called the vulva. The clitoris is a tiny (about the size of a small pea) structure, above the urinary opening, hidden within the folds of the inner lips where they join. It is extremely sensitive to touch and when stimulated gently becomes firmer and slightly bigger (something like a nipple erection).

The vaginal passage is elastic and muscular. It stretches during delivery to allow the baby to come out. The vagina is bathed by secretions produced by the body to keep it clean and healthy. It is normal for these parts of the body to exude a distinctive smell. When a woman is aroused, the amount of vaginal lubrication increases and she feels wet.

The hymen is a delicate tissue in the vaginal passage. It has openings that let the menstrual blood pass through it. Sometimes when the body is jolted like when you run or jump, this tissue may break. A few girls are born without a hymen.

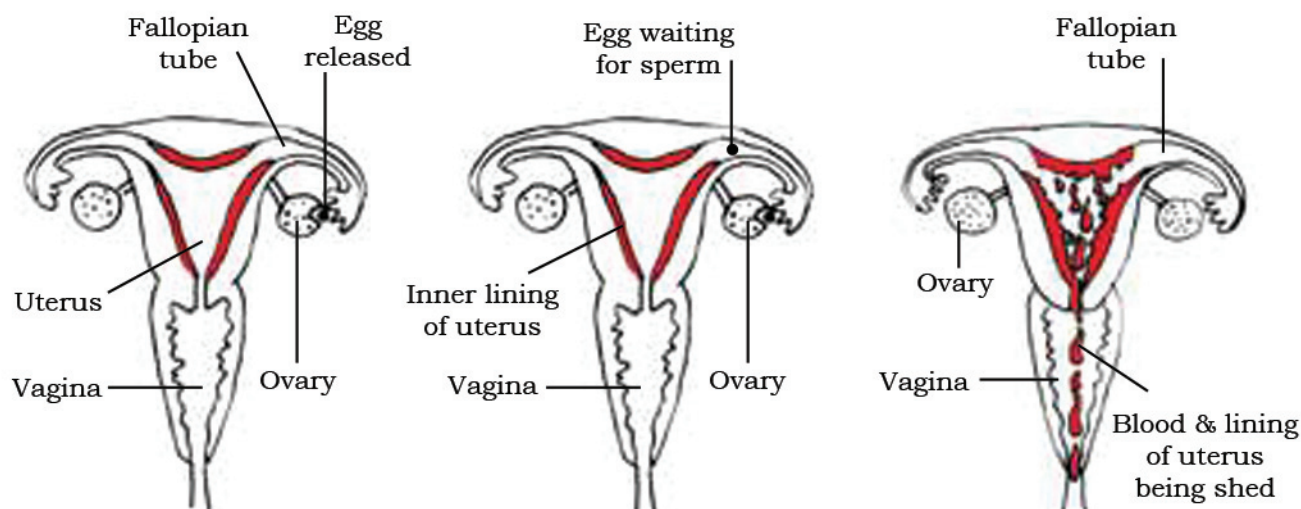
To maintain good genital hygiene

- Wash genitals daily with water. No soap, antiseptic, vaginal deodorants, etc. required.
- While washing after defecating (shitting), wash in a motion away from the vagina, i.e. front to back to avoid any infection.
- Change underwear regularly (at least once a day) and avoid synthetic undies.
- Wash undies carefully to make sure that you wash off all the detergent. Dry them in the sun. Sunlight is an excellent disinfectant.
- Do not insert any unclean, sharp edged objects into the vagina.
- Avoid waxing or using razors, bleach, hair removers, or other chemicals near or in the vulva because the skin here is very sensitive. If at all you need to, you can carefully trim the pubic hair with a clean pair of scissors.

during periods but it is not the same as being ill.

How menstruation occurs

In most women, an ovary (see Making Babies section) releases one egg or ovum every menstrual cycle (the time between two consecutive periods). Also, during every cycle the womb (uterus) prepares itself to receive a fertilised egg by thickening the lining of its walls. If fertilisation has taken place (sperm meets ovum), then the thickened lining is required to nurture the growing baby. If it has not happened, then there is no further need of the lining. So, the body sheds off the lining which comes out through the vagina as bits of lining, blood, clots and mucous. This usually takes about 2-8 days. Menstruation is regulated by the hormonal system, which in turn may affect energy levels and moods. That is why sometimes

THE MENSTRUAL CYCLE

Menstruation, menses, or periods is a part of the female reproductive cycle. You may have heard that a woman is ill or is dirty because she is having her periods. This is not true. In fact, it is a sign that her body is functioning healthily and well. Some girls and women may have pain and cramps

before and during periods, some women may experience mood changes, pain and tiredness.

What to use during periods

The menstrual blood that flows out totals up to only a couple of tablespoons. However, because it flows out of the body it needs to be absorbed by something for reasons

of hygiene and convenience. Most women use either pads or tampons to absorb the blood.

Sanitary napkin, towel or pad

Pads may be made of different materials. The ones that are available in the market are in the form of a thickish cotton pad encased in a synthetic material. They may be beltless, in which case you have to take off the adhesive strip and stick the pad on to your panties. They may also come with a thin belt, in which case the ends of the napkin are kept in place by the belt. Sanitary napkins come in a range of prices. If ready-made napkins do not suit your budget or are causing allergy, you can make them at home. All you need is cloth, gauze and/ or cotton.

Menstrual Hygiene

- Always use a clean sanitary towel or tampon to absorb the blood.
- Sanitary towels/ tampons need to be changed frequently (at least every four to six hours) in order to prevent bad odour, or infections.
- If you are using a cloth which is to be reused, it should be washed thoroughly and disinfected by drying in the sun.
- Maintain good genital hygiene during your periods. There is no reason why you should not bathe, wash your hair, etc.

Period Pain

Sometimes some of you may feel pain or heaviness in the breasts, lower abdomen, lower back and/ or thighs before or during your periods. It might help to use a hot water bag on the abdomen and/ or gently massage the lower abdomen to ease the blood flow.

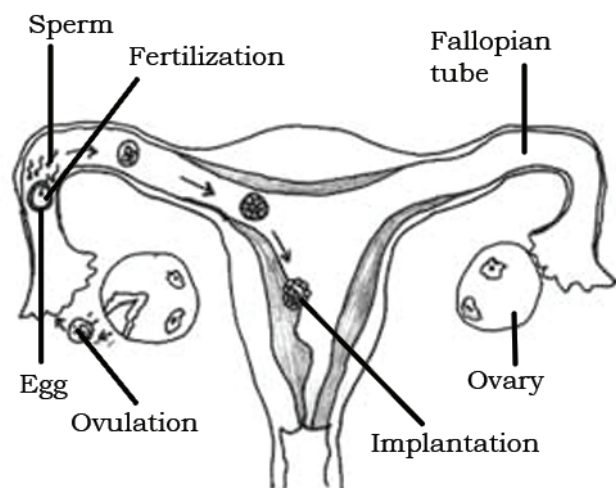
Gentle exercise like walking and continuing with daily activities is helpful in preventing muscles from becoming constricted and cramped. In case of extreme pain, excessive flow of blood or irregular dates (cycles), consult a gynaecologist in order to avoid complications.

Do you know that.....?

- Menstruation usually begins in women between the ages of 9-16 years and stops around 45-55 years.
- Menstrual cycles usually fall within a range of 21-35 days, the average being 28 days long.
Sometimes a woman's cycle may become irregular as her periods may be delayed or occur earlier than expected because of illness, mental tension etc.
- Irregularities in the menstrual cycle are quite common amongst young girls who have just begun to menstruate.
- A missed period is usually one of the first signs of pregnancy in sexually active women.
- Due to regular loss of blood, women need to supplement their diets in order to protect themselves from the harmful effects of nutritional deficiencies.
- If you want to engage in penetrative sex during your periods, always use a condom to avoid infection as well as pregnancy. There is no single day when the chance of pregnancy is 0%.
- Sometimes, either due to sports, functions, or trips, some women try to delay or hasten their periods through self-medication. Such steps should be avoided as they may harm the body and its natural rhythms. If you need to take any medicine to delay or hasten periods, consult a gynaecologist.

MAKING BABIES

All it takes for a baby to be made or conception to occur is for a single sperm to meet the ovum. A man's semen contains millions of sperms. The life-span of a sperm is 72 hours. When a man ejaculates in or near the vagina, his semen goes into the vagina. The sperms in the semen travel up the vaginal passage to enter the uterus or 'womb' and from here they move to the fallopian tubes. It is in the fallopian tubes that the sperm meets the ovum (ovaries release one ovum every month) to form a fertilised egg. The egg after fertilisation moves into the uterus where it implants itself into the uterine lining which the body prepares afresh every month. The egg grows in the uterus for 9 months after which it

emerges into the world as a new-born baby. Pregnancy begins at conception and lasts until delivery. The most common sign of pregnancy is a missed period.

Pregnancy can happen any time the sperms enter the vulva or inside the vagina. Remember that the pre-ejaculate (pre-cum) also has sperms. Ejaculation near the vagina can also lead to pregnancy. The only way to check if you are pregnant is to do a pregnancy test (at home with a home

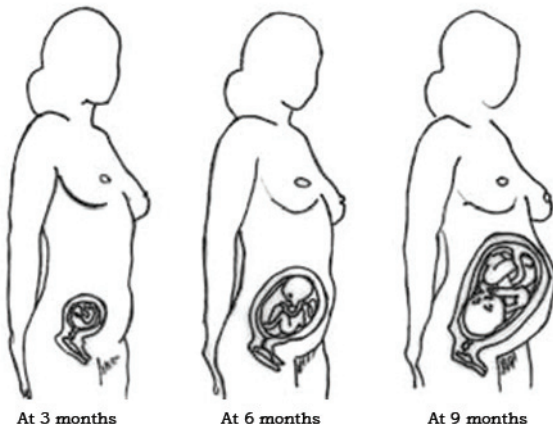

pregnancy kit available at the chemist or in a lab). Pregnancy is usually a very special period in a couple's life. The first few months of pregnancy may be difficult, with some women experiencing morning sickness, tiredness, emotional states.

If pregnant, you need to

- Eat a balanced diet and not smoke or drink alcohol if you can help it.
- Avoid self-medication. Always consult a doctor.
- Report bleeding or spotting to your gynaecologist.
- Go for regular gynaecological check-ups.
- Take your immunisation shots.
- Do not have intercourse if it is painful or uncomfortable.

Stages of pregnancy

A sexually active couple can use various methods to prevent conception if they do not want a child. These methods are called contraceptives meaning 'against conception'. Using contraceptives that are safe and reliable are a sign of responsibility and concern for oneself and one's partner.

A mix of methods (eg. Condom + Pessary) is more reliable than using one method alone. Some methods are given below.

Contraceptives for men

Condoms

A condom is a thin latex sheath to be worn on the penis to prevent the semen and pre-ejaculate from coming in touch with the partner's body. Condoms are

to be worn every time a man has sex and as soon as he has an erection. Condoms cannot be reused. Condoms prevent pregnancy and infections like HIV and STDs.

Scientists are trying to develop male contraceptives in the form of vaccines and implants that are long-lasting.

Contraceptives for women

Pills

Oral contraceptive pills are to be taken regularly even if a woman is not having sex everyday. These pills are available in the market but should be taken only after consulting a gynaecologist because they may not suit some women. Pills are very reliable.

Pessaries

Pessaries are tablets that are inserted into the vaginal opening 10-15 minutes before intercourse. They absorb moisture and begin to gently foam. The foam produced contains a chemical that destroys the sperm. The chemical effect lasts only for about half an hour.

IUCDs

These are Intra Uterine Contraceptive Devices (for example Copper T). They are placed in the uterus by a qualified doctor and can last for 3 to 10 years.

How to wear a condom

When the penis is hard, squeeze the air out of the tip of the condom and place it on the head of the penis

1

Hold the tip of the condom and gently unroll it completely

2

Let go of the tip when unrolled

3

After sex carefully withdraw. Hold the condom at the base while pulling out to prevent it from slipping off. Knot and dispose in a dustbin

4

Others

Caps, diaphragms, female condoms and implants are other methods of contraception but are not easily available in India. Injectable contraceptives are available but are controversial due to side effects. Before adopting any contraceptive it is advisable to consult a qualified doctor, since contraceptives are known to have side effects in some people.

Sometimes, despite taking precautions, a woman may find herself pregnant without being equipped or prepared for it. In such a situation she has to decide whether to continue the pregnancy or terminate it. This may be a difficult and painful decision to take. If she decides to terminate the pregnancy, she can have an abortion or a Medical Termination of Pregnancy (MTP). MTP is legal in India upto 12 weeks (upto 20 weeks in exceptional cases) and should only be performed by a qualified doctor. If it is done in the first three months the risk involved is relatively low. The risk increases considerably if done in the 4th or 5th month. It can even be life-threatening.

DANGEROUS STUFF

Infections can occur because of certain habits, lack of hygiene, certain medication, and sex with an infected person. Infections can affect the genitals and other parts of the body. They may be transmitted through the genitals or other organs through sexual acts. Some infections that affect the genitals may have nothing to do with sex; they also happen to people who are not sexually active. However, these infections may have symptoms that are similar to those caused by Sexually Transmitted Infections (STIs). The older term for these infections was STDs meaning Sexually Transmitted Diseases.

The most common signs and symptoms of infections are:

Burning sensation while urinating (different from the slight burning if you do not drink enough water); itching, redness or rash in the genital area or mouth if you practise oral sex; sores on the genitals; unusual discharge from the genitals; foul smell from the genitals.

STIs are usually spread from one person to another through sexual activity. Some STIs have signs and

symptoms that can warn you but some have no external signs. Some of them are easily curable if caught at the early stage but some can cause complications later and some can be fatal.

HIV infection is the most dangerous of these as it can be life-threatening. HIV stands for Human Immunodeficiency Virus. It can lead to AIDS which is the incurable Acquired Immune Deficiency Syndrome. This means that the body's immunity gets weakened and can no longer fight infections. The person who develops AIDS gets ill with different infections and may finally die because the body cannot properly recover from the infections.

HIV is present in the body fluids of an infected person; blood and the sexual body fluids - semen and vaginal secretions - have the highest concentration of the virus. Certain "safer sex" activities lower the risk of exchanging infected blood or sexual body fluids - the most likely to spread HIV.

Here is how people become infected with HIV: by blood transfusion and sharing equipment that allows the transfer of HIV infected blood (injection needles etc.); by engaging in unprotected sex - oral, anal or vaginal; children who are born to an HIV-

positive woman may also be infected with HIV.

There are no external signs that indicate whether a person is infected with HIV or not. The only way of detecting HIV infection is through some special blood tests. Before taking the test one needs to go in for what is called pre-test counselling that provides information about HIV, the test, the results and their implications.

After the test comes post-test counselling that prepares the person to deal with the test results, negative or positive. A negative result means that the person is not infected. To remain uninfected, people need to take some basic precautions.

To stay HIV-uninfected:

- ♦ Use only blood screened for HIV
- ♦ Use disposable needles and syringes
- ♦ If sexually active, use safer sex techniques

HIV is not transmitted by hugging, kissing, touching, sharing clothes, food, toilets, work spaces, mosquito bites, etc. Anyone can become infected depending on what they do, not who they are. Discriminating against someone on the basis of their HIV status is wrong. People who are HIV positive (infected) need to take good care of themselves in terms of diet, medication, rest and stress control. Emotional and social support are crucial.

FOUL PLAY !

There are many ways of relating to someone sexually. Some things feel good whereas some others don't. For example, some touches might make you feel good while others make you feel dirty, horrible disgusted, angry or upset. It is for each person to decide what feels good and what does not. Sexual harassment can take many forms : visual, verbal, physical, psychological. Some examples are: unwanted touching, patting, brushing against, leering; unwanted exposure to someone's genitals; unwanted sexual jokes, comments, stories, posters; physical assault; demands for sexual favours under pressure which may be stated or implied (withholding marks, recommendation letters, etc.)

Sexual abuse is considered to include any exploitative sexual activity, whether or not it includes physical contact, between you and another person who by virtue of his or her power over you - due to age, strength, position or relationship - uses you to meet his or her sexual and emotional needs. In very simple terms this refers to any sexual activity that you do not want.

Some people think that unwanted sexual activity is abuse only when there is physical violence. This is not true. Threats, blackmail, and the possibility of violence are as frightening as actual physical violence. Just because someone may not have reacted the way one imagines they should have, it does not mean that "they wanted to be raped" or they they were "not really abused". No matter what a person does (before, during and after), if that person does not want sex, it is abuse and not that person's fault.

Anyone can be vulnerable to sexual abuse. Both girls as well as boys are at risk. Sexual abuse takes many forms and does not necessarily involve direct physical contact. A sexual act with forced intercourse is called rape. Another term that you might have come across is 'sexual harassment'. This is any unwanted attention/action of a sexual nature as mentioned earlier. When someone is sexually abused by a relative it is **incestuous abuse**.

Studies have shown that most sexual abuse is committed by someone known to the person who was abused, eg. a friend, relative, neighbour etc. No one 'asks for it'. The fake logic of sexual abuse being motivated by provocative clothing or behaviour is often used by abusers to wash their hands off what they have done.

The person who has been abused is not at fault. Abuse involves a serious betrayal of trust and may affect a person's self-esteem and mental and physical health.

Unfortunately, sexual abuse is quite common and many people have experienced it in some form or the other. If it has happened to you, remember that it is not your fault; it is the abuser who did wrong, not you;

it does not have to scar you for life; seek help if you are overwhelmed by negative feelings. If you are currently in a situation that you feel might be abusive, speak to someone you trust, try getting out of the situation if you can, try not to be alone with the abuser.

Someone who has been abused needs your support and reassurance, and respect for their wishes and privacy. If you know someone who is an abuser, do not protect them - they are a danger to other people.

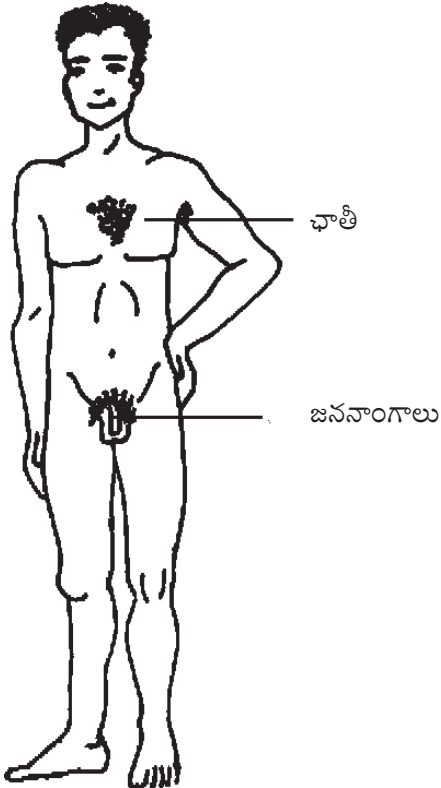

మన శరీరాలు, మన ఆరోగ్యం

పెరిగి పెద్దవాళ్ళు అయ్యే క్రమంలో మన శరీరాలు చాలా మార్పులకు లోనవుతాయి: 12-20 సంవత్సరాల మధ్య వయస్సు అతి వేగంగా మార్పుకు లోనయ్యే ఒక శరీర దశ. ఈ వయస్సులో అనేక వ్యక్తిగతమైన, ఎవరితో చెప్పుకోలేని విషయాల గురించి మనకు సందేహాలు వస్తాయి. కొన్ని సార్లు స్నేహితులతో గానీ, కుటుంబ సభ్యులతో గానీ మాట్లాడి విషయాలు తెలసుకుంటాం. మరొకొన్ని సార్లు టెలివిజన్, సినిమాలు, పుస్తకాలు మనకి సమాచారాన్ని అందచేస్తాయి. TARSHI సంస్థ ప్రచురించిన *The Blue Book* పుస్తకంలో నుండి ఇక్కడ పొందుపరచిన కొన్ని భాగాలు మీకు ఉపయోగపడతాయని మా ఆశ. మీకు ఈ విషయాల గురించి ఇంకా తెలుసుకోవాలని ఆసక్తి ఉంటే ఇంటర్నెట్లో పుస్తకంలోని మిగిలిన భాగాలు, కావాలంటే మొత్తం పుస్తకం కూడా చదువుకోవచ్చు.

ఏ శరీర భాగాలు ఏం చేస్తాయి?

చిన్నతనం నుండే మనం మన శరీరం గురించి కొంత నేర్చుకుంటాము. కానీ ఆ జ్ఞానం చాలా పరిమితమయింది. కళ్ళు, ముక్కు, ఉదరం గురించి నేర్చుకునేటన్ని విషయాలు మనకి జననాంగాల గురించి ఎవరూ చెప్పరు. ఇవి పనిచేసే

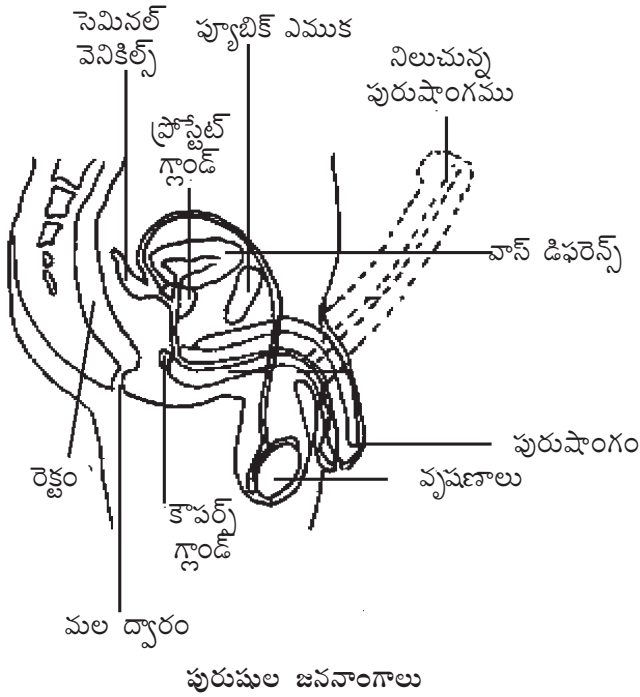
విధానం గురించి తెలుసుకోవటానికి ముందు వాటి పేర్లు తెలుసుకోవటం అవసరం.

పురుషులు

పురుషాంగం బయటి చర్మపు పొరని ఫోర్స్కిన్ అంటారు. అది గట్టిపడినపుడే ఈ పొర వెనక్కి పోయి అంగం చివరి భాగం (దీన్నే గ్లాన్స్ అంటారు) బహిర్గమవుతుంది. ముందోలు (ఫోర్స్కిన్) అంగం చివరి భాగానికి అడుగువైపున అతుక్కుని ఉంటుంది కాబట్టి దాన్ని బలవంతంగా వెనక్కి లాగకూడదు. కొన్ని మత సమూహాలలో ఈ ముందోలుని చిన్నతనంలో తొలగించి వేస్తారు. దీనినే 'సున్తి' అంటారు. ఇది ఒక సాంప్రదాయం. సున్తి చేయబడిన పురుషాంగం చివరిభాగం లేదా గ్లాన్స్ స్పష్టంగా కనిపిస్తూ ఉంటుంది. ఏ వ్యక్తికీ కూడా అంగం నిటారుగా ఉండదు. ఎడమ పక్కకో, కుడిపక్కకో వంగి ఉంటుంది. పురుషాంగం కొలతలని వ్యాయామం ద్వారా గానీ, మాలిష్ ద్వారా గానీ, మందుల ద్వారా గానీ పెంచటం అసాధ్యం. శృంగారంలో తృప్తికి పురుషాంగం పరిమాణంతో సంబంధం లేదు. దానికి అవసరమయింది శృంగారంలో పాల్గొనే పద్ధతులు నేర్చుకోవటం.

జననాంగాలని ఆరోగ్యంగా ఉంచుకోవటం చాలా అవసరం. దాని కోసం

- రోజూ నీళ్ళతో శుభ్రం చేసుకోవాలి. ఏ సబ్బూ, లోషను, డియోడరెంట్ అవసరం లేదు.
- ఫోర్స్కిన్ కింద స్మెగ్మా అనే మురికి పేరుకుంటుంది. అది జిగురుగా ఉంటుంది. జాగ్రత్తగా దాన్ని వెనుకకు లాగి అంగం చివరి భాగం శుభ్రం చేసుకోవాలి. అంగం మెత్తగా ఉన్నప్పుడు శుభ్రం చేసుకోవటం సులభం.
- దొడ్డికి పోయిన తరువాత శుభ్రం చేసుకునేటప్పుడు ముందు నుండి వెనుకకి చెయ్యి కదుపుతూ శుభ్రం చేసుకోవాలి. దీని వల్ల అంటురోగాలు రాకుండా నివారించుకోవచ్చు.
- లోదుస్తులు (డ్రాయర్లు) ప్రతిరోజూ మార్చుకోవాలి. సింథటిక్ డ్రాయర్లు కాక, కాటన్ వాడటం మంచిది.
- ఇక్కడి చర్మం చాలా సున్నితమయింది కాబట్టి రేజర్లు, హేర్ రిమూవర్లు, బ్లీచింగ్ క్రీములు వగైరాలను పురుషాంగంపై గానీ, వృషణాలపై గానీ వాడకూడదు. అవసరమయినప్పుడు

శుభ్రమైన చిన్న కత్తెరతో అక్కడ ఉండే జాట్టుని జాగ్రత్తగా కత్తిరించుకోవచ్చు.

పురుషుడు లైంగిక ఉద్దేశానికి గురయినప్పుడు అతడి అంగం గట్టిపడి 'నిలుచుంటుంది'. అంగానికి రక్తప్రసరణ ఎక్కువవటం వల్ల ఇది జరుగుతుంది. కొన్నిసార్లు లైంగిక ఉద్దీపన లేకపోయినా కూడా అంగం దానంతట అదే గట్టి పడుతుంది. చాలా మంది మగవాళ్ళకి నిద్రలోనో, తెల్లవారు ఝామునో అంగం గట్టిపడుతుంది. ఇది అత్యంత సాధారణమైన, సహజమైన ప్రక్రియ. వాళ్ళకి లైంగిక వాంఛ ఎక్కువవటం వల్ల జరిగేది కాదు.

పురుషాంగం కింద రెండు వృషణాలు ఉంటాయి. ఇవి రెండూ ఒకే సైజులో ఉండకపోవచ్చు. ఇక్కడే వీర్యకణాలు ఉత్పన్నమవుతాయి. పురుషాంగం నుండి బయటికొచ్చే తెల్లటి, జిగురు పదార్థాన్ని 'వీర్యం' అంటారు. ఇది శరీరంలో నిరంతరం తయారవుతూ ఉంటుంది. దీనిలో వీర్య కణాలతోపాటు, ఇతర పదార్థాలు కూడా ఉంటాయి. పురుషాంగం గట్టిపడిన వెంటనే కొన్ని చుక్కల తేటగా, జిగటగా ఉండే ద్రవం వెలువడుతుంది. ఇది వీర్యస్థలనం జరిగే ముందుగానే వెలువడే ద్రవమైనప్పటికీ దీనిలో కూడా గర్భధారణకు దారితీసే వీర్యకణాలు పుష్కలంగా ఉంటాయి.

భిన్న వ్యక్తులకి వీర్యం భిన్నస్థాయిల్లో, భిన్న రకాలుగా ఉత్పన్నమవుతుంది. అంతేకాక, ఒకే వ్యక్తికి కూడా భిన్న సమయాల్లో వీర్యం భిన్నంగా ఉత్పన్నమవుతుంది. ఎప్పుడూ ఒకే రకంగా ఉండదు. వీర్యంలో, చాలా మంది అనుకున్నట్లు, రక్తం ఉండదు.

కొన్నిసార్లు నిద్రపోతున్నప్పుడు శరీరం వీర్యాన్ని బయటికి వదులుతుంది. ఈ ప్రక్రియని 'స్వప్న స్థలనం', 'రాత్రి ప్రవాహం'

లేదా 'తడి కలలు' అంటారు. స్వప్న స్థలనాలకి శృంగారపరమైన ఆలోచనలతో, లైంగిక వాంఛతో సంబంధం ఉండకపోవచ్చు. యువనంలోకి అవుడవుడే అడుగుపెడుతున్నప్పుడు ఇలా జరగటం ప్రారంభమవుతుంది. దీనితో చాలా మంది అబ్బాయిలు భయపడటం, సిగ్గుపడటం జరుగుతుంది. స్వప్న స్థలనం చాలా సాధారణ పరిణామం. దీని వల్ల ఏ బలహీనత కలగదు. వీర్యం కోల్పోతామన్న భావన కూడా వట్టిదే, ఎందుకంటే శరీరంలో అది నిరంతరం ఉత్పన్నమవుతూనే ఉంటుంది. ఉత్పన్నమయ్యే వీర్యాన్ని శరీరం నిల్వచేసుకోలేదు.

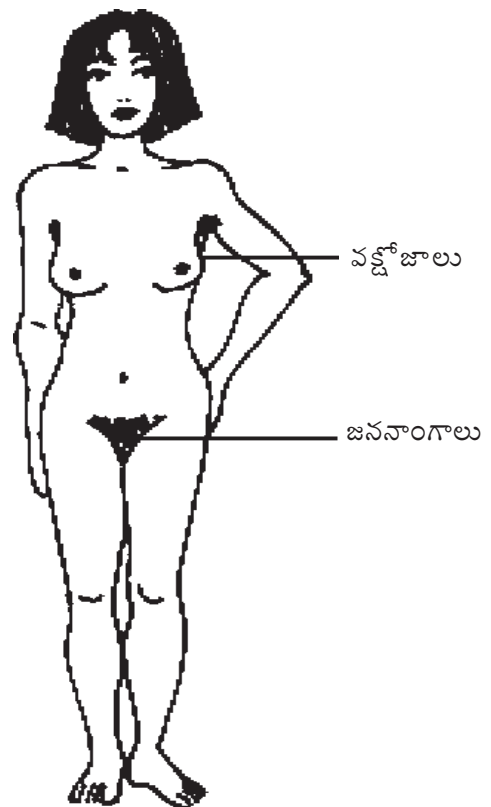
కొన్నిసార్లు మూత్ర విసర్జన చేస్తున్నప్పుడు కొన్ని చుక్కల వీర్యం కూడా బయటికి వస్తుంది. వీర్యం, మూత్రం రెండూ ఒకే నాళం నుండి, ద్వారం నుండి బయటికొస్తాయి కాబట్టి ఎప్పుడైనా వీర్యం కొంత మిగిలిపోతే మూత్రానికన్నా ముందే అది సహజంగా బయటికి వచ్చేస్తుంది.

చాలా బిగుతుగా ఉండే లోదుస్తులు, జీన్సు పొట్ల వల్ల వృషణాలలో ఉష్ణోగ్రత పెరిగి వీర్యకణాల ఉత్పత్తి దెబ్బతినవచ్చు.

స్త్రీలు

వక్షోజాలు

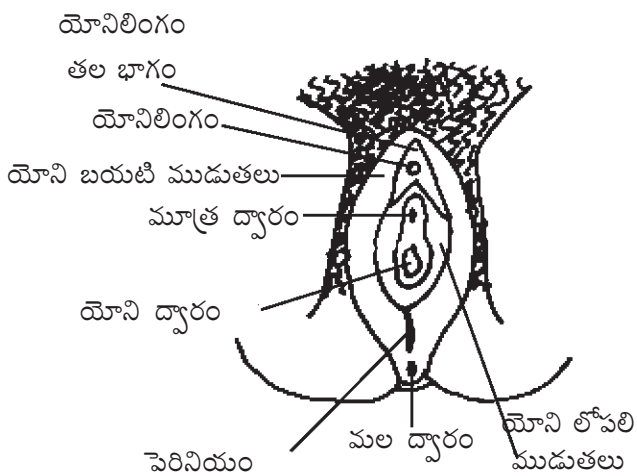
స్త్రీల ఛాతీ పురుషుల ఛాతీ కంటే భిన్నంగా ఉంటుంది. స్త్రీలకి కొవ్వు కణజాలంతో తయారయిన వక్షోజాలు ఉంటాయి. ఈ కణజాలంలో పిల్లలు పుట్టినప్పుడు ఉత్తేజమయ్యే పాల నరాల వ్యవస్థ ఉంటుంది. వక్షోజాలు వయస్సు, శరీర దృఢత్వం బట్టి

గుండ్రంగా, శంకు రూపంలో, నితారుగా, జారిపోయి, మెత్తగా లేదా దృఢంగా ఉండచ్చు. వక్షోజాల చివర్లని చనుమొనలు అంటారు. అవి కొంత ముదురు వర్ణంలో ఉండి, స్పర్శ, ఉష్ణోగ్రతలో మార్పులకు స్పందిస్తాయి. చనుమొనల చుట్టూ ఉండే ప్రదేశాన్ని 'చనుమొన పరిసరం' అంటారు. చనుమొనల్ని ముట్టుకున్నప్పుడు లేదా ఎక్కువ ఉష్ణోగ్రతలకి గురయినప్పుడు నిలుచున్నట్లు అనిపిస్తాయి. దీనినే 'చనుమొనల నిగడటం' అంటారు. స్త్రీలు, పురుషులు ఇద్దరిలో ఇది జరుగుతుంది.

మీకు తెలుసా?

- వక్షోజాల పరిమాణాన్ని, శస్త్రచికిత్సతో తప్ప పెంచటం అసాధ్యం.
- రెండు వక్షోజాలూ సమాన సైజులో ఉండవు. రెండింటి మధ్యా కొంత భేదం ఉంటుంది.
- వయస్సు బట్టి వక్షోజాల ఆకారం, పరిమాణం మార్పు చెందుతాయి.

- వక్షోజాలు చాలా సున్నితమైనవి. మృదువైన ప్రేరేపణకు బాగా స్పందిస్తాయి. వాటిని మోటుగా నలపటం, నొక్కటం తీవ్ర బాధని కలిగిస్తుంది.
- వక్షోజాల నుండి ద్రవం కారటమో లేదా లోపల గడ్డలు ఉన్నట్లు అనిపిస్తేనో వెంటనే వైద్యులను సంప్రదించాలి.

జననాంగాలు

ప్రతి స్త్రీకి యోని ద్వారం, యోని లింగం, యోని లోపలి, బయటి చర్మం ముడతల రంగు, ఆకారం, పరిమాణం భిన్నంగా ఉంటాయి. ఇవన్నీ యోనిలో భాగం. యోని లింగం లేదా క్లిటోరిస్ అనేది బలాణి సైజులో మూత్ర ద్వారం పైన ఉండే అతి చిన్న యోని భాగం. యోనిలో ముడుతల లోపల అవి కలిసే చోట

ఉంటుంది. మృదు స్పర్శకి (ప్రేరణకి) బాగా స్పందించి కొంచెం పెద్దగా, నితారుగా అవుతుంది (చనుమొనల మాదిరిగా).

యోని ద్వారం కండరాలతో కూడకుని, వ్యాకోచించే స్వభావం కలిగి ఉంటుంది. బిడ్డ పుట్టుక కోసం ప్రసవ సమయంలో బాగా వ్యాకోచిస్తుంది. శరీరం ఈ భాగాన్ని శుభ్రంగా, ఆరోగ్యంగా ఉంచటానికి ఉత్పత్తి చేసే స్రావాలతో యోని కొంచెం తడిగా ఉంటుంది. ఈ భాగాల నుండి ప్రత్యేకమైన వాసన రావటం మామూలే. ఒక స్త్రీ లైంగిక వాంఛతో ప్రేరేపితమయినపుడు ఈ భాగాలలో స్రావాలు ఎక్కువయి అవి బాగా తడిగా అనిపిస్తాయి.

యోని ద్వారం వద్ద ఉండే సున్నితమైన పొరనే కన్నెపొర అంటారు. బహిష్టు రక్తం బయటికి పోవటానికి వీలుగా దానిలో ద్వారాలుంటాయి. ఏదైనా పెద్ద కదలికకి శరీరం గురయినప్పుడు, అంటే, పరిగెత్తినప్పుడు, దుంకినప్పుడు ఈ పొర చిరిగిపోతుంది. కొంతమంది ఆడపిల్లల్లో పుట్టుకతోటే ఈ పొర ఉండదు.

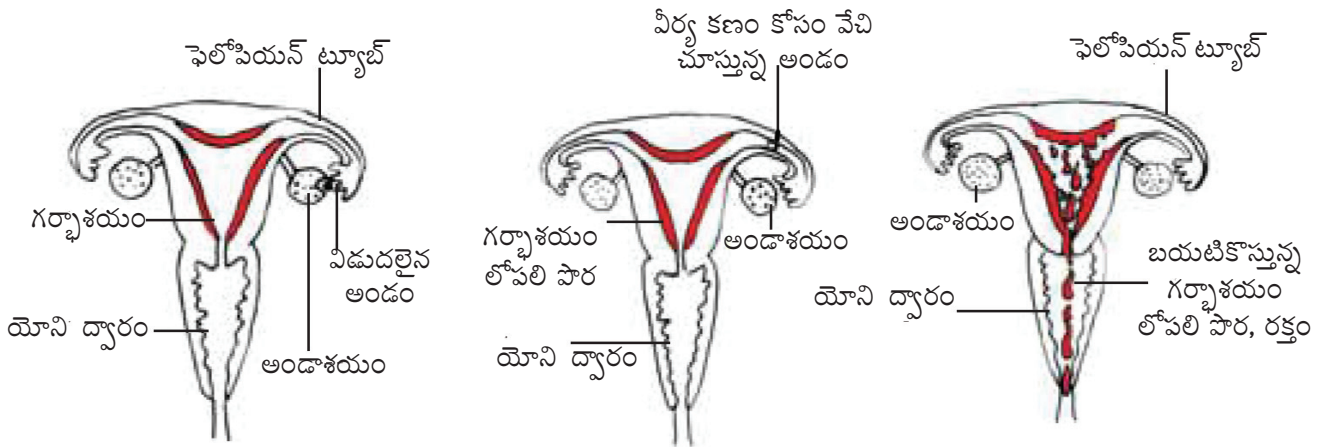
జననాంగాలు ఆరోగ్యంగా ఉంచుకోవాలంటే

- రోజూ నీళ్లతో శుభ్రం చేసుకోవాలి. సబ్బు, ఆంటీసెప్టిక్ లోషన్లు, ప్రత్యేక డియోడరంట్లు వాడకూడదు.
- మల విసర్జన తరువాత శుభ్రం చేసుకునేటప్పుడు చేతిని యోని నుండి వెనక్కి కదుపుతూ కడుక్కోవాలి. అంటు వ్యాధులు రాకుండా నివారించుకోవచ్చు.
- రోజుకొకసారైనా లోదుస్తులు మార్చుకోవాలి. కాటన్ వాడటం శ్రేయస్కరం. సింథటిక్ లోదుస్తులు వాడకూడదు.
- లోదుస్తులు ఉతికినప్పుడు దానికంటిన సబ్బు లేదా డిటర్జెంట్లు పూర్తిగా వదిలేలా చూడండి. ఎండలో ఆరేయండి. సూర్యరశ్మి అన్నింటికన్నా శ్రేష్టమైన అంటువ్యాధి నివారిణి.
- అపరిశుభ్రమైనవి, పదునైన వస్తువులు గాని యోనిలోకి చొప్పించకూడదు.
- యోని పరిసరాల్లో రేజర్లు వాడకూడదు; బ్లీచింగ్ చేసుకోకూడదు; హేర్ రిమూవర్లు లేదా ఇతర కెమికల్స్ వాడకూడదు. అక్కడి చర్మం చాలా సున్నితంగా ఉంటుంది. కావాలంటే శుభ్రమైన కత్తెరతో అక్కడి జుట్టు జాగ్రత్తగా కత్తిరించుకోవచ్చు.

రుతుచక్రం లేదా బహిష్టు

బహిష్టు, ముట్టు, రుతుచక్రం స్త్రీల సంతానోత్పత్తి క్రమంలో భాగం. “ఆమెకి ఇవాళ వొంట్లో బాగాలేదు” లేదా “ఆమెకి మైల ఉంది, ముట్టుకోరాదు” లాంటి వ్యాఖ్యానాలు మీరు వినే ఉంటారు. అవి అర్థం లేని మాటలు.

ఋతు చక్రం

ఎందుకంటే బహిష్టు వచ్చిందంటేనే, ఆ స్త్రీ శరీరం ఆరోగ్యంగా ఉందనీ, అన్ని భాగాలు బాగా పని చేస్తున్నాయి అనడానికి సూచన. ఇది వచ్చినప్పుడు కొంత మందికి నొప్పిగా, కడుపు లోపల నరాలు బిగుసుకున్నట్లు అనిపించవచ్చు కానీ అది ఏ వ్యాధి మూలాన కాదు.

బహిష్టు ఎలా వస్తుంది?

ఎక్కువ శాతం స్త్రీలలో అండాశయం రుతుచక్రంలో ఒక అండాన్ని విడుదల చేస్తుంది. బహిష్టుకూ, బహిష్టుకూ మధ్య సమయాన్ని రుతుచక్రం అంటారు.

ఈ సమయంలో గర్భధారణకు అనువుగా గర్భాశయం గోడల్ని పటిష్టం చేసి ఫలదీకరణ చెందిన అండాన్ని అందుకోవడానికి సిద్ధం అవుతుంది. ఫలదీకరణ జరిగినప్పుడు (అంటే వీర్యకణం అండంతో కలిసినప్పుడు) గర్భాశయం గోడలు మందంగా ఉంటే పుట్టబోయే శిశువుకి రక్షణ ఉంటుంది. అలా జరగనప్పుడు, మన శరీరం అండాశయం లోపలి పారని, రక్తపుగడ్డలు, శ్లేషంతోపాటు యోనిద్వారంలో నుండి బయటకు వచ్చేటట్లు చేస్తుంది. ఈ క్రమం సుమారు 2-8 రోజులపాటు జరుగుతుంది దీన్నే బహిష్టు అంటారు. రుతుచక్రంపై శరీర హార్మోన్ల ప్రభావం ఉంటుంది. హార్మోన్లు మన మూడ్స్ని, శారీరక శక్తి స్థాయిని నిర్దేశిస్తాయి. కొంత మంది స్త్రీలు, బహిష్టు వచ్చే ముందు, వచ్చిన తర్వాత మానసిక, శారీరక మార్పులకి (మూడ్స్ మారడం, నొప్పులు, నీరసంగా అనిపించటం లాంటి వాటికి) గురి అవుతారు.

బహిష్టు వచ్చినప్పుడు ఏమి వాడాలి?

బహిష్టు సమయంలో జరిగే రక్తశ్రావం మొత్తం 2-3 చమ్యాలంత మాత్రమే ఉంటుంది. కానీ ఆ రక్తం శరీరం బయటికి ప్రవహిస్తుంది కాబట్టి, దాన్ని పీల్చి వేయడానికి శానిటరీ పాడ్స్ లేదా కాటన్ బట్టని వాడాలి, లేకపోతే ఇబ్బందికరంగా ఉండటమే కాక, అనారోగ్యానికి దారి తీయవచ్చు.

శానిటరీ పాడ్స్

ఈ పాడ్స్ రకరకాల పదార్థాలతో చేయబడి ఉంటాయి. సాధారణంగా మార్కెట్లో దొరికేవి మందంగా ఉన్న దూదితో కూడిన సింథటిక్ బట్టతో కప్పబడి ఉంటాయి. కొన్నిటికి బెల్టులు ఉండొచ్చు, మరికొన్నిటికి జిగురున్న కాగితం ముక్కలు ఉండొచ్చు. అటువంటి కాగితాన్ని తీసేసి దాన్ని లోపలి డ్రాయరు (పాంటీస్)కి అతికించుకోవాలి. బెల్టు ఉన్నవైతే నావ్ కిన్ రెండు వైపుల్నీ అదే సరైన స్థానంలో నిలబెడుతుంది. వీటి వెలలో చాలా వ్యత్యాసాలు ఉండొచ్చు. ఇటువంటి రెడీగా దొరికేవి కొనుక్కో లేనప్పుడు, వాటి మూలాన చర్మానికి ఎలర్జి వస్తుందనిపించినప్పుడు మీ అంతట మీరే ఇలాంటివి ఇంట్లో తయారు చేసుకోవచ్చు - మీకు కావల్సినదల్లా మెత్తటిబట్ట, దూది లేదా గాజుగుడ్డ.

బహిష్టు - పరిశుభ్రత

- ఎల్లప్పుడూ శుభ్రంగా ఉన్న శానిటరీ టవల్స్ లేదా కాటన్ బట్టని వాడాలి.
- వీటిని వీలయినన్ని సార్లు (4 లేదా 6 గంటలకి ఒకసారి) మారుస్తూ ఉండాలి లేకపోతే చెడువాసన, ఇన్ఫెక్షన్లు వచ్చే అవకాశం ఉంది.
- బట్ట వాడుతున్నప్పుడు, దాన్ని బాగా ఉతికి, ఎండలో ఎండపెట్టిన తర్వాతే తిరిగి వాడాలి.
- యోని చుట్టు పక్కల ప్రదేశాలని బహిష్టు రోజుల్లో శుభ్రంగా ఉండేటట్లు చూసుకోవాలి. రోజువారీ చేసే స్నానం, తలస్నానం ఈ రోజుల్లో కూడా తప్పకుండా చేసుకోవచ్చు.

బహిష్టు నొప్పి

మీలో కొంత మందికి బహిష్టు వచ్చినప్పుడు నొప్పి కల్గడం, రొమ్ముల్లో, పొత్తి కడుపులో ఏదో బరువున్నట్లు అనిపించవచ్చు.

అలా జరిగినప్పుడు వేడినీళ్ళు తిత్తిని (హాట్ వాటర్ బ్యాగ్) పొట్ట మీద పెట్టుకోవడం లేదా మునివేళ్ళతో నెమ్మదిగా మసాజ్ చేసుకోవడం చేస్తే రక్తం సులభంగా ప్రవహించి మీకు కల్లే నొప్పి కొంత వరకు తగ్గవచ్చు. అటూ, ఇటూ నడవడం, సాధారణంగా చేసే ఇంట్లో పనుల్లో నిమగ్నం అయితే, కండరాలు బిగుసుకు పోకుండా ఉంటాయి. నొప్పి చాలా ఎక్కువగా ఉంటే, ఎక్కువ మోతాదు రక్తస్రావం అవుతూ ఉంటే, రుతుచక్రం తీరులో మార్పులు వస్తూంటే (ప్రతినెలా వేరు వేరు రోజుల్లో వస్తే), గైనకాలజిస్టుని సంప్రదించండి - సీరియస్ సమస్యలు రాకుండా ఉండడానికి.

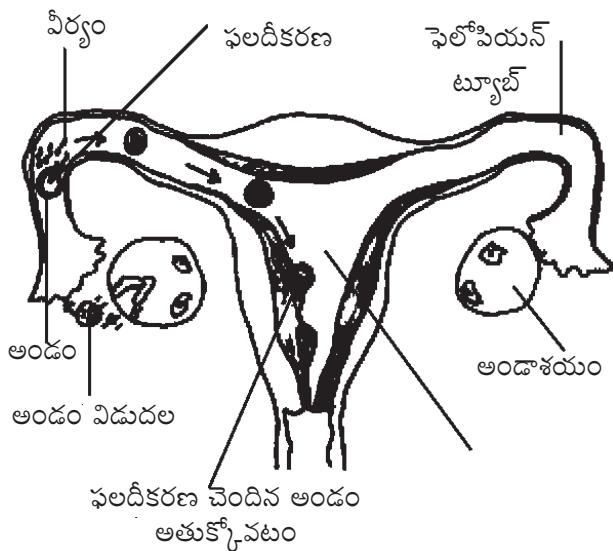
మీకు తెలుసా?

- బహిష్టు మామూలుగా 9-16 సంవత్సరాల మధ్య వయసు గల అమ్మాయిల్లో మొదలవుతుంది, 45-55 సంవత్సరాలకి ఆగిపోతుంది.
- ప్రతి రుతుచక్రం 21-35 రోజులపాటు ఉండొచ్చు. సగటు సంఖ్య 28 రోజులు ఉంటుంది.
- కొన్ని చిన్నపాటి వ్యాధులు లేదా మానసిక ఆందోళనలు ఉన్నప్పుడు రుతుచక్రంలో మార్పులు రావచ్చు: ఎప్పటికంటే ముందుగానో లేదా కొంచెం ఆలస్యంగానో రావచ్చు.

- కొత్తగా రజస్వల అయిన యువతుల్లో రుతుచక్రం అసమంజసంగా ఉండటం చాలా సాధారణమైన విషయం.
- సెక్స్ సంబంధాలు ఉన్న స్త్రీలలో బహిష్టు ఒకోసారి రాకుండా పోవచ్చు. అది గర్భధారణ జరిగిందనడానికి మొదటి సూచన.
- బహిష్టు మూలాన నెలనెలా రక్తం కోల్పోతాం కాబట్టి, పోషకాహార లోపాలు (రక్తహీనత) నుండి కాపాడుకోవటం కోసం పుష్టికరమైన ఆహారం తినాలి. రక్తం పట్టించే తిండి పదార్థాలని జతచేసుకోవాలి.
- బహిష్టు రోజుల్లో సెక్స్ లో పాల్గొనాలనుకుంటే కండోమ్స్ తప్పనిసరిగా వాడాలి. లేకపోతే గర్భం రావటమే కాక, ఇతర ఇన్ఫెక్షన్లు కూడా వచ్చే అవకాశం ఉంది.
- క్రీడల్లో పాల్గొనాలనో లేదా, పెళ్ళిళ్ళు, పేరంటాలు, విహారయాత్రలకి వెళ్ళాలనో కొంత మంది బహిష్టు రాకుండా ఉండటానికి మందులు వేసుకొంటారు. ఇది మంచిది కాదు. అటువంటి మందులు శరీరంలో సహజంగా జరిగే ప్రక్రియలని అడ్డుకోవచ్చు. మందులు తీసుకోవాలి అనుకున్నప్పుడు (బహిష్టు తేదీని, ముందుకో, వెనక్కో మార్చాల్సి వచ్చినప్పుడు) గైనకాలజిస్టుని సంప్రదిస్తే మంచిది.

పిల్లల్ని కనడం

శిశువు జన్మించడానికి జరగాల్సింది ఒక్క వీర్య కణం (స్పెర్మ్) అండంతో మిళితం అవ్వడం. ప్రతి పురుషుని వీర్యంలో మిలియన్ల వీర్యకణాలు ఉంటాయి. అయితే ప్రతి వీర్యకణం 72 గంటల వరకే జీవిస్తుంది. యోనిలోపల దాని దగ్గర వీర్యస్థలనం జరిగినప్పుడు అది యోని ద్వారం నుండి లోపలికి ప్రవేశించి గర్భాశయం చేరుతుంది. అక్కడి నుండి ఫెలోపియన్ నాళాలకి వెళ్తుంది. ఈ నాళాల్లోనే వీర్యకణం, అండం కలుస్తాయి. స్త్రీ అండాశయం లేదా ఓవరీస్ ప్రతినెలా ఒక అండాన్ని ఇక్కడే విడుదల చేస్తాయి. అలా కలిసినప్పుడు గర్భధారణ జరుగుతుంది. ఫలదీకరణ చెందిన అండం గర్భాశయంలోకి వచ్చి దాని గోడలకి పాతుకు పోతుంది. ఇంతకు ముందు వివరించినట్లు ఆ గోడలు పుట్టబోయే శిశువుకి ఊతకల్పించడం కోసం దళసరిగా తయారయ్యి ఉంటాయి (బొమ్మ చూడండి). అటువంటి ఫలదీకృతమైన అండం గర్భాశయంలో 9 నెలలపాటు ఉండి శిశువు రూపం ధరించి ఈ ప్రపంచంలోకి వస్తుంది. గర్భధారణతో మొదలైన ఈ క్రియ ప్రసవంతో ముగుస్తుంది. గర్భం వచ్చింది అనుకోవడానికి మొదటి సూచన బహిష్టు తప్పడం.

వీర్యకణం యోని రంధ్రం దగ్గరే లేదా యోని లోపలికి ప్రవేశించిన తర్వాత ఎప్పుడైనా గర్భధారణ జరగవచ్చు. ఫలనం కన్నా ముందు వెలువడే ప్రావకంలో కూడా వీర్యకణాలు ఉంటాయని గమనించాలి. యోని ముఖద్వారం దగ్గర ఫలనం జరిగినా గర్భం రావచ్చు. గర్భం వచ్చిందా లేదా అని తెలుసుకోవాలంటే ఒక పరీక్ష చేసుకోవాలి. ఇంట్లోనే దీన్ని చేసుకోవడానికి అనువుగా ఉండే ప్రెగ్నెన్సీ కిట్స్ ఈ రోజుల్లో అందుబాటులో ఉన్నాయి. మెడికల్ షాపుల్లో దొరుకుతాయి. గర్భధారణ అనేది యువతీ, యువకులు ఇద్దరికీ కూడా ఒక అపూర్వమైన అనుభవం. గర్భం వచ్చిన మొదటి

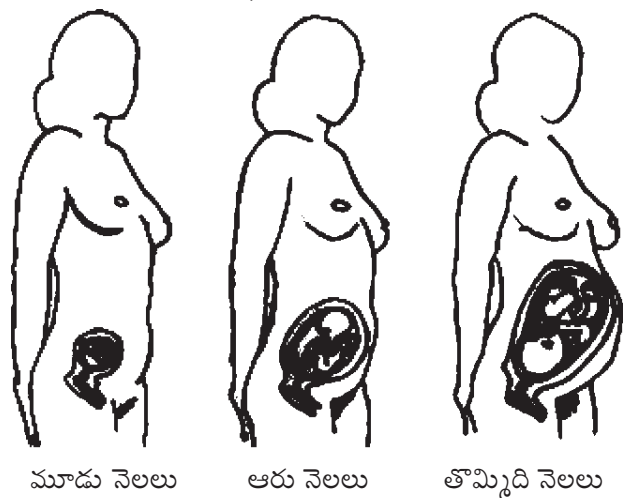

వారాల్లో కొంత ఆందోళనలు కలగవచ్చు. కొంత మంది స్త్రీలకి వాంతులవచ్చు; నీరసంగా అనిపించవచ్చు; మనోద్వేగాల్లో మార్పులు కలగవచ్చు.

గర్భవతులైనప్పుడు చేయాల్సినవి

- పాస్టికాహారం తినాలి. సిగరెట్లు, ఆల్కహాల్తో కూడిన ద్రవాలు తాగకూడదు.
- డాక్టర్ని సంప్రదించకుండా మందులు వేసుకోకూడదు.
- ఏ కొంచెం రక్తస్రావం అంటే కొద్దిపాటి చుక్కలు, రక్తం మరకలు కనిపించినా డాక్టర్ని సంప్రదించాలి.
- గైనకాలజిస్టు దగ్గరికి రెగ్యులర్ గా చెక్ప్ కోసం వెళ్ళాలి.
- వ్యాధి నిరోధక ఇంజక్షన్లు తీసుకోవాలి.
- నొప్పి అనిపించితే సంపర్కం (సెక్స్) లో పాల్గొనవద్దు.

గర్భధారణ స్థితులు

పిల్లలు ఇప్పుడేవద్దు అనుకొన్నప్పుడు సెక్స్ లో పాల్గొనే వ్యక్తులు ఇద్దరూ గర్భం రాకుండా ఉండడానికి కొన్ని పద్ధతులు అవలంబించాలి. వీటిని గర్భనిరోధక పద్ధతులు అంటారు. సురక్షితమైన, నమ్మదగ్గ గర్భనిరోధక పద్ధతిని వాడటం ఒక బాధ్యతాయుతమైన చర్య. ఒకరిపై ఇంకొకరికి ఉన్న ఆదరణ, విశ్వాసాలకి ఇది ఒక చిహ్నం. 2-3 రకాల పద్ధతులు కలిపి వాడితే (ఉదా: కండోమ్ + పెస్సరీలు) ఒకే పద్ధతి వాడినదాని కంటే ఎక్కువ సమర్థవంతంగా పనిచేస్తాయి. కొన్ని పద్ధతుల వివరాలు కింద తెలుసుకోవచ్చు.

మగవాళ్ళకి పనికొచ్చే గర్భనిరోధకాలు

కండోమ్స్: కండోమ్ అనేది చాలా పల్చగా ఉండే రబ్బరు తొడుగు. దీన్ని పురుషుడి అంగం మీద తొడిగితే, వీర్యం, వీర్యకణాలు స్త్రీ సంతానోత్పత్తికి సంబంధించిన భాగాలని తాకడాన్ని నిరోధిస్తుంది. సంభోగం జరిగిన ప్రతిసారి పురుషుడు కండోమ్ ని వాడాలి. అంగం గట్టిపడిన వెంటనే కండోమ్ ని తొడిగి, ఒకసారి వాడి పాడెయ్యాలి. ఒకసారి వాడిన కండోమ్ ని మళ్ళీ వాడకూడదు. మగవాళ్ళు వాడటానికి అనువుగా ఉండే గర్భనిరోధక వాక్సిన్లు, ఇంప్లాంటులను శాస్త్రజ్ఞులు తయారు చేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు.

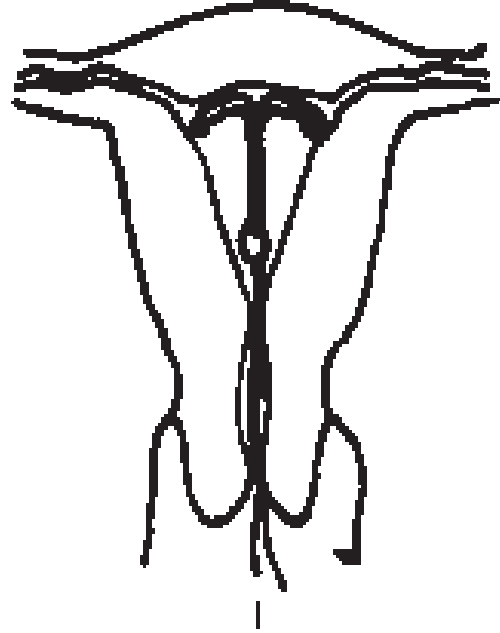
స్త్రీలు పాటించ గలిగే గర్భనిరోధక పద్ధతులు

మాత్రలు: ప్రతిరోజు రత్రిక్రియలో పాల్గొనవచ్చుటకీ స్త్రీ ఈ మాత్రల్ని ప్రతిరోజూ వేసుకోవాలి. మార్కెట్ లో ఇవి సులభంగా అందుబాటులో ఉన్నప్పటికీ, వీటిని డాక్టర్ ని సంప్రదించిన తర్వాతే తీసుకోవాలి. ఎందుకంటే కొంత మంది స్త్రీలకి ఇవి సరిపడవు. సంప్రదించిన తరువాత వేసుకుంటే ఇవి అన్నిటికన్నా సమర్థవంతంగా పనిచేస్తాయి.

పెస్సరీలు: ఇవి ఒకరకమైన మాత్రలు. వీటిని సంభోగానికి 10-15 నిమిషాల ముందే, యోని ద్వారంగుండా లోపలికి జొప్పించాలి. అలా చెయ్యగానే అవి అక్కడున్న తేమని పీల్చుకొని నురుగుని సృష్టిస్తాయి. ఆ నురుగులో ఉన్న రసాయనిక పదార్థం వీర్యకణాల్ని చంపేస్తుంది. గర్భం రాకుండా నియంత్రిస్తుంది. అయితే ఈ మాత్రల ప్రభావం సుమారు 30 నిమిషాల నుంచి ఒక గంట వరకు మాత్రమే ఉంటుంది.

ఐయుపిడిలు: ఇంట్రాయుటిరైన్ కాంట్రాసెప్టివ్ డివైసెస్ అంటే గర్భాశయంలో అమర్చే గర్భనిరోధక సాధనాలివి. (ఉదా: కాపర్-టి) వీటిని గైనకాలజిస్టు గర్భాశయంలో అమర్చుతారు. ఒకసారి పెట్టించుకొంటే ఇవి 3 నుంచి 10 సంవత్సరాల వరకూ పనిచేస్తాయి.

కాపర్ టి

కండోమ్స్ ఎలా వాడాలి			
1. పురుషాంగం గట్టిపడిన తరువాత, కండోమ్ చివరి భాగాన్ని నొక్కి గాలంతా బయటికి పోయేలా చేసి; అంగంపైన ఉంచాలి.		2. కండోమ్ చివరి భాగాన్ని ఒక చేత్తో పట్టుకుని రెండో చేత్తో జాగ్రత్తగా అంగంపై తొడగాలి.	
3. పూర్తిగా విప్పిన తరువాత కండోమ్ చివరి భాగాన్ని వదిలేయాలి.		4. సంభోగం తరువాత జాగ్రత్తగా కండోమ్ తో సహా అంగాన్ని బయటకు తీసి, కండోమ్ అడుగు భాగాన్ని పట్టుకుని అంగం పై నుండి ఊడతీయాలి. లేకపోతే జారి పోతుంది. దాన్ని ముడివేసి చెత్తబుట్టలో పారేయాలి.	

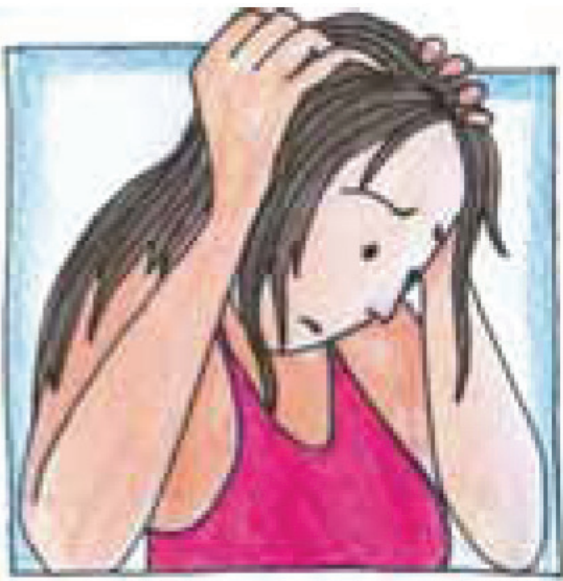
ఇతర పద్ధతులు : మన దేశంలో అంత సులభంగా లభ్యం కాని ఇతర గర్భనిరోధకాలు- కాప్స్, డయాఫ్రమ్స్, స్త్రీల కండోమ్స్. వీటితోపాటు ఇంజక్షన్లు, హార్మోన్స్ కూడా దీర్ఘకాలిక పద్ధతులుగా అభివృద్ధి చేస్తున్నారు. అయితే వాటి వలన అనేక ప్రమాదకరమైన సైడ్ ఎఫెక్ట్స్ ఉంటాయి.

ఎన్ని జాగ్రత్తలు తీసుకున్నా ఒకసారి గర్భధారణ జరగవచ్చు. దానికి మనం సిద్ధంగా లేప్పుడు ఆ గర్భాన్ని ఉంచుకోవాలా తీసేయించుకోవాలా అనే ప్రశ్న ముఖ్యంగా స్త్రీలకి కలుగుతుంది.

ఇది ఎంతో బాధతో కూడిన సమస్య. గర్భం తీయించేసుకోవాలి అనుకున్నప్పుడు అబార్షన్ చేయించుకోవచ్చు. దీన్ని మెడికల్ టర్మినేషన్ ఆఫ్ ప్రెగ్నెన్సీ లేదా ఎమ్.టి.పి అని పేర్కొంటారు. భారతదేశంలో ఐదు నెలలలోపు అర్హులైన వైద్యులు చేసే అబార్షన్లకు చట్టపరమైన అనుమతి ఉంది. 12 వారాల వరకూ లేదా 3 నెలలలోపు జరిగే అబార్షన్ల మూలాన అంత ప్రమాదం ఉండదు. కానీ 3 నెలలు దాటి 4వ నెల లేదా 5వ నెలలో జరిగే అబార్షన్లు ప్రమాదకరం. కొన్నిసార్లు ప్రాణం కూడా కోల్పోవచ్చు.

అత్యంత ప్రమాదకరమైన విషయాలు

అంటువ్యాధులు సంక్రమించటానికి అనేక కారణాలుంటాయి. మన అలవాట్లు; ఆరోగ్యానికి సంబంధించిన జ్ఞానం లోపించడం; కొన్ని మందులు వాడటం; వ్యాధి ఉన్న వ్యక్తితో సెక్స్ లో పాల్గొనటం సాధారణ కారణాలు. ఇవి జననాంగాల ద్వారా గానీ, ఇతర శరీర భాగాల ద్వారాగానీ సంక్రమించవచ్చు. జననాంగానికి సంబంధించిన కొన్ని వ్యాధులు సెక్స్ తో సంబంధం లేకుండా కూడా రావచ్చు. అంటే సెక్స్ లో పాల్గొనని వారికి కూడా ఈ ఇన్ ఫెక్షన్స్ రావచ్చు. అయితే వీటికీ, లైంగిక క్రియ ద్వారా సంక్రమించే వ్యాధులకీ ఒకే రకమైన చిహ్నాలు, లక్షణాలు ఉండొచ్చు.

లైంగికంగా సంక్రమించే అంటువ్యాధుల సాధారణ చిహ్నాలు

మూత్రం విసర్జించేటప్పుడు విపరీతమైన బాధ కలగడం లేదా మంట పుట్టడం (అప్పుడప్పుడు ఇటువంటి బాధ మంచినీళ్ళు సరైన మోతాదులో తాగనప్పుడు కూడా కలుగుతుంది); దురద, ఎర్రగా కమిలిపోయిన జననేంద్రియాలు; నోరు కమిలిపోవడం (నోటి ద్వారా సెక్స్ లో పాల్గొన్నప్పుడు) జననేంద్రియాల మీద కురుపులు; అసాధారణమైన సొనకారడం; జననేంద్రియాల నుండి దుర్గంధం రావటం.

లైంగికంగా సంక్రమించే అంటువ్యాధులు సాధారణంగా ఒక వ్యక్తి నుండి ఇంకొకరికి సెక్స్ ద్వారా సంక్రమిస్తాయి. వీటిలో కొన్ని పైన చెప్పిన బాహ్య చిహ్నాలు, లక్షణాలు కలిగి ఉంటాయి. కొన్నింటికి ఉండవు.

ప్రాథమిక స్థాయిలోనే కనిపెట్టి డాక్టర్లని సంప్రదించినప్పుడు వీటిలో చాలా వరకూ మందుల ద్వారా అరికట్టవచ్చు. అయితే కొన్ని వ్యాధులు విపరీత పరిణామానికి దారితీస్తాయి. ఇంకా కొన్ని ప్రాణాంతకం కూడా అవువచ్చు.

హెచ్.ఐ.వి సంక్రమణం అన్నిటికన్నా అత్యంత భయంకరమైన వ్యాధి. హెచ్.ఐ.వి అంటే హ్యూమన్ ఇమ్యూనోడెఫీషియన్సీ వైరస్. ఈ వైరస్ AIDS అంటే అక్విర్డ్ ఇమ్యూనోడెఫీషియన్సీ సిండ్రోమ్ కి దారి తీస్తుంది. దీనికి చికిత్స లేదు. దీనివల్ల శరీరంలో ఉండే వ్యాధి నిరోధక శక్తి తగ్గిపోయి ఇన్ ఫెక్షన్ కి ఎదురు పోరాటం చేయలేని స్థితి ఏర్పడుతుంది. హెచ్.ఐ.వి ఉన్న వ్యక్తికి ఇన్ ఫెక్షన్స్ సులభంగా వస్తాయి. శరీరం వాటిని తట్టుకోలేదు కాబట్టి తద్వారా సంక్రమించే వ్యాధుల మూలాన ప్రాణం కోల్పోవచ్చు.

హెచ్.ఐ.వి సంక్రమించిన వ్యక్తికి ఆ వైరస్ అన్ని శరీర ద్రవాల్లో చేరుతుంది. రక్తం, వీర్యం, యోనిలో నుండి వచ్చే ద్రవాల్లో ఈ వైరస్ శాతం అత్యధికంగా ఉంటుంది. ఇన్ ఫెక్షన్ అయిన రక్తం, ఈ ద్రవాలు ఒకరి నుండి ఇంకొకరికి చేరితే హెచ్.ఐ.వి వస్తుంది కాబట్టి ఆ వ్యక్తులు సెక్స్ లో పాల్గొన్నప్పుడు “సురక్షిత సెక్స్” పద్ధతులు అనుసరిస్తే ఆ ప్రమాదం కొంత మేరకు తగ్గుతుంది.

హెచ్.ఐ.వి సంక్రమణకు ఇతర మార్గాలు: ఇంకొకరి రక్తం ఎక్కించుకొనడం (బ్లడ్ ట్రాన్స్ ఫ్యూజన్); ఒకరు వాడిన ఇంజక్షన్లు (సూదులు) ఇంకొకరు వాడటం, గర్భనిరోధక పద్ధతులు వాడకుండా సంభోగంలో పాల్గొనడం ద్వారా హెచ్.ఐ.వి వచ్చే అవకాశం ఉంది. నోరు, మలద్వారం, యోని ద్వారంతో పాల్గొనటం వల్ల కూడా హెచ్.ఐ.వి రావచ్చు. ఈ వ్యాధి ఉన్న స్త్రీలకి పుట్టే పిల్లలకి కూడా హెచ్.ఐ.వి సంక్రమించవచ్చు.

ఒక వ్యక్తికి హెచ్.ఐ.వి ఉన్నదో లేదో బాహ్య చిహ్నాల ద్వారా తెలుసుకోలేము. ప్రత్యేకమైన రక్తపరీక్షల ద్వారానే దీన్ని కనిపెట్టగలం. ఈ పరీక్షల చేయించుకొనే ముందు ప్రి టెస్ట్ కౌన్సిలింగ్ కి వెళ్తే హెచ్.ఐ.వి వ్యాధికి సంబంధించిన వివరాలు, పరీక్ష, దాని ఫలితాలని అర్థం చేసుకోవటం, ఈ వ్యాధి మూలాన శరీరానికి కలిగే నష్టం - ఇవన్నీ వైద్యులు వివరిస్తారు. పరీక్ష ముగిసిన తర్వాత ఇంకో కౌన్సిలింగ్ సెషన్ ఉంటుంది. పరీక్ష ఫలితం పాజిటివ్ లేదా నెగెటివ్ అయిందా అనీ, పాజిటివ్ అయితే ఆ వ్యక్తి తీసుకోవాల్సిన జాగ్రత్తలు ఏమిటో విపులంగా చెప్తారు. రిజల్టు నెగెటివ్ అయితే

ఆ వ్యక్తికి హెచ్.ఐ.వి సంక్రమించలేదని అర్థం. అదే స్థితిలో ఉండాలంటే వాళ్ళు కొన్ని జాగ్రత్తలు తీసుకోవాల్సి ఉంటుంది.

హెచ్.ఐ.వి రాకుండా కాపాడుకోవటానికి

- హెచ్.ఐ.వి లేదని నిర్ధారించబడిన రక్తాన్నే వాడాలి.
- ఒకసారి వాడి పారేసిన సూదులని మళ్ళీ వాడకూడదు.
- సురక్షితమైన పద్ధతులు పాటించి మాత్రమే సంభోగంలో పాల్గొనడం.
- ఒక వ్యక్తి వాడిన రేజర్లు మరొకరు వాడకూడదు.

కొగిలించుకోవడం, ముద్దాడడం, ముట్టుకోవడం, ఒకరి బట్టలు ఇంకొకరు ధరించడం, ఒకరి తిండి ఇంకొకరితో పంచుకోవడం, ఒకే టాయ్లెట్లు వాడటం, పని ప్రదేశాలలో కలిసి ఉండటం, దోమలు కుట్టటం వల్ల హెచ్.ఐ.వి సంక్రమించదు.

హెచ్.ఐ.వి ఒక వ్యక్తి చేసే పనుల వలన సోకుతుంది. దానికి ఆ వ్యక్తి, పుట్టుక, సామాజిక నేపథ్యంతో సంబంధం లేదు. ఈ వ్యాధి ఉన్న వారిపట్ల వివక్షత చూపటం తప్పు. దీనితో బాధపడే వ్యక్తులు మంచి ఆహారం, సరైన మందులు, విశ్రాంతితోపాటు మానసిక వత్తిడి నుండి తమను తాము కాపాడుకోవాలి. వారికి సామాజికమైన మద్దతు, మనస్తత్వర్యం కల్పించటం అత్యంత అవసరం.

చెడుపనులు

వ్యక్తుల మధ్య శృంగారపరమైన సంబంధాలు అనేక రకాలుగా ఉంటాయి. వాటిలో కొన్ని మనకి బాగా హాయిగా అనిపిస్తాయి. కొన్ని స్పర్శలు అలా అనిపించవు. ఉదాహరణకి కొన్ని అసహ్యన్ని, జగుస్సుని, కోపాన్ని కలుగచేస్తాయి. ప్రతి వ్యక్తికీ ఏది నచ్చే స్పర్శో, ఏది కాదో నిర్ణయించుకునే అధికారం ఉంది.

లైంగిక వేధింపులు అనేక రూపాలు తీసుకుంటాయి: దృశ్యం ద్వారా, మాటల ద్వారా, శారీరకమైనవి, మానసికమైనవి. వీటికి కొన్ని ఉదాహరణలు: అక్కర్లేకుండా ముట్టుకోవటం, తట్టటం, రాసుకుంటూ వెళ్ళటం, వెకిలిగా చూడటం; జననాంగాలు చూపటం; లైంగికార్థాలతో జోకులు వేయటం, వ్యాఖ్యానించటం, కథలు చెప్పటం, సోష్టర్లు రాయటం; శారీరకంగా దాడి చేయటం; వత్తిడి పెట్టి (మార్కులు ఇవ్వనని, రికమండేషన్ లెటర్లు ఇవ్వనని) లైంగిక వాంఛలు తీర్చుకోవటానికి ప్రయత్నించటం మొదలైనవి.

ఒక వ్యక్తిని లైంగికంగా వాడుకోవటం వారిని లైంగిక బాధలకు గురి చెయ్యటంలో భాగమే. భౌతికంగా, శారీరకంగా ముట్టుకోనప్పటికీ ఏ వ్యక్తి అయినా వయస్సులో, అధికారంలో, బలంలో, చుట్టరికంలో తన ఆధిక్యతను ఉపయోగించుకుని మిమ్మల్ని తన లైంగిక వాంఛల కోసం, ఉద్వేగాలను చల్లార్చుకోవటం కోసం వాడుకున్నట్లయితే, రెండు ముక్కల్లో చెప్పాలంటే మీకిష్టంలేని లైంగిక చర్యల్లో పాల్గొనేలా చేస్తే మిమ్మల్ని లైంగికంగా బాధించినట్లే.

ఇష్టంలేని లైంగిక క్రియలంటే భౌతిక హింస ఉండి తీరాలని కొంత మంది భావిస్తారు. ఈ అభిప్రాయం తప్పు. బెదిరింపులు, బ్లాక్ మెయిల్, హింసకి గురవుతామనే భయం శారీరక హింసకి గురయినంత భయపెడతాయి. వాటికి గురయిన వ్యక్తులు మనం అనుకున్న తీరులో స్పందించకపోయినంత మాత్రాన 'వారు రేప్ జరగాలని కోరుకున్నారు' అనో 'వారు హింసకి, బాధకి గురి

కాలేదనో' అని అర్థం చేసుకోవటం చాలా పొరపాటు. ఒక వ్యక్తి ఏం చేసినా సరే (ఆ సంఘటనకి ముందు, జరిగేటప్పుడు, తరువాత) ఆ వ్యక్తి లైంగిక చర్యని కోరుకోకపోతే ఆ చర్యలని సాకుగా చూపి ఆమె / అతడిని తప్పు పట్టకూడదు.

ఎవరైనా లైంగిక హింసకు గురవుచ్చు. మగపిల్లలు, ఆడపిల్లలు ఇద్దరికీ ఆ ప్రమాదం ఉంది. చాలా రకాలుగా ఈ హింస జరగచ్చు. అన్నిసార్లు శారీరక సంబంధం ద్వారా జరగకపోవచ్చు. బలవంతపు లైంగిక సంభోగాన్ని రేప్ అంటారు. మీరు లైంగిక వేధింపులు అన్న పదం కూడా వినే ఉంటారు. ఇంతకు ముందే చెప్పుకున్నట్లు అక్కర్లేని, ఇష్టంలేని లైంగిక చర్యలకు పాల్పడటాన్ని లైంగిక వేధింపులు అంటారు. ఇంట్లో రక్త సంబంధీకుల చేతిలో లైంగిక బాధలకు, హింసకు గురవటాన్ని 'ఇన్సెస్ట్' అంటారు.

చాలాసార్లు తెలిసిన వాళ్ళే - స్నేహితులు, చుట్టాలు, ఇరుగుసొరుగు వాళ్ళు - లైంగిక హింసకు పాల్పడతారని అనేక అధ్యయనాలు తెలుపుతున్నాయి. ఎవరూ హింసించబడాలని కోరుకోరు. రెచ్చగొట్టే బట్టలు, ప్రవర్తన వల్లే హింస జరుగుతుందనే కుతర్కం నేరస్థులని, హింసకు పాల్పడే వారిని వారి చర్యలకు బాధ్యత తీసుకోకుండా కాపాడుతుంది. బాధ్యతారాహిత్యాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది.

హింసకు గురైన వ్యక్తిని ఎప్పుడూ తప్పు పట్టకూడదు. ఇటువంటి హింసకు పాల్పడే వాళ్ళు బాధితులు తమపైన పెట్టుకున్న నమ్మకాన్ని వమ్ముచేసి, నమ్మక ద్రోహం చేస్తారు. బాధితుల ఆత్మ విశ్వాసాన్ని, శారీరక, మానసిక ఆరోగ్యాన్ని ఈ నమ్మక ద్రోహం తీవ్రంగా దెబ్బ తీస్తుంది.

దురదృష్టవశాత్తూ మనలో చాలా మంది లైంగిక హింసకి ఏదో రూపంలో గురవుతారు. మీరెప్పుడైనా దానికి గురయితే మీ తప్పు ఏమీ లేదని గుర్తుపెట్టుకోండి; మిమ్మల్ని హింసకి గురి చేసిన వాడిది తప్పు, మీది కాదు. ప్రతికూల భావనలు మిమ్మల్ని ముంచెత్తితే సహాయం కోసం చూడండి. మీరు ప్రస్తుతం ఇటువంటి పరిస్థితిని ఎదుర్కుంటుంటే నమ్మకస్తులతో మాట్లాడండి. వీలయితే ఆ పరిస్థితుల నుండి బయటపడటానికి ప్రయత్నించండి. ఆ వ్యక్తితో ఒంటరిగా ఎప్పుడూ ఉండకండి.

హింసకి, బాధకి గురయిన వారికి మీ సహకారం, నమ్మకం అవసరం. వారు తమ విషయాలని బయటికి వెల్లడించకూడదని కోరుకుంటే ఆ కోరికని గౌరవించండి. లైంగిక హింసకి పాల్పడే వారిని ఎప్పుడూ కాపాడకండి - వారివల్ల ఇతరులకు చాలా ప్రమాదం.

Sources

- Abdulali, Sohaila. "I Fought For My Life...and Won." Available online at: http://www.manushi-india.org/pdfs_issues/articles/I%20Fought%20for%20My%20Life.pdf. Web.
- Agnes, Flavia. *My Story...Our Story of Re-building Broken Lives*. Delhi: Forum Against Oppression of Women (FAOW), 1988. 2nd Edition. Print
- Ambedkar, BR. "Waiting For a Visa." *Dr. Babasaheb Ambedkar: Writings and Speeches, Vol. 12*, Part V, Chapter One. Ed. Vasant Moon. Mumbai: Education Department, Government of Maharashtra, 1993. 665-671. Print. Available online at: http://www.columbia.edu/itc/mealc/pritchett/00ambedkar/txt_ambedkar_waiting.html. Web.
- Babu, Mohammed Khadeer. "How I upstaged the 'Clevvers' of my class." Telugu: "Ma Iskoolu Yaanivasariki Dummu Lepesina." *Dargamitta Kathalu*. Kavali: Kavali Prachuranalu, 2006. 3rd Edition. Print.
- Brady, Judy. "I want a wife." *Literature for Composition: Essays, Fiction, Poetry and Drama*. Ed. Sylvan Barnet, Morton Berman, William Burto and Marcia Stubbs. 3rd Edition. New York: HarperCollins Customs Books, 1971. Available online at: <http://www.columbia.edu/~sss31/rainbow/wife.html>. Web.
- Brecht, Bertolt. "A Worker Reads History." Available online at: <http://www.poemhunter.com/best-poems/bertolt-brecht/a-worker-reads-history>. Web.
- Gautam, Leila and Gita Ramaswamy. "A 'Conversation' between a Daughter and a Mother." *Broadsheet on Contemporary Politics. Issue on Sexuality and Harassment: Gender Politics on Campus Today*. Ed. Madhumeeta Sinha and Asma Rasheed. Hyderabad: Anveshi Research Centre for Women's Studies, 2014.
- George, Beena, Natasha Choudhary and Ashutosh Tripathy. *Women's Economic Contribution through their Unpaid Work: The Case of India*. Nagpur: Evangelical Social Action Forum and Health Bridge, 2009. Available online at: <http://healthbridge.ca/HB-%20ESAF%20ER.pdf>. Web.
- Hosseini, Rokeya Sakhawat. "Sultana's Dream." *Women Writing in India: 600 BC to the Present. Volume I: 600 BC to the Early Twentieth Century*. Ed. Susie Tharu and K Lalita. Delhi: Oxford University Press, 1991. 342-351. Print.
- Javeed, Shayan and Anupam Manuhaar. "Women and Wage Discrimination in India: A Critical Analysis." *International Journal of Humanities and Social Science Invention* 2.4 (2013).

- Jayaprabha, A. "Chupulu (Stares)." *Women Writing in India: 600 BC to the Present. Volume II: The 20th Century*. Ed. Susie Tharu and K Lalita. Delhi: Oxford University Press, 1995. 596-597. Print.
- John, Mary. *Sex Ratios and Gender Biased Selection: History, Debates and Future Directions*. Report commissioned by UN Women, 2014. Print.
- Kaur, Ravinder. "Mapping the Adverse Consequences of Sex Selection and Gender Imbalance in India and China." *Economic and Political Weekly* 48.35 (31 August 2013). Print.
- Kincaid, Jamaica. "Girl." *At the Bottom of the River*. New York: Farrar, Straus and Giroux, 1983. Print.
- Kumar, Krishna. "Growing Up Male." *What is Worth Teaching?* 4th Edition. Hyderabad: Orient Blackswan, 2009. 81-88. Print.
- Latif, Bilkeez. *Forgotten*. New Delhi: Penguin, 2010.
- Lakshmi, CS. "Ágents of Change." *The Hindu* (3 October 2004). Available online at: <http://www.thehindu.com/1r/2004/10/03/stories/2004100300230400.htm>.
- Menon, Nivedita. *Seeing like a Feminist*. New Delhi: Zubaan Books, 2012.
- Mutta, Bhikkhuni. "So free am I, so gloriously free." *Women Writing in India: 600 BC to the Present. Volume I: 600 BC to the Early Twentieth Century*. Ed. Susie Tharu and K Lalita. Delhi: Oxford University Press, 1991. 68. Print.
- Muthyam, Dr K, and Venkanna, eds. *Chindula Yellamma Yaadi*. Hyderabad: Drusti-Sabbanda Publications, 2006. Print.
- NCERT History Textbook for Class IX. Ch 8: Clothing.
- P C Joshi Archives on Contemporary History, JNU. *Dissensus: Indian Testimonies*. Rosa Luxemburg Stiftung: South Asia, 2015. Available online at: <https://dissensustestimonies.files.wordpress.com/2015/02/dissensus-catalogue.pdf>. Web.
- Phule, Savitribai. "Love Letters unlike Any Other: Savitri's Three Letters to Jotiba Phule." *A Forgotten Liberator: The Life and Struggle of Savitribai Phule*. Trans. Sunil Sardar. Ed. Braj Ranjan Mani and Pamela Sardar. New Delhi: Mountain Peak, 2008. 39-47. Print.
- Ramadevi, Singaraju. "Hero, Heroine, Prema: Neti Telugu Cinemalallo Hero-Heroine Patrachitranalu." Unpublished article.
- Roy, Rahul. *A Little Book on Men*. New Delhi: Yoda Books, 2007.

- Rustagi, Preet. "Employment Trends for Women in India." ILO Asia-Pacific Working Paper Series, 2010. Available online at: http://www.ilo.org/newdelhi/whatwedo/publications/WCMS_146129/lang-en/index.htm. Web.
- Sampath, G. "Why fathers need to be more motherly". *The Hindu*. Aug 8, 2015. Available online at: <http://www.thehindu.com/features/magazine/g-sampath-on-unequal-distribution-of-care-responsibilities-at-home/article7512453.ece>. Web.
- Sen, Amartya. "More than One Million Women are Missing." *New York Review of Books* 37.20 (20 December 1990). Print.
- Savithri. "Fatal Truths about Marriage." in Aranya Krishna ed. *Savithri*, (1992). 17. Print.
- Shatrughna, Veena, et al. *Women's Work and its Impact on Child Health and Nutrition*. Hyderabad: National Institute of Nutrition, Indian Council of Medical Research, 1993.
- Shyamala, Gogu. "Radam." *Father may be an elephant and mother only a small basket, but....* Trans. R. Srivatsan, New Delhi: Navayana, 2012. 131-158. Print.
- Siddalingaiah. "The Dalits are Here." *Steel Nibs are Sprouting: New Dalit Writing from South India Dossier II (Kannada and Telugu)*. New Delhi: Harper Collins, 2013. Print.
- Sri Sri. "Desa Charitralu." *Mahaprasthanam*. Hyderabad: Visalandhra Publishing House, 1991. 78. Print.
- Stree Shakti Sanghatana. 'We Were Making History...': *Life Stories of Women in the Telangana People's Struggle*. New Delhi: Kali for Women, 1989. Print.
- Subhadra, Joopaka. "Friends in School." *Untold School Stories*. Ed. Deepa Sreenivas. Trans. R Srivatsan. Kottayam: Mango/ DC Books, 2008. Print.
- TARSHI. *The Blue Book: What you Want to Know about Yourself*. New Delhi: TARSHI, 2013. Print.
- Tripti Lahiri. "By the numbers: where Indian women work." *Women's Studies Journal* (14 November 2012) Available online at: <http://blogs.wsj.com/indiarealtime/2012/11/14/by-the-numbers-where-indian-women-work/>. Web.
- Vimala. "Vantillu (The Kitchen). *Women Writing in India: 600 BC to the Present. Volume II: The 20th Century*. Ed. Susie Tharu and K Lalita. Delhi: Oxford University Press, 1995. 599-601. Print.

While permission to reproduce texts and images in this book has been received wherever possible, such use falls within the purview of fair use as stated in Sec. 52 of the Indian Copyright Act, 1957, as well as the draft amendments proposed in 2006. Further, such use, intended for education, research, criticism, and review, falls within the Article 13 of the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS), and passes the internationally acknowledged Berne Three Step Test of fair use (Article 9(2); Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, 1967; also WIPO Copyright Treaty and EU Copyright Directive, 1996).
